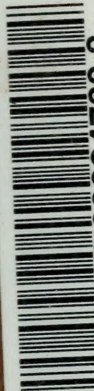
3 1761 08824733 3

XENOPHONTIS
OPERA OMNIA.

RECENSITA

ET

COMMENTARIIS INSTRUCTA.

VOL. II.

CONTINENS

DE SOCRATE COMMENTARIOS

ED

RAPHAEL KÜHNER.

GOTHÆ ET ERFORDIÆ MDCCCLVIII,
SUMPTIBUS HENNINGS.
(LONDINI DAV. NUTT. 270. STRAND.)

XENOPHONTIS

DE

SOCRATE COMMENTARII.

RECOGNOVIT ET EXPLANAVIT

RAPHAEL KÜHNER,
PH. DR., LYCEI HANNOVERANI RECTOR.

GOTHAE ET ERFORDIAE, MDCCCLVIII.
SUMPTIBUS HENNINGS.
(LONDINI DAV. NUTT. 270. STRAND.)

VIRO CLARISSIMO AC PRÆSTANTISSIMO,

VAL. CHR. FRIDERICO ROSTIO,

DUCIS SAXO-COBURGENSIUM GOTHANORUMQUE IN REBUS SCHOLASTICIS CONSILIARIO SUPERIORI,

ILLUSTRIS GYMNASII GOTHANI DIRECTORI PRUDENTISSIMO ATQUE ERUDITISSIMO ET DE GRÆCIS LITTERIS OPTIME MERITO,

EQUITI ORDINIS ERNESTINI SPLENDIDISSIMO,

PRÆCEPTORI SUMME REVERENDO,

HUNC LIBRUM

GRATI ANIMI TESTIFICANDI CAUSA

SACRUM ESSE VOLUIT

EDITOR.

PRAEFATIO

IN

PRIOREM EDITIONEM.

Consilium Xenophontis de Socrate commentarios edendi diu quidem mente agitaveram, sed haud scio an nunquam id ad effectum adducturus fuerim, nisi in eo confirmatus essem a Rostio, praeceptore quondam meo summe reverendo, cuius apud me auctoritas valet plurimum. Is enim, quum anno MDCCCXXXV per ferias aestivas Gothae, patria mea urbe, commorarer, non solum gravissimus mihi, ut consilio meo exsequendo sine mora manum admoverem, exstitit auctor et suasor, sed etiam, ut editionem meam bibliothecae Graecae, ab eo et Friderico Jacobsio, viro praestantissimo, conditae egregieque adornatae, insererem, humanissime me invitavit. Quinquennio igitur amplius exactum est, ex quo ingressus sum operam meam his libris edendis navare — sat longum temporis spatium! At longa etiam erat via, quae mihi emetienda erat. Nam non prius horum librorum editionem lucem adspicere volui, quam omnia Xenophontis opera diligentissima lectione pervestigavissem interioremque mihi Xenophontei sermonis intelligentiam comparassem.

De ratione, quam in illustrandis his libris sequendam duxi, pauca dicenda mihi sunt. Nam eandem fere ingressus sum viam, quam inivi in illustrandis Ciceronis Tusculanis.

Omnium primum operam dedi, ut scriptoris nostri oratio quam fieri posset castigatissima atque emendatissima exhiberetur. Novos codices manu scriptos comparandi nullam mihi factam esse copiam vehementer dolui. Sed tanto maiore cura studioque in id incumbendum putavi, ut, quae iam ab aliis editoribus congesta esset variantium scripturarum quasi silva, quam diligentissime pervestigarem, excuterem, examinarem. Ex omnibus horum librorum recensionibus sine dubio maxime eminet ea, quam summa diligentia, insigni subtilitate laudabilique iudicii sobrietate instituit et anno MDCCCXXIX edidit Fridericus Augustus Bornemannus, vir eruditissimus et Xenophontei sermonis consuetudine egregie imbutus *). Hanc igitur recensionem tanquam normam, ad quam in horum librorum oratione emendanda me dirigerem, secutus sum, ita tamen, ut nunquam scripturis a Bornemanno receptis temere acquiescerem, sed semper eas, comparata et excussa reliquorum vel scriptorum vel editorum librorum scripturarum varietate, de integro examinatas aut reciperem aut reiicerem et in harum locum alias sufficerem, quae maiore probabilitatis specie sese commendare viderentur. In enotanda scripturarum diversitate hanc inivi rationem, ut non totam earum farraginem apponerem, id quod abhorruit ab huius editionis consilio, sed, recisis omnibus, quae aperte corruptae et vitiosae essent,

*) V. quae de Bornemanni recensione in Prolegomenis p. 38. dixi.

eas deligerem, quae vel gravioris momenti essent vel omnino insigniores et memoratu dignae; neque silentio praetermisi exquisitiores editorum coniecturas. Quum me non fugerit saepeque ipse expertus cognoverim, quam molestum sit ei, qui scriptorem accuratiore lectione perscrutari vult, nescire, qua librorum scriptorum vel editorum auctoritate eius oratio nitatur, malui variantes scripturas largiore suppeditare manu quam parciore. Quae de criticis horum librorum editionibus et codicibus commemoranda sunt, dixi in extremo Prolegomenorum capite.

Altero editoris officio, quod in explanandis scriptoris et verbis et sententiis ac rebus positum est, ita defunctus sum, ut primum, quae de horum librorum consilio ac ratione, quae de rerum in eis tractatarum dispositione, quae de Socratis doctrina morali, de eius disserendi ratione, denique de eius *δαιμονίῳ*, multis ocis in his libris commemorato, quae de Xenophontis in describenda magistri sui doctrina fide atque auctoritate, quae de horum librorum inscriptione et tempore, quo compositi videntur, scitu maxime digna viderentur, ea paucis omplecterer et prolegomenorum loco praemitterem. Deinde ut, quae his libris continerentur res ac sententiae, quo ordine eae sese exciperent et quo quasi vinculo inter se colligatae essent, clare ac facile perspiceretur, singulis eorum partibus praemisi argumenta, in quibus res pertractatas breviter comprehendi et ad summa quasi capita revocavi, adiectis etiam eis, quae de universa rei tractatione afferenda essent. Denique subiectae adnotationes versantur vel in impeditiorum locorum sententia expedienda vel in rebus verbisque explicandis vel in Xenophontis genere dicendi illustrando vel in linguae Graecae grammatica ratione enucleanda.

Reliquum est, ut gratias agam primum Friderico Jacobsio et Val. Chr. Fr. Rostio, viris praestantissimis, de benevolo quo me in adornanda editione mea adiuverunt consilio; deinde Augusto Straubelio, viro doctissimo, acutissimo mihique amicissimo, de singulari plane atque exquisitissima qua plagulas typis expressas percensuit cura ac diligentia; denique Ludovico Langio, egregio adolescenti, de impigra quam mihi in conficiendis indicibus praestitit opera.

Hannoverae XXII. die mentis Martii MDCCCXLI.

PRAEFATIO

IN

ALTERAM EDITIONEM.

Bibliothecae Graecae, FRIDERICI JACOBSII et VAL. CHRISTIANI FRIDERICI ROSTII, clarissimorum atque eruditissimorum virorum, opera institutae, quum per longum annorum spatium laetissime floruisset, recenti memoria quum compluribus temporum rerumque iniquitatibus maxima detrimenta atque incommoda allata sunt, tum vero magna aliarum quae repente usquequaque emerserunt Graecorum scriptorum editionum turba, etsi earum haud paucae omni subtiliore doctrina destitutae sunt, vulnus inflictum est gravissimum.

At vero posteaquam et illae iniquitates, quae prospero bibliothecae Graecae successui impedimento erant, superata sunt et ea veterum scriptorum tractandorum ratio ac via, quae in illa praescripta est, doctis hominibus rursus iam magis magisque probari videtur, vix dubitari potest, quin nova iam bibliothecae Graecae lux oboriatur. Nam ex longiore iam tempore bibliopolae officina in bibliothecae Graecae epitionibus typis describendis occupatissima est. Ita-

que etiam factum est, ut superiore anno Rostius, vir clarissimus, Xenophontis de Socrate commentariorum, anno MDCCCXLI a me emissorum, novam editionem adornandam mihi mandaret meque, ut quam primum opus absolverem, enixe rogaret. Quibus precibus facile satisfacere poteram, quia, quum post priorem editionem longum temporis spatium interiectum esset, novae editionis quasi supellectilem collectam iam ac paratam habebam.

Quae in hac nova editione praestiti, paucis licet complecti.

Non solum Xenophontis orationem critica ratione de integro pervestigavi, sed etiam omnem adnotationem quam diligentissime perscrutatus sum atque examinavi et, si quid aut emendandum aut addendum aut resecandum videretur, emendavi, addidi, resecui, non neglectis eis, quae a viris doctissimis, qui in diurnis litterariis de priore mea editione iudicium fecerunt, subtiliter ac prudenter exposita erant. Excursum tertium, qui est de duplici scriptura vocabuli *ΟΥΚΟΥΝ* (*οὐκοῦν οὔκουν*), totum retractavi.

Superest, ut, si qui viri docti hanc novam editionem dignam iudicent, de qua censuram faciant, eos rogatos velim, ut simul priorem editionem meam respiciant, ne quae ipse commentatus sum, ex aliorum editionibus post meam priorem emissis mutuatus esse videar. Scripsi XXV. die mensis Septembris anno MDCCCLVII.

IN

XENOPHONTIS COMMENTARIOS

PROLEGOMENA.

I. De horum librorum consilio et ratione.

In conscribendis his libris hoc Xenophon secutus est consilium, ut Socratem, dilectissimum praeceptorem, ab Atheniensibus morte multatum, ab accusatorum criminationibus defenderet optimumque eum hominem sanctissimumque et quum singulis hominibus tum universae civitati utilissimum fuisse demonstraret. Verum quo gravior exsisteret haec defensio, non acquievit in recensendis simpliciter et diluendis criminibus Socrati obiectis, sed postquam primis duobus primi libri capitibus universam rem breviter complexus est, Socratem ipsum cum discipulis vel amicis suis vel etiam cum sophistis de gravissimis doctrinae moralis et eius philosophiae partis, quae ad vitam melius instituendam pertinet, rebus disputantem induxit. Xenophon, si ab horum librorum principio (I, c. 1. et 2.) discesseris, raro ex sua ipse persona loquens prodit, nec fere nisi ita, ut Socratis sermonibus pauca verba, quae vel, unde illi nati sint, demonstrent, vel ad eos rectius intelligendos necessaria sint, praemittat aut finitis sermonibus ea strictim adiiciat, quae ex eis ad Socratis doctrinam vel vi-

vendi rationem diiudicandam colligi possint. Ita fit, ut, quum hos libros legimus, vera quaedam Socratis animis nostris obversetur imago. Nam quum hi sermones non solum in mira quadam rerum varietate versentur, sed etiam cum omnis generis hominibus instituti sint, iidemque Socratem ita cum singulis loquentem exhibeant, ut eum ad cuiusque conditionem et indolem orationem suam direxisse et composuisse videamus: fieri non potest, quin Socratis multiplicem disputandi rationem, diversissimi generis homines tractandi peritiam, totum denique ingenium, vitam, mores clare perspiciamus.

Quanquam Xenophon non ipsa Socratis verba, uti ex eius ore fluxerunt, calamo excepta nobis tradidit; vix tamen, si in variis sermonibus variam disputandi rationem respicimus, dubitare poterimus, quin etiam orationem suam ad Socraticam accommodare et conformare studuerit, praesertim si nobiscum reputaverimus ex assidua consuetudine facile Xenophontis orationem Socraticae colorem quendam trahere potuisse. Huc accedit, quod mollis ille et lenis sonus *), quo Xenophon in omnibus scriptis suis usus est, et naturalis eius ac non fucata simplicitas, omnibus Attici sermonis leporibus et veneribus condita, ut mira quadam delectatione legentium animos alliciunt ad se, ita ad Socratis amabiles mores, animi integritatem et iucundissimam in hominum consuetudine affabilitatem exprimendam egregie videntur esse accommodata. Ut alia praetermittam, unum commemoro, in quo Xenophon elegantissime videtur magistri sui ingenium adumbrasse. Constat inter omnes Socratem a Graecis appellatum fuisse *εἴρωνα* ob dissimulantiam illam, qua, ubi cum aliis disputabat, eis, qui sapientiam sibi arrogabant, eam illudens tribuebat, se autem omnium rerum inscium fingebat et rudem, hoc tamen artificio tam scite utens, ut illos vehementer perturbaret errorisque sui et insipientiae convinceret **). Hanc Socraticam ironiam multis locis ***) Xenophon tam lepide et festive expressit,

---

*) Cf. Cicer. de Orat. II, 14, 58. Brut. XXXV, 132.

**) Cf. Cicer. Brut. LXXXV, 292.

***) V. in primis I, 2, 34 sqq. III, 6, 2 sqq. IV, 2.

vix ut dubitare possimus, quin ea plane e natura ducta sit. Summa denique in magistrum pietas sincerissimusque amor, cuius pleni sunt hi libri, haud exiguam eis gratiam conciliant atque suavitatem.

II. De rerum his libris tractatarum dispositione.

Quanquam Socrates totam aetatem in studio sapientiae consumpsit philosophiamque primus firmis atque solidis fundamentis superstruxit; nunquam tamen inventa sua ad certam quandam artem et disciplinam revocare studuit, sed quavis oblata occasione de rebus, quae ad rectam vivendi viam, ad emendandos mores et ad vitae felicitatem pertinebant, de pietate, de pulchritudine, de iustitia, de temperantia, de fortitudine, de civitate, de officiis ei, qui civitatem administrare vellet, explendis, de hominibus regendis omnibusque eis rebus, quarum cognitione homines boni et probi fierent, ignoratione autem ad servilem conditionem detruderentur *), disseruit. Hinc semper in vitae luce atque hominum celebritate versabatur et cum cuiusvis generis hominibus sermones spargens eorum animos mentesque doctrinae suae luce illustrare et viam, quae ad vitae felicitatem duceret, monstrare studuit. Itaque ne mirabere quidem Xenophontem non operam dedisse, ut varios Socratis sermones argumentorum similitudine ad certum ordinem revocaret vel adeo ex eis artem quandam componeret. Quod qui requisiverunt in his libris, neque Socraticae in docendo consuetudinis neque consilii horum librorum rationem habuerunt. Nam si Xenophon Socratis praecepta ad severas artis leges ordinata consignasset, non solum a magistri sui ratione prorsus deflexisset, sed etiam mancam et imperfectam illius imaginem exhibuisset omnemque defensionis suae vim atque vigorem mirum in modum infregisset. Quare satis libere versatus est in commemorandis Socratis sermonibus, ita quidem, ut in multis temporis magis, quo eos vel ipse audivit vel ab aliis accepit,

---

*) V. Commentar. I, 1, 16.

rationem, quam rerum argumentorum affinitatem seratus esse videatur. In maxima tamen horum librorum parte non difficile est ordinem quendam indagare. Nam duo prima capita primi libri versantur in universa Socratis contra adversarorium criminationes defensione. Deinde sequuntur ea, quibus universa illa defensio per singula magis confirmetur. Sunt autem haec maximam partem Socratis cum amicis discipulisque sermones. Tertium caput libri primi satis arte cohaeret cum antecedentibus. Repetit enim ea, quae prioribus iam exposita sunt, ita tamen, ut, quum supra deos coluisse Socratem virtutisque studiosissimum fuisse demonstratum esset, iam magis, quo modo deos coluerit, doceatur et de eius in victu amoreque temperantia fusius exponatur. Etiam quartum caput apte prioribus adiunctum est. Demonstratur enim, quod nonnulli credant Socratem exhortatum quidem fuisse homines ad virtutem, sed non perduxisse ad eam, id esse falsum. Quae sequuntur inde a libr. I. cap. 5. usque ad libr. II. cap. 2., non certo quodam ordine sese excipiunt. Sed inde a libr. II. cap. 2. usque ad libr. III. c. 7. sermones rerum tractatarum similitudine et cognatione inter se cohaerere luculenter apparet. Primum enim (II, 2.) agitur de liberorum in parentes pietate; dein (3.) de fraterna concordia; tum (4 — 10.) de amicitia; postea (III, 1 — 4.) de imperatoris officiis; tum (5.) de ratione, qua Athenienses ad pristinam fortitudinem, gloriam felicitatemque revocari possint; postremo (6. 7.) de re publica administranda. Reliquae tertii libri partes communi quodam societatis vinculo carent. Sed in libro quarto omnia a primo usque ad septimum caput artissima colligatione connexa sunt inter se atque copulata. Quippe omnes qui in eo commemorantur sermones non dubium est quin id sequantur consilium, ut Socratis egregiam adolescentium ingenia diiudicandi tractandique dexteritatem eaque cognitione sui, pietate adversus deos, iustitia, temperantia aliisque quae ad vitae felicitatem pertinent rebus instituendi rationem describant. Extremum denique caput, quod epilogi instar adiunctum est, demonstrat Socratis mortem et pulcherrimam et beatissimam et vero diis carissimam censendam esse.

Concluditur totum opus brevi repetitione argumentorum his libris tractatorum.

III. De Socratis praeceptis ad disciplinae formulam revocatis.

Verum ut Socratis doctrina in clariore luce collocetur, res postulare videtur, ut disiecta quasi per hos libros eius membra in unum corpus colligamus et ad disciplinae formulam revocemus *).

Constat doctrinam moralem a veteribus in tres partes dividi solitam esse, quarum prima est de bonis et de summo bono, altera de virtutibus, tertia de officiis. Bonum est id, quod virtutis vi gignitur, summumque bonum coniunctio omnium bonorum, quae virtute gignuntur; virtus autem est constans ac perpetua vis animi, qua bonum gignitur; officium denique est formula atque norma, ad quam virtus in agenda vita sese componere debet **).

A. Primum igitur videndum est, quale Socrates apud Xenophontem bonum esse statuerit.

Bonum, quod expetendum est hominibus, est utile (ὠφέλιμον, χρήσιμον, λυσιτελές). Utile autem est id, quod ad finem consequendum iuvat (IV. 6, 9.). Quicquid homo sentit et agit, utile esse, i. e. ad certum quendam finem referri debet. Per se igitur nihil bonum est, sed ratione habita eius, ad quod referatur. Idem dicendum est de pulchro (III, 8, 3. 6. 7. 10. IV, 6, 9.). Summus autem

---

*) Socratis decreta, his libris consignata, primus ad doctrinae rationem revocavit Ludolphus Dissenius in Commentatione de philosophia morali in Xenophontis de Socrate commentariis tradita. Gotting. 1812. p. 6 sqq. Eundem igitur quem ille in singulis Socraticae doctrinae partibus disponendis ordinandisque sequar ordinem, reiecta tamen eius et de Socratica utilitatis notione et de Xenophontis in his libris auctoritate sententia, quae cur nobis probari non possit, infra demonstrabimus.

**) V. nos in libro de Cicer. in philosophiam meritis. Hamburg. 1825. p. 225.

finis, ad quem homo contendere debet, est vitae felicitas. Bonum igitur est id, quod utile est ad consequendum summum illum finem, vitae felicitatem. Bonum igitur et pulchrum non differunt ab utili. Per se nihil utile, nihil bonum, nihil pulchrum est, sed ratione habita eius, ad quod referatur (III, 8, 3. 6. 7. 10. IV, 6, 9.). Unde consequens est, ut, quod aliis utile sit, aliis possit esse noxium (IV, 6, 8.). Summum bonum est vitae felicitas (εὐδαιμονία). Sed haec felicitas non cernitur bonis externis vel a fortuna oblatis, sed eis, quae homo labore, opera, industria, virium contentione sibi peperit, i. e. bonis et honestis moribus. Quanquam etiam corporis sanitas felicitatis quandam partem constituit, quia sine ea animi sanitas esse non potest. Quo minus quis a rebus externis pendet, eo magis similis est dei (I, 10, 6.). Sed quum res, quae ad felicitatem nostram pertinent, non per se bonae sint, sed male vel alieno tempore adhibitae nobis noxiae esse possint: cavendum nobis est, ne temere eis credamus, sed perpetua nostra cura, circumspectione, prudentia, exercitatione opus est, ut his rebus ita utamur, ut felicitati nostrae non obsint, sed prosint. (Sic explicandus est locus IV, 2, 34.). Ad virtutem consequendam omni virium contentione opus est: sine labore virtutem adipisci non possumus (I, 2, 57. III, 9, 14. II, 1, 20). Nam felicitas non est εὐτυχία, sed εὐπραξία, i. e. actio bona. Si quis nihil quaerens ea nanciscitur, quibus indiget (τῶν δεόντων), ea est εὐτυχία; at si quis discendo et curando res bene gerit, ea est εὐπραξία. Ii homines optimi et diis carissimi sunt, qui sive in agricultura sive in medicina sive in re publica res suas bene gerunt; qui autem nihil recte faciunt, ii neque utiles sunt ad quicquam neque diis cari (III, 9, 14 — 15).

Bona, e quorum coniunctione summum bonum, i. e. vitae felicitas, nascitur, commemorantur haec fere:

1. Bona valetudo et robur corporis, quae multum conferunt ad vitam laudabiliter honesteque et patriae civibusque utiliter degendam. Nam non solum ad ea, quae ipso corpore, sed etiam ad ea, quae animo et mente peragimus, utilissima est corporis sanitas. Quare opera danda est exercitationi-

bus gymnicis, quibus non solum corpus corroboratur, sed etiam animus firmatur (III, 12.).

2. Mentis sanitas, vis cogitandi omnesque animi facultates (III, 12, 6.). Sed mentis sanitas maxime pendet a corporis sanitate. Qua de causa corpus exercendum est, uti modo vidimus.

3. Artes et disciplinae, quae ad bene beateque vivendum utilissimae sunt; sed earum studium ita restringendum est, ut ad vitam bene utiliterque agendam referatur. Quae a quotidiana vita abhorrent et recondita hominumque oculis occultata sunt, eorum investigatio inutilis est et nos abstrahit a multis rebus utilibus discendis (IV, 7.). Haec sententia a Socrate eis philosophis opposita videtur, qui ante eum in philosophia tractanda ita versabantur, ut, quum toti occupati essent in exquirenda natura eiusque legibus, in percontanda animi mentisque humanae natura nullam plane operam collocabant *). Commemoratur dialectica sive ars de bono, utili, pulchro ceterisque rebus vitae felicitati inservientibus ita disserendi, ut cuiusque rei proprias notas exquiramus definiamusque et clare exponamus (IV, 6.). Quicunque rerum notiones distinctas habet, is, in quacunque vitae conditione constitutus erit, semper optima quaeque deliget et idcirco ad res gerendas magis idoneus erit (IV, 5, 12.); deinde arithmetica, geometria, astronomia (IV, 7.). Omnes artes, quae vitae usibus inserviunt, ad bona referendas esse per se patet. Quanquam artes quae dicuntur sellulariae (βαναυσικαί) e veterum opinione bonorum numero excludendae sunt, quia et ab eis exercentur, qui pulchri et boni et iusti ignari sunt (IV, 2, 22.), et animum corpusque frangunt (Oecon. IV, 2 sq.). Elegantiores quoque artes, ut picturam et statuariam, in bonis Socrates retulisse videtur (III, 10.); sed non dilucide exponitur, quomode eae ad utilitatis rationes revocandae sint. Sed quum pulchrum nihil aliud esse dicatur, nisi quod utile sit; vix dubium videtur, quin etiam has artes Socrates utilitatis causa tractandas esse existimaverit.

---

*) Cf. Breitenbachium in Ephem. Gymn. Darmstadt. 1841 p. 245

4. Amicitia est bonum maximi pretii. Nam nullum reperitur bonum, quod et pretiosius et stabilius et utilius sit, quam bonus amicus. Is enim alterius negotia tanquam sua curat, omnes et prosperas et adversas res cum altero partitur, alterius saluti ac prosperitati tanquam suae, saepe etiam magis quam suae providet (II, 4.). Amici pretium aestimandum est ex amore et caritate, qua amicum complectitur, et e studio benevolentia et officiis de eo promerendi. Quo stabilior igitur sit amicitia, operam dare debemus, ut quam maximo pretio digni ab altero habeamur (II, 5.). Amici debent esse ante omnia temperantes; nam homines gulae, lasciviae, somno, ignaviae, luxuriae, avaritiae dediti nullam nobis praebent utilitatem, saepe etiam detrimentum; deinde fidi et prompti ad officia amicis praestanda eorumque commoda promovenda (II, 6, 1 — 5.). Amicitia autem, nisi inter bonos et honestos, esse non potest. Nam qui inutiles sunt, amicos utiles sibi conciliare non poterunt (II, 6, 14 — 16.) Saepe quidem inter bonos, quum eadem bona expetunt, vel acerrimae inimicitiae oriri possunt; sed virtus, quae in eis inest, cupiditates, quae discidia concitaverunt, temperabit et rationis imperio subiunget (II, 6, 19—28.). Amicitia exsistit ex admiratione virtutum; haec admiratio inspirat benevolentiam efficitque, ut omni officiorum genere amicum nobis devincire studeamus. Amicitiae autem fundamentum veritas est. Quapropter brevissima et tutissima et pulcherrima via ad amicitiam est haec, ut qualem te ab amico haberi cupias, talis revera esse conere (II, 6, 33—39).

5. Concordia inter parentes, liberos et fratres; nam hi ad mutuam sibi opem ferendam a deo procreati sunt (II, 2. II, 3).

6. Societas civilis vel res publica, quae bene constituta omnibus civibus maxima commoda praebet (III, 7, 9). Quare si quis indole ad rem publicam gubernandam idonea instructus est, civitati administrandae et amplificandae vires suas impendat oportet (III, 7).

B. Sequitur doctrina de virtute. Ad bona illa, quibus vitae felicitas continetur, adipiscenda virtute animum nostrum instruamus oportet, i. e. vi quadam animi constanti et perpetua, qua bona

illa, e quibus apta est vitae felicitas, nobis comparemus. Quo accuratior virtutis imago exhiberetur, veteres philosophi plures virtutis partes primarias, quae virtutes cardinales appellari solent, constituerunt. Vulgo quattuor partes statuuntur: prudentia (φρόνησις), fortitudo (ἀνδρία), iustitia (δικαιοσύνη), temperantia (σωφροσύνη) *). Sed Socrates et in his libris et apud Platonem tres tantum virtutes cardinales statuit: temperantiam, fortitudinem, iustitiam; prudentiam autem (φρόνησιν aut σοφίαν) singularem virtutem esse negavit. Si quattuor ponuntur virtutes, duplex vis virtutis distinguitur, ut prudentia scientia, ceterae actione cernantur. Socrates vero bona vel honesta (utilia ex eius mente) et mala vel turpia (noxia) diiudicandi et illis utendi, haec vitandi scientiam (III, 9, 4) ab actione non distinxit, sed prudentiam (σοφίαν) et universam virtutem unam eandemque esse statuit **). Sapientia igitur non est singularis quaedam virtutis species, sed complectitur universam virtutem (III, 9, 4 et 5), ita quidem, ut fortitudo et institia et temperantia partes sint sapientiae vel scientiae illius. Sapiens (σοφός) est igitur is, qui et, quid bonum honestumque (utile) sit, cognitum habet et ad hanc boni honestique speciem mente comprehensam vitam suam componit. Nam qui sapiens est, i. e. qui, quid bonum (utile) sit, cognitum habet, idem semper ea faciet, quae bono (utili) congrua sunt. Omnia enim, quae cum virtute, i. e. temperanter et iuste et fortiter aguntur, honesta et utilia sunt; contra, quae virtuti contraria sunt, mala et damnosa. Quod quum sapiens sciat, non solum mente sua semper honesta et utilia malis et damnosis praeferet, sed etiam faciet. Contra insipientes, quum, quid bonum sit, nesciant, saepe mala et damnosa honestis et utilibus non solum mente sua

---

*) Cf. Dissen. I. d. p. 15., Stallbaumium ad Plat. Phaedon. p. 69. B. (p. 64. a. ed. 3.), nos in libro de Ciceronis in philosophiam meritis p. 229—231.

**) III. 9,4. σωφροσύνη cum σοφίᾳ aequatur, et I. 1, 6, μανίᾳ opponitur: unde sequitur, ut σωφροσύνης nomine universa virtus, qua temperantia et fortitudo et iustitia continentur, appelletur.

praeferent, sed etiam facient et, licet bona malis praeferre conentur, peccabunt (i. e. in discernendis bonis et malis per ignorantiam facile labentur). Ergo qui virtutes cognovit, idem eas exercebit; qui autem virtutes non cognovit, eas, licet velit, exercere non poterit. Quum igitur honesta (utilia) virtute efficiantur, apparet omnem virtutem esse sapientiam (III, 9, 5) *). Scientia igitur et actio dissociari nequeunt. Honesti cognitio efficit, ut ad id actiones nostras dirigamus; qui autem hac cognitione destitutus est, stultus est. (Cf. I, 1, 16. 2, 19. IV, 6, 10 sq.) **). Haec autem doctrina a Socrate opposita videtur sophistarum rationi, qui quum scientiam suam doctrinamque ostentarent eaque ad lucrum quaestumque faciendum abuterentur, eam a virtute plane disiungebant ***).

a) Temperantia (*ἐγκράτεια*) a Socrate virtutis fundamentum (*ἀρετῆς κρηπίς*) nominatur. Cernitur haec virtus sedandis et coercendis appetitionibus et cupiditatibus efficitque, ut eae rectae rationi pareant, conservatque considerata mentis iudicia (I, 5. II, 1, 1—7, et in primis IV, 5). Sine ea nihil gnaviter et strenue agere possumus (I, 5, 5) et neque nobis neque aliis prodesse neque in familiarium congressionibus grati et accepti esse (1, 5, 1 — 3). Voluptatum illecebris et laborum molestiarumque taedio capti officiis nostris deerimus (II, 1, 1 — 7). Temperantia efficit, ut omnes labores laeto animo suscipiamus, quia bonum et utile consilium sequimur et amplissimos fructus ex eis ad nos redundaturos speramus (II, I. 17 — 19). Mollitia vo-

---

*) Etiam apud Platonem Socrates virtutem scientia contineri statuit. Cf. Protagor. Pari modo in Lachete fortitudo, et in Charmide temperantia scientia dicitur. Idem de Socrate tradit Aristoteles in Ethic. Eudem. I, 5: *Σωκράτης μὲν οὖν ὁ πρεσβύτης ᾤετ' εἶναι τέλος τὸ γινώσκειν τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπεζήτει, τί ἐστιν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἕκαστον τῶν μορίων αὐτῆς· ἐποίει γὰρ ταῦτ' εὐλόγως· ἐπιστήμας γὰρ ᾤετ' εἶναι πάσας τὰς ἀρετάς, ὥςθ' ἅμα συμβαίνειν εἰδέναι τε τὴν δικαιοσύνην καὶ εἶναι δίκαιον.* Cf. Magn. Mor. I, 1. Eth. Nicomach. VI, 13.

**) De Socratis sententia, virtutem doceri posse, cf. ad I. 2, 19.

***) V. Breitenbach. in Ephemerid. Gymnas. Darmstadt. 1841. p. 245.

uptasque et corporis sanitati obsunt et impediunt ıos, quo minus laudabilem animo scientiam compa- emus; studia contra contentionesque ad bonas pulch- asque res perducunt. Sine labore et sudore nihil praeclari a diis nobis est concessum. Quid multa? Vera felicitas, nisi temperantes sumus, obtingere no- bis non potest (II, 1, 19 sqq.). Omni bonae actioni, quam suscepturi sumus, tanquam fundamentum sub- esse debet temperantia. Quicunque voluptatibus se dat, gravissimo servitutis iugo se subiicit (IV, 5, 3—5). Intemperantia, sapientia nos privans et boni malique notionem confundens, efficit, ut mala pro bonis capiamus et ad omnem turpitudinem detruda- mur (IV, 5, 6—7). Temperantia contra, cupiditates rationis imperio subiiciens et mentis sanitatem con- servans, in quacunque vitae conditione semper opti- ma quaeque nos deligere iubet et idcirco nos ad res gerendas idoneos reddit (IV, 5, 7—12).

b) Fortitudo (ἀνδρία) est scientia in rebus terribilibus et periculosis prudenter et strenue sese gerendi. Non ii sunt fortes iudicandi, qui non me- tuunt pericula, quia ignorant ea; sic enim multi in- sani et timidi fortes essent; neque fortes habendi sunt ii, qui metuunt quae non sunt metuenda; sed ii fortes sunt, qui pericula cognita habent et in eis prudenter et constanter et strenue sese gerunt (IV, 6, 10. 11).

c) Iustitia (δικαιοσύνη) est scientia observan- darum legum, quibus homines utuntur (IV, 6, 5. 6). Duplex est autem genus legum; leges enim aut scrip- tae sunt aut non scriptae. Scriptae leges sunt eae, quas cives ad communem salutem de eis, quae fa- cere et quibus abstinere nos oportet, consentientes constituerunt. Ex harum legum obedientia quum multa et maxima proficiscuntur commoda, tum con- cordia, quae non solum universae civitatis, sed etiam omnium singulorum civium summum bonum, firmis- simum munimentum et felicitatis fundamentum est. Ea civitas praestantissima est et non solum domi op- time constituta, sed etiam foris invicta, in qua cives legibus maxime obtemperant (IV, 4, 10—18). Sed quum hae leges civitatis civiumque saluti prospicere debeant, earum observatio non est per se iusta, sed ita, ut semper illa salus respiciatur. Unde sequitur, ut una eademque actio pro diversa ratione vel con-

ditionum, quibus exercetur, vel hominum, a quibus aut adversus quos exercetur, et iusta et iniusta esse possit (IV, 2, 13—19). Non scriptae leges (ἤϑη) sunt eae, quae ab ipsis diis humano generi sunt datae, quae in omnibus terris eodem modo observantur, veluti ut parentes colamus, ne coniugia inter parentes et liberos ineantur, ut gratiam referamus eis, qui de nobis bene meruerint, alia. Divinas leges esse intelligitur ex eo, quod, qui has migrant, eos poena consequitur nullo modo fugienda (IV, 4, 19—24).

C. Tertia denique philosophiae moralis pars est de officiis. Officium est lex, quae nobis in degenda vita sequenda est. Lex autem illa doctrinae de summo bono congrua esse debet. Quare quum e Socratis sententia bonum idem sit, quod utile; consequens est officii legem nobis praescribere, ut in omni actione id sequamur, quod utilissimum nobis videatur. Quum saepe accidat, ut eadem res variis temporibus, locis, conditionibus et utilis et noxia esse possit; semper quaerendum et circumspiciendum est, quid sequendum, quid vitandum sit. Sic verbi causa mendacia dicere, alios decipere, furari, rapere iustitia nos vetat, sed in bello saepe iustum (i. e. utile) est (IV, 2, 14 — 17). Officia praecipua breviter complectitur II, 1, 23: Sive deos tibi propitios esse vis, colendi sunt dii; sive ab amicis diligi vis, beneficiis amici sunt afficiendi; sive a civitate vis honorari, utilitas afferenda est rei publicae; sive terram tibi fructus largos proferre vis, colenda erit terra; sive a iumentis ditari vis, iumentorum cura erit habenda; sive bello res tuas augeri cupis ac facultatem consequi et amicos liberandi et subigendi hostes, non solum artes bellicae a peritis discendae erunt, sed etiam, quomodo eis uti debeas, percipiendum exercitatione (ἀσκητέον); sive denique corpore robustus esse vis, corpus rationis obedientia assuefaciendum erit et labore ac sudore exercendum. Quo magis humanae vitae bona fluxa et fragilia sunt (IV, 2, 34), eo magis eniti debemus, ut quam paucissimis vitae subsidiis indigeamus (I, 6, 10). Verum quum nihil per se bonum atque utile sit, sed omnia incerta et dubia; saepe multumque mens humana, quid faciendum sit, non intelligit. At huic humanae mentis imbecillitati certissimum praesidium ac perfugium paratum est

divinatio. Et esse deos et quum universum mundum continere, tum generi humano providere, clare testantur et mundi ordo et tota hominis fabricatio omnisque humanae naturae figura omnibus numeris perfectissima, animi facultates, alia. Dii igitur pie sancteque colendi sunt: quod si facimus, nobis persuadebimus eos in rebus obscuris homines adiuvare paratos esse (I, 4. IV, 3).

IV. Quaeritur, sitne germana Socratis doctrina a Xenophonte tradita.

Iam exposita universa Socratis doctrina morali, qualis a Xenophonte tradita est, pervenimus ad difficilem quaestionem, utrum Socratis germana haec sit doctrina, an Xenophontis, Socratis personae tributa. Quae quidem quaestio quum saepe multumque sit agitata, tum nostra memoria admirabili ingenii acumine et summa doctrinae copia retractata est a Ludolpho Dissenio *), Fr. Schleiermachero **), Ch. A. Brandisio ***), H. Th. Roetschero †), nuper denique a Carolo Rosselio ††). Qui quidem omnes, praeter Roetscherum, quamvis diversam in pertractanda hac quaestione inierint viam, tamen in eo conspirant, ut germanam Socraticae philosophiae doctrinam in Xenophontis commentariis esse consignatam pernegent. Scilicet Dissenius, postquam Socratis apud Xenophontem doctrinam omnem utilitatis rationibus niti demonstravit, eam non solum non integram illius philosophiam esse, immo

---

*) in Commentatione de philosophia morali in Xenophontis de Socrate commentariis tradita. Gotting. 1812.

**) in Commentat. Academ. (Abhandl. d. Königl. Preuss. Akad. der Wiss.). Berol. 1814—15. p. 50 sqq.

***) in Mus. Rhenan. ed. ab A. Boeckh., B. G. Niebuhr. et Ch. A. Brandisio, 1827. I. 2. p. 118—150. et 1828. II. 1. p. 85—112.

†) Aristophanes und sein Zeitalter. Eine philologisch-philosophische Abhandlung zur Alterthumsforschung. Berlin 1827.

††) in Dissert. de philosophia Socratis. Gotting. 1837.

ne prope quidem ad eam accedere, sed plane indignam iudicandam Socrate, cui Plato omnia sua tribuisset, contendere non dubitavit. Concedit quidem Socratem nondum tam subtiliter, quam a Platone factum sit, de philosophia morali disputasse; vix tamen dubitari posse, quin honestum omni vi expetendum atque amplectendum docuerit, quo solo vera generi humano parari possit salus. Qui autem factum sit, ut Xenophon talem in commentariis suis descripserit magistri sui doctrinam, hoc modo explicat. Sermones, inquit, habebat Socrates cum hominibus generis cuiusvis eosque ad fortitudinem, iustitiam, temperantiam excitabat: quod quo modo melius fieri poterat, quam emolumentis harum rerum proponendis? Quos quidem sermones quum Xenophon audivisset, non ille factus ad subtiliores philosophiae quaestiones, descripsit Socratem ab una tantum parte, eaque primum se offerente eis, quos maxime ad vitae negotia natura formavit. Dedit igitur nobis hanc doctrinam utilitate omnia metientem, quum Socratem ostendere vellet a subtilioribus disputationibus alienum et ad vitam recte instituendam omnes cohortantem: cuius tamen doctrinae rationem ipse non satis videtur perspexisse. — Etiam Schleiermacherus non e Xenophontis commentariis, sed e Platonis potius scriptis integram Socraticae philosophiae doctrinam ducendam existimavit. — Sed quum omnia decreta in Platonis dialogis consignata a Socrate profecta non esse luce clarius esset: exstitit Brandisius et tanquam normam, qua Socraticae et Platonicae sententiae discernerentur, adhibuit Aristotelem, Xenophonti autem, quem non idoneum fuisse arbitratur magistri sui doctrinae penitus percipiendae, omnem fere fidem atque auctoritatem abiudicavit. Rosselius, qui varias de hac re disquisitiones de integro examinavit, non solum ea vere Socratica esse censet, quae Aristotelis testimoniis confirmentur, sed etiam multa alia reperiri posse omnibus locis, ubi „strictas Plato consecutiones suas studeat innectere notionibus magistri.“ De Xenophonte non minus inique, immo multo iniquius etiam iudicat, quam Dissenius. Roetscherus denique Xenophontis in describenda Socratis doctrina fidem atque auctoritatem vindicare studuit et illius de hoc commentarios unum limpi-

dissimum fontem, e quo germana Socratis doctrina ducenda esset, iudicavit *).

Sed iam tempus est, ut, quid ego sentiam, aperte dicam. Fateor me quoque priore tempore praeceptoris mei pie colendi, Dissenii, de Xenophonte sententiā imbutum fuisse; sed quo saepius diligentiusque Xenophontis de Socrate libros pertractabam, eo magis Dissenii eorumque, quos commemoravi, sententiis diffidere incipiebam, donec tandem eo perveni, ut eas prorsus reiiciendas mihi persuaderem nec dubium esse iudicarem, quin Socratis doctrina ab uno Xenophonte vera ac germana tradita esset. Nimirum in eo mihi videtur vehementer esse peccatum, quod Socratis doctrinam, qualis a Xenophonte descripta est, non per se spectarunt, sed cum Platonici Socratis doctrina contenderunt et ad hanc veluti normam exegerunt. Quo fieri non potuit, quin Xenophontei Socratis tenuitas et simplicitas Platonis ubertate et splendore plane obrueretur. Nam ut ille philosophiam de coelo in terram devocavit et ad vitae quotidianae usus et rationes revocavit; ita hic philosophiam a terra ad coelum evocavit et ad divinas honesti et pulchri et iusti imagines effinxit.

At profecto licet nullam aliam de Socrate auctoritatem, nisi Xenophontis de eo commentarios, sequamur, tamen, si, nulla praeiudicata opinione praepediti, rem per se spectatam diligenter perpenderimus, Socratis de philosophia merita praeclara esse atque immortalia iudicanda confiteamur necesse erit. Etenim Socrates primus humani animi recessus perscrutatus est, mentis rationem subtilius examinavit omnisque nostrae cognitionis fontem aperuit et tali modo effecit, ut philosophiae firmiora ac solidiora

---

*) Roetscher in: Aristophanes und sein Zeitalter p. 394: „dass die Xenoph. Zeugnisse als das unbefangenste Zeugniss der ursprünglichen Socratischen Lehre gelten können, wie dieselbe in ihrer ersten Gestalt, noch nicht weiter gebildet und zum System entfaltet, aufgetreten ist." Cum quo consentit etiam Frid. de Raumer (Antiquarische Aufsätze. Lpz. 1851. p. 4: „Ich bin überzeugt, dass wir, Alles in Allem gerechnet, den wirklichen Socrates besser aus Xenophon, wie aus Plato kennen lernen." u. s. w. u. s. w.

subiicerentur fundamenta *). Quum superiores philosophi in exquirendis rebus occultis et ab ipsa natura involutis occupati fuissent, Socrates primus philosophiam ab his physicorum quaestionibus, quae nihil ad bene vivendum conferrent, ad cognoscendam humanam naturam vocavit et ad vitam communem adduxit moralisque doctrinae auctor exstitit **), quae licet Platonicae sublimitate obruatur, tamen, si eam primam fuisse reputemus, admiratione nostra longe est dignissima. Adde, quod a Socrate, humanae cognitionis fonte aperto, sophistarum, qui, quum omnem rerum scientiam non in cogitatione et mente, sed in sensibus sitam esse sibi persuasissent et inani verborum strepitu notionumque confusione civium suorum mentes perturbare studerent, perniciosissimam vim in homines exercebant, levitas ac vanitas detecta omnisque eorum auctoritas fracta est. Huc denique accedit, quod Socrates vitae integritate et morum sanctitate civibus suis recte vivendi viam praeivit illustrissimumque omnis virtutis exemplum exhibuit et pulcherrima morte doctrinae suae veritatem confirmavit. Quae quidem omnia si cogitatione complecti volemus, mirari desinemus, quod Socrates talis, qualis a Xenophonte descriptus est, tantam apud omnes existimationem nominisque claritatem sibi parere et vel in divino Platonis ingenio tantam excitare potuerit admirationem, ut is omnia sua tribueret magistro suo, e cuius ore prima omnis verae cognitionis praecepta didicisset.

---

*) Praeclare Roetscher. I. d. p. 395: Wer überhaupt den Gedanken als das Bewegende und Gestaltende erkennt, wird darin gerade das unsterbliche Verdienst des Socrates setzen, zuerst das Selbstbewusstsein der Untersuchung unterworfen zu haben und zuerst in die Tiefe der Innerlichkeit herabgestiegen zu sein. Sie gegen jede andere Macht als das absolut Heilige und Höchste festgehalten, die eigne Einsicht als das einzige Bestimmende ausgesprochen zu haben, macht sein Auftreten zu einem welthistorischen, indem der Welt mit ihm die vorher verborgene Region des Gewissens eröffnet worden ist, und, so zu sagen, ein neuer Gott sich an die Stelle des alten gesetzt und behauptet hat.

**) Cf. Cicer. Academ. I, 4, 15. et Tuscul. V, 4, 10. pulcherrimum locum: Socrates primus philosophiam devocavit e coelo et in urbibus collocavit et in domos etiam introduxit et coegit de vita et moribus rebusque bonis et malis quaerere.

Sed iam propius ad rem accedamus. Xenophontei Socratis doctrina moralis in omni actione exquirit, cui bono quidque sit. Platonici contra Socratis doctrina moralis tanquam summum proponit τὸ ἀγαθόν, i. e. deum et quicquid pulchrum ac praeclarum mens humana assequi potest; illud perfectissimum omnis virtutis exemplum esse vult, quod intuentes in omni vita sequamur. Praeclaram ac divinam hanc doctrinam esse quis negabit; sed Socraticam esse, id nego atque pernego. An ulla reperiri potest ars vel doctrina, quae primo statim ortu omnibus numeris absoluta atque perfecta exstiterit? Immo rei plane consentaneum est eum, a quo prima moralis doctrinae fundamenta iacta sunt *), omnem scientiam omnesque virtutes ad utilitatem, i. e. ad quaestionem de fine actionis revocare et in omni actione quaerere, cui bono quidque sit, i. e. quid quaeque res conferat ad consequendam vitae felicitatem, qui summus vitae finis sit. Nam Dissenius et qui eius de Xenophonteo Socrate sententiam sequuntur, quum illam utilitatem, quam in omni re Socrates sequendam docuit, ita interpretantur, ac si ea emolumentis quibusdam extra actionem positis cernatur **), vehementer falluntur; immo illud utile nihil aliud est quam finis agendi seu id, quod quis in actione spectat. Hinc statuit Socrates nihil esse bonum, nisi quod utile (ὠφέλιμον) sit, i. e. nisi id, quod ad vitae felicitatem pertineat; haec autem vitae felicitas non in voluptate, sed in virtute posita est ***). Itaque Socrates dicitur ex-

---

*) Consentienti voce ab omnibus antiquitatis scriptoribus Socrates doctrinae moralis auctor et parens nominatur. V. Adnotata nostra ad Cicer. Tuscul. V, 4, 10.

**) Cf. H. Th. Roetscherum in censura Forchhammeri: „Die Athener und Socrates." in Berolin. Annal. liter. 1838. p. 143 sq.: Der Ausdruck Nützlichkeit ist darum durchaus schief, weil wir dabei immer an einen ausserhalb des Handelns liegenden endlichen Zweck denken.

***) Cf. Plat. Alcib. I. p. 116. C: ΣΩ Τί δέ; τὰ ἀγαθὰ συμφέρει ἢ οὔ; ʼΑΛ. Συμφέρει. ΣΩ. Μνημονεύεις οὖν περὶ τῶν δικαίων πῶς ὡμολογήσαμεν; ʼΑΛ. Οἶμαί γε τοὺς τὰ δίκαια πράττοντας ἀναγκαῖον εἶναι καλὰ πράττειν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τοὺς τὰ καλὰ ἀγαθά; ʼΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρειν; ʼΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τὰ δίκαια ἄρα — συμφέροντά ἐστιν.

secrari solitus eos, qui primum honestum et utile, natura cohaerentia, opinione distraxissent *).

Sed ad ea, quae de Socratis philosophandi ratione et doctrina morali exposuimus, etiam alia multa accedunt, quae nullam esse idoneam causam, cur Xenophontis in describenda Socratis philosophia fidem in dubium vocemus, luculenter demonstrare videantur.

Ac primum quidem Xenophon diligentissimus fuit Socratis auditor et, quanquam ad subtiliores philosophiae disquisitiones minus erat factus, tam praeclaris tamen animi ingeniique virtutibus enituit, ut ex omnibus Socratis amicis et familiaribus nemo facile aptior fuisse videatur ad magistri sui doctrinam et recte percipiendam et fideliter describendam. Quid commemorem eius animi integritatem, morum sanctitatem, iudicii sanitatem, mentem literis egregie excultam, ingenii venustatem et leporem, veritatis studium, totam denique vitam in hominum celebritate consumptam? Quae quidem omnia praeclare respondent Socratis indoli, moribus, vitae. Xenophon, si quis alius, Socraticus appellandus est. Nam magistri sui disciplinam ita animo combibit, ut non solum in omnibus scriptis suis eandem quam in commentariis consignatam videmus Socratis mentem expresserit, sed etiam totam vitam ad illius praecepta direxisse et composuisse videatur. Denique ex eo ipso, quod Xenophontis ingenium natura non ita erat factum, ut in amplificanda magistri doctrina et novis inventis ditanda elaboraret, gravissimum fidei argumentum ducendum est. Quod longe aliter comparatum est in Platone. Hic enim amore quidem Socratis atque admiratione nequaquam cessit Xenophonti; sed quum divina quadam ingenii ubertate, incredibili mentis acumine, admirabili rerum imagines concipiendi facultate praeditus et ad philosophiae subtilitatem plane natus factusque esset, intra magistri sui fines consistere eiusque inventis conquiescere non potuit, sed philosophiae initia ab eo accepta divina ingenii vi divinitus amplificavit et ex vitae humilitate ad idearum divinitatem extulit. Neque subtilitas Platonicae philosophiae neque sublimitas et maiestas orationis,

*) Cicer. Offic. III, 3, 11.

qua Plato usus est, concinunt cum ingenio Socratis, qui de virtutibus et vitiis, de rebus bonis et malis in officinis et in publico quotidie philosophabatur *). Ex omni Socratis disciplina, exceptis paucis quibusdam decretis, quale est id, quod cum Socrate dicit omnem virtutem scientia contineri **), nihil fere aliud Plato videtur amplexatus esse, quam novam atque praeclaram disserendi artem, qua ille omnium primus humanae mentis rationem subtiliter perscrutatus est et humanae cognitioni firma fundamenta subiecit. Neque ulla apud Platonem reperiuntur vestigia, e quibus veram ac germanam Socratis doctrinam in illius dialogis exhiberi certo concludi possit; immo si diligenti lectione hos dialogos pervestigamus, clare perspicimus multas doctrinas a Platone procedente tempore magis magisque excultas atque perfectas esse: unde apparet non absolutam iam ab alio et consummatam doctrinam Platonem tradidisse, sed suam atque propriam philosophiam per omnes quasi aetatis gradus progredientem literis mandasse. Difficilem sane atque admodum lubricam viam mihi ii videntur esse ingressi, qui, qualis doctrina magistri aut esse debuerit aut non esse, e doctrina discipuli concludi posse arbitrentur, praesertim si utriusque indoles et vita et consilium diversissima sunt. Xenophon contra in commentariis suis de Socrate non philosophum agere, sed simplicis narratoris personam sustinere et magistri sui vita et doctrina describenda eum contra adversariorum criminationes defendere voluit. Ex quo intelligitur nihil magis eum curare debuisse, quam ut in omnibus dictis historici fidem quam religiosissime servaret. Quod si Xenophontis fidem in dubium vocare volumus, profecto omnes

---

*) Cf. Diog. Laert. Vit. Plat. XXIV. 35: φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούσαντα τὸν Λύσιν ἀναγινώσκοντος Πλάτωνος· „Ἡράκλεις," εἰπεῖν, „ὡς πολλά μου κατεψεύδεθ' ὁ νεανίσκος." Οὐκ ὀλίγα γὰρ ὧν οὐκ εἴρηκε Σωκράτης γέγραφεν ἀνήρ et Vit. Socr. XXIV, 45: ἀλλὰ καὶ Πλάτων ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ μνησθεὶς Ἀναξαγόρου καὶ ἄλλων φυσικῶν, ἃ Σωκράτης ἀρνεῖται, περὶ τούτων αὐτὸς λέγει, καίπερ ἀνατιθεὶς πάντα Σωκράτει.

**) V. supra p. VIII. et de Platone conf. Stallbaumium ad Lachet. p. 3

veterum scriptorum fontes turbidos esse omnemque antiquitatis veritatem in lubrico versari confiteamur necesse est. Socratis cum amicis et familiaribus sermones integros et immutatos a Xenophonte redditos esse dici quidem non potest, quum nec ipse se id facere voluisse significet et non paucis locis quae memoria custodita teneat commemorare se velle dicat*), denique etiam alia tradat, quae a testibus, qui Socratem coram et viderunt et audiverunt, sibi narrata accepit **). Sed id dubium esse non potest, quin Xenophon assidua magistri sui consuetudine usus omnem illius vitam diligentissime observarit et in eius disputandi rationem plane se insinuaverit omniaque illius dicta et praecepta saepe multumque memoria et cogitatione repetiverit. Nec dissimile veri videtur ex eis, quae a Socrate acceperit, summa veluti capita literis eum notasse ***).

---

*) Cf. I, 2, 53. I, 3, 1: *τούτων δὴ γράψω, ὁπόσα ἂν διαμνημονεύσω.* I, 4, 2: *λέξω δὲ πρῶτον, ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα — διαλεγομένου.* II, 4, 1. IV, 3, 2: *ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι παραγενόμενοι διηγοῦντο, ἐγὼ δέ, ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο, παρεγενόμην.*

**) Ceterum quod in omnibus qui in his Commentariis traditi sunt sermonibus unus tantummodo est, quem cum ipso Xenophonte Socrates habuit (I, 3, 8. 14), atque tres (II, 4. II. 5. IV, 3.), quos ex ipsius Socratis ore percepisse se testatur Xenophon; ex eo concludi non potuit alios sermones omnes non ab ipso Xenophonte auditos, sed ex aliorum narratione ab eo traditos esse. Immo vix dubitari potest, quin assiduus ille Socratis assectator plurimorum sermonum non modo mutus auditor, sed etiam socius ac particeps fuerit. Verum Xenophon in conscribendis his libris non sui ingenii gloriolam aucupatus est, sed totus versatur in Socratis vita, moribus, doctrina disserendique ratione describenda atque explananda. Quare satis habuit Socratem in sermonibus suis, in quorum societatem saepe plures venerint dubium non est, uti v. c. ex III, 3, 1: *ἔχοις ἄν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν,* et §. 3: *ἴδιδὴ λέξον ἡμῖν* videre licet, cum uno tantum colloquentem inducere, ceterorum nulla plane mentione facta.

***) Sic explicanda videntur verba Diogenis Laertii in Vit. Xenoph. III, 48: *Πρῶτος (Ξενοφῶν) ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα (ὑπὸ Σωκράτους) εἰς ἀνθρώπους ἤγαγεν, ἀπομνημονεύματα ἐπιγράψας.* Etiam de Simone idem tradit Diogenes Laert. Lib. II. cap. XIII. §. 122: *Σίμων Ἀθηναῖος, σκυτοτόμος· οὗτος, ἐρχομένου Σωκράτους ἐπὶ τὸ ἐργαστήριον καὶ διαλεγομένου τινά, ὧν ἐμνημόνευεν ὑποσημειώσεις ἐποιεῖτο,* i. e. quae meminerat literis notabat

Atque ipsa Socraticorum sermonum apud Xenophontem forma totusque habitus usquequaque fere ita comparatus est, ut nihil insit, quod non veritatis speciem prae se ferat et ex ipsa vita ductum videatur. Huc accedit etiam, quod idem argumentum saepius pluribus eisque disiunctis sermonibus tractatur, qui si in unum confusi essent, res multo clarius atque accuratius absolvi potuit *): unde haud temere concludas non pro suo arbitratu Xenophontem Socraticos sermones confinxisse vel composuisse, sed ut a magistro suo acceperit, ita, si non ad verbum, certe diligenter servatis sententiis argumentisque consignasse.

Denique haud leve sane ad Xenophontis fidem demonstrandam in eo positum videtur momentum, quod ille commentarios suos eo consilio conscripsit, ut magistri sui et vitam et doctrinam contra adversariorum criminationes defenderet. A quo quidem consilio quid magis abhorrere potuit, quam si sermones ex vano hausisset, quos Socrates nunquam usurpasset, et res atque sententias protulisset, quae cum illius doctrina, a tot hominibus percepta, pugnarent? praesertim quum ipse Xenophon identidem planissimis verbis pronuntiaverit se narrare ea, quae vel suis ipse auribus vel ex aliorum ore accepisset.

Neque vero eorum opinioni accedere possumus, qui Xenophontem ea tantum commemorare censent, e quibus Socratis ad sensum popularem accommodata philosophandi ratio cognoscatur, non ea, quae ex interiore quasi philosophia ducta a Socrate cum paucis quibusdam excellentioris ingenii hominibus communicata sint. Quis enim credat hanc maximi momenti rem Xenophontem effugere potuisse, aut si id ab eo intellectum sit, nullam plane illius rei in commentariis factam esse mentionem **)?

Profecto nisi statuere volumus Xenophontem vel tam tenuiter a natura instructum fuisse, ut Socratis philosophiam, non umbratilem illam et a vitae luce remotam, sed popularem et in hominum celebritate

---

*) Cf. I, 4 et IV, 3; I, 5 et IV, 5. V. Weiskium ad Xenoph. Comment. p. 225.

**) Cfr. Breitenbachius in Ephemer. Gymn. Darmstadt 1841. p. 245.

et natam et excultam, percipere non posset, vel tam mente captum, ut, magistri sui doctrina corrupta vel immutata, se suae ipsum defensionis vim omnem atque auctoritatem elevaturum fore non intelligeret, vel tam improbum, ut falsa pro veris venditare omnemque veritatem et fidem susque deque habere non verecundaretur, vel denique tam levis animi, ut ingenii gloriolam quandam captare quam certi ac veracis scriptoris famam conservare mallet: haec igitur nisi statuere volumus, non possumus facere, quin Xenophontem veram ac germanam Socratis doctrinam tradidisse confiteamur. Quanquam tantum abest, ut Xenophontis libris omnem Socratis doctrinam contineri credam, ut persuasissimum mihi sit multa a Socrate amicis et familiaribus tradita esse, quae vel ad Xenophontis notitiam non venerunt vel ab horum librorum consilio aliena erant, multa etiam, quae in eis breviter admodnm a Socrate et minus accurate disputata leguntur, aliis eius sermonibus fusius multo et enucleatius tractata esse; sed ita statuo, ut, quaecunque illa fuerint, quae in his commentariis non commemorantur, ea omnia re ipsa cum Socratis doctrina, qualis a Xenophonte tradita est, non discrepuisse, sed concinuisse existimem.

V. De Socratis *δαιμονίῳ*.

In omnibus antiquitatis de Socrate scriptis saepe commemoratur *δαιμόνιον* quoddam, quod eius perpetuus in omni vita quasi comes fuisse perhibetur. De quo quum non solum antiquitus, sed etiam nostris temporibus *) multae atque variae, saepe etiam

---

*) E recentioribus laudo Guil. Gottl. Tennemannum in Gesch. d. Philos. T. H. p. 31–36. F. Schleiermacherum ad Platonis interpretat. Part. I. Vol. II. p. 415. Fr. Astium in Platon's Leben und Schriften, als Einleitung in d. Stud. des Platon, p. 483–486. Fr. Thierschium in censura de Astiano opere, inserta Vindobonensibus liter. Annalibus (Wiener Jahrb.) Part. III. a. 1818. p. 84–86. H. Th. Roetscherum in: Aristophanes und sein Zeitalter. Berlin 1827. p. 255 sq.

mirabiles et portentosae prolatae sint sententiae; non alienum videtur ab hoc loco, comparatis Xenophonteis et Platonicis in quibus illius *δαιμονίου* mentio fit locis adhibitoque Plutarchi de eo singulari libello *), exquirere et explanare, quale illud mente nostra informandum sit.

Ante omnia observandum est *δαιμόνιον* generatim idem significare quod *θεῖον*, i. e. divinum, quicquid a diis proficiscitur **). Sic Comment. I, 1, 9: *τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης*, *δαιμόνιον* opponitur eis, quae mente humana efficiuntur. Hinc *τὸ δαιμόνιον* idem est, quod *τὸ θεῖον* (das göttliche Wesen, ut Commentar. I, 4, 18). Cf. Commentar. 1, 4, 2: *λέξω —, ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου*. 10: *οὔτοι — ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον*. IV, 3, 14: *ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώπου γε ψυχή, ἥ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων, τοῦ θείου μετέχει, ὅτι μὲν βασιλεύει ἐν ἡμῖν, φανερόν, ὁρᾶται δὲ οὐδ' αὐτή. Ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα τιμᾶν τὸ δαιμόνιον* (id idem est, quod antecedens *τοῦ θείου*) ***). Unde factum est, ut *τὰ δαιμόνια* plurali numero eadem fere vi dicantur, qua *οἱ θεοί*, ut apud nos die Gottheiten pro Götter, ut Commentar. I, 1, 1: *οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰςφέρων*, et aliis multis locis.

Ac primum quidem in partes vocemus Xenophontea. Gravissimus locus legitur in Comment. 1, 1, 2—5: *διετεθρύλητο γάρ, ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν· ὅθεν δὴ καὶ*

---

*) *Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου* (de Socratis Genio) in Car. Tauchnitii. stereot. T. IV. p. 62—117.

**) Quanquam aliquid discriminis inter utrumque vocabulum intercedit; nam *τὸ δαιμόνιον* deus est, quum is vi sua hominibus se aperit, uti loci allati ostendunt, in primis IV, 3, 14. Sed I. 1, 1 *δαιμόνια* plurali numero ab accusatoribus commemorata sunt, quasi eo nomine ipse Socrates usus sit. V. Breitenbach l. d. p. 245.

***) Aristotel. Rhetoric. II, 23, 8: *τὸ δαιμόνιον οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἢ θεὸς ἢ θεοῦ ἔργον*, i. e. daemonium nihil est aliud, nisi deus vel dei opus. Cf Fr. Astium l. d. p. 483.

μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαιμόνια εἰςφέρειν. Ὁ δ' οὐδὲν καινότερον εἰςέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρῶνται καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις· οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν, κἀκεῖνος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν. Ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοί φασιν ὑπό τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἀπαντώντων ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δέ, ὥςπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν. Καὶ *πολλοῖς τῶν ξυνόντων προηγόρευε τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος, καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖςδὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε. Καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν βούλεσθαι μήτ' ἠλίθιον μήτ' ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; Ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα κἆτα ψευδόμενος ἐφαίνετο. Δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν. Ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ;* Ex hoc loco luculenter apparet illud *δαιμόνιον* fuisse divinam quandam vocem, quam Socrates de rebus futuris animo percipiebat, quae eum aut dehortabatur a re quadam agenda aut adhortabatur ad eam agendam. Divinam autem hanc vocem esse Socrates concludebat ex eo, quod nunquam fallebat, sed semper vera erat. Haec autem certa de rerum futurarum veritate persuasio a nullo repeti potest, nisi a deo. Neque solum in suis ipsius rebus huius vocis perceptio concessa erat, sed etiam ad alios consilio suo adiuvandos. Denique, quod aliis auspicia, oracula, reliqua externa divinae voluntatis signa erant, id Socrati fuit illud suum *δαιμόνιον*. Nec minus gravis locus est IV, 3, 12 et 13, ubi, postquam pluribus argumentis deos generis humani curam gerere demonstravit, tanquam postremum divinae providentiae argumentum hoc ponit, quod dii hominibus divinationem concesserint, qua res futurae cognoscantur. Ad haec Euthydemus: „Erga te,“ inquit, „o Socrate, videntur dii benigniores etiam quam erga ceteros homines sese praebere, si quidem ne interrogati quidem a te praesignificant tibi, quid facere te oporteat, quid non.“ (His verbis Euthydemus significat Socratis *δαιμόνιον*). Ad haec So-

crates: *Ὅτι δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσῃ, ἂν μὴ ἀναμένῃς, ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ' ἐξαρκῇ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς θεούς. Ἐννόει δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ὑποδεικνύουσιν κτλ.* E quo loco apparet Socratem illud *δαιμόνιον* non sibi soli tanquam proprium quoddam beneficium a diis tributum iudicasse, sed commune sibi esse cum ceteris hominibus *); ceteros autem homines illud *δαιμόνιον* non agnoscere, quia non in eo acquiescant, ut eius vim animo percipiant, sed oculis cernere cupiant; sed ut haec divina vox a nobis exaudiatur, deos pie nobis sancteque esse colendos. — His locis accedunt IV, 8, 1: *Εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ* (*Σωκράτους*) *τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ προσημαίνειν ἅ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι πράττειν, ὑπὸ τῶν δικαστῶν κατεγνώσθη θάνατος, οἴεται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, ἐννοησάτω πρῶτον μέν, ὅτι κτλ.*, quibus Xenophon demonstrare studet falli eos, qui putent ex eo, quod Socrates capitis damnatus sit neque mortem vitare potuerit, concludi posse Socratem mentitum esse de daemonio, quum diceret illud sibi praesignificare, quid sibi faciendum esset, quid non; nam recte *δαιμόνιον* passum esse Socratem mortem oppetere, qua non malum ei paratum esset, sed summum bonum. Cf. §. 5 et 6: *Ἀλλὰ νὴ τὸν Δία, φάναι αὐτόν* (sc. *Σωκράτην*), *ὦ Ἑρμόγενες, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας, ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον. Καὶ αὐτὸς* (*Ἑρμογένης ἔφη*) *εἰπεῖν· Θαυμαστὰ λέγεις· τὸν δέ* (*Σωκράτην*). *Θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐμὲ τελευτᾶν τὸν βίον ἤδη;* Hoc loco Socrates distincte dicit daemonii consilium esse id, quod deo placeat. Eadem leguntur in Apolog. 4 et 5. — Ibid. 12 et 13. Socrates daemonium suum *θεοῦ φωνὴν* nuncupat. Verba ipsa sunt haec: *Καινά γε μὴν δαιμόνια πῶς ἂν ἐγὼ εἰςφέροιμι λέγων, ὅτι θεοῦ μοι φωνὴ φαίνεται σημαίνουσα, ὅτι χρὴ ποιεῖν; καὶ γὰρ οἱ φθόγγοις οἰωνῶν καὶ οἱ φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι φωναῖς δήπου τεκμαίρονται· βροντὰς δὲ ἀμφιλέξει τις ἢ μὴ φωνεῖν*

---

*) Cf. Commentar. I, 1, 19: *Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι —, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.*

ἢ μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; ἡ δὲ Πυθοῖ ἐν τῷ τρίποδι ἱέρεια οὐ καὶ αὐτὴ φωνῇ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διαγγέλλει; Maximi momenti sunt quae sequuntur: Ἀλλὰ μέντοι καὶ τὸ προειδέναι γε τὸν θεὸν τὸ μέλλον καὶ τὸ προσημαίνειν ᾧ βούλεται, καὶ τοῦτο, ὥςπερ ἐγώ φημι, οὕτω πάντες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσιν· ἀλλ' οἱ μὲν οἰωνούς τε καὶ φήμας καὶ συμβόλους τε καὶ μάντεις ὀνομάζουσι τοὺς προσημαίνοντας εἶναι, ἐγὼ δὲ τοῦτο δαιμόνιον καλῶ· καὶ οἶμαι οὕτως ὀνομάζων καὶ ἀληθέστερα καὶ ὁσιώτερα λέγειν τῶν τοῖς ὄρνισιν ἀνατιθέντων τὴν τῶν θεῶν δύναμιν. ὥς γε μὴν οὐ ψεύδομαι κατὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦτ' ἔχω τεκμήριον· καὶ γὰρ τῶν φίλων πολλοῖς δὴ ἐξαγγείλας τὰ τοῦ θεοῦ συμβουλεύματα οὐδεπώποτε ψευσάμενος ἐφάνην. Hic locus maximam partem conspirat cum eo, quem supra tractavimus, Commentar. 1, 1, 2—5. Denique cf. etiam Conviv. VIII, 5.

Iam sequantur Platonici loci. Apolog. p. 31. C. D.: ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται. ... ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον, φωνή τις γιγνομένη, ἥ, ὅταν γένηται, ἀεὶ ἀποτρέπει με τούτου, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὔποτε. Ex quo loco perspicimus Platonem in explicanda Socratici daemonii vi cum Xenophonte consentire, sed in eo ab hoc dissentire, quod, quum is compluribus locis, uti supra vidimus, diceret Socratem a daemonio suo non solum revocatum esse a consilio rei suscipiendae, sed etiam impulsum ad aliquid agendum, ille contra planissimis verbis declaret daemonium illud Socratem semper dehortatum esse tantum, nunquam adhortatum. Neque minus aperte quum aliis locis tum in Theag. p. 128. D. idem commemorat Plato: ἔστι γάρ τι θείᾳ μοίρᾳ παρεπόμενον ἐμοὶ ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον δαιμόνιον· ἔστι δὲ τοῦτο φωνή, ἥ, ὅταν γένηται, ἀεί μοι σημαίνει, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, τούτου ἀποτροπήν, προτρέπει δὲ οὐδέποτε· καὶ ἐάν τίς μοι τῶν φίλων ἀνακοινῶται καὶ γένηται ἡ φωνή, ταὐτὸν τοῦτο ἀποτρέπει καὶ οὐκ ἐᾷ πράττειν· καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. Haec mira dissensio tolli potest, si cum Tennemanno *) accipimus Xeno-

*) Geschichte der Philosophie. P. II. p. 33.

phontem ea, quae ipsa divina illa vox spectabat, et ea, quae Socrates ex eius silentio concludebat, non satis accurate discrevisse. Quodsi haec vox, quotiescunque a Socrate exaudita erat, dehortationis signum erat; necessario sequebatur, ut, quotiescunque illa sileret, hoc silentium adhortationis vel comprobationis signum haberetur. Addo locum ex Apolog. p. 40. A. B. C., e quo luculenter patet Socratem daemonii silentium pro assensus signo accepisse: *Ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί*, inquit Socrates, *θαυμάσιόν τι γέγονεν· ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἡ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ ἀεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὁρᾶτε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἅ γε δὴ οἰηθείη ἄν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. Ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτ' ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δή με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντίωταί μοι. Τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. Μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἄν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μή τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πρᾶξαι.* Phaedr. p. 242. B. C.: *ἡνίκ' ἔμελλον... τὸν ποταμὸν διαβαίνειν, τὸ δαιμόνιόν τε καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μοι γίγνεσθαι ἐγένετο· ἀεὶ δέ*) με ἐπίσχει ὃ ἂν μέλλω πράττειν*, ubi verba *καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖον* explicationis causa addita sunt, ut haec sit sententia: *τὸ δαιμόνιον*, id est illud notum signum. Praeterea comparari possunt hi loci, quibus quae superioribus locis de Socratico daemonio dicta sunt confirmantur: Euthyphr. p. 3. B. Theaetet. p. 151. A. Polit. VI. p. 497. C. Alcibiad I. p. 103. A. et B. p. 124. C. Sed quae in dialogi Theagis nomine inscripti, qui Platonicis dialogis iniuria adscribitur, extrema parte (p. 129 extr. — p. 131) referuntur, a Xenophonteis ce-

---

*) i. e. semper autem, quotiescunque mihi obtingit, me retinet (*ἀεί* = jedesmal). V. Godofr. Stallbaumium ad h. l.

terisque Platonicis locis in eo dissentiunt, quod in eis Socratico daemonio ea sapientiae et virtutis vis tribuitur, ut ii, qui Socratis consuetudine utebantur, etsi nulla eius accederet doctrina, sola ipsius praesentia vel adeo propinquitate in virtute profecerint; at non omnes, sed tantum ii, quos deus velit (ἐὰν τῷ θεῷ φίλον ᾖ). Haec de Socratico daemonio opinio iam proxime accedit ei, quae posteris temporibus de eo conficta est, qua Socrati peculiaris quidam genius tutelaris tribuebatur *).

Apud Plutarchum (de Socratis Genio) multa de vi atque natura Socratici daemonii disputantur, quae partim sunt mirabilia, partim ridicula, partim vero etiam praeclara. Cap. X. daemonion illud Theocritus dicit a deo Socrati tanquam vitae ducem additum esse, quod ei in rebus obscuris lucem et in rebus mente humana non comprehendendis scientiam praeberet, eius consilia divino quodam spiritu afflans (ἐπιθειάζον ταῖς αὐτοῦ προαιρέσεσι). Sed ridicula sunt quae paullo post de illius daemonii vi narrantur. Scilicet Socrates quondam cum amicis in Andocidis domum ire voluit; derepente a daemonio monitus substitit et aliquamdiu meditatus non recta ad locum destinatum pergit, sed aliam viam ingreditur. Amicorum multi eum sequuntur; alii vero, Socratis daemonium convicturi, in recta via pergunt. Euntibus autem eis sues occurrunt conferti, sordium pleni; quum nullus declinandi locus esset, sues occurrentium alios deiiciunt, alios sordibus conspurcant. Licet haec res ridicula et iocularis sit et casui potius, quam daemonii afflatui tribuenda; hanc tamen habet vim, ut non solum in maioris momenti rebus Socratem monitum esse significet, sed etiam in levioribus: quod etiam Plato dicit eo, quem supra attulimus, loco. Apolog. p. 40. — Cap. XI. conspirat Plutarchus cum Xenophonte, quum dicit Socratis δαιμόνιον εἶναι τὸ κωλῦον ἢ κελεῦον. Ibidem confutata Megarici cuiusdam opinione, qui Socratis daemonium sternutationem esse dicebat, ita pergitur: *Αἱ δὲ Σωκράτους αὖ ὁρμαὶ τὸ βέβαιον ἔχουσαι καὶ σφοδρότητα φαίνονται πρὸς ἅπαν, ὡς ἂν ἐξ ὀρθῆς καὶ ἰσχυρᾶς ἀφειμέναι κρίσεως καὶ*

*) V. Fr. Thierschium l. d. p. 86.

ὀργῆς. Tota Socratis vita et ipsa mors non est *ἀνδρὸς ἐκ κληδόνων ἢ πταρμῶν μεταβαλλομένην, ὅτε τύχοι, γνώμην ἔχοντος, ἀλλ' ὑπὸ μείζονος ἐπιστασίας καὶ ἀρχῆς ἀγομένου πρὸς τὸ καλόν.* Sed, aliis, quae ad explicandam rem non pertinent, omissis, pergo ad locum omnium gravissimum (cap. XX.): (*Σιμμίας*) *Σωκράτην μὲν ἔφη περὶ τούτων ἐρόμενός ποτε μὴ τυχεῖν ἀποκρίσεως, διὸ μηδ' αὖθις ἐρέσθαι· πολλάκις δ' αὐτῷ παραγενέσθαι τοὺς μὲν δι' ὄψεως ἐντυχεῖν θείῳ τινὶ λέγοντας ἀλαζόνας ἡγουμένῳ, τοῖς δ' ἀκοῦσαί τινος φωνῆς φάσκουσι προςέχοντι τὸν νοῦν καὶ διαπυνθανομένῳ μετὰ σπουδῆς· ὅθεν ἡμῖν παρίστατο, σκοπουμένοις ἰδίᾳ πρὸς ἀλλήλους, ὑπονοεῖν, μή ποτε τὸ Σωκράτους δαιμόνιον οὐκ ὄψις, ἀλλὰ φωνῆς τινος αἴσθησις ἢ λόγου νόησις εἴη, συνάπτοντος ἀτόπῳ τινὶ τρόπῳ πρὸς αὐτόν* *)*· ὥςπερ καὶ καθ' ὕπνον οὐκ ἔστι φωνή, λόγων δέ τινων δόξας καὶ νοήσεις λαμβάνοντες, οἴονται φθεγγομένων ἀκούειν· ἀλλὰ τοῖς μὲν ὡς ἀληθῶς ὄναρ ἡ τοιαύτη σύνεσις γίνεται, δι' ἡσυχίαν καὶ γαλήνην τοῦ σώματος, ὅταν καθεύδωσι. *μόλις ἐπήκοον ἔχουσι τὴν ψυχὴν τῶν κρειττόνων· καὶ πεπνιγμένοι γε θορύβῳ τῶν παθῶν καὶ περιαγωγῇ τῶν χρειῶν εἰςακοῦσαι καὶ παρασχεῖν τὴν διάνοιαν οὐ δύνανται τοῖς δηλουμένοις. Σωκράτει δὲ ὁ νοῦς καθαρὸς ὢν καὶ ἀπαθὴς τῷ σώματι μικρὰ τῶν ἀναγκαίων χάριν καταμιγνὺς αὐτόν, εὐαφὴς ἦν καὶ ληπτὸς ὑπὸ τοῦ προςπεσόντος ὀξέως μεταβαλεῖν· τὸ δὲ προςπῖπτον οὐ φθόγγον, ἀλλὰ λόγον ἄν τις εἰκάσειε δαίμονος, ἄνευ φωνῆς ἐφαπτόμενον αὐτῷ τῷ δηλουμένῳ τοῦ νοοῦντος* **).

Neque denique silentio praetermittere possumus quae Cicero de illo daemonio iudicavit ***). Ut igitur, inquit, qui se tradet ita quieti, praeparato animo quum bonis cogitationibus, tum rebus ad tranquillitatem accommodatis, certa et vera cernit in somnis:

---

*) Quae Fr. Thierschius l. d. bene ita interpretatur: Das Daemonium sei eine innere Erwägung der Sachen, die ihm auf ungemeine Weise zu Theil werde.

**) Quae a Maximo Tyrio XXVI et XXVII dissertationibus de Socratis *δαιμονίῳ* disputantur, ad eius vim naturamque perspiciendam nihil fere conferunt.

***) de Divinat. I, 53, 121. 54, 122.

sic castus sensus purusque vigilantis et ad astrorum et ad avium reliquorumque signorum et ad extorum veritatem est paratior. Hoc nimirum est illud, quod de Socrate saepe dicitur, esse divinum quiddam, quod δαιμόνιον appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, saepe revocanti.

Iam restat, ut, comparatis inter se his locis, quid de vi atque natura illius daemonii statuendum nobis videatur, paucis complectamur.

Ex omnibus locis luculentissime apparet daemonium illud non externam quandam faciem vel speciem cogitandum esse, neque omnino quicquam fuisse, quod extrinsecus Socrati oblatum vel sensibus perceptum esset, sed acriorem quendam animi motum, quem Socrates ideo appellavit δαιμόνιον, quod eum divinitus in se excitari persuasum habuit. Appellatur quidem divina vox; at intelligenda est vox, quae non auribus exaudiatur, sed animo percipiatur. Haec divina vox, quae inde a puerili aetate, uti Plato tradit, Socrati obtigit nec eum deseruit per reliquam vitam, ab eo semper exaudiebatur, quotiescunque aliquid non recte et bene facturus erat; silentium eius pro signo approbationis accipiebat. Ita hoc daemonium a Xenophonte dicitur et dehortandi et adhortandi vim habuisse. Non solum in Socratis ipsius rebus, sed etiam in alienis, nec solum in magnis, sed etiam parvis ab eo exaudiebatur, nec unquam fallebat, sed semper vera praesignificabat: unde de eius divinitate Socrati erat persuasissimum. Neque vero divinam illam vocem Socrates sibi tanquam proprium ac peculiare a diis beneficium tributum iudicavit, sed commune sibi esse cum ceteris hominibus; ab omnibus hominibus eius vim animo percipi posse, qui deos pie sancteque colerent et sensus puros ac castos haberent. Ex quo intelligitur illud δαιμόνιον nihil aliud fuisse, nisi animi quendam motum, quo Socrates a consilio rei suscipiendae avocabatur, eundemque motum omnibus quidem hominibus communem esse, at non eandem in omnibus habere vim, sed, quo quis integriore ac puriore animo praeditus sit, quo acutiorem excultioremque mentem habeat, quo magis in bonis cogitationibus versetur et morum castitate utatur, eo vehementiorem illum animi sen-

sum esse. Quocirca non mirum videri debet huius interioris motus vim in plurimis hominibus exiguam et tam parvam esse, ut ne percipiatur quidem, in Socrate contra longe fuisse acerrimam ac vehementissimam. Nam Socrates tenerrimo honestatis sensu, rara morum sanctitate, summa adversus deos pietate firmissimaque de eorum providentia persuasione imbutus erat, idemque admirabili quadam ingenii vi mentisque acumine et iudicii subtilitate instructus omnem humani animi naturam perquirebat et ad omnes animi motus diligentissime attendebat *). At vero non in omnibus rebus illud δαιμόνιον lucem praebebat, sed in eis tantum, quae humana mente comprehendi non possent. Nam quum ratio a diis generi humano donata esset, nefas esse iudicabat Socrates de eis rebus, quas hominibus liceret sua mente perspicere, divinum consilium expetere **).

VI. De Socratis disserendi ratione.

Socrates omnium Graecorum philosophorum primus humanam cognitionem eiusque naturam accuratius pervestigavit atque hoc modo omnem philosophandi rationem firmioribus ac solidioribus fundamentis superstruxit. Etenim quum omnes fere ante eum philosophi totos se posuissent in perscrutandis rebus physicis et natura involutis, humanae mentis vim atque naturam et e quo veluti fonte humana cognitio ducenda esset, diligentius exquirere praetermiserunt. Unde fieri non potuit, quin omnis philosophia incerta ac dubia titubaret et vacillaret. In primis sophistae, qui illa aetate insigni artis suae gloria florebant, speciosa quadam disserendi ratione omnia divina atque humana iura labefactare omniumque rerum notiones pervertere et conturbare conabatur. Nam quum in omnis rerum scientiae possessione se

---

*) Cf. locos Plutarchi de Socr. Genio cap. XI. et cap. XX., quos supra attulimus.

**) Cf. Xenoph. Commentar. I, 1, 9. e. l. Plutarch. de Socr. Genio cap. X. supra allat.

esse iactarent et splendidissimis ornatissimisque orationibus audientium animos obcaecarent, facile eis contigit, ut miram quandam sibi compararent auctoritatem multorumque adolescentium animos prava sua doctrina imbuerent. Socrates igitur, cognitis physicorum discidiis et perspecta sophistarum levitate et perniciosa quam in iuventutem exercebant vi, quum omni cura et cogitatione in civium suorum salutem promovendam incumberet, nihil prius atque antiquius habuit, quam ut, quae esset causa, cur philosophia tam misera uteretur conditione, exploraret, et, quo erat mentis acumine iudiciique sanitate, huius rei nullam aliam causam esse praeclare intellexit, quam quod humana cognitio non accurate esset pervestigata, et idcirco philosophiae tractatio omni ratione et via destituta *). Itaque factum est, ut novam quandam et sophistarum plane contrariam disserendi rationem inveniret Etenim omnem veram rerum cognitionem quum non a sensibus et opinionibus, sed a sola mente et cogitatione repetendam sibi persuasisset et, quicquid verum esset, id unum semper esse atque idem, in eoque omnes homines consentire necesse esse intelligeret, ita cum cuiuscunque generis hominibus disputabat, ut, quod ipse pro vero habebat, eis non obtruderet, sed nihil affirmaret ipse, sed aptis potius concinnisque interrogationibus veritatem e cuiusque mente elicere studeret **). In qua re tanta usus est arte, ut is, quocum disputabat, ipse rem invenisse videretur. Quapropter artem suam obstetriciam (μαιευτικήν) appellavit, quippe quae nihil novi pareret, sed menti succurreret tantum ad rerum cognitiones in animo latentes excitandas excolendasque. Contra homines vanos et inani de se opinione inflatos, in primis sophistas, dulci quadam et faceta leporisque plena ironia, qua nihil se scire simulabat et insipientium sapientiam admirabatur, ita uti solebat, ut, qui omnia se scire opinarentur, eos gradatim quasi

---

*) Cf. nos in libro dicto de Cicer. in philophiam meritis p. 138—141 et p. 143–145.

**) Cf. Cicer. Academ. I, 4, 16. Fin. II, 1, 12. Tennemann. Gesch. d. Phil. T. II. p. 72. et nos l. d. p. 144.

eo perduceret, ut nihil se scire confiterentur *). Quum vero cum amicis et familiaribus, qui iam cognitione sui ab eo erant imbuti, sermones conferebat, ironia illa desistebat nec iam captiosis interrogationibus eorum mentes perturbare studebat, sed simplicissime et apertissime de eis, quae et sciri oportere et agi optimum esse sentiebat, sententiam suam expromebat **).

In disputatione raro tantum longiorem et perpetuam secutus est orationem ***), sed semper fere hanc inivit rationem, ut brevibus interrogationibus et responsionibus uteretur et rebus singulis insisteret nec procederet, nisi concessis et perspectis eis, quae antecederent, reiectis contra eis, quae rebus concessis repugnarent, atque ita e rebus concessis ad exitum perveniret ****). Apprime familiare Socrati erat id genus argumentandi, quae Latine inductio, Grace ἐπαγωγὴ appellatur †). Inductionis autem natura consistit in eo, ut, si quis rem aliquam demonstrare vult, primum rem minime dubiam ponat, deinde hac ab altero concessa, per similitudines vel exempla rei concessae similia, quae assensionem postulant, progrediatur, tandem eo perveniat, ut alteri ea res, de qua agitur, prius dubia, iam propter similitudinem earum rerum, quibus assensit, probetur et concedatur ††). Has autem similitudines vel exempla Socrates a vita quotidiana, ab opificibus, ab omnibus denique rebus, quas cuique cognitas esse noverat, petere solebat, ut semper in ore atque sermone haberet coriarios, sutores, figulos, fullones: quam consue-

---

*) V. supra Proleg. I. p. 2.

**) Cf. Xenoph. Commentar. IV, 2, 40. 7, 1. Plat. Symp. p. 216. E: *εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ· σπουδάσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνοιχθέντος οὐκ οἶδα εἴ τις ἑώρακε τὰ ἐντὸς ἀγάλματα.* Sunt Alcibiadis verba.

***) ut Commentar. II, 4.

****) Commentar. IV, 6, 15: *διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι λόγου.*

†) V. Cicer. de Invent. I, 51–53. Cf. Topic. 11. et Quintil. Instit. orat. V, 11, 2 et 3.

††) Cf. Xenoph. Commentar. I, 7, 2 sqq. II, 3, 11 sqq. II, 10, 1 sq, III, 7, 1 sq.

tudinem non solum eo consilio secutus est, ut argumentatio nulla obscuritate premeretur, sed etiam in hac quoque re sophistarum contrariam iniret rationem, qui exemplorum et imaginum splendore ac magnificentia orationisque granditate audientium animos praestringere quasi et captare conabantur *).

VII. De horum librorum inscriptione.

Inscripti sunt hi libri *Ἀπομνημονεύματα*, i. e. narrationes rerum, quas vel ipsi vidimus vel ex aliis testibus oculatis auritisque cognovimus, e memoria factae, quae Latine appellantur commentarii, nobis Memoiren. Verbum enim *ἀπομνημονεύειν* significat vel meminisse vel memoriter aliquid narrare. A. Gellius **) interpretatur dictorum atque factorum Socratis commentarios. Atque haec inscriptio optime convenit consilio, quod Xenophon in conscribendis his libris secutus est. Nam, uti supra demonstravimus, non ad doctrinae formam Socratis praecepta revocare in animo habuit, sed id tantum spectavit, ut ex illius vita et doctrina res vel a se ipso cognitas et auditas vel ab aliis acceptas referret, quibus magistri sui vera quaedam imago exhiberetur eiusque non solum innocentia, sed etiam de civitate civibusque merita in clariore luce collocarentur. Ne autem desideremus additamentum, ut *Σωκράτους* vel *Σωκρατικά*, recte docet B. Weiskius alios quoque Xenophontis libros brevius esse inscriptos et inscriptione *Κύρου παιδείας* et *Ἀναβάσεως* minus promitti, quam libri ipsi contineant, et vero etiam in epistola Socr. Xenophonti adscripta (15.) et apud Diogenem Laertium simpliciter *ἀπομνημονεύματα* dici.

Pro verbo *ἀπομνημονευμάτων* duo codices Victorii exhibent *ὑπομνήματα*, itemque codex Parisiensis F habet *ἐκ τῶν τοῦ Ξενοφῶντος ὑπομνημο-*

---

*) V. Adnotata in I, 2, 37.

**) N. A. XIV, 3. Cf. Cic. N. D. I, 12. facit enim (Xenophon). in eis, quae a Socrate dicta retulit.

νευμάτων, uti refert I. B. Gailius in Auctar. Xenoph. p. 402, quod per librarii mendum pro *ὑπομνημάτων* scriptum videtur. Etiam Moeris Atticista in Lexico Attico in v. *ἐπιτηδείους* hos libros *ὑπομνημάτων* nomine citat: *ὥςπερ ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι*, ubi Io. Piersonus haec adnotat: „*Ὑπομνήμασι* praeferunt omnes libri, neque tentandum videtur. Xenophontis enim libri *Ἀπομνημονευμάτων* recte etiam dici possunt *ὑπομνήματα*: quanquam fatendum est alibi, quod sciam, ita non appellari.“ E Plat. Theaet. p. 142. D: *Ἀτὰρ τίνες ἦσαν οἱ λόγοι; ἔχοις ἂν διηγήσασθαι: Οὐ μὰ τὸν Δία, οὔκουν οὕτω γε ἀπὸ στόματος· ἀλλ' ἐγραψάμην μὲν τότ' εὐθὺς οἴκαδ' ἐλθὼν ὑπομνήματα, ὕστερον δὲ κατὰ σχολὴν ἀναμιμνησκόμενος ἔγραφον καί, ὁσάκις Ἀθήναζε ἀφικοίμην, ἐπανηρώτων τὸν Σωκράτη ὃ μὴ ἐμεμνήμην, καὶ δεῦρο ἐλθὼν ἐπηνωρθούμην, ὥςτε μοι σχεδόν τι πᾶς ὁ λόγος γέγραπται*, apparet *ὑπομνήματα* esse commentarios, quos quis celeriter in chartam coniicit memoriae sublevandae causa, ne quae audierit memoria excidant. Cf. Plat. Phaedr. p. 276. D: *ἑαυτῷ τε ὑπομνήματα θησαυριζόμενος, εἰς τὸ λήθης γῆρας ἐὰν ἵκηται* *). Quanquam non nego horum librorum orationem nonnullis locis brevem admodum et concisam esse, ut in eos nomen *ὑπομνημάτων* quadrare facile credas; tamen pleraque omnia tam elegans et nitidum genus dicendi prae se ferunt, ut ea non primo quasi impetu in chartam coniecta, sed per otium diligenter elaborata videantur. Huc accedit, quod, uti G. Sauppius docet, non magno cum discrimine utrumque vocabulum iam antiquitus dici coeptum est, ut v. c. commentarios Iulianos Strabo IV. p. 177. *ὑπομνήματα*, qui eos in Graecum sermonem convertit, Maximus, ut videtur, Planudes, *ἀπομνημονεύματα* appellaverit. Gu. Dindorfius commemorat etiam Theodorum Metochitam in Miscellaneis philol. et hist. p. 66. *ὑπομνήματα*, sed p. 150. *ἀπομνημονεύματα* dixisse. His addo ipsum Moeridem p. 151. Piers. hos libros *Ἀπομνημονευμάτων* nomine laudasse.

---

*) Aliis locis, ut Mag. Equit. I, 9. IX, 2. de Equit. III, 1. XII 15, *ὑπομνήματα* sunt praecepta singula. V. Schneiderum ad Xen. Mag. Equit. I, 9.

Latina horum librorum inscriptio Memorabilium, e longissimo iam tempore usurpata, Graeco vocabulo non respondet, sed potius ex ipsorum librorum argumento ducta est. Nam memorabilium rerum narrationes esse *ἀπομνημονεύματα* Graecum vocabulum per se non indicat.

VIII. De tempore, quo hi commentarii conscripti videntur.

Constat Socratem anno 399 a. Chr. n. captis supplicio affectum esse. Eo ipso autem tempore Xenophon apud Cyrum in Asia militavit. Unde sequitur, ut hi libri non possint esse conscripti, nisi post annum, quo Socrates morte multatus est, et Xenophon in Mysiam rediit. Aliud quid certius, quum nullae nec in his libris nec alibi reperiantur temporis notae, statui non potest. Fuerunt, qui hos libros tum demum conscriptos esse censerent, quum Xenophon cum Agesilao (394) redisset et non ita multo post pugnam ad Coroneam factam Scilluntem sese contulisset. Sed mihi quidem probabilior videtur eorum sententia, qui statim post Socratis mortem, triennio illo, quod inter Xenophontis e Cyri expeditione reditum et Agesilai in Asia expeditionem interiectum est, Xenophontem his commentariis perscribendis manum admovisse statuunt.

IX. De critica horum librorum ratione.

Post editionem principem Iuntinam, Florentiae a Ph. Iunta (1616), Aldinam, Venetiis ab Aldo (1525) in lucem emissam, Victorianam, a P. Victorio curatam (quo anno prodierit, traditum non est), Basiliensem (Basileae ap. Nicol. Brylinger. 1545; haec ad criticam rationem nihil habet momenti; repetiit enim scripturam Iuntinam; sed eo notabilis est, quod in *Ἀπομνημονεύμασι* adiunctam habet interpretationem Latinam Bessarionis), Basiliensem apud Isingrinium anno fere 1545 (annus enim non est adscriptus), quae Iuntinam scripturam

sequitur, sed a Castalione, incertum tamen ex ingenio, an e codd. MSS., emendatam et correctam: post has igitur editiones diu principem locum tenuerunt editiones Henrici Stephani (Paris. 1561 et 1581). Is enim, non solum multorum veterum librorum, et editorum et scriptorum, ope adiutus, sed etiam accurata Graeci sermonis cognitione imbutus et admirabili ingenii sagacitate instructus, Xenophontis orationem innumerabilibus locis perpurgavit, emendavit ad sanitatemque restituit. Unde factum est, ut Stephanianarum editionum scriptura vulgatae nomine insignita sit. Eodem fere tempore prodieruut edd. a Leonclavio curatae et nova interpretatione Latina instructae (Basil. 1569 et Francof. 1596), maximam partem Stephanianam recensionem secutae, et edd. Caselii (Rostochii 1585 et 1589), quae, nullis adiectis adnotationibus, repetunt Steph. scripturam. Iam per unum amplius saeculum omne fere Xenophontis opera edendi studium iacuit, donec tandem Io. Aug. Ernestius nostri scriptoris Commentarios recensitos et emendatos et illustratos a. 1737 Lipsiae edidit. Hanc paucis interiectis annis quattuor secutae sunt edd. (Lips. 1742. 1755. 1763. 1772). Quattuor priores sunt minoris pretii, sed quinta (1772), in qua curanda Ernestius complurium editionum et quattuor codicum collatorum ope adiutus est, ad Xenophontis orationem emendandam quam plurimum contulit. Edd. B. Simpsonis (1741. 49—80) repetunt exemplar Ernestianum. Multis nominibus laudandae sunt Animadversiones in Commentarios a C. Fr. Hindenburgio (Lips. 1769) editae; nam non solum eleganti interpretatione, sed etiam artis criticae subtilitate commendantur. Iam, ut alias nullius momenti silentio praetermittam, sequuntur hae edd.: Chr. Godofr. Schützii (Halae 1780. 1793), I. C. Zeunii (Lips. 1781), Edwardi Edwardsii (Oxon. 1785), quae scripturae varietatem e quinque Florent. codd., tribus Paris. totidemque Vatic. excerptam continet, Io. Gottl. Schneideri (Lips. 1790 et 1801), Beni. Weiskii (Lips. 1802), Guil. Langii (Hal. 1806). Sed hae post Stephanianam editiones, etsi suis quaeque bonis commendantur et quum ad scripturae emendationem, tum ad libri intelligentiam permulta contulerunt, tamen, si discesseris ab Edwardsiana, cete-

rae omnes vel exiguis vel nullis novis codicum manu scriptorum subsidiis instructae sunt. At nova his libris lux accensa est per editionem I. B. Gailii (Paris. T. I—VII. 1804—1815. Auctarium 1821), cuius Tom. VII. novem codicum Parisiensium scripturas variantes continet. Post hanc editionem complures deinceps insecutae sunt, quae eius copiis adiutae et criticam rationem et explicationem horum librorum insignite promoverunt: Schneideri tertia (1815), Schützii tertia (1822), Langii altera (1825), Guil. Dindorfii (Lips. 1824) cum MSS. Victorii scripturis variantibus, in qua multorum locorum scriptura emendata est, G. A. Herbstii (Hal. 1827), quae non solum elegantem commentarium, quo verba et sententiae explanantur, sed etiam potiorem scripturae varietatem continet, novas autem codicum collationes non habet, Gustavi Alb. Sauppii (Lips. 1834), quae quanquam uni scholarum usui destinata esse vult et idcirco maximam partem in enucleanda dicendi consuetudine Xenophontea, imprimis vero in illustranda grammatica ratione versatur, tamen multa etiam habet, quae ad scripturae integritatem restituendam spectant. Adiuncta etiam est collatio codicis Guelferbytani, elegantissime et emendatissime saec. XV. scripti, sed primum tantum librum Commentariorum continentis. Sed omnium, quas recentior aetas tulit, editionum longe principem locum obtinet ea, quae a Fr. Aug. Bornemanno curata a. 1829 Lipsiae prodiit. Is enim non solum omnia fere, quaecunque ad horum librorum criticam rationem superiores editores praestiterunt, admirabili quadam et sedulitate et diligentia contulit, sed etiam exquisita Xenophontei sermonis cognitione imbutus, subtili iudicii facultate praeditus largaque doctrinae copia instructus in Xenophontis scriptura castiganda ac perpolienda excellenter versatus est.

Codices, ad hos libros collati, sunt hi:

Novem a Gailio collati, qui his litteris notantur:
A Parisiensis.
B Parisiensis (a Schneidero antea Paris. 3. nominatus).
C Parisiensis.
D Parisiensis.
E Parisiensis.

F Parisiensis (a Schneidero antea Paris. 1. nominatus).
G Parisiensis.
H Vaticanus.
I Parisiensis (quem mirum est in VL. silentio praetermitti).
Y (Hac litera notatur scripturae varietas e libro quodam correcto ducta. A quo viro docto correctiones profectae sint et e quo fonte haustae, notum non est).
K } L } His literis notatur scripturae varietas duorum librorum Victorii, adscripta marginibus Aldinae a. 1525 (K) et Florentinae a. 1551 (L).
M (Hac litera notatur scripturae varietas, margini exempli Villoisoniani adscripta et a Beni. Weiskio evulgata).
Vind. 1 et 2, Vindobonenses duo (quorum posterior primum et secundum tantum librum continet).
Voss. 1. Leidensis, olim Vossianus.
Voss. 2. Meermannianus.
Utrique Vossiano perexiguam tribuendam esse auctoritatem demonstrare studet Bornemannus in Praefat. p. VI—XIV.
Flor. ABCDE, Florentini quinque.
Vat. Vaticani tres. Hos plerumque ita secum consentire docet Edwardsius, ut Vaticani 1. commemoratio instar reliquorum habenda sit.
Guelf. Guelferbytanus, cuius collatio, uti supra demonstravimus, addita est editioni Saupianae.

Ex omnibus Parisiensibus codicibus maxime doctorum hominum animos ad se advertit is, qui litera F insignitur, duos priores libros tantum complectens. Nam non paucis locis a ceteris codicibus discrepat et saepe exquisitissimas et elegantissimas praefert scripturas: unde factum est, ut saepe ei plurimum ab editoribus tribueretur auctoritatis. Sed quo speciosiores eius sunt scripturae, eo plus cautionis et circumspectionis in eis recipiendis adhibendum existimavi. Multae enim earum ita sese habent, ut vix dubitari possit, quin eae e correctoris cuiusdam, at acuti et

elegantis, ingenio manaverint *). Itaque hanc mihi scripsi legem, ut ex hoc codice non facile adsciscerem scripturas, nisi aliorum quoque codicum auctoritas accessisset. Praeter codicem F melioris notae censendi sunt Parisienses C. D. E. A., Florentini, duo libri Victoriani K et L. Deteriores codices, partim lacunis referti, partim vitiosissime scripti, sunt Parisienses B. G. H. et is, qui litera M notatur **).

Postremo loco commemorandum est exstitisse, qui in his libris complura excidisse vel mutilata esse existimarent. Ac primum quidem nominamus Ruhnkenium, qui ad III, 9, 6: Perisse, inquit, haud pauca non solum apparet e codd. MSStis, quorum alius alio plenior est, sed etiam e grammaticis antiquis, qui nonnulla e Memorabilibus laudant, quae in libris nostris frustra quaeruntur. Moeris Atticista, ut hoc utar, p. 151 inde affert ἐθελέχθρως, p. 164 ἐπιτηδείους pro cognatis, quorum neutrum Piersoni sagacitas invenit. Quid? Cicero quoque integriore exemplo usus videtur de N. D. I, 12: „Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem fere peccat; facit enim in eis, quae a Socrate accepta retulit, Socratem disputantem formam dei quaeri non oportere, eundemque et solem et animum deum dicere et modo unum, tum autem plures deos.“ Locus de forma dei non quaerenda exstat IV, 3. Sed ubi Socrates in his libris solem, ubi animum deum dixit, ubi denique unum aut plures esse deos? Haec Ruhnkenius. Ego fateor horum argumentorum nullum satis idoneum

---

*) Idem sensit de hoc codice sobrii vir iudicii, Gustavus Sauppius in Praef. p. III. Miror sententiam de eodem libro a K. F. Hertlinio, viro eruditissimo et acutissimo, in Zimmermanni Annal. lit. ant. a. 1838. p. 593. his verbis prolatam: „Referent ist der Ueberzeugung, dass man sich an den Codex F überall anschliessen müsse, wo nicht triftige Gründe das Gegentheil anrathen, selbst in dem Falle, wenn er ganz allein steht und an und für sich betrachtet nichts Besseres darbietet, als die andern Handschriften. Denn in solchen Fällen kann die Zahl der Handschriften Nichts entscheiden und eine einzige gute gilt da mehr als zehn minder gute.“ Etiam Poppo in Annall. Berolinens. 1842. p. 63. codici F maximam fidem tribuendam censet.

**) V. Bornemannum in praefat. p. V.

mihi videri ad viri acutissimi sententiam confirmandam. Ac primum quidem, quod codices alios aliis pleniores esse ait, id profecto flocci faciendum est. Nam codicum discrepantia in his libris haudquaquam maior est, quam in ceteris non solum Xenophontis, sed omnium scriptorum libris. Alteri argumento, a Moeride repetito, perexiguam tribuendam esse auctoritatem nemo facile infitias ibit. Vocabulum ἐπιτήδειοι pro cognatis nullus quidem horum librorum locus habet; sed quis neget id in loco I, 1, 6: Ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους, ubi significat amicos et familiares, a grammatico illo pro cognatis accipi potuisse? Porro in vocabulo ἐθελέχθρως Moeris fortasse Xenophontis locum cum alius scriptoris, qui hoc adverbio usus est, loco confudit. Quis enim nescit grammaticos in scriptorum locis afferendis haud raro memoria lapsos esse. Nam opinioni Piersoni, qui hoc vocabulum a librariis obliteratum esse censet, calculum meum qualemcunque adiicere non possum. Reliqua argumenta optime confutavit Beni. Weiskius *). Recte enim docet, quod Socrates solem deum fecerit, Ciceronem facile e Xenophontis verbis IV, 3, 14. colligere potuisse, praesertim quum de veterum more e memoria locum laudasse videatur; eodemque Xenophontis loco animum humanum divinae naturae participem dici; hinc illud: animum deum dicere; ex eis denique, quae huic loco proxime antecedant (§. 13), id ductum esse, quod Xenophon Socratem modo unum modo plures deos esse disputantem facere dicatur.

Sed idem Weiskius **) aliis horum librorum locis orationem mutilatam et deminutam ad nos pervenisse conqueritur, ut I, 7 extr. II, 2, 1. 3, 1. 4, 7, in primis IV, 8: At si quis, nulla praeconcepta opinione praepeditus, hos locos accuratius inspexerit et examinaverit; licet quae in eis proferantur fusius explanatiusque edisseri potuisse concedat, tamen nihil vel temporis iniuria vel librariorum socordia interci-

---

*) ad interpretationem German. p. 21.

**) p. 236 sq. et in interpret. Germ. p. 20 sqq.

disse sibi persuadebit. Gravioris momenti est, quod dicit insignem locum deperditum esse, cuius summa reperiatur in *ἀνακεφαλαιώσει* IV, 8, 11, ubi haec leguntur: *φρόνιμος δέ, ὥςτε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω μηδὲ ἄλλου προςδέεσθαι, ἀλλ᾽ αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν.* Nullum ait in universo libro locum exstare, ad quem haec referri possint. Ad haec quid respondeatur, non difficile est ad inveniendum. Primum enim pleni sunt hi libri locorum, in quibus Socrates tanta imbutus esse dicitur bona a malis discernendi facultate, ut nunquam laberetur. Immo in hac ipsa Socratis facultate describenda exemplisque illustranda videtur mihi gravissima ac splendidissima librorum horum pars posita esse. Dein, quod Weiskius eum locum desiderat, qui Socratem nullo usum fuisse magistro in doctrina morali, sed *αὐτοδίδακτον* fuisse doceat, id inde factum est, quod in interpretandis verbis *μηδὲ ἄλλου προςδέεσθαι, ἀλλ᾽ αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων* (i. e. *τῆς τῶν βελτιόνων καὶ τῶν χειρόνων κρίσεως*) *γνῶσιν* mirifice lapsus est. Recte haec verba Schneiderus ita explicat: „aliorum consilio et prudentia non indigebat ad discernenda mala a bonis, quoties vitae rationes publicae vel privatae exigebant, ut haec aut illa optaret faceretve.“ Socrates, summa sapientia praeditus, in discernendis bonis a malis non solum ipse alieno consilio non indigebat, sed etiam amicos et familiares suos ita instituere studebat, ut *αὐτάρκεις ἐν ταῖς προςηκούσαις πράξεσι* fierent.

XENOPHONTIS

COMMENTARII.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

CAPUT I.

ARGÙMENTUM.

Afferuntur duo crimina ab accusatoribus Socrati obiecta, propter quae morte multatus est, quorum unum erat, quod patrios deos non coluisset aliosque novos deos iuduxisset, alterum, quod iuventutem corrupisset (§. 1). Prius crimen his Xenophon argumentis elevare et diluere studet:

1) Socrates, ut ceteri Athenienses, diis patriis sacra fecit (§. 2);

2) divinatione usus est. Quod autem dicebat *τὸ. δαιμόνιον* sibi futura significare, ne in eo quidem dissensit a ceteris Atheniensibus, qui quum sacrificiis, auguriis aliisque signis divinis uterentur, non haec ea, quae hominibus utilia essent, scire existimarent, sed deos per haec ea significare; sed in eo dissensit, quod, quum plurimi dicerent se ab ipsis avibus ceterisque signis vel averti a re quadam gerenda vel adverti ad rem, Socrates suam mentem non dissimulabat, sed libere expromebat, dicens *τὸ δαιμόνιον* sibi significare. Unde apparet hoc *δαιμόνιον* non novum quendam esse deum, quem Socratem inducere voluisse accusatores dictitabant, sed divinam quandam vim, humanis animis ingeneratam, quae homines impellat et revocet (§. 2—4) *). V. Prolegom. V. Iam vero in rebus necessario agendis quocunque eventu amicos consilio suo adiuvabat, de rebus autem obscuris et menti humanae occultis deos consulendos existimabat; res humana mente cognoscendas e diis sciscitari nefarium esse censebat (§. 6—9).

---

*) §. 5. illata est sententia, quae ad rem non pertinet.

3) Etsi Socrates semper in publico et hominum celebritate versabatur, tamen nemo eum unquam vidit vel audivit quicquam impium fecisse vel dixisse. Praetermissis, immo reiectis de ortu mundi et de legibus rerum coelestium quaestionibus, in quibus pertractandis ceteri philosophi totos se collocarent, homini humana curanda censebat et eiusmodi quaestiones agitandas, quarum cognitione homines meliores fierent, ut de virtutibus et vitiis, de civitate, de hominum imperio, cett. Philosophorum de rebus humanae menti occlusis quaestiones, quae nunquam ad certum exitum perduci possent, et sibi et aliis inutiles esse (§. 10—17).

Sed honestatem morumque probitatem non solum docebat alios, sed etiam ipse in vita exercebat, quod demonstratur exemplo quodam, quo Socrates, munere publico fungens, iuris iurandi a se dati religionem contra populi voluntatem sanctissime servavit ostenditque morum integritatem pluris se facere quam populi gratiam, persuasum habens deos omnia et dicta et facta et clandestina consilia nosse et ubivis adesse et hominibus de omnibus rebus voluntatem suam declarare (§. 18—20).

Ceterum licet dubium esse non possit, quin Socrates aequalium suorum de diis, sacrificiis reliquisque religionis ritibus superstitionem reiecerit; tamen, ne rerum publicarum perturbationem ac confusionem efficeret, omnes deorum cultus caerimonias, quibus pietatis in eos sensus divinaeque providentiae et potentiae opinio subesset, retinere voluisse videtur *). Itaque quum ipse puriore divinae naturae cognitione et vera in deos pietate imbutus esset, integriores ac sanctiores suos sensus cum recepto publice divino cultu in concordiam quandam redigere et quum doctrinae suae praeceptis, tum vitae sanctitate exemplique vi civium suorum mentes ita illustrare atque emendare studuit, ut, patrii moris retinentes, tamen meliorem deos colendi rationem animo conciperent. Oraculorum autem et vaticinationis Socrates in his libris tam saepe facit mentionem **), ut eum deos hominibus futura praesignificare credidisse et magnam vim in illis posuisse negari omnino non possit. Quae quidem opinio, e Socratis in deos pietate nata, confirmata est in eo, quod ipse, quotiescunque aliquid non recte et bene facturus erat, quendam animi motum, quo a re gerenda avocabatur, percipiebat: qui quanquam omnibus hominibus communis est, tamen in nullo acrior ac vehementior erat, quam in Socrate. — Quod autem Socrates omne physicarum quaestionum studium tanquam inutile reiecisse dicitur, id quomodo accipiendum videatur, infra ad IV, 7. exponemus.

---

*) Cf. Tennemannum in Gesch der Philos. Part. II. p. 29 sq.

**) Cf. praeter ea, quae hoc capite dicta sunt, I, 4, 2. II, 6, 8. all.

Πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους 1
πεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἴη θα-
άτου τῇ πόλει. Ἡ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ

Cap. I. §. 1. *τίσι ποτὲ*] Zeun. e Greg Cor. ad Hermog. ı Reisk. oratt. Gr. VIII. p. 906. *τίσι δήποτε*. Sic infra III, 2, 2: *ί δήποτε.*

Cap. I. §. 1. *Πολλάκις θαύμασα, τίσι ποτὲ λό-οις — ἔπεισαν*] Pro *οἷς-ισί ποτε λόγοις*, ut de La-ed. Rep. I. 1: *ἐθαύμασα, ὅτῳ οτὲ τρόπῳ τοῦτ' ἐγένετο.* Apol. 1. Infra I, 1, 20. At IV, 2, 6: *αυμαστὸν γάρ, ἔφη, τί ποτε — πειρῶνται.* Saepe enim pro-omina rectae interrogationis, t *τίς, ποῖος, πότερος, πῶς, πό-εν*, pro pronominibus obliquae nterrogationis, ut *ὅςτις, ὁποῖος, πότερος, ὅπως*, ponuntur, obli-ua oratione cum vi quadam ormam induente rectae. Cf. Popponem ad Cyrop. I, 2, 0. p. 12. Rost. Gr. §. 123. ot. 2. Kühner. T. II. §. 837. ot. 2. (Gr. schol. §. 344. not. .) — *ποτέ*, tandem, prono-ninibus interrogativis additum, ignificat vel cognoscendi cupi-itatem vel dubitantis admira-ionem. Vide Weiskium de Pleonasm. p. 167. Cf. §. 2. III, 4, 2, IV, 2, 6.

οἱ γραψάμενοι Σωκρά-την] Plato Apol. Socr. p. 23. E. accusatores nominatim com-memorat: Meletum, malum tragoediarum cantilenarumque auctorem (vide Aristoph. Ran. 1302 sq. cum scholiaste), Any-tum, coriarium (ut satis clare apparet e Xen. Apol. §. 29, ubi v. quae congessit diligentia Bornemanni p. 72. in ed. 1824. et p. 350. ed. 1829.), Ly-conem oratorem, qui intelligi videtur apud Aristoph. Vesp. 1301.

ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει] Dignum Socratem esse morte, respectu habito civitatis. Cf. I, 2, 62. 63. V. Rost. §. 105. 5. p. 519. ed. VII. Küh-ner. II. §. 581. e. p. 250. [(Gr. schol. §. 284, 10, b).]

Ἡ μὲν γὰρ γραφὴ] Vid. Meier. et Schoemann. in: Der Att. Process, p. 303. Cf. II, 9, 5. *Γραφή* de causis pu-blicis, *δίκη* et de publicis et de privatis dicitur, sed ubi *τῇ γραφῇ* opponitur, semper priva-tam causam significat. De *μέν*, quod dicitur solitarium, v.

τοιάδε τις ἦν· ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰςφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

2 Πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερὸς ἦν πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν, καὶ μαντικῇ χρώ-

ἕτερα δὲ καινὰ] F. ἕτερα δέ τινα.
§. 2. πολλάκις δὲ] F. πολλάκις δὲ καί. — διετεθρύλητο] Haec scriptura a viris doctis recte praefertur vulgatae διετεθρύλλητο. V. Born. ad h. l. et quem Saupp. in partes vocat C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. Civit. T. I. p. 103 sq., qui

Rost. §. 134. p. 702. (740. ed. VII.). Kühner. T. II. §. 734, 2. (Gr. schol. §. 322, not. 4.) Infra I, 2, 53: οἶδα μέν, ubi v. adn., 62: ἐμοὶ μὲν — ἐδόκει, mihi quidem sic videbatur (sc. at aliis fortasse aliter). I, 5, 5. II, 6, 1. 3. 5. III, 12, 1: Ἰδιώτης μέν, ἔφη, εἰμί, i. e. artis quidem gymnicae non sum peritus, at animo excolendo operam do.

τοιάδε τις] haec fere. Hanc vim habet τὶς cum pronominibus iunctum. Vide nos in Gramm. T. II. §. 633, 4. (Gr. schol. §. 303, 4.) Infra II, 6, 11. III, 6, 5: λέξον — πόσαι τινές εἰσι (sc. αἱ πρόςοδοι τῇ πόλει). IV, 5, 5. Cf. Bornemannum ad Cyrop. II, 1, 2. p. 147 ed. Lips. Sic II, 1, 21: ὧδέ πως, sic fere. V. Herbstium ad Symp. IV, 10. Dein I, 3, 1: ἄλλως πως. 4, 8: εὐτυχῶς πως. II, 6, 21: ποικίλως πως.

ἀδικεῖ Σωκράτης — ἀδικεῖ δὲ] Constat Graecos, ubi idem vel aliud eiusdem similisve notionis vocabulum in duobus vel pluribus enuntiationibus repetendum est, uti particulis μέν et δέ; sic enim notio vel duorum vel plurium orationis membrorum communis disiungitur in diversas sibique oppositas partes (cf. G. Hermannum in Opusc. Vol. III. p. 152.), ut mox §. 2. Rara apud pedestris orationis scriptores sunt exempla, in quibus in priore membro omittitur μέν, ut infra III, 8, 7. Cyr. IV, 3, 21: πολλὰ γάρ φασι καὶ ἵππον ἀνθρώποις τοῖς ὀφθαλμοῖς προορῶντα δηλοῦν, πολλὰ δὲ τοῖς ὠσὶ προακούοντα σημαίνειν. Apud poetas satis multa reperiuntur. V. Schaefer. ad Soph. Phil. 633. Sed legitima est in hac anaphora μέν coniunctionis omissio, ubi sequitur δὲ καί, uti II, 6, 22 sq. 8, 5. V. Breitenbach. in Anall. Darmst. 1841. p. 259. et nos ad Anab. VII, 7, 42. Ubi membra sibi respondentia longius a se disiuncta sunt, non mirum est praeparativum μέν facile negligi potuisse, ut II, 2, 8. V. Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 366. Fr. Haasium ad X. de Rep. Lac, p. 170 sq. et nos in Gr. T. II. §. 735, 3. b. [(Gr. schol. §. 322, 5. c).] Ubi autem rhetorica est anaphora, particulae μέν — δέ non adiunguntur, ut infra III, 13, 5, ubi v. adn. Cf. nos ad Anab. III, 1, 37.

μενος οὐκ ἀφανὴς ἦν· διετεθρύλητο γάρ, ὡς φαίη
Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν· ὅθεν δὴ καὶ
μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαι-
μόνια εἰςφέρειν. Ὁ δ' οὐδὲν καινότερον εἰςέφερε τῶν 3
ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρῶνται
καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις· οὗτοί τε γὰρ
ὑπολαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαν-
τῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ

de utraque huius verbi scriptura accurate exposuit. — *ἑαυτῷ σημαίνειν*] Par. A. D. K. *αὐτῷ σ.*
§. 3. *οἰωνοῖς τε χρ.*] F. *οἰωνοῖς χρ. φήμαις τε*, eraso *τέ*. — *οὗτοί τε*] A. *οὗτοι.*

νομίζει θεούς] H. e. deos more publico (*τῷ νόμῳ*) receptos colit; *νομίζει εἶναι θεούς*, ut §. 5, sed *ἡγεῖται θεούς* simpliciter significat deos esse credere. Hinc *οἱ νενομισμένοι θεοί*, dii more publico recepti et culti. Mox §. 3. legimus *μαντικὴν νομίζειν*, vaticinandi artem more publico receptam colere vel profiteri. Cf. Sauppium ad IV, 4, 19. Sic dicitur *νομίζειν βίον*, *τέχνην*, profiteri, exercere. V. Abreschium ad Aesch. Choeph. 994. p. 133. Adde nos ad II, 3, 15. *νομίζεται.* — De re ipsa conf. Apolog. 10. et quae ibi de ista accusatione collegit Bornemannus p. 48 ed. 1824.

§. 2. *θύων — οἴκοι*] Scilicet *ἐν τῇ αὐλῇ*. Cf. Plat. de Rep. I. p. 328. C. *Αὐλή* locus fuit apertus et apricus, maceria conclusus, aedes cingens, ubi Graeci aram habebant, in qua sacra privata diis faciebant. V. Schneideri epimetrum ad Comment. III, 8, 9. et Dorvillium ad Charitonem p. 349 (ed. Lips.). Apud Romanos ara, in qua sacra privata fiebant, fuit in compluvio, loco subdivali in mediis aedibus. V. Ernestii Clav. Cic. v. impluvium, Palast des Scaurus übersetzt u. mit Anmerk. begleitet v. K. Chr. u. E. Fr. Wüstemann. p. 38. et I. A. Hartung. die Religion der Römer. T. I. p. 72 sqq.

τὸ δαιμόνιον] V. Prolegomen. V.

§. 3. *φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις*] *Φῆμαι* sunt omina, quae capiuntur e vocibus hominum. Cicero de Divin. I, 45, 102: neque solum deorum voces Pythagorei observitaverunt, sed etiam hominum, quae vocant omina. Eustath. ad Il. *κ.* p. 799: *φήμη οὐ τὴν ἁπλῶς ἀνθρωπίνην δηλοῖ λαλιάν, ἀλλά τινα θειοτέραν, δηλωτικὴν τοῦ μέλλοντος.* Xen. Apol. 12. V. Bornemannum ad Apolog. §. 13. p. 51. ed. 1824. Cf. Herbstium ad Sympos. IV, 48. et ad h. l. — *Σύμβολα* sunt omina, signa varii generis, e quibus significationem rerum consequentium superstitio hominum quaerebat, ut tonitrua, fulgores, fulmina, hominum occursus (*οἱ ἀπαντῶντες*), alia id genus. — *Θυσίαι* intelliguntur extispicium, quod apud Romanos haruspices curabant.

τοὺς ἀπαντῶντας] Scil. *ἀνθρώπους*: quod Aeschylus Prom. 487. designat per *ἐνο-*

τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν, κἀκεῖνος δὲ
4 οὕτως ἐνόμιζεν. Ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοί φασιν ὑπό τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἀπαντώντων ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δέ, ὥςπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν. Καὶ πολλοῖς τῶν ξυνόντων προηγόρευε τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος· καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πει-

§. 4. ὥςπερ ἐγίγν.] F. ὡς ἐγίνωσκ. — τὰ μὲν — τὰ δὲ] H. Y. K. M. ἃ μὲν — ἃ δέ. At v. Gr. nostr. II. §. 781, 3. b. (Gr. schol. §. 331, not. 1.)

δίους συμβόλους. Aeschyli locus dictus a v. 484—500. enumerat varia vaticinandi artis genera, quae Prometheus genus humanum edocuisse fertur et idcirco dignus est, qui cum nostro loco comparetur.

κἀκεῖνος δὲ] H. e. et vero etiam, atque etiam ille. Particulam δέ ex F. recte reposuit Bornemannus. In καὶ — δέ particularum iunctura δέ, ut in οὐδέ, μηδέ, habet quasi vim adverbii significatque nostrum: auf der anderen Seite, andererseits, hinwiederum, ferner, ut h. l. sowol die Anderen, als auch auf der anderen Seite Sokrates urtheilte so. Saepe antecedit καί, rarius τέ, uti h. l. Cyrop. V. 3, 43. Cf. infra I, 2, 11. 62. 3, 2. II, 1, 20. 21. III, 2, 3. 3, 1. 4, 5. 8, 8. 9, 15. IV, 3, 14. 7, 8. Ut apud nostrum scriptorem harum particularum (καὶ — δέ) iunctura longe est frequentissima, ita apud alios multo rarius reperitur, ut apud Thucydidem (v. Popponem Part. III. Vol. I. p. 639. et III. 2. p. 154. et I. p. 204. Goth.) et apud Platonem (v. C. E. Schneiderum ad Civit. T. III. p. 116. et Stallbaumium ad Phileb. p. 13. A. [p. 104. Goth.]). Pari modo etiam relativae enuntiationes per καὶ — δέ antecedentibus adiungi possunt, ut infra I, 1, 15: καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου δ' ἂν ἄλλου δέωνται, et quacunque porro alia re indigent. Sympos. II, 9: πολλοῖς μὲν — καὶ ἄλλοις δῆλον, καὶ ἐν οἷς δ' ἡ παῖς ποιεῖ. Cf. Hartung. Gr. Partik. T. I. p. 181 sq. Rost. Gr. §. 134. p. 701. (739). Kühner. T. II. §. 737, 2. (Gr. schol. §. 322, not. 7.)

§. 4. τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν] V. Prolegom. V.

ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος] H. e. λέγων τὸ δαιμόνιον προσημαίνειν. Cf. c. 2, 20. 3, 2. 6, 5. II, 3, 3. 6, 32. 33. 38. V. Rost. §. 131. not. 3. Kühner. II. §. 671. b. (Gr. schol. §. 312, 6.)

τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις] Μή positum est, quia in participio vis conditionalis inest: si qui autem non parebant. V. Rost. §. 135. p. 713. (757.). Kühner. II. §. 715, 2. (Gr. schol. §. 318, 5.)

§. 5. Ἐδόκει ἂν — εἰ ἐφαίνετο] Pari modo etiam apud Romanos in enuntiationibus conditionalibus de rebus praeteritis imperfectum pro plusquamperfecto ponitur, ubi scriptor significare vult rem praeteritam per longius temporis spatium continuatam vel saepius repetitam

ϑομένοις μετέμελε. Καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν 5
αὐτὸν βούλεσθαι μήτ' ἠλίθιον μήτ' ἀλαζόνα φαίνε-
σθαι τοῖς συνοῦσιν; Ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα,
εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα κᾆτα ψευ-
δόμενος ἐφαίνετο. Δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἂν προέλε-
γεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν. Ταῦτα δὲ τίς ἂν
ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ; Πιστεύων δὲ θεοῖς πῶς
οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν; Ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε 6

§. 5. *κᾆτα ψ.*] Sic Zeun. e libro Vossiano. V. adn. Edd. pr. cum A. E. G. H. *καὶ οὐ ψ.* Ed. Paris. Cas. 1589. K. F. *καὶ ψευδ.* Scriptura vulg. *καὶ οὐ* tolerari non potest; primum enim di-

uisse, saepe etiam, ubi senten-ia prolata non solum ad prae-eritum tempus spectat, sed etiam ıd praesens et futurum. Quum es praeteriti temporis finibus ircumscripta est, hic imperfe-ti usus ita explicandus est, ut criptorem mente ad tempus raeteritum redire remque non praesenti, sed e praeterito tem-ore spectare statuamus, ut h. l. ideretur Socrates stultus es-e, si eum mentiri appareret, c. eo tempore, quo Socrates dhuc vivebat. Mox: *οὐκ ἂν ροέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν,* on praediceret, nisi con-ideret, ubi imperfectum So-ratis consuetudinem significat. nfra 2, 18. 29. 59. V. Bornem. d h. l. nos in Gramm. II. §. 20. not. 1. [(Gr. schol. §. 339, . I. b).] et ad Cicer. Tusc. I, 2, 27. Post verbum *δοκεῖν* aepe omittitur infinitivus *εἶναι,* t I, 7, 1 et 4. Ad ea, quae auppius comparat, adde nab. VII, 1, 6: *ὡς ἂν αὐτῷ οκῇ ἀσφαλές.* 2, 16, ubi v. ad-ot. Oec. 15, 9, ubi v. Brei-enb. Thuc. VII, 60: *βουλευ-έα ἐδόκει.* V. Ios. Strangi-m Lips. Diar. 1835. Suppl. III. . 448 sq. et Emsleium ad ür. Med. 745. De verbis *ἀμ-ότερα ταῦτα* cf. I, 2, 60: *τά-αντία τούτων φανερὸς ἦν.*

κᾆτα] *Κᾆτα* et *κἄπειτα* post participia saepe inferuntur. V. Heindorfium ad Plat. Phaedon. p. 150. Stallbaum. ad Gorg. p. 457. B. et ad Phaedr. p. 40. A. Bastium ad Gregor. Cor. p. 145. ed. Schaef. Fritzschium in Quaest. Luc. p. 87 sq. et nos in Gr. T. II. §. 667. c. (Gr. schol. §. 312, not. 8.)

Ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ;] Sententiae sic se excipiunt: Certa rerum futurarum cognitio nemini tribui potest nisi deo. Quodsi igitur quis *πιστεύει ἀληθεύσειν,* hanc de futurarum rerum eventu persuasionem acceptam referre debet diis, qui soli futura cognita ac perspecta habent. Monui haec, quia Weiskius scriptum malebat: *τίνι ἂν μᾶλλον* atque adeo vertendo expressit: quae sententia ab hoc loco longe est alienissima.

οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν] Quatenus *οὓς μὲν ἡ πόλις ἐνόμιζε θεοὺς οὐκ ἐνόμιζε, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια,* quae a diis plane diversa esse accusatores putabant, *εἰςέφερεν.* Rem accuratius pertractat Plato in Apol. p. 36. C.

§. 6. *Ἀλλὰ μὴν*] His particulis novum idque gravissimum argumentum inducitur, e quo appareat Socratem deos esse cre-

πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους· τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς ἐνόμιζεν ἄριστ' ἂν πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων, ὅπως ἂν ἀποβήσοιτο, μαντευσο-
7 μένους ἔπεμπεν, εἰ ποιητέα. Καὶ τοὺς μέλλοντας οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκήσειν μαντικῆς ἔφη

cendum erat καὶ μή (sc. φαινόμενα), dein sententia esset absurda sequentibusque verbis ψευδόμενος ἐφαίνετο repugnans. — πιστεύων δὲ θεοῖς] F. π. δ. θεόν (θεῷ?).

§. 6. ἐνόμιζεν] Ern. e coniectura Leonclavii ἐνόμιζον (3. plur.); at recte monet Weisk., si hoc verbum ad amicos retulisse. Ἀλλὰ μήν, ut Latinorum at vero, sed vero, adversativam vim habent coniunctam cum confirmatione et asseveratione (aber fürwahr, ja fürwahr). Scilicet novum quod sequitur argumentum cum vi obiicitur accusatorum calumniis. Cf. I, 2, 4. 11. II, 6, 27, ubi ἀλλὰ μήν etiam in transitu ad novum argumentum usurpantur. Ubi post ἀλλὰ μήν, uno vel pluribus vocabulis interiectis, γέ sequitur, hoc non ad ἀλλὰ μήν referendum est, sed eam vim habet, ut id vocabulum, cui subiunctum est, efferat. Cf. I, 1, 10: Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ. I, 2, 63. 7, 2. IV, 3, 3. 4. 4, 16. 8, 8. 9. Symp. IV, 42. Ex Isocrate multa exempla collegit vir eruditissimus, Ios. Strangius, in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 370. Ἀλλὰ μήν — γέ etiam usurpantur, ubi alter alterius orationem excipit, ita quidem, ut alterius orationem confirmet eique novum argumentum addat. Hic quoque γέ ei vocabulo subiungitur, in quo sententiae pondus positum est. V. II, 7, 2. III, 3, 1. 5, 3. Cf. Gr. nostr. T. II. §. 696. d.

τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα] Usus particulae explicativae γάρ post praemissum demonstrativum, ut h. l. post τάδε, illatae pervagatus est. Cf. II, 6, 38: ἐκ τῶνδε σκέψαι· εἰ γάρ κτλ. IV, 4, 5. Cyrop. V, 1, 21, ubi v. Bornemannum p. 410. ed. Lips. V. Hartung. Gr. Partik. T. I. p. 467 sq. Matthiae Gr. T. II. §. 615, 2. Rost. §. 134. p. 706 (744). Kühner. T. II. §. 754, 1. β. Τὰ ἀναγκαῖα recte Bornem. in Ind. explicat: certa, quorum eventus est necessarius.

καὶ πράττειν] H. e. οὕτω καὶ πράττειν, ὡς ἐνόμιζεν κτλ. Apposite Schneiderus attulit Herodot. I, 79: ὡς δέ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε κατὰ τάχος. Adde Thuc. II, 93: ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς. Ubi plena est duarum enuntiationum correlativarum oratio, in utroque membro καί particulam collocatam reperimus. Infra I, 6, 3. III, 5, 13. Oecon. VI, 3 legitur: ὥςπερ καὶ — οὕτω καί. Anab. II, 1, 22: καὶ ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ ἅπερ καὶ βασιλεῖ. Multa exempla collegit Stallbaumius ad Plat. Apol. p. 22. D. V. eundem ad Lysid. p. 211. A. et Bornemannum ad Conviv. VIII, 15. p. 193. Heindorfium ad Plat. Phaedon. p. 64. C. Σκέψαι δή —, ἐὰν καὶ σοὶ ξυνδοκῇ ἅπερ καὶ ἐμοί. Haasium ad R. L. I. d. et Hertlinium in Observatt. critt. 1841. p. 12. Cf. nos in Gr. T. II. §. 729.

ἀδήλων, ὅπως ἂν ἀποβήσοιτο] H. e. de eis autem rebus, in quibus obscurum erat, quomodo, si eas peracturus esses, eventurae essent,

προςδεῖσθαι· τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἢ χαλκευτικὸν ἢ γεωργικὸν ἢ ἀνθρώπων ἀρχικὸν ἢ τῶν τοιούτων ἔργων ἐξεταστικὸν ἢ λογιστικὸν ἢ οἰκονομικὸν ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετέα ἐνόμιζεν εἶναι·

feratur, scribendum fuisse *νομίζοιεν*. — *ὅπως ἂν ἀποβήσοιτο*] V. adn. — *μαντευσομένους*. Sic Paris A. B. C. D. F. Alii *μαντευομένους*.

§. 7. *ἢ λογιστικὸν*] F. omittit. — *αἱρετέα*] Dindorf. e Schneideri coniectura *αἱρετά*. Male. V. adn.

ad oraculum consulendum mittebat. Ceterum particulam *ἂν* post *ὅπως*, quam non habent Iunt. Voss. 2. Vind. Vat. 1. Flor. E., post Ernestium recentiores editores omnes exsulare iusserunt, confisi loco c. 3, 2. consignato: *ἢ εἰ ἄλλο τι εὔχοιντο τῶν φανερῶς ἀδήλων ὅπως ἀποβήσοιτο.* Revocavi particulam, primum, quia non video, quomodo ea, nisi a Xenophonte profecta fuisset, a librariis inferri potuisset, quum multo saepius optativus futuri sine *ἄν*, quam cum *ἄν*, apud veteres Graecos reperiatur; dein, quia *ἂν* egregie aptam huic loco et accommodatam sententiam efficit. In altero autem loco (3, 2.) quod omissa est haec particula, id nihil probat hoc quoque loco alienam eam esse. Nam illo loco simpliciter haec exprimitur sententia: et si quid aliud precarentur earum rerum, quarum eventus plane incertus est.

§. 7. *Καὶ τοὺς μέλλοντας*] *Καί* particula saepe habet vim explicativam; Sauppius comparat Anab. I, 9, 6., ubi v. adnotata nostra. Adde V, 2, 29: (*οἱ Ἕλληνες*) *ψευδενέδραν ἐποιήσαντο. Καὶ ἀνήρ, Μυσὸς τὸ γένος —, προςεποιεῖτο τοὺς πολεμίους πειρᾶσθαι λανθάνειν.* Sic nostro loco *καί* inservit sententiae antecedenti exemplis illustrandae confirmandaeque. Aptissime Sauppius comparat Livium II, 13: ita honorata virtute feminae quoque ad publica decora excitatae. Et Cloelia virgo — dux agminis virginum inter tela hostium Tiberim tranavit.

οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκήσειν] Res domesticas aut familiares et publicas bene administrare ac tueri. Infra I, 2, 64, ubi v. adn. II, 1, 19: (*ἵνα*) *καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι.* Cf. III, 6, 14. IV, 1, 2. Est igitur idem fere quod *διοικεῖν*. Cf. §. 8.

τῶν τοιούτων ἔργων] qualia sunt *ἐν τῇ τεκτονικῇ, χαλκευτικῇ*, reliquis; *ἐξεταστικός* est is, qui vitia et virtutes operum recte demonstrare potest, etsi ipse rem similem melius exsequi nescit, qui versatus est in *θεωρίᾳ*, non item in *πράξει*, ut explicat Weiskius, coll. Oecon. XII, 19. — De constructione v. ad III, 1, 6.

πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετέα] Omnes has artes sola mente humana, deorum oraculis non in auxilium vocatis, assequendas esse (schon durch menschliche Einsicht). Illud *καί* proprie spectat ad alterum orationis membrum cogitatione supplendum, ut h. l. *καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ, καὶ οὐ μόνον θεῶν γνώμῃ.* Supra §. 6:

8 τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. Οὔτε γάρ τοι τῷ καλῶς ἀγρὸν φυτευσαμένῳ δῆλον, ὅςτις καρπώσεται· οὔτε τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησαμένῳ δῆλον, ὅςτις οἰκήσει· οὔτε τῷ στρατηγικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατηγεῖν· οὔτε τῷ πολιτικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν·

§. 8. *τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις*] Par. A. E. H. K. M. *τὸ δὲ μέγιστον τῶν ἐν τ.* Reisk. *τῶν* delendum putat. Frustra. V. adn.

γάρ τοι τῷ] Sic Born. pro vulg. *γὰρ τῷ*. Confirmatur

ἐποίει (sc. *οὐ μόνον ταῦτα, ἃ ἔλεξα, ἀλλὰ*) *καὶ τάδε*. 2, 4: *καὶ τοῦ σώματος — οὐκ ἠμέλει* (*οὐ μόνον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος*). 18: *οἶδα καὶ Σωκράτην* (*ὥσπερ ἄλλους διδασκάλους, οὕτω καὶ Σ.*). 21. V. adnotata in §. 6. Pro notione membri omissi *καί* gradationem significat aut ad maius aut ad minus, ut h. l. V. Hartung. Gr. Partik. T. I. p. 133 sq. Largam exemplorum copiam suppeditat etiam Fritzschius ad Lucian. c. 7. p. 5 sqq. Adde nos in Gr. T. II. §. 728. (Gr. schol. §. 321, not. 5.)

§. 8. *τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις*] Gravissima eorum, quae in his artibus addiscendis tractandisque spectantur. Bornem. verba *τὰ ἐν τούτοις* sic explicat: ea quae in his insunt, quae in artibus exercendis evenire possunt.

δῆλον εἶναι] De infinitivo in enuntiatione secundaria vide Fritzschium in Quaest. Lucian. p. 149 sq. Rost. Gr. §. 123. not. 4. Kühner. T. II. §. 849. (Gr. schol. §. 709.) et eum, qui hanc rem uberrime diligentissimeque pertractavit, G. T. A. Krügerum in disquisitt. gramm. p. 38 sq. Sic infra §. 13: *ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας — οὐ ταὐτὰ δοξάζειν*. III, 11, 1: *οἷς ἐκείνην ἐπιδεικνύειν*. Apolog. §. 3. §. 4. §. 5. Anab. II, 2, I, ubi v. adn.

δῆλον, εἰ ἀνιάσεται — εἰ στερήσεται] Vertimus in his *εἰ* particulam per: ob nicht, supra autem in verbis: *οὐ δῆλον, εἰ συμφέρει* per: ob. Per se *εἰ* nec affirmationis nec negationis vim notat, sed nihil nisi fluctuationem et dubitationem inter duas quae fieri possunt res indicat. Saepe autem post verba dubitandi, deliberandi, nesciendi, ut *σκοπεῖν, ἐννοεῖν, ὁρᾶν, φοβεῖσθαι, οὐκ εἰδέναι,* alia id genus, alterum interrogationis quae dicitur obliquae membrum omittitur: quod ubi fit, membrum per *εἰ* inductum pro loci conditione aut affirmativum est, h. e. sententiam ponit, cuius affirmatio ab eo, qui loquitur, animo est praecepta, ubi nos utimur particulis ob nicht, aut negativum est, h. e. sententiam ponit, cuius negatio ab eo, qui loquitur, animo est praecepta, ubi nos utimur particula ob. Utrum igitur *εἰ* affirmative an negative accipiendum sit, e solo verborum contextu coniicere licet. Verbis *οὐ δῆλον, εἰ*

οὔτε τῷ καλὴν γήμαντι, ἵν' εὐφραίνηται, δῆλον, εἰ διὰ ταύτην ἀνιάσεται· οὔτε τῷ δυνατοὺς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον, εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως. Τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους 9
εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονᾶν ἔφη· δαιμονᾶν δὲ καὶ τοὺς μαντευομένους, ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθοῦσι διακρίνειν·

haec correctio a cod. Guelf., qui exhibet *οὔτε γάρ τοι τῷ καλῶς ἀγρὸν φυτευσαμένῳ δῆλον*. Bene. Nam F. exhibet *γάρ τοι* et edd. pr. *γάρ τοι — φυτευσάμενον*. V. nos in Gr. II. §. 705, 3. — *ἵν' εὐφραίνηται*] Sic H. F. Iunt. Ald. pro *ἵνα εὐφ.*

συμφέρει significatur facile fieri posse, ut nulla e munere publico ad eum, qui id gerit, redundet utilitas; verbis autem *οὐ δῆλον, εἰ ἀνιάσεται* et *εἰ στερήσεται* facile fieri posse, ut quis ex pulchra uxore vel ex potentioribus affinibus detrimentum capiat. Anab. III, 2, 22: *σκέψασθε, εἰ ἄρα* (ob nicht) *τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι* (i. e. patet barbaros stulte fecisse): ubi v. adn. Cf. infra II, 2, 2. Sic in formula *οὐκ οἶδ' εἰ* particula et affirmativam vim (ut Cyrop. VIII, 4, 16.) habet et negativam (ut infra I, 3, 5: *ὥστ' οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο*, ut nesciam, an nemo tam pauca sibi compararet, i. e. es kann wol nicht leicht Einer so wenig sich erwerben. Hieron. I, 7. Plat. Gorg. p. 458, d., ubi v. Stallb. Cf. C. Gu. Krügerum ad Dionys. Hal. Historiogr. p. LII. p. 135 et p. 470. Apud Latinos aureae aetatis scriptores particula an post dubito, nescio, haud scio habet vim affirmativam (ob nicht), ut: dubito, nescio, an Epaminondam summum virum omnis Graeciae censeam (h. e. credo Ep. summum virum fuisse). V. nos in Gr. L. §. 159, 5. et ad Cicer. Tuscul. IV, 22, 50.

ἀνιάσεται — στερήσεται] Non passive accipienda sunt, sed intransitive: er wird Trauer empfinden — er wird verlustig gehen. V. nos ad Anab. I, 4, 8. Thuc. III, 2. Infra I, 6, 14. *ὠφελήσεσθαι*, et III, 7, 9. *καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ οὐκ ἐλάχιστα ὠφελήσῃ* (ubi unus Voss. 1. *ὠφεληθήσῃ* habet), utilitatem capies, 11, 3. (alii male *ὠφεληθήσεται*). Venat. XII, 1. Oecon. II, 8., quanquam forma passiva *ὠφεληθήσομαι* saepius legitur, ut II, 7, 8. *ὡς καὶ ἐπιμεληθησόμεναι τούτων καὶ ὠφεληθησόμεναι ἀπ' αὐτῶν*. III, 3, 15. Cyrop. III, 2, 20. *ὠφεληθήσεσθαι* (ex optimis codd.; hic enim activo apte passivum opponitur). E Platone complura exempla futuri modo mediali modo passiva forma induti contulit C. E. Chr. Schneiderus ad Civit. V. p. 470. A. Infra IV, 8, 10. et Apolog. §. 26. *μαρτυρήσεσθαι* passive dictum est.

§. 9. *δαιμονᾶν*] est, ut Hesychius interpretatur, *ὑπὸ δαίμονος κατέχεσθαι*. Eleganter igitur hoc verbum antecedenti *δαιμόνιον* oppositum est, ut observavit Iacobsius.

οἷον εἴ τις ἐπερωτῴη, πότερον ἐπιστάμενον ἡνιοχεῖν ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν κρεῖττον ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ πότερον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας ἢ μετρήσαντας ἢ στήσαντας εἰδέναι· τοὺς τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιστα ποιεῖν ἡγεῖτο· ἔφη δὲ δεῖν, ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοί, μανθάνειν· ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί, πει-

§. 9. ἐπερωτῴη] In F. post hoc vocabul. exciderunt πότερον — μὴ ἐπιστάμενον· ἤ, scribae oculo ad sequentia aberrante.

ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν — ἐπὶ τὴν ναῦν — λαβεῖν] Orationis concinnitas requirebat aut ἐπὶ ζεῦγος et ἐπὶ ναῦν λαβεῖν aut ἐπὶ τὸ ζεῦγος et ἐπὶ τὴν ναῦν λαβεῖν. At prius ἐπὶ ζεῦγος, omisso articulo, vim quasi verbi habet, ad vehendum, ut dicitur ἰέναι ἐπὶ δεῖπνον, ad coenandum (ut I, 3, 6. Anab. VII, 3, 15. 18, 4, 3. Cf. Var. Scr. ad III, 14, 1.), παρέχειν τι ἐπὶ μισθῷ, ἐπὶ θήραν ἰέναι Herod. I, 37. venatum ire, ἐπὶ ὕδωρ ἰέναι id. III, 14. aquatum ire et similia (v. nos in Gr. T. II. §. 454. not. Gr. schol. §. 244, not. 3.); alterum ἐπὶ τὴν ναῦν bene explicat Sauppius per: in navem, quam quis habet, ut saepe articulus vim pronominis possessivi habet (Gr. §. 627, I. Gr. schol. §. 244, 4.). Sic III, 9, 11: ἐπεδείκνυεν ἔν τε νηῒ (h. e. in navigando, in nave regenda) τὸν μὲν ἐπιστάμενον ἄρχοντα (praeesse), τὸν δὲ ναύκληρον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηῒ (in certa quadam nave) πάντας πειθομένους τῷ ἐπισταμένῳ: ubi ἐν νηΐ eodem modo navigandi actionem significat, quo paullo post ἐν γεωργίᾳ, ἐν σωμασκίᾳ actionem agri colendi, corporis exercendi, et ἐν νόσῳ statum aegrotandi. I, 4, 5. τὰ διὰ στόματος ἡδέα, i. e. quae edendo percipiuntur: ubi v. adnot. Contra II, 6, 38. ὁ δέ μοι πεισθεὶς ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν, i. e. navem suam. 7, 2. ἐν τῇ οἰκίᾳ, in domo mea.

ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας — εἰδέναι] Sine attractione plane ut III, 12, 8. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελοῦντα. Etiam praemissum dativum post ἔξεστι sequitur accusativus (pro dativo) participii, infinitivo additus. I, 2, 49. II, 6, 26: εἰ ἐξῆν τοῖς κρατίστοις συνθεμένους ἐπὶ τοὺς χείρους ἰέναι. III, 9, 9. IV, 5, 11. Pari modo post verbum δοῦναι variavit structuram. Cf. II, 8, 1. Cyr. I, 6, 5. De hoc attractionis genere enucleatissime exposuit G. T. A. Krügerus in disquisitt. gramm. III. §. 359—372. Adde Stallbaumium ad Plat. de Rep. IX. p. 586. E. Rostium Gr. §. 121. Kühner. II. §. 645 et 647 sq. (Gr. schol. §. 307, 2.) De forma ἔδωκαν v. ad IV, 2, 15.

τοὺς τὰ τοιαῦτα κτλ.] Haec enuntiatio ἀσυνδέτως adiuncta est, quia antecedentis orationis quasi summam breviter complectitur. V. Dissenium in Excurs. II. de Asyndeto Pindari p. 278. et nos in Gr. T. II. §. 760. b. et Gr. schol. §. 325. Infra II, 1, 33: τοιαῦτά σοι —

ρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἵλεῳ σημαίνειν.

'Αλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ· 10 πρωῒ τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ᾔει καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς ἦν καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς ἡμέρας ἦν, ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολύ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν. Οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν 11

ἀθέμιστα] V. adn.

ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι. IV, 3, 14: Ἃ χρὴ καταvοοῦντα — τιμᾶν τὸ δαιμόνιον. Cf. adnot. in II, 3, 19. Dein II, 5,5: τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ.

ἀθέμιστα] Sic vulgata. Voss. 2. Vind. Par. ABC. (de correctione) exhibent ἀθέμιτα. Schneiderus, qui ἀθέμιστα retinuit, comparat Cyrop. I, 6, 6. ἀθέμιστα (ἀθέμιτα infirma auctoritate nititur) et VIII, 8, 5. ἀθεμιστότεροι. Utramque formam veteribus scriptoribus in usu fuisse testantur lexicographi veteres, quos contulit Ed. Maetznerus ad Antiphont. p. 142 sq., qui utraque forma usus est.

§. 10. *ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ*] D. re v. Beckerum in Charicle T. I. p. 252. Particula μέν respondet particulae δέ in §. 11. οὐδεὶς δέ. Locus propterea memorabilis, quod inter utramque particulam alterum earundem particularum par: ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολύ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν, interiectum est.

περιπάτους] Porticus in eorum usum exstructae, qui valetudinis tuendae causa ambulabant. V. Fr. Haasium ad Xen. de Rep. Lac. p. 241 sq. Pari modo apud Latinos vocabulum ambulationis pro ambulacro usurpatur. V. nos ad. Cic. Tusc. IV, 4, 7.

πληθούσης ἀγορᾶς] Antemeridianum tempus divisum est in duas partes, quarum secunda πληθούσης ἀγορᾶς aut περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν appellabatur. V. Dissenium in Progr. Gotting. 1836. p. 11.

ὅπου — μέλλοι] Ex mente Socratis dictum.

§. 11. *Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς — οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν*] Verbum ἰδεῖν h. l. cum genitivo constructum est propter sequens ἤκουσεν, ut membrorum concinnitas servaretur. V. Gramm. nostr. T. II. §. 528. not. 3. p. 185. Alii genitivum ab οὐδέν pendere volunt, quod probat K. F. Hertlinius in Zimmerm. Annal. lit. antiq. p. 595. anni 1838. Minus recte, opinor. Cf. §. 20: Σωκράτην — τὸν ἀσεβὲς μὲν οὐδέν ποτε — οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα. Neque Hermanni ad Soph. Trach. 393: δίδαξον, ὡς ἕρποντος εἰσορᾷς ἐμοῦ, neque Reisigii in Comment. crit. p. 332. et in Enarrat. Soph. O. C. p. LX. ratio probanda. Bornemannus sic vertit: nemo unquam vidit vel audivit, quum Socr. impium aliquid — faceret aut diceret.

ἀσεβὲς οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ᾗπερ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι, διελέγετο, σκοπῶν, ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔφυ,

§. 11. *οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φ.*] Cod. Guelf. omittit *γάρ*. — *ᾗπερ τῶν ἄλλων*] Censor in Diar. Hal. 1827. 213. pro *ᾗπερ* mavult *ὥςπερ*: quod ipsi rei refragatur. Euseb. pr. ev. XV, 62: *ἢ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς οἱ πλεῖστοι*: unde Finckh.

ᾗπερ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι] non eadem ratione, qua ceterorum philosophorum plurimi. Socratem de physicis disseruisse vel ex ipso Xenophonte (cf. I. c. 4. Xen. Symp. VI, 6 sq.) apparet, ut praetermittam Platonis Apologiam et Phaedonem cap. XLVI sqq. p. 97 sqq. et Diog. Laert. II, 45; at longe aliam ac ceteri plerique philosophi in exquirenda rerum natura ingressus est rationem. Scilicet, subtilibus atque inanibus quaestionibus de mundi ortu, coelestium corporum cursu aliisque obscuris rebus omissis, naturae investigationem ita tractabat, ut, quae esset vis divina, quae indoles humana, quae hominum cum divino numine coniunctio, quomodo omnia divina mente administrarentur, appareret. Cf. infra IV. c. 7.

σοφιστῶν] *Σοφισταί* primitus appellabantur philosophi.

κόσμος] „Est quae antea *φύσις ἡ τῶν πάντων* dicitur, nec solum coelum cum sideribus dicitur. Appellationis auctor dicitur Pythagoras apud Photium Bibl. Cod. 659. (p. 440. I. 27. ed. Bekker.).“ SCHNEIDER. Cf. Plat. Gorg. p. 507. E. et 508. A. Respondet Graecum vocabulum plane Latino mundus. V. Passovii Lex. Gr. h. v.

ἔφυ] Haec scriptura in veteribus edd. vulgata erat, confirmata etiam auctoritate cod. E., qui *ἔφυ*, cui superscriptum est *ἔχει*, repraesentat. Zeunius primus alterum *ἔχει*, quod multi codd. (F. habet *ἔχοι*) praebent, recepit, eumque Schneiderus, Bornem., alii secuti sunt. Mihi vero sententia, quae e scriptura *ἔχει* prodit, non solum admodum languida videtur esse, sed etiam et a re ipsa et a Xenophontis consilio prorsus aliena. Ac primum quidem constat antiquissimos philosophos maxima in exquirendo perscrutandoque mundi ortu collocasse studia. Dein si *ἔχει* legatur, ut antiqui philosophi in observando mundi statu et habitu (*ὅπως ἔχει*) versati fuisse dicantur: nonne eadem fere sententia etiam proxime sequentibus verbis: *τίσιν ἀνάγκαις κ. τ. λ.* notatur? Scilicet duas potissimum quaestiones fuisse Xenophon significare voluisse videtur, quas antiqui philosophi studiose essent amplexati, primum, unde omnia generata essent, tum, quibus mundus, in primis corpora coelestia obnoxia essent legibus. Denique aliquid praesidii scripturae *ἔφυ* paratum est in Luciani Icaromenippo p. 756, ubi haec e nostro loco imitando expressa leguntur: *πολλήν τινα παρεῖχε τὴν ἀπορίαν πρῶτον μὲν αὐτὸς οὗτος ὁ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν καλούμενος κόσμος. Οὐ γὰρ εἶχον εὑρεῖν οὔθ' ὅπως ἐγένετο οὔτε τὸν δημιουργὸν οὔτε ἀρχὴν οὔθ' ὅ τι τὸ τέλος ἐστὶν αὐτοῦ.* At quaeritur, unde *ἔχει* nasci potuerit. Nimirum

ιαὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ ιαὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπε-
δείκνυεν. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερά ποτε 12

n Diar. Darmst. 1829. 108. locum sic constituendum censet: ἢ ιερὶ τῶν ἄλλων ὧν οἱ πλεῖστοι. Acutius, quam verius. V. adn. ἔφυ] Alii ἔχει. V. adn. — ἀπεδείκνυεν] Sic cum Euseb. Stob. ed. Vatic. I. Vindob. 2. Paris. D. correxit Zeun. vulgatum ἀπεδείκνυε. G. Iunt. Ald. Steph.: ἐπεδείκνυεν. F: ἀπεδείκνυ.

oco perverse intellecto facile ob sequens γίγνεται tanquam upervacaneum aut prorsus eiici ut in verbum ἔχει mutari po-uit.

σκοπῶν, ὅπως — καὶ τί-σιν] Rariora sunt exempla, in quibus in bimembri interroga-tione obliqua prius membrum formam obliquae interrogationis habet, posterius per rectae in-terrogationis pronomina induci-tur; unde posteriori membro major vis accedit. Infra IV, 4, 13. Anab. III, 5, 13. Plat. de Rep. III. p. 414. D: οὐκ οἶδα, ὁποίᾳ τόλμῃ ἢ ποίοις λόγοις χρώμενος ἐρῶ. Demosth. de Cor. p. 275, 144: ἥτις .., καὶ τίνος .., καὶ πῶς ἐπράχθη, νῦν ἀκούσατε. Multo saepius post τίς sequitur ὅστις, post ποῖος ὁποῖ-ος, ut Anab. II, 5, 7: ποῖον .., ὅπως. Plat. Civ. IX. p. 578, E: ἐν ποίῳ .., καὶ ὁπόσῳ φόβῳ. V. Lobeck. ad Phrynich. p. 573. Rost. Gr. §. 123b. B. II. not. 2. Kühner. T. II. §. 837. not. 2. (Gr. schol. §. 344. not. 1.)

ἀνάγκαις] Ἀνάγκαι, ut §. 15, eleganter dicuntur naturae leges. Sic: naturae necessitas ap. Cic. de Divinat. 2. 6, 17. Nomina abstracta plurativo numero posita significationem induunt concretorum; designant enim plura genera (species) et partes vel diversos status notionis abstractae. Ἀνάγκη est fati necessitas, ἀνάγκαι quasi partes huius necessitatis, leges. Infra III, 12, 2. et Anab. IV, 5, 15. τὰς ἀναγκας (calamitates). V. nos ad Anab. II. 5, 1. et in Gr. T. II. §. 408. v. Gr. schol. §. 213, 3, 3.). ad Cicer. Tusc. IV, 2, 3. et in Gr. L. §. 104, 2, 3.

φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα] H. e. tales res scrutantes, investigantes, studiose tractantes. Sic III, 5, 23. πολλὰ μεριμνᾶν. IV, 7, 6. ταῦτα μεριμνῶντα; at §. 13. περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν. 4, 17. περὶ τῶν ἐνθάδε — φροντίζειν, est de re aliqua diligenter cogitare, et III, 7, 7: τοῖς φροντίσασι τῶν πολιτικῶν, rei alicuius curam habere. Cf. Bornemannum ad Apol. §. 8. p. 41. ed. 1824. Sic I, 1, 14. τῶν περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μεριμνώντων. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 348. not. 2. p. 823. et nostram §. 533. not. I. (Gr. schol. §. 274, not. 1.) Vocabula φροντίζειν, μεριμνᾶν proprie dicuntur de illis operosis physicorum studiis. Sic apud Aristophanem in Nubb. leguntur φροντιστήριον, μεριμνοφροντισταί (v. 101.). V. I. W. Süvernium de Aristoph. Nubb. p. 9. et H. Th. Rötscherum in: Aristophanes und sein Zeitalter. Berlin. 1827. p. 332 sq. — De re ipsa cf. IV, 7, 5 sqq.

§. 12. Καὶ πρῶτον μὲν] Μέν referendum ad §. 15. ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε.

αὐτῶν ἐσκόπει, πότερα — ἔρχονται] Per genitivum αὐτῶν intelligendi sunt οἱ φροντίζοντες τὰ τοιαῦτα. Infra I, 6,

νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τἀνθρώπινα εἰδέναι ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπεια παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες ἡγοῦνται τὰ προσ-
13 ήκοντα πράττειν. Ἐθαύμαζε δ', εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς
14 μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. Τῶν

§. 12. τἀνθρώπινα] Alii τἀνθρώπεια. Vide adnot.
§. 13. οὐ δυνατόν ἐστιν] Zeun. ἐστιν, ab Euseb. omissum, seclusit.
§. 14. Τῶν τε γὰρ μαιν.] Par. A. τε omisit. Ed. Par. pro τε habet δέ. V. adn. — οὐδ' ἐξιτητέον] Sic Iunt. Par. Ald.

4: ἐπισκεψώμεθα, τί χαλεπὸν ᾔσθησαι τοὐμοῦ βίου (an meiner Lebensweise). III, 6, 17: ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων ὅ τι τε λέγουσι καὶ ὅ τι ποιοῦσι. V. Sauppium ad h. l. Rost. §. 108. p. 536. ed. 7. Kühner. T. II. §. 528. et adn. 3. (Gr. schol. §. 273, not. 20.)

τἀνθρώπινα] Hoc edd. veteres et plerique codd., in eisque F., praebent. Par. AHM habent τἀνθρώπεια, quod recepit Schneiderus, quum deinceps ἀνθρώπεια omnes praeter Guelph. libri exhibeant et §. 15. et 16. eadem forma sine ulla scripturae varietate legatur. Semper fere haec duo vocabula in MSS. inter se permiscentur, atque ipsi veteres scriptores tam promiscue eis sunt usi, ut de eorum notionis discrimine, quod vulgo ita constituunt, ut ἀνθρώπειον dicatur id, quod humanae naturae conveniat, ἀνθρώπινον id, quod ab homine factum sit, vix certum quicquam constitui possit; cf. I, 2, 18: περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων διαλέγεσθαι. II, 1, 32: ἔργον οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον. IV, 1, 2. 2, 27. ἀνθρώπινα πράγματα, contra IV, 6, 5. ἀνθρώπεια πράγματα legitur. Sic apud veteres promiscue dicitur ἀνθρωπίνη φύσις (Hellen. VII, 1, 2, ubi ἀνθρωπίνη φύσις oppon. τῇ θείᾳ φύσει, Plat. Rep. V. p. 452. E. Symp. p. 189. D. p. 191. D.) et ἀνθρωπεία φύσις Thuc. I, 76. II, 50. III, 45. 84. V. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 1. p. 193. Vol. 2. p. 616. et quem hoc loco Sauppius excitavit Ellendt. ad Arrian. VII, 20. Ex his igitur exemplis luculenter apparet Atticistarum de utraque huius vocabuli forma praeceptum vanum esse. Thomas enim Magister p. 12. ed. Ritsch. haec habet: Ἀνθρωπεία φύσις, οὐκ ἀνθρωπίνη: quanquam corrupta esse opinantur. V. Ritschelium. Moeris: ἀνθρωπεία φύσις, Ἀττικῶς, ὡς Θουκυδίδης· ἀνθρωπίνη, Ἑλληνικῶς. Quare, quum, utra forma recipienda sit, una codicum auctoritas decernere possit, reduxi h. l. scripturam τἀνθρώπινα, etiamsi statim subsequatur forma ἀνθρώπεια.

τὰ μὲν ἀνθρώπεια — τὰ δαιμόνια δὲ] Eadem particularum μὲν — δὲ collocatio 2, 24: διὰ μὲν κάλλος — διὰ δύναμιν δέ. II, 1, 16. III, 9, 8. IV, 5, 11. Non pertinent huc loci, qualis est I, 2, 14: ἀπ' ἐλαχίστων

τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὁτιοῦν, τοῖς δὲ οὐδ' ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὔθ' ἱερὸν οὔτε βωμὸν οὔτ' ἄλλο τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι· τῶν τε περὶ τῆς τῶν

Steph. 2. Bessar. Euseb. et Par. ADEFG pro οὐκ ἐξ. — οὐδὲν τιμᾶν] Sic Iunt. Par. Ald. Steph. 2., Stob., Euseb., liber Vindob. pro οὐδὲ τ. — ξύλα τὰ τυχόντα] Flor. A.: καὶ τὰ τυχόντα θηρία. Hindenb. coni.: καὶ θηρία τὰ τυχόντα. — τῶν τε περὶ — usque ad κινεῖσθαι πάντα om. F. — τοῖς δ' οὐδὲν ἄν ποτε] Par. A. B. C. D.: τοῖς δ' οὐδ' ἄν ποτε.

μὲν χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα.

§. 13. Ἐθαύμαζε δ', εἰ μὴ] De εἰ particulae post verba affectuum pro ὅτι positae usu v. Frotscher. ad Hieron. I, 6, qui comparat Cicer. de Amicit. XV, 53: Quamquam miror, illa superbia et importunitate si quemquam (fidum amicum) habere potuit. Rost. §. 121. adn. 7. Kühner. II. §. 771, 7. (Gr. schol. §. 329, not. 7.) Cf. infra §. 17. III, 7, 8. 9, 8.

ἐθαύμαζε δ', εἰ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι — οὐ δυνατόν ἐστιν] Paullo ante §. 12: ἐσκόπει, πότερα — ἔρχονται. I, 2, 29. 50: πολλάκις ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία, II, 7, 12: διηγεῖτο — ὅτι αἰτιῶνται αὐτόν. III, 9, 5: ἔφη — δῆλον εἶναι, ὅτι καὶ δικαιοσύνη — σοφία ἐστί. IV, 1, 5: ἐφρένου λέγων, ὅτι μωρὸς μὲν εἴη, εἴ τις οἴεται κτλ. V. nos in Gr. II. §. 846. (Gr. schol. §. 345, 5.) et ad Anab. I, 3, 14. Diligenter hunc grammaticae locum pertractavit Kühnast. Repraes. d. apotel. Konjunkt. p. 71. 78.

μέγιστον φρονοῦντας] Κατ' ἀναλογίαν τοῦ μέγα φρονεῖν. IV, 7, 6: ὁ μέγιστον φρονήσας. Apud poetas nonnunquam neutrum singularis superlativi adverbii loco usurpatum reperitur, ut Eurip. Heracl. 792: ζῶσιν μέγιστόν γ' εὐκλεεῖς κατὰ στρατόν. Apud solutae orationis scriptores, si a locutione μέγιστον φρονεῖν discesseris, res dubia est. Nam Cyrop. V, 2, 6. ὅπως νομίζοι ἀσφαλέστατον, uti cum praestantissimo Guelf. et Par. AB pro ἀσφαλέστατα, quod miror a Bornemanno in ed. novissima retentum, legendum est, plane aliam rationem admittit.

ἐπεὶ — δοξάζειν] V. ad §. 8: ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι. — De sententia cf. infra IV, 7, 6. ubi eadem uberius exponuntur.

V. 14. Τῶν τε μαινομένων] Τέ respondet sequenti τέ in verbis: τῶν τε μεριμνώντων. Apud Xenophontem rarius enuntiationes per τέ — τέ iunguntur. Infra 2, 4: τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει τούς τ' ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. 3, 1. II, 1, 9. 2, 5. IV, 2, 28. Anab. IV, 5, 12. Cf. Rost. §. 134, 4. Kühner. II. §. 722, 3. (Gr. schol. §. 321, 1.)

καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα] Statuas lapideas et ligneas intelligi a Socrate opi-

πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι, τοῖς δ' ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι πάντα, τοῖς δ' οὐδὲν ἄν ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν πάντα γίγνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτ' ἀπολεῖσθαι. Ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε· ἆρ' ὥςπερ οἱ τἀνθρώπεια μανθάνοντες ἡγοῦνται τοῦθ' ὅ τι ἂν μάθωσιν ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλωνται ποιήσειν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὰν

ἀπολεῖσθαι] Ex Iunt. Ald. Basil. 1. 2. Leoncl. Voss. 2. Vindob. utroque, ed. Par. et Paris. octo libris Steph. in ed. II. correxit *ἀπολέσθαι,* quod habent etiam Euseb. et Stob.

natur Schneiderus, sed recte contra monet Bornemannus huic opinioni adversari additum *τὰ τυχόντα* (quaelibet): quod etiam ad vocabulum *λίθους* pertinet. Loquitur enim de Fetischismo, quem vocant.

μεριμνώντων] Eleganter et gravius etiam, quam antecedens *φροντίζοντες,* dictum de eis, qui res obscuras et reconditas perscrutari et investigare student. V. ad §. 13.

ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι] Multi philosophi, ut Thales, Pythagoras, Empedocles, Xenophanes, Parmenides, Melissus, Heraclitus, Anaxagoras, *ἕνα τὸν κόσμον* esse statuerunt. V. Stob. Ecl. phys. I, 23. p. 496. Xenophanis, Eleaticae scholae auctoris, sententiam *ἓν εἶναι τὰ πάντα καλούμενα* Plato quum aliis locis, ut in Sophist. p. 242. D., attigit, tum in Parmenide explicavit. V. Sext. Emp. P. H. I, 33. (225. p. 59. Fabric.), Simplic. in Aristot. Phys. I. p. 5. Cicer. Acad. II, 37, 118., ubi cf. Davisium et Hülsemannum.

ἄπειρα τὸ πλῆθος] Intelligendi videntur Leucippus, atomorum doctrinae auctor (c. 500 a. Chr.), eiusque discipulus Democritus, qui doctoris sui decreta uberius persecutus est. V. Creuzerum ad Cicer. N. D. 1, 24.

ἀεὶ κινεῖσθαι πάντα] Stobaeus Ecl. Phys. I, 20. p. 396: *Ἡράκλειτος ἠρεμίαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὅλων ἀνῄρει, κίνησιν δὲ τοῖς πᾶσιν ἀπεδίδου.* Heraclitus Ephesius, *σκοτεινὸς* qui appellabatur (500 fere a Chr.), statuebat omnia perpetuae mutationi et vicissitudini, quam *τὴν τῶν πάντων ῥοὴν* appellabat, esse obnoxia, eamque esse vitam. V. Plutarch. decret. I, 23. Plat. Cratyl. p. 402. A: *λέγει που Ἡράκλειτος, ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει.*

οὐδὲν ἄν ποτε κινηθῆναι] quam sententiam amplexatus est Zeno Eleates (460 fere a. Chr.). V. Aristot. Phys. VI, 9.

τοῖς μὲν πάντα γίγνεσθαι — ἀπολεῖσθαι] V. Stobaeus Ecl. Phys. I, 21. p. 412. 414. E Leucippi sententia per atomorum *σύγκρισιν καὶ διάκρισιν* corpora et oriuntur et intercidunt; ad hanc referri possunt verba: *πάντα γίγνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι.* Sequens sententia referri potest ad Zeno-

γνῶσιν, αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσειν, ὅταν βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου δ' ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιοῦτο μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶναι μόνον, ᾗ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίγνεται; Περὶ μὲν οὖν τῶν 16 ταῦτα πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων ἂν ἀεὶ διελέγετο, σκοπῶν, τί εὐσεβές, τί ἀσεβές· τί καλόν, τί αἰσχρόν· τί δίκαιον, τί ἄδικον· τί σωφροσύνη, τί μανία· τί ἀνδρεία, τί δει-

§. 15. οὐδ' ἐλπίζουσιν] Par. C. F. omitt. οὐδ'.
§. 16. ἂν ἀεὶ] V. adn. — ἀνδρεία] Alii ἀνδρία. V. adn.

nem Eleaten. — Infinitivus cum ἄν coniunctus significat h. l. et paullo ante κινηθῆναι ἄν, ut in oratione recta optativus cum ἄν, aliquid, quod fieri potest, conditione, ad quam ἄν referenda est, suppressa. Cf. §. 16. ἡγεῖτο — ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι.

§. 15. καὶ ὅτου δ' ἂν] De particulis καὶ — δέ v. adnotata in §. 3. κἀκεῖνος δέ.

§. 16. περὶ τῶν ἀνθρωπείων ἂν ἀεὶ διελέγετο] Sic edd. pr. cum Par. G. H. Particulam ἄν, quam cum Eusebii libris ed. Paris. et Stephan. omiserunt, exterminavit Schneiderus. At vix intelligi potest, quomodo hoc ἄν, nisi a Xenophontis manu profectum esset, inferri potuisset, quum contra sponte appareat per librariorum ignorantiam id facile deleri potuisse. Pervagatus est usus particulae ἄν indicativo praeteritorum adiunctae, quo significetur rem aliquam non semel, sed saepius factam esse, quotiescunque occasio ferret, ut recte explicat Hermannus ad Viger. p. 820. V. eundem de partic. ἄν I, 1, 7. Infra I, 3, 4: εἰ δέ τι δόξειεν .., ἧττον ἂν ἐπείσθη. IV, 6, 13: εἰ δέ τις αὐτῷ περί του ἀντιλέγοι —, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἂν πάντα τὸν λόγον. Ibid. 1, 2: πολλάκις γὰρ ἔφη — ἄν τινος ἐρᾶν. Anab. I, 5, 2, ubi v. adnotata nostra. Cf. Rost. §. 120. p. 586 sq. (611 sq.). Kühner. II. §. 454. p. 93. §. 809. adn. §. 819. [Gr. schol. §. 260, 2, 2) β).] — Ceterum haec particula sedem suam occupavit post τῶν ἀνθρωπείων, quia in hoc vocabulo maximum sententiae pondus positum est. V. nos in Gr. T. II. §. 457. (Gr. schol. §. 261, 2.)

τί ἀνδρεία, τί δειλία] Pro ἀνδρεία, repugnantibus libris, Stephanus et Zeunius scripserunt ἀνδρία. Ἀνδρία ducitur a voc. ἀνήρ respondetque plane Latino nomini virtutis, quae, ut ait Cicero in Tusc. II. 18, 43, appellata est ex viro; viri autem propria maxime est fortitudo. Ἀνδρία igitur e mente philosophorum est scientia rerum perferendarum, fortitudo, tanquam una ex quattuor quae vocantur cardinalibus virtutibus. Cf. infra III, 9, 1. IV, 6. 10. (ubi ἀνδρία scribendum) et Cicer. Tusc. IV, 24, 53. Ἀνδρεία autem ducitur ab ad-

λία· τί πόλις, τί πολιτικός· τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς κἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι.

17 Ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγνῶναι τοὺς δικαστάς· ὅσα δὲ πάντες ᾔδεσαν, οὐ θαυ-

§. 17. *οὐ θαυμαστόν*] Sic edd. pr. et Paris. C. D. E. F. G. H. L. — Bessario, ed. Par. et Steph. omis. *οὐ*. Male. Est enim interrogatio. — *εἰ μὴ*] Voss. I. *εἰ μηδέν*.

§. 18. *τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασ.*] Fuerunt qui haec verba tanquam ab interprete addita damnarent. At acute con-

iectivo *ἀνδρεῖος* (i. e. virilis) notatque fortitudinem, qualis in agendo conspicitur, ut Ages. 10, 1: *ὅπου ἀνδρείας ἀγών*. Hinc recte h. l. *ἀνδρεία* opponitur voci *δειλίας*. V. Sauppium ad h. l., ad Hipparch. IV, 13 et in Quaest. Xen. I, 11 sq. Breitenbach. ad Ages. 6, 1. Plato aliique scriptores utraque quidem forma utuntur, sed, ut videtur, sine sententiae discrimine. Cf. Popponem ad Thuc. II, 39, 4. et Schneider. ad Plat. Civ. II. p. 361, 6.

καλοὺς κἀγαθοὺς — ἀνδραποδώδεις] *Καλὸς κἀγαθός* dicitur h. l. is, qui omnes virtutis numeros explet, qui non solum egregiis animi ingeniique facultatibus instructus est, sed etiam animi virtutes in omnibus vitae institutis actionibusque exhibet, ut vita et mores amice inter se conspirent. Proprie autem sic appellabatur vir nobili loco natus et ingenue liberaliterque institutus (*ὁ εὐγενὴς καὶ γενναῖος*), cuius corporis vires et animi facultates pari modo excultae erant. Talis vir opponitur *τῷ ἀνδραπόδῳ*, qui omni liberali corporis animique institutione carebat. (Cf. infra I, 2, 29: *φάσκων ἀνελεύθερόν τε εἶναι καὶ οὐ πρέπον ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ*.) Apte igitur h. l. *οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ* opponuntur *τοῖς ἀνδραποδώδεσιν*. Cf. infra IV, 2, 39. Plat. Theag. p. 130. B: *οὐκ ᾔδειν, πρὶν σοὶ ξυγγενέσθαι, οἷον ἦν ἀνδράποδον*. Phaedr. p. 258. E. 259 A. V. Welcker. Proleg. ad Theogn. p. XXIV sqq. et Iacobsium in Socr. p. 11.

§. 17. *Ὅσα — μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν*] Infra 2, 19: *ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐχ οὕτω γιγνώσκω* (iudico). — Negatio *μὴ* posita est propter vim conditionalem, quae latet in enuntiatione relativa: *εἴ μή τινα φ. ἦν ὅ. ἐγ.* — Mox *ὑπὲρ τούτων* propter *περὶ αὐτοῦ* dictum est pro vulgari *περί*. — De *οὐ θαυμαστὸν, εἰ μή* v. adnotata in §. 13.

τούτων ἐνεθυμήθησαν] Verbum *ἐνθυμεῖσθαι* cum genitivo rei iunctum significat idem fere quod rationem habere alicuius rei, cum praepositione *περί* et genitivo rei cogitare vel secum reputare de aliqua re, cum accusativo autem habet vim transitivam: expendere aliquid animo. Rarior est autem structura genitivi rei. Infra II, 1, 34. de Venat. VIII, 6. *τῆς ὥρας ἐνθυμούμενον*. IX, 4. Antiphont. V. p. 130. VI, §. 20. *ἐνθυμηθῆναι τῆς γνώμης τῶν ἀντιδίκων*. V. Maetz-

μαστόν, εἰ μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν; Βουλεύσας γάρ 18
ποτε καὶ τὸν βουλευτικὸν ὅρκον ὀμόσας, ἐν ᾧ ἦν κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενόμενος, ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγοὺς μιᾷ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτεῖναι πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσαι, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν

tra monet Born., si Xen. notos tum vulgo duces significare voluisset neque eos nominare, scriptum oportuisse *τοὺς ἐννέα στρατηγούς*. Cf. adn. Pro *Θράσυλλον* Steph. et Schneid. scripserunt *Θράσυλον*: quod, uti Born. docet, reiiciunt Bast. ep. or. p. 243. et Osann. Syllog. Inscr. p. 144. not.

nerum ad Antiph. p. 203. Structura accusativi nihil frequentius. Infra IV, 5, 9. V. I. Strangium in Lips. Diar. 1835. p. 564 sq. Ab his structuris denique discernenda est ea, qua cum hoc verbo genitivus personae, in qua quid consideratur, et accusativus rei vel enuntiatio secundaria, quae quasi vices accusativi rei consideratae sustinet, coniunguntur, ut III, 6, 16: *ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων — πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐπαίνου μᾶλλον ἢ ψόγου τυγχάνειν;* At de §. 17. *ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων ὅ τι τε λέγουσιν* v. adnotata. Quam structuram supra ad §. 12. attigimus.

§. 18. *Βουλεύσας*] Observandus hic usus aoristi. *Βουλεύσας* significat senator factus. (Infra I, 2, 35. *βουλεύειν*, senatorem esse, legitur, et II, 2, 13. *ἄρχειν*, archontem esse.) Pari modo dicitur infra II, 6, 25. *ἄρξας*, magistratus factus, III, 5, 1. *σοῦ στρατηγήσαντος*, te duce facto, *βασιλεύσας*, rex factus, *ταμιεύσας*, quaestor factus, similia. V. G. H. Schaefer. ad Demosth. in appar. T. III. p. 457. Sic inter se differunt *ἰσχύων*, potens, et *ἰσχύσας*, potens factus (Thuc. I, 3. et 9.), *ἀσθενῶν* et *ἀσθενήσας*, qui incidit in morbum (Cyrop. I, 4, 2.), *δυνάμενος*, potens (Lysias c. Andoc. 248.), et *δυνηθείς*, potentiam nactus (Pausan. VII, 1, 235.). V. A. Lobeck. ad Phrynich. p. 197. E. Chr. Schneider. ad Plat. Civ. T. II. p. 169. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 1. p. 51. Haasium ad Xen. de Rep. Lac. VI, 3. p. 138. Kühner. Gr. schol. §. 256, 4, g). De re cf. Plat. Apol. p. 32. B. ibique Stallb. *Βουλὴ* vel senatus Atheniensium continebatur quingentis civibus e decem phylis lectis; hi quingenti secundum decem phylas divisi erant in decem prytanias, quarum singulae per 35 vel 36 dies civitati praeerant. Ex his prytanibus sorte legebantur singulis hebdomadibus decem *πρόεδροι*, qui senatui praesiderent, quorum princeps *ἐπιστάτης* dicebatur. V. G. F. Schoemann. de Comit. Athen. c. VII. p. 83 sqq. et K. F. Hermann. Lehrb. d. Gr. Staatsalterth. §. 127.

ὅρκον ὀμόσας — ἐπιστάτης γενόμενος] Participia ἀσυνδέτως semper adiunguntur, ubi aut ea diversa ratione ad verbum finitum referuntur, aut alterum alteri subiectum est. *Ὀμόσας* significat, cur Socrates *ἐπιψηφίσαι* noluerit, *ἐπιστάτης*

δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούντων, ἀλλὰ περὶ πλείονος ἐποιή-
σατο εὐορκεῖν ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ τὸ δίκαιον
19 καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. Καὶ γὰρ ἐπιμελεῖ-
σθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων, οὐχ ὃν τρόπον οἱ πολ-
λοὶ νομίζουσιν· οὗτοι μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν
εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι· Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο
θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα καὶ τὰ

§. 19. *οἴονται τοὺς θεοὺς*] H. *οἴονται θεούς*. — *τὰ μὲν*] Has voculas K. ante *οἴονται* inserit: quod cur probet Born., nescio. — *Σ. δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο*] F. *Σ. δ' ἡγεῖτο πάντα μέν*: quod recepit Schneid. Dein pro *θεοὺς εἰδέναι* Schneid. e

γενόμενος, qui factum sit, ut illud *ἐπιψηφίσαι* penes Socratem esset. Cf. I, 2, 22. II, 2, 5. III, 13, 5. Cf. Haasium ad Rep. Lac. VI, 4. p. 141. Stallbaum. ad Euthyphr. p. 127. ad Phaedr. p. 9. ad Phileb. p. 53. Cf. nos in Gr. T. II. §. 676. 2. et ad Anab. I, 1, 7. Idem statuendum est, ubi genitivi qui dicuntur absoluti *ἀσυνδέτως* adiunguntur. Contra ubi participiorum ratio eadem est, coniunguntur particulis *καί, τὲ—καί, δέ*, uti *βουλεύσας καὶ ὀμόσας*, idque vel tum fit, quum participium simplex et genitivi qui dicuntur absoluti iunguntur, ut infra I, 2, 25: *τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν καὶ ὠγκωμένω — ἐπὶ γένει*, quum talia eis accidissent, et (quum) generis nobilitate inflati essent: ubi Sauppius apte comparat Thuc. I, 65: *Ἀριστεὺς δὲ ἀποτειχισθείσης τῆς Ποτιδαίας καὶ ἐλπίδα οὐδεμίαν ἔχων σωτηρίας ξυνεβούλευε κ. τ. λ.* Adde Anabas. I, 10, 6: *παρεσκευάζοντο ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι.* E Thucydide aliisque scriptoribus largam exemplorum copiam congessit Poppo ad Thuc. III, 84, 2. (Part. III. Vol. 2. p. 334 sq.)

ἐννέα στρατηγοὺς] Anno 406 a. Chr. Athenienses pugna navali ad Arginussas insulas, inter Lesbum et Aeolidem sitas, Lacedaemonios splendide devicerant ducibus novem praetoribus. Post pugnam finitam tempestas cooritur, qua Atheniensium duces impediebantur, quominus caesos suos sepeliendos curarent. Qua de re publice accusantur capitisque damnantur. V. Xenoph. Hellen. I, 6, 28 sqq. 7, 1 sqq. Commentar. IV, 4, 2. Plat. Apol. p. 32. Diod. Sic. XIII. p. 620 sq. — *μιᾷ ψήφῳ*, quod fiebat contra leges, quae *κρίνειν δίχα ἕκαστον*, i. e. de singulis seorsum sententiam ferri iubebant. Hellen. I, 7, 37.

μιᾷ ψήφῳ] Haec verba post v. *ἐννέα στρατηγούς* collocata sunt, quo clarius appareret vis oppositionis. V. nos in Gr. T. II. §. 865. 2. (Gr. schol. §. 348, 10.)

τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην] H. e. Thrasyllum et Erasinidem cum reliquis praetoribus. V. Rost. §. 98. n. 5. γ.) Kühner. T. II. §. 474. d. p. 119. (Gr. schol. §. 263, d.) — Thrasyllus et Erasinides nominatim commemorantur, quia Erasinides censuerat *ἐπὶ τοὺς ἐς Μιτυλήνην πολεμίους τὴν ταχίστην πλεῖν ἅπαντας*, Thrasyllus *τὰς μὲν ναῦς καταλιπεῖν* (sc. ad sepeliendos caesos), *ταῖς δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλεῖν*, Xen. Hellen. I, 7, 31 sq.

§. 19. *τὰ μὲν εἰδέναι*] Fuerunt vel philosophi, qui deos

σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.

Θαυμάζω οὖν, ὅπως ποτὲ ἐπείσθησαν Ἀθηναῖοι 20
Σωκράτην περὶ τοὺς θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβὲς μὲν οὐδέν ποτε περὶ τοὺς θεοὺς οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα περὶ θεῶν, οἷά τις ἂν καὶ λέγων καὶ πράττων εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέστατος.

scriptura Paris. A. ἡγεῖσθαι τοὺς θεούς receptum velit articulum τούς.
§. 20. οὐδέν ποτε] Sic ed. Par. codd. Par. A C D M K. Steph. — Ceterae edd. et B. codd. Voss. 1. et Vind. οὐδέποτε. — F. οὐδέποτε περὶ θεούς. — τοιαῦτα δὲ] F. omitt. δέ.

non omnia persequi, sed maiora curare, minora negligere censerent. V. Cicer. N. D. II, 66 (ubi v. Davisium). III, 35. et 39.

ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι] Iniuria Schneiderus ante θεούς requisivit articulum τούς. Θεοί enim sine articulo significat generatim deos, die Gottheit; οἱ θεοί autem sunt certi dii, quales coluntur a certo quodam populo, ubi paullo ante: οὗτοι (Athenienses) μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς (deos a se cultos) τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι.

τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα] Ubi plura nomina per καί vel τὲ—καί iuncta tam arte cohaerent, ut quasi in unam notionem coalescant, non repetito articulo copulari solent. Infra II, 1, 20: αἱ ῥαδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναί. Ibid.: αἱ ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν ἔργων. II, 2, 5: τά τε συμφέροντα καὶ κεχαρισμένα. 4, 6: τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ τῶν κοινῶν πράξεων, ubi v. adnot. Venat. V, 24: αἵ τ' ἔρημοι καὶ οἰκούμεναι; ubi v. Sauppium. Anab. II, 2, 8: οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί: ubi v. adn. Contra in sequentibus verbis καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα articulus repetitus est, quia hoc membrum antecedenti oppositum est. Infra III, 10, 5: τὸ μεγαλοπρεπές τε καὶ ἐλευθέριον καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελεύθερον. Hipparch. I, 19: ἀγωνίζεσθαι — περί τε τῆς πόλεως καὶ περὶ εὐκλείας καὶ περὶ τῆς ψυχῆς, ubi priora unam quasi notionem: civitatis gloriam, designant. Omnino ubi singula membra, tanquam per se spectanda, copulantur, in singulis articulus repetitur. V. Sauppium ad h. l. Haackium ad Thuc. I, 71. Binseler. ad Isocr. Areop. p. 290 sqq., qui ingentem exemplorum nubem coëgit. De sententia cf. I, 4, 18. Sympos. IV, 48, ubi v. Herbstium p. 93.

§. 20. Θαυμάζω οὖν, ὅπως ποτὲ ἐπείσθησαν] miror igitur, qui tandem factum sit, ut. Infra III, 5, 13: καὶ θαυμάζω γε —, ἡ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν. Cf. adnotata in I, I, 1.

οὐδέν — οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα] Paullo ante usus est negatione μή (μὴ σωφρονεῖν), quia sententia ex mente Atheniensium profertur, dein autem negatione οὔ, quia Xenophon suum ipse de Socratis moribus expromit iudicium.

περὶ τοὺς θεούς] Σωφρονεῖν περὶ τοὺς θεούς est recte sentire ratione habita deorum. Neque aliter dictum est, quod sequitur: ἀσεβὲς μὲν οὐδέν ποτε περὶ τοὺς θεοὺς οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα. Cf.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Iam alteri crimini, Socrati ab accusatoribus obiecto, quod iuventutem corrupisset, his rationibus argumentisque occurritur:

1) Socrates adolescentes ab impietate, legum contemptione, intemperantia, mollitie avocavit, quum virtutis eis amorem inspiravit spemque excitavit, si eam colerent, bonos se probosque futuros esse. Atque eius doctrina eo maiorem in adolescentium animos habuit vim, quod ipse quas eos colere et exercere voluit virtutum perfectissimum specimen erat (§. 3—8).

2) Neque sermonibus suis adolescentes incitavit, ut constitutam rei publicae formam contemnerent legibusque receptis per vim reniterentur. Nam quum eos prudentia et sapientia repleret, hac eorum animos imbuit sententia, ut ad assequendum aliquod consilium non vim adhibendam, sed persuadendum esse hominibus existimarent (§. 9—11). Nec quae Alcibiades et Critias intemperantia sua rei publicae intulerunt detrimenta, Socratis culpae tribui possunt. Nam hi non illius vitam et mores imitandi cupiditate agitati ad eius consuetudinem se contulerunt, sed quia ex ea dicendi et rerum gerendarum peritiam percepturos se esse sperabant. Neque intemperanter sese gesserunt, quamdiu Socratis consuetudine utebantur, sed tum demum, postquam magistri sui disciplinam deseruerunt (§. 12—18). Virtus autem, nisi semper exercetur, debilitatur ac postremo plane opprimitur (§. 19—23). Ab aliis potius hominibus illorum mores corrupti sunt (§. 24 28), non a Socrate, qui nihil intermisit, quo eos ab omni turpitudine et intemperantia avocaret. Quocirca quum nullo alio consilio ad Socratis disciplinam sese applicassent, nisi ut ex ea quasi quoddam instrumentum sibi pararent, quo postea in gerenda re publica excellen-

Plat. Phaedon. p. 109. B. Quod autem mox sequitur *τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα περὶ θεῶν*, i. e. de diis, ne in eo quidem offensionis quicquam est. Saepe enim vel post brevissimam verborum intercapedinem scriptores praepositionis structuram variant. Aeschin. Timarch. §. 52. (Bremi): *περὶ τῶν ἀναθημάτων ἀκούω λόγους λεγομένους*, dein ibid.: *περὶ δὲ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον καὶ τὸν λόγον καὶ τὰς πράξεις ἀψευδής τις—πλανᾶται φήμη κατὰ την πόλιν.* Saepe utriusque praepositionis *περί* structurae discrimen tam tenue est, ut non mirere vel idem verbum eadem fere sententia modo cum *περί* et gen. modo cum *περί* et acc. construi (ut locis dictis, quibus adde quos Fischerus ad Plat. Phaed. §. II. p. 276. contulit: Plat. Euthyphr. p. 3. B. *καινοτομεῖν περὶ τὰ θεῖα*, p. 5. A. *καινοτομεῖν περὶ τῶν θείων*), vel saepe accusativum legi, ubi genitivum exspectes, ut locis supra allatis, genitivum contra, ubi accusativum, ut Plat. Menon. p. 9. B. V. Bornem. et Sauppium ad h. l. Strangium in Lips. Diar. Suppl.

... possent, paullo post Socratis severitate offensi eum deseruerunt. At vero ii adolescentes, qui vero sapientiae studio ducti totos se penitusque Socrati tradiderunt, omnes per eius disciplinam boni probique facti sunt (§. 28—48).

3) Quod autem accusatores dicunt, Socratem impietatis in parentes, propinquos, amicos sensum adolescentium animis inspiravisse, id totum inanibus et falsis argumentis nititur (§. 49—55).

4) Absurdum denique est, quod accusatores Socrati obiiciunt, eum improbis nobilissimorum poetarum versibus tanquam testimoniis usum malivolentiam adolescentes docuisse et tyrannidem (§. 56—60). Immo tam benevolus semper erat, tam popularis, tam humanus et ab omni lucri et quaestus e doctrina sua faciendi studio alienus, ut nihil prius atque antiquius haberet, quam ut, quantum posset, hominum salutem adiuvaret et promoveret (§. 61).

Quae quum ita sint, dignus profecto censendus fuit, qui summis praemiis potius a civitate quam supplicio afficeretur (§. 62—64).

Θαυμαστὸν δὲ φαίνεταί μοι καὶ τὸ πεισθῆναί τινας, ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν, ὃς πρὸς τοῖς εἰρημένοις πρῶτον μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν, εἶτα πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος, ἔτι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως, ὥςτε πάνυ μικρὰ κεκτημένος πάνυ ῥᾳδίως ἔχειν ἀρ-

Cap. II. §. 1. *ὃς πρὸς τοῖς εἰρημένοις*] Cod Guelf. habet: *ὃς καὶ πρὸς τ. εἰρ.* — *ἔτι δέ*] Ed. Paris. *ἔτι δὲ καί*: quod probat Heind. coll. Cyrop. I, 4, 3. Oecon. II, 5. — *πρὸς τὸ*] Sic Ald. Castal. Par. Steph. codd. Paris. ABDEF. — Edd. pr. (Iunt.) *πρὸς τῶν μετρίων.* — Leoncl. Wels. *πρὸς τῷ.* — Paris. G. *πρὸς τῶν τό*: unde Heind. coni. *πρὸς τὸ τῶν*, coll. II, 6, 22: *τὰ μέτρια κεκτῆσθαι,* neque aliter de Rep. Lac. XIV, 2. At Cyrop. V, 5, 32. *μηδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι.*

1835. p. 198 sq. Stallbaum. ad Plat. de Rep. VII. p. 538. D. ad Phaedr. p. 9?. B. et nos in Gr. T. II. §. 624. p. 319.

Cap. II. §. 1. *τοὺς νέους διέφθειρεν*] De hoc argumento v. Apol. §. 19 sqq.

εἶτα] post *πρῶτον μέν* pro *εἶτα δέ.* Infra I, 4, 11: *πρῶτον μέν — ἔπειτα.* I, 7, 2. II, 6 2. 9: *πρῶτον μέν—εἶτα.* IV, 2, 31. et saepe. V. Kühner. T. II. §. 734, 1. (Gr. schol. §. 322. not. 4).

De insigni qua Socrates eminuit algoris et caloris patientia v. quae praeclare de eo narrat Plato in Symp. p. 220. B. Cf. infra I, 6, 2. 3.

ὥςτε — κεκτημένος — ἔχειν] V. ad II, 7, 2. De nominativo *κεκτημένος* per attractionem posito v. Kühner. T. II. §. 825. not. 5. (Gr. schol. §. 307, e.) Cf. §. 7. III, 3, 1. 9, 7. 11, 8. 14: *τῷ φαίνεσθαι βουλομένῃ.* I, 2, 55. II, 1, 15: *δια*

2 κοῦντα. Πῶς οὖν, αὐτὸς ὢν τοιοῦτος, ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς ἢ παρανόμους ἢ λίχνους ἢ ἀφροδισίων ἀκρατεῖς ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; Ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν καὶ

§. 2. καὶ ἀγαθοὺς] F. κἀγαθ.: quod recepit Born.
§. 3. οὐδεπώποτε] Iunt. Ald. E.: οὐδέπω πώποτε. Siebelis coniec.: οὐδενὶ πώποτε.

τὸ ἐρωτικὸς εἶναι. De Socratis frugalitate cf. infra I, 3, 5. Oecon. II, 3. Socrates dicit τὰ ἑαυτοῦ κτήματα (τὴν οἰκίαν καὶ τὰ ὄντα πάντα,) εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοι, εὑρεῖν ἂν πέντε μνᾶς, Cicer. Tuscul. V, 34, 97; de eius καρτερήσει, patientia, Plat. Symp. p. 220, a. b. et infra I, 6, 2.

§. 2. Ἀλλ' ἔπαυσε μὲν] Particula μέν refertur ad sequentia verba §. 3: καίτοι γε οὐδεπώ ποτε ὑπέσχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου: quae licet verba ἀλλὰ — ἐποίει negationi praegressae opposita habeant, tamen et ipsa opposita sunt antecedentibus. Avocavit quidem (profecto) Socrates a vitiis multos, qui eius consuetudine utebantur, neque tamen unquam se hoc profiteri velle pollicebatur. Coniunctioni μέν respondet §. 3. καίτοι. — Ἀλλά refertur ad negationem, quae in praegressa enuntiatione interrogativa latet. Cf. §. 27. II, 6, 21, ubi etiam post similem interrogationem pergitur: Ἀλλ' ἔχει μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποικίλως πως ταῦτα. Hellen. VII, 4, 25. Anab. II, 1, 10 (ubi v. adn.)

ἂν — ἐπιμελῶνται] Post praeteritum pro εἰ ἐπιμελοῖντο, enuntiatione secundaria, ut saepissime fit, quasi formam rectae orationis induente, ita quidem, ut praeteriti temporis cogitatio tanquam praesens efferatur. Infra e, 2, 55. 59. III, 2, 4: κατέλειπε δὲ τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν, ὧν ἂν ἡγῆται, pro ὧν ἡγοῖτο. 9, 5. IV, 2, 3. V. Kühnast. Repraes. d. apotel. Konjunkt. p. 71—78. Cf. nos in Gr. II, 847. (Gr. schol. §. 345, 5.) et ad Anab. I, 3, 14.

§. 3. Καίτοι γε] Quanquam quidem. Particulae γέ et quidem confirmant intenduntque oppositionem, ita quidem, ut antecedentia simul accuratius definiantur, restringantur vel corrigantur. Allerdings that er diess, wiewol u. s. w. Cf. IV, 2, 7. Cyrop. III, 1, 38. Anab. VII, 7, 41. Ubi particula γέ non vocabulo καίτοι, sed alii subiecta est, non ad totam enuntiationem, sed tantum ad id vocabulum, quod subsequitur, pertinet, ut infra I, 6, 11. II, 3, 15. III, 12, 7. IV, Anab. 7, 5. I, 4, 8. V, 7, 10. V. Hartung. Griech. Partic. T. I p. 411. Cf. nos in Gr. gr. T. II. §. 704, 2. p. 400. et ad Cic. Tusc. III, 34, 84.

τῷ φανερὸς εἶναι] De attractione v. ad §. 1.

συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ] E mente Socratis dictum, συνδιατρίβοντας αὐτῷ e mente scriptoris, ut mox μιμουμένους ἐκεῖνον. V. ad I, 2, 49. De sententia cf. Platon. Apolog. p. 33. A: ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην κτλ. Hinc Socrates nusquam eos, qui eius disciplina utebantur, vocat μαθητάς, sed συνόντας, συνδιατρίβοντας, γνωρίμους, ἐπιτηδείους, uti bene observavit

ἐλπίδας παρασχών, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶνται, καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. Καίτοι γε οὐδεπώποτε ὑπέ- 3 *σχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου· ἀλλὰ τῷ φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὢν ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ μιμουμένους ἐκεῖνον τοιούσδε γενήσεσθαι.*

ἑαυτῷ] ACDMK: *αὐτῷ*. Cf. ann. — *τοιούσδε*] F. *τοιούτους*. V. adn.

Weiskius; cf. I, 6, 3. Sic Socrates se opponit sophistis, qui, inani de se persuasione ducti, omnia doctrina sua efficere se posse iactabant.

ἐκεῖνον] Hoc pronomen, ad antecedens substantivum vel antecedentem casum obliquum pronominis *αὐτός* aut reflexivi pronominis *ἑαυτοῦ* relatum, saepe pro tertiae personae pronomine aut reflexivo pronomine usurpatur. Sed probe tenendum est hanc pronominum permutationem non admitti, nisi ubi oppositio graviter efferenda sit: quae vis inesse non potest in casibus pronominis *αὐτός,* qui nihil significant, nisi pronomen tertiae personae, nulla adiuncta vi oppositionis. Infra IV, 1, 1. 2, 3. Anab. IV, 3, 20, ubi v. adn., VII, 3, 4. Cyrop. IV, 2, 12. IV, 5, 20: *ἡνίκα οἱ φίλοι αὐτοῦ τοὺς ἐκείνου* (pro *αὐτοῦ*) *ἐχθροὺς ἀπολλύουσιν*. Plat. Protag. p. 310. D. *ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον καὶ πείθῃς ἐκεῖνον* (pro *αὐτόν*). V. Schneiderum et Bornemannum ad Cyrop. V, 2, 28. ed. Lips. Sauppium ad Comment. IV, 1, 1. Heindorf. ad Plat. Phaedon. p. III. A. (§. 138. p. 236.) Schaeferum et Dissenium ad Demosth. de Coron. p. 276, 14?. Popponem ad Thuc. II. 11 (*τἀκείνων* pro *τὰ σφῶν*) p. 21. ed. Goth.

τοιούσδε] Cod. F. exhibet *τοιούτους*: quod nasuti correctoris manum redolere videtur. Constat enim pronomina *ὅδε ὧδε, τοιόσδε* referri solere ad sequentia; *οὗτος, οὕτως, τοιοῦτος* ad praecedentia, ut Cyrop. V, 2, 31: *Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ Γωβρύου τοιαῦτα τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε.* Ac sane exempla, in quibus pronomina *ὅδε, ὧδε, τοιόσδε* ad antecedentia referuntur, satis sunt rara, ut infra I, 7, 5. extr.: at cf. ibi adn. Cyrop. III, 3, 3?. *τάδε*. VII, 5, 6. *τοσῷδε*. Thuc. VI, 2 extr. *βάρβαροι μὲν οὖν τοσοίδε Σικελίαν καὶ οὕτως ᾤκησαν*. Id. II, 34 extr. *ὧδε*. Sed ab his locis diligenter discernendi sunt ii, in quibus *ὅδε, τοιόσδε* ita usurpantur, ut personam vel rem tanquam praesentem oculis nostris subiiciant, ut Cyrop. III, 3, 3?: *ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶν, ποίους τινὰς χρὴ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε, κἂν αἰσχυνοίμην ἄν,* i. e. in praesenti rerum statu (pari modo §. 38: *ἐν τῷ τοιῷδε*). Anab. VII, 3, 47: *εἶπε· Τάδε δή, ὦ Ξενοφῶν, ἃ σὺ ἔλεγες* (alias relativo respondet pron. *οὗτος,* non *ὅδε;* sed hoc loco aptissimum est *τάδε,* in quo inest haec sententia: Siehe, da ist das, was). Hellen. II, 4, 3. Simili modo Latini ad vividiorem reddendam rerum praeteritarum descriptionem pronomine hic pro is utuntur. V. adnotata nostra ad Cicer. Tusc. I, 3, 5. p. 53. Utriusque generis exempla confudit Haasius ad Rp. Lac.

4 Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει τούς τ' ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. Τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκίμαζε, τὸ δέ, ὅσα γ' ἡδέως ἡ ψυχὴ δέχεται, ταῦτα ἱκανῶς ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε· ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγιεινήν τε ἱκανῶς εἶναι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς
5 ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμποδίζειν ἔφη. Ἀλλ' οὐ μὴν θρυπτικός γε οὐδὲ ἀλαζονικὸς ἦν οὔτ' ἀμπεχόνῃ οὔθ'

§. 4. *ὅσα γ' ἡδ.*] Sic Zeun. c. ed. Par. et Voss. I. Y. — Edd. pr. c. Paris. EG *ὅσα δ' ἡδ.*; Steph. c. Stob. *ὅσα ἡδ.*; cf. Var. Scr. §. 43.

§ 5. *Ἀλλ' οὐ μὴν*] Voss. I. *ἀλλὰ μὴν οὐ*, ut Cyrop. IV, 3, 13. — *θρυπτικός γε*] F. *θρ. τε.*

p. 260. Neque huc pertinet de Rep. Lac. XV, 9; nam h. l. *τῇδε* non ad antecedentia, sed ad sequentia refertur. De loco, qui infra IV. 3, 13. legitur, postea dicendum erit. Crebriora multo sunt exempla, in quibus *οὗτος, οὕτως, τοιοῦτος, τοσοῦτος* ad sequentia referuntur, ut infra I, 2, 61. II, 1, 10. IV, 6, 1 (*τοσαῦτα*). Cyrop. II, 3, 4. III, 2, 22, ubi v. *οὕτω* ad seqq. respicitur. Vide Sauppium ad I, 7, 5. Krügerum ad Anab. II, 2, 2., nos ad Anab. II. 5, 10.

§. 4. *Ἀλλὰ μὴν*] V. adnotata in I, 1, 6. Dein in *αὐτός τε οὐκ ἠμέλει τούς τ' ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει* verba *τὶ οὐκ* non idem significant, quod *οὔτε.. οὔτε,* sed negatio *οὐκ* arte cohaeret cum verbo. V. nos in gr. schol. §. 321. not. 6.

ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν] Athletarum genus significat, quorum voracitas antiquitus quasi in proverbium abierat. Cf. Fr. Iacobsium in Socrat. p. 14. Adde Cicer. Tusc. II, 17, 40: Subduc cibum unum diem athletae; Iovem Olympium, eum ipsum, cui se exercebit, implorabit, ferre non posse clamabit: ubi v. adnotata nostra.

ὅσα γ' ἡδέως ἡ ψυχὴ δέχεται] Apposite Fr. Iacobsius l. d. p. 15. in partes vocavit Hippocr. de Diaeta I, 14: *ὅπως τροφὴν ξηροτέρην ἡ ψυχὴ δέχεται ἀπὸ τῶν εἰσιόντων.* Vocabulum *ψυχῆς* saepius usurpatur de voluntate et facultate appetendi, ut apud Latinos voc. animi. Cyrop. I, 3, 18. De Latinis v. adnotata nostra in Cicer. Tusc. II, 22, 53. Hinc etiam de edendi bibendique appetitu ponitur. Cyrop. VIII, 7, 4: *τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο.* Cf. ibid. VI, 2, 28. Apol. 18. Infra I, 3, 14. de vehementiore amoris appetitione.

ὑγιεινήν τε ἱκανῶς εἶναι] Adverbia adiectivis vel verbis subiecta maiorem vim habent, ut h. l.: hanc vivendi rationem corpori salubrem esse, et quidem satis. V. Stallbaum. ad Platon. Phaedr. p. 256. E: *θεῖα οὕτω.* ad Menexen. p. 235. A. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1835. p. 583 sq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 863, 1. (Gr. schol. §. 348, 5.)

§. 5. *Ἀλλ' οὐ μὴν θρυπτικός γε*] Particulae *οὐ μήν* saepe usurpantur, ubi antecedenti sententiae alia sententia cum confirmatione opponitur, ut h. l.: etsi Socr. nimiam corporis curam improbabat, profecto tamen non erat homo mollis et delicatus. Infra I, 2, 27:

ὑποδέσει οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ· οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρηματους γε τοὺς συνόντας ἐποίει· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. Τούτου δ' ἀπεχόμενος ἐνόμιζεν ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι· τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὁμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἐπεκάλει διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι, παρ' ὧν 6

τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπ.] ABCF. τοὺς δ' αὐτοῦ ἐπ. — K. τοὺς δὲ αὐτοῦ. V. ad §. 3.

§. 6. ἀπεχόμενος] Sic marg. Steph., Leoncl. et Par. BC DFGH. pro ἀπεχομένους. — ἐπεκάλει] V. adn. — ἀναγκαῖον αὐτοῖς] Edd. pr. ἑαυτοῖς. V. ad §. 3.

οὐ μὴν τά γε ἄλλα οὕτω κρίνεται, tamen profecto de aliis rebus non sic iudicatur. Anab. I, 10, 3, ubi v. adn. Thuc. I, 5. Isocr. Paneg. p. 54, 68. Ubi autem antecedenti orationis membro alterum non repuguat, sed cum eo concordat, in particularum οὐ μήν, οὐδὲ μήν iunctura μήν non solum confirmativam, sed etiam auctivam vim habet, uti apud Latinos vero in neque vero, ut I, 2, 63. V. Hartung. Griech. Part. T. II. p. 373 sqq. Naegelsbach. Excurs. I. ad Iliad. Cf. nos in Gr. T. II. §. 696. p. 392.

ἀλαζονικὸς] Tecte perstringit sophistas, qui ornatum et magnificentiam vehementer amplexabantur atque ostentare studebant: unde saepe κατ' ἐξοχὴν ἀλαζόνες nominantur.

τῶν μὲν γὰρ ἄλλων — ἐπράττετο χρήματα] Locus et sententiae gravitate et orationis brevitate elegantissimus. Socrates, quemadmodum discipulos suos ceteris omnibus cupiditatibus liberare studebat, ita habendi cupiditatem in eis eo restringebat, quod ipse a sui cupidis non doctrinae mercedem exigebat, sed omnis avaritiae expertem sese ostendebat. Ceterum etiam his verbis sophistarum ratio tangitur, quorum in exigenda a discipulis suis pecunia in vulgus nota est avaritia. V. Plat. Hipp. Mai. p. 282. D., ubi cf. Stallbaum.

§. 6. ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν] se ipsos in servitutem vendentes. Infra I, 5, 6: νομίζων τὸν παρὰ τοῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν.

ἐπεκάλει] Schneiderus c. marg. Steph. ἀπεκάλει; immerito; nam ἐπικαλεῖν vituperationis notionem habet. Phavorinus interpretatur μέμφεσθαι, ὀνειδίζειν. Cf. Thom. Mag. v. ἐγκαλεῖν. Xen. Hellen. II. 3, 31. Symp. VI, 6. V. Breitenbach. Ephemer. Darmst. l. d. p. 251. Quanquam etiam ἀποκαλεῖν eodem modo usurpari solet. Cf. I, 6, 13. V. Stallbaum. ad Plat. Gorg. p. 512, 12, C.

παρ' ὧν ἂν λάβοιεν] Nescio, quid sibi velit Sauppius dicens ἄν cum relativo et optativo raro in oratione obliqua coniungi. Videtur V. D. inductus esse adnotatione Krügeri ad Anab. I, 5, 9, qui idem nostrum locum non recte cum alius generis exemplis composuit. Immo aptissima est h. l. particula ἄν. Optativus enim

7 ἂν λάβοιεν τὸν μισθόν. Ἐθαύμαζε δ' εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πράττοιτο καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἕξειν φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο, μὴ ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθὸς τῷ τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην χάριν ἕξοι.
8 Σωκράτης δὲ ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ πώποτε τοιοῦτον οὐδέν· ἐπίστευε δὲ τῶν ξυνόντων ἑαυτῷ τοὺς ἀπο-

§. 7. ἐπαγγελλόμενος] Iunt. Ald. ἐπαγγελόμενος. V. de huius verbi aor. II. act. et. med. forma, apud Atticos scriptores rara illa quidem, sed ab eis non abiudicanda, Born. ad h. l. et ad Anab. I, 4, 13. Ind. p. 594., Lobeckium ad Soph. Ai. 313., nos ad Anab. I, 4, 12, quanquam res est difficilis ad diiudicandum, quum scribae saepe etiam in aliis huius verbi formis unum λ pro λλ posuerint. Vide C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. Civit. T. I.

cum ἂν coniunctus est modus potentialis, qui et in recta et in obliqua oratione locum habet. Verte: quia necessitas eis imposita esset cum iis colloquendi, a quibus mercedem accipere possent. V. nos in Gr. T. II. §. 798. (Gr schol. §. 333, 6.) Longe alia ratio est infra IV, 1, 2., ubi v. adnotata. De omisso pronomine demonstrativo τούτοις ante relativum παρ' ὧν complura exempla contulit Krügerus in libello de authentia Anab. Xen. (Halis Sax. 1824.) p. 26. Cf nos in Gr. T. II. §. 782, 4. (Gr. schol. §. 331, not. 2.)

§. 7. τὸ μέγιστον κέρδος — φίλον ἀγαθὸν] Diog. L. II, 34: Αἰσχίνου δὲ εἰπόντος· Πένης εἰμὶ καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχω, δίδωμι δέ σοι ἐμαυτόν· Ἆρ' οὖν, εἶπεν (sc. Σωκράτης), οὐκ αἰσθάνῃ τὰ μέγιστά μοι διδούς;

φοβοῖτο, μὴ — μὴ τὴν μεγίστην χάριν ἕξοι] Observandus est usus duplicis μή post verbum timendi pro vulgari structura: μὴ οὐ, ut infra II, 3, 10: δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω τοσαύτην σοφίαν, vereor, ne non habeam. Ratio, qua G. Hermannus ad Viger. §. 265. p. 797. hunc usum explicavit, subtilior quam verior mihi videtur esse. Dicit enim, si μὴ — οὐ τὴν μεγίστην χάριν ἕξοι scripsisset, sententiam fore: timeret, ne non maximam gratiam persolveret; μή autem pro οὐ posito, sententiam esse hanc: ne — gratiam, quae non esset maxima, rependeret. Equidem in ipsa sententia nihil inter utrumque dicendi genus: μὴ οὐ et μὴ μή discriminis statuendum esse censeo, sed propter eam tantum causam Xenophontem usum esse particulis μὴ μή, quod ut totam sententiam e Socratis mente proferre, sic verba μὴ τὴν μεγίστην χάριν ad eiusdem cogitationem referre voluisset. Orationis obliquae color non solum in tota enuntiationis forma apparet, sed etiam per singula eius membra quasi fusus est. V. nos in Gr. T. II. §. 718. not. 2., ubi eundem locum pertractavimus. Sauppius, qui Hermanni rationem amplexatur, affert Thuc. VIII, 46, ubi Alcibiadis cum Tissapherne de Graecis subigendis sententia profertur: καὶ οὐκ εἰκὸς εἶναι Λακεδαιμονίους ἀπὸ μὲν σφῶν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς Ἕλλη-

δεξαμένους, ἅπερ νέος ἐδοκίμαζεν, εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. Πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν.

'Αλλὰ νὴ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει 9 τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας λέγων, ὡς μωρὸν εἴη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου

p. 109. — ἔξοι] Sic edd. pr. Paris. Vind. 1. et Par. codd. D. F.; Vindob. 2. H. ἕξει; Steph. KLMBCEG ἔχῃ.

§. 8. ξυν. ἑαυτῷ] Sic edd. pr. Par. L. et octo Paris. pro αὑτῷ. Cf. ad §. 3. — ἀλλήλοις] Sic Bessario, Ald L. et Paris. ABCDEF pro ἄλλοις.

§. 9. μωρὸν] Sic ed. Paris. ABCDFL et Bessar. pro μωρῶν: id inhumanum est neque sapientiae Socratis convas, ἀπὸ δ' ἐκείνων τῶν βαρβάρων, ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι, μὴ ἐλευθερῶσαι, h. e. consentaneum esse Lacedaemonios non solum Graecos a Graecis (i. e. Atheniensibus), sed etiam a barbaris esse liberaturos, nisi si quando eos (Athenienses) non evertissent, uti recte hunc locum explanavit Haackius T. II. p. 424. Sed hoc exemplum ad explicandum nostrum locum nihil valere videtur; nam alterum μή ob antecedens ἢν μή positum est, ut in loco a Poppone ad Thuc. l. d. P. III. Vol. 4. allato: Lycurg. c. Leocrat. c. 35. extr.: εἰ μὴ νὴ Δία μὴ ταὐτὰ τῇ πατρίδι καὶ τούτοις ἐστὶ συμφέροντα, nisi per Iovem non eadem (diversa) et patriae et his utilia sunt. Sed nostro loco similem affero e Thuc. II, 13: Περικλῆς — ὡς ἔγνω τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας —, μὴ ('Αρχίδαμος) τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ (Periclis) παραλίπῃ καὶ μὴ δῃώσῃ (pro καὶ οὐ δῃώσῃ) — προηγόρευε κτλ. (e mente Periclis), metuens, ne Archidamus suos agros intactos relinqueret et non devastaret.

§. 8. εἰ μὴ ἄρα] Hae particulae, ut Latinorum nisi forte, cum ironia ponuntur. V. nos in Gr. §. 756, 5. et ad Cicer. Tuscul. IV, 23, 51.

§. 9. ὁ κατήγορος ἔφη] Infra II, I, 18: ὁ Σωκράτης ἔφη, 2, 7: πρὸς ταῦτα ὁ νεανίσκος ἔφη. Symp. III, 7. VI, 5: ὁ Καλλίας ἔφη. Sic Cyrop. I. 6, 19. cum Guelph. Par. A. B. et Vat. recte Bornemannus in ed. recent. legit ὁ Κῦρος ἔφη VIII, 3, 27: ὁ Σάκας ἔφη, Oecon. XII, 3. XIX, 2: ἐγὼ ἔφην, quum semper dictum sit ἔφην ἐγώ. Vulgari verborum collocatione verbum ἔφη praemitti et nomen subiungi solet, ut §. 26. V. Bornemannum et Herbstium ad h. l. et ad Conviv. III, 7. Sauppium ad h. l. Frotscherum ad Hieron. I, 1. Ropponem ad Cyrop. I, 6, 19. p. 78. Eadem ratio est verbi Latini inquit. V. O. M. Müller. ad Cic. de Orat. p. 98.

ὑπερορᾶν — νόμων] Infra, I, 3, 4: παντα τἀνθρώπινα ὑπερεώρα. 4, 10: ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον.

ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι] Atheniensium magistratus sortitione, quae per fabas albas et nigras fiebat, legebantur: unde dicuntur οἱ ἀπὸ κυάμου ἄρχοντες vel κυαμευτοί. V. C. F. Hermannum Gr. Staatsalterthümer, §. 149. Pro καθίστα-

καθίστασθαι, κυβερνήτῃ δὲ μηδένα θέλειν κεχρῆσθαι κυαμευτῷ, μηδὲ τέκτονι μηδ' αὐλητῇ μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἁμαρτανομένων· τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστώσης πολιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους.

venit, uti ait Weisk. — De καθίστασθαι, θέλειν et κεχρῆσθαι v. adn.

§. 10. ἔσεσθαι] V. adn. — ταὐτο] Steph. sec. et Schneid.

σθαι Paris. libri D et F exhibent καθιστάναι, quod cum Bornemanno recepit Sauppius Non probo. E Xenophontis usu καθιστάναι τινά est aliquem alii collocare vel creare, καθίστασθαί τινα aliquem sibi collocare vel creare. Cyrop. I, 3, 16: ὁ διδάσκαλός με — καὶ ἄλλοις καθίστη δικάζειν. Ibid. IV, 5, 58. Anab. III, 2, 5. Oecon. XII, 9. Contra Anab. III, 1, 39: ἐπειδὰν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας. Cf. Cyrop. VII, 5, 79. Ceterum Sauppius in eo fallitur, quod καθίστασθαι pro forma passiva habet. Alia res est infra III, 5, 20. IV, 6, 12. R. L. IV, 7.

θέλειν] Schneiderus e Paris. A. dedit ἐθέλειν pro vulgato θέλειν, quod probat Bornemannus, Sauppius recepit. Negari non potest breviorem formam θέλειν, ut apud ceteros antiquiores Atticos, ita apud Xenophontem nostrum sanequam raram esse. Comment. II, 1, 17: τῷ θέλοντι. 6, 4: καὶ θέλων. 8, 2: οὐδείς σοι θελήσει (A K ἐθελήσει). Anab. I, 3, 6. 9, 15. III, 2, 16. V, 7, 27. VII, 3, 31: ἂν οἱ θεοὶ θέλωσι. 43: ἐὰν θεὸς θέλῃ. Memorabiles loci sunt I, 4, 18, ubi primum ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας et brevi post εἴ τι σοὶ θελήσουσι legitur, II, 6, 27: οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι, ἵνα θέλωσι προθυμεῖσθαι, ubi diversus antecedentium vocabulorum exitus diversam formam provocasse videri potest; sed haec causa non est Cyrop. V, 2, 9. et §. 10: οὔτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους θέλοιμι, uti in optimis codd. legitur. Quae quum ita sint, ubicunque codices et edd. veteres addicunt, formam θέλειν retinendam censeo, lubricum esse existimans in eiusmodi rebus refragantibus libris scripturam sollicitare. In nonnullis locutionibus sine ullo sententiae discrimine modo hoc modo illud verbum legitur, ut ἐὰν θεὸς θέλῃ (Anab. VII, 3, 31. et 43.) et ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, Hellen. V, 1, 14. Cf. Aristoph. Plut. 357 ἢν θεὸς θέλῃ. 405 ἢν θεοὶ θέλωσι. Neque haec ratio apud Xenophontem valet, ut brevior forma post monophthongos et diphthongos locum habeat. Cf. v.c. Anab. I, 9, 14. II, 6, 15. III, 2, 17. V, 6, 20. 7, 28, in quibus locis omnibus post vocalem sequitur ἐθέλειν. Cf. quae de promiscuo utriusque formae usu disputavit Lobeckius ad Phryn. p. 7. et ad Sophocl. Aiac. v. 24. p. 81 sq. et de Platone C. E. Chr. Schneiderus ad Civit. III. p. 391. A. T. I. p. 230. De oratorum usu v. Benseler. ad Isocr. Areop. p. 257—62. Maetzner. ad Lycurg. p. 213.

κεχρῆσθαι] Iidem codd. D. F., qui exhibent καθιστάναι, pro vulgato κεχρῆσθαι prae-

Ἐγὼ δ' οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκοῦντας καὶ νομίζον- 10
τας ἱκανοὺς ἔσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τοὺς πολίτας ἥκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδότας, ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πρόσεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταὐτὰ γίγνεται· οἱ μὲν γὰρ βιασθέντες ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν,

c. Bessar. et Stob. *τὰ αὐτά;* — ABCDFL *ταῦτα* vel *ταὐτά.* Edd. ante Steph. *ταῦτα. Οὔκουν*] *οὐκ οὖν* Zeun. ex ed. Junt. V. Excurs. III. —*τὰ τοιαῦτα πρ.*] V. adn.

bent *χρῆσθαι,* quod receperunt recentiores editores. Mihi vero etiam haec scriptura, ut antecedens *ἐθέλειν,* e correctoris manu profecta videtur. Nam perfectum *κεχρῆσθαι* plerumque praesentis vi instructum esse adiuncta notione permanentis status, ut idem fere sit, quod habere, docet Buttmann. T. II. p. 256, coll. Xen. de re equest. IV, 5: *ἀνάγκη κεχρῆσθαι ταῖς ὁπλαῖς,* ubi v. Sauppium in ed. Schn. Quare Cyrop. VIII, 2, 23. vulg. *κεχρῆσθαι* tuendum censeo. Cf. Antiph. or. IV. p. 129, 8. (in sententia generali: *ὁ μὲν γὰρ ἀκουσίως πάντα δράσας καὶ παθὼν ἀλλοτρίᾳ τύχῃ κέχρηται*). Demosth. de Corona p. 239, 40. p. 327, 304. Praeivit iam Homerus, ut Od. III, 266. XIV, 422: *φρεσὶ κέχρητ' ἀγαθῇσιν,* proba mente utebatur. Notio permanentis status nostro loco longe est accommedatissima.

μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα] *κεχρῆσθαι κναμευτῷ τινι.*

§. 10. *νομίζοντες ἱκανοὺς ἔσεσθαι*] Pro vulgato *ἔσεσθαι* Schneiderus e duobus Par. A. D. dedit *εἶναι,* quod etiam a recentissimo editore receptum et defensum miror. Neque probare possum causam, quam idem vir doctus attulit ad defendendam scripturam *εἶναι,* scilicet apud Xenophontem, ubi *νομίζειν* construeretur cum nominativo, semper videri additum habere praesens. Nam qua ratione nitatur haec causa, equidem exputare non possum. Quos in medium protulit locos: Anab. II, 6, 17. V, 4, 20. Ages. I, 15. Hellen. III, 4, 12. supra §. 3. (adde infra II, 6, 7: *οἶμαι καλῶς χρῆσθαι.* II, 7, 11: *νῦν δέ μοι δοκῶ* [i. e. *νομίζω*] — *ὑπομένειν,* ubi Steph. coni. *ὑπομενεῖν,* non curans IV, 1, 5. 4, 18.), in eis omnibus post verba putandi rectissime sequitur infinitivus praesentis; at ubi vel alia est ratio loci vel aliud consilium scriptoris, pari iure vel futurum (ut supra §. 8. Cyrop. VII, 2, 28. Infra III, I, 1. 7, 8. IV, I, 5. Hellen. VI, 1, 8.) vel aoristus sequitur. V. nos in Gr. §. 475. not. 2. (Gr. schol. §. 257, not. 2.), ubi discrimen trium temporum expositum est. Atque hoc quidem loco, in quo nunc versamur, futuri usus est elegantissimus, qui librariorum aciem facile fugere potuit. Futurum enim designat rem, quae certa quadam conditione fieri potest: ego vero credo eos, qui animi cultui operam dant seque putant, si tempora vel res ita ferant, idoneos futuros esse civium praeceptores.

βιασθέντες] Notum est in eis deponentibus, quae aoristum et medialis et passivae formae (*βιάζομαι, ἐβιασάμην ἐβιάσθην*

οἱ δὲ πεισθέντες ὡς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν. Οὔκουν
τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν
ἰσχὺν ἄνευ γνώμης ἐχόντων τὰ τοιαῦτα πράττειν
ἐστίν.
11 Ἀλλὰ μὴν καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος οὐδενός· καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν δύνασθαι πείθειν· καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἥκιστα συμβαίνει· τίς

§. 12. *Ἀλλ' ἔφη γε*] Dind. e coni. *ἀλλὰ Σωκράτει γε, ἔφη ὁ κατήγορος.* V. adn. Zeun. malebat *ἀλλά γ', ἔφη ὁ κατ., Σωκρ.* — *Σωκράτει*] Iunt. c. Paris ABCGH *καὶ Σωκρ.* — *πλεῖστα κακὰ*] H. F. Iunt. *πλ. κατά;* inepte. — *πλεονεκτίστατος*] F; *κλεπτίστατός τε καὶ βιαιότ. καὶ φονικώτατος ἐγ.*: quod aper-

habent, aoristum passivae formae etiam passiva significatione instructum esse solere. V. Rost. Gr. §. 113. not. 6. Kühner. §. 403. b. (Gr. schol. §. 252 not.) Cf. Hellen. VI, I, 7. VII, 3, 9.

κεχαρισμένοι] beneficiis affecti. Herod. VIII, 5: *οὗτοι δὲ ἀναπεπεισμένοι ἦσαν καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκεχάριστο.* Schützius, quum *χαρίζεσθαι* apud Xenophontem omnibus locis nihil aliud significet, quam gratificari alicui, liberalem esse erga aliquem, donare, beneficio afficere, nunquam ita ponatur, ut sit beneficio affici, locum sic vertit: „Nam qui vi coacti aliquid tribuernnt, ut spoliati oderunt (eos, a quibus coacti sunt); qui autem persuasi aliquid tribuerunt), tanquam gratificati (als solche, die Etwas mit gutem Willen hergegeben oder geschenkt haben);" ita quidem, ut primum *βιασθέντες* et *πεισθέντες* (vi coacti et persuasione inducti), deinde *ἀφαιρεθέντες* (spoliati) et *κεχαρισμένοι* (die Etwas mit gutem Willen hergegeben oder geschenkt haben) inter se opponantur. At *ἀντίθεσις* multo magis rationi consentanea est, spoliatis si ii, qui beneficiis affecti sunt, quam si ii, qui alterum beneficiis affecerunt, opponuntur. Amor accipiendis potius, quam dandis h. l. rectius conciliari dici videtur. Perfectum autem deponentium saepissime vi passiva usurpari in vulgus notum est.

τὰ τοιαῦτα πράττειν] Haec est scriptura omnium codd. et edd. vett. auctoritate munita. Schaeferus ad Dionys. Halic. p. 111. legendum suspicatur *τὸ τοιαῦτα πρ.*: quam coniecturam in verborum ordinem recepit Bornemannus, qui idem in adn. coniecit: *τὸ τὰ τοιαῦτα πρ.* Quamvis membrorum concinnitas articulum requirere videatur, tamen, ut a codd. et edd. scriptura recedere nollem, complures me impulerunt causae. Nam primum alter infinitivus ab altero remotior est; dein infinitivus solitarius *βιάζεσθαι* articulo tanquam fulcro, quo sustentetur et firmetur, magis indiget, quam alter infinitivus, cui obiectum adiunctum est; denique multi apud diligentissimos scriptores reperiuntur loci, in quibus orationis concinnitas non anxie est observata.

§. 11. *Ἀλλὰ μὴν*] V. adn. I, I, 6; dein de particulis *καὶ — δέ* v. ad I, I, 3.

γὰρ ἀποκτεῖναί τινα βούλοιτ' ἂν μᾶλλον ἢ ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι;

Ἀλλ' ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γε- 12
νομένω Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτίστατός τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων
ἀκρατέστατος καὶ ὑβριστότατος καὶ βιαιότατος. Ἐγὼ 13

tum glossema miror a Born. receptum. Dein idem F. ἀκρατέστατός τε κ. ὑβρ. (Vos I. et D. ὑβριστικότατος) καὶ βιαιότατος. Illud τέ a glossatore additum videtur ad membrorum concinnitatem restituendam; verba καὶ βιαιότ. omittuntur a Paris. A. et Bessarione.

§. 12. Ἀλλ' ἔφη γε] Particulae ἀλλά γε verti possunt Latine per: at enim, Germanice per: aber freilich. Vim particularum perspicias, si sententiam sic circumscribas: καίτοι γε τοῦτο οὕτως ἔχει ὡς σὺ λέγεις, ἀλλά γε Κριτίας τε καὶ Ἀλκ. πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην: unde apparet vim particulae γέ non minus ad antecedentia pertinere quam ad eam enuntiationem, in qua collocata est. Antecedentia conceduntur quidem, sed ita, ut sequentia tanto maiore efficacia opponantur. Ja, allerdings mag sich die Sache so verhalten, aber gewiss kann nicht geleugnet werden, dass etc. Cf. quae supra ad I, 2, 3. de particulis καίτοι γε exposuimus. Similiter Cicer. Tuscul. III, 34, 84: Verum quidem haec hactenus. Ja! das wollen wir thun; jedoch für heute haben wir gewiss genug. V. adnotata in h. l. Particula γέ proprie coniungenda erat cum ἀλλά; nam utraque particula pertinet ad totam enuntiationem. Verum ubi post ἀλλά statim sequitur praedicatum, nihil fere differt, utrum γέ voculae ἀλλά an praedicato subiiciatur; discrimen tam tenue est, ut vix appareat. Nam praedicatum est gravissima pars totius enuntiationis. Sic infra IV, 3, 3: Ἀλλ' οἶσθά γ', ἔφη. Alia res est, ubi non praedicato, sed alii enuntiationis parti subiicitur γέ. Tum γέ non ad ἀλλά, sed ad vocabulum, cui subiectum est, referendum est neque ad totam enuntiationem, sed ad hoc unum, quod comitatur, vocabulum pertinet idque extollit, ut §. 49. et 51. Raro ἀλλά γε, nullo interposito vocabulo, reperiuntur, apud solutae orationis scriptores nunquam. Quare huius loci scripturam non sollicitandam puto. V. Var. Scr.

Κριτίας] Critias, Callaeschri filius, unus XXX tyrannorum, qui Atheniensibus a Lacedaemoniis post finitum bellum Peloponnesiacum Graeciae principatum adeptis praefecti erant (403 a. Chr.), summam exercuit crudelitatem, donec a Thrasybulo interfectus est. Hellen. II, 3, 15 sqq. V. Cobet. Prosop. p. 43 sqq. Alcibiades, Cliniae filius, quanta bello Peloponnesiaco patriae intulerit detrimenta, satis constat.

δὲ αὖ] Eadem particularum μὲν — δὲ αὖ iunctura infra §. 24 et II, 2, 14: τοὺς μὲν θεοὺς — τοὺς δὲ ἀνθρώπους αὖ. III, 1, 8. Thuc. I, 81. II, 44. 45.

δ', εἰ μέν τι κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν ἐποιησάτην, οὐκ
ἀπολογήσομαι· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτην συνουσίαν αὐ-
14 τοῖν ὡς ἐγένετο διηγήσομαι. Ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ
τὼ ἄνδρε τούτω φύσει φιλοτιμοτάτω πάντων Ἀθηναίων,
βουλομένω τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράττεσθαι καὶ πάν-
των ὀνομαστοτάτω γενέσθαι· ᾔδεσαν δὲ Σωκράτην ἀπ'
ἐλαχίστων μὲν χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδο-
νῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ διαλεγομέ-
νοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις, ὅπως βού-
15 λοιτο. Ταῦτα δὲ ὁρῶντε καὶ ὄντε οἵω προειρήσθον,
πότερόν τις αὐτὼ φῇ τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους ἐπι-
θυμήσαντε καὶ τῆς σωφροσύνης, ἣν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέ-
ξασθαι τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ, ἢ νομίσαντε, εἰ ὁμιλήσαι-
την ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἱκανωτάτω λέγειν τε καὶ πράτ-

§. 13. *εἰ μέν τι*] F. G. *εἰ μέντοι*. Cf. §. 26. ubi etiam H. exhibet *μέν τοι*. §. 42. *οὐδέν τι* c. var. *οὐδέν τοι*.

§. 14. *ᾔδεσαν*] Iunt. c. Par. G. pr. m. *ᾔδησαν*. Brod. *ᾔδει-* Par. A. *ἤδεισαν* sine ι subscr.

§. 15. *αὐτὼ φῇ*] F. *αὐτῶν φήσει*. Male; v. adn. Mox idem *ἐπιθυμῆσαί τε*.

VIII. 92. al. Cf. Popponem Vol. 3. C. 4. p. 44. V. nos in Gr. T. II. §. 739, 2. p. 435.

ὑβριστότατος] V. de hac superlativi forma Lobeckium in Paralip. p. 18 sq. et 40 sq. Voss. I. exhibet *ὑβριστικότατος*, Par. D. *ὑβριστικώτατος*.

V. 13. *τὴν — συνουσίαν αὐτοῖν ὡς ἐγένετο διηγήσομαι*] Per attractionem frequentissimam pro: *ἡ συνουσία αὐτοῖν ὡς ἐγένετο, διηγήσομαι.* Infra I, 3, 8. 4, 13. et aliis multis locis. V. Gr. nostr. T. II. §. 857. (Gr. schol. § 347, 3.) et ad Anab. I, 1, 5.

§. 14. *Ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ*] De *γὰρ δή* v. ad II, 4, 1.

ἀπ' ἐλαχίστων χρημάτων] Oecon. II, 10. III. 1. Hieron. VI, 1: *ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων δαπανᾶν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν*. Ibid. 6: *ἀπὸ πολλῶν οἴκων τὰς δαπάνας ποιούμενος.* Anab. I, 1, 9., ubi v. adn. Saepe Graeci instrumentum, quo quid fit, designant praepositione *ἀπό*. Cf. supra §. 9: *τοὺς τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι*, sortiendo per fabam creare. Similiter etiam materia, qua quid fit, vel unde quid hauritur, per *ἀπό* significatur. Infra I, 3, 3: *θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν*. II, I, 25. 28. V. nos in Gr. T. II. §. 598. p. 270. (Gr. schol. §. 288, 1.

ἐν τοῖς λόγοις, ὅπως βούλοιτο] Cf. Plat. Lach. p. 187. E.

§. 15. *πότερόν τις αὐτὼ φῇ*] Infra §. 45: *ὅσα δὲ ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;* V. de hoc coniunctivi usu

τειν; Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι, θεοῦ διδόντος αὐτοῖς 16
ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον, ὥςπερ ζῶντα Σωκράτην ἑώρων, ἢ τεθνάναι, ἑλέσθαι ἂν μᾶλλον αὐτὼ τεθνάναι. Δήλω δ' ἐγενέσθην ἐξ ὧν ἐπραξάτην· ὡς γὰρ τάχιστα κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἡγησάσθην εἶναι, εὐθὺς ἀποπηδήσαντε Σωκράτους ἐπραττέτην τὰ πολιτικά, ὧνπερ ἕνεκα Σωκράτους ὠρεχθήτην.

Ἴσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα, ὅτι χρῆν τὸν 17
Σωκράτην μὴ πρότερον τὰ πολιτικὰ διδάσκειν τοὺς συνόντας, ἢ σωφρονεῖν. Ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· πάντας δὲ τοὺς διδάσκοντας ὁρῶ αὑτοὺς δεικνύντας τε τοῖς μανθάνουσιν, ᾗπερ αὐτοὶ ποιοῦσιν ἃ διδάσκουσι καὶ τῷ λόγῳ προςβιβάζοντας. Οἶδα δὲ 18

§. 16. *αὐτοῖς*] Ed. Par. M. et Steph. *αὐτοῖν*. V. ad I, 2, 33.
§. 17. *χρῆν*] F. *ἐχρῆν*: quam formam ap. Attic. rariorem esse docet Elmsl. ad Eur. Heracl. 649, a Born. allatus. Legitur etiam Apol. 3. Cyrop. VIII, I, 1. (Altorf. male *χρή*) de Rep. Ath. I, 6. At *χρῆν* legitur de Rep. Ath. III, 6, quanquam hic locus non omni suspicione caret. — Mox A. habet *Σωκράτη*. V. adn. in III, 8, 1. — *αὑτοὺς*] Sic Iunt.; *αὐτούς* Ald. Par. Steph. inepte ob seqq.: in interrogationibus dubitativis Rost. §. 119. 2. b). Kühner. T. II. §. 464. (Gr. schol. §. 259, 1.) De hoc coniunctivo in orat. obl. posito v. II, I. 21. 23. III, 7, 6. Bornemannum ad Apolog. §. 13. p. 50. ed. 1824. §. 15. p. 341. ed. 1829.
ὀρέξασθαι τῆς ὁμιλίας] Dein §. 16. eodem significatu *Σωκράτους ὠρεχθήτην*, ut Symp. VIII, 35: *ἐὰν καὶ ὀρεχθῇ τοῦ σώματος*.

§. 16. *ἀποπηδήσαντε*] Gravius, quam *ἀποφοιτήσαντε*. Fr. Iacobsius in Socr. p. 19. comparat Philostr. Vit. Apoll. IV, 38: *εἴ τις διὰ τοῦτο ἀποπηδᾷ φιλοσοφίας*.

§. 17. *οὐκ ἀντιλέγω*] Hanc criminationem nunc quidem Xenophon in medio relinquit, infra demum IV, 3, 1. eam elevaturus.
τῷ λόγῳ προςβιβάζοντας] Sic recte scripsit Schneiderus cum Vindob. 2. et Paris. ABCDF; nam *προςβιβάζειν τινὰ τῷ λόγῳ* significat: verbis vel praeceptis discipulos edocere, proprie adducere, scilicet ad ea, quae docentur, percipienda. Aeschin. c. Ctesiph. c. 28: *τῷ λόγῳ προςβιβάζων ὑμᾶς*. Similiter Aristoph. Avv. 425: *προςβιβᾷ λέγων*. Eqq. 35: *εὖ προςβιβάζεις με*, bene me edoces. V. Schneider. Similiter Xen. Oecon. XIV. 4: *ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας*. Quod vulgo legebatur *προβιβάζοντας*, id abhorret ab hoc loco; nam *προβιβάζειν τινά* est promovere aliquem in aliqua re, impellere, ut in aliqua re progrediatur, ut I, 5, 1.

§. 18. *ξυνοῦσιν*] H. exhibet *συνοῦσιν*, ut supra I, I, 5. 2, 5.

καὶ Σωκράτην δεικνύντα τοῖς ξυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα καὶ διαλεγόμενον κάλλιστα περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων. Οἶδα δὲ κἀκείνω σωφρονοῦντε, ἔςτε Σωκράτει συνήστην, οὐ φοβουμένω, μὴ ζημιοῖντο ἢ παίοιντο ὑπὸ Σωκράτους, ἀλλ' οἰομένω τότε κράτιστον εἶναι τοῦτο πράττειν.

19 Ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν, ὅτι οὐκ ἄν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο, οὐδὲ ὁ σώφρων ὑβριστής, οὐδὲ ἄλλο οὐδέν, ὧν μά-

ἧπερ αὐτοὶ ποιοῦσιν ἃ διδ. — *προςβιβάζοντας*] Vulgo προβ. V. adn.

§. 18. *ξυνοῦσιν*] Alii συν. V. adn. — *συνήστην*] Par. A. K. συνήτην. Male; v. §. 24. Anab. II, 6, 30., ubi v. Born.

§. 19. *γιγνώσκω*] H. γινώσκω. V. Exc. I. — *μὴ τὰ σώματα*] ACEFH μὴ τὰ τοῦ σώματος ex glossem., ut videtur, ob antecedentia v. τὰ τοῦ σώματος ἔργα.

17. legimus et plerisque horum librorum locis legitur; nec tamen altera scriptura tentanda; nam Xenophon, ut ceteri eiusdem aetatis Attici, utraque forma promiscue utitur. Bornemannus comparat I, I, 4. et 2, 8. *τῶν συνόντων*, mox 9. *τοὺς συνόντας*; I, 3, 1. II, 1, 25. 3, 1. 5, 1. 6, 28. III, 1, 1. 14, 2. *τῶν ξυνδειπνούντων*, contra §. 5. *τῶν συνδείπνων* IV, 2, 2. *ξυνουσία*, contra III, 7, 3. *συνουσίαις, αἷς σύνει.* His exemplis adde III, 4, 5. *ξὺν ὅλῃ τῇ πόλει* et *ξὺν τῇ φυλῇ*, quod in omnibus libris legitur, quanquam in simplici praepositione altera forma Xenophonti multo est usitatior. Usus formae *ξύν*, et simplicis praepositionis et in compositione, multo frequentior est in Hellenicis, quam in reliquis Xenophontis libris. De Cyropaedia egit Poppo in Praefat. p XXXIII sq.; de Anab. v. nos ad II, 1, 17. Idem valet de praepositionis *ἐς* forma, quae in Cyropaedia et Anabasi multo rarius, quam *εἰς* usurpatur (v. Popponeml. d. p. XXX. et nos ad Anab. II, 4, 4.), in Commentariis nusquam reperitur, in Hellenicis contra frequentissime. Unde facile coniicias in Hellenicis Xenophontem ad Thucydidis exemplum sese contulisse.

§. 19. *τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν*] Sophistas intelligere videtur.

οὐδὲ ἄλλο οὐδέν] Hi accusativi non pendent, uti Sauppius vult, a participio *μαθών*, sed a sequenti adiectivo verbali *ἀνεπιστήμων*. Cyrop. III, 3, 9: *ἐπιστήμονες δὲ ἦσαν τὰ προσήκοντα.* Plat. Epinom. p. 979. D: *ὁ ταῦτ' ἐπιστήμων.* V. Matthiae. Gr. T. II. §. 346. not. 3. p. 819 sq. Kühner. T. II. §. 553. not. 5. p. 217.

οὕτω γιγνώσκω] De Socratis sententia, virtutem doceri et usu exercitationeque confirmari posse, cf. infra III, 9, 1. IV. 1, Symp. II, 6., ubi v. Bornemannum. Haec quaestio, utrum virtus disci posset necne, omnino a veteribus philosophis multum erat agitata.

ὁρῶ γὰρ ὥςπερ — οὐ δυναμένους ποιεῖν] Frequens

θησίς ἐστιν, ὁ μαθὼν ἀνεπιστήμων ἄν ποτε γένοιτο. Ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐχ οὕτω γιγνώσκω· ὁρῶ γὰρ ὥςπερ τὰ τοῦ σώματος ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους· οὔτε γὰρ ἃ δεῖ πράττειν οὔτε ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι δύνανται. Διὸ καὶ τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες, κἂν 20
ὦσι σώφρονες, ὅμως ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἴργουσιν, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὐ-

§. 20. *ὅμως*] V. adn. — *συμμίσγῃς*] Sic F.; edd. pr., 7 codd. Par. Stob. et Clemens *συμμιγῇς*: unde Zeun. aliique *συμμιγέῃς* effecerunt; Par. Steph. *συμμιχθῇς* (neque aliter edd. Theognidis, sed Vat. *συμμιγῇς*, Mutin. *συμμισγῇς*). — *τοτὲ μὲν*] Cod. Stob. *ποτὲ μέν;* v. nos in Gr. T. II. §. 732, 3.; F. *ὁτὲ μέν*: ita ut syllaba antecedens per arsin producatur. Born. affert Spitzner. de versu her. p. 63 sqq.; scriptura codicis K. *ποτὲ μὲν καλός* absurda est.

est in enuntiationibus comparativis hoc genus attractionis, quo enuntiationis secundariae structura formae enuntiationis primariae adaptatur. Nam, uti recte observavit Bornemannus, orationem exspectamus h. l. sic conformatam: *ὁρῶ, ὥςπερ — οἱ μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντες οὐ δύνανται ποιεῖν, οὕτω καὶ — τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους.* Cf. §. 21. Similiter Cyrop. I, 4, 15: *Κύρῳ ἥδετο οὐ δυναμένῳ σιγᾶν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ὥςπερ σκύλακι γενναίῳ ἀνακλάζοντι, ὁπότε πλησιάζοι θηρίῳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνομαστὶ ἕκαστον.* In plerisque eiusmodi locis enuntiatio per *ὥςπερ* inducta enuntiationem primariam subsequitur, ut coepta constructio prioris membri etiam per posterius membrum continuetur. V. nos in Gr. T. II. §. 830. p. 571. et exempla, quae collegit diligentia Lobeckii in Parerg. c. VI. et ad Phryn. p. 755 †). De simili attractione in structura accusativi c. infinitivo usurpata v. ad I, 2, 29. Breitenbachius in Annal. Darmst. l. d. p. 259. ad *ὥςπερ — δυναμένους ποιεῖν,* ut §. 21., antecedens *ὁρῶ* repetendum putat: quae interpretandi ratio in huius loci sententiam non convenire videtu

§. 20. *κἂν ὦσι σώφρον ὅμως ἀπὸ τῶν π. ἀ. εἴργ σιν*] Hanc scripturam, qua[illegible] bent Brodaeus, Stobaeus[illegible] dob. 2, Paris. F., Vatic[illegible]us, cte reduxit Bornem[illegible] erb- sed idem iniuria cu[illegible]io ad stio praeeunte El[illegible]t *ὅμως* Eurip. Med. 121[illegible] aceam lo- virgulam posuit. [illegible]am senten- cos ad firmandam[illegible] h. Choeph. tiam allatos, A[illegible] O. C. 957, 115. Soph. A[illegible] e poetica ora- depromptos [illegible] eos accuratius tione; tamen facile intelliges examinave[illegible] aliam rationem esse in eis lo[illegible] ostro, qui plane eo- atque i[illegible] o constitutus est, quo dem m[illegible] I, 4, 4 de Re equ. I, infra [illegible] *δέ τινες αὐξανόμενοι με-* 17: [illegible] *ταλλουσιν, ὅμως οὕτω θαρ- ῥοῦντες δοκιμάζοιμεν* (*ἄν*, quod superioribus supplendum). Isocr. Paneg. p. 46, 28. Neque

σαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ὅ τε λέγων·

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσιν
Συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον,

καὶ ὁ λέγων·

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός.

21 *Κἀγὼ δὲ μαρτυρῶ τούτοις· ὁρῶ γὰρ ὥςπερ τῶν ἐν μέτρῳ πεποιημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελετῶντας ἐπιλανθανομένους, οὕτω καὶ τῶν διδασκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθην ἐγγιγνομένην. Ὅταν δὲ τῶν νουθε-*

§. 21. *ἐγγιγν.*] ADEH *ἐγγιν.* V. Exc. I. — *ἐπεθύμει*] Sic Voss. 1. et Vind. 2, quibus accedit F., qui habet *ἐπέθυμει.*

quisquam huc trahet Xen. Oecon. XIV, 8: *οὓς δ' ἂν αἰσθάνωμαι, ἔφη, ὅμως, καὶ εὖ πάσχοντας, ἔτι ἀδικεῖν πειρωμένους.* Quare interpunctionem, a Bornemanno inductam, a nostro loco alienam esse censeo. Neque praesidium ad eam defendendam peti potest ex eiusdem particulae *ὅμως* participio subiunctae collocatione. V. nos ad II, 4. In libris h. l. vehemen- turbatur. Ernestius au- e Stephano c. Voss. 2. M. *ἀ*indob. edidit *εἴργ. ὅμως* Flo *π. ἀνθρ.*; Iuntina, libr. tunt CE et Paris. G. omit- *ὅμως* ᾽ς; alii codd. et edd. denique *ἀνθρώπων* ponunt; *ἀπὸ τ. π.* ed. Paris. habetur Ceterum *ϑρώπων εἴργ. ὅμως.* esse filios pectum verbi *ὦσι* *ὡς οὖσαι* e patet. *εὔχετο δὲ πρὸς* Infra I, 3, 2: *πλῶς τἀγαθὰ διδ*ὺς *θεοὺς ἀ-* *θεοὺς κάλλιστα ἐ*, *ὡς τοὺς* 5. V. Rost. §. 1 *τας.* I, 6, ner. T. II. §. 673. (4. Küh- §. 312, 6.) Sequens schol. mutuatus est Xenoph. e Th tichon v. 35. et 36. In deliciis gn. versus habuisse Socratem hos ret e Xen. Symp. II, 4. apa- Platon. Menon. p. 95. D., ubi iidem e Socratis ore proferuntur. Unde alter versus sumptus sit, non liquet.

§. 21. *κἀγὼ δὲ*] V. ad I, 1, 3: *κἀκεῖνος δέ.* De omisso *μέν* post *ὁρῶ,* cui §. 22. respondet *ὁρῶ δέ,* v. ad I, 1, 1. *ἀδικεῖ — ἀδικεῖ δέ;* de explicativo *γάρ* (*ὁρῶ γάρ*) v. ad I, 1, 6; de structura enuntiationis comparativae, per *ὥσπερ* inductae, modo ad §. 19. diximus.

ἐπιλέλησται καὶ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχουσα] oblitus est etiam eorum, quibus antea animus affectus et agitatus temperantiam expetebat.

§. 22. *εἰς ἔρωτας ἐγκυλισθέντας*] De plurativo numero *ἔρωτας* (amores, Liebeshändel) v. ad I, 1, 11. *ἀνάγκαις.* Scriptura *ἐγκυλ.* habetur in edd. pr. et Paris. D. E. F. G. H. Stob. pro *ἐκκυλ.* Utriusque verbi usus et significatio non multum differt. Ruhnkenius cum vocabulo *ἐκκυλ.* comparat *ἐκφέρεσθαι, ἐξοκέλλειν, ἐξολισθάνειν, ἐκχεῖσθαι πρὸς ἡδονάς.*

ἐπιμελεῖσθαι] Sic in omnibus libris legitur. Thomas Mag. *Ἐπιμέλομαι κάλλιον ἢ ἐπιμελοῦμαι.* Cf Moeridis Attic. Lexic. Att. p. 148. Piers. Hoc At-

τικῶν λόγων ἐπιλάθηταί τις, ἐπιλέλησται καὶ ὧν ἡ
ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφροσύνης ἐπεθύμει· τούτων δ'
ἐπιλαθόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφροσύνης
ἐπιλαθέσθαι. Ὁρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν προα- 22
χθέντας καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας ἐγκυλισθέντας ἧττον δυ-
ναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν μὴ
δεόντων ἀπέχεσθαι· πολλοὶ γὰρ καὶ χρημάτων δυνά-
μενοι φείδεσθαι, πρὶν ἐρᾶν, ἐρασθέντες οὐκέτι δύναν-
ται· καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες, ὧν πρόσθεν ἀπεί-
χοντο κερδῶν, αἰσχρὰ νομίζοντες εἶναι, τούτων οὐκ

Alii ἐπιθυμεῖ. Male.

§. 22. ἐγκυλ.] Alii ἐκκυλ. Vide adn.

ticistarum praeceptum sexcentis Xenophontis exemplis confutatur. Xenophon certe utraque forma utitur. Neque vero accedere possum sententiae A. Lobeckii, qui in Addendis ad Buttm. Gr. T. II. p. 242. non dubitavit contendere ἐπιμέλεσθαι apud Platonem nunquam, apud Xenophontem semel tantum tanquam scripturam variantem reperiri. Primum contra Atticistarum praeceptum colligamus ex his libris locos, in quibus contracta forma legitur: ἐπιμελεῖσθαι I, 2, 55. III, 2, 1. 3, 3. 4. 5, 3. 8. (in omnibus locis sine var.); ἐπιμελούμενος II, 4, 1. (F. ομένους) III, 5, 8. et 15. (duo codd. όμενος); ἐπιμελῆται III, 2, 3. (sine var.); ἐπεμελεῖτο II, 9, 4. (sine var.). Iam sequuntur loci, qui refragantur Lobeckii sententiae: ἐπιμέλεσθαι in his quidem libris non legitur, sed in Anab. IV, 2, 26. ἐπεμέλοντο in optimis codd. V, 7, 10: ἐπιμελόμενον. Cyrop. IV, 5, 46. in optimis codd. habetur; ἐπιμέλονται II, 4, 7. (unus L οῦνται); ἐπιμελόμενος II, 6, 18. (in ABCF), 7, 7. (Steph. et C ούμενος), 8, 4. (F. ούμενος), III, 1, 3. (in ABCHK), 4, 12. 6, 14. 7, 2. (in omnibus his locis sine var.), 7. (in Iunt. AGH), 11, 10. (unus A. ούμενος). Unde patet Xenophontem utraque forma promiscue usum esse, frequentius tamen contracta forma. — De seqq. participiis ἀσυνδέτως iunctis v. ad I, 1, 18.

κερδῶν] Eadem contracta forma Cyrop. VIII, 1, 26. κερδῶν. Anab. I, 2, 25. Hellen. IV, 6, 5. 8. VI, 5, 16. ὀρῶν. Etiam Cyrop. III, 2, 1. cum Guelph. et Par. AB legendum est ὀρῶν; porro βελῶν Hellen. IV, 3, 23. Cyrop. III, 3, 58. 61. 69. 70. IV, 1, 3. E quibus locis apparet veterum grammaticorum de hac forma praeceptum vehementer vacillare. Tradit enim Suidas in v. ἀνθέων: Ἀνθέων, τὴν γενικὴν ὁμοίως τοῖς Ἴωσιν οἱ Ἀττικοί καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς —, οὕτως δὲ καὶ βελέων καὶ ὀρέων καὶ ἕτερα πλείονα Ξενοφῶν διαιρεῖ. Cf. Herodian. p. 456. ed. Piers.: Ἀνθέων γραπτέον καὶ μὴ ἀνθῶν, ὡς γενῶν καὶ βελῶν. Solutae formae exempla leguntur: τειχέων Ages. I, 22. κερδέων Hellen. II, 4, 21. 40. et Cyrop. IV, 2, 45. cum Guelph. et Parr. restituerunt recte recentiores edd.; ὀρέων Anab. I,

23 ἀπέχονται. Πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται σωφρονήσαντα πρόσθεν αὖθις μὴ σωφρονεῖν καὶ δίκαια δυνηθέντα πράττειν αὖθις ἀδυνατεῖν; Πάντα μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶναι, οὐχ ἥκιστα δὲ σωφροσύνη· ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ σώματι συμπεφυτευμέναι τῇ ψυχῇ αἱ ἡδοναὶ πείθουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἑαυταῖς τε καὶ τῷ σώματι χαρίζεσθαι.

§. 23. *καὶ δίκαια — ἀδυνατεῖν*] Haec in edd. pr. omissa Zeun. auctoritate Stob. Bessarionis, ed. Par. et Steph. germana recte censet. F. habet *σωφρονήσαντας* et *δυνηθέντας*, idemque c. 2, 21. III, 5, 18. IV, 1, 7. 11. Atque in forma *ἀνθέων* omnes Attici conspirare videntur, quanquam de Venat. V, 5. *ἀνθῶν* secundum librorum testimonium a Sauppio receptum est. Cf. Popponem et Bornemannum ad Cyrop. III, 3, 58. Bornemannum, Krügerum, nos ad Anab. I, 2, 25. et Gramm.

§. 23. *Πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται*] qui igitur fieri non potest. Infra IV, 7, 9: *μανθάνοντας ὅσα ἐνδέχοιτο.* III, 9, 4: *προαιρουμένους ἐκ τῶν ἐνδεχομένων,* deligentes ex eis, quae fieri possunt. V. Stallbaum. ad Plat. de Rep. VI. p. 5'1. C. De sententia conferendus est Platon. Theag. p. 130. A.

ἀσκητὰ] Weiskius e coniectura edidit *ἀσκητέα*: quod recte reiecit Schneiderus, haec contra monens: Hoc ipsum erat demonstrandum, virtutem esse *ἀσκητήν;* ex eo enim per se consequitur eam *ἀσκητέαν* esse. Iacobsius in Socrate p. 22. explicat per *ἀσκήσεως δεῖσθαι.* Virtus e Socratis sententia ut adhibita exercitatione comparari, augeri, perfici, ita omissa exercitatione minui, debilitari, amitti potest.

οὐχ ἥκιστα] *ἀλλὰ μάλιστα,* ut saepius legitur apud Herodotum, ut II, 43. Infra §. 32: *πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέκτεινον.* III, 5, 3. V. Matth. Gr. T. II. §. 463. Kühner. T. II. §. 590. h.

σωφροσύνη] Exspectes articulum; at v. Gr. T. II. §. 485. not. 1. (Gr. schol. §. 244, not. 4.) Infra III, 9, 5: *δικαιοσύνη — σοφία ἐστί.* IV, 6, 7: *Ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν;* Haec atque alia congessit Bornemannus ad Apol. I. p. 33.

αἱ ἡδοναὶ] Sic apud Romanos voluptates dicuntur pro cupiditatibus voluptatis. De numero plurativo v. ad I, 1, 11.

§. 24. *Καὶ Κριτίας δὴ*] Particula *δή* saepe inservit recipiendae orationi interruptae, et quidem ita, ut haec fere vis in ea insit: ut iam ad propositum revertar. Nam postquam Xenophon mentionem de Critiae et Alcibiadis intemperantia factam (§. 12—16) inserta disquisitione de universa temperantiae natura interrupit, iam ad propositum redit breviterque demonstrat illorum virorum intemperantiam non esse tribuendam Socrati. Cf. infra §. 56. et 58. V. de illa particula Hartung. Gr. Part. T. I. p.

Καὶ Κριτίας δὴ καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σω- 24
κράτει συνήστην, ἐδυνάσθην ἐκείνῳ χρωμένω συμμά-
χῳ τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνου δ'
ἀπαλλαγέντες, Κριτίας μὲν φυγὼν εἰς Θετταλίαν ἐκεῖ
συνῆν ἀνθρώποις ἀνομίᾳ μᾶλλον ἢ δικαιοσύνῃ χρω-
μένοις· Ἀλκιβιάδης δ' αὖ διὰ μὲν κάλλος ὑπὸ πολ-
λῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν θηρώμενος, διὰ δύναμιν
δὲ τὴν ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις ὑπὸ πολλῶν

H. *τἀγαθά.* Dein Par. D. *ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ.* — *καὶ τῷ σώματι*] Sic Zeun. e Stob. et Par. D. F. pro *καὶ σώμ.*

§. 24. *ἀπαλλαγέντες*] Par. Steph. F. M. *ἀπαλλαγέντε.* V. ad I, 2, 33. Dein F. *διὰ δὲ δύναμιν τήν.* At v. adn.

261. Cf. nos in Gr. §. 691. p. 388. (Gr. schol. §. 315, 1.) Aliam vim hae particulae habent infra II, 6, 7., ubi v. adnotata.

ἀπαλλαγέντες] De hoc nominativo participii appositionis partitivae vel distributivae v. Rost. §. 101, 3. b). Kühner. T. II. §. 678, 2. (Gr. schol. §. 256, 3.) Cf. infra II, 1, 4. et quos locos attulimus ad Anab. I, 8, 27.

φυγὼν εἰς Θετταλίαν] Cf. Hellen. II, 3, 36.

ἀνομίᾳ] Omnino tota gens Thessalorum tum infamis erat summa licentia vivendi, protervitate, levitate, fraudulentia, aliis vitiis. Cf. Platon. Criton. p. 53. D., ubi v. Fischerum.

δ' αὖ] V. ad I, 2, 12. Dein de collocatione vocularum *μὲν* — *δέ* in verbis *διὰ μὲν κάλλος* — *διὰ δύναμιν δέ* v. ad I, 1, 12.

κάλλος] Hoc nomen abstractum, etsi certam quandam pulchritudinem significare videtur, ob eam causam articulo destitutum puto, quod verbi quasi notationem habet; *διὰ κάλλος* enim idem fere valet, quod *διὰ τὸ καλὸν εἶναι.* Cf. infra III, 3, 11: *διὰ λόγου μανθάνειν,* animi sensus oratione expromendo. Cf. ad I, 1, 9.

πολλῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν] Paullo post *πολλῶν καὶ δυνατῶν.* Infra II, 9, 6: *πολλὰ καὶ πονηρά.* III, 11, 4: *θεραπαίνας πολλὰς καὶ εὐειδεῖς.* IV, 2, 35: *πολλὰ καὶ χαλεπά.* Anab. IV, 6, 27, ubi v. adn. Etiam inverso ordine, ut Lys. p. 753: *πονηροὶ καὶ πολλοί.* Aeschin. c. Ctesiph. p. 592: *ἄφθονα καὶ πολλά.* Compar. et superlat., ut *πλείω καὶ μείζω, πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι.* Inverso ordine infra III, 5, 8: *μείζω καὶ πλείω.* Hellen. IV, 2, 5. Cyrop. I, 4, 17: *βελτίστους καὶ πλείστους.* V, 3, 44. VIII, 1, 12. Plat. Phaedr. p. 234. E: *μείζω καὶ πλείω.* Alcib. I. p. 123. A: *μέγισται λήψεις καὶ πλεῖσται.* Scilicet Graeci et Latini notionem multitudinis non tanquam externum quiddam et in sola comparatione cum aliis rebus positum, sed tanquam internum quoddam in rebusque ipsis inhaerens attributum spectaverunt et idcirco cum alio vocabulo attributivo per *καί* coniungere soliti sunt. Cf. Hermannum ad Vig. 323. p. 838. Strangium in Lips. Diar. lit. Suppl. 1 36. p. 343. Lübckerum in: Gramm. Studien, I. p. 49. Lobeckium in Paralip. p. 60. Matthiae. Gr. II. §. 444, 4. Kühner. II. §. 726, 3. et 727. not. 2.

καὶ δυνατῶν κολακεύειν ἀνθρώπων διαθρυπτόμενος,
ὑπὸ δὲ τοῦ δήμου τιμώμενος, καὶ ῥᾳδίως πρωτεύων,
ὥςπερ οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθληταὶ ῥᾳδίως πρω-
τεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω κἀκεῖνος ἠμέ-
25 λησεν αὐτοῦ. Τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν, καὶ
ὠγκωμένω μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρμένω δ' ἐπὶ πλούτῳ,
πεφυσημένω δ' ἐπὶ δυνάμει, διατεθρυμμένω δὲ ὑπὸ
πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις διεφθαρμένω
καὶ πολὺν χρόνον ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε, τί θαυ-
26 μαστὸν, εἰ ὑπερηφάνω ἐγενέσθην; Εἶτα, εἰ μέν τι
ἐπλημμελησάτην, τούτου Σωκράτην ὁ κατήγορος αἰ-

δυνατῶν κολακ.] Vind. 2. omittit *δυνατῶν*. V. adn. §. 26. *παρέσχε*] ABCDK. *παρέσχετο*; F. *παρέσχε σωφρονεῖν*. §. 27. *καὶ κιθαριστής*] Born. c. F. eiecit *καί*. Dein pro

δυνατῶν κολακεύειν] In verbo *κολακεύειν* complures editores haeserunt, ut id exterminandum censerent. Ac Weiskius quidem verba *πολλαὶ καὶ σεμναὶ γυναῖκες* et *πολλοὶ καὶ δυνατοὶ ἄνθρωποι* inter se referri et altera alteris opponi statuit: quod si scriptor voluisset, sine dubio non *ἄνθρωποι*, sed *ἄνδρες* scripsisset. Equidem nihil video difficultatis scripturamque firmissimo pede stare arbitror. Scilicet per *τοὺς δυνατοὺς κολακεύειν* non sunt intelligendi homines blandiendi et adulandi arte insignes (*οἱ δεινοὶ* aut *ἱκανοὶ κολακεύειν*), qui ab hoc loco alienissimi sunt, sed homines potentes in blandiendo Alcibiadi et adulando, h. e. homines, qui blandiendo magnam in Alcibiadis animum habebant vim. Nam Alcibiades a prima iuventute hominum blanditiis ita erat adsuefactus, ut, vulgaribus adulatoribus spretis, eorum tantum assentationem sectaretur, qui et ipsi vel ingenii gloria florebant vel rerum gestarum splendore eminebant vel munerum amplitudine auctoritateque conspicui erant. Tales viri h. l. dicuntur *δυνατοὶ κολακεύειν*. Bornemannus haec verba de sociis potissimum intelligenda putat, praeter populum etiam eos adulantibus, qui magna apud plebem auctoritate valerent, coll. de Rep. Ath. 1, 18. Poppo in Ann. Berol. 1842. p. 70. haec verba interpretatur sic: die fähig waren zu schmeicheln, d. h. die es über sich gewinnen konnten dem Alcibiades zu schmeicheln.

διαθρυπτόμενος] Aptum vocabulum de eo, qui assentatione quasi emollitur, frangitur, corrumpitur. Cyrop. VII, 2, 23: *ὑπὸ πλούτου διαθρυπτόμενος — καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, οἵ με κολακεύοντες ἔλεγον κτλ.*

οὕτω κἀκεῖνος Etsi subiectum iam antecessit, saepe tamen, inprimis in oppositione, cum vi quadam ponitur pronomen demonstrativum, antecedens subiectum graviter repetens. Cf. IV, 2, 25. Hellen. II, 4, 41. Iam apud Homerum, ut Il. II, 474. XVI, 428 – 430. Extra comparationem Cyrop. I, 4, 19: *οἵ, ἢν ἐπ' ἐκείνους ἡμεῖς*

τιᾶται; ὅτι δὲ νέω ὄντε αὐτώ, ἡνίκα καὶ ἀγνωμονε-
στάτω καὶ ἀκρατεστάτω εἰκὸς εἶναι, Σωκράτης πα-
ρέσχε σώφρονε, οὐδενὸς ἐπαίνου δοκεῖ τῷ κατηγόρῳ
ἄξιος εἶναι; Οὐ μὴν τά γε ἄλλα οὕτω κρίνεται· τίς 27
μὲν γὰρ αὐλητής, τίς δὲ καὶ κιθαριστής, τίς δὲ ἄλ-
λος διδάσκαλος ἱκανοὺς ποιήσας τοὺς μαθητάς, ἐὰν
πρὸς ἄλλους ἐλθόντες χείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει
τούτου; τίς δὲ πατήρ, ἐὰν ὁ παῖς αὐτοῦ συνδιατρί-
βων τῳ σώφρων ᾖ, ὕστερον δὲ ἄλλῳ τῳ συγγενόμε-
νος πονηρὸς γένηται, τὸν πρόσθεν αἰτιᾶται; ἀλλ' οὐχ
ὅσῳ ἂν παρὰ τῷ ὑστέρῳ χείρων φαίνηται, τοσούτῳ

ἱκανοὺς ποιήσας edd. ante Steph. et Par. ABCDH. *ἱκ. ποιῆσαι.* Brod. correx. *ἱκανὸς ποιῆσαι.*

ἐλαύνωμεν, ὑποτεμοῦνται ἡμᾶς πάλιν ἐκεῖνοι. R. L. X, 4: *ὃς ἐπειδὴ κατέμαθεν, ὅτι — οὐχ ἱκανοί εἰσι τὰς πατρίδας αὔξειν, ἐκεῖνος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἠνάγκασε δημοσίᾳ πάντας πάσας ἀσκεῖν ἀρετάς.* V. Matthiae. Gr. T. II. §. 472, b. Kühner. T. II. §. 632. De Latino sermone v. nos ad Cicer. Tusc. IV. 14, 32.

§. 25. *καὶ ὠγκωμένω*] V. ad I, 1, 18: *ὅρκον ὀμόσας — ἐπιστάτης γενόμενος.*

ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις διεφθαρμένω] *Ἐπί* c. dat. iunctum significat conditionem, qua quid fit.

ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε] Sic praepositio scribebatur ante Bornemann., qui accentu mutato scripsit *ἄπο.* Frustra. Nam profecto idonea ratio exputari non potest, cur haec praepositio, si per *ἄπωθεν* explicari possit, accentum retrahere debeat; praepositionis enim vis eadem et sine dubio eadem pronuntiatio manet, sive cum verbis motionis sive cum verbis quietis construitur. Fuerunt quidem iam veteres grammatici Graeci, qui accentus *ἀναστροφὴν* probarent, adversantibus tamen Aristarcho et Herodiano (Schol. Ven. IV, 46, 77. VII, 152. Bekker. Anecd. p. 931.) V. C. Göttling. Allgem. Lehre v. Accent. d. gr. Spr. Ien. 1835. p. 380. K. Lehrsium in Quaestion. epic. Regim. Boruss. 1837. p. 94 sqq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 598.

§. 26. *Εἶτα*] *Εἶτα* et *ἔπειτα* in interrogationibus indignationis, ironiae, admirationis usurpata significant ex antecedentibus consecutionem non exspectatam duci: tamen. Cf. I, 4, 11. II, 7, 5. 6. 7. init. 13. III, 6, 15. Maiore vi dicitur *κἄπειτα*, ut Cyrop. II, 2, 31: *κἄπειτα τοιοῦτον ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτόν;* Symp. IV, 2., ubi v. Herbstium. V. nos in Gr. T. II. §. 835, 6. [(Gr. schol. §. 344, 5, e).] Latini scriptores hac vi usurpant particulas et tamen vel simpliciter et, ut Cicer. Tuscul. I, 38, 92: et dubitas—? ubi v. adnotata.

§. 27. *Οὐ μὴν*] V. ad I, 2, 5. — De sqq. *ἀλλ' οὐχ κτλ.* v. ad I, 2, 2: *Ἀλλ' ἔπαυσε μέν.*

μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν πρότερον; ἀλλ' οἵ γε πατέρες αὐ-
τοὶ συνόντες τοῖς υἱέσι τῶν παίδων πλημμελούντων
28 *οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν. Οὕτω*
δὲ καὶ Σωκράτην δίκαιον ἦν κρίνειν· εἰ μὲν αὐτὸς
ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι·
εἰ δ' αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς
οὐκ ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι;

αὐτοὶ συνόντες] Sic verissime Ern. e codd. dedit pro *αὐτοῖς*.

ἀλλ' οἵ γε πατέρες] Bornemannus in editione min. et Sauppius comparant h. l. cum §. 12: *Ἀλλ' ἔφη γε.* At si hos locos accuratius examinamus, patet diversam esse utriusque loci rationem. Illo loco particula *γέ* concessivam vim habebat (v. adnotata), hoc autem loco auctivam nec ad totam enuntiationem, sed ad unum vocabulum *πατέρες* pertinet. At ne ipsi parentes quidem, si ipsi modesti et sobrii sunt, quamvis filios semper secum habeant, ob eorum delicta accusantur; quomodo igitur magistri, modestiae dediti, poterunt culpam sustinere discipulorum delinquentium, quum eos multo minus quam parentes secum habeant?

§. 28. *εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει — ἂν ἐδόκει*] De imperf. v. ad I, 1, 5. Quod autem sequitur: *εἰ δ' αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει*, est vere factum et idcirco per indicativum imperfecti vertendum: si autem temperantiam exercebat, quomodo iure vitii, quod in ipso non inerat, culpam sustineat? De optativo cum *ἄν* in apodosi post *εἰ* cum indicativo coniunctum v. Bornemannum ad Sympos. IV, 10. et ad V, 7. p. 162. et nos in Gr. T. II. §. 817. b. [(Gr. schol. §. 339, 3. a).] Cf. infra II, 2, 7. 5, 4: *εἴ γε ταῦτα τοιαῦτά ἐστι, καλῶς ἂν ἔχοι.* II, 2, 3., ubi v. adn. 6, 14. III, 6, 14. IV, 2, 31. Huc etiam referendi sunt loci, qualis III, 6, 14: *εἴ τις ἓν τάλαντον μὴ δύναιτο φέρειν, πῶς οὐ φανερόν* (scil. *ἐστίν*), *ὅτι κτλ.*

§. 29. *Κριτίαν μὲν τοίνυν*] Particula *μέν* addita est' quia Xenophon in mente habet posthac etiam de Alcibiade verba facere. Particula *τοίνυν* h. l., ut saepe aliis locis (cf. I, 3, 1.), vim habet *μεταβατικήν*, h. e. transitum significat. V. Hartung. Griech. Partik. T. II. 348 sq. Schneiderum ad Cyrop. I, 1, 2. et Bornemannum ad eund. loc. p. 3. ed. Goth. et ad Cyrop. I, 3, 16. p. 45. ed. Lips. 1838. Stallbaum. ad Plat. de Rep. VII. p. 518. D. VIII. p. 564. E. Kühner. Gr. T. II. §. 758, I. [(Gr. schol. §. 324, 3. c).]

Εὐθυδήμου] Est idem, qui infra IV, 2, 1. *Εὐθύδημος ὁ καλός* appellatur. V. Cobetum Prosop. p. 66. Diversus ab hoc est ille, qui infra 3, 1. commemoratur.

πειρῶντα χρῆσθαι] Activam formam *πειρᾶν* h. l. pro mediali forma *πειρᾶσθαι* (conari) Herodoti et Thucydidis (v. Popponem ad Thuc.

29 Ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν ἐκείνους φαῦλα πράττοντας ὁρῶν ἐπῄνει, δικαίως ἂν ἐπετιμᾶτο. Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρῶντα Εὐθυδήμου καὶ πειρῶντα χρῆσθαι, καθάπερ οἱ πρὸς τἀφροδίσια τῶν σωμάτων ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε φάσκων ἀνελεύθερόν τε εἶναι καὶ οὐ πρέπον ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ τὸν ἐρώμενον, ᾧ βούλεται πολλοῦ ἄξιος φαίνεσθαι, προςαιτεῖν ὥςπερ τοὺς πτωχοὺς ἱκετεύοντα καὶ δεό-

§. 29. *ἐπετιμᾶτο*] Iunt. Ald. G. *ἐπιτιμᾶτο*: in quo Born. latere putat scripturam codicis F. *ἐπιτιμῷτο*.

Part. I. Vol. I. p. 186.) exemplo a Xenophonte usurpatam esse statuit Bornemannus, quanquam addit infinitivum *χρῆσθαι* de interpretamento suspectum videri. Etiam Sauppius *πειρῶντα* pro *πειρώμενον* accipit; sed video nunc e Seebodii Annal. phil. 1839. p. 219 sq. eum iam sententiam suam mutasse. At quum hic formae activae usus a Xenophonte alienus esse videatur, equidem, deleta distinctione post *Εὐθυδήμου*, verba *Κριτίαν αἰσθανόμενος ἐρῶντα Εὐθυδήμου καὶ πειρῶντα* (sc. *αὐτὸν*) *χρῆσθαι* sic explicanda censeo: quum Socrates animadverteret Critiam Euthydemi amore captum esse eumque (aut eius pudicitiam) tentare, ut eo frueretur, *καθάπερ — ἀπολαύοντες*. *Πειρᾶν τινα*, ut Lat. tentare, significare ad amorem pellicere, pudicitiam tentare satis constat. Hieron. XI, 11: *καὶ τοὺς καλοὺς οὐ πειρᾶν, ἀλλὰ πειρώμενον ὑπ' αὐτῶν ἀνέχεσθαι ἄν σε δέοι*, pulchros non tentare, sed tentari ab eis pati te necesse sit. Cyrop. V, 2, 28. V. Moerid. Lexic. Att. p. 310. ibique Piersonum et Stallbaumium ad Plat. Phaedr. p. 227. C. p. 6. Verbum *χρῆσθαι* de turpi consuetudine saepius dicitur. Rp. Lac. II, 12: *τῇ ὥρᾳ χρῶνται*, ubi Haasius contendit Symp. VIII, 15: *μορφῆς χρῆσις*, ibid. 28: *σώματος χρῆσις*, 36: *τῷ εἴδει τοῦ ἐρωμένου χρώμενος*, Coraium ad Heliodor. Aegypt. p. 31. Adde Plutarch. Pyrrh. c. 5: *χρησάμενος (αὐτῷ) .. ὥραν ἔχοντι*.

ᾧ βούλεται] De indicativo praesentis v. ad I, 1, 13: *ἐθαύμαζε δ' εἰ .. ἐστιν*.

προςαιτεῖν] Hoc verbum proprium est de mendicis. Oecon. XX, 15: *προςαιτῶν διανοεῖται βιοτεύειν*. Plat. Phaedr. p. 233. D: *τοὺς προςαιτοῦντας καὶ τοὺς δεομένους πλησμονῆς*. Id. Symp. p. 203. B. Locus nostro consimilis legitur in Sympos. VIII, 23.

ὥςπερ τοὺς πτωχοὺς] Per attractionem pro: *ὥςπερ οἱ πτωχοί* (sc. *προςαιτοῦσιν*). V. nos in Gr. T. II. §. 830, 3. (Gr. schol. §. 342, not. 3.) Cf. adnotata nostra ad §. 19. Neque aliter apud Latinos, ut Cicer. de Amic. I, 1: te suspicor iisdem rebus, quibus me ipsum, interdum gravius commoveri. V. nos ad Cicer. Tusc. I, 17, 39.

ἱκετεύοντα καὶ δεόμενον] Haec duo participia referenda sunt ad verbum *προςαιτεῖν*. Zeunius post prius participium posuit comma, ut *ἱκετεύοντα* ad *προςαιτεῖν*, *δεόμενον* ad *προςδοῦναι* referendum significaret.

30 *μενον προςδοῦναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. Τοῦ δὲ Κριτίου τοῖς τοιούτοις οὐχ ὑπακούοντος οὐδὲ ἀποτρεπομένου, λέγεται τὸν Σωκράτην, ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τοῦ Εὐθυδήμου, εἰπεῖν, ὅτι ὑϊκὸν αὐτῷ δοκοίη πάσχειν ὁ Κριτίας, ἐπιθυμῶν Εὐθυ-*
31 *δήμῳ προςκνῆσθαι, ὥςπερ τὰ ὑΐδια τοῖς λίθοις. Ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥςτε καί,*

§. 30. *ὑϊκὸν αὐτῷ δοκοίη*] V. adn. — *προςκνῆσθαι*] Sic correxit Buttm. ad Plat. Gorg. p. 522. ed. Hdrf. vulgatum *προςκνήσασθαι;* Ald. Steph. M. et H. sec. m. habent *προςκνᾶσθαι;* Par. H. et Iunt. *προςκνίσθαι.* — *ὑΐδια*] Buttm. Gr. II. p. 335. scribendum censet *ὕδια*: ad quod etiam scriptura Iunt. Ald. E. G. *ἴδια* ducere videtur. K. F. Hertlinus in Zimmerm. Ann. lit. antiq. p. 596. laudat Bachmanni Anecd. V. I. p. 393, ubi noster

At recte contra monet Bornemannus Graecos omnino saepe similia coniunxisse (coll. Plat. Apol. p. 34. C. Isocr. Archid. p. 174. 75 ed. Bekker. Antidos. p. 417. 34.) Sic in Xen. Symp. VIII, 23. *προςαιτῶν καὶ προςδεόμενος* coniungitur.

προςδοῦναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ] H. e. ut sibi impertiat, et quidem ex eo, quod non est honestum, vel aliquid eius, quod non est honestum (*φίλημα ἢ ἄλλο τι ψηλάφημα* Symp. VIII, 23). *Τὸ μηδὲν ἀγαθόν* est vitium, cuius quasi pars est flagitiosum illud amoris genus. Verbum *προςδοῦναι,* quod Langius apte vertit eine Beisteuer geben, eandem habet structuram, quam *μεταδοῦναι* aliaque id genus. Eurip. Cycl. 528: *οὐ χρή μ' ἀδελφοῖς τοὖδε προςδοῦναι ποτοῦ;* Finckhius in Diar. Darmst. 1829. p. 890. comparat Aristoph. Pac. 1111: *οὐδεὶς προςδώσει μοι σπλάγχνων;* V. Rost. §. 107. p. 538. ed. 7. Kühner. T. II. §. 519. p. 171. [(Gr. schol. §. 273, 3. b).]

§. 30. *Τοῦ δὲ Κριτίου — τὸν Σωκράτην — τοῦ Εὐθυδήμου — ὁ Κριτίας*] Articulus additus videtur ad oppositionis vim augendam. Nam usque ad h. l. quae leguntur in hac narratione nomina propria omnia articulo destituta erant.

ὅτι ὑϊκὸν αὐτῷ δοκοίη] Sic legitur in D. F. Florent E., quibuscum consentiunt Phot. lex. Porson. p. 532. Lips. et Suidas T. III. p. 527., qui exhibent *ὅτι ὑεικὸν αὐτῷ δοκοίη.* Iunt. Ald. Steph. et reliquae edd. ante Zeun. habent: *ὅτι ὑϊκὸν δοκοίη.* Valkenarius legendum suspicatur: *ὅτι οἱ ὑϊκὸν δοκοίη*: quod cum Zeunio recepit Schneiderus, addita tamen vocula *τι.* Unus cod. praebet *ὅτι τι ὑϊκόν*: cuius auctoritate permotus Bornemannus edidit: *ὅτι ὑϊκόν τι αὐτῷ δοκοίη;* equidem non multum ponderis in hac auctoritate ponendum puto, praesertim quum illud *τι* ex antecedenti *ὅτι* facile nasci potuerit. Minime autem post neutrum *ὑϊκόν* desiderari vocabulum *τι* docte et copiose docuit F. V. Fritzschius in Quaest. Lucian. p. 92 sqq. Sic infra II, 7, 13: *θαυμαστὸν ποιεῖς.* Anabas. I, 4, 18: *ἐδόκει δὲ θεῖον εἶναι.* III, 2, 37: *εἰ .. βελτίον ὁρᾷ*: ubi v. adnotata nostra. Cyrop. V, 3, 2. Hell. VI, 2, 39: *σῶφρόν μοι δοκεῖ διαπρά-*

ὅτι τῶν τριάκοντα ὢν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν, ἐπηρεάζων ἐκείνῳ καὶ οὐκ ἔχων, ὅπῃ ἐπιλάβοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῷ καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς πολλούς· * οὐδὲ * γὰρ ἔγωγε οὔτε αὐτὸς τοῦτο πώποτε Σωκράτους ἤκουσα

locus affertur. Veteres grammatici consentienti voce tradunt diphthongum *υι* non usurpari nisi ante vocalem. Quam quidem opinionem commentum esse a grammaticis excogitatum demonstrare studet G. Hermannus in Opusc. Vol. III. p. 71 sq.

§. 31. *οὐδὲ γὰρ*] V. adn. Weisk. non recte ante hanc enuntiationem nonnulla excidisse putat; nec magis recte Wolfius ante haec et ante *ἐδήλωσε* lacunae signa posuit. Cod. F. omittit

ξεσθαι. Thuc. VI, 21: *εἴπερ βουλόμεθα ἄξιον τῆς διανοίας δρᾷν.* Plat. Legg. II. p. 657. A: *θαυμαστὸν λέγεις.* Symp. p. 175. A: *ἄτοπόν γ', ἔφη, λέγεις.* Adde Stallbaumium ad Plat. Phaedr. p. 274. C: *γελοῖον ἤρου* (i. e. *ἤρου τι, ὃ γελοῖόν ἐστιν*), Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 357. Hertlinium in Observatt. critt. 1841. p. 24. Plurativo numero infra IV, 8, 6: *θαυμαστὰ λέγεις.* De vocabulo *ὑϊκόν* cf. Cyrop. V, 2, 17: *τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως πάνυ αὐτοῖς ὑϊκὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι.*

§. 31. *τῶν τριάκοντα ὢν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους*] Cf. Hellen. II, 3, 2. ibid. §. 11. Ceterum e triginta tyrannis praeter Critiam, tyrannorum principem, solus Charicles nominatur, quia, cum Critia et paucis e triginta amice conspirans, magna posthac in re publica esse coeperat auctoritate et potentia.

ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ] *Ἀπομνημονεύειν τινί* et in malam et in bonam partem (ut Il. XXIV, 428. Hesiod. Theog. 503. Thuc. I, 137, ubi v. Poppon. III, 1. p. 665.) dicitur, ut sit aut beneficium ab aliquo acceptum in memoriam revocare aut nostrum: es Einem gedenken.

λόγων τέχνην] *Λόγων τέχνη* non ipsa quae vocatur rhetorica intelligenda est, sed universa de rebus vel publicis vel ad philosophiam aliaque literarum genera spectantibus disserendi disputandique ars; neque ad solum Socratem, sed ad omnes, qui discipulis huius generis artes tradebant, refertur. Hinc patet, cur articulus omissus sit.

ἐπηρεάζων ἐκείνῳ] Idem verbum infra III, 5, 16. legitur. Copiose de eo agit Wassius ad Thuc. I, 26, 3. Cf. Popponem Part. III. Vol. I. p. 222. Significat calumniis aliquem persequi.

τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑ. τ. π. ἐπιτιμώμενον] Cf. Plat. Apol. p. 18. B., ubi v. Stallbaum. Aristoph. Nubb. 95—100. 113. et aliis huius fabulae locis. Vide Bornemannum et Herbstium ad Sympos. VI, 6.

οὐδὲ γὰρ ἔγωγε οὔτε αὐτός] Sic e coniectura cum Schützio et Weiskio scribendum iudicavi. Vulgo et in DFL. legitur *οὔτε γὰρ ἔγωγε*

32 *οὔτ' ἄλλου φάσκοντος ἀκηκοέναι ᾐσθόμην. Ἐδήλωσε δέ· ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἶπέ που ὁ Σωκράτης, ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοίη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χείρους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι· ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πόλεως καὶ ποιῶν*

τοῦτο et post *ἄλλου* addit *του*, quod Born. recepit, nulla cogente necessitate: quanquam K. F. Hertlinus l. d. p. 593. Bornemanni sententiae accessit.

§. 32. *ἀπέκτεινον*] F. *ἀπέκτειναν.* Male. — *οἱ δοκοίη*] Sic F. Cf. §. 30. Edd. pr. et ABCDEH. *σοι δοκεῖ.* Edd. Ca-

οὔτε αὐτός, quod Bornemannus revocavit, allato loco Apologiae §. 24. At vero hic locus nihil probat; nam ibi oratio aperte est *ἀνακόλουθος*, h. e. alterum orationis membrum aliam ac prius membrum induit formam. E vulgari enim ratione dicendum erat: *οὔτε γὰρ ἔγωγε — ἄλλους θεοὺς ἀναπέφηνα οὔτε τοὺς νέους διέφθαρκα;* sed ob sententiae posteriore membro expressae gravitatem subito orationis formam mutat, quo maiore vi sententia efferatur. Sic infra II, 6, 19: *οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὁρῶ φίλους ἀλλήλοις δυναμένους εἶναι;* tum sequitur post interiectas enuntiationes: *ἀλλὰ μήν, ὥσπερ σὺ λέγεις, οὐδ' ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ πονηροί ποτε συναρμόσειαν εἰς φιλίαν* pro *οὔτε τοῖς χρηστοῖς φίλους δυναμένους εἶναι.* Schneiderus cum Paris. A. B. C. G. m. pr. edidit: *οὔτε γὰρ ἔγωγε αὐτός*, deleto altero *οὔτε.* Heindorfius legendum coniicit *οὐ γὰρ ἔγωγε οὔτε αὐτός.* — Particulas *οὐδὲ γάρ* in negativis enuntiationibus pari modo ac *καὶ γάρ* in positivis usurpari constat. Cf. I, 4, 9. Confundi autem saepe in codd. particulas *οὔτε* et *οὐδέ, μήτε* et *μηδέ* notum est. Cf. Haasium ad R. L. VIII, 2. p. 153. Particula *γάρ* rationem reddit sententiarum antecedentium, participiis *ἐπηρεάζων — οὐκ ἔχων — ἐπιφέρων — διαβάλλων* expressarum, in quibus haec latet sententia: non iusta causa Socratem insectans, sed falsis et fictis criminibus id Socrati obiiciens, quod tum vulgo philosophis a multitudine crimini dabatur (sc. eos artem tenere disserendo efficiendi, ut deterior causa superet meliorem, *τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν*); neque enim ego ipse hoc (*τὸ κοινῇ — ἐπιτιμώμενον*) a Socrate audivi (sc. se talem artem profiteri), neque alius quisquam. Video nunc e Seebodii Annal. phil. 1839. p. 219. etiam Sauppium idem de h. l. sentire. Bornemannus cum Langio explicat sic: legem illam Socratis causa scriptam fuisse; tum antecedens *γάρ* referendum est ad sententiam mente supplendam, ut: haec est mea opinio; nam neque e Socrate neque ex alio audivi. Sed fateor tale additamentum mihi quidem admodum ieiunum et inficetum videri.

§. 32. *Ἐδήλωσε δέ*] apparebat (*δῆλον ἐγένετο*), sc. Cri-

τοὺς πολίτας ἐλάττους καὶ χείρους μὴ αἰσχύνεται μηδ' οἴεται κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως. Ἀπαγ- 33
γελθέντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαντες ὅ τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτην τόν τε νόμον ἐδεικνύτην αὐτῷ καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι. Ὁ δὲ Σωκράτης ἐπήρετο αὐτώ, εἰ ἐξείη πυνθάνεσθαι, εἴ τι ἀγνοοῖτο τῶν προαγορευομένων. Τώ

stal. Steph 2. Voss. 1. et Par. G. a sec. m. (a pr. m. *μοι δ.*) *οἱ δοκεῖ.* — *αἰσχύνεται*] V. adn.

§. 33. *προαγορευομένων*] H. e. si quid eorum ignoraretur, quae edicebantur. L. *προσηγορ.* et Steph. e corr. *προηγορευμένων*, quod in seqq. edd. migravit. Reduxi scripturam ve-

tiam insectari lege proposita Socratem. Cyrop. VII, 1, 30: *ὡς οὐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ, — ἐδήλωσεν*: ubi cf. Bornemannum in ed. Goth. p. 410. Andocid. or. IV. p. 30, 12: *δηλώσει δὲ ἡ τῶν συμμάχων ἔχθρα πρῶτον, ὅταν — γένηται ναυτικὸς πόλεμος.* Lycurg. in Leocr. §. 50. V. Stallbaumium ad Plat. Phileb. p. 20. C. (p. 147. Goth.) et ad Gorg. p. 183. D. Matthiae. Gr. T. II. §. 360, 2. Kühner. T. II. §. 392. p. 10. (Gr. schol. §. 249, 1.) Langius refert ad Critiam, ut sententiae sic se excipiant: legem illam Socratis causa fuisse a Critia factam equidem non audivi, sed Critias ipse patefecit, quum Socrates eum cum bubulco comparasset. At v. adnotationem proxime antecedentem. De seq. *γάρ* explicativo post *ἐδήλωσε δέ* v. nos in Gr. §. 754. *β.* p. 453. (Gr. schol. §. 324, 2.) Infra III, 4, 12. Symp. IV, 17: *τεκμήριον δέ· θαλλοφόρους γὰρ κτλ.*

οὐ τοὺς χειρίστους] V. §. 23. *οὐχ ἥκιστα.* De triginta tyrannorum saevitia v. Hellen. II, 3, 12 sqq. Cf. Sallust. Catil. LI, 28—31.

προετρέποντο ἀδικεῖν] Cf. Plat. Apol. p. 32. C.

βοῶν ἀγέλης νομεὺς κτλ.] Eadem imagine usus est Plato in Gorg. p. 516. A. B.

μὴ αἰσχύνεται, μηδ' οἴεται] Sic legitur in BCDFGHL (neque aliter intelligenda est scriptura ed. Iunt. Ald. *αἰσχύνοιται*) pro vulgato *αἰσχύνοιτο* et *οἴοιτο*, quod est in Ald. Steph. et E. Indicativus post antecedentem optativum: *εἴ τις — μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι* egregie sese habet. Primum enim oratio versatur in similitudine aliqua, h. e. in cogitata re, nunc autem in vere facta, quam Socrates suis ipse viderat oculis. V. exempla a Bremio in Excurs. IX. ad Lysiae orat. p. 447. ed. Goth. allata. Cf. nos ad II, 6, 4. et in Gr T. II. §. 819. not. 5.

§. 33. *καλέσαντες — ἐδεικνύτην — καὶ ἀπειπέτην*] V. Rost. §. 100. 4. e. Kühner. T. II. §. 426. not. 2. (Gr. schol. §. 241, not. 8.) Cf. I, 2, 16. 18. 24. II, 3, 18. — *τὸν νόμον.* §. 31: *ἔγραψε λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν.*

ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι] Infra IV, 4, 3: *ἀπαγορευόντων αὐτῶν μὴ διαλέγε-*

34 δ' ἐφάτην. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, παρεσκεύασμαι μὲν
πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν λάθω
τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ'
ὑμῶν· Πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρ-
θῶς λεγομένοις εἶναι νομίζοντες ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρ-
θῶς ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτῆς; Εἰ μὲν γὰρ σὺν τοῖς
ὀρθῶς, δῆλον ὅτι ἀφεκτέον εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἰ
δὲ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον ὀρθῶς
35 λέγειν. Καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ· Ἐπειδή,

terem, quae cur deseratur, nulla est causa. Sexcenties legitur *τὰ λεγόμενα,* ubi e Latinae linguae ratione exspectes *τὰ λελεγμένα.* Dein *τὼ δ' ἐφάτην* scripsit Ern. ex ed. Par. et Vind. 1. pro vulg. *τὼ δὲ φάτην.*

σθαι. de Rep. Laced. IX, 2: *ὁ Λυκοῦργος τοῖς ἐλευθέροις τῶν μὲν ἀμφὶ χρηματισμὸν ἀπεῖπε μηδενὸς ἅπτεσθαι.* V. Hermann. ad Viger. §. 271. p. 811. Rost. §. 135. 6. b. a). Kühner. T. II. §. 717, 2. (Gr. schol. §. 318, 8.)

§. 34. *Ἐγὼ τοίνυν*] *Τοίνυν,* ut particula *μεταβατική* (v. ad I, 2, 29.), nonnunquam usurpatur, quum quis alterius orationem celeriter et alacriter excipit eique promto animo respondet, uti h. l. Gut! ich bin bereit den Gesetzen zu gehorchen. Cf. §. 35. 37. I, 6, 9., ubi Socrates ad interrogationem a se ipso propositam respondet: *Ἐγὼ τοίνυν διατελῶ ταῦτα νομίζων.* V. Hartung. Griech. Partik. T. II. p. 350 sq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 758, 2.

σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις] H. e. *τὴν τῶν λόγων τέχνην* adiuvare ea, quae recte dicuntur. *Σύν τινι εἶναι* significat alicui auxilio esse. V. nos in Gr. T. II. §. 601. p. 276. (Gr. schol. §. 289, 2.)

δῆλον ὅτι ἀφεκτέον εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν] Rarissima sunt exempla, in quibus post **praesens** in enuntiatione primaria positum (*δῆλόν ἐστιν*) *ὅτι* construitur cum optativo (*ἀφεκτέον εἴη*). Scilicet haec structura non usurpatur, nisi ubi scriptor alterius verba e tempore praeterito commemorat, uti h. l. *δῆλον ὅτι, ὃ ἐλέγομεν, ἀφ. εἴη.* Alias post praesens et perfectum et futurum *ὅτι* semper cum indicativo construitur, cuius rei rationem explicavi in Gr. T. II. §. 769. p. 476. Cf. Kühnast. D. Re. praesentat. im Gbr. d. sog. apotel. Conj. Rastenburg. 1851. p. 33.

πειρατέον ὀρθῶς λέγειν] Sententia totius loci haec est: Interdicitis artem dicendi (sic brevitatis causa *τὴν τῶν λόγων τέχνην* vertamus, quanquam non plane recte, uti apparet ex eis, quae ad §. 31. exposuimus). Quaeritur igitur, utrum artem recte dicendi intelligatis an artem non recte dicendi. Si interdicitis artem recte dicendi, qualem ego exerceo, a recte dicendo abstinendum est: quod absurdum est; sin autem interdicitis artem non recte dicendi, qualem v. c. sophistae exercent, opera danda est recte dicendo, et probanda mea dicendi ratio, quae *ὀρθῶς λέγειν* docet. Nam

ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. Καὶ ὁ Σωκράτης· Ἵνα τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ᾖ, ὡς ἄλλο τι ποιῶ ἢ τὰ προηγορευμένα, ὁρίσατέ μοι, μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Χαρικλῆς. Ὅσον περ, εἶπε, χρόνου βουλεύειν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὔπω φρονίμοις οὖσι· μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις τριάκοντα ἐτῶν. Μηδέ, ἄν τι 36
ὠνῶμαι, ἔφη, ἢν πωλῇ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἐρω-

§. 34. *ἀφεκτέον εἴη*] Ed. Par. *ἀφ. αὐτοῦ εἴη.*
§. 35. *Ἐπειδή*] Sic Port. et Leoncl. correx legiturque in plurimis codd. pro *ἐπειδάν*; idem error IV, 3, 4; Voss 1. *ἐπεὶ ταῦτ' ἀγνοεῖς.*

utramque, et recte et non recte, dicendi artem a vobis interdici ne cogitari quidem potest. Ergo interdictum vestrum ad me quidem, qui recte dicendi artem discipulis meis trado, non pertinet.

§. 35. *ὡς ἄλλο τι ποιῶ*] Iacobsius in Socr. p. 27. explicat: *ὥστε με ἄλλο τι ποιεῖν.* Sauppius vertit: adeo, ut faciam. Mihi vero *ὡς* non finalis, sed comparativa coniunctio (wie) esse videtur.

μέχρι πόσων ἐτῶν] intra quot annos. Infra III, 5, 27: *μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας,* quamdiu aetas agilis est. V. Sturz. L. X. h. v.

ὅσον περ, εἶπε] Rectae quae dicitur orationi obliquae plerumque interseritur *ἔφη*, non raro tamen *εἶπε.* Symp. III, 8: *Τί γὰρ σύ, εἶπεν*: ubi Bornemannus p. 93. comparat Symp. IV, 60. VIII, 4. Cyrop. I, 3, 18. 4, 27. VI, 3, 10. Apol. 6. et 21.

βουλεύειν] H. e. *βουλευτὴν εἶναι.* Cf. supra I, 1, 18.

τριάκοντα ἐτῶν] Ante trigesimum aetatis annum cives in senatum legi non poterant. V. C. Fr. Hermanni Lehrbuch. d. Gr. Staatsalterth. §. 109.

§. 36. *ἄν τι ὠνῶμαι — ἢν πωλῇ*] Schneiderus diversa particulae forma offensus pro *ἤν* commodius legi putat *καί*, nisi *ἄν* tempus, *ἤν* conditionem significare dicas. Utramque rationem nemo hodie probabit. Nam primum utramque formam eandem habere vim ne monere quidem opus est. Deinde illud *καί*, quod pro *ἤν* importare vult, importunissimum est. Scilicet si ratio enuntiationum conditionalium diversa est, ita quidem, ut altera ab altera pendeat et quasi ei subiecta sit, vel altera alteri explicationis et accuratioris definitionis causa adiuncta est: particula conditionalis sine copula repetenda est. Sic h. l. emendi actio pendet ab actione vendendi. Aliquis emit, si quis vendit: id quod longe diversum est ab hoc: aliquis emit et aliquis vendit. Paullo post: *μηδ' ἀποκρίνωμαι . ., ἄν τίς με ἐρωτᾷ νέος, ἐὰν εἰδῶ.* Infra II, 3, 9: *θαυμαστά γε λέγεις, εἰ κύνα μέν, εἴ σοὶ ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος, — ἐπειρῶ εὖ ποιήσας πραΰνειν.* Anab. III, 2, 31., ubi v. adn. (Ab his locis diligenter sunt seiungendi ii, in quibus per negligentiam quandam *εἰ* repetitum est, ut in Anab. III,

μαι, ὁπόσου πωλεῖ; Ναὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς· ἀλλά τοι σύ γε, ὦ Σώκρατες, εἴωθας εἰδώς, πῶς ἔχει, τὰ πλεῖστα ἐρωτᾶν· ταῦτα οὖν μὴ ἐρώτα. Μηδ' ἀποκρίνωμαι οὖν, ἔφη, ἄν τίς με ἐρωτᾷ νέος, ἐὰν εἰδῶ, οἷον ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς; ἢ ποῦ ἔστι Κρι-
37 *τίας; Ναὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. Ὁ δὲ Κριτίας· Ἀλλὰ τῶνδέ τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκέων· καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετρῖφθαι διαθρυλουμένους ὑπὸ σοῦ. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἑπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου καὶ*

§. 36. *ἔφη ὁ Χαρ.*] Sic Par. ed. et Steph. sec. Vulgo *ἔφη Χαρ.*

ἐρωτᾷ νέος — ποῦ] Sic margo Steph., ed. Par. et codd. ABCDEHKLM. pro vulg. *ἐρωτῶν τάχα ἐξετάσῃ ποῦ οἰκεῖ.*

2, 35. Oecon. II, 15.) Neque aliter Latini, ut Cicer. de Finib. I, 3. V. nos in Gr. Gr. T. II. §. 823, 9. et ad Cicer. Tusc. V, 9, 24.

ἀλλά τοι] veruntamen. Particula restrictiva *τοί* intendit vim oppositionis (aber gewiss). Eadem particularum iunctura infra II, 2, 7. III, 6, 10. Saepe hae particulae verbo aliquo interiecto dirimuntur, ut Cyrop. I, 5, 13: *Ἀλλὰ πιστεύω τοι,* at confido tamen, ubi v. Bornemannum p. 72. ed. Goth. V. nos in Gr. T. II. §. 705, 4. (Gr. schol. §. 317, 3.)

§. 37. *τῶνδε*] De pronominum demonstrativorum vi praeparativa v. Gr. nostr. T. II. §. 631, 2. (Gr. schol. §. 304, 2.)

τῶν σκυτέων κτλ.] Brevius dictum pro: *τῶν παραδειγμάτων τῶν ἀπὸ τῶν σκυτέων.* Scilicet Socrates in disputationibus suis hanc sequi solebat consuetudinem, ut sententias vel praecepta sua exemplis et similitudinibus e communi vita, a fullonibus, coriariis, figulis, sumptis illustrare vel confirmare studeret, contrariam plane sophistis ingressus disserendi rationem, qui exemplorum et imaginum splendore ac magnificentia orationisque granditate auditorum animos praestringere quasi et captare studebant et Socraticum dicendi genus tanquam quotidianum, tritum, humile deridebant, quum vim in hoc disserendi more latentem non perciperent. Cf. infra IV, 4, 5 sq. Plat. Symp. p. 221. E: *ὄνους γὰρ κανθηλίους λέγει (Σωκράτης) καὶ χαλκέας τινὰς καὶ σκυτοτόμους καὶ βυρσοδέψας.* Gorg. p. 491. A., ubi Sophista dicit: *Νὴ τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ κναφέας καὶ μαγείρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύει.* Cf. Prolegom. VI.

κατατετρῖφθαι διαθρυλουμένους ὑπὸ σοῦ] Bene Schützius: Puto enim eos tantum non semper in ore habitos iam contritos esse; sie müssen schon ganz abgenutzt sein, so oft führst du sie im Munde. Proprie dicuntur exempla contrita; sed h. l. verbum *τρίβειν* lepide ad ipsos homines, a quibus So-

τοῦ ὁσίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μή, φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσῃς. Ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἀπαγγελθέν- 38
τος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει.

Οἷα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγεγόνει Κριτίᾳ πρὸς Σωκράτην, καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται.
Φαίην δ' ἂν ἔγωγε μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παίδευσιν 39
παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντος αὐτοῖς Σωκράτους ὡμιλησάτην,

§. 37. *καὶ τῶν τεκτόνων*] F. *καὶ τεκτ.* — *διαθρυλουμ.*] *διαθρυλλουμ.* habent edd. V. ad I, 1, 2. — *τῶν τοιούτων*] Sic DFH (sed hic sine *τῶν*) et Bessario pro vulg. *τῶν δικαίων.*

crates repetere solebat exempla, transfertur. Fr. Iacobsius in Socr. p. 28. comparat Lucian. Parasit. §. 43. T. VII. p. 134: *οἱ περὶ ἀνδρίας ὁσημέραι διαλεγόμενοι καὶ κατατρίβοντες τὸ τῆς ἀρετῆς ὄνομα.*

τῶν ἑπομένων τούτοις] eis, quae cum istis exemplis cohaerent et coniuncta sunt et ex eis consequuntur. Sic saepe verba *τά τινι ἑπόμενα* usurpantur. V. Plat. de Rep. III. p. 406. D. p. 412. VI. p. 486. D.

τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων] V. Bornemannum ad Apolog. §. 33. p. 77. ed. 1824. p. 352. ed. 1829., qui plura contulit exempla, in quibus post *οἱ ἄλλοι, τὰ ἄλλα* subsequenti nomini articulus additus est, ut Cyrop. I, 2, 2: *καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα.*

τῶν τοιούτων] H. e. et reliquorum. Sic legitur in D F H, qui *τῶν* omisit, pro vulg. *τῶν δικαίων*: quod Schützius interpretatur: deque eis, quae iustis sunt opposita.

καὶ τῶν βουκόλων γε] Hoc additur ob exemplum §. 32. allatum.

φυλάττου, ὅπως μὴ — ποιήσῃς] Sic in omnibus et editis et scriptis libris legitur. Est hic locus e multis eis, qui regulae Dawesianae, qua particularum *ὅπως μή* cum coniunctivo aoristi primi structura negatur, repugnat. Haec regula etiam ad *ὅπως* transfertur. At II, 1, 19. in plurimis libris legitur: *ὅπως ἐχθροὺς χειρώσωνται.* 10, 1: *ἐπιμελῆ, ὅπως ἀνακομίσῃ,* quod omnes libri tenent, praeterquam quod F. habet *ὅπ. ἀνασώσῃ.* Anab. V, 6, 21: *ὅπως ἐκπλεύσῃ.* Sed nolumus plura afferre ad confutandam regulam omni ratione destitutam. Si quis plura cupit, adeat Lobeckium ad Phryn. p. 716 sq. Krügerum ad Anab. I, 3, 14. C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. Civ. T. II. p. 48. Popponem ad Thuc. Part. I. Vol. 1. p. 136 sq. P. II. Vol. 1. p. 422. P. III. Vol. 1. p. 336. et ad Xen. Cyr. III, 1, 27. p. 172 sq. Saupium ad Comment. II, 1, 19. Rost. §. 122. III. 10. Kühner. T. II. §. 777.

§. 39. *οὐκ ἀρέσκοντος αὐ-*

ὃν χρόνον ὡμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡρ-
μηκότε προεστάναι τῆς πόλεως· ἔτι γὰρ Σωκράτει συν-
όντες οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι
40 ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά. Λέγεται γὰρ
Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, Περικλεῖ, ἐπι-
τρόπῳ μὲν ὄντι ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως,
41 τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων· Εἰπέ μοι, φάναι, ὦ
Περίκλεις, ἔχοις ἄν με διδάξαι, τί ἐστι νόμος; Πάν-
τως δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. Δίδαξον δὴ πρὸς
τῶν θεῶν, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς ἔγωγ' ἀκούων
τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἶμαι

§. 39. *ὡμιλείτην*] F. *ὡμιλησάτην*. Male. — Dein *διαλέγεσθαι* ab eodem F. non minus male omittitur.

§. 40. *ἑαυτοῦ*] Par. ADM *αὐτοῦ*. V. ad 1, 2, 49.

§. 41. *ὦ Περίκλεις*] Iunt. Ald. E. G. *ὦ Περίκλες*, forma posteriorum scriptorum; F. *ὦ Περίκλεες*, forma tragicorum. V. nos in Gr. T. I. §. 248. not. 3. (Gr. schol. §. 59, not. 3.) Dein *ἐγὼ ἀκούων* ABCDFH. — *νόμιμοι*] Ed. Par. *νομικοί*, i. e. iuris consulti, ut Bessario vertit.

§. 42. *οὐδέν τι*] AD. *οὐδέν τοι*. Cf. §. 13. — *Πότερον δὲ*] Voss. 2. *δέ* omitt. — *νομίσαν*] V. adn. — *τὰ δὲ κακὰ οὔ*] AHKL. *τὰ κακὰ δὲ οὔ*: quod recepit Saupp. V. ad I, 1, 12.

§. 43. *ὅσα ἂν*] Sic Vatic. 1. Flor. BCE. Paris. G. F. pro vulg. *ὅσα δ' ἄν*. Ed. Paris. *ὅσα γ' ἄν*. Cf. Var. Scr. §. 4. De *τοῖς* — *ὡμιλησάτην*] Iunge: *οὐχ ὡμιλησάτην*.

οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον — *ἢ*] *Οὐ* (*μὴ*) *μᾶλλον ἤ* est Latinorum non tam — quam. Cf. Thuc. II, 40. Demosth. pro Megalop. 10. p. 183. Vol. I. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 351.

§. 40. *εἴκοσιν ἐτῶν* — *Περικλεῖ ἐπιτρόπῳ*] Cf. Plat. Alcib. I. p. 104. B. p. 118. B.

§. 41. *Δίδαξον δὴ*] *Δή* particula habet vim urgendi: iam, sine mora, sofort zur Sache. Infra II, 3, 11: *λέγε δή μοι*. Sed concludendi quoque vim habere potest, ut III, 6, 5: *Λέξον δή*, dic igitur. V. Hartung. Gr. Partik. T. I. p. 260 sq. et nos in Gr. T. II. §. 691. B. (Gr. schol. §. 315, 1.)

§. 42. *οὐδέν τι*] Recte Herbstius interpretatur nihil quicquam. Cf. Symp. IV, 21: *ἦττόν τί με οἴει μεμνῆσθαι αὐτοῦ*. V. nos in Gr. T. II. §. 633. (Gr. schol. §. 303, 4.)

πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν] Per attractionis genus, et Graecis et Latinis scriptoribus usitatum, pro *πάντα ταῦτά ἐστι νόμοι* dictum (ut mox §. 43: *καὶ ταῦτα νόμος ἐστί*). Infra III, 11, 4: *ἐάν τις* — *φίλος μοι γενόμενος εὖ ποιεῖν ἐθέλῃ*, *οὗτός μοι βίος ἐστί*, hic mihi est victus. IV, 4, 13. (contra supra §. 41. et 42. legimus *τί ἐστι νόμος;*) Nostro loco consimilis est Anab. V, 4, 27: *τὸν δὲ νέον σῖτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον* (*εὕρισκον*)· *ἦσαν δὲ ζειαὶ αἱ πλεῖσται* pro *ἦν δὲ*

μὴ ἂν δικαίως τούτου τυχεῖν τοῦ ἐπαίνου τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστι νόμος. Ἀλλ' οὐδέν τι χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκιβιάδη, φάναι τὸν Περικλέα, βουλόμενος γνῶναι, τί ἐστι νόμος· πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλῆθος συνελθὸν καὶ δοκιμάσαν ἔγραψε, φράζον, ἅ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ἃ μή. Πότερον δὲ τἀγαθὰ νομίσαν δεῖν ποιεῖν, ἢ τὰ κακά; Τἀγαθά, νὴ Δία, φάναι, ὦ μειράκιον, τὰ τε κακὰ οὔ. Ἐὰν δὲ μὴ τὸ πλῆθος, ἀλλ', ὥςπερ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστίν, ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν, ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ταῦτα τί ἐστι; Πάντα, φάναι, ὅσα ἂν τὸ κρατοῦν τῆς πό-

42 (beside "δότα, τί ἐστι νόμος. Ἀλλ' οὐδέν τι χαλεποῦ πράγματος")
43 (beside "νὴ Δία, φάναι, ὦ μειράκιον, τὰ τε κακὰ οὔ. Ἐὰν")

vulg. *ὅσα δ' ἂν* Gu. Dindorf.: „Invecta particula *δέ* ab librariis est non veterum, sed suae aetatis consuetudinem sectantibus. Fallitur Bastius in Append. ad Epist. crit. p. 40. *ὁποία δ' ἂν τύχῃ* in Plat. (Symp. p. 199. B.) defendens,“ ubi omnes libri particulam *δέ* tenent. Scilicet cadentis graecitatis scriptores saepius *δέ* adiungunt relativis, ut *ὅστις δέ*, *ὁποῖος δέ* in sententiis indefinitis ad augendam notionem indefiniti (quicunque demum). Sed ex antiquioribus scriptoribus praeter illum Platonicum locum nullum alium exagitare potui. Nam quos supra ad I, 1, 3. attuli locos: Commentar. I, 1, 15. Symp. II, 9. *καὶ ὅστις δέ*, nullo modo comparari possunt. In eis enim *καί* praemissum est: *καὶ ὅστις δέ* vertendum est et quicunque porro, et *δέ* habet hic eandem vim copulativam, quam in reliquis exemplis, in quibus *καὶ — δέ* leguntur.

ζειαὶ τὰ πλεῖστα. Infra III, 11, 6: *ὅ τι ἂν ἐνταῦθα ἐμπέσῃ, τούτῳ τροφῇ χρῶνται* attractio admissa non est, quia antecedit neutrum relativi *ὅ τι*, cui respondet demonstrativum *τούτῳ*. Sed etiam aliis locis non raro apud Graecos negligitur attractio; Anab. I, 3, 18: *ἔγωγε φημὶ ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι*: ubi v. Bornem. et nos. Cf. Rost. §. 99. 6. e). Kühner. T. II. §. 421. not. 1. (Gr. schol. §. 240, 3. et 241, not. 3.)

νομίσαν] Sic cum Herbstio et Sauppio pro vulgato *ἐνόμισαν*, quod etiam F habet, scripsi ex elegantissima Reiskii correctione, quam primus recepit Wolfius. Saepe enim nominativus participii ita ponitur, ut ex antecedenti vel sequenti oratione verbum finitum supplendum sit. Sympos. IV, 53: *αἰσθάνομαι γάρ τινας ἐπιβουλεύοντας διαφθεῖραι αὐτόν. Καὶ ὁ Σωκράτης ἀκούσας· Ἡράκλεις, ἔφη, τί τοσοῦτον νομίζοντες ἠδικῆσθαι ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδός, ὥστε ἀποκτεῖναι αὐτὸν βούλεσθαι;* ubi ex antecedenti responsione *ἐπιβουλεύουσιν* supplendum est (conf. ibid. §. 2.). V. ibi Bornemannum p. 146. Cf. infra II, 1, 23. ibique adnotata. Cyrop. VI, 3, 20. Cf. Hermannum ad Vig. p. 770, 215. Wannowskium De casib. absol. p. 213 sqq. Matthiae Gr. II. §. 556. not. 1. 2. Kühner. II. §. 680. (Gr. schol. §. 586. not.)

§. 43. *ταῦτα τί ἐστι;*] Anab. II, 1, 22: *τί οὖν ταῦτά ἐστιν;* V. nos ad Anab. I, 10, 14.

λεως βουλευσάμενον ἃ χρὴ ποιεῖν γράψῃ, νόμος κα-
λεῖται. Καὶ ἂν τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως
γράψῃ τοῖς πολίταις ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος
ἐστί; Καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφει, καὶ
44 ταῦτα νόμος καλεῖται. Βία δέ, φάναι, καὶ ἀνομία τί
ἐστιν, ὦ Περίκλεις; Ἆρ' οὐχ ὅταν ὁ κρείττων τὸν
ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν
ὅ τι ἂν αὐτῷ δοκῇ; Ἔμοιγε δοκεῖ, φάναι τὸν Περι-
κλέα. Καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας τοὺς πολί-
τας ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστί; Δοκεῖ
μοι, φάναι τὸν Περικλέα· ἀνατίθεμαι γὰρ τὸ ὅσα τύ-
45 ραννος μὴ πείσας γράφει νόμον εἶναι. Ὅσα δὲ οἱ
ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες

§. 44. *τὸ ὅσα*] Haec elegans Heindorfii coniectura confirmatur D et F. Vulgo *τοι ὅσα*.

§. 45. *τοὺς πολλοὺς*] Sic Steph. cum M. et libris Par. pro *τοῖς πολλοῖς*, quod habent edd. pr. et Par. B. Dativus penderet a *γράφουσι*. — *φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;*] F. *φῶμεν*

§. 44. *ἀνατίθεμαι γάρ*] H. e. retracto (muto, corrigo) sententiam meam. Metaphora ducta est a calculorum (*πεττῶν*) ludo; *ἀναθεῖναι πεττούς* est retrahere calculos, i. e. alio loco ponere, scilicet postquam intellectum est calculum male positum esse: cui contrarium est *θεῖναι πεττούς*, ponere calculos. Hinc verbum *ἀνατίθεσθαι* translate dicitur pro: errorem corrigere vel perperam facta retractare. Infra II, 4, 4: *οὓς ἐν τοῖς φίλοις ἔθεσαν, πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι.* Saepe apud Platonem hoc verbum hac vi usurpatum legitur, ut Gorg. p. 461. D. Protag. p. 211. E. Menon. p. 89. D. Charmid. p. 240. C. Phaedon. p. 87. A., ubi v. Wyttenbachium. Eadem vi *μετατίθεσθαι* legitur infra IV, 2, 18: *μετατίθεμαι τὰ εἰρημένα.* 4, 14., ubi paullo post sequitur: *δεῖ γέ τοι — ἐξεῖναι μᾶλλον ἢ μὴ ὀρθῶς τιθέναι.* De articulo infinitivo addito post *ἀνατίθεμαι* v. ad I, 3, 7: *ἀποσχόμενον τὸ .. ἅπτεσθαι.*

§. 46. *Μάλα τοι*] Particula *τοι* in responsione inservit assensioni confirmandae. V. nos in Gr. T. II. §. 840. p. 587. (Gr. schol. §. 317, 3.) Cf. ad I, 6, 11. Infra II, 1, 11. 13. legitur in responsione formula obiiciendi: *Ἀλλ' ἐγώ τοι* — at ego quidem. — Coraius colo post *ὦ Ἀλκιβιάδη* in comma mutato verba *μάλα τοι* cum sequentibus *δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἦμεν* coniunxit: quam quidem distinctionem recepit Sauppius, ego vero reiiciendam censeo. Nam primum necessaria videtur responsio ad Alcibiadis interrogationem. Deinde etiam offendit collocatio vocabuli *μάλα* ab adiectivo *δεινοί* nimis remoti, quanquam probe scio adverbia *μάλα*, *μᾶλλον*, *πάνυ*, *πολύ* saepe pluribus interiectis vocabulis ab adiectivo vel adver-

γράφουσι, πότερον βίαν φῶμεν, ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;
Πάντα μοι δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ
πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων εἴτε μή,
βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι. Καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν πλῆ-
θος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα ἐχόντων γράφει μὴ πεῖ-
σαν, βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη; Μάλα τοι, φάναι 46
τὸν Περικλέα, ὦ Ἀλκιβιάδη· καὶ ἡμεῖς, τηλικοῦτοι
ὄντες, δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἦμεν· τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμε-
λετῶμεν καὶ ἐσοφιζόμεθα, οἷά περ καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ
δοκεῖς μελετᾶν. Τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φάναι· Εἴθε
σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, ὅτε δεινότατος
σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα. Ἐπεὶ τοίνυν τάχιστα τῶν πο- 47
λιτευομένων ὑπέλαβον κρείττονες εἶναι, Σωκράτει μὲν

εἶναι ἢ μὴ φῶμεν; — μοι δοκεῖ] Sic edd. pr., Steph. 2., Bessar., Vind. et Par. B. Vulgo omitt. *μοι.* — Dein F. *βίαν μᾶλλον ἢ νόμον εἶναι.*

§. 46. *δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα*] F. *δεινότερος ἑαυτοῦ ἦσθα;* unde Born. dedit: *δεινότατος ἑαυτοῦ ἦσθα.*

bio suo cum vi quadam dirimi. V. ad II, 6, 35.

καὶ ἡμεῖς — δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἦμεν] etiam nos, quum in iuvenili aetate constituti eramus, acriter incumbebamus in eiusmodi studia, qualia tu nunc mihi videris vehementer amplexari, in primis disserendi artem (*τὴν διαλεκτικήν*). De raro apud pedestris orationis scriptores numeri plurativi primae personae modestiae causa pro singulari positi usu, ita ut scriptor sua quasi cum aliis communicet, cf. infra II, 7, 1. Cyrop. I, 1, 1: *Ἔννοιά ποθ' ἡμῖν ἐγένετο.* cf. ibid. §. 2. init. §. 3. init. Anab. I, 7, 7. V. Weiskium ad locum allatum, Sauppium ad h. l. et nos in Gr. T. II. §. 430. d. Alia ratio est locorum, quales sunt III, 3, 1. 3., de quibus v. Prolegom. p. 20, adn. **).

ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα] quum te ipse in his studiis superabas (plus quam ullo ante vitae tuae tempore valebas). V. Matthiae. T. II. §. 460. Rost. §. 97. 12. additam. 2. a. cc. Kühner. T. II. §. 750. g. (Gr. schol. §. 323, 5.). Sic comparativus Venat. XII, 20: *ἅπας ἑαυτοῦ ἐστι βελτίων.* de Re eq. I, 14: *ἅπαντα βελτίω ἑαυτοῦ ἔσται,* ubi v. Sauppium in ed. Schn. Pro *δεινότατος* Fritschius ad Aristoph. Thesmoph. 838. *δεινότερος* scribendum censet, quoniam Alcibiades cum magna acerbitate hoc dicat: Utinam tum, Pericle, tecum vixissem, quum in disserendi arte temet ipse vincebas (plus in ea quam nunc valebas); nam plus eum dici adolescentem in dialecticis, quam nunc senem profecisse. Verum haud facile quisquam viri doctissimi sententiae accedet.

§. 47. *Ἐπεὶ τοίνυν*] Particula *μεταβατικὴ τοίνυν* indicat interruptam orationem de integro repeti. Cf. ad §. 29.

οὐκέτι προςῄεσαν· οὔτε γὰρ αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν, εἴ τε προςέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον ἐλεγχόμενοι ἤχθοντο· τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧνπερ ἕνεκεν
48 καὶ Σωκράτει προςῆλθον. Ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητὴς καὶ Χαιρεφῶν καὶ Χαιρεκράτης καὶ Ἑρμοκράτης καὶ Σιμμίας καὶ Κέβης καὶ Φαιδώνδης καὶ ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ συνῆσαν, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γένοιντο, ἀλλ' ἵνα, καλοί τε κά-

§. 47. *ὧνπερ ἕνεκεν καὶ*] V. adn.
§. 48. *Χαιρεκράτης*] Bess., margo Steph., H. *Χαιρεσικράτης*. V. adn. *καὶ Ἑρμοκράτης* Schneid. e Par. D. et F. inseruit. — *Φαιδώνδης*] Sic liber Leid., Par. ABCDH, Bess. et Wolf.; M. *Φαιδώνδας* Dorica terminatione, male; F. *Φενδώνδης*; KL. *Φαιδωνίδης*. Vulgo *Φαίδων δέ*. V. adn. — *γένοιν-*

οὔτε — εἴ τε] Neque enim aliis de causis eis placebat, et .. graviter ferebant. Saepe se excipiunt particulae *οὔτε* et *τέ*, ut apud Latinos nec (neque) — et (que). Significant hae particulae: einerseits nicht —, andererseits. Infra III, 4, 1. Anab. II, 2, 8: *ὤμοσαν — — μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι*: ubi v. adn. Ibid. V, 1, 6: *οὔτε γὰρ ἀγορά ἐστιν ἱκανή —, ἥ τε χώρα πολεμία.* V. C. G. Krüger. ad Dionys. Hal. historiogr. p. 269, qui multa exempla collegit, in quibus *οὔτε — εἴ τε, οὔτε — ἤν τε* inter se respondent. Rost. §. 134. 5. Kühner. T. II. §. 743. *a.* p. 441. [(Gr. schol. §. 321, 2, a).] De Latina lingua v. nos in Gr. L. §. 135, 4. et ad Cicer. Tusc. I, 4, 8.

ἐλεγχόμενοι ἤχθοντο] II, 1, 33: *ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται.* III, 13, 3: *ἄχθονται πίνοντες.* Rost. §. 130. Kühner. T. II. §. 659. III. [(Gr. schol. §. 310, 4, b).]

ὧνπερ ἕνεκεν καὶ Σωκράτει προςῆλθον] In uno libro K. omittitur *καί*: quod licet prima specie otiosum esse videatur, tamen optime sese habet. Graeci enim saepissime post pronomina relativa inferunt particulam *καί* (etiam) gradationem quandam significantem. Supra I, 2, 31: *ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας.* III, 8, 2: *ἥπερ καὶ ποιεῖν κράτιστον.* V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 136. Cf. nos in Gr. T. II. §. 728, 2.

§. 48. *Κρίτων*] De Critone v. Cobetum Prosop. p. 58, de Chaerephonte ibid. p. 61 sq., de Chaerecrate p. 62, de Hermocrate p. 50, de Simmia, Cebete et Phaedonde p. 32. Hermocrates fuit clarus bello Peloponnesiaco Syracusanorum dux: qui quum, etsi apud Platonem (in Critia et Timaeo) inter personas cum Socrate loquentes nominetur, tamen non apte in Socrati deditissimorum virorum numero referri possit, neque alius cognitus sit, G. G. van Prinsterer Prosopogr. Plat. p. 225 sq. Hermogenis, amici et discipuli Socratis, nomen legendum suspicatur.

οἰκέταις καὶ οἰκείοις] Saepe iuncta leguntur haec vocabula. *Οἰκεῖοι* sunt propinqui, cognati, *οἰκέται* autem, ubi op-

γαθοὶ γενόμενοι, καὶ οἴκῳ καὶ οἰκέταις καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις καὶ πόλει καὶ πολίταις δύναιντο καλῶς χρῆσθαι· καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύτερος ὢν οὔτ' ἐποίησε κακὸν οὐδὲν οὔτ' αἰτίαν ἔσχεν.

Ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγορος, τοὺς πα- 49
τέρας προπηλακίζειν ἐδίδασκε, πείθων μὲν τοὺς συν-

το] F. γένωνται, uti mox δύνωνται. — Denique post κακόν F. omitt. οὐδέν.

§. 49. συνόντας αὐτῷ] V. adn. — σοφωτέρους] Schneid. e Voss. 1., qui habet σοφ. ἑαυτοὺς π., inseruit αὐτούς. — ἑλόντι] Brodaei coniecturam, a Schneid. et Born. receptam, ἑλόντα confirmat F. At vulgata ἑλόντι optime sese habet. V. ad I, 1, 9.

ponuntur τοῖς οἰκείοις, servi. Infra IV, 4, 17: παρὰ τίνος δ' ἂν μᾶλλον τῶν δικαίων τύχοιεν ἢ γονεῖς ἢ οἰκεῖοι ἢ οἰκέται ἢ φίλοι ἢ πολῖται ἢ ξένοι;

§. 49. Ἀλλὰ Σωκράτης γε] V. ad §. 12.

τοὺς πατέρας προπηλακίζειν ἐδίδασκε] V. Apolog. §. 20. Aristoph. Nub. 1407, ubi Phidippides, tanquam Socratis discipulus, in scenam inducitur patrem fustibus permulcens demonstransque id iustum esse. Προπηλακίζειν proprie est stercore aliquem inquinare: cui contumeliae obnoxii erant qui ἀτιμίας damnati erant. Deinde transfertur ad quodvis genus contumeliae. V. Bremium ad Demosth. de Cor. p. 229, 12.

τοὺς συνόντας αὐτῷ] Bornemannus cum Prisciano II. p. 69. legit ἑαυτῷ, uti §. 3. τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ, ubi alii codd. habent αὐτῷ, §. 51: τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι παρὰ τοῖς ἑαυτῷ συνοῦσι, ubi unus cod. H. cum Prisciano l. d. habet αὐτῷ. Cf. supra §. 8: ἐπίστευε δὲ τῶν ξυνόντων ἑαυτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. §. 52. IV, 5, 1: τοὺς συνόντας ἑαυτῷ (AH αὐτῷ). Contra IV, 7, 1: τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο Σ. πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ (sine var.) et paulo post ἔμελεν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη τῶν συνόντων αὐτῷ (sine var.). Quare quum utrumque recte dici possit, nulla est causa, cur scripturam vulgatam αὐτῷ deseramus. Scilicet discrimen in eo positum est, ut pronomen reflexivum referatur ad cogitationem eius, de quo agitur, pronomen αὐτός ad cogitationem eius, qui loquitur. Eadem ratio est in lingua Latina, sed in Graeca pronominis αὐτός usus frequentior est quam pronominis reflexivi, quod contra se habet in Latina lingua. Multis locis pronomen reflexivum ponitur, ubi oppositio cum vi quadam efferenda est. Praeter locos allatos confer I, 2, 52: πρὸς ἑαυτόν (sine var.). Var. Scr. I, 2, 3. 6. 49. II, 1, 22: ἐπισκοπεῖν δὲ καί, εἴ τις αὐτὴν θεᾶται (ubi v. adn.). II, 3, 1. 6. 5 extr. 13. Cf. Ludolphum Dissenium ad Demosth. de Co-

οντας αὐτῷ σοφωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ κατὰ νόμον ἐξεῖναι παρανοίας ἑλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι, τεκμηρίῳ τούτῳ χρώμενος, ὡς τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου νόμιμον εἴη δεδέσθαι.

50 *Σωκράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας ἕνεκα δεσμεύοντα δικαίως ἂν καὶ αὐτὸν ᾤετο δεδέσθαι ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων, ἃ μὴ αὐτὸς ἐπίσταται· καὶ τῶν τοιούτων ἕνεκα πολλάκις ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία· καὶ τοὺς μὲν μαινομένους ᾤετο συμφερόντως ἂν δεδέσθαι καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους τὰ δέοντα δικαίως ἂν μανθάνειν παρὰ τῶν ἐπισταμένων.*

51 *Ἀλλὰ Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον τοὺς πατέρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν*

§. 50. *ᾤετο*] Par. B. *ᾤετο ἄν*, ut *ἄν* bis positum sit, ut saepe.
§. 51. *ἑαυτῷ*] H. c. Prisc. *αὐτῷ*. V. ad §. 49. — *μὲν οἱ ἰατροί*] F. *μὲν ἰατροί*.

ron. p. 276, 148. Poppon. ad Thuc. I, 17. p. 39. Goth. Buttmann. Gr. §. 127. Rost. §. 99, 1. b. Kühner. T. II. §. 628, 1.

σοφωτέρους ποιεῖν] Ernestius e Vossiano libro post *αὐτῷ* addidit *αὐτούς*: quod recte ab editoribus reiectum est. Nihil est enim frequentius detractione pronominis post antecedens nomen, ad quod referendum erat. Infra I, 7, 1: *εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν.* II, 6, 1: *εἰπέ μοι —, εἰ δεοίμεθα φίλου ἀγαθοῦ, πῶς ἂν ἐπιχειροίημεν σκοπεῖν;* sc. *αὐτόν*. V. nos in Gr. T. II. §. 852. b.

παρανοίας ἑλόντι] ei, qui dementiae convicisset patrem. Plato de Legg. XI. 3. p. 928. E: *πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχρῶς ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι.* De verbo *αἱρεῖν* cf. Aeschin. c. Ctesiph. §. 156: *μηδ' αἱρεῖτε παρανοίας ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων*: ubi v. Bremium. V. Rost. §. 107—109. III. 4. a. cc. p. 552. Kühner. T. II. §. 536. b. (Gr. schol. §. 274, 2.) De re ipsa exposuerunt Meierus et Schoemannus: Der Attische Process. III, 1. p. 296.

τεκμηρίῳ τούτῳ χρώμενος] H. e. *τοῦτό ἐστι τεκμήριον, ᾧ ἐχρῆτο.* Cf. §. 56: *τούτοις μαρτυρίοις χρώμενον διδάσκειν.* V. Haasium et Sauppium ad de Rep. Lac. XV. (XIII.), 1. Bremium in Excurs. II. ad Lysiae oratt. p. 436 sq. Rost. Gramm. §. 98. not. 3. Kühner. T. II. §. 488. not. [(Gr. schol. §. 246, 3, a).] Infra quidem IV, 6, 14. legitur: *ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι*, sed v. adnotata. Per *τούτῳ* intelligenda sunt antecedentia verba: *κατὰ νόμον ἐξεῖναι παρανοίας ἑλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι.* Scilicet hac lege Socrates tanquam argumento utebatur ad demon-

ἀτιμίᾳ εἶναι παρὰ τοῖς ἑαυτῷ συνοῦσι, λέγων, ὡς οὔτε τοὺς κάμνοντας οὔτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγενεῖς ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ἰατροί, τοὺς δὲ οἱ συνδικεῖν ἐπιστάμενοι. Ἔφη δὲ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐ- 52
τὸν λέγειν, ὡς οὐδὲν ὄφελος εὔνους εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνήσονται· μόνους δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι δυναμένους· ἀναπείθοντα οὖν τοὺς νέους αὐτόν, ὡς αὐτὸς εἴη σοφώτατός τε καὶ ἄλλους ἱκανώτατος ποιῆσαι σοφούς, οὕτω διατιθέναι τοὺς ἑαυτῷ συνόντας, ὥςτε μηδαμοῦ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς
ἑαυτόν. Ἐγὼ δ' αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ περὶ πατέρων 53
τε καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν τε καὶ περὶ φίλων ταῦτα

§. 52. δυνήσονται] Edd. pr. praeter Castal. δυνήσωνται. — σοφώτατος] F. σοφώτερος. — ἑαυτῷ συν.] Sic Iunt. Ald. ed. Par. HFL pro αὐτῷ σ.
§. 53. τε] V. adn. — γε δή, ὅτι] V. adn.

strandum ius esse imperitiorem a sapientiore vinciri.

δεδέσθαι] vinciri vinctumque teneri.

§. 50. ἐσκόπει, τί διαφέρει] V. ad I, 1, 1. et 13. De discrimine τῆς μανίας et τῆς ἀνεπιστημοσύνης infra III, 9, 6. fusius exponitur.

§. 52. ὡς οὐδὲν ὄφελος] Scil. ἐστί. Socratis de amicitia opinio, h. l. breviter commemorata, uberius infra II, 4, 5 sqq. explanatur. V. Prolegomen. III.

ἑρμηνεῦσαι] quod idem Pericles de sese praedicat apud Thucyd. II, 60: οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα.

ὥςτε μηδαμοῦ εἶναι] ut ceteros nullo numero et loco esse censerent. Sic dicitur οὐδαμοῦ τινα τιθέναι, λέγειν. V. Stallbaumium ad Plat. Phaedon. p. 72, B. Ceterum recte monet Weiskius ad voc. μηδαμοῦ non τόπου, sed λόγου vel τιμήματος supplendum esse, ut in πολλοῦ, ὀλίγου, sc. τιμήματος, εἶναι.

πρὸς ἑαυτόν] prae se, ad se, h. e. comparati cum ipso. Infra I, 3, 4. III, 5, 4: ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα (τεταπείνωται) πρὸς τοὺς Βοιωτούς, i. e. comparata cum Boeotorum gloria. IV, 8, 7. Cyrop. III, 3, 20. Anab. VII, 7, 41. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 591. δ. Kühner. T. II. §. 616. p. 30?. (Gr. schol. §. 298.) Sic etiam ad praepositio inservit comparationi. V. Ruhnkenium in Dictat. ad Terent. Eun. II, 3, 69. et nos ad Cicer. Tusc. I, 17, 40.

§. 53. οἶδα μέν] Scio quidem .., sed (§. 55) inique Socratis verba interpretatus est accusator. De μέν v. ad I, 1, 1.

περὶ πατέρων τε καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν τε καὶ περὶ φίλων] Voculam τέ post συγγενῶν auctore Moro Schneiderus seclusit; Bornemannus retinuit quidem eam, sed neque quam attulit rationem, ea est, quae cuiquam satisfacere

λέγοντα· καὶ πρός τούτοις γε δή, ὅτι τῆς ψυχῆς ἐξελθούσης, ἐν ᾗ μόνῃ γίγνεται φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου τὴν κακίστην ἐξενέγκαντες ἀφα-

τὸ σῶμα τοῦ οἰκ.] F. post σῶμα inserit καί; Par. C. καί verbis τὸ σῶμα praeposuit. Quare contra reliquorum librorum auctoritatem nihil mutandum censui. — ἀφανίζουσιν] Sic Iunt. Par. Steph. 2. Voss. 1. Ald. ἀφανίσουσι, Leoncl. ἀφανίσουσιν.

possit, et quem comparavit locum (III, 10, 5.), a nostro vehementer discrepat. Nam ibi quattuor vocabulorum paria per καί quater repetitum consociantur, singulorum autem parium membra per τὲ καί connectuntur. Prius τέ post πατέρων omittunt quidem codd. A. et H. et Guelf.; sed inde ad alterum τέ explicandum nihil lucramur. Equidem verba συγγενῶν τε καὶ περὶ φίλων vocabulo τῶν ἄλλων appositionis loco addita esse puto: de patribus ceterisque, et propinquis et amicis. Molesta quidem videtur esse praepositio περί ante φίλων repetita; nam exspectamus orationem sic continuatam: περὶ πατέρων τε καὶ τῶν ἄλλων, συγγ. τε καὶ φίλων vel περὶ πατέρων καὶ περὶ τῶν ἄλλων, σ. τε καὶ φίλων; sed omnis difficultas sublata videtur, si statuimus ante vocabulum φίλων propterea repetitam esse praepositionem περί, quod nomen φίλων notionem designet a notione πατέρων et συγγενῶν diversam. Cf. Sympos. V, 3: Ἐγὼ μὲν καὶ μὰ Δί', ἔφη, (νομίζω τὸ καλὸν εἶναι) καὶ ἐν ἵππῳ καὶ βοΐ καὶ ἐν ἀψύχοις πολλοῖς. Infra I, 3, 3: πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαιταν; ubi cf. adnotata.

καὶ πρὸς τούτοις γε δή, ὅτι] Sic legendum acute coniecit Weiskius pro vulgato καὶ πρὸς τούτοις γε διότι. Vossianus 1. exhibet γε ὅτι omisso δή. Nam licet negari non possit coniunctionem διότι pro simplici ὅτι, dass, apud oratores et posteriores scriptores nonnunquam usurpatam reperiri, tamen a veteribus Atticis hic usus abiudicandus videtur. V. Popponem ad Thucyd. Part. III. Vol. I. p. 425. Certe apud Xenophontem loci, in quibus διότι pro ὅτι, dass, legitur, et paucissimi sunt et incerti, ut recte commemoraverunt Sauppius ad h. l. et Bornemannus ad IV, I, 1., ubi tres codd. Paris. pro vulg. διότι praebent ὅτι. Praeterea in libro de Rep. Ath. III, 3. legitur εὖ οἶδα διότι cum var. ὅτι. Ab his locis diligenter separandi sunt ii, in quibus διότι significat propterea quod, ut Oecon. VIII, 8. Symp. VIII, 19. infra IV, 2, 9. — Particulae καὶ — γέ saepe in complurium membrorum enumeratione ita usurpantur, ut ultimum membrum cum vi quadam efferant (v. nos in Gr. T. II. §. 704, I. p. 399.). Cf. infra III, 5, 10. 8, 6., ubi v. adnotata. 11, 10. 14, 3. Hieron. II, 1. Sympos. II, 5., ubi v. Herbstium p. 26. Adde Bornemannum ad Sympos. I, 6. p. 49. His particulis non raro additur δή particula tanquam fulcrum, quo illarum vis magis stabiliatur et confirmetur. Aptissimum locum affert Weiskius ex Oecon. V, 20: ὑπὲρ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν, καὶ βοῶν — καὶ ὑπὲρ πάντων γε δὴ τῶν κτημάτων.

νίζουσιν. Ἔλεγε δέ, ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ ὃ 54
πάντων μάλιστα φιλεῖ, τοῦ σώματος ὅ τι ἂν ἀχρεῖον ᾖ καὶ ἀνωφελές, αὐτός τε ἀφαιρεῖ καὶ ἄλλῳ παρέχει· αὐτοί τέ γε αὐτῶν ὄνυχάς τε καὶ τρίχας καὶ τύλους

§. 54. *αὐτοί τέ γε*] V. adn. Dein F. *καὶ ἀποτέμνειν τε καὶ ἀπ.* — *καὶ τούτων*] D. F. *καὶ τοῦτον.* — *διότι*] K. M. *ὅτι.* — *αὐτοὺς ἐνόν*] F. *αὐτοῖς ἐνόν.*

ἐξενέγκαντες] Pro hac participii forma Attici uti solent forma aoristi II. *ἐνεγκών*. Tamen forma aor. I. etiam reperitur II, 2, 5. *διενέγκασα* (F. c. Stob. *διενεγκοῦσα* exhibet). III, 6, 18. *διενέγκας* (c. var. scr. *διενεγκών*). IV, 8, 1. pro vulgata *ἐνεγκών* Iunt. et Par. G. praebent *ἐνέγκας*. Anab. VI, 5, 6. *συνενέγκαντες* (vulgo *συνενεγκόντες*): ubi v. Bornemannum. Oecon. IX, 8. *διηνέγκαμεν* (c. var. trium codd. *διηνέγκομεν*). Symp. V, 2. *προσενεγκάτω*. Plat. Symp. 189, A: *προσήνεγκα*. In primis communi Atticorum usu confirmata est forma III. pers. pl. *ἤνεγκαν*, v. Hellen. II, 1, 5. IV, 1, 27. V, 1, 21. VI, 5, 36. VII, 2. 5. Oecon. XX, 18. Cyrop. VII, 1, 1.

ἀφανίζουσιν] de sepultura, ut saepe. Fr. Iacobsius comparat Soph. Antig. 261. Aelian. H. An. II, 7.

§. 54. *ἑαυτοῦ ὃ πάντων κτλ.*] H. e. *ἕκαστος ἀφαιρεῖ τοῦτον, ὃ πάντων μάλιστα ἑαυτοῦ φιλεῖ (τοῦ σώματος λέγω), ὅ τι ἂν ἀχρεῖον ᾖ.* De genitivo *ἑαυτοῦ* relativo praemisso cf. infra III, 11 1.: *ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι.* Saepe enuntiatio relativa vel cum pronomine demonstrativo vel etiam, ut h. l., sine eo praemittitur substantivo, ut id explicationis causa additum videatur. Neque aliter apud Latinos, ut Cicer. Tuscul. I, 13, 29: qui nondum ea, quae multis post annis tractare coepissent, physica dicissent. V. nos ad Tuscul. I, 3, 5.

παρέχει] Scil. *ἀφαιρεῖν*.

αὐτοί τέ γε] Sic legebatur ante Ernestium, qui e Vossiano 1. scripsit *αὐτοί τε γάρ*. Ego rescripsi vulgatum *αὐτοί τέ γε*, etiam codicum ABCDEF auctoritate suffultum; *γέ* h. l. non ad singulare vocabulum *αὐτοί*, sed ad universam antecedentem sententiam pertinet. Buttmannus quidem ad Demosth. Midian. §. 21. not. 7. p. 46. probat Ernestii correctionem, quia revera non argumentum vel exemplum afferatur, sed id ipsum, quod universe antea loquens Socrates solum in animo habet, distincte statim subiiciat idem. Scilicet vir doctus: Quum quis, inquit, uno argumento vel exemplo aliquid probat, potest hoc ut sufficiens afferre: quod fit particula *γάρ*; potest etiam significare plura quidem posse desiderari, sed hoc unum satis grave esse: quod fit addito *γέ*, certe, saltem. Ego vero fateor sanam qua hoc praeceptum nitatur rationem indagare me non posse; nam quum *γάρ* ex *γέ* et *ἄρα* natum sit, utriusque particulae usus argumentativus vel suppletivus adeo conspirat, ut usquequaque fere generalioris notionis particula *γέ* gravioris particulae *γάρ* vices sustinere possit. Neque vero discrimen illud constitutum confirmatur veterum scriptorum usu. Infra III, 14, 5. *γέ* legitur, quanquam res uno argumento

ἀφαιροῦσι καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε
καὶ ἀλγηδόνων καὶ ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν καὶ τού-
των χάριν οἴονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν· καὶ
τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὡς δύνανται
πορρωτάτω, διότι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλά-
55 *πτει δὲ πολὺ μᾶλλον. Ταῦτ' οὖν ἔλεγεν οὐ τὸν μὲν*
πατέρα ζῶντα κατορύττειν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κα-
τατέμνειν, ἀλλ' ἐπιδεικνύων, ὅτι τὸ ἄφρον ἄτιμόν ἐστι,
παρεκάλει ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ὡς φρονιμώτατον εἶναι καὶ
ὠφελιμώτατον, ὅπως, ἐάν τε ὑπὸ πατρός, ἐάν τε ὑπὸ
ἀδελφοῦ, ἐάν τε ὑπὸ ἄλλου τινὸς βούληται τιμᾶσθαι,

§. 55. *Ἐστί, παρεκάλει*] V. adn. — *βούληται τιμ.*] Vat. 1. Flor. E. Par. D. *βούλοιτο*. Male. Dein *ἂν βούληται* ed. Par., codd. Par. ABFL, Flor. C. pro *ἂν βούλοιτο*.

§. 56. *κακούργους τε*] *τε* addidit Schneid. e Par. ABCDF. — *Ἔργον δ' οὐδέν*] Iunt. Ald. ABCEH, uti §. 57., omitt. δ'. Dein pro *ἀεργίῃ* F. habet *ἀεργείῃ*, neque aliter §. 57. Optime sese habet forma in *ίῃ*. V. quem Sauppius laudat Hermannum

confieitur. IV, 2, 5. V. Frotscherum ad Xen. Hieron. VIII, 9. p. 60 sq. De *γέ* argumentativo v. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 358 sq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 704, 1. et Gr. schol. §. 317, 2.

παρέχουσι — ἀποτέμνειν] *Παρέχειν* intransitive vel reflexive pro *παρέχειν ἑαυτούς* dictum est. V. nos ad Anab. II, 1, 11. De infinitivo activi, qui pro infinitivo passivi positus videtur, v. nos in Gr. T. II. §. 642. not. 2. et Gr. schol. §. 306, not. 10.

§. 55. *ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν*] corporis sui partes resecare, corpus suum mutilare.

ἄτιμόν ἐστι, παρεκάλει] Sic ADHFK pro scriptura vulgata: *ἄτιμόν ἐστι· καὶ παρεκάλει*: quae nata est ex eo, quod negatio *οὐ* non ad verbum finitum *ἔλεγεν*, sed ad participium *διδάσκων* relata est. Oratio enim e vulgari ratione sic conformata esse debebat: *ταῦτ' οὖν οὐκ ἔλεγε τὸν μὲν πατέρα — διδάσκων —, ἀλλ' ἐπιδεικνύων — παρεκάλει.*

βούληται] Dictum est quasi antecesserit: *παρεκάλει ἕκαστον ἐπιμελεῖσθαι.* V. de hac subiecti ellipsi Rost. §. 100. not. 2. d. Kühner. T. II. §. 414, 5. (Gr. schol. §. 238, 4.) III, 9, 6: *τὸ δὲ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν καὶ μὴ ἃ οἶδε* (sc. *τὶς*) *δοξάζειν τε καὶ οἴεσθαι γιγνώσκειν, ἐγγυτάτω μανίας ἐλογίζετο εἶναι*: ubi v. adnotata. De coniunctivis post praeteritum pro optativis illatis v. adnot. I, 2, 2.

ἀλλὰ πειρᾶται — ὠφέλιμος εἶναι] Cf. II, 5, 4.

§. 56. *τούτοις μαρτυρίοις*] V. ad §. 49.

Ἡσιόδου] *Ἔργ. καὶ Ἡμέρ.* 311., ubi Hesiodus de opere rustico loquitur; sed Socratis calumniatores versus sententiam detorquentes accipiebant de cuiuscunque generis factis, etiam

μὴ τῷ οἰκεῖος εἶναι πιστεύων ἀμελῇ, ἀλλὰ πειρᾶται, ὑφ' ὧν ἂν βούληται τιμᾶσθαι, τούτοις ὠφέλιμος εἶναι.

Ἔφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων 56 ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα καὶ τούτοις μαρτυρίοις χρώμενον διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούργους τε εἶναι καὶ τυραννικούς, Ἡσιόδου μὲν τό·

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

Τοῦτο δὴ λέγειν αὐτόν, ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργου μήτε ἀδίκου μήτε αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δ' ἐπειδὴ 57 ὁμολογήσαιτο τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν βλαβερόν τε

Elem. doctr. metr. p. 56. — Τοῦτο δή] Sic edd. pr. Vind. F. pro τοῦτο δέ. — Par. B. καὶ τοῦτο δή. — κελεύει] Vind. 2. κελεύον, unde Zeun. scripsit κελεύοι. Frustra.

§. 57. ἐπειδὴ ὁμολ.] V. adn. — ἤ τι ἄλλο] Stob. c. Par. AH. ἢ ἄλλο τι.

pravis ac scelestis. Vocabulum οὐδέν, quod cohaeret cum ὄνειδος, coniunxisse videntur cum vocabulo ἔργον; conf. seqq. μηδενὸς ἔργου.

Τοῦτο δή] De particula δή interruptam orationem revocante v. ad §. 24. Cf. §. 58: ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι.

§. 57. ἐπειδὴ ὁμολογήσαιτο] De optativo iteratam actionem significante v. Hermannum ad Viger. p. 7 6, 243. Rost. §. 121. 5. c. Kühner. T. II. §. 809. b. et §. 797, 3. (Gr. schol. §. 337, 7.) Cf. I, 3, 4., ubi v. adnotata. 4, 19. II, 9, 4. et saepe. Eadem vi optativus post relativum positus est in sqq. versibus Homericis. — Pro ἐπειδὴ ὁμολογήσαιτο in cod. F. habetur ἐπεὶ διομολογήσαιτο, quod recepit Sauppius; vereor ut recte. Nam quod dicit διομολογεῖσθαι 'esse persequendo et perlustrando singulas alicuius rei partes et rationes efficere, ut de ea conveniat: quod quum omnino duorum sit, quorum communis est disputatio, si de uno dicatur, id certe, ubi impares sint partes disputationis, proprie in eum cadere, ex quo omnis disputandi ratio pendeat: id quidem per se egregie sese habet, sed huic loco alienum videtur esse. Longe alia ratio est Plat. Phil. p. 14. E et de Rep. V. p. 472. E. Nostri loci ratio nihil aliud requirit, nisi verbi simplicis ὁμολογεῖσθαι, i. e. disputando sibi cum aliquo convenire (sich verständigen), notionem. Res, quae commemoratur, vel per se tam aperta erat, ut ad alterius assensum impetrandum opus non esset eam ab omni parte (aut diligenter) perpendi atque excuti. Verbi simplicis ὁμολογεῖσθαι exempla larga manu suppeditat Dindorfius ad Symp. IV, 56: Ὁμολογησώμεθα πρῶτον, ποῖά ἐστιν ἔργα τοῦ μαστροποῦ.

καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀργεῖν κακόν, τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαί τε ἔφη καὶ ἐργάτας ἀγαθοὺς εἶναι· τοὺς δὲ κυβεύοντας ἤ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἀργοὺς ἀπεκάλει. Ἐκ δὲ τούτων ὀρθῶς ἂν ἔχοι τό·

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

58 Τὸ δὲ Ὁμήρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸν λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεὺς

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι,
Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ·

§. 59. *μήτε στρατ.*] Ern. coniicit *καὶ μήτε στρ.* Idem paulo post coniecit *ἄλλως τε κἄν.* V. adn.

§. 61. *πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους*] F. *πρ. τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις.* Male; v. adn. — *γυμνοπαιδίαις*] Alii *γυμνο-*

ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαι] Plat. Charmid. p. 163. C: *τὰ γὰρ καλῶς τε καὶ ὠφελίμως ποιούμενα ἔργα ἐκάλει, καὶ ἐργασίας τε καὶ πράξεις τὰς τοιαύτας ποιήσεις.*

ἐργάτας ἀγαθοὺς] Vocabulum *ἀγαθούς* auctore Weiskio seclusit Schneiderus. Nam e Socratis mente notio boni inest in ipsis vocabulis *ἐργάζεσθαι* et *ἐργάτης*. Tamen ego germanum puto *ἀγαθούς*, cum *ἐνεργείᾳ* quadam, ut mihi videtur, additum: Von denen, die etwas Gutes thäten, sagte er, sie arbeiteten und wären wackere Arbeiter, ut II, 1, 27. *τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι.* — Ad huius loci sententiam cf. III, 9, 9.

§. 58. *Ὁμήρου*] Iliad. II, 188 sqq. et 198 sqq.

δημότας] H. e. *δημοτικούς*, plebeios. Hic usus Ionum et ex Atticis scriptoribus unius fere Xenophontis proprius est. V. Lexic. Seg. p. 236, 26. et Heiland. de dial. Xen. p. 20. Cf. Cyrop. II, 3, 7., ubi *τῶν δημοτῶν* opp. §. 5. *εἰς τῶν ὁμοτίμων.* Ibid. §. 15. VIII. 3, 5. de Rep. Ath. I, 4. *δημόται* et *δημοτικοί* eadem significatione (plebeii) usurpantur. Infra autem §. 60. *δημοτικός* componitur cum *φιλάνθρωπος*, ut sit popularis.

§. 59. *ἂν ᾤετο*] De hoc imperfecto conditionali, quod pro aoristo positum videtur, v. ad I, 1, 5.

ἄλλως τ' ἐὰν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ὦσι] praetereaque aut insuperque (eiusmodi homines coercendos esse dicit), si ad hoc etiam insolentes sint, hoc est, et praecipue aut praesertim si. Si dictum esset *ἄλλως τε καὶ ἐάν*, loci sententia quidem eodem fere rediret, sed orationis forma diversa esset. V. Hermann. ad Viger. p. 780 sqq.

Δαιμόνι', ἀτρέμας ἧσο καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
Οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις,
Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.

Ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη 59
παίεσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας. Σωκράτης δ' οὐ
ταῦτ' ἔλεγε· καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν ᾤετο δεῖν
παίεσθαι· ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μήτε λόγῳ μήτ' ἔργῳ
ὠφελίμους ὄντας μήτε στρατεύματι μήτε πόλει μήτε
αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανούς, ἄλλως
τ' ἐὰν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ὦσι, πάντα τρόπον
κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλούσιοι τυγχάνωσιν ὄντες.
Ἀλλὰ Σωκράτης γε τἀναντία τούτων φανερὸς ἦν καὶ 60
δημοτικὸς καὶ φιλάνθρωπος ὤν· ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς
ἐπιθυμητὰς καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβὼν οὐδένα πώ-
ποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν

παιδιαῖς, alii (edd. vett. G. H.) — *είαις.* Thuc. V, 82, ubi v. Popp. Dein ACDF *συγγινομένους.* V. Exc. I.

Καὶ pertinet ad *θρασεῖς.* Cf. nos in Gr. T. II. §. 726, 3. (Gr. schol. §. 321, 1, a) in exemplis.) Hipparch. VIII, 14: *οἱ δ' ἀγαθοὶ ἵπποι καὶ ἱππεῖς δυνατοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν διαφεύγειν, ἄλλως τε ἂν καὶ μηχανᾶταί τις τοῖς διώκουσι φόβον ἀπὸ τῶν περιττῶν ἱππέων.* Isocr. Paneg. 54. §. 66. (Bremi): *δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους.* Contra infra II, 6, 30: *τούτων ἐγὼ τῶν μαθημάτων πάλαι ἐπιθυμῶ, ἄλλως τε καὶ εἰ ἐξαρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐπὶ τοὺς ἀγαθούς.* 8, 1: *δοκεῖ δέ μοι τοῦτο κρεῖττον εἶναι, ἢ δέεσθαί τινος ἀνθρώπων, ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα, ἐφ' ὅτῳ ἂν δανειζοίμην.*

§. 60. *Ἀλλὰ Σωκράτης γε*] Particulae *ἀλλὰ — γέ* h. l. non eandem vim habent, quam supra §. 12. (ubi v. adn.), 49. et 51., ubi significabant at enim, aber freilich, sed *ἀλλά* referendum est ad antecedentem negationem: *Σωκράτης δ' οὐ ταῦτ' ἔλεγε,* et *γέ* ad nomen *Σωκράτης* (sed Socrates, si quis alius). Cf. §. 61.

τἀναντία τούτων] Infra II, 6, 5: *ὃς τἀναντία τούτων* (contra atque illi) *ἐγκρατὴς μέν ἐστι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν.* 7, 8. *τοὐναντίον.* IV, 2, 22 *τοὐναντίον.* Aliter statuendum est de IV, 2, 4., ubi v. adn. De genitivo v. Haasium ad Rep. Lac. I, 7. Rost. §. 107 — 109. not. 10. additam. 2. p. 546. Kühner. II. §. 522. dd. p. 176. (Gr. schol. §. 273, not. 9.)

ἐπιθυμητὰς] studiosos sui, eleganter dicitur de discipulis. Apolog. 28: *Ἀπολλόδωρος ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ.* Supra I, 2, 5: *τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα.*

ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ· ὧν τινες μικρὰ μέρη
παρ' ἐκείνου προῖκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώ-
λουν καὶ οὐκ ἦσαν, ὥςπερ ἐκεῖνος, δημοτικοί· τοῖς
γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγε-
61 σθαι. Ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀν-
θρώπους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε πολλῷ μᾶλλον ἢ
Λίχας τῇ Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέ-
γονε. Λίχας μὲν γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπι-

ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ] de suis, sc. doctrinis. Infra II, 1, 31: *τίς δ' ἂν δεομένῃ* (scil. *σοι*) *τινὸς ἐπαρκέσειεν.* Vide Rost. §. 107—109. I. p. 538. Kühner. T. II. §. 519. a. [Gr. schol. §. 273, 3, 6 .] — Hanc Socratis in docendo liberalitatem eleganter praedicat Antisthenes in Xen. Symp. IV, 43. Cf. supra I, 2, 5. 6, 3. et 11. Apolog. 16. Plat. Hipp. M. p. 300. D. Apolog. p. 19. E. V. Bornemannum ad Xen. Apolog. p. 342. ed. 1829.

ὧν τινες] „Oblique carpit tum (quum) alios Socratis discipulos, tum inprimis Aristippum, qui primus Socraticorum philosophiam mercede docere instituit.“ RUHNKEN. V. Diog. Laert. II, 65.

§. 61. *Ἀλλὰ Σωκράτης γε*] Etsi Socrates in re tenui constitutus erat, tamen, si quis alius, summum apud exteros civitati conciliavit ornamentum. Cf. §. 60.

πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον — παρεῖχε] Infra I, 3, 3: *καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι.* Accusativus praepositioni iunctus eleganter significat gloriae propagationem. Plat. Tim. p. 25. B: *εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους διαφανῆ εἶναι τῇ ἀρετῇ.* V. Saupium ad h. l. Nitzschium ad Od. I. p. 52. Plat. Ion. p. 83 sq. Kühner. Gr. T. II. §. 603. p. 279. et §. 613. p. 299. (Gr. schol. § 298, III.)

Λίχας] Plutarch. Cimon. p. 284. C. (c. 10.): *Λίχαν γε τὸν Σπαρτιάτην ἀπ' οὐδενὸς ἄλλου γινώσκομεν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαστὸν γενόμενον ἢ ὅτι τοὺς ξένους ἐν ταῖς γυμνοπαιδίαις ἐδείπνιζεν.* Fuit filius Arcesilai et Socratis aequalis. V. Thucyd. V, 50. Cf. Pepponem ad Thuc. P. I. Vol. 2. p. 116. Commemoratur etiam in Xen. Hellen. III, 2, 21., ubi plerique codd. habent *Λείχας*: quam scripturam improbat C. Gu Krügerus ad Dionys. historiogr. p. 281.

ἐπὶ τούτῳ] *Οὗτος* pronomen plerumque quidem ad antecedentia, saepe tamen etiam ad sequentia refertur. V. ad I, 2, 3. De *ἐπί* praepositionis usu cf. Demosth. Ol. II. (v. III.) p. 35 extr.: *τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις δόξαν.* V. nos in Gr. T. II. §. 612. p. 298 (Gr. schol. §. 296, II.) Cf. Maetznerum ad Lycurg. Leocr. p. 191. Infra II, I, 27. 28: *ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι.* III, 6, 16: *δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐπαίνου μᾶλλον ἢ ψόγου τυγχάνειν.*

ταῖς γυμνοπαιδίαις] Dies festi erant Spartae mense Hecatombaeone celebrati, quibus pueri nudi in honorem eorum, qui ad Thyream ceciderant, circa Apollinis *Καρνείου* statuam choreas ducebant. Herbstius in partes vocat Mansonis Spart. I, 2. p. 211. C. O. Mülleri

δημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι ξένους ἐδείπνιζε· Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν τα μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει· βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν.

Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὢν ἐδόκει τιμῆς 62 *ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. Καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἄν τις τοῦθ' εὕροι. Κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων*

§. 62. *τοὺς νόμους*] C. F. omitt. *τούς*.

Dorier. T. I. p. 158. II. p. 312. Ruhnken. ad Timaeum p. 73 sq. — De dativo temporis cf. Plat. Symp. p. 174. A: *διέφυγον τοῖς ἐπινικίοις;* sic legitur *Παναθηναίοις, Διονυσίοις, Ἐλευσινίοις, Θεσμοφορίοις* cett. V. Wannowski de cas. absol. p. 86. Matthiae. T. II. §. 406. a. Rost. §. 106, 3. Kühner. T. II. 9. 569. (Gr. schol. §. 283. 3.)

τὰ μέγιστα πάντας — ὠφέλει] Infra IV, 1, 1: *οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς εἰωθότας αὐτῷ συνεῖναι.* Anab. I, 9, 24: *τὰ μεγάλα . . . . τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα.* Passive dicitur *πολλά, μεγάλα ὠφελεῖσθαι,* ut III, 11, 3: *πλείω ὠφελήσεται.* Eadem ratio III, 5, 26: *πολλὰ τὴν χώραν κακοποιεῖν.* V. nos in Gr. T. II. §. 558. b. et not. 2. (Gr. schol. §. 280, not. 1.) De addito articulo cf. Cyrop. I, 6, 8: *ὅτε τὰ ἄριστα πράττοι* (pro vulgari *ὅτε ἄριστα πράττοι,* quum felicissimus esset), quod complures codd. habent. Apolog. §. 18: *ὅτε τὰ μάλιστα ἡ πόλις εὐδαιμονεῖ:* ubi v. Bornemannum p. 59.

§. 62. *Ἐμοὶ μὲν δὴ*] *Μὲν δή* particulae saepe usurpantur in conclusionibus, ita quidem, ut res, de qua actum est, tanquam absoluta ad certumque exitum perducta et extra omnem dubitationem posita significetur. Cf. IV, 3, 18. Ubi post *μὲν δή* sequitur *δέ* vel *δὲ δή,* indicatur rem, de qua oratio instituta fuerat, esse conclusam et transactam, iamque transitum fieri ad rem novam. Cf. I, 3, 15. Supra I, 2. 14: *ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ τὼ ἄνδρε τούτω φύσει φιλοτιμοτάτω —· ᾔδεσαν δὲ Σωκράτην — αὐταρκέστατα ζῶντα.* *Μὲν δή* particulae novam sententiam inchoant; Xenophon enim se accingit ad Alcibiadis et Critiae cum Socrate consuetudinem describendam; at non absolute, sed ita, ut prius quaedam iam praemissa sint, quae respiciantur, tum, ubi ad rem ipsam perventum sit, eam inchoent. Cf. Apolog. §. 31 extr. et 32 princ. et §. 34. Hieron. I, 16: *τοῦτο μὲν δὴ — πάνυ συγχωρῶ —, ἀλλ' ὁρᾷς κτλ.* Neque aliter locus, qui infra IV, 3, 2. legitur, explicandus: *πρῶτον μὲν δὴ περὶ θεοὺς ἐπειρᾶτο σώφρονας ποιεῖν τοὺς συνόντας;* ubi etiam his particulis transitus fit ad rem ipsam, antecedenti oratione praeparatam. V. de his particulis Hoogeveen. doctr. part. gr. ed. Schütz. p. 460 sqq. Schaeferum in Appar. Demosth. T. II. p. 205. Hartung. Gr. Part. T. I. p. 262 sq. Kühner. Gr. T. II. §. 691. B. c. p. 387 sq.

τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ πόλει] V. adnotata in I, I, 1.

Καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ] V. ad I, 1, 3.

ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλαντιοτομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδρα-
ποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ
ζημία· ὧν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπεῖ-
63 χεν. Ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς
συμβάντος οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλ-
λου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο. Οὐδὲ μὴν
ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπε-
στέρησεν οὔτε κακοῖς περιέβαλεν· ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν
64 τῶν εἰρημένων οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε. Πῶς οὖν ἔνο-

§. 64. *γέγραπτο*] V. adn.

κλέπτων κτλ.] Eadem crimina tanquam gravissima coniuncta leguntur apud Platon. de Rep. IX p. 575. B. Cf. Gorg. p. 508. E. Xen. Symp. IV, 36. Apol. 25. Etiam furibus balneatoriis mortis poena constituta erat, si res furto ablata 10 drachmarum pretium haberet. Vide Meierum et Schoemann. Attisch. Process. III, 1. p. 229. et p. 359—361.

τούτοις] De numero plurativo post collectivum *τὶς* posito v. Rost. §. 100. not. 7. Kühner. T. II. §. 419. 6. (Gr. schol. §. 241, 1.) Cf infra II, 3, 2. 8, 6. III, 10, 1. Cyrop VII, 4, 5 VIII, 8. 4. V. Bornemannum et Herbstium ad Sympos. IV, 50. Stallbaumium ad Plat. Phileb. p. 26 . Goth.

§. 63. *Οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε*] V. ad I, 2, 5. De *ἀλλὰ μήν* v. ad I, I, 6.

κακοῖς περιέβαλεν] Isocrat. Paneg. p. 67. B: *περιβάλλειν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς.* Herodot. II, 96. Sic infra III, 10, 2: *ἀνθρώπῳ περιτυχεῖν.* 13, 1: *τὴν ψυχὴν ἀγροικοτέρως διακειμένῳ περιέτυχες.* IV, 2, 27: *τοῖς κακοῖς περιπίπτουσι.* Cf. nos in Gr. T. II. §. 610. not.

§. 64. *ὅς — φανερὸς ἦν*] Post enuntiationem interrogativam pronomen relativum pro *οὗτος* vel *αὐτὸς γάρ* cum *ἐνεργείᾳ* quadam infertur, ut apud nos: er der. Infra I, 4, 11: *Ἔπειτ' οὐκ οἴει (θεοὺς) φροντίζειν; οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἄνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν κτλ.* III, 5, 15. V. Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 368. Matthiae. Gr. T. II. §. 477. c. Kühner T. II. I. 800. a. Idem fit in Latino sermone. V. M. Seyffert. ad Cic. Lael. II. 11. p. 51. Maiore vi relativum effertur addita particula *γέ*, ut III, 5, 16. Hellen. II, 4, 41. Etiam sine antecedenti enuntiatione interrogativa *ὅς* pro *οὗτος γάρ* dici potest, ut infra III, 5, 11.

γέγραπτο] Sic Bornemannus codicis F. auctoritate nisus rescripsit pro vulg. *ἐγέγραπτο.* Carolus Grashofius in Darmstad. Ephem. schol. anni 1832. p. 428 sqq. clare docet plusquamperfecti augmentum syllabicum non solum a poetis, sed etiam a pedestris orationis scriptoribus saepe euphoniae causa omitti, idque in simplicibus verbis fieri, ubi vocalis, quae elidi non possit, antecedat, in compositis autem, ubi praepositio in vocalem desinat; quanquam nonnulla etiam, imprimis in compositis, reperiantur exempla, quae cum hac lege conciliari non possint Cyrop. III, 2, 24. *αἱ συνθῆκαι γεγένηντο* (ex ABG pro vulg. *ἐγένοντο*): ubi v. Popponem. Ibid. IV, I, 9. *καταλέλειπτο.*, VII.

χος ἂν εἴη τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεούς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ γέγραπτο, φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθείρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ᾐτιᾶτο, φανερὸς ἦν τῶν συνόντων τοὺς [illegible] ...μίας ἔχοντας τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ με[illegible] προτρέπων ἐπιθυμεῖν, ᾗ πόλεις τε καὶ οἴκους εὖ οἰκοῦσι, ταῦτα δὲ πράττων πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ἦν τιμῆς τῇ πόλει;

οἴκους] V. adn.

2,5. *καταδεδραμήκεσαν*. Hellen. I. 5, 10: *συντέτακτο*. II, 2, 11: *ἐπιλελοίπει*. Anab. IV, 5, 15. *καὶ τετήκει* (sic legunt praestantissimi libri F. et H.): ubi v. Bornemannum. Ibid. V, 4, 13. cod. F. exhibet *ἐνδεδύκεσαν*, quod non probo, quia praepositio in consonantem exit. VII, 3, 20. *διαβεβήκει*. c. 5, 8. *διαβεβλήκει* (at F. et H. *διεβεβλ.*). § 15. *καταβεβήκεσαν*. Alia dant grammeticae.

ᾐτιᾶτο] Plusquamperfectum *ἐγέγραπτο* significat: ut in accusationis libello perscriptum erat; imperfecto *ᾐτιᾶτο* res apte refertur ad illud ipsum tempus, quo accusatio fiebat

οἴκους εὖ οἰκοῦσι] Codex F. exhibet elegantem scripturam: *οἶκοι εὖ οἰκοῦσι*, a Bornemanno aliisque receptam. Saepe enim forma activa *οἰκεῖν* intransitiva potestate usurpatur, ut significet et habitari et habitare in aliquo loco et administrari, institutum esse. Cf. Hellen. IV, 8, 5: *καὶ Τῆμνος — καὶ Αἰγαὶ καὶ ἄλλα γε χωρία δύνανται οἰκεῖν* (habitari). VII, 5, 5. Cyrop. VIII, 1, 2. E Platone plura contulit Stallbaum. ad Reip. V p. 462. D. et VIII. p. 543. princ. Cf. nos in Gr. T. II. §. 392. p. 10. (Gr. schol. §. 338. b.) Verum quum praeter cod. F. reliqui omnes libri mordicus teneant *οἴκους*, et Xenophon etiam aliis locis (v. adnot in I, 1, 7.) *οἰκεῖν οἴκους, πόλεις* dicat, retinendam putavi vulgatam. Huc accedit, quod, ubi dativus additur, Xenophon passivo utitur, uti Cyrop. IV, 5, 39: *τἆλλα, οἷς οἰκεῖται σκηνή*. V, 4, 39: *πάντα, ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας καλῶς οἰκοῖτο*.

προτρέπων ἐπιθυμεῖν] Supra §. 32. formam medii *προτρέπεσθαι* legimus: *πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν*, neque aliter II, 3, 12: *προτρέψαιτο ἐπιμελεῖσθαι*. III, 3, 8. 5, 3. IV, 5, 1. 8, 11. Contra forma activa legitur I, 7, 1: *ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν*, ubi forma activa respondet opposito *ἀποτρέπων*. II, 1, 1. et 5, 1. IV, 7, 9. c. inf. III, 3, 15: *προτρέπειν ἐπὶ ταῦτα*. Thom. Mag. p. 275. ed. Ritsch.: *καὶ προὔτρεψε καὶ προὐτρέψατο*; sed v. Piersonum ad h. l. E quibus exemplis luculenter apparet utriusque formae sententiam esse eandem nec differre nisi eo, quod forma activa simplicem adhortandi notionem designet, media autem simul adiunctam habeat relationem ad subiectum (sibi impellere).

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Prioribus duobus capitibus Socratis defensio contra adversariorum criminationes et insimulationes ad[illegible] [illegible]ducta videri audita sunt, ut non solum potest. Quae [illegible] semper singula magis confirmaretur Socratisque de gravissimis maximisque rebus cum amicis discipulisque suis disputationibus in clariore luce collocaretur et adversariorum pravitas ac malignitas manifestius declararetur, sed etiam omnis integerrimi atque sanctissimi viri vita tanquam illustrissimum omnis virtutis exemplum proponeretur.

Hoc tertio capite repetuntur ea, quae prioribus iam exposita sunt, ita tamen, ut, quum supra ad adversariorum criminationes diluendas deos coluisse Socratem virtutisque studiosissimum fuisse demonstratum esset, iam magis, quo modo deos coluerit, doceatur et de eius in victu amoreque temperantia fusius exponatur.

In cultu deorum patrium morem observabat aliisque, ut idem facerent, suadebat (§. 1); in precibus ad deos faciendis simpliciter bona ab eis expetenda docebat, quippe quum dii optime scirent, quae hominibus bona essent (§. 2); in sacrificiis non magnitudinem sacrorum oblatorum deos respicere, sed mentem, e qua profecta essent (§. 3); deorum significationes in rebus gerendis praeferendas esse hominum consiliis (§. 4). In cibo potuque et amore et ipse temperantissimus erat et alios eandem temperantiam docebat (§. 5—15).

---

1 Ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς ξυνόντας τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ δια-

Cap. III. §. 1. *οἷος ἦν*] F. *ὅστις ἦν.*

Cap. III. §. 1. *καὶ ὠφελεῖν*] Socrates discipulis suis non solum non nocuit, ut vidimus, sed etiam profuit. Sic *καί*, etiam, explicandum est e suppresso orationis membro, ad quod referendum est. Sic II, 7, 14. *καὶ ὑμᾶς αὐτάς.* III, 6, 11. 11, 13. Cf. ad I, 1, 6. IV, 1, 5. 6, 1. Pari modo *καί* totis enuntiationibus praemittitur, ut Apol. 1: *Σωκράτους δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι μεμνῆσθαι καὶ ὡς — ἐβουλεύσατο περί τε τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου* (quum alia, tum quomodo). 3: *οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὦ Σ., καὶ ὅτι ἀπολογήσῃ;* quae Bornemannus in ed. 1824. recte interpretatur: de rebus aliis quo

λεγόμενος, τούτων δὴ γράψω, ὁπόσα ἂν διαμνημονεύσω. Τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ᾗπερ ἡ Πυθία ὑποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας ἢ περὶ προγόνων θεραπείας ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων· ἥ τε γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ ποιοῦντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν, Σωκράτης τε οὕτως καὶ αὐτὸς ἐποίει

ὁπόσα ἂν] Flor. A. Par. ABC et Vict. K. ὁπόσων ἄν: genitivus huic loco convenire non videtur. — ὑποκρίνεται] V. adn. — οὕτως καὶ] V. adn.

§. 2. Καὶ εὔχετο δὲ] ACH om. καί. Voss. 2. ηὔχετο. V. adn. — πρὸς τοὺς θεοὺς] F. καὶ τοὺς θεούς. Idem τὰ ἀγαθά — ὁποῖα ἀγαθά] Voss. 2. ὁπ. τἀγαθά, h. e. qualia sint illa bona, sc. quae Socr. precari solebat, ut recte vertit Herbst. — οὐδὲν διάφορον] F. οὐδέν τι διαφ.: quod recepit Born. Dein

minus loquaris, nihil impedio; sed hoc etiam deliberare oportet, quid tui defendendi causa sis prolaturus. Cf. nos in Gr. T. II. §. 728. 729. (Gr. schol. §. 321, not. 5.)

Τὰ μὲν τοίνυν] Μέν particulae respondet §. 5. διαίτῃ δέ. Τοίνυν indicat transitum ad rem. V. ad I, 2, 29.

ὑποκρίνεται] Reduxi hanc scripturam, Iuntinae, Vind. I. Vat. I. et Par. ABCEFH et pr. m. G. auctoritate satis communitam, pro ἀποκρίνεται, quod recentiores editores receperunt. Nam verbo ὑποκρίνεσθαι respondendi significatione non solum Iones usi sunt (ut Herod. I, 78. 91: ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, et aliis locis. V. Schweighäuseri Lex. p. 346.), sed etiam Thucydides VII, 44, 5 (a Sauppio comp.), ubi v. Goellerum et Popponem. Quod autem infra IV, 3, 16. Xenophon in eadem re usus est verbo ἀποκρίνεσθαι, ex eo argumentum ad reiiciendam illam scripturam repeti potest nullum.

ἥ τε — Σωκράτης τε] V. ad I, I, 14. — νόμῳ πόλεως. Apte comparant editores Cicer. de Legg. II, 16. — Verbum ἀναιρεῖ de oraculorum responsis proprium est ac legitimum. V. Koenium ad Greg. Cor. p. 493 sq. Lex Seguer. p. 214. (Bekker.) Cf. Apol. 14. Anab. III, 1, 6. V, 3, 7.

οὕτως καὶ] Sic recte Bornemannus cum Iunt. Ald. ed. Par. et CDEGH rescripsit pro οὕτω καί. Constat enim οὕτως etiam ante consonam ab Atticis usurpari solere, ubi notio sic, hoc modo maiore vi efferenda sit. Cf. I, 5, 5., ubi v. Var. Scr. II, 1, 12. 7, 11., ubi v. adnotata. III, 3, 4. 6, 9: οὕτως γε, sic statim. 9, 8: πολλοὶ οὕτως πρός τινας ἔχουσιν (uti cum 5 codd. legendum). 11, 7: οὕτως γε ἀτεχνῶς (Vind. et A. male οὕτω). IV, 4, 5., ubi v. Varr. Scr. Conviv. III, 1. IV, 34. VIII, 35 Oecon. VI, 7: οὕτως γάρ (vulgo male οὕτω). At vero huius cap. §. 15. male in nonnullis libris legitur: οὕτως κατεσκευασμένος ἦν; nam ibi nulla vis posita est in vocabulo οὕτω. Idem statuendum est de II, 6, 38. Cf. Bornemannum ad h. l. et ad Cyrop. I, 2, 15. p. 29. ed. Lips. Maetznerum ad Antiphont. p. 192. Popponem ad Thucyd. Part. I. Vol. I. p.

καὶ τοῖς ἄλλοις παρῄνει, τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιοῦν-
2 τας περιέργους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. Καὶ εὔ-
χετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι, ὡς
τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστι· τοὺς
δ' εὐχομένους χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ τυραννίδα ἢ
ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὔ-
χεσθαι, ἢ εἰ κυβείαν ἢ μάχην ἢ ἄλλο τι εὔχοιντο τῶν
3 φανερῶς ἀδήλων ὅπως ἀποβήσοιτο. Θυσίας δὲ θύων
μικρὰς ἀπὸ μικρῶν οὐδὲν ἡγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ
πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων·
οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις

idem F. *ἢ εἰ ἄλλο τι,* in sequentibus huius cod. scriptura obscure tradita est a Gailio. — *ἀποβήσοιτο*] Vat. I. Flor. E. *ἀποβήσοιντο;* G. *ἀποβήσητο* et Iunt. *ἀποβήσετο.* V. I, 1, 6.

§. 3. *οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς*] Schn. ob seqq. *οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι,* ubi Reiskius acute *αὖ* pro *ἂν* legendum

216. et p. 418. Rost. Gr. §. 15—19. 2. c. p. 47. Kühner. T. I. §. 36. not. 1. (Gr. schol. §. 15,2.)

παρῄνει] *οὕτω ποιεῖν* Anab. III, 1, 44: *αὐτούς τε ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν* (sc. *ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι*): ubi v. adnotata. Ibid. IV, 3, 17. —

§. 2. *Καὶ εὔχετο δὲ*] De particulis *καὶ* — *δέ* (und ferner) v. ad I, 1, 3. — Pro *εὔχετο* Voss. 2. exhibet *ηὔχετο,* quae quidem forma paucis tantum locis scriptoris nostri codicum auctoritate munita reperitur, ut Anab. VII, 7, 27. *ηὖξω* in tribus optimis codd., Cyrop. II, 1, 1. in Guelph. *προσηύξαντο,* in ceteris *προσηύχοντο.* Ibid. IV, 2, 12. *ἐπηύξατο* (sine var.). Agesil. XI, 2. *ηὔχετο* (sine var.) Contra Anab. IV, 8, 25. *εὔξαντο.* Hellen. IV, 4, 12. *εὔξαντο.* V, 1, 3. *εὔχοντο* (Bryl. Castal. *ηὐχ.*). Cyrop. III, 2, 15. recte Born. cum Guelf. et Par. AB recepit *εὐχόμην.* Idem statuendum de VIII, 7, 7. At non recte idem Born. VII, 5, 42. e Vat. ambiguitatis evitandae causa vulgatae *εὐχόμεθα* praetulit *ηὐχ.* Cyrop. V, 1, 29. *ἐπεύξατο* (var. minoris momenti *ἐπηύξ.*). 4, 14. eadem forma (sine var.). 5, 41. *εὐξάμεθα* sine var.) Oecon. VII, 7. *εὐξάμην* (sine var.) 8. *συνεύχετο* (cod. Lips. *συνηύχ.*). Cf. praeterea Popponem ad Cyrop. p. XXXVIII. Sauppium ad h. l.

ὡς τοὺς θεοὺς — εἰδότας] V. ad I, 2, 20. De Socratico autem praecepto simpliciter bona a diis esse precanda v. Platon. Alcib. II. p. 142 extr. et 143. A., ubi elegantes poetae versus proferuntur:

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ
εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ
εὐχομένοις ἀπαλέξειν.

Totus Platonis dialogus, qui agit de precibus ad deos faciendis, consentit cum huius loci praecepto. Ceterum pro *τοὺς θεούς* exspectes pronomen *αὐτούς.* Sed apud Graecos haec antecedentis substantivi repetitio frequentissima est. V. ad I, 6, 1.

§. 3. *ἀπὸ μικρῶν — ἀπὸ πολλῶν*] V. ad I, 2, 14.

καλῶς ἔχειν, εἰ — ἔχαιρον] H. e. rem pulchre se

θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον· πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα· οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαίρειν. Ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου·

Κὰδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι·

καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην

coniicit, scribendum censet *οὔτε γὰρ ἂν τοῖς θεοῖς*. V. adn. — *κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς*] F. *τοῖς θεοῖς κεχ.*, quod recepit Born. — *μάλιστα χαίρειν*] Sic ABMT pro *μάλα*. Dein F. *τούτου τοῦ ἔπους*.

habituram esse, si — gauderent. Quemadmodum in oratione recta *καλῶς εἶχε, καλὸν ἦν, αἰσχρὸν ἦν, εἰκὸς ἦν, ἐξῆν, προσῆκε* cett. sine particula *ἂν* dicuntur; sic h. l. in oratione obliqua infinitivus sine *ἂν* positus est. V. nos in Gr. II. §. 821, 3. p. 557. (Gr. schol. §. 260, not. 3.) In sqq. *οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν* pari iure omitti potuit *ἄν*; nam in oratione recta sententia sic efferenda erat: *οὔτε τοῖς ἀνθρ. ἄξιον ἦν ζῆν*. De loci sententia Weiskius bene contendit Plat. Alcib. II. p. 149. E.

οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν] In his verbis Weiskius miras excitavit turbas. At omnia egregie sese habent, uti luculenter apparet e Voigtlaenderi huius loci explicatione, in Observatt. ad hos libros p. 3 sq. consignata: „Voluit Socrates sine dubio hoc indicare, omnino hominum vitam miseram reddi [fieri] et omnes humanae societatis leges tolli, si diis magis improborum, quam proborum hominum sacrificia placerent. Illorum enim sacra si dii praeferunt, necessario sequitur eos etiam beneficiis suis malos ornare et omnino bonis praeponere. Ex quo exsisterent miseri et dii et homines; illi, quod aut eos amare deberent homines, quos propter iustitiam suam et sanctitatem amare nequeunt, aut ipsi mali essent; hi, quod aut probi homines omnino cedere deberent pravis, aut omnis omnino inter homines probitas evanesceret. Quo ipso illud efficeretur, ut summa imis miscerentur et neminem omnino creatum esse praestaret.“ Unde patet sententiam *οὔτ' ἂν ἄξιον εἶναι ζῆν* ad universum genus humanum recte esse relatam.

Κὰδ δύναμιν] Hesiod. *Ἔργ. κ. Ἡμέρ.* 336. — Deinde praepositio *πρός* ad vocabulum *ξένους* non est repetita, quia *φίλοι* et *ξένοι* in unam notionem coniuncti opponuntur *τῇ ἄλλῃ διαίτῃ*. I, 4, 17: *περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ*, ubi ex eadem causa non solum praepositio, sed etiam articulus (*καὶ περὶ τῶν ἐν Σικ.*) non est repetitus.

δίαιταν καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι τήν· Κὰδ δύναμιν
4 ἔρδειν. Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ἧττον ἂν ἐπείσθη παρὰ τὰ σημαινόμενα ποιῆσαι, ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος· καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγόρει, οἵτινες παρὰ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα ποιοῦσί τι φυλαττόμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν. Αὐ-

§. 4. *παρὰ τῶν θεῶν*] Sic A.H. pro *παρὰ θεῶν*. Deinde F. *εἴ τις ἔπειθεν* sine *αὐτόν*. — *παρὰ τὰ παρὰ τῶν θεῶν*] Sic Steph. Ern. Zeun.; D. F. *π. τ. ὑπὸ τ. θ.*; Iunt. Ald. E. *τὰ παρὰ τῶν θ.*; ed. Par. cum ABGKL *παρὰ τὰ τῶν θ.* V. adn.
τἀνθρώπινα] Sic ed. Par. A.B.; F K. *τὰ ἀνθρ.* Reliqui *ἀνθρ.*

II, 1, 6: *ἀγυμνάστως ἔχειν πρός τε ψύχη καὶ θάλπη*. III, 10, 13: *ὑπὸ τῶν κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων*. Cf. adnot. in I, 2, 53.

τὴν Κὰδ δύναμιν] Per attractionem quandam pro *τὸ Κὰδ δ.* dictum. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 280. Kühner. T. II. §. 492, 3.

§. 4. *Εἰ δέ τι δόξειεν —, ἧττον ἂν ἐπείσθη*] H. e. quotiescunque — videbatur, minus ei persuaderi poterat. V. ad I, 3, 4.

παρὰ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα] Cyrop. I, 6, 2: *ἕτερα λέγοντες παρὰ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα*, quod recte Poppo restituit. Altera scriptura, a Bornemanno retenta, *ὑπὸ τῶν θεῶν*, aperte sapit glossatoris manum. Repetitio eiusdem praepositionis morari nos non potest. Hellen. V, 6, 24: *προπετεῖς ἦσαν εἰς τὸ ἰέναι εἰς τὴν Λακεδαίμονα*. Cyrop. I, 5, 1., ubi Bornemannus comparat Anab. IV, 3, 11: *ἐν τῷ πέραν ἐν πέτραις καθηκούσαις*. V, 3, 8: *ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι χωρίῳ*. Adde Isocr. Archid. p. 113, 4: *εἰς τοὺς Ἕλληνας εἰς πολλὴν ταραχήν*. Areopag. p. 129, 6: *εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ*. V. Strangium Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 343. Poppon. ad Thuc. VI, 20, 4. ed. Goth. Huc accedit, quod praepositio *παρά* c. genitivo coniuncta consociari solet cum verbis *σημαίνεσθαι, ἀγγέλλεσθαι*, similibus, itemque solemnis est locutio *τὰ παρὰ θεῶν*, ut II, 6, 8. Apol. 12: *τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διαγγέλλει*.

πρὸς τὴν — ξυμβουλίαν] V. ad I, 2, 52. Schneiderus post haec verba clausulam desiderat similem ei, qua Xenophon usus est §. 15. Nam has primas quatuor §§., in quibus de Socratis pietate agitur, per se esse spectandas apparet e §. 15., ubi in argumenti repetitione nulla fit pietatis mentio. Neque negari potest laxius esse vinculum, quo haec cum sequentibus copulata sint. Sed credo talia in his libris non esse ad vivum resecanda. Transitus a pietate in deos ad victum durior nobis videtur. At omnis durities sublata erit, si nobiscum reputaverimus Xenophontem hic ab hominum in deos

τὸς δὲ πάντα τἀνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν ξυμβουλίαν.

Διαίτῃ δὲ τήν τε ψυχὴν ἐπα[illegible]ευσε καὶ τὸ σῶμα, ᾗ χρώμενος ἂν [illegible] μή τι δαιμόνιον εἴη, θαῤῥα-λ[illegible] ἀσφαλῶς διάγοι, καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης. Οὕτω γὰρ εὐτελὴς ἦν, ὥςτ' οὐκ οἶδ', εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥςτε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα· σίτῳ μὲν γὰρ τοσούτῳ ἐχρῆτο, ὅσον ἡδέως ἤσθιε· καὶ ἐπὶ τούτῳ οὕτω πα-

§. 5. θαῤῥαλέως καί] F. inserit τε: quod receperunt recentiores editores. Cf. I. 3, 9. I. 2, 12. Dein idem F. ὡς οὐκ οἶδ' εἰ. — ἐπὶ τούτῳ] V. adn. — εἰ μὴ διψῴη] Par. A. et Vict. K. ἢν μὴ διψῇ. Male.

officiis transire ad hominum et in se et in alios homines officia. Bornemannus suspicatur verba §. 1. Τὰ μὲν τοίνυν usque ad §. 4 extr. eorum omnium clausulam esse Xenophontem voluisse, quae ab initio libri hucusque tractavisset.

§. 5. εἰ μή τι δαιμόνιον εἴη] Cyrop. I, 6, 18: ἢν μή τις θεὸς βλάπτῃ. V. Bornemannum et Herbstium ad Symp. VIII, 43.

τοσαύτης δαπάνης],,quanta opus est ad victum Socraticum.“ SCHNEIDERUS.

οὐκ οἶδ', εἴ τις — ἐργάζοιτο] V. ad I, 1, 8. De v. ἐργάζεσθαι v. ad II, 8, 2. De structura optativi cum ἄν in interrogatione cf. infra IV, 2, 30. Cyrop. I, 6, 41: εἰ τοιαῦτα ἐθελήσαις καὶ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις μηχανᾶσθαι, οὐκ οἶδ' ἔγωγε, εἴ τινας λίποις ἂν τῶν πολεμίων; ubi enuntiatio conditionalis, ad quam referendum est ἄν, addita est. Ibid. §. 10. Cf. Bornemannum ad Conviv. IV, 3. p. 102. et ad Cyrop. I, 6, 10. ed. Goth. Kühner. Gr. T. II. §. 839. (Gr. schol. §. 344, 6.)

ἐπὶ τούτῳ] Hanc scripturam, omnium fere librorum auctoritate munitam, acute defendit C. H. Funkhaenel. in Quaest. Demosth. p. 26., dicens ἐπί c. dat. iunctum illud ipsum significare, propter quod aliud fiat, ut sit: ut cibo frueretur. Vel potius sic loci sententiam constituendam censeo: Cibi enim Socrates tantum sumebat, quantum cum suavitate (mit Appetit) comederet; ad id autem assequendum (ἐπὶ τούτῳ δέ), sc. ut cum suavitate ederet, ad cibum sic paratus accedebat, ut etc. Ad verbum ᾔει igitur supplendum est ἐπὶ σῖτον. In cod. Leidensi, Par. C. et a sec. manu D. habetur ἐπὶ τοῦτο: quae scriptura ab huius loci sententia abhorrere videtur; nam non simpliciter ad cibum accedere dicitur S., sed eo consilio, ut cibum iucunde comederet. V. ad I, 3, 11. Quod autem Steph. sec. exhibet et Reiskius coniecit: ἐπὶ τοῦτον, nullius momenti est. Nam si scriptura ἐπὶ τοῦτο vera esset, neutrum referendum est non ad σῖτον, sed ad verbum ἐσθίειν: de quo neutrius pronominis usu exposuimus in Gr. T. II. §. 421. not. 2. Cf. Pflugk. ad Eur. Androm. 332.

ρεσκευασμένος ᾔει, ὥςτε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι· ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ διὰ
6 τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη. Εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐθελήσειεν ἐπὶ δεῖπνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστατόν ἐστιν, ὥςτε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν καιρὸν ἐμπίπλασθαι, τοῦτο ῥᾳδίως πάνυ ἐφυλάττετο· τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν· καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας καὶ κεφα-

§. 6. *καιρὸν*] Voss. 2. Vind. 2. Vat. 1. Flor. E. Par. D. m. pr. L.G. et hic et §. 7. exhibent *κόρον*: quod recepit Ern. — *ἐφυλάττετο*] Voss. 2. Par. B. et Vict. K. *ἐφύλαττε*. — *πείθοντα*] V. adn.

§. 7. *καὶ ἀποσχόμενον τὸ*] Born. credit *καί* deberi librariis. Ego non credo. De vocula *τό* v. adn. — *οὐδὲ γενέσθαι ὗν*] D.F. et Stob. *οὐ γεν.* Male.

§. 8. *ἰσχυρῶς ἀπέχεσθαι*] ABH *ἀπέχεσθαι ἰσχυρῶς*. — *τὸν Ἀλκιβιάδου υἱόν*] Schneid. in Addendis hic et §. 10.

ὄψον] dicitur quicquid ad panem (*σῖτον*) adhibetur; cf. I, 6, 5. Cyrop. I, 5, 12: *λιμῷ δὲ ὅσαπερ ὄψῳ διαχρῆσθε;* vel etiam id, quod sine pane editur, ut carnes, pisces; cf. III, 14, 2. et 3; omnino omnes cibi delicatiores (*ἡδύσματα*), condimenta, alia; cf. III, 14, 2. V. Bornemannum ad Symp. IV, 8. p. 108. Cf. Cicer. Tusc. V, 34, 97: Socratem ferunt, quum usque ad vesperum contentius ambularet, quaesitumque esset ex eo, quare id faceret, respondisse se, quo melius coenaret, opsonare ambulando famem. de Fin. II. 28, 90.

§. 6. *Εἰ — ἐθελήσειεν —, ἐφυλάττετο*] Cf. ad §. 4.

ὥστε φυλάξασθαι] Ut simplex infinitivus, sic, sed maiore cum vi, infinitivus cum *ὥστε* saepe ponitur ad antecedens vocabulum vel enuntiationem accuratius explicandam. V. Matthiae. T. II. §. 531. not. 2. Rost. §. 122. 9. animadv. 5. p. 654. Kühner. T. II. §. 642.

τὰ πείθοντα] Cod. Stob. et Clemens Alex. Strom. II. p. 49?. exhibent *τὰ ἀναπείθοντα*, quod verbum etiam apud Plutarchum T. II. p. 521. F. et de garrulitate c. 22., ubi noster locus imitando expressus est, legitur. Compositum, quod rem gravius significat, etiam reperitur infra I, 2, 52: *ἀναπείθειν τοὺς νέους*. III, 11, 10: *οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ ἀναπείθεις.* At recte Sauppius scripturam omnium fere librorum *τὰ πείθοντα* reduxit, coll. I, 2, 23: *αἱ ἡδοναὶ πείθουσιν αὐτὴν* (*τὴν ψυχὴν*) *μὴ σωφρονεῖν*, Oecon. XIX, 16, ubi simplex et compositum promiscue usurpantur.

γαστέρας καὶ κεφαλὰς καὶ ψυχὰς] Attendant tirones ad numerum pluralivum, quo Graeci et Latini scriptores in nominibus uti solent, ubi ea ad plures referuntur. V. nos in Gr. T. II. §. 408. not. 3. (Gr. schol. §. 243, not.) Cf. Lysiae accus. Theomn. §. 29: *ὅσῳ μείζους εἰσὶ καὶ νεανίαι τὰς ὄψεις.* Infra III, 12, 2. recte legitur: *διὰ τὴν τῶν σωμάτων καχεξίαν ἀπο-*

λὰς καὶ ψυχὰς ταῦτ' ἔφη εἶναι. Οἴεσθαι δ' ἔφη ἐπι- 7
σκώπτων καὶ τὴν Κίρκην ὗς ποιεῖν τοιούτοις πολλοῖς δειπνίζουσαν· τὸν δὲ Ὀδυσσέα Ἑρμοῦ τε ὑποθημοσύνῃ καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ ὄντα καὶ ἀποσχόμενον τὸ ὑπὲρ τὸν καιρὸν τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι, διὰ ταῦτα οὐδὲ γενέσθαι ὗν.

Τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων ἔπαιζεν ἅμα σπουδά- 8
ζων· ἀφροδισίων δὲ παρῄνει τῶν καλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχε-

legendum coniicit τον Ἀλκ. ἀδελφόν: quod recepit Langius, haec monens: „Nam praeter Alcibiadem, Cliniae filium satis notum, memoratur illo tempore nullus. Atque huic quidem frater erat minor, nomine Clinias (v. Plat. Alcib. I. §. 31. et Protag. p. 106. ed. Bip.), Socrati a patre in disciplinam traditus ac formosus (Xen. Symp. IV, 23.), nequaquam vero filius, saltem non eius aetatis, qui Socratis disciplina uti potuisset. Ergo de eodem Clinia, Alcibiadis fratre, h. l. sermo est, cuius osculum periculosum in Symp. quoque l. d. occurrit."

θνήσκουσι pro vulg. τοῦ σώματος (at paulo post: διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀδυναμίαν δοκοῦντες ἀποδειλιᾶν). V. Lobeckium ad Phryn. p. 365. De Latinis v. nos in Cicer. Tuscul. IV, 2, 3. et in Gr. L. §. 104, 2, 3.).

§. 7. τὴν Κίρκην] Od. κ, 239 sqq.

τοιούτοις πολλοῖς] ἃ πείθει μὴ πεινῶντας ἐσθίειν, μηδὲ διψῶντας πίνειν.

ἀποσχόμενον τὸ — ἅπτεσθαι] Temere Brodaeus, Castalio, Steph. sec., Ernestius mutaverunt τὸ in τοῦ. Saepe enim Graeci verba, quae plerumque cum simplici infinitivo coniunguntur, cum accusativo articuli et infinitivo construunt. Supra I, 2, 44: ἀνατίθεμαι τὸ.. νόμον εἶναι. III, 14, 1: ᾐσχύνοντο τὸ μὴ κοινωνεῖν.. καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι. Plat. Rep. extr.: οὐκ ἀπεσχόμην τὸ μὴ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἀπ' ἐκείνου: ubi v. Stallbaum. Infra IV, 7, 5: τὸ δὲ — μανθάνειν — ἰσχυρῶς ἀπέτρεπεν. 4, 11: διαφεύγειν — τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμην. Cf. Saupium ad h. l. et nos in Gr. T. II. §. 643. et Gr. schol. §. 368, not. 1. Ubi infinitivus cum articulo coniunctus verbo regenti praemittitur, magna vis inest in hac structura, ut infra IV, 3, 1: τὸ μὲν οὖν λεκτικοὺς καὶ πρακτικοὺς — γίγνεσθαι τοὺς συνόντας οὐκ ἔσπευδεν: in quo haec vis latet: quod attinet ad id, ut — fierent. Cf. 7, 5. l. d.

διὰ ταῦτα] Post participium causam significans saepius enuntiationis praedicato διὰ τοῦτο vel διὰ ταῦτα additur ad causae notionem efferendam. Anab. I, 7, 3, ubi v. adn., VII, 1, 9. Cyrop. III, 1, 39. V. Krüger. de authentia et integr. Anab. (Halis Sax. 1824.) p. 55 sq. Adde nos in Gr. T. II. §. 667. not.

§. 8. ἀφροδισίων — τῶν καλῶν] Eleganter Herbstius interpretatur voluptatibus, quae e congressu cum pulchris capiuntur, ut II, 6, 22: τοῖς τῶν ὡραίων ἀφροδισίοις ἡδόμενοι. Quod autem fuerunt qui genitivum

σθαι· οὐ γὰρ ἔφη ῥᾴδιον εἶναι τῶν τοιούτων ἁπτό-
μενον σωφρονεῖν. Ἀλλὰ καὶ Κριτόβουλόν ποτε τὸν
Κρίτωνος πυθόμενος ὅτι ἐφίλησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν
καλὸν ὄντα, παρόντος τοῦ Κριτοβούλου, ἤρετο Ξενο-
9 φῶντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, οὐ σὺ Κριτό-
βουλον ἐνόμιζες εἶναι τῶν σωφρονικῶν ἀνθρώπων μᾶλ-

§. 9. θρασέων] V. adn.
θερμουργότατον] F. addit τε. — ἅλοιτο] V. adn.

explicandum censerent per quod attinet ad, ea vis non est in ipso genitivo, sed latet in collocatione vocabuli ἀφροδισίων, quod primam enuntiationis sedem occupavit. Sic Oecon. 3, 11: τῆς δὲ γυναικός, εἰ.. κακοποιεῖ, ἴσως δικαίως ἂν ἡ γυνὴ τὴν αἰτίαν ἔχοι vertere quidem licet: quod autem ad mulierem attinet, sed genitivus pendet ab τὴν αἰτίαν ἔχοι.

ἁπτόμενον] Non opus est cum Herbstio indefinitum pronomen supplere; subiectum enim latet in participio. §. 11: ἐφ' οἷς οὐδ' ἂν μαινόμενος σπουδάσειεν: ubi temere Weiskius adiiciendum censet τίς. II, 1, 17. 6, 26. πῶς οὖν οὐ λυσιτελεῖ τοὺς βελτίστους φίλους κτησάμενον πολιτεύεσθαι. III, 6, 6. 9, 14. 13, 2. IV, 2, 37. V. nos in Gr. §. 414. 5. [Gr. schol. §. 238, 4, e).] et ad Cicer. Tuscul. IV, 8, 17.

Κριτόβουλον] V. Cobetum in Prosop. p. 58 sq.

τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν] Virorum doctorum de h. l. varias sententias examinavit Cobetus l. d. p. 59—61. legendumque coniecit τὸν τοῦ Ἀξιόχου υἱόν (i. e. Cliniam, Axiochi filium.)

§. 9. θρασέων] Sic legitur in marg. Steph., ed. Par., libro Leid., Vindob., 2., Par. F.L.M. margine Par. G. Idem latet in scriptura Vind. 1. ὀρασέων. Vulgo ἐραστῶν. Hinc Weiskius utroque vocabulo coniuncto scripsit θρασέων ἐραστῶν, quia solus θρασὺς non bene opponeretur σωφρονικῷ, comp. III, 9, 4., et, si θρασέων solum poneretur visque afferretur τῷ σωφρονικῶν, sequentia καὶ τῶν πρ. — ῥιψοκινδύνων nihil novi afferrent, quod tamen exspectaretur, vocabulum autem ἀνθρώπων, quod post σωφρονικῶν est, post προνοητικῶν posuit. Weiskii emendationem probat homo acutissimus, Finckhius, in Diar. Darmst. 1829. p. 890, quum et utramque scripturam (θρασέων et ἐραστῶν) vetustam esse e codicibus appareat, et vero etiam Aelianus, qui aliis quoque locis Xenophontis orationem imitatus sit, in V.H. XIII, 1. ἐρασταὶ θρασεῖς dixerit. Etiam plerique alii editores offenderunt in oppositione verborum σωφρονικός et θρασύς. Hinc multae natae sunt coniecturae, ut δραστικῶν, ἀκρατῶν, ἀκολάστων, ὑβριστῶν, quarum ne una quidem probanda est. Anglus quidam verba ita transposuit: σωφρονικῶν ἀνθρ. μᾶλλον ἢ τῶν ἀνοήτων καὶ τῶν προν. μ. ἢ τῶν θρασέων κ. ῥ. Secuti eum sunt Schützius et Langius. Sed monet Bornemannus non esse, cur haec duo vocabula alterum alteri opponi non posse arbitremur, praesertim quum legamus de Venat. XIII, 15. τοῖς μὲν ἡ ἄγρα μετὰ σωφροσύνης,

λον ἢ τῶν θρασέων, καὶ τῶν προνοητικῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνοήτων τε καὶ ῥιψοκινδύνων; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. — Νῦν τοίνυν νόμιζε αὐτὸν θερμουργότατον εἶναι καὶ λεωργότατον· οὗτος κἂν εἰς μαχαίρας κυβιστήσειε, κἂν εἰς πῦρ ἅλοιτο. — Καὶ τί δή, 10
ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἰδὼν ποιοῦντα τοιαῦτα κατέγνωκας

§. 10. *τοιαῦτα κατ.*] Sic Voss. 2. K. Par. DHF pro vulg. *ταῦτα κατ.* — *ῥιψοκ.*] V. adn.

τοῖς δὲ μετὰ αἰσχροῦ θράσους. Homo temerarius vel audacior, qualem se Critobulus exhibuerat, quum Alcibiadis filium osculatus esset, recte opponitur homini *σωφρονικῷ*, i. e. qui in omnibus rebus rectum tenet modum.

Πάνυ μὲν οὖν] *Μὲν οὖν* (aut *μενοῦν*) inserviunt responsioni affirmativae confirmandae. Cf. II, 1, 2 extr. Saepissime etiam vim corrigendi habent, ut Latinorum immo, immo vero, ut infra II, 7, 5: *Ἔπειτα, ἔφη, οἱ παρὰ σοὶ τούτων οὐδὲν ἐπίστανται ποιεῖν; Πάντα μὲν οὖν, ὡς ἐγῷμαι,* immo vero omnia. III, 8, 4. V. Stallbaum. ad Platon. Criton. p. 44. B. Gorg. p. 464. B. Cf. nos in Gr. T. II. §. 840. g. (Gr. schol. §. 316, not.)

λεωργότατον] *Λεωργὸς* idem fere significat, quod *πανοῦργος.* Legitur etiam apud Aeschyl. Prom. 5. Quare non fuit, cur Pollux III, 134., qui legit *λεουργότατον* (v. Lobeck. ad Phryn. p. 89.), Xenophontem propter hoc nomen carperet, dicens: *τὸ γὰρ λεουργὸς παρὰ Ξενοφῶντι φορτικόν.* Unde descendat hoc vocabulum, non satis liquet. Sauppius ducit a *λεῖος*, quod mihi non probatur.

εἰς μαχαίρας κυβιστήσειε] Symp. II, 11: *μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν. Εἰς μὲν οὖν ταῦτα ἡ ὀρχηστρὶς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα ὑπὲρ αὐτῶν*: ubi v. Bornemannum p. 69. Ob periculum cum hoc saltationis genere coniunctum proverbialis locutio facta est, qua quodvis magnum periculum indicatur.

εἰς πῦρ ἅλοιτο] Sic proverbiali locutione etiam *διὰ πυρὸς ἰέναι* dicitur, ut Symp. IV, 16., ubi v. Bornemannum p. 116. Cf. Oecon. XXI, 7. Quod pro vulgato *ἅλλοιτο* dedi *ἅλοιτο*, nititur quidem duorum tantum codicum Par. D. et H. auctoritate, tamen ob antecedentem aoristum *κυβιστήσειε* non dubito, quin a Xenophontis manu profectum sit. De forma aoristi II. cf. Anab. IV, 2, 17. ubi *ἁλόμενοι* e praestantissimo cod. A recepimus. Hellen. IV, 5, 7: *καθαλόμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου* in omnibus fere codd. habetur, pro quo duo habent *καθαλάμενος.*

§. 10. *Καὶ τί δή*] *Καί* in initio enuntiationis interrogativae cum vi auctiva ita ponitur, ut is, qui interrogat, cum admiratione quadam alterius orationem excipere ex eaque conclusionem ducere significetur, qua alterius sententia confutetur. Cf. §. 11. 12. III, 9, 12: *καὶ πῶς ἂν — ἐξείη μὴ πείθεσθαι;* = ac minime quidem licet. IV, 4, 10. V. Gr. nostr. §. 727, 2. (Gr. schol. §. 321, not. 1.) — *Δή*, post inter-

αὐτοῦ; — Οὐ γὰρ οὗτος, ἔφη, ἐτόλμησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλῆσαι, ὄντα εὐπροσωπότατον καὶ ὡραιότατον; — Ἀλλ' εἰ μέντοι, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ῥιψοκίνδυνον ἔργον, κἂν ἐγὼ δοκῶ μοι τὸν κίν-
11 δυνον τοῦτον ὑπομεῖναι. — Ὦ τλῆμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἂν οἴει παθεῖν καλὸν φιλήσας; Ἆρ' οὐκ ἂν αὐτίκα μάλα δοῦλος μὲν εἶναι ἀντ' ἐλευθέρου; πολλὰ δὲ δαπανᾶν εἰς βλαβερὰς ἡδονάς; πολλὴν δὲ

§. 11. *τί ἂν οἴει*] Sic Stob. (cod. A.), Voss. 2. F. Vind. 2.; reliqui *τί ἄρ' οἴει.* — *μὲν εἶναι*] Sic Stob. Brod. et F.; edd. pr. cum Par. G. omittunt; K.M. et Steph *εἶναι* post *ἐλευθέρου* habent.

rogativa illatum, ut Lat. tandem, significat admirationem vel etiam impatientiam et indignationem Cf. II, 13, 6: *καὶ πῶς δή, ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ;* IV. 4, 10: *καὶ ποῖος δή σοι—οὗτος ὁ λόγος ἐστίν;* V. Gr. nostram T. II. §. 833. d. (Gr. schol. §. 315, 2.)

κατέγνωκας αὐτοῦ] male de eo sensisti. Cf. III, 7, 3.

Οὐ γὰρ] Nonne igitur. *Γάρ* in interrogatione positum habet vim conclusivam. Infra 4, 14. II, 3, 16. 17. III, 4, I. 7, 7. 11, 17. IV, 3, 10. 4, 6. 5, 3. II. 8, 4. V. nos in Gr. T. II. §. 833. i. (Gr. schol. §. 324, 2.)

Ἀλλ' εἰ μέντοι] at si profecto, ut II, 1, 12. *Μέντοι* habet vim confirmativam. Cyrop. V, I, 9. Saepe, ut infra I, 4, 18. *ἦν μέντοι κτλ.*, particula *μέντοι* usurpatur, ubi cum vi quadam ac gravitate nova sententia additur, ita quidem, ut, nulla iam habita ratione antecedentium, totum pondus in hac nova sententia ponatur. V. nos in Gr. T. II. §. 698. a. (Gr. schol. §. 316, not.)

τὸ ῥιψοκίνδυνον ἔργον] Revocavit hanc scripturam, quam praeter Voss. 2., qui *ῥιψοκινδύνου* habet, reliqui omnes libri et editi et scripti exhibent, optimo iure Bornemannus, comparans nostrum halsbrechend eleganterque addens hoc modo interrogationis facetam ironiam aliquantum amplificari. Etiam Appian. Civ. V, 84. *οὐκ εὔβουλον εἶναι τὸ ῥιψοκίνδυνον* (quem locum debeo Bornemanno ad Cyrop. III, 3, 55. in ed. Lips.) vocabulum *ῥιψοκίνδυνος* non de homine, sed, ut h. l., de facto dicitur, quod negavit Ernestius. *Τοιοῦτον* est praedicatum, *τὸ ῥιψ. ἔργον* res, periculosa, de qua loqueris, subiectum.

κἂν ἐγὼ δοκῶ — ὑπομεῖναι] et iam ego videor posse subire.

§. 11. *καὶ τί ἂν οἴει παθεῖν καλὸν φιλήσας;*] Symp. IV, 25: *οὗ ἔρωτος* (sc. *τοῦ φιλεῖν*) *οὐδέν ἐστι δεινότερον ὑπέκκαυμα κτλ.*

Ἆρ' οὐκ] Hae particulae, ut Latinorum nonne, exspectare nos iubent responsionem affirmativam; contra *ἆρα μή*, ut Latinorum numne (doch nicht), responsionem negativam. De *ἆρ' οὐκ* cf. I, 5. 4. 7, 2. et 3. II, 1, 16. 6, 38. De *ἆρα μή* cf. II, 6, 34. IV, 2, 10. Cf. Bornemann. ad Anab. VII, 6 5. V. nos in Gr. T. II. §. 834, 3. [Gr. schol. §. 344, 5, d.]

αὐτίκα μάλα] Gravius di-

ἀσχολίαν ἔχειν τοῦ ἐπιμεληθῆναί τινος καλοῦ κἀγαθοῦ; σπουδάζειν δ' ἀναγκασθῆναι, ἐφ' οἷς οὐδ' ἂν μαινόμενος σπουδάσειεν; — Ὦ Ἡράκλεις, ἔφη ὁ Ξε- 12 *νοφῶν, ὡς δεινήν τινα λέγεις δύναμιν τοῦ φιλήματος εἶναι. — Καὶ τοῦτο, ἔφη ὁ Σωκράτης, θαυμάζεις; Οὐκ οἶσθα, ἔφη, τὰ φαλάγγια, οὐδ' ἡμιωβολιαῖα τὸ μέγεθος ὄντα, προσαψάμενα μόνον τῷ στόματι ταῖς*

ctum pro *μάλα αὐτίκα*. V. nos ad Anab. VI, 1, 1.

ἐφ' οἷς — σπουδάσειεν] Plat. Phaedr. p. 276. B: *ἐφ' οἷς δὲ ἐσπούδακε*, quae studiose curat. p. 278. D. Symp. p. 217. A: *ἡγούμενος δὲ αὐτὸν ἐσπουδακέναι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὥρᾳ*, putans eum studiose sectari pulchritudinem meam. Isocr. Paneg. p. 76, 171: *οἱ ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες ἐπὶ μικροῖς σπουδάζουσιν*. Sic saepe *ἐπί* praepositio cum dativo verbis motum significantibus addita designat consilium. Cf. Oecon. XX, 18: *ἐφ' ᾧπερ ὥρμηται*. Cyrop. VI, 2, 9: *οὓς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ κατασκοπῇ*. VIII, 6, 2. Comment. III, 11, 18. IV, 4, 3: *ἀγαγεῖν τινα ἐπὶ θανάτῳ* (quo cum loco cf. Anab. I, 6, 10. V, 7, 34. e Mureti acuta coniectura). I, 7, 1: *ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίᾳ*, via ad gloriam consequendam, ubi v. Schneiderum et Sauppium, qui recte docet *ἐξιέναι ἐπὶ θήραν* (Cyrop. I, 2, 11.) dici posse etiam eum, qui non ipse venaturus exeat in eum locum, ubi venantur alii. Nam *ἐπί* cum accusativo iunctum simpliciter significat id, ad quod tendimus, nulla adiuncta notione adeptionis. Cf. de Venat. VI, 5: *ἐπὶ θήραν ἐξιέναι*, quod Schneiderus recte e plurimis libris edidit, et Sauppius (quem vide) retinuit. Contra *ἐπὶ θήρᾳ ἐξιέναι* dicitur is, qui exit ad feras capiendas. Infra IV, 5, 10. Cyrop. VI. 1, 50. legitur *σπουδάζειν περί τι*. Aliae structurae sunt *σπ. περί* aut *ὑπέρ τινος, εἴς* et *πρός τι*, denique *σπ. τι* i. e. aliquid studiose tractare, ut Cyr. VI, 1, 48. Symp. 8, 17. de re equ. II, 10. de rep. Lac. 10, 3. V. Maetzner. ad Lycurg. in Leocr. §. 88. p. 229.

§. 12. *δεινήν τινα — δύναμιν*] Pronomen *τὶς* adiectivo additum significat aliquid insigne eximiumve sive in bonam sive in malam partem. Oecon. VII, 39: *ἡ ἐμὴ φυλακὴ .. γελοία τις ἄν, οἶμαι, φαίνοιτο*. Pari modo Latini pronomine quidam utuntur, ut Cicer. Lael. IX, 2: «admirabilis quaedam exardescit benevolentiae magnitudo». Is enim qui loquitur, rei magnitudinem vel nescit vel nescire se fingit. V. nos in Gr. II. §. 633, 4. p. 331. (Gr. schol. §. 303, 4.) et ad Cicer. Tusc. II, 4, 11. — De sententia cf. Symp. IV, 25.

φαλάγγια] „Sunt bestiolae scorpionibus et araneis similes, quarum maxime venenatae et pestiferae ex Italia nobis notae sunt et a Tarento urbe dicuntur tarantulae. De singulari furore ex earum morsu cordatiores hodie dubitant." WEISKIUS. Comparat Herbstius Eustath. ad Iliad. V. p. 924. Plin. H. N. XXIX, 4.

ἡμιωβολιαῖα] dimidii oboli magnitudinem aequantia. „Comparatio formam rotundam et minutam arguit insecti." SCHNEIDERUS.

τε ὀδύναις ἐπιτρίβει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοῦ φρονεῖν ἐξίστησιν; — Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ξενοφῶν· ἐνίησι
13 γάρ τι τὰ φαλάγγια κατὰ τὸ δῆγμα. — Ὦ μωρέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἴει φιλοῦντας ἐνιέ-

§. 12. *ἔφη ὁ Ξενοφῶν*] Sic ed. Par., H. et Stob. pro *ἔφη Ξεν.* — *τὰ φαλάγγια*] Sic Par. BCDFGH. Iunt.; reliqui *ὅτι τὰ φ.*; at saepe *οἶδα, δοκῶ, οἶμαι, ὁρᾷς, ὁρᾶτε* extra orationis nexum ponuntur. Cf. I. 4, 16. Var. scr. V. nos ad Anab. V, 7, 13. — *τοῦ φρονεῖν*] Iunt. D.F. *τὸ φρ.* — *ἐξίστησιν*] Sic Iunt. Ald. Par. cum G. pro *ἐξίστησι*.

§. 13. *ἔφη ὁ Σωκρ.*] Sic Stob. Par. omnes. L. pro *ἔφη Σ.* — *ὅτι σὺ*] Stob. *ὃ σύ*. Alii male *ὅτι σύ*. — *ἐὰν δέ τις*] Sic Stob. et Bessar. pro *ἐάν τις* — *ἐνίησι τι*] Vulgatum *τε*. omissum in Voss. 2. et Vind. 2., recte Zeun. e Stob., Par. BFG, ed. Par., Vict. L. cum Steph. 2. mutavit in *τι*. — *πρόσωθεν*] Alii

τοῦ φρονεῖν ἐξίστησιν] H. e. *τὸν νοῦν ἐκπλήττει*, mentem excutit, cf. IV, 5, 6. Infra II, 1, 4: *πέρδικες ἐξιστάμενοι τοῦ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι.* Aeschin. Fals. Leg. 4. p. 315. (Bekker.): *ἐξέστην ἐμαυτοῦ.*

κατὰ τὸ δῆγμα] per morsum. Notio secundum facile transit in notionem propter.

§. 13. *τοὺς δὲ καλοὺς*] Particula adversativa *δέ* saepius in vividioribus interrogationibus ita usurpatur, ut referatur ad sententiam mente supplendam, ut h. l. *τὰ μὲν φαλάγγια ἐνιέναι τι οἴει, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἴει*; Infra I, 6, 15. II, 1, 26. 30. II, 2, 2. 7. 3, 6. 6, 10. 14. 37. III, 3, 11. 5, 20. 7, 3. 5. 8, 4. 9, 13. 10, 10. 13, 3. IV, 2, 10. 24. Saepe etiam *δέ* vim habet copulativam, ut interrogationes alterius responsionibus interruptas connectat, ut III, 5, 2. V. nos in Gr. T II. §. 835. 5. (Gr. schol. §. 322. not. 6.)

θηρίον] de homine, ut infra III, 11, 11.

τοῦτο τὸ θηρίον — τοσούτῳ δεινότερόν ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ — οὐδ' ἁπτόμενον — ἐνίησί τι — τοιοῦτον, ὥστε μαίνεσθαι ποιεῖν] Correlativa *ὅσον, ὅσῳ — τοσοῦτο, τοσούτῳ* duas enuntiationes ita inter se referunt, ut significent duorum praedicatorum parem esse quantitatis rationem (soviel das Eine Statt findet, ebensoviel findet das Andere Statt, in welchem Masse — in ebendem Masse), ut *ὅσον τὴν ἀρετὴν ἀσκήσεις, τοσοῦτον εὐδαίμων ἔσῃ*. Cyrop. VIII, 1, 4: *τοσοῦτον δὲ διαφέρειν ἡμᾶς δεῖ τῶν δούλων, ὅσον οἱ μὲν δοῦλοι ἄκοντες τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦσιν.* Plerumque autem non solum utriusque praedicati quantitas, sed etiam quantitatis gradus inter se comparatur (*ὅσῳ μᾶλλον — τοσούτῳ μᾶλλον* vel *ὅσῳ μάλιστα — τοσούτῳ μάλιστα*). Iam vero fieri potest, ut duo praedicata quantitate quidem inter se comparentur, sed alterum tantum simul quantitatis gradus comparationem admittat, alterum autem hanc gradus comparationem respuat. Tum in altero membro comparativus, in altero positivus cum illis quantitativis correlativis coniun-

ναι τι, ὅτι σὺ οὐχ ὁρᾷς; Οὐκ οἶσθ', ὅτι τοῦτο τὸ θηρίον, ὃ καλοῦσι καλὸν καὶ ὡραῖον, τοσούτῳ δεινότερόν ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ ἐκεῖνα μὲν ἁψάμενα, τοῦτο δὲ οὐδ' ἁπτόμενον, ἐὰν δέ τις αὐτὸ θεᾶται, ἐνίησί τι καὶ πάνυ πρόσωθεν τοιοῦτον, ὥςτε μαίνεσθαι ποι-

πόῤῥωθεν. V. adn. Dein edd. c. F. habent πρόσωθεν, ceteri codd. πόῤῥωθεν. — Post τοιοῦτον F. transposuit verba ἐάν τις αὐτὸ θεᾶται. — μόλις] Stob. μόγις. Male. Omnino forma μόγις raro legitur in Xenophontis codicibus; ubi autem legitur, plurimi et optimi libri alteram formam praeferunt. Quocirca accedo sententiae Popponis, qui ad Cyropaed. p. XXXIII. apud Xenophontem solum μόλις probandum censet, ut apud Thucydidem. V. eundem ad Thuc. P. I. V. I. p. 207 sq. Cf. Lobeckium ad Soph. Aiac. v. 306. Haackium ad Thucyd. 1, 12. Sauppium ad h. l. nos ad Anab. III, 4, 48. At IV, 8, 28 tres optimi codd. habent μόγις. — μόλις γὰρ ἂν] Iunt. et Par. sex libri om. ἄν. Male.

gitur: quod factum videmus eo de quo nunc cummaxime agimus loco (dieses Thier ist in ebendem Masse gefährlicher, als die Taranteln, in welchem Masse oder als es ein Gift einhaucht, das Raserei hervorrufen kann). Quoniam autem eiusmodi enuntiationes ita inter se comparatae esse solent, ut altera ab altera pendeat et altera causam, altera effectum significet: ὅσῳ per quod, quatenus verti potest. Plat. Euthyphr. p. 11. D: κινδυνεύω ἄρα — ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς δεινότερος γεγονέναι τοσούτῳ, ὅσῳ ὁ μὲν τὰ αὐτοῦ μόνα ἐποίει οὐ μένοντα, ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς ἐμαυτοῦ — καὶ τὰ ἀλλότρια. Xen. Hier. X, 2: οἶδα γάρ, ὅτι, ὥσπερ ἐν ἵπποις, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρώποις τισὶν ἐγγίνεται, ὅσῳ ἂν ἔκπλεα τὰ δέοντα ἔχωσι, τοσούτῳ ὑβριστοτέροις εἶναι: ubi cf. Breitenb. Haec ratio non infrequens est apud Latinos historicos, ut Tac. Ann. I, 57: barbaris, quanto quis audacia promptus, tanto magis fidus rebusque motis potior habetur: ubi v. Waltherum in ed. Rupertii Vol. I. p. 101. Cf. Maetznerum in Zimmerm. Annal. lit. ant. 1838. p. 812 sq. in censura commentat. Gu. Chr. Straubii (Schneeb. 1837.), quam doleo mihi non licuisse comparare, Sauppium ad h. l. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 4. p. 315.

ἐκεῖνα — τοῦτο] In oppositione saepe οὗτος non propiorem, sed maiorem rem, de qua potissimum agitur, ἐκεῖνος non remotiorem, sed minorem respicit. Infra IV, 3, 10. V. Stallbaum. ad Plat. Phaedr. p. 232. D. et nos in Gr. T. II. §. 629, 7. Eadem ratio saepe habetur etiam in Latinis pronominibus hic et ille. V. nos in Tuscul. I, 49, 117.

πρόσωθεν] Sic Iunt. BFG. Stob. pro vulg. πόῤῥωθεν. Tam saepe haec duo vocabula inter se permiscentur, ut discrimen a Buttmanno Gr. amplior. §. 115. not. 5. *) positum, ut πρόσω (Dorice πόρσω) esset vorwärts, weit vorwärts, πόῤῥω autem simpliciter weit, fern, admodum dubium sit. Cf. infra 4, 6. ἀποστρέψαι — προσωτάτω, ubi in paucis tantum codd. legitur

εῖν; ἴσως δὲ καὶ οἱ Ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο κα-
λοῦνται, ὅτι καὶ πρόσωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσιν. Ἀλλὰ
συμβουλεύω σοι, ὦ Ξενοφῶν, ὁπόταν ἴδῃς τινὰ κα-
λόν, φεύγειν προτροπάδην· σοὶ δέ, ὦ Κριτόβουλε, συμ-
βουλεύω ἀπενιαυτίσαι· μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσού-
14 τῳ χρόνῳ τὸ δῆγμα ὑγιὴς γένοιο. Οὕτω δὴ καὶ ἀφρο-
διασιάζειν τοὺς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια
ᾤετο χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, οἷα, μὴ πάνυ μὲν δεομέ-
νου τοῦ σώματος, οὐκ ἂν προςδέξαιτο ἡ ψυχή, δεο-
μένου δὲ, οὐκ ἂν πράγματα παρέχοι. Αὐτὸς δὲ πρὸς
ταῦτα φανερὸς ἦν οὕτω παρεσκευασμένος, ὥςτε ῥᾷον
ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων, ἢ οἱ ἄλλοι
15 τῶν αἰσχίστων καὶ ἀωροτάτων. Περὶ μὲν δὴ βρώ-
σεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων οὕτω κατεσκευασμέ-
νος ἦν· καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι
τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι
δὲ πολὺ ἔλαττον.

§. 14. *ἢ οἱ ἄλλοι*] ABC ἢ ἄλλοι.
§. 15. *οὕτω*] Iunt. Ald. D. E. *οὕτως*: quod iniuria recepit Born. V. ad §. 1. — *ἀρκούντως*] Bessario vertit: „arbitrabatur non minorem abstinendo voluptatem habere,“ quasi legerit *ἀπεχόμενος*.

πορρωτάτω. Anab. III, 2, 22. *πρόσω τῶν πηγῶν*, procul a fontibus.

ἴσως δὲ καὶ — τιτρώσκουσιν] Apposite Bornemannus comparat Achill. Tat. p. 8, 29: *Κάλλος γὰρ ὀξύτερον τιτρώσκει βέλους καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ψυχὴν τιτρώσκει.* Ceterum totum hunc locum suppositicium iudicaverunt Dindorfii fratres, quorum alter Ludovicus ad Conv. et Ages. p. 28. ad sententiam suam fulciendam haec argumenta affert: verba scholiastis usitata *ἴσως δὲ καί* (ut Symp. IV, 26), loci colorem, ignotos Xenophonti et supparis aetatis scriptoribus *Ἔρωτας* (diversa esse Symp. VIII, 10 sqq. Cyrop. VII, 5, 2). Sed fateor haec argumenta mihi quidem non satisfacere. V. quae de *Ἔρωσι* doctissime exposuit C. O. Müllerus in: Handb. d. Archaeol. der Kunst. p. 588 sqq. ed. II.

§. 14. *καὶ ἀφροδισιάζειν — πρὸς τοιαῦτα*] *Καί* particula referenda est ad §. 6., ubi delicatis cibis, ut hic formosis hominibus, abstinendum docet. Ad constructionem illustrandam VV. DD. comparant *παίζειν πρός τινα* (Cyrop. VI, 1, 6: *ἔπαιζον σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους*, adde Conviv. IX, 2) et de Rep. Laced. II, 14: *ἐν πολλαῖς γὰρ τῶν πόλεων οἱ νόμοι οὐκ ἐναντιοῦνται ταῖς πρὸς τοὺς παῖδας ἐπιθυμίαις.* Demosth. p. 618, 7: *τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπιμελείας.* — De sententia cf. Symp. IV, 38.

τοὺς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια] homines in amore intemperantes,

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Quod nonnulli credunt Socratem exhortatum quidem esse homines ad virtutem, sed viam, qua ad eam adipiscendam insistendum esset, non monstrasse, id falsum esse quum alia declarant, tum colloquium cum Aristodemo, divini cultus contemptore et irrisore, de diis habitum evincit: e quo, quam magnifice de natura deorum senserit, clarissime apparet (§. 1. 2).

Disputationis primaria quasi capita haec fere sunt:

I. Opera ad certam quandam utilitatem procreata non e casu quodam, sed e ratione profecta esse exsistimemus necesse est (§. 3. 4). Atqui tota hominis fabricatio omnisque humanae naturae figura omnibus partibus perfectissima et ad maximam hominis utilitatem composita est. Ergo non potest esse obscurum a diis, qui hominem crearunt, mortalibus provideri (§. 5—7). Neque solum in humana natura deorum providentia apparet, sed universi mundi ordo clare testatur eum divino consilio divinaque providentia gubernari, licet dii ipsi oculis cerni non possint (§. 8. 9).

II. Etiam ex eis corporis animique virtutibus, quibus homines ceteris animantibus praestant, ut recta statura, manuum facultate, aliis, in primis vero animo menteque, egregiis facultatibus praedita, intelligitur a diis humano generi provideri (§. 10—14). Huc accedit, quod dii hominibus, quid fieri oporteat, quid non, significant (§. 15).

III. Deos autem non unius hominis curam negligere, sed omnibus atque singulis pariter providere a) primum apparet ex eo,

non satis munitos ad amorem. — *οὐκ ἂν προσδέξαιτο ἡ ψυχή,* non admittat, i. e. respuat animus. De vocabulo *ψυχῆς*, quod h. l. de vehementiore amoris appetitione (von dem thierischen Triebe) dictum est, v. ad I, 2, 4.

οὐκ ἂν πράγματα παρέχοι] non negotia animo facesseret, i. e. animum non perturbaret. Observandum est voculam *οἷα* primum obiectum, dein subiectum esse. Cuius generis exempla non admodum rara sunt.

§. 15. *οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι*] credebat, si in his rebus percipiendis modum teneret, non minus se ex eis delectationis capturum esse. Unde apparet iniuria particulam *ἂν* a L. Dindorfio eiectam esse. Ad infinitivum *λυπεῖσθαι* haec particula repetenda est. Quod saepe fit, ubi duae eiusdem rationis enuntiationes sese excipiunt. Infra II, 1, 27. 1, 18. III, 3, 2: *αἴτιος γενέσθαι,* scil. *ἄν*, quod ex antecedentibus *βέλτιον ἂν ποιήσας παραδοῦναι* repetendum est. IV, 4, 17. Hieron. VII, 12. IX, 8. XI, 11. 12., ubi inter *ὁρῴης ἂν* et *ἔχοις* multa verba interiecta sunt (v. Frotscherum ad h. l. p. 74). Anab. I, 6, 2., ubi cf. adn. Cyrop. VIII, 1, 2, ubi v. Bornemannum p. 497. ed. Goth. Rarius *ἂν* in priore orationis membro omittitur, quia

quod omnibus pariter hominibus signis quibusdam missis futura praesignificant; b) deinde ex eo, quod animos humanos ea imbuerunt opinione, ut in sua potestate positum esse humano generi et bene et male facere crederent; c) denique ex eo, quod, quo et universae civitates gentesque et singuli homines aetate provectiores et prudentiores sunt, eo maiorem deorum cultui tribuunt curam (§. 16). Quemadmodum igitur mens nobis ingenerata corpus nostrum regit; ita deorum providentia in universo mundo regnans omnia gubernat, omnia curat, omnia cura sua complectitur (§. 17). Quodsi homines deos pie sancteque colunt, sibi persuadebunt eos in rebus obscuris homines adiuvare paratos esse, omnia videre et audire, omni loco adesse, omnium curam habere (§. 18. 19).

---

1 *Εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν, ὡς ἔνιοι γράφουσί τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι, προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετὴν κράτιστον γεγονέναι, προαγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν οὐχ ἱκανόν· σκεψάμε-*

Cap. IV. §. 1. *ὡς ἔνιοι*] Finckh. in Diar. Darmst. 1829. p. 890. coni. *οἷς ἔνιοι*, ex eis, quae. Coniectura per se acuta, sed non necessaria. Cf. adn.

in altero sequitur, ut Hellen. II, 3, 14. 27. V. nos in Gr. T. II. §. 458. not. 1. — Quod autem verborum sibi oppositorum *ἥδεσθαι* et *λυπεῖσθαι* prius non adiunctum habet *μέν*, id etsi rarum est apud prosae orationis scriptores, tamen offensioni non potest esse. Anab. III, 4, 7: *τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν.* V. Bornemannum ad Anab. IV, 8, 9. ad Cyrop. III, 2, 12. ed. Goth. Hertlinium in Observatt. critt. 1841. p. 16 sqq. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. I. p. 130. Haackium ad Thuc. I, 12. Kühner. Gr. T. II. §. 735. et ad Anab. I, 7, 9.

CAPUT IV. §. 1. *περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι*] de eo coniecturam potius facientes, quam universam eius docendi rationem omniaque dicta ac praecepta perspecta habentes. De sententia Schneiderus aptissime comparavit locum dialogi inter Platonicos publicati p. 410. B. Cicer. de Orat. I, 47, 204: Socratem illum solitum aiunt dicere perfectum sibi opus esse, si quis satis esset concitatus cohortatione sua ad studium cognoscendae percipiendaeque virtutis; quibus enim id persuasum esset, ut nihil mallent se esse, quam bonos viros, eis reliquam facilem esse doctrinam.

προαγαγεῖν] Hotibius in Lectt. Aristoph. p. 17. malebat *προσαγαγεῖν*: quod licet primo obtutu blandiatur (v. quae supra ad 1, 2, 17. de verborum *προβιβάζειν* et *προσβιβάζειν* discrimine exposuimus), tamen non est probandum. *Προσάγειν τινὰ ἐπ' ἀρετήν* est perducere aliquem ad virtutem; sed *προάγειν* est simpliciter viam monstrare, quam quis ingressus progredi possit ad virtutem:

νοι, μὴ μόνον ἃ ἐκεῖνος κολαστηρίου ἕνεκα τοὺς πάντ'
οἰομένους εἰδέναι ἐρωτῶν ἤλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἃ λέγων
συνημέρευε τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων, εἰ ἱκα- 2
νὸς ἦν βελτίους ποιεῖν τοὺς συνόντας. Λέξω δὲ πρῶ-
τον ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλε-
γομένου πρὸς Ἀριστόδημον τὸν Μικρὸν ἐπικαλούμε-
νον. Καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς
**οὔτ' εὐχόμενον* οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ*
τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ
Ἀριστόδημε, ἔστιν οὕστινας ἀνθρώπους τεθαύμακας
ἐπὶ σοφίᾳ; — Ἔγωγε, ἔφη. — Καὶ ὅς· Λέξον ἡμῖν, ἔφη, 3
τὰ ὀνόματα αὐτῶν. — Ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει
Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ
Μελανιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ ἀν-
δριαντοποιίᾳ Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ Ζεῦξιν. —

συνόντας] F. a prima manu *τοιούτους* habet.

§. 2. *οὔτ' εὐχόμενον*] Pro his verbis ante Ernestium legebatur *μηχανώμενον*: unde auctore Stephano Leoncl. *οὔτ' εὐχόμενον* ingeniose coniecit. Vind. 2. Par. D. pr. m. et F. exhibent *μὴ μαχόμενον*. Cum Voss. 1. et Bessar. omittunt haec verba Ern., Ruhnk., Zeun., Herbst., Saupp. «Verum Xenophon initio quiquod quidem egregie convenit verbo opposito *προτρέψασθαι*. Socrates enim dicitur h. l. concitasse tantum discipulos suos ad studium virtutis, viam autem, qua ad adipiscendam ipsam virtutem insistendum esset, non monstrasse.

μὴ μόνον] Particula *μή*, non *οὐκ*, usus est propter imperativum *δοκιμαζόντων*: quod clarius patebit, si participium resolveris in verbum finitum, ut *μὴ μόνον ταῦτα — σκεψάσθωσαν καὶ δοκιμαζέτωσαν*.

τοὺς πάντ' οἰομένους εἰδέναι] Sophistae in primis intelligendi sunt, quorum iactationem modis omnibus Socrates reprimere et compescere studebat.

§. 2. *Ἀριστόδημον*] qui postea Socratis amantissimus et comes assiduus factus est. V. Cobet. Prosop. p. 64. et Stallbaum. ad Plat. Symp. 173, 13.

ἔστιν οὕστινας] V. Rost. §. 99. not. 12. b. Kühner. T. II. §. 782. 5. (Gr. schol. §. 331, not. 4), ubi etiam loci reperiuntur, qui scripturam receptam *ἀνθρώπους* defendant — *θαυμάζειν ἐπὶ σοφίᾳ*, ut Plat. Symp. p 206. B: *σὲ — ἐθαύμαζον ἐπὶ σοφίᾳ*. V. nos in Gr. T. II. §. 612. et § 584. not. (Gr schol §. 296. II.) — De usu perfecti *τεθαύμακας* v. ad I, 2, 49. *δεδέσθαι*.

Καὶ ὅς] V. Rost. §. 98. 8. Kühner. T. II. §. 781, 3. a. (Gr. schol. §. 331, not 1.) Infra III, 1, 5. 3, 3. 4. 4, 1. 12, 1. IV, 3, 3. 6, 2.

§. 3. *τοίνυν*] Saepe particula *μεταβατικὴ τοίνυν* usurpatur, si quis alterius orationem excipiens sine tergiversatione respondet. V. nos in Gr. T. II. §. 758, 2.

ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ] Non absurde Car. Gabr. Cobetus

4 *Πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἴδωλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι ἢ οἱ ζῷα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά; — Πολύ, νὴ Δία, οἱ ζῷα, εἴπερ γε μὴ τύχῃ τινί, ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα γίγνεται. — Τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων, ὅτου ἕνεκα ἔστι, καὶ τῶν φανερῶς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις; — Πρέπει μὲν τὰ ἐπ'*
5 *ὠφελείᾳ γιγνόμενα γνώμης ἔργα εἶναι. — Οὐκοῦν δο-*

dem capitis I. §. 2. religionem Socratis mentione sacrificiorum et usu *μαντικῆς* comprehendit; sed idem cap. III. §. 2. primum preces, deinde sacrificia diis oblata, denique usum *μαντικῆς* tanquam praecipuas religionis Socraticae partes commemorat." SCHNEIDER. — *ἀνθρώπους*] Sic lunt. BCDFGHIL pro vulg. *ἀνθρώπων*.

§. 4. *Πότερα*] F. *πότεροι* — *ἀξιοθ. εἶναι ἢ*] F. *ἀξ. εἰσὶν ἤ.* — *εἴπερ γε*] F. *εἴπερ*. Idem *ἀπὸ γνώμης*. — *γίγνεται*] Sic scribendum c. Vat. 1. Flor. E. et Par. D., qui *γίνεται* exhibent pro vulg. *γένηται*. Steph. suasit *γεγένηται*: quod complures receperunt.

l. d. p. 12. legendum putat *διθυράμβων*, sc. *ποιήσει*, quia voc. *διθύραμβος* singulari numero, ut *ἔπος*, *μέλος*, non usurpetur, sed plurali, ut *ἴαμβοι*, *ἀνάπαιστοι*.

Μελανιππίδην] Vixit 520 a. Chr. n. V. Cobet. l. d.

Πολύκλειτον] P., Sicyone natus, nobilissimus fuit statuarius (430 a. Chr. n.). Zeuxis, ex Heraclea vel Epheso oriundus, nobilissimus fuit pictor (430 a Chr. n.). V. de utroque C. O. Mülleri Handb. d. Archaeol. d. Kunst p. 107 sqq. p. 133 sqq. ed. II. et Cobet. l. d. p. 51 sq.

§. 4. *εἴπερ γε — γίγνεται*] *Γέ* particulis *εἴπερ* additum intendit earum vim: wenn anders nämlich. Locus nostro consimilis ab Herbstio affertur Anab. I, 7, 9. Adde Sympos. V, 6. Hellen. I, 7, 6. Eleganter autem variata est oratio in verbis *τύχῃ* et *ὑπὸ γνώμης*; *τύχη* enim tanquam instrumentum, quo quid fit, cogitatur; sed *γνώμη* tanquam res efficax, qua quid procreatur.

Πρέπει μὲν] Vocula *μέν* in responsione posita idem valet, quod *μήν*, unde originem traxit; habet enim vim confirmativam.

§. 5. *Οὐκοῦν*] De praestantissima huius loci sententia cf. infra IV, 3, 3 sqq. De deorum providentia, ex hominis fabricatione perspecta, v. quos Davisius laudat ad pulcherrimum Ciceronis de Nat. Deor. II, 54. locum p. 432. ed. Creuz.

Ὀσμῶν γε μήν] Particulae *γὲ μήν* usurpantur, quum oratio cum vi quadam ad rem novam transit (iam vero, porro), ita quidem, ut particula *γέ* vocabulum antecedens graviter efferat. Saepe, ubi *μέν* praecedit, adversativa vi dicuntur. Infra I, 6, 6: *οὐκ οἶσθ', ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων ἥκιστα ὄψου δεῖται, ὁ δὲ ἥδιστα πίνων ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; Τά γε μὴν ἱμάτια οἶσθ' ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι ψύχους καὶ θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται —;* III, 6, 12. 8, 10. 9, 6. 11, 10. Symp. IV, 13. Apolog. 12. Ages. 2, 23, ubi

κεῖ σοι ὁ ἐξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς δι' ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μέν, ὥςτε ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ὦτα δέ, ὥςτε ἀκούειν τὰ ἀκουστά; Ὀσμῶν γε μήν, εἰ μὴ ῥῖνες προςετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; Τίς δ' ἂν αἴσθησις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων καὶ πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων γνώμων ἐνειργάσθη; Πρὸς δὲ 6
τούτοις οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε προνοίας ἔργον ἐοικέ-

Structura εἰ γένηται neque huius loci sententiae apta est et prorsus Atticorum pedestris orationis scriptorum usui repugnat. V. adn. in II, 1, 12. — γιγνόμενα] Ern. c. Voss. γενόμενα. Male.

§. 5. Οὐκοῦν] Bornem. c. aliis οὔκουν. V. Exc. III. — ὁ ἐξ ἀρχῆς] Articulum Ern. e Steph. sec. addidit, et habent eum Voss. 1. et Par. F. G. pr. m. L. — προςετέθησαν] Sic Steph. sec. et Voss. 1. pro vulg. προσετ. — Τίς δ' ἂν] Edd. pr. et Par. c. LEG. τί δ' ἄν. — ἐνειργάσθη] F. Iunt. ἐνεργ.

§. 6. ἔργον] V. adn. — ἅ, ὅταν] F. ἃ καὶ ὅταν — δέοι, v. Breitenbach. Ubi autem hae particulae coniunctioni accedunt, earum vis totam enuntiationem afficit, ut Apolog. §. 13: ὥς γε μὴν οὐ ψεύδομαι κατὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦτ' ἔχω τεκμήριον. §. 18. εἴ γε μήν. Hieron. X, 5. et 8. XI, 12. Ages. 1, 5. 9. Plat. Symp. p. 197. A. Plura exempla contulit Hartung. Gr. Partik. T. I. p. 401 sq. II. p. 383 sq.

τῶν διὰ στόματος ἡδέων] Vocabulum στόματος caret articulo, quia διὰ στόματος quasi verbi vim habet. V. ad I, 1, 9.

§. 6. οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε προνοίας ἔργον ἐοικέναι] nonne videtur tibi hoc quoque providentiae opus existimandum esse? Scriptura, quam dedimus, habetur in Iunt. Ald. Par. Steph. ABCEGH. Alii cum Voss. 1. 2. Par. I. ediderunt ἔργῳ. Bornemannus e Vind. 2. et Par. D.F. recepit ἔργοις. Sauppius recte rediit ad vulgatum ἔργον, duas alteras scripturas librariorum emendationes esse arbitratus. Corruptela nata videtur partim ex eo, quod librarii crediderint verbum ἐοικέναι significare similem esse, quum potius h. l. designet putari, haberi, ut saepe; partim e compositione verborum, δοκεῖ ἐοικέναι, in qua nihil est, quod offendamus. Nam optime monet Sauppius, uti δοκεῖν φαίνεσθαι dicatur, ita pari iure δοκεῖν ἐοικέναι dici posse, quod etiam Conviv. VI, 8. VIII, 31 legitur. Infra II, 1, 22: ὥστε λευκοτέραν — δοκεῖν φαίνεσθαι: ubi v. Bornemann. III, 1, 4. Cf. ad IV, 2, 20 extr. Thuc. I, 122: ἐν ᾧ ἢ δικαίως δοκοῖμεν ἂν πάσχειν, ἢ διὰ δειλίαν ἀνέχεσθαι καὶ τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι. Plat. Phaedr. p. 269. D: δοκεῖ μοι φαίνεσθαι ἡ μέθοδος. Discrimen horum verborum clare apparet Oecon. X, 9: ἠρώτα, εἴ τι ἔχοιμι συμβουλεῦσαι, ὡς ἂν τῷ ὄντι καλὴ φαίνοιτο, ἀλλὰ μὴ μόνον δοκοίη. De articulo ante infinitivum (τὸ — θυρῶσαι) post demonstrativum praeparativum τόδε illato cf. de Rep. Lac. IX, 1: ἄξιον δὲ τοῦ Λυκούργου καὶ τόδε ἀγασθῆναι, τὸ κατεργάζεσθαι — αἱρετώτερον

ναι, τό, ἐπεὶ ἀσθενὴς μὲν ἐστιν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἅ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαί τι δέῃ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείεται; ὡς δ' ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἠθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι· ὀφρύσι τε ἀπογεισῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἱδρὼς κακουργῇ· τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπίπλασθαι δὲ μήποτε· και τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι ζώοις οἵους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἵους παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν· καὶ στόμα μέν, δι' οὗ ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα εἰςπέμπεται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι· ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα δυςχερῆ, ἀποστρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς καὶ ἀπενεγκεῖν, ᾗ δυνατὸν προσω-

ἀναπετάννυσθαι — συγκλείεσθαι; ὡς δὲ μηδὲ ἄνεμοι. — καὶ στόμα] H. καὶ τὸ στόμα, quod recentiores editores sine necessitate receperunt. Cf. §. 11. — καταθεῖναι] Par. omnes καθεῖναι. — ἐπεὶ δὲ] Par. ACDEFGH ἐπὶ δέ. — προσωτάτω] A. Flor. AKM ποῤῥωτάτω. Nec aliter Longin. c. 32. et 43., ubi hic locus affertur. V. ad 3, 13.

§. 7. τεχνήματι] Par. CDH τεχνήμασι; F. μηχανήματι.

εἶναι τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου: ubi Haasius multa huius generis exempla contulit. Cf. nos in Gr. II. §. 631, 2. (Gr. schol. §. 304, 2.)

θυρῶσαι] Huius et sequentium infinitivorum subiectum in verbis τὸ προνοίας ἔργον latet.

χρῆσθαί τι] ad aliquid. V. nos in Gr. T. II. §. 549. b. (Gr. schol. §. 278, 4.)

ὡς δ' ἂν — βλάπτωσιν] V. Rost. §. 122. 10. a. Kühner. T. II. §. 775. (Gr. schol. §. 330, 4.) Deinceps ὡς sine ἄν cum coniunctivo constructum est.

ὀφρύσι τε] Rarius apud Xenophontem particula τέ, non sequente καί, ad copulandas enuntiationes usurpatur. Hinc Zeunius malebat δέ.

ἀπογεισῶσαι] Cf. Cicer. N.D. II, 57: Primum enim superiora, superciliis obducta, sudorem a capite et a fronte defluentem repellunt.

τὸ δὲ — δέχεσθαι] Hic et sequentes infinitivi subiecta sunt postremae huius §. enuntiationis, ubi pronomine ταῦτα comprehenduntur.

οἵους τέμνειν] V. Rost. §. 122. 9. Animadv. 1. Kühner. T. II. §. 788. not. 3. (Gr. schol. §. 332, not. 8.) Cf. §. 12. II,1,15.6,37.9,4.III,11,1. Anab.II, 3, 13: οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἵα τὸ πεδίον ἄρδειν.

ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα δυςχερῆ] Scil. ἐστίν. Rarior est ellipsis verbi εἶναι post coniunctiones. De re ipsa cf. Cicer. N. D. II, 57 extr.

§. 7. Ἀμέλει] Sic grammatici et editores hoc vocabulum scribere et pro imperativo habere solent. Scholiastes ad Aristoph. Nubes 484. explicat per: μὴ ἀθύμει. V. Sallier. ad Moerid. v. p. 66. At recte iam Weiskius de Pleon. p. 138. adverbium esse scribendumque ἀμελεί, ut ἀμαχεί, ἀμοχθεί cett., demonstrat, significareque con-

τάτω, ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων· ταῦτα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα ἀπορεῖς πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; — Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκο- 7
πουμένῳ πάνυ ἔοικε ταῦτα σοφοῦ τινος δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου τεχνήματι. — Τὸ δὲ ἐμφῦσαι μὲν ἔρωτα τῆς τεκνοποιίας, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου; — Ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῶα εἶναι βουλευσαμέ-
νου. — Σὺ δὲ σαυτὸν δοκεῖς τι φρόνιμον ἔχειν; — 8
Ἐρώτα γοῦν καὶ ἀποκρινοῦμαι. — Ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἴει φρόνιμον εἶναι, καὶ ταῦτα εἰδώς, ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὔσης ἔχεις,

§. 8. φρόνιμον] Ed. Par. et BCDFGHL et tres Flor. habent φρόνιμος, in quo latere videtur φρονίμως, quo etiam ducit Iunt. φρονίμους. Vat. 1. et Flor. E. σαυτῷ δοκεῖς. F. σὺ δὲ σαυτῷ δοκεῖς τι φρ. ἔχειν. — συνήρμοσται] F. λαβών τι τὸ σῶμα συνήρμοσαι, omisso σοι. — μόνον ἄρα] A.B. ἄρα μόνον, quod post Schneiderum receptum est, quanquam vulgata optime sese habet. — εὐτυχῶς πως] Sext. Emp. adv. Math. p. 573. εὐτ. πο-

fidenter, utique, prorsus, omnino. Quam sententiam confirmat grammaticus in Lex. Seguer. p. 214: Ἀμέλει· τοιγαροῦν, δηλαδή, πάντως· ἐπίῤῥημα γάρ ἐστι συγκατάθεσιν δηλοῦν. Falsa de imperativo opinio verum accentum (ἀμελεί) corrupisse videtur. V. nos in Gr. T. I. §. 363. β. p. 409. Legitur etiam infra IV, 4, 6.

ζῶα εἶναι βουλευσαμένου] Eleganter Weiskius vertit: der mit Ueberlegung das Dasein lebendiger Wesen beschlossen hatte.

§. 8. σαυτὸν] Subiectum infinitivi, quod aliis locis, ubi idem est subiectum verbi regentis, omitti solet, h. l. propter oppositionis vim additum est, uti mox σὲ — δοκεῖς συναρπάσαι κτλ. V. Rost. §. 126. not. 3. Kühner. Gr. T. II. §. 646. 1. (Gr. schol. §. 307, not. 4.) Cf. II, 6, 35 extr. 38.

Ἐρώτα γοῦν καὶ ἀποκρινοῦμαι] Haec verba, quae in omnibus codd. leguntur, primus omisit Bessario in huius loci Latina interpretatione, nec habet, uti Schützius commemorat, editio Romana Brunelli, sed incertum, utrum operarum vitio an codicis auctoritate, deinde Ruhnkenius et Ernestius damnaverunt, et Schützius, quem recentiores editores fere omnes secuti sunt, exterminavit, Zeunius contra, Weiskius, Langius defenderunt. Etsi fateor his verbis sententiarum continuationem quodammodo turbari; tamen intelligere nullo modo possum, quomodo, nisi ab auctore ipso profecta sint, aliena manu importari potuerint. Quare non dubitavi haec verba in pristinum locum restituere, praesertim quum eorum sententia nihil habeat, quod absurdum sit. Socrates enim quaerit ex Aristodemo, utrum putet se quidem φρόνιμόν τι ἔχειν. Aristodemus, hac inexspectata in-

καὶ ὑγροῦ βραχὺ πολλοῦ ὄντος καὶ τῶν ἄλλων δή-
που μεγάλων ὄντων ἑκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι
τὸ σῶμα συνήρμοσταί σοι; νοῦν δὲ μόνον ἄρα οὐ-
δαμοῦ ὄντα σὲ εὐτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι καὶ
τάδε τὰ ὑπερμεγέθη καὶ πλῆθος ἄπειρα δι' ἀφροσύ-

θέν ex h. l. affert. — *καὶ τάδε τὰ*] Sic Vat. 1. Par. D. F. pro vulg. *καὶ τά.* — *ὡς οἴει*] Voss. 1. *οὕτως οἴει*: quod receperunt recentiores edd. Hindenb. *ὦς οἴει.* Male. V. nos in Gr. T. I. §. 348.

terrogatione, quae quo pacto cum antecedentibus cohaereat non intelligit, quodammodo perturbatus, non simpliciter respondere vult se *φρόνιμόν τι ἔχειν* credere, sed Socratis interrogationem a se aversurus respondet: Nun ja, fahre nur fort in deinen Fragen, und ich will dir antworten. Fingendus est Socrates post interrogationem: *Σὺ δὲ σαυτὸν δοκεῖς τι φρόνιμον ἔχειν;* Aristodemum aliquantisper eius explorandi caussa et non sine aliqua ironia intuitus esse et tacuisse. Etiam Finckhius in Iahn. Annal. phil. 1828. p. 283. haec verba retinenda censet. Comparat Symp. V, 2: *ἀλλ' ἀποκρίνου. Σὺ δέ γε ἐρώτα.* Particula *γοῦν* saepe in responsione usurpatur, ut infra III, 3, 5. 6. 7. 6, 5. 10, 8. Cyrop. V, 3, 14. Cf. Hartung. Gr. Part. II. p. 15. Langius locum sic accipit: Quum pudor Aristodemum prohiberet rem plane affirmare et veritas negare, tecte et callide hunc in modum respondet: interroga igitur et respondebo, i.e. dum respondeo, cognosces me *φρόνιμόν τι ἔχειν.* Credit igitur non tam e responsionis argumento Aristodemum velle colligi se ratione praeditum esse, quam ex ipso respondendo; nam qui respondere possit, eundem ratione praeditum esse oportere. Zeunius sic: interroga igitur alia, quae hinc necessario consequuntur quaeque tu soles ex eiusmodi praemissis colligere, et tum habebis me paratum ad respondendum. Weiskius sic: Frage nur weiter, die Antwort soll folgen.

μικρὸν μέρος λαβόντι] tibi exiguam partem sumenti corpus est compactum. Mire Schützius *λαβόντι* cum *τὸ σῶμα* coniunxit et ita interpretatus est: tum corpus nanciscerere.

νοῦν δὲ — συναρπάσαι] Cicero N. D. II, 6: Unde enim hanc (mentem) homo arripuit? ut ait apud Xenophontem Socrates. Cf. ibid. III, 11. Plat. Phileb. p. 30. A. ibiq. Stallb. p. 190 sq. Goth. et infra IV, 3, 14.

§. 9. *Μὰ Δί'*] Particula *μά*, profecto, neque affirmat per sese neque negat, sed simpliciter vim habet confirmativam. Hinc et in affirmativis et in negativis enuntiationibus locum habet. In enuntiationibus affirmativis coniungitur cum *ναί*: *ναὶ μὰ τὸν Δία*; in negativis cum particula *οὔ*: *οὐ μὰ Δία.* Ubi autem simpliciter legitur *μὰ Δία* sine *οὔ*, enuntiatio negativa aut antecedit aut subsequitur. Sic h. l. *μὰ Δία* referendum est ad remotiora verba: *ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν φρόνιμον εἶναι.* Infra IV, 6, 10: *Χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρίαν; Μὰ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν*: ubi *μά* pertinet ad *οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα,* non per Iovem ad minima, immo ad maxima. Oecon. XII, 1: *Ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγώ* (Socrates), *μή σε κατακωλύω, ὦ Ἰσχόμαχε,*

νην τινά, ὡς οἴει, εὐτάκτως ἔχειν; — Μὰ Δί᾽· οὐ 9 γὰρ ὁρῶ τοὺς κυρίους, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων τοὺς δημιουργούς. — Οὐδὲ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σύ γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἣ τοῦ σώματος κυρία ἐστίν· ὥστε κατά γε τοῦτο ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲν γνώμῃ, ἀλλὰ τύχῃ

not. 4. Vulgata non est tentanda; nam verba ὡς οἴει referenda sunt ad δι᾽ ἀφροσύνην τινά, infinitivus autem ἔχειν pendet a δοκεῖς.

§. 9. ἑαυτοῦ] V. adn. — οὐδὲν] Sic Voss. I. pro οὐδέ.

ἀπιέναι ἤδη βουλόμενον; Μὰ Δί᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες (sc. οὔ με κατακωλύεις)· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέλθοιμι, πρὶν παντάπασιν ἡ ἀγορὰ λυθῇ. V. nos in Gr. II. §. 701. Saepe particula negativa subsequentis enuntiationis coniuncta est cum particula adversativa, ut infra III, 4, 3: μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἀλλ᾽ οὐδὲν ὅμοιόν ἐστι χοροῦ τε καὶ στρατεύματος προεστάναι (allerdings, jedoch nicht). Cyrop. VIII, 3, 45. Denique non pauci reperiuntur loci, in quibus neque addita vocula οὔ neque antecedente vel subsequente enuntiatione negativa formula μὰ Δί᾽ negativam vim habet. Nimirum id fit, ubi quum e sententiarum continuatione facile intelligi potest negari quod alter interrogarit, tum id subsequenti particula adversativa satis significatur, ut infra III, 13, 3: Ἆρ᾽ οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἄχθονται πίνοντές τε αὐτὸ (τὸ ὕδωρ) καὶ λουόμενοι αὐτῷ; Μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη· ἀλλὰ καὶ πολλάκις τεθαύμακα, ὡς ἡδέως αὐτῷ πρὸς ἀμφότερα ταῦτα χρῶνται: ubi in interrogatione ἆρ᾽ οὖν—ἄχθονται κτλ. negativa sententia latet. V. ad II, 6, 1. Cyrop. I, 4, 28: Ἀλλ᾽ ἦ, φάναι, ἐπελάθου τι, ὧν ἐβούλου εἰπεῖν; Μὰ Δία, φάναι, ἀλλ᾽ ἥκω διὰ χρόνου, minime vero, sed. II. 2, 22. Exposuerunt de hac iurandi formula Sauppius ad h. l., Bornemannus ad Symp. IV, 7., Reisigius in Aristoph. Coniectan. p. 106., Stallbaumius ad Plat. Phileb. p. 36. §. 72. Gorg. p. 489. E. p. 154., Bellermannus in Dissert. de Gr. verb. tim. struct. Berol. 1833. p. 21., Passovius et Rostius in Lex. v. μά.

Οὐδὲ γὰρ] Γάρ, ut Latinum enim, saepe refertur ad sententiam cogitatione supplendam, ut: pulchre dixisti (cum ironia, ei vortrefflich); neque enim etc. Hic ellipticus usus quum alias, tum maxime in responsione frequens est. Cf. II, 1, 2.15.3, 6.6, 7.15. III, 6, 12. 11, 7. Sed illa ellipsis non apte statuitur III, 5, 2.10.11.16.6, 2.7, 8.10, 2. IV, 4, 23.5, 8.6, 3.14. V. nos in Gr. T. II. §. 840. d. (Gr. schol. §. 324, 2.)

ἑαυτοῦ] Voss. 1. Par. ABC. Flor. ABC. Vict. K.L. exhibent σεαυτοῦ, et Vat. I. Par. F. et M. σαυτοῦ. Quamvis gravi auctoritate scriptura σεαυτοῦ nitatur, tamen vulgatam ἑαυτοῦ deserere nolui, quia, ut facile ἑαυτοῦ in σεαυτοῦ a librariis mutari potuit, ita difficillimum ad intelligendum est, quo modo contrarium fieri potuerit. Pronomen reflexivum tertiae personae de prima et secunda persona et apud poetas et in pedestri oratione frequentissime usurpatur, ubi, exuta certae personae notatione, solam reflexionis ad subiectum vim retinens simpliciter significationem habet adiectivi ἴδιος et ex ipsa enuntiationis structura sponte patet, ad quamnam personam referendum sit. Quod ubi non est, huic pronominum mutationi nullus locus est. Quare infra II, 1, 7. inepte

10 πάντα πράττεις. — Καὶ ὁ Ἀριστόδημος· Οὔτοι, ἔφη,
ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκεῖνο
μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι, ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας
προσδεῖσθαι. — Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσῳ μεγαλοπρεπέστε-
ρον ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, τοσούτῳ μᾶλλον τιμητέον
11 αὐτό; — Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι, εἰ νομίζοιμι θεοὺς ἀν-

§. 10. ἐκεῖνο] Edd. pr. et Par. E. habent ἐκεῖνον: quod, nisi omnes libri in extrema hac §. tenerent αὐτό, non dubitarem recipere. Ad ἐκεῖνον e τὸ δαιμόνιον eliciendum esset τὸν δαίμονα. Conf. Popponem ad Thuc. Part. I. Vol. 1. p. 284. — ἢ ὡς] Par. ABCDFH omittunt ἢ aperto errore. Nam recte docet Born. alius generis esse, quae Matthiaeus ad Eur. Alc. 899. et Her-

in cod. H. legitur ἑαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις. At aptissime II, 1, 31. τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου ἑαυτῆς (Eigenlob) ἀνήκοος εἶ. In aliis locis ob antecedentem literam σ scriptura dubia est. Sic II, 1, 30. sententia flagitante legendum est οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς σεαυτῆς φίλους, quanquam non pauci libri habent ἑαυτῆς. Contra II, 6, 35. ἑαυτοῦ egregie respondet loci sententiae. Cf. Anab. VI,6,15. VII,5,5. Cyrop. I, 6, 44. Frustra conatur Bernhardyus Synt. p. 272. probare hunc pronominis ἑαυτοῦ pro ἐμαυτοῦ et σεαυτοῦ usum in numero singulari ab Isocrate demum et Xenophonte originem ducere et labanti iam graecitati tribuendum esse, quum apud optimos quosque scriptores hic usus reperiatur. V. C. F. G. Arndtium in Comm. de pr. reflex. ap. Gr. usu Neobrand. 1836. p. 16 sqq., qui subtilissime de hoc usu disputat, Maetznerum ad Antiphont. p. 181 sq. Matthiae. Gr. T. II. §. 489, 2. Rost. §. 99. not. 6. Mehlhorn. §. 235, n. 12). Kühner. T. II. §. 628. aa. p. 324. (Gr. schol. §. 302, 8.)

§. 10. Οὔτοι] non certe. V. nos in Gr. T. II. §. 758. not. (Gr. schol. §. 317, 3.)

ἢ ὡς] Post comparativum saepius ἢ ὡς cum infinitivo legitur pro ἢ ὥστε c. inf. Cf. III, 5, 17; sed alias quoque, ut Apol. §. 16. Hier. X, 1. Cyrop. 1, 1, 2. VI, 3, 22. Anab. III, 3, 7.

ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον] Scil. ὄν: quo magnificentius numen divinum est et tamen te cura sua dignum habet. De omisso participio ὄν cf. II, 1, 32: τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων —, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις κτλ. (scil. οὖσα). 3, 15: ἄτοπα λέγεις — καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ, et nullo modo tibi convenientia. IV, 6, 8. Symp. IV, 25: καὶ γὰρ ἄπληστον (scil. ὂν) καὶ ἐλπίδας τινὰς γλυκείας παρέχει: ubi Bornemannus largam exemplorum copiam congessit. Apolog. §. 28: Ἀπολλόδωρος, ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δ' εὐήθης.

§. 11. Ἔπειτ' οὐκ οἴει—;] V. adnotata in I, 2, 26. De relativo οἵ post enuntiationem interrogativam v. ad I, 2, 64.

ἄνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν] Cf. Cicer. N.D. II, 56.

καὶ ἧττον κακοπαθεῖν, οἷς καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ στόμα ἐνεποίησαν] Omnes libri praeter Victorianos hunc locum sic exhibent: κ. ἧττον κακοπαθεῖν· καὶ ὄψιν — ἐνεποίησαν. Victor. K. habet κακοπαθεῖνων et L. παθεῖνων:

θρώπων τι φροντίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοίην αὐτῶν. — Ἔπειτ' οὐκ οἴει φροντίζειν; οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἄνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν· ἡ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν πλεῖον ποιεῖ δύνασθαι καὶ τὰ ὕπερθεν μᾶλλον θεᾶσθαι καὶ ἧττον κακοπαθεῖν, * οἷς * καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ στόμα ἐνεποίησαν· ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλ-

mann. ad v. 890. disputarunt. — μᾶλλον] Voss. 1. μᾶλλον καί.
§. 11. Εὖ ἴσθι] F. εὖ γὰρ ἴσθι, quod recepit Born. et probavit Poppo in Annal. litt. Berol. 1842. p. 63. — τι φροντίζειν] Par. E. et edd. pr. omitt. τι. — πλεῖον] F. πλέον: quod recep. Born. — κακοπαθεῖν, οἷς] V. adn.

unde Victorius scribendum censuit κακοπαθεῖν ὧν. Scripturam et vulgatam et librorum Victorianorum esse vitiosam nec Victorii emendatione persanari non potest esse obscurum. Nam eae tantum res h. l. commemorari possunt, quae hominibus practer cetera animalia tanquam propriae ac praecipuae a dis tributae sunt: statura erecta, manus, lingua, quae vocem articulet, animus praestantissimus. Oculi autem et aures et os hominibus cum bestiis sunt communia. Huc accedit, quod, quum πρῶτον μὲν—ἔπειτα sibi respondeant, clare apparet verba καὶ ὄψιν — ἐνεποίησαν non novum argumentum continere, sed primi argumenti membrum quoddam esse. Langius, L. Dindorfius aliique verba post κακοπαθεῖν: οἷς ἐνεποίησαν ut suppositicia uncis sepserunt; Coraes autem locum sic constituit: καὶ ἧττον κακοπαθεῖν καὶ ὄψιν κ. ἀκοὴν καὶ στόμα, expuncto verbo ἐνεποίησαν; Weiskius excidisse ex his aliquid putat; nempe sensuum horum instrumenta esse altius (sive in capite excelsius sublato) locata; nam de his, ut partibus animanti necessariis, iam §. 5. dictum fuisse; hic autem humani corporis in altum erecti praestantiam demonstrari; eadem causa ductus Heindorfius locum sic refinxit: καὶ ὄσφρησιν καὶ ὄψιν κ. ἀκ. κ. στ. ἄνω ἐποίησαν; Bornemannus denique legendum coniicit: καὶ ὄψιν—ἄνωθεν ἐποίησαν. Ego vero, quum neque verba καὶ ὄψιν—ἐνεποίησαν ab aliena manu illata esse persuadere mihi possem, neque editorum emendationes placerent, ducibus libris Victorianis (κακοπαθεῖνων) scribendum duxi κακοπαθεῖν οἷς: erecta statura efficit, ut minus laedantur eae corporis partes, quibus καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ στόμα di ingeneraverunt. Vocabulum ὄψις latiore notatione videtur dictum, ut universam faciem, in qua et oculi et nasus et os sunt, indicet, et στόμα non de sensu gustandi, sed potius de facultate loquendi intelligendum sit. Fateor sententiam aliqua premi difficultate. Nam obscurum est, quomodo erecta hominum statura magis, quam prona bestiarum efficere possit, ut illae corporis partes minus laedantur. At interpretis non est, quaecunque minus recte a veteribus scriptoribus dicta videntur, eiicere vel corrigere, sed, qua ratione explicari possint, exquirere.

λοις ἑρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἳ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν· ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖρας προςέθεσαν, αἳ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν, ἐξεργάζονται.
12 Καὶ μὴν γλῶττάν γε πάντων τῶν ζώων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν οἵαν, ἄλλοτε ἀλλαχῇ ψαύουσαν τοῦ στόματος, ἀρθροῦν τε τὴν φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις, ἃ βουλό-

§. 12. *Καὶ μὴν*] F. *καὶ μὴν καί*, quod recep. Born. — *ταύτας*] Sic Ald. Par. Steph. Par. BCEH.; Iunt. ed. pr. Bas.

ἑρπετοῖς] „Animalia *πορευτικὰ* hic appellari *ἑρπετὰ* mirum est. Nam apud poetas quidem (ex antiquo usu verbi *ἕρπειν*, ire) *ἑρπετὰ* universe dicuntur animalia. Hesych.: *Ἑρπετά· τὰ ἄποδα· καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ἄνθρωποι.* V. quos laudat Gedickius ad Pindari carm. selecta (Pyth. I, 47.) p. 210. Sed hic Atticum tractamus prosa oratione utentem. Hoc ego hac ratione expedio: Socrates hic animalium tantum truncum spectare debebat, quia de pedibus eorum deinceps dicturus erat. Sine his enim serperent, si possent, et essent quasi reptilia.“ WEISK.

§. 12. *Καὶ μὴν γλῶττάν γε*] *Καὶ μήν* particulae (v. II, 3, 10. III, 12, 2.) indicant transitum ad novam rem, adiuncta notione confirmandi (*μήν*): et vero, ac profecto; *γέ* particula habet vim suppletivam (quidem), ut in *καί — γέ*. Infra I, 6, 3: *καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις*. 8. II, 2, 4. 7, 1. 8, 2. III, 4, 4. 5, 3. 10, 2. Saepe autem in hac particularum iunctura *μήν* habet vim adversativam: quod ubi est, hae particulae verti possunt per: et (*καί*) vero aut tamen (*μήν*) certe (*γέ*), aut: atqui certum est, atqui certe. Cf. II, 3, 10. 14. 19. 8, 4. 5. 10, 3. III, 1, 11. 5, 21. 7, 4. 12, 3. 4. V. Hartung. Griech Partik. T. I. p. 401. Strangium in Leipzig. Jahrb. 1835. p. 573. Cf. nos in Gr. T. II. §. 696. c. et §. 704. I. 1. p. 399. (Gr. schol. §. 316, 1. et 317, 2.)

οἵαν — ἀρθροῦν] V. ad §. 6. *οἵους τέμνειν*. — De re ipsa Schneiderus bene haec addidit: „Rationis potius usu sermo nititur, ut bene monuit iam olim Aristoteles.“ Vel potius sic: in utraque re arte coniuncta, ratione humana et linguae totiusque oris artificiosa conformatione.

καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις, ἃ βουλόμεθα] H. e. *καὶ οἵα ἡμᾶς σημαίνειν ἀλλ., ἃ β.* Graeci enim, ubi duae enuntiationes relativae se excipiunt, in altera relativum vel plane omittere, uti h. l., vel in demonstrativum mutare solent, licet relativum posterius in alio casu, atque prius, ponendum fuerit. V. nos in Gr. T. II. §. 799. (Gr. schol. §. 334, 1.) Breitenbachius l. d. p. 260 cum Sauppio ex antecedenti *οἵαν* coniunctionem *ὥστε* eliciendam censet: *καὶ ὥστε (ἡμᾶς) σημαίνειν.* Quod autem ad infinitivum *σημαίνειν* subiectum *ἡμᾶς* omissum est, offensioni esse non poterit, si meminerimus Graecos subiectum infinitivi, nisi maiore vi efferendum sit, semper supprimere,

μεθα; Τὸ δὲ καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς τοῖς
μὲν ἄλλοις ζώοις δοῦναι περιγράψαντας τοῦ ἔτους
χρόνον, ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι γήρως ταύτας πα-
ρέχειν; Οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τοῦ σώμα- 13
τος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ', ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν
ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσε· τίνος γὰρ

L. Voss. 2. Vind. ταῦτα: quod recepit Breitenb., comp. Oec. I, 23: δεῖ..πρὸς ταῦτα (sc. τὰς ἐπιθυμίας) οὐχ ἧσσον διαμάχεσθαι.

ubi enuntiatio relativa, quae sequitur, idem habeat subiectum.

Τὸ δὲ — δοῦναι — παρέχειν] Infinitivus cum articulo elliptico quodam modo in exclamationibus et vividioribus interrogationibus usurpatur. Sententia, e qua pendet infinitivus, ut *οὐ θαυμαστόν ἐστιν* vel simile quid, cogitatione supprimitur. Cf. infra IV, 3, 5 sqq. V. Bornemann. ad Apol. §. 17. p. 58. Matthiae. Gr. T. II. §. 544. Rost. §. 125. not. 5. Kühner. T. II. §. 652, 1. (Gr. schol. §. 309, not. 2.)

τοῦ ἔτους χρόνον] H. e. eine Zeit (einen Theil) des Jahres. Aliis locis *τοῦ ἔτους χρόνος* est Jahreszeit. Saepe enim substantivum sine articulo cum genitivo attributivo, cui praepositus est articulus, componitur, ut utriusque nominis notio quasi in unam coalescat. Temere ego hunc usum in Gr. T. II. §. 495. not. 1. soli poeticae orationi adiudicavi. Infra I, 5, 2: *ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου* (Lebensende). Apol. 30: *ἐν καταλύσει τοῦ βίου*. Anab. I, 1,1: *τελευτὴν τοῦ βίου* (ubi perperam Born. ex uno cod. articulum addidit). Cyrop. V, 1, 13: *ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου*. VII, 2, 20: *ἐν ἀκμῇ τοῦ βίου*. Pari modo explicandi sunt loci a Ios. Strangio in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 372. excitati: Isocr. Paneg. p. 37, 21: *διὰ σπανιότητα τῆς γῆς*. Areop. p. 132, 8: *περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων*. Panath. p. 228, 18: *περὶ διοίκησιν τῆς πόλεως*. Epist. ad Archid. p. 406, 15: *δι' ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων*. Idem comparare iubet Schoemann. ad Isaeum p. 421. Hertlin. ad Thuc. VIII, 5. p. 425. Haas. ad Xen. de Rep. Lac. p. 54. Quibus adde Sauppium ad libr. de Venat. VII, 4. Bornemannum ad Cyrop. II, 4, 4. ed Lips. Raro utrique substantivo additur articulus, ut Anab. I, 9, 30: *ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου*: ubi v. adn.

§. 13. *Οὐ τοίνυν*] V. ad I, 2, 29.

τὴν ψυχὴν κρατίστην] Adiectivum sine articulo substantivo vel postpositum vel praemissum praedicati vim habet, ut v. c. hoc loco *κρατίστην* resolvi possit in *κρατίστην οὖσαν* vel in *ἣ κρατίστη ἐστίν*. Sic §. 12: *μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων γλῶτταν ἐποίησαν οἵαν κτλ.* h. e. *ἡ τῶν ἀνθρ. γλῶττα μόνη ἐστίν, ἣν ἐποίησαν κτλ.* (Contra *ἡ μόνη γλῶττα*, die einzige Zunge.) II, 1. 9., ubi v. adn. II, 1, 30. III, 10, 8. IV, 7, 7. de Re Equ. 10, 4. Permultis exemplis hunc usum illustravit C. Gu. Krügerus in lib. de Authent. X. An. Hal. Sax. 1824. p. 42 sq. Cf. Matthiae. Gr. T. II. §. 277. b. Rost. §. 98, 2. c) p. 425. Kühner. T. II. §. 493. p. 138 sq. [(Gr. schol. §. 246, 3, b).]

ἄλλου ζώου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων ᾔσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ φῦλον ἄλλο ἢ ἄνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι; ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάττεσθαι ἢ λιμὸν ἢ δίψος ἢ ψύχη ἢ θάλπη, ἢ νόσοις ἐπικουρῆσαι ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι ἢ πρὸς μάθησιν ἐκπονῆσαι ἢ ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ἢ μάθῃ ἱκανωτέρα ἐστὶ δια-
14 *μεμνῆσθαι; Οὐ γὰρ πάνυ σοι κατάδηλον, ὅτι παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα ὥςπερ θεοὶ ἄνθρωποι βιοτεύουσι, φύ-*

§. 13. *ἢ ἄνθρωποι*] F. et Castal. *ἢ οἱ ἄνθρ.* V. ad §. 14 — *πρὸς μάθησιν*] Iunt. Ald. Castal. *προςμάθησιν*. Inepte. Probans id Schütz: „Mihi, inquit, *προςμάθησιν ἐκπονῆσαι* et concinnitati verborum melius respondere et ad usum loquendi Xenophonteum proprius accedere videbatur, qui *ἐκπονεῖν* solet cum quarto casu construere."

θεῶν — ᾔσθηται ὅτι εἰσί] Anab. I, 2, 21: *ᾔσθετο τότε Μένωνος στράτευμα ὅτι ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν*. V. ad I, 2, 13. De ipsa sententia cf. Cic. N. D. II, 61.

τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων] Infra IV, 3, 13: *ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων*.

τί δὲ φῦλον ἄλλο ἢ ἄνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι;] Numerus pluralivus pro singulari per attractionem quandam positus est. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 305. Kühner. T. II. §. 429. (Gr. schol. §. 241, 6. extr.) Sic Latini, ut Sall. Iug. L, 6: opportunior fugae collis, quam campi fuerant. V. G. T. A. Krügerum in Unters. über d. L. Spr. T. III. §. 2?. p. 67 sqq. et nos in Gr. L. §. 103. not. 5.

ἢ ψύχη ἢ θάλπη] De numero plurativo v. nos in Gr. T. II. §. 408. [(Gr. schol. §. 243, 3).] Cf. infra II, 1, 6. Anab. III, 1, 23, ubi cf. adn.

ἐκπονῆσαι] *Ἐκπονεῖν*, quod aliis locis vi transitiva praeditum cum accusativo construitur, h. l. notionem intransitivam induit.

§. 14. *Οὐ γὰρ*] Nonne igitur. V. ad I, 3, 10.

παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα] praeter (vor) cetera animalia. Infra IV, 4, 1: *παρὰ τοὺς ἄλλους εὐτακτῶν*. Ages. 5, 3. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 588. ε. Kühner. T. II. §. 615. (Gr. schol. §. 297. III.)

ἄνθρωποι] Alii ex Hindenburgii coniectura addito articulo scripserunt *οἱ ἄνθρωποι*. Facilior sit correctio *ἄνθρωποι*; at nulla mutatione opus est. Constat enim nomen *ἄνθρωπος* ex eis esse, quae articulum adiectum habere non soleant, nisi *δεικτικῶς* cumvi quadam efferenda sint. Cf. §. 13: *τί δὲ φῦλον ἄλλο ἢ ἄνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι;* III, 12, 5. IV, 1, 2. 3, 7. 4, 6. V. Sauppium ad h. l. Bornemann. ad Sympos. II, 24. p. 79 sq. ad Cyrop. I, 2, 7 ed. Goth. Cf. nos in Gr. T. II. §. 484. not. (Gr. schol. §. 244, not. 3.)

φύσει] „additum est, quia per se *σῶμα* et *ψυχὴ* etiam ut exculta usu et arte possent intelligi." WEISKIUS. Cf. II, 1, 22. III, 1, 6.

βοὸς ἂν ἔχων σῶμα — ἐδύνατ' ἂν πράττειν] Prius *ἂν* additum est nomini *βοός* ad

σει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες; Οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην ἐδύνατ' ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο, οὔθ' ὅσα χεῖρας ἔχει, ἄφρονα δ' ἐστί, πλέον οὐδὲν ἔχει· σὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς οὐκ οἴει σοῦ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι· ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι, νομιεῖς αὐτοὺς σοῦ φροντίζειν; — Ὅταν πέμπωσιν, ὥςπερ σὺ σοὶ φῄς πέμπειν αὐτούς, συμβούλους, ὅ τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. — Ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθα-

§. 13. *ἐδύνατ' ἂν*] V. adn.
ἀμφοτέρων] Iunt. K.L. Voss. 2. Vind. 1. G. *ἀμφοτέρον.*
§. 15. *Ὅταν πέμπωσιν*] Schneid. contra codd. *Ὅταν μὲν π.* — *σὺ σοὶ*] Hanc optimam scripturam Schneid. e Par. F. laudat. Reliqui omitt. *σοί.* Schütz. *ὥςπερ σοι φῄς.* Dein *καὶ σὺ δοκεῖς* A. et a pr. m. D. F. Steph. I.

id tanquam vocabulum maioris momenti efferendum. V. Rost. Gr. §. 120. not. 5. Kühner. T. II. §. 458, 2. (Gr. schol. §. 261, 2.) et ad Anab. I. 3, 6. Ad participium *ἔχων* ex antecedenti plurali *ἄνθρωποι* eliciendum est *ἄνθρωπος.* — Pro vulgato *ἠδύνατ' ἂν* cum A. et F. scripsi *ἐδύνατ' ἄν.* Formae enim cum augmento *η* recentioris magis quam veteris atticismi propriae sunt. Quare ubi boni, quamvis pauci, codd. formas cum augmento *ἐ* exhibent, eas apud Xenophontem reliquosque veteris atticismi scriptores recipiendas iudico. Nam librarios, posterioris aetatis formis adsuetos, saepe has veterum Atticorum scriptis importasse facile est ad existimandum. Supra I, 2, 24. in omnibus libris legitur *ἐδυνάσθην* 3. pers. dual. impf.; III, 6, 1. cum A B C D H scribendum puto *ἐδύνατο* pro *ἠδ.*; IV, 2, 33. in omnibus Xenophontis libris legitur *ἠδυνήθη,* quanquam Stobaei cod. A. praebet *ἐδυνήθη.* Apol. §. 26. *ἐδυνάμην* (in omnibus libris). Cf. Bornemannum ad Anab. IV, 5, 11. Popponem in Praefat. ad Cyrop. p. XXXVIII. nos ad Anab. III, 1, 11 in var. script. De Thucydide cf. Popponem Part. I. Vol. I. p. 226. et Haackium ad II, 2. et Duckerum ad II, 5.; de Lysia Bremium p. 13. V. Scr.

ἃ ἐβούλετο] quae vellet. Infra III, 5, 8: *εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι,* si vellemus eos sibi vindicare opes, quas alii haberent. V. nos ad Ciceron. Tuscul. I, 5, 9: si solos eos diceres miseros, quibus moriendum esset, neminem tu quidem eorum, qui viverent, exciperes. Ubi optativus in eiusmodi interpositione reperitur, significat actionem saepius repetitam, ut Isaei IV. §. 11.

ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς] utrumque (sc animum et corpus) praestantissimum nactus.

ὅταν τί ποιήσωσι] quidnam est illud, quod ubi dii fecerint, eos te curare putabis? Sic saepe apud Graecos scriptores enuntiatio secundaria per coniunctionem inducta repente in directam enuntiationem interrogativam transit, ita tamen, ut inchoata structura immutata maneat. Exemplorum nubem coe-

νομένοις τι διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς, οὐδ' ὅταν τοῖς Ἕλλησι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ' ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλὰ μόνον σὲ ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ κατατί-
16 θενται; Οἴει δ' ἂν τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοί εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτ' ἂν αἰσθέσθαι; Οὐχ ὁρᾷς, τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι, καὶ αἱ φρονι-
17 μώταται ἡλικίαι θεῶν ἐπιμελέσταται; Ὠγαθέ, ἔφη, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βούλεται, μεταχειρίζεται. Οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ, οὕτω τίθεσθαι, καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνα-

§. 16. *τοὺς ἀνθρώπους*] Sic G. H. Ceteri sine articulo. *οὐχ ὁρᾷς, τὰ πολ.*] Sic F; ceteri *οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ π.* V. ad I, 3, 12. Var. Scr.

§. 17. *τὸ σὸν σῶμα*] A. et Flor A *σὸν* omitt. — *ἐν παντὶ*] Articulum *τῷ* Hindenb. ante *παντί* addidit e coniectura, ut intelligatur rerum universitas. At non opus est hac coniectura.

git Fritzschius in Quaest. Luc. p. 134 — 136. Cf. Rost. Gr. §. 123 b. 10. a. Kühner. T. II. §. 842, 1. (Gr. schol. §. 703.)

§. 15. *σὲ ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται*] Oratio obliqua transit h. l., ut saepe, in orationem rectam. Cf. infra III, 5, 14. Cyrop. I, 3, 5. II, 3, 8.

§. 16. *εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν*] Scil. *εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν.*

ἐξαπατωμένους] Scil. *τῇ δόξῃ, ὡς οἱ θεοὶ ἱκανοί εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν.*

§. 17. *Ὠγαθέ*] „Amica compellatio est, quae tum maxime adhiberi solet, quum aliquem leniter admonere volumus. Continet enim plerumque tectam reprehensionem, ut Latinorum o bone. Graeci etiam *ὦ βέλτιστε* dicunt.“ Hermann. ad Viger. §. 64. p. 722. Cf. infra III, 7, 9. et II, 3, 16., ubi pari modo atque h. l., quanquam non mutata est persona, *ἔφη* intersertum est, quod in adhortationibus fit, ut auditoris animus ad eas magis attendatur. Cf. II, 7, 10: *μὴ οὖν ὄκνει, ἔφη, κτλ.* III, 4, 12: *μὴ καταφρόνει, ἔφη.* Cf. ad II, 4, 1.

ἐνὼν] Scil. *ἐν τῷ σώματι* (cf. I, 2, 54. Sic saepe ad participium obiectum sequentis verbi supplendum est. Anab. I, 8, 11: *καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἕλλησι.*

καὶ μή] Scil. *οἴεσθαι χρή*, quod idem ad sequens *μηδέ* repetendum est. Ceterum observandum est primum *καὶ μή*, non *μηδέ*, deinde *μηδέ*, non *καὶ μή*, positum esse. Causa haec est. Quum enuntiatio quae dicitur positiva cum enuntiatione negativa coniungitur, id apud prosae orationis scriptores per *καὶ οὐ* aut *καὶ μή* fit, apud poëtas autem et He-

σθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾶν, μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι. Ἢν μέντοι, ὥςπερ ἀνθρώπους θεραπεύων 18
γιγνώσκεις τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομένους καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους, οὕτω καὶ τῶν θεῶν πεῖραν λαμβάνῃς θεραπεύων, εἴ τι σοὶ θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσῃ τὸ θεῖον ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥςθ' ἅμα πάντα ὁρᾶν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι αὐτούς. Ἐμοὶ μὲν 19
ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει ποιεῖν,

Neutrum πᾶν generaliter accipiendum, ut similiter saepe dicitur ἐν παντί, in Allem. Cyrop. I, 6, 27. II, 2, 22. (ubi v. Born.) VII, 1, 61.

§. 18. ἐπιμελεῖσθαι αὐτούς] V. adn.

§. 19. Ἐμοὶ μὲν] F. ἐμοὶ μὲν οὖν: quod recep. Schneid. — εἶεν] V. adn.

rodotum saepe per οὐδέ aut μηδέ. Cf. supra I, 2, 60. Infra III, 7, 9. Anab. I, 2, 25, ubi v. adn. V. nos in Gr. schol. §. 321, 2. Pedestris orationis scriptores Attici voculis οὐδέ et μηδέ non utuntur, nisi ubi antecedens enuntiatio negativa est. De seqq. μέν . . δέ v. ad I, 6, 5.

περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ] pro καὶ περὶ τῶν ἐν Σικ. V. ad I, 3, 3.

§. 18. Ἢν μέντοι] Si profecto, si vero. V. ad I, 3, 10.

ἐθέλοντας — θελήσουσι] V. ad I, 2, 9.

γνώσῃ τὸ θεῖον ὅτι —] V. ad I, 2, 13.

ἐπιμελεῖσθαι αὐτούς] Sic legitur vulgo et in Par. ABCE. Ernestius αὐτούς cum Voss. 2. omisit. Pro αὐτούς Voss. 1. Vindob. 2. Par. F. exhibent αὐτό: in quo difficile non est glossatoris manum odorari, qui pronomen αὐτούς antecedenti singulari θεῖον adaptare volebat. At numerus pluralivus post nomen τὸ θεῖον, in quo notio τῶν θεῶν latet, ex structura κατὰ σύνεσιν optime sese tuetur. Quod autem post praemissum substantivum ex abundantia quadam subsequitur pronomen αὐτούς, id nihil habet offensionis. Saepe enim Graeci Latinique scriptores vel perspicuitatis causa vel ob maiorem vim antecedentis nominis notionem subsequenti pronomine demonstrativo repetunt. Infra II, 3, 9. Cyrop. I, 3, 15: πειράσομαι τῷ πάππῳ ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππεὺς συμμαχεῖν αὐτῷ. At h. l. observandum est αὐτούς in secundaria enuntiatione positum referri ad substantivum primariae enuntiationis, quae idem quod secundaria habet subiectum. V. nos in Gr. T. II. §. 858, 10. Adde

ὁπότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῷντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων τε καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν, ἐπείπερ ἡγήσαιντο μηδὲν ἄν ποτε ὧν πράττοιεν θεοὺς διαλαθεῖν.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Temperantia (ἐγκράτεια, Selbstbeherrschung) his rationibus commendatur:

Temperantia si quis est destitutus, is neque sibi neque aliis potest esse utilis (§. 1 — 3), neque in familiarium congressione gratus et acceptus erit (§. 4). Temperantia est virtutis quasi fundamentum, atque idcirco ante omnia animus ea est imbuendus (§. 4). Nam sine ea nihil gnaviter et strenue disci exercerique potest (§. 5). Socrates non solum verbis commendavit hanc virtutem, sed ipse in omnibus et dictis et factis temperantissime sese gessit (§. 6). — De temperantia etiam in libr. II. cap. 1. et libr. IV. cap. 5. Socrates disputans inducitur, et quidem multo fusius et subtilius.

Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλόν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα, εἴ τι προὐβίβαζε λέγων εἰς αὐτὴν τοιάδε· Ὦ ἄνδρες, εἰ πολέμου ἡμῖν γε-

quos huius usus explanatores attulit Bornemannus ad Sympos. IV, 63. p. 154. Quare vocabulum αὐτούς uncis liberavi, quibus a recentioribus editoribus cinctum erat. — De sententia cf. I, 1, 19.

§. 19. ὁπότε — ὁρῷντο — ὁπότε — εἶεν, ἐπείπερ ἡγήσαιντο] Optativi ὁρῷντο et εἶεν designant repetitionem actionis (v. ad I, 2, 57.), sed optativus ἡγήσαιντο per attractionem quandam modorum positus est. V. nos in Gr. schol. §. 327b, 1, b) et §. 338, 1.

εἶεν] Schützius edidit εἴησαν contra codd. Lexic. Seguer. Bekker. Anecd. Vol. I. p. 95: Εἴησαν: ἀντὶ τοῦ εἶεν. Ξενοφῶν Ἀπομνημονευμάτων πρώτῳ. Memoria lapsus videtur grammaticus; forma enim εἴησαν legitur Anab. I, 1, 5. Symp. V, 5. Cyrop. I, 2, 13. VIII, 2, 23. Anab. II, 6. 13 (παρείησαν). Hellen. I, 4, 18. Ibid. II, I, 1: ὁπόσοι εἴησαν. IV, 3, 18. 5, 8. V, 3, 12. VI, 4, 25. Cf. Popponem ad Thucyd. I, 9. (P. III. Vol. I. p. 104), ubi etiam εἴησαν legitur. Altera magis usitata apud Atticos forma εἶεν non minus saepe apud scriptorem nostrum legitur. Infra IV, 6, 10. Anab. IV, 6, 2. V, 9, 13. VII, 4, 12. Hellen. V, I, 20. 2, 9. VI, 1, 7. etc.

νομένου βουλοίμεθα ἑλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστ' ἂν αὐτοὶ μὲν σωζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἆρ' ὅντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα ἥττω γαστρὸς ἢ οἴνου ἢ ἀφροδισίων ἢ πόνου ἢ ὕπνου, τοῦτον ἂν αἱ-

Cap. V. §. 1. *καὶ ἐγκράτεια*] Par. C. omitt. *καί*. Deinde F. habet *καλὸν καὶ ἀγαθόν*. — *αὐτὴν*] Ern. c. Stob. Par. I. Vat. 1. et Steph. sec. *ταύτην*. — *ἑλέσθαι ἄνδρα*] F. *ἄ. ἑ.* — *ὅντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα*] V. adn.

τοῦτον ἂν αἱροίμεθα] Particulam *ἄν* optime interserit F. Cf. §. 2: *ἆρ' ἡγησαίμεθ' ἄν*. — *τοὺς πολεμίους*] Par. B. C. *τῶν πολεμίων*. V. adn.

Cap. V. §. 1. *Εἰ δὲ δή*] *Δή* particula, quae Latino iam respondet, coniunctionibus, ut *εἰ*, *ἐπεί*, *ὡς*, adiuncta indicat rem, de qua agitur, esse notam et extra omnem dubitationem positam, ut *εἰ δή* per si iam, wenn nun einmal, *ἐπειδή* per quoniam (i. e. quum iam), da einmal, *ὡς δή* per quandoquidem, da ja verti possit. I, 6, 9: *ἐὰν δὲ δὴ φίλους — ὠφελεῖν δέῃ*, wenn es nun einmal Pflicht ist. II, 6, 20. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 259 sq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 691. p. 387. (Gr. schol. §. 315, 1.) Ceterum et ad h. l. et ad Symp. IV, 18. recte Herbstius observavit saepe ab Atticis sententiam minime dubiam *ὑποθετικῶς* efferti, ut *εἰ* eandem fere habeat vim, quam *ἐπειδή*, quoniam, coll. Hier. IX, 9. Agesil. VII, 4. X, 2. Hier. II, 7. Adde infra IV, 3, 12. Cf. Bornemannum ad Conviv. IV, 3. p. 101. Idem usus est nostri wenn. Sic *εἴ γε* pro *ἐπεί γε* dicitur.

προὐβίβαζε] V. ad. I, 2, 17.

ὅντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα ἥττω] Post verba sentiendi et declarandi saepe adiectivo vel substantivo non additur participium *ὤν*. V. nos in Gr. T. II. §. 656, 3. (Gr. Schol. §. 238, not. 7.) et ad Anab. III, 1, 36. — Par. AKL exhibent: *ὅντινα αἰσθανώμεθα*. Perperam. Optativus cum *ἄν* in relativa enuntiatione pari modo explicandus atque in conditionali: *εἴ τινα ἂν αἰσθανοίμεθα*, ita quidem, ut hoc *ἄν* ad conditionem suppressam, ut *εἰ τύχοι*, si quid accidat, referendum sit. V. ad §. 3. nos in Gr. T. II §. 798. (Gr. schol. §. 333, 6.) Aliter res sese habet I, 2, 6.

ἥττω γαστρὸς κτλ.] Vide Matthiae. T. II. §. 361. a. Rost. §. 107 — 109. not. 12. Kühner. T. II. §. 539. Infra IV, 5, 11: *ἀνδρὶ ἥττονι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν*, ut etiam Latini dicunt inferior voluptatibus. In voc. *πόνου* haeret Schneiderus, ut quae cum dissimilibus rebus *γαστρός, οἴνου, ἀφροδισίων, ὕπνου*, quae voluptate alliciant, copulata sit. At cf. II, 1, 1. Aliquis potest esse inferior et ad abstinendum aliqua re (*γαστρός, οἴνου, ἀφροδισίων, ὕπνου*) et ad tolerandum aliquid (*πόνου*). Madvigius ad Cic. Fin. I, 15, 51 comparat Cic. Balb. 41, ubi Hispani dicuntur agris stipendiisque multati, i. e. agris ademptis stipendiisque impositis. Nostro loco *πόνος* et *ὕπνος* inter se opponuntur; *ἥσσων πόνου* est is, qui inferior est labore, qui labori succumbit.

ροίμεθα; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς
2 σῶσαι ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι; Εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενόμενοι βουλοίμεθά τῳ ἐπιτρέψαι ἢ παῖδας ἄῤῥενας παιδεῦσαι ἢ θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι ἢ χρήματα διασῶσαι, ἆρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦτα ἡγησόμεθα τὸν ἀκρατῆ; δούλῳ δ' ἀκρατεῖ ἐπιτρέψαιμεν ἂν ἢ βοσκήματα ἢ ταμιεῖα ἢ ἔργων ἐπί-

§. 2. ἡγησόμεθα] Zeun. e Stobaeo ἡγησαίμεθ' ἄν. Morus coniecit ἡγησοίμεθα. — ταμιεῖα] Aliae edd. vett. Voss. 2. F. ταμεῖα. V. Passov. Lex. h. v. — ἐπίστασιν] Zeun. e Stob. cum Brodaeo correxit ἐπιστασίαν. Lobeck. ad Phryn. p. 527. sic: „ἐπίστασις et ἐπιστασία exiguo quidem et saepe con-

τοὺς πολεμίους κρατῆσαι] Κρατεῖν τοὺς πολεμίους est vincere hostes, ut Thuc. II, 26: τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησαν. Id. I, 111. sed κρ. c. gen. potiri, ut Thuc, I, 100: τῶν ὁδῶν, 108: τῆς χώρας, 112: τοῦ ἱεροῦ. V. Popponem in censura laud. p. 74. Infra IV, 5, 10. legendum est ἐχθροὺς κρατήσειεν pro ἐχθρῶν. Vide Matthiae. T. II. §. 360. b. Rost. §. 107—109. not. 13. Kühner. T. II. §. 538. not. 2. (Gr. schol. §. 275. not. 1.)

§. 2. θυγατέρας παρθένους] Herbstius comparat Cyrop. IV, 6, 9: ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυγάτηρ παρθένος, ἀγαπητή, γάμου ἤδη ὡραία.

ἡγησόμεθα] De indicativo in apodosi posito post εἰ cum optativo v. nos in Gr. T. II. §. 819. [Gr. schol. §. 339, 3, b.]

ἔργων ἐπίστασιν] Verbum ἔργον, ut Latinorum opus, saepe de agricultura, de opere rustico dicitur. Sic apud Latinos opus facere pro agrum colere. V. Ruhnkenium ad Terent. Eun. II, 1, 14. De significatione seqq. v. διάκονος (mediastinus) et ἀγοραστής v. Maetzner. ad Lycurg. p. 179. et Becker. Charikl. T. II. p. 38.

τοιοῦτον] Zeunius Bornemannus aliique e Stobaeo et Athenaeo articulum addiderunt: τὸν τοιοῦτον. Fraudi erat viris doctis §. 1., ubi legitur τὸν τοιοῦτον, aliique multi loci, in quibus ὁ τοιοῦτος dicitur. At non reputarunt secum huius loci longe aliam esse rationem; nam ubi articulus pronomini τοιοῦτος additur, agitur de re personave certa quadam vel iam commemorata et nota (ut §. 1. §. 5. Cyrop. V, 5, 32: ἆρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦτον ἄμεμπτον φίλον νομίζειν; h. e. talem, qualis antea descriptus est; supra I, 2, 8. 2, 37: καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων) vel sequenti enuntiatione relativa descripta (ut §. 4. τῷ τοιούτῳ ὃν εἰδείη κ. τ. λ.) Saepe etiam de toto genere eorum, qui tales sunt, usurpatur, nunquam autem de aliquo, qui est e genere eorum, qui tales sunt: quod ubi significandum est, articulus omittitur. At hoc loco διάκονον καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον non aliter dictnm est atque antea δούλῳ ἀκρατεῖ. Quare cum Sauppio articulum omisi.

§. 3. εἴ γε μηδὲ δοῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἄν] si ne servum quidem accipiamus, εἰ οὗτος ἀκρατὴς εἴη, si is intemperans sit. Particula ἂν in enuntiatione conditionali posita referenda est ad conditionem vel

στασιν; διάκονον δὲ καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐθελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν; Ἀλλὰ μὴν εἴ γε μηδὲ δοῦ- 3 λον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἄν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; Καὶ γὰρ οὐχ, ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κα-

fuso nec tamen plane nullo discrimine discernuntur. De mentis in aliqua re defixae intentione *ἐπίστασις*, de rerum administratione *ἐπιστασία* communiter dicitur, raro hoc sensu *ἐπίστασις* (v. Schaefer. ad Dion. p. 12).» — *τοιοῦτον*] V. adn.

§. 3. *αὐτὸν*] Alii male *αὔτόν*. V. adn.

distincte expressam vel in ipsius enuntiationis vocabulo aliquo latentem, ut. h. l. in v. *ἀκρατῆ*, vel cogitatione supplendam. Apolog. §. 18: *εἴγε μὴν — μηδεὶς δύναιτ' ἂν ἐξελέγξαι με ὡς ψεύδομαι.* Supra 1, 3, 5. IV, 2, 30. *εἰ* interrogativum cum optativo et *ἂν* coniunctum est. Multus est in illustranda exemplisque comprobanda hac structura Bornemannus ad Symp. IV. 3. p. 100 — 103. Cf. Matthiae. Gr. T. II. §. 525. not. 6. Rost. §. 121. not. 15. 2. Kühner. T. II. §. 823, 1. (Gr. schol. §. 340, 6.)

αὐτόν γε] *Αὐτός*, servis oppositum, significat homines liberos atque ingenuos. Ergo locus sic vertendus: Nonne par est cavere, ne nos ipsi tales (sc. intemperantes) fiamus.

τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα] Rarior verbi *ἀφαιρεῖσθαί* structura pro *ἀφαιρεῖσθαί τινά τι*, ut Cyrop. V, 4, 29. VII, 4, 11. Demosth. de Coron. p. 232, 22: *συμμαχίαν — ἀφαιρούμενον — τῆς πόλεως.* Id. Sept. 493, 100. 500, 121. Thuc. III, 58 extr.: *θυσίας τὰς πατρίους τῶν εἰσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε;* Rarissima autem huius verbi structura est cum genitivo rei et accusativo personae; tum habet vim arcendi. Sauppius (quem v. ad c. 7, 5.) excitavit de Venat. VI, 4. Apud Lysiam de Invalido §. 6. *πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἧς ἂν ἀφέλησθέ με,* genitivus *ἧς* etiam per attractionem explicari potest. Etiam cum simplici accusativo personae iungitur, ut Dem. Lept. 494, 103: *μὴ .. ἐκείνους ἀφαιροῦ.* Easdem structuras admittit verbum *ἀποστερεῖν.* Primum enim frequentissime dicitur *ἀποστερεῖν τινά τι;* deinde saepissime etiam construitur cum accusativo personae et genitivo rei, ut Cyrop. III, 1, 11: *τοὺς δεσπότας ἀποστερεῖν ἑαυτοῦ*, dominos sui possessione privare (nam *ἑαυτοῦ* pro genitivo rei accipiendum est); tum, at raro, abstrahendi vi praeditum construitur cum genitivo personae et accusativo rei, ut de Venat. XII, 8: *εἴ τι βούλονται ἐπιτηδεύειν καλῶν, οὐδενὸς ἀποστερεῖ* (*τὰ κυνηγέσια*). Thuc. I, 40: *ὅστις, μὴ ἄλλων ἑαυτὸν ἀποστερῶν, ἀσφαλείας δεῖται* (proprie aliis se subducens, i. e. alios se privans, ab aliis desciscens; accusativus *ἑαυτόν* h. l. pro accusativo rei accipiendum est); denique c. simplici accusativo aut personae aut rei, v. Lexica.

κοῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακουργό-
τερος, εἴ γε κακουργότατόν ἐστι μὴ μόνον τὸν οἶκον
τὸν ἑαυτοῦ φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυ-
4 χήν. Ἐν συνουσίᾳ δὲ τίς ἂν ἡσθείη τῷ τοιούτῳ,
ὃν εἰδείη τῷ ὄψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον
ἢ τοῖς φίλοις καὶ τὰς πόρνας ἀγαπῶντα μᾶλλον ἢ
τοὺς ἑταίρους; Ἆρά γε οὐ χρὴ πάντα ἄνδρα, ἡγη-
σάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπῖδα, ταύτην
5 πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; Τίς γὰρ ἄνευ
ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιο-
λόγως; ἢ τίς οὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων αἰσχρῶς

§. 5. εὐκτὸν] Schneid. c. Weisk. εὐκτέον correxit, quod recte improbat Born., qui Bast. Ep. crit. p. 21., a Schaefero in Appar. Dem. V. p. 644. laud., attulit. — ἱκετεύειν] Cod. Voss. δεῖν addit. V. adn. Flor. E. Par. D. δουλεύοντι habent. —

κακοῦργος — τῶν ἄλλων] Κακοῦργος h. l. vim et structuram substantivi assumpsit.

§. 4. Ἆρά γε οὐ] V. ad I, 3, 11. Particula γέ interrogativo ἄρα additum indicat orationem vel praetermissis vel enumeratis aliis rebus tandem descendere ad ultimam atque extremam rem, quae tanquam certissima ac firmissima ponitur. Verti potest per nostrum: am Ende, ja gewiss. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 377. Cf. infr. III, 2, 1. 2. 8, 3: Ἆρά γε — ἐρωτᾷς με; am Ende, ja gewiss fragst du mich? Saepe has particulas ironiae inservire docet Maetzner. ad Lycurg. p. 202.

κρηπῖδα] Pindar. Pyth. IV, 138. (Boeckh.): βάλλετο κρηπῖδα σοφῶν ἐπέων, fundamenta ponebat sapientis sermonis. Ibid. VII, 3: κρηπῖδ' ἀοιδᾶν ἵπποισι βαλέσθαι. Fragm. nr. 93. de pugna ad Artemisium commissa: ὅθι παῖδες Ἀθαναίων ἐβάλοντο φαεννὰν κρηπῖδ' ἐλευθερίας. De temperantiae apud veteres philosophos vi et natura confer quae ad Ciceron. Tuscul. IV, 13, 30. composuimus. Etiam infra II, 1. de temperantia tanquam omnis virtutis fundamento disputatur.

§. 5. διατεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν] constitutus et corpore et animo. De accusativo cum passivo coniuncto v. Gr. nostr. T. II. §. 565, 1. (Gr. schol. §. 281, 1.)

Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ] De μέν quod dicitur solitario v. ad I, 1, 1.

νὴ τὴν Ἥραν] Haec iurandi formula, quae alias usurpari solet a mulieribus, Socrati admodum familiaris erat. Cf. Oecon. X, 1. et infra III, 10, 9. 11, 5. IV, 2, 9. 4, 8. Plat. Phaedr. p. 230. B. De Platone v. Stallbaum. ad Hipp. Mai. p. 291. E.

δουλεύοντα δὲ — ἱκετεύειν] Saepe adiectivorum verbalium structura transit in infinitivum. De Re Equ. III, 7. primum dicitur ληπτέον πεῖραν, dein πεῖραν λαμβάνειν. V. nos in Gr. T. II. §. 587. not. 4. (Gr. schol. §. 284, not. 7.) Partici-

διατεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, νὴ τὴν Ἥραν, ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτὸν εἶναι μὴ τυχεῖν δούλου τοιούτου, δουλεύοντα δὲ ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς ἱκετεύειν τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτως γὰρ ἂν μόνως ὁ τοιοῦτος σωθείη. Τοιαῦτα δὲ λέγων ἔτι ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις ἢ 6 τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν· οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, νομίζων τὸν παρὰ τοῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν.

οὕτως γὰρ] Sic Iunt. Ald. Par. ed. BCDF pro vulg. *οὕτω γάρ*. V. adn. in I, 3, 1. — *μόνως*] Sic Flor. C. Parisini complures. M. Steph. sec.; eodem ducit *μόνος* in Par. E. F. Ed. pr. Stob.; *μόνον* Leoncl. Ern. Wolf.

pium *δουλεύοντα* opponitur verbis *ἐλευθέρῳ ἀνδρί*. Sententia huius loci est haec: Ut libero homini precandum est, ut servum intemperantem ne nanciscatur; ita ei, qui voluptatibus servit earumque quasi servum praebet, dii sunt obsecrandi, ut dominos bonos nanciscatur. De *μέν* — *δέ* v. ad I, 6, 5. Herbstius per *ἀγαθοὺς δεσπότας* intelligit virtutes, nisus eiusmodi locis, in quibus vitia *δεσπόται* vel *δέσποιναι* appellantur, ut infra IV, 5, 5. Oecon. I, 22. Sed quum vitia, libidines, malae cupiditates, nunquam autem virtutes *δεσπόται* vel *δέσποιναι* appellentur, neque dicatur *δουλεύειν τῇ ἀρετῇ*; deinde verba *τυχεῖν δούλου τοιούτου* proprie intelligenda sint: equidem cum Weiskio et Finckhio (in Iahnii Annal. phil. 1828. p. 294), qui apte comparant Oecon. I, 23: *πολέμιοι μὲν οὖν ἤδη ὅταν καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες καταδουλώσωνταί τινας, πολλοὺς ἤδη βελτίους ἠνάγκασαν εἶναι σωφρονίσαντες καὶ ῥᾷον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν χρόνον ἐποίησαν*, verba *ἀγαθοὺς δεσπότας* propria sententia intelligenda censeo de eis dominis, qui bono exemplo, sanis praeceptis, sapienti denique ductu salutarem in eos, qui sibi subiecti sunt, vim exercent. Idem Finckhius addit: „Dass *δουλεύοντα ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς* von einer uneigentlichen Knechtschaft zu verstehen ist, macht Nichts zur Sache; auch *ἐλεύθερος* kann ja hier nicht anders erklärt werden als von dem, der in Wahrheit frei ist, der nicht bloss keinen sichtbaren, sondern auch keinen unsichtbaren *δεσπότης* hat. Dieser hat Nichts zu wünschen, als dass auch seine Sklaven ihm allein dienen; wer aber einen unsichtbaren *δεσπότης* hat, dem wäre besser, er hätte auch einen sichtbaren."

§. 6. *δεσπότην ἑαυτοῦ*] Cf. I, 2, 6.

οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν] Sic Graeci loqui solent pro: *οὐχ ἧττον αἰσχρὰν ἢ ἄλλην τινά*. Infra III, 5, 18. IV, 2, 12. De

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Hoc caput complectitur tria Socratis cum Antiphonte sopista colloquia.

I. Antiphonti, quum Socratis philosophiam, e qua nullus ad eum beatioris vitae fructus redundaret, irrisurus ei victus cultusque tenuitatem atque omnium rerum egestatem obiiceret (§. 1. 2.) diceretque eum, quia doctrinae suae mercedem non acciperet, discipulis suis, si exemplum suum sequerentur, non beatae, sed miserae vitae magistrum esse (§. 3), is haec fere respondit:

1) Si quis doctrinam suam aliis gratis impertit, is non cum quibuscunque hominibus ad mercedem sibi comparandam colloquia instituere cogitur, sed cum eis tantum colloquetur, quibuscum libuerit (§. 4. 5).

2) Victus tenuis non solum salubrior est et parabilior, quam opulentus, sed sapienti etiam iucundior (§. 5). Vestitus autem simplex semperque idem corpus contra frigus caloremque et viarum asperitatem durat (§. 6. 7).

3) Non ventri neque somno libidinibusque dedet se is, cuius animus imbutus est rebus, quae non solum, dum utitur eis, sed etiam eo, quod perpetuae utilitatis spem praebent, laetitiam ei afferunt. Nam si homines, quum vident negotia sua, ut agriculturam, navigationem, alia, bene procedere, laetantur et felices sese praedicant: multo maior tibi efflorescet voluptas, si et te ipsum meliorem fieri et alios, quos tibi amicos comparaveris, per te meliores fieri tibi persuaseris (§. 8. 9).

4) Officia amicis et civitati debita multo facilius explebit is, qui paucis contentus est, quam is, qui, nisi magnis sumptibus, vitam sustentare non potest (§. 9).

5) Non in luxu et magnificentia posita est vita beata, sed ut quisque paucissimis indiget, ita proxime ad divinitatem accedit (§. 10).

Vectig. I, 1: (*οἱ Ἀθηναῖοι*) *γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.* Scilicet ubi in enuntiatione negativa res in comparationem vocata pronomine indefinito *τὶς* aut *ἄλλος τις* declaranda erat, negatio cum pronomine in negativum pronomen *οὐδείς* coalescit, hoc autem in genitivo positum comparativo praemittitur. V. Rost. §. 135. not. 9. additam. p. 759. Kühner. T. II. §. 588. not. 3.

II. Eidem Antiphonti, quum diceret Socratem iustum quidem se habere, sed sapientem nequaquam, quia nullam doctrinae suae mercedem acciperet ideoque ipse suam doctrinam nullo pretio dignam iudicaret (§. 11. 12), haec opponit: qui sapientiam suam cuivis pro mercede vendat, eum sapientiam commaculare; qui autem, si quem bona natura praeditum cognorit, eum sapientia sua imbuat amicumque sibi conciliet, eum boni civis officia explere (§. 13) et quum ex amicorum bonorum consuetudine, tum ex eorum ad virtutem progressione plus voluptatis capere quam e mercede (§. 14).

III. Eidem denique e Socrate quaerenti, quomodo aliis se rei publicae regendae artem tradere crederet, ipse autem rem publicam non curaret, respondit eum, cui curae esset, ut quam plurimi rei publicae administrandae arte instituerentur, rei publicae plus providere, quam si solus in gerenda re publica versaretur (§. 15).

Ἄξιον δ' αὐτοῦ καὶ ἃ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν σο- 1
φιστὴν διελέχθη μὴ παραλιπεῖν· ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐτοῦ παρελέσθαι προσελθὼν τῷ Σωκράτει παρόντων αὐτῶν ἔλεξε τάδε·

Cap. VI. §. 1. *τοὺς συνουσιαστάς*] Eadem scriptura delitescit in Iunt. et Ald. *τοὺς συνουσίας τάς* et in Par. H. *τὰς συνουσιαστάς*. Voss. 1. *τὰς συνουσίας αὐτοῦ.*

Cap. VI. §. 1. *Ἄξιον δὲ αὐτοῦ*] Quasi dictum sit *ἄξιον αὐτοῦ πρὸς Ἀντιφῶντα λόγους μὴ παραλιπεῖν.* Plat. Rep. IV. p. 439. B: *τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται κτλ.* V. nos in Gr. T. II. §. 528. f. p. 184. (Gr. schol. §. 273, not. 20.)

Ἀντιφῶντα] V. Cobetum in Prosop. p. 38.

τῷ Σωκράτει] Exspectamus *αὐτῷ*, quum modo praecesserit *αὐτοῦ*; sed frequens est post antecedens pronomen vel substantivum substantivi repetitio, praesertim ubi plura pronomina, uti h. 1. *αὐτοῦ*, *αὐτῷ*, *αὐτῶν*, concurrerent. Cf. II, 5, 4: *τοῖς φίλοις —, ἵνα ἧττον αὐτὸν οἱ φίλοι προδιδῶσιν.* Hipparch. IX, 9: *εἰκὸς δὲ μᾶλλον ἐθέλειν αὐτοὺς* (sc. *τοὺς θεοὺς*) *συμβουλεύειν τούτοις, οἳ ἂν — καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις θεραπεύωσι — τοὺς θεούς.* Conviv. VIII, 34. Cyrop. I, 4, 2. Vectig. XII, 19. In primis nomina propria vel accuratissimi scriptores saepe repetunt, ubi pronomina usurpanda erant. Anab. I, 9, 15: *πολλὴ ἦν ἀφθονία αὐτῷ* (sc. *Κύρῳ*) *τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κῦρον αἰσθήσεσθαι.* 31.

2 Ὦ Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ᾤμην τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐδαιμονεστέρους χρῆναι γίγνεσθαι, σὺ δέ μοι δοκεῖς τἀναντία τῆς φιλοσοφίας ἀπολελαυκέναι· ζῇς γοῦν οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαιτώμενος μείνειε, σιτία τε σιτῇ καὶ ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα καὶ ἱμάτιον ἠμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων
3 διατελεῖς. Καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, ἃ | καὶ

§. 2. *φιλοσοφίας*] Sic Par. ADF pro *σοφίας*. — *δεσπότῃ*] Par. F. *δεσπότου*. Dativus optime sese habet. V. nos in Gramm. T. II. §. 617. — *μείνειε*] Valck. malebat *ὑπομείνειε*; sed recte docet Zeun. *μένειν* verbo *ἀποδιδράσκειν* opponi. — *σιτία*] Born. praeeunte MS. F. edidit *σῖτα*, nulla cogente necessitate. V. Krüger. et Bornem. ad Anab. VII, 1, 33. et Lycurg. contra Leocrat. 87. p. 220. Vide Iosephum Strangium III. Supplem. III. Fasc. Lips. Diar. 1834. p. 568. Schömannum ad Isaeum p. 243. nos ad Anab. I, 6, 11.

§. 2. *τἀναντία τῆς φιλοσοφίας ἀπολελαυκέναι*] contrarium fructum e sapientiae studio percepisse. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 327. not. Rost. §. 107—109. not. 4. d. p. 533. Kühner. T. II. §. 526. not. 4. [Gr. schol. §. 273, 5, c).] Infra IV, 3, 10. Cf. adnot. ad IV, 5, 10.

ζῇς γοῦν] Particula *γοῦν*, ex argumentativo *γέ* et restrictivo *οὖν* composita, confirmandi argumentandique vim cum restrictione significat usurpaturque, ubi, quum universa sententia prolata est, ea deinde ad singulare argumentum exemplumve revocatur, quo sententiam illam, si non universam, certe ab hac quidem parte firmissime stare probetur. Cf. §. 11. II, 1, 1. III, 3, 1. 10, 1. IV, 3, 10. Symp. II, 5.

οὐδ' ἂν εἷς] gravius dictum quam *οὐδεὶς ἄν*. Cf. II, 6, 4. 7, 14. III, 5, 21. IV, 2, 22. 3, 15. 4, 10. 6, 9. Cf. Herbstium ad Symp III, 4. Popponem ad Cyr. II, 1, 21. Bornemannum ad eundem locum p. 123 ed. Goth. Stallbaum. ad Plat. Phaedon. p. 72, D. Sic apud Latinos non ullus fortius dicitur pro nullus. V. nos ad Cicer. Tuscul. I, 39, 94. in Var. Scr.

ἱμάτιον ἠμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος] *Οὐ μόνον* —, *ἀλλά*, ut Latinorum non modo —, sed, medium tenent inter *οὐκ* —, *ἀλλά* (non —, sed) et inter *οὐ μόνον* —, *ἀλλὰ καί* (non modo —, sed etiam). Nam uti *οὐκ* —, *ἀλλά* (non —, sed) usurpantur, ubi prior notio tota tollitur, et in eius locum posterior notio substituitur, ita quidem, ut posterior priorem excludat; *οὐ μόνον* —, *ἀλλὰ καί* (non modo —, sed etiam), ubi prior non per sese, sed, quatenus sola est, negatur, et posterior simul iuxta priorem locum habet: ita *οὐ μόνον* —, *ἀλλά* (non modo —, sed) usurpantur, ubi posterior notio, ut maior vel gravior vel latior, in prioris notionis locum substituitur quidem, sed prior non

κτωμένους εὐφραίνει καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῆν. Εἰ οὖν, ὥςπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι. Καὶ 4
ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπε· Δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπειληφέναι με οὕτως ἀνιαρῶς ζῆν, ὥςτε πέπεισμαί σε μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἑλέσθαι ἢ ζῆν ὥς-

nos ad Anab. VI, 2, 4. Persaepe haec vocabula in codd. confunduntur. Cf. II, 1, 24.

§. 3. *ὥςπερ καὶ τῶν ἄλλων*] Edd. pr. et D. omitt. *καί*. V. ad I, 1, 6.

§. 4. *ἔφη*] V. adn.

plane tollitur: unde necessario consequitur, ut posterior notio priorem subiunctam sibi habeat. V. C. E. Putschium in Annal. Darmst. 1837. p. 563. Isocratis exempla collegit Bremius in Excursu IX. ad Isocr. ed. Goth. p. 212 sq. Adde Stallbaumium ad Plat. Symp. p. 206. A. in V. L. Maetznerum ad Antiph. Or. I. §. 3. p. 111 (p. 129). Rariora sunt exempla, quale Plat. Symp. p. 219. E: *οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων,* ubi *καί* sine dubio per negligentiam quandam additum est.

ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς] De Socratis *ἀνυποδησίᾳ* v. Forster. et Stallbaum. ad Plat. Phaedon. p. 64. D. interpretes ad Aristoph. Nubb. 103. 362. et ad Plat. Phaedr. p. 229. A. — *ἀχίτων* „non ita accipiendum, quasi nudum corpus velarint pallio, sed quod interulam tantum tunicam habebant (*ὑπενδύτην*), non autem superariam (*ἐπενδύτην*), quam *κατ' ἐξοχὴν* tunicam vocarunt veteres, et qui eam non habebant, *ἀχίτωνας,* ut docuit multis Salmas. ad Tertullian. de pallio p. 70 sq. 410 sq." ERNESTIUS. Cf. Becker. Charikl. II. p. 318. — De v. *διατελεῖς* sine participio *ὤν* v. nos in Gr. T. II. §. 664. not. 1. (Gr. schol. §. 310, not. 5.) Cf. Xen. Agesil. VI, 8. X, 4. *ἀήττητος διετέλεσεν.* Hellen. VI, 3, 10. VII, 3, 1. Ages. 1, 38. 6, 8. Oec. 3, 3. 20, 28. Cyrop. 1, 5, 10. De Rep. Laced. XV, 1. De Vectig. V, 2. Pari modo *διαγίγνεσθαι,* ut Cyrop. I, 2, 15. VIII, 7, 24. Ages. I, 4. Infra II, 8, 5. Etiam *τυγχάνειν,* ut Hellen. IV, 3, 3. 8, 29. Anab. III, 1, 3: *ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος.* Adde Lobeckium ad Phryn. p. 277. C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. Civit. II. p. 369. B. (Vol. I. p. 151). Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 1. p. 256.

§. 3. *Καὶ μὴν — γέ*] V. ad I, 4, 12. — De *ὥςπερ καὶ — οὕτω καί*] ad I, 1, 6.

διαθήσεις] ea opinione imbues, ut te imitantes eandem victus tenuitatem sequantur. Cf. IV, 2, 40.

§. 4. *εἶπε· Δοκεῖς μοι, ἔφη*] Verbum *ἔφη* edd. pr. et Pag. 8. omittunt; sed non est simile veri illud in aliis codd. ad-

περ ἐγώ. Ἴθι οὖν ἐπισκεψώμεθα, τί χαλεπὸν ᾔσθη-
5 σαι τοὐμοῦ βίου. Πότερον, ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπεργάζεσθαι τοῦτο, ἐφ' ᾧ ἂν μισθὸν λαμβάνωσιν, ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι, ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι; ἢ τὴν δίαιτάν μου φαυλίζεις ὡς ἧττον μέν ὑγιεινὰ ἐσθίοντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἧττον δὲ ἰσχὺν παρέχοντα; ἢ ὡς χαλεπώτερα πορίσασθαι τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν σῶν διὰ τὸ σπανιώτερά τε καὶ πολυτελέστερα εἶναι; ἢ ὡς ἡδίω σοὶ ἃ σὺ παρασκευάζῃ ὄντα ἢ ἐμοὶ ἃ ἐγώ; Οὐκ οἶσθ', ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων ἥκιστα ὄψου

τοὐμοῦ βίου] Par. A. τοῦ 'μοῦ βίου; B. H. τ' οὐμοῦ βίου; C. τοῦ μοῦ. Vulgo τοῦ ἐμοῦ.

§. 5. διαλέγεσθαι ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι] Cod. Guelf. διαλέγεσθαι ο ἂν μὴ βούλωμαι, quod Sauppius non multum abfuit quin reciperet. — ἃ σύ] Iunt., Ald. et Par. c. Par. E. F. pr. m. et L. G. dant ἃ σοί. Male. — παρασκευάζῃ] Sic Steph. Recte. V. Excurs. II. Edd. pr. παρασκευάζει, quod recepit Schn. et re-ditum esse ab aliena manu. Graeci saepe verbum ἔφη orationi inserunt, etiamsi verbum dicendi antecessit. Symp. I, 15: Καὶ ὃς ἀναστενάξας εἶπε· Ναὶ μὰ Δί', ἔφη. Oecon. VIII, 2, ubi cf. Breitenb. Plat. Symp. p. 202. C. Cf. Cyrop. III, 1, 14. et Frotscherum ad Hieron. 1. p. 11. Bornemannum ad Symp. 1. d. p. 58. et ad Cyrop. 1, 3, 6 ed. Goth Raro autem ἔφη repetitur, ut Cyrop. II, 2, 13: διηγησάμενος ἔφη· Ἦ που ἄν, ἔφη, κτλ. Ibid. 1, 6, 16. scriptura dubia est. De Latinis, qui pari modo inquit ex abundantia quadam orationi inserunt, v. nos ad Cicer. Tuscul. V, 36, 105.

τί χαλεπὸν ᾔσθησαι τοὐμοῦ βίου] V. ad I, 1, 12.

§. 5. Πότερον] Scil. χαλεπὸν ᾔσθησαι τοῦτο τοῦ ἐμοῦ βίου.

τοῖς μὲν λαμβάνουσιν —, ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι] gravius dictum est pro: ἐκείνοις λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖον ὂν —, ἐμοὶ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι. Saepe enim duae enuntiationes, quarum prior sententiam secundariam, alterius causam continentem, posterior primariam designat, per particulas μέν et δέ eadem structura inter se copulantur, quum altera alteri subiecta esse debeat: quod eo consilio fit, ut hac oppositione enuntiationis primariae vis ac dignitas in clariore quasi luce collocetur. Luculentum huius usus exemplum legitur infra II, 1, 6., ubi v. adnotata. Adde I, 4, 17. 5, 5. II, 1, 8. 7, 11. III, 9, 8. IV, 3, 4. V. Herbstium et Sauppium ad h. l. Bornemann. ad Cyrop. I, 1, 4. p. 5. et Popponem ad Cyrop. II, 2, 5. p. 118. Ludolphum Dissenium ad Demosth. de Coron. §. 97. p. 262: „Haec oppositionis forma nervosior est, quandoquidem nunc non subiicitur altera sententia alteri

δεῖται, ὁ δὲ ἥδιστα πίνων ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; Τά γε μὴν ἱμάτια οἶσθ' ὅτι οἱ με- 6
ταβαλλόμενοι ψύχους καὶ θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται καὶ ὑποδήματα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ διὰ τὰ λυποῦντα τοὺς πόδας κωλύωνται πορεύεσθαι· ἤδη οὖν ποτε ᾔσθου ἐμὲ ἢ διὰ ψῦχος μᾶλλόν του ἔνδον μένοντα ἢ διὰ θάλπος μαχόμενόν τῳ περὶ σκιᾶς ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τοὺς πόδας οὐ βαδίζοντα, ὅπου ἂν βού-
λωμαι; Οὐκ οἶσθ', ὅτι οἱ φύσει ἀσθενέστατοι τῷ 7
σώματι μελετήσαντες τῶν ἰσχυροτάτων ἀμελησάντων

tinuerunt cum Born. recentiores edd. Castal. παρασκευάζεις. Ed. Par. σοὶ παρασκευάζεται. — ἐμοὶ ἃ ἐγώ] Sic vulgatum ἐμοὶ λέγω correxit Ern.; haec correctio firmatur a Vat. 1. et L. — Bessario vertit: mihi quae ego sumo. Flor. E. ἐμοὶ ἃ λέγω. Ed. Par. omis. λέγω.

§. 6. ἱμάτια οἶσθ' ὅτι] Par. F. ἱμάτια οὐκ οἶσθ' ὅτι: quod probat Born.

sed pari vi ambae ponuntur." et Matthiae. Gr. T. II. §. 622, 4. Kühner. T. II. p. 733. e. Nonnunquam etiam sine μέν hoc modo, sed minus graviter, duae enuntiationes sibi opponuntnr, ut infra IV, 2, 6. — Multo rariora sunt exempla, in quibus sententia primaria per μέν praemittitur, sententia autem secundaria per δέ adiungitur, ut supra I, 2, 9.

ὡς — ἐσθίοντος ἐμοῦ] V. ad I, 1, 4. ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος. Post antecedens μου sequitur ἐμοῦ ob oppositionem. De genitivorum qui dicuntur absolutorum structura pro simplici participio usurpata v. nos in Gr. T. II. §. 681. (Gr. schol. §. 313, 2.)

ὡς χαλεπώτερα] an propterea meum vivendi genus vile iudicas, quod putas victum meum comparatu difficiliorem esse. Ad χαλεπώτερα ex seqq. ἡδίω ὄντα supplendum est ὄντα. — De accusativis qui dicuntur absolutis cum ὡς v. ad I, 2, 20. De infin. πορίσασθαι post χαλεπώτερα v. nos in Gr. T. II. §. 640. not. 3. (Gr. schol. §. 306, not. 10.) Infra. §. 9. χαλεπώτατα εὑρεῖν, ῥᾷστα ἐντυγχάνειν. II, 1, 22. III, 8, 8. Vect. III, 1. V, 1., ubi v. Sauppium p. 177. ed. Schneid.

τοῦ μὴ παρόντος — ποτοῦ] potionis paratu difficilis. Cf. §. 9: ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίη.

§. 6. Τά γε μὴν] V. ad. I, 4, 5. ὀσμῶν γε μήν.

ἐμὲ — διὰ ψῦχος μᾶλλόν του ἔνδον μένοντα] me, etsi calceis non utor, magis quam alium, qui calceis utitur, domi mansisse. De vocabulo ἔνδον significante domi v. Weiskium et nos ad Anab. VII, 1, 19. De re cf. Plat. Symp. p. 220. A. B.

§. 7. οἱ φύσει ἀσθενέστατοι τῷ σώματι] qui sunt a natura corpore maxime imbecillo. Ad sequens participium μελετήσαντες accusativus τὸ σῶμα supplendum est.

κρείττους τε γίγνονται πρὸς ἂν μελετῶσι καὶ ῥᾷον αὐτὰ φέρουσιν; Ἐμὲ δὲ ἄρα οὐκ οἴει τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα μελετῶντα καρτερεῖν πάντα ῥᾷον
8 φέρειν σοῦ μὴ μελετῶντος; Τοῦ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρὶ μηδὲ ὕπνῳ καὶ λαγνείᾳ οἴει τι ἄλλο αἰτιώτερον εἶναι ἢ τὸ ἕτερα ἔχειν τούτων ἡδίω, ἃ οὐ μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἀεί; Καὶ μὴν τοῦτό γε οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν εὖ πράττειν οὐκ εὐφραίνονται, οἱ δὲ ἡγούμενοι καλῶς προχωρεῖν ἑαυτοῖς ἢ γεωργίαν ἢ ναυκληρίαν ἢ ἄλλ' ὅ τι ἂν τυγχάνωσιν

§. 7. πρὸς ἂν] V. adn. — γίγνονται] FCD γίνονται. V. Excurs. I. — μελετῶσι] Stob. μελετήσωσι, quod probat Schneid. Contra recte monet Born., ut in μελετήσαντες et ἀμελήσαντες tempus praeteritum spectetur, ita repetitam exercitationem praesentis coniunctivum μελετῶσιν significare. — Ἐμὲ — μελετῶντα] Edd. pr. Par. c. BCDEF ἐμοὶ — μελετῶντι. — σοῦ μὴ μελετῶντος] Ern. τοῦ μ. μ., neque aliter Par. B. At recte monet Schn. comparare se Socratem etiam §. 5.

§. 8. ἄλλ' ὅτι ἂν τυγχάνωσιν] Edd. pr. (non Par.) ἄλλο

πρὸς ἂν] Sic egregie pro vulg. πρὸς ἃ Dindorfius e Flor. C. Par. F. et Vat. 1., qui πρὸς ἂν exhibent, restituit: quae quidem crasis, apud poetas frequentissima, apud pedestris orationis scriptores saepe obliterata est. Sauppius comparari iubet C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. Civ. X. p. 606. C. (Vol. III. p. 239.), qui l. d. pro vulg. ὅ τι ἂν αὐτὸς αἰσχύνοιο e coniectura scripsit ὅτι, ἂν αὐτ. αἰσχ. Quam medicinam Bekkerus etiam adhibendam statuit Plat. Gorg. p. 486. E. et Cratyl. p. 395. A., ubi v. Stallbaumium p. 73 sq. Alii legunt πρὸς ἃ sine ἂν: quod e Stobaeo, ed. Par., Vatic. 1., Flor. ABE, Vicor. L., Par. libris septem revocans Zeunius edidit πρὸς ἃ ἄν, quod a Schneidero aliisque receptum est.

Ἐμὲ δὲ ἄρα οὐκ οἴει κτλ.] me igitur, qui semper me exerceo ad fortiter ferenda corpore omnia, quae ei accidunt. E qua interpretatione sponte patet non statuendam esse h. l. verborum traiectionem, quam editores commenti sunt, existimantes verba τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα posita esse pro: τὰ τῷ σώματι ἀεὶ συντυγχάνοντα. Nam verba τῷ σώματι ἀεί referenda sunt ad verbum καρτερεῖν, corpore semper ferre, et ad συντυγχάνοντα vocabulum σώματι repetendum est. — De structura verbi μελετᾶν cum infinitivo iuncti cf. infra III, 9, 14. Anab. III, 4, 17: ἐμελέτων τοξεύειν. Apolog. §. 3: ἀπολογεῖσθαι μελετῶν, defensionem commentans. Oecon. XI, 22. 23.

§. 8. εὐφραίνει] Hoc verbum utriusque orationis membri commune est, ita quidem, ut verba sic construenda sint: ἃ οὐ μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα (i. e. dum eis utimur aut fruimur), ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ἀεὶ ὠφελήσειν

ἐργαζόμενοι ὡς εὖ πράττοντες εὐφραίνονται. Οἴει 9
οὖν ἀπὸ πάντων τούτων τοσαύτην ἡδονὴν εἶναι, ὅσην ἀπὸ τοῦ ἑαυτόν τε ἡγεῖσθαι βελτίω γίγνεσθαι καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; Ἐγὼ τοίνυν διατελῶ ταῦτα νομίζων. Ἐὰν δὲ δὴ φίλους ἢ πόλιν ὠφελεῖν δέῃ, ποτέρῳ ἡ πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι, τῷ, ὡς ἐγὼ νῦν, ἢ τῷ, ὡς σὺ μακαρίζεις, διαιτωμένῳ; στρατεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾷον, ὁ μὴ δυνάμενος ἄνευ πολυτελοῦς διαίτης ζῆν, ἢ ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίη; ἐκπολιορκηθείη δὲ πότερος ἂν θᾶττον, ὁ τῶν χαλεπω-

τι ἂν τυγχάνουσιν. D. F. ἄλλο ὅτι ἄν.

§. 9. δὲ δὴ φίλους] Sic Iunt. Ald. Steph. Ern. Stob. Schneid. et Par. ABCFGH; δὲ μὴ φ. Vat. 1. Flor. E. et Par. E. Stob. A.; Zeun. ex interpr. Bessar. et Leoncl. δὲ ἤ. Particulam ἢ necessariam non esse, non est, quod moneam. — ποτέρῳ ἡ πλείων] Sic Par. ABCEFGH. Vulgo ποτέρῳ ἂν εἴη πλ., ut est in Voss. 1.: quod sine dubio e sequentibus στρατεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾷον ortum est. Alii habent ποτ. ἢ πλ. — Ἡ πλείων σχολὴ optime sese habet.

εὐφραίνει. Sic saepe verbum duarum enuntiationum commune in priore collocatur. Infra I, 7, 3: εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγαθὸς μὴ ὢν φαίνεσθαι, ἢ κυβερνήτης. II, 4, 2: τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσονται φροντίζοντας οὔτε ὅπως οἱ ὄντες ἑαυτοῖς σώζωνται. Praeterea Bornemannus comparat II, 7, 1. III, 4, 1. Cyrop. I, 5, 3. 6, 10. II, 2, 1. III, 1, 16.

Καὶ μὴν τοῦτό γε] V. ad I, 4, 12.

εὖ πράττειν] felices esse. Deinde ὡς εὖ πράττοντες, existimantes se rem bene gerere. Est lusus verborum, quem veteres scriptores in deliciis habere satis notum est. Plat. Alcib. I. p. 116. B. Cf. Stallbaumium ad Platon. Charmid. p. 172. A. Hellen. VII, 1, 27: τοὺς μὲν ἑαυτῶν λόγους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους. Eadem sententia Isocr. Panath. p. 208. 16: λόγους ποιούμενος περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι λόγου. V. Ioseph. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 362. De sententia cf. infra III, 9, 14 sq.

§. 9. φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι] Schneiderus sic explicat: amicos, quos acquisiveris, meliores reddere. Proprie est amicos sibi parare, ὥστε ἀμείνους γίγνεσθαι. Cf. παιδεύειν τινὰ σοφόν, i. e. παιδεύειν τινά, ὥστε σοφὸν γίγνεσθαι.

Ἐγὼ τοίνυν] V. ad I, 2, 34.

ταῦτα νομίζων] Scil. μείζω ἡδονὴν εἶναι — κτᾶσθαι.

Ἐὰν δὲ δὴ] V. ad I, 5, 1.

ἐκπολιορκηθείη] Hoc verbum significatu capiendi (ἑλεῖν) de personis quoque usurpari in vulgus notum. Herbstius comparat Hellen. II, 4, 3. Adde Thucyd. I, 131. V. Popponem Part. III. Vol. I. p. 628 sq.

χαλεπωτάτων εὑρεῖν] dif-

τάτων εὑρεῖν δεόμενος, ἢ ὁ τοῖς ῥάστοις ἐντυγχάνειν
10 *ἀρκούντως χρώμενος; Ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ θείου· καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτω τοῦ θείου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου.*

11 *Πάλιν δέ ποτε ὁ Ἀντιφῶν διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει εἶπεν· Ὦ Σώκρατες, ἐγώ τοι σὲ μὲν δίκαιον νομίζω, σοφὸν δὲ οὐδ' ὁπωςτιοῦν. Δοκεῖς δέ μοι*

εὑρεῖν δεόμενος] Sic Castal., Brodaei libri, Bessarionis, Stobaeus, F. Vind. 2. Vat. 1. et Voss. 1.; Iunt. c. Vind. 1. et Paris. H. *εὑρεῖν δυνάμενος.*; Ald. *εὑρεῖν τι δυνάμενος.*; Parisina *εὑρεῖν τι δεόμενος.*; omnes Flor. et ABCEGKM omittunt *εὑρεῖν*. At v. adn.

§. 10. *καὶ τὸ μὲν θεῖον*] Weisk. e coniectura edidit *καίτοι τὸ μὲν θ.* vertens *καίτοι* per Lat. particulam atqui, qua illud

ficillimorum paratu aut ad parandum, deinde *ῥᾷστα ἐντυγχάνειν*, facillima ad parandum. V. ad §. 5. *χαλεπώτερα πορίσασθαι.*

ἀρκούντως χρώμενος] i. q. *ἀρκούμενος*, contentus.

§. 10. *Ἔοικας — οἰομένῳ*] Symp. II, 15: *ἐπαινοῦντι ἔοικας τὸν ὀρχηστοδιδάσκαλον.* De nominativo cf. Hellen. VI, 3, 8: *ἐοίκατε τυραννίσι μᾶλλον ἢ πολιτείαις ἡδόμενοι.* V. nos in Gr. T. II. §. 656, 2. (Gr. schol. §. 310, not. 2.) Infra IV, 3, 8. scriptura dubia est.

δέεσθαι] B. C. exhibent *δεῖσθαι*, quod non probandum. Satis enim constat Xenophontem saepe in hoc verbo formas solutas admisisse. V. Buttmann. Gr. mai. T. II. p. 108. not. Matthiae. T. I. §. 52. Rost. §. 77. animadv 2. p. 226. Kühner. T. I. §. 144, 3. (Gr. schol. §. 137, 2.) et ad Anab. VII. 4, 8. Cf. infra II, 1, 30. 8, 1. III. 6, 13. 14. IV, 8, 11. Anab. VII, 7, 13.

§. 11. *ἐγώ τοι*] ego vero, profecto. Infra II, 1, 11. 13: *ἀλλ' ἐγώ τοι*, at ego profecto, in responsione. II, 5, 4. 3, 6. III, 5, 1. V. nos in Gr. T. II. §. 705, 1. (Gr. schol. §. 317, 3.) De part. *τοί* in responsione posita v. ad I, 2, 46.

σὲ μὲν δίκαιον] F. Parisiensis exhibet *σὲ δίκαιον μέν*: quod post Schneiderum receperunt editores. Ego vero non dubito, quin haec elegantissima sane scriptura ab emunctae naris homine profecta sit. Quare scripturam ceterorum librorum auctoritate stabilitam non deserendam existimavi, praesertim quum h. l. *μέν* particula inter *σέ* et *δίκαιον* interiecta etiam *σέ* pronomen efferatur, uti recte docet Breitenb. Huc accedit, quod aliis locis vel accuratissimi Atticorum scriptores in collocatione particularum *μέν* et *δέ* non semper orationis membrorum concinnitatem anxie et religiose observarunt. V. nos in Gr. T. II. §. 733, 1. et ad Anab. I, 8, 6. Adde Breitenbach. ad Hier. I, 9. p. 9.

γοῦν] V. ad §. 2.; de *καίτοι — γέ* v. ad I, 2, 3

καὶ αὐτὸς τοῦτο γιγνώσκειν· οὐδένα γοῦν τῆς συνουσίας ἀργύριον πράττῃ· καίτοι τό γε ἱμάτιον ἢ τὴν οἰκίαν ἢ ἄλλο τι ὧν κέκτησαι νομίζων ἀργυρίου ἄξιον εἶναι οὐδενὶ ἂν μὴ ὅτι προῖκα δοίης, ἀλλ' οὐδ' ἔλαττον τῆς ἀξίας λαβών. Δῆλον δὴ ὅτι, εἰ 12 *καὶ τὴν συνουσίαν ᾤου τινὸς ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης ἂν οὐκ ἐλάττω τῆς ἀξίας ἀργύριον ἐπράττου. Δίκαιος μὲν οὖν ἂν εἴης, ὅτι οὐκ ἐξαπατᾷς ἐπὶ πλεονεξίᾳ, σοφὸς δὲ οὐκ ἄν, μηδενός γε ἄξια ἐπιστάμενος. Ὁ δὲ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ὦ Ἀντιφῶν,* 13

assumitur, quod ad argumentationem necessarium est. At lapsus est V. D.; nam neque *καίτοι* hanc vim habet, neque friget simplex *καί*, neque *ἀπὸ κοινοῦ* verbum *νομίζω* intelligendum est. Descendit enim Socrates a sua sententia ad sententiam omnium, qui deum colunt, hominum communem.

§. 11. *σὲ μὲν δίκ.*] V. adn. — *γοῦν*] F. *γάρ*. At v. adn.
§. 12. *ἐλάττω*] V. adn. — *ἐπράττου*] Par. F. H. *εἰσεπράττου*.

οὐδενὶ ἂν μὴ ὅτι προῖκα δοίης] H. e. *οὐδενὶ ἄν, μὴ εἴπῃς, ὅτι προῖκα δοίης*, vestem, domum cett. nemini, ne dicam gratis des, sed, h. e. nemini non solum non gratis des, sed ne si minus quidem accipias, quam est illarum rerum pretium. Cf. Cyrop. I, 3, 10. Infra II, 9, 8: *ὁ δὲ Ἀρχέδημος τῷ Κρίτωνι ἡδέως ἐχαρίζετο, καὶ οὐχ ὅτι* (h. e. *οὐ λέγω, ὅτι*) *μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ*, non solum, sed etiam. V. Hermann. ad Viger. p. 790. 253. et grammaticas.

ἐλάττω τῆς ἀξίας] H. e. *ἐλάττω ἢ ἡ ἀξία τούτων τῶν χρημάτων ἐστί.* Infra II, 5, 5: *τὸ πλεῖον τῆς ἀξίας.* II, 1, 22: *ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι* (i. e. *ἢ ἦν*, uti Oecon. X, 2: *ὅπως λευκοτέρα ἔτι δοκοίη εἶναι, ἢ ἦν*), *τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως* (i. e. *ἢ ἐπεφύκει*, uti Oecon. l. d. *ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι, ἢ ἐπεφύκει.* Cf. Cyrop. VIII, 1, 41.) Infra III, 11, 1. 13, 5. IV, 3, 8. 13. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 451. Rost. §. 97. 8. additam. 4. p. 410. Kühner. T. II. §. 751. h. *Ἀξία* sc. *τιμή*, alicuius rei pretium.

§. 12. *εἰ καί*] *Καί* non cum *εἰ* coniungendum, sed ad *τὴν συνουσίαν* referendum est; non solum vestem, domum cett., sed etiam consuetudinem.

ἐλάττω τῆς ἀξίας] Scripturam *ἐλάττω* ex edd. princ. et codd. ABCFGH pro altera *ἔλαττον* revocavi; *ἐλάττω* enim adverbialiter accipiendum est, uti ap. Isaeum de Hagniae her. §. 44: *ἡ οὐσία καὶ πλείω ταύτης ἐστίν.* Plat. Menex. p. 235, 6: *παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς*: ubi cf. Stallbaumium. Xen. Hellen. II, 3, 16: *διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω.* V. Bernhardy Gr. Synt. p. 335. Kühner. Gr. T. II. §. 748. not. 1.

σοφὸς δὲ οὐκ ἄν] Scil. *εἴης*. V. nos in Gr. T. II. §. 456. (Gr. schol. §. 261, 4.) Cf. Anab. III, 2, 24: *πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας*

παρ' ἡμῖν νομίζεται τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν ὁμοίως μὲν καλόν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν διατίθεσθαι· τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, ἐὰν δέ τις, ὃν ἂν γνῷ καλόν τε κἀγαθὸν ἐραστὴν ὄντα, τοῦτον φίλον

§. 13. *καλόν τε κἀγαθὸν*] Steph. coniecit *καλῶν τε κἀγαθῶν*, nulla urgente necessitate. Nam eadem sententia latet in *καλὸς κἀγαθὸς ἐραστής.* — *ἑαυτῷ ποιῆται*] Iunt. Ald.

ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους (sc. *δοίη*).

§. 13. *παρ' ἡμῖν νομίζεται*] Huius impeditioris loci verba sic ordinanda videntur: *παρ' ἡμῖν νομίζεται ὁμοίως μὲν καλόν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν εἶναι τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν διατίθεσθαι,* h. e. apud nos existimatur et pulchrum et turpe esse pulchritudinem et sapientiam aliis venundare. Scilicet turpe est pulchritudinem aliis vendere, si quis lucri causa corporis formam cuivis prostituat; contra pulchrum est pulchritudinem aliis vendere, si quis, quem cognoverit rerum honestarum et bonarum amatorem esse, eum amicum sibi conciliare studeat et ob hanc solam causam ei animi pulchritudinem impertiat, h. e. sapientiae et virtutis studium in eo accendat. Deinde turpe est sapientiam lucri causa cuivis vendere; contra pulchrum est sapientiam aliis hominibus egregia indole instructis impertire, non lucri causa, sed ob hanc solam causam, ut talis homo nobis concilietur amicus. De *ὁμοίως μέν — ὁμοίως δέ* (pariter ac) Finckhius in Zimmerm. Eph. schol. 1829. p. 891. apte excitat Hier. X, 5: *ὁμοίως μὲν τοῖς σοῖς ἰδίοις, ὁμοίως δὲ τοῖς ἀνὰ τὴν χώραν.* Plat. Symp. p. 181. B: *ὅθεν δὴ ξυμβαίνει αὐτοῖς, ὅτι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράττειν, ὁμοίως μὲν ἀγαθόν, ὁμοίως δὲ τοὐναντίον.* Tertius locus, Cyrop. VI, 4, 17., huic loco dissimillimus est. De particulis *μέν — δέ* v. adnotata in I, 1, 1. Verbum *διατίθεσθαι*, quod proprie de mercatoribus, qui merces venum exponunt, dicitur, huic loco, ubi de sophistis, qui mercedis causa cuivis sapientiam suam tradebant, aptissimum est. Finckhius in Iahn. Annal. 1828. p. 292. et in Zimmermanni Ephem. schol. 1829. p. 890. comparat Synesium in Laud. Calv. p. 85. B. ed. Petav.: *οἱ πρὸς ἀργύριον τὴν ὥραν διατιθέμενοι.* Aeschin. Dial. II, 8: *αὐτὴν* (sc. *τὴν σοφίαν*) *καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπὸ ταύτης διατίθεσθαι.*

ἑαυτῷ ποιῆται] Mox *φίλον ποιῆται* sine *ἑαυτῷ.* Cyrop. III, 2, 22: *μήτε παρασκευάσασθαι ἀγαθὸν ἑαυτοῖς μηδέν.* IV, 2, 22. VIII, 7, 13: *τοὺς πιστοὺς τίθεσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ.* Hellen. V, 1, 17: *ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι.* Isocr. Paneg. p. 63, 108: *ῥᾴθυμον αὐτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον.* Dein infra IV, 7, 1: *τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο.* V. Stallbaum. ad Plat. Gorg. p. 466. C. Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 306. Cf. nos in Gr. T. II. §. 398, 2. (Gr. schol. §. 250, not. 3.) et ad Anab. I. 8, 29.

τὴν σοφίαν — τοὺς μὲν — πωλοῦντας] Ob oppositionis vim haec verba ita collo-

ἑαυτῷ ποιῆται, σώφρονα νομίζομεν· καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας σοφιστὰς ὥςπερ πόρνους ἀποκαλοῦσιν, ὅςτις δέ, ὃν ἂν γνῷ εὐφυᾶ ὄντα, διδάσκων ὅ τι ἂν ἔχῃ ἀγαθόν, φίλον ποιῆται, τοῦτον νομίζομεν, ἃ τῷ καλῷ

E. H. ἑ. ποιεῖται. Male. — ὥςπερ πόρνους] Ruhnk. haec verba ut glossema damnavit. Iniuria. V. adn. — εὐφυᾶ] V. adn. — φίλον ποιῆται] V. adn. F. habet φίλον ἑαυτῷ π.

cata sunt pro τοὺς μὲν τὴν σοφίαν πωλοῦντας. Omnino saepe substantivum aut pronomen, quod a participio cum articulo coniuncto pendet, praemittitur articulo et participio, quo maiore vi efferatur. Infra II, 2, 4. IV, 4, 7. Hier. III, 13: τῷ μιαιφόνῳ μηδὲ τὸν συνόντα καθαρεύειν (pro τὸν τῷ μ. συνόντα). Cf. Heindorfium ad Plat. Phaedon. p. 88. A. Bornemannum ad Cyrop. V, 3, 19. ed. Goth. Herbstium ad Conviv. II, 4. Popponem ad Thuc. II, 7. p. 13 ed. Goth.

σοφιστὰς ὥςπερ πόρνους] eiusmodi homines sophistarum nomine insigniunt, quasi sapientiae prostibulorum (Buhler der Weisheit). Significare vult Socrates sophistarum nomen propter eorum e sapientiae professione lucrandi studium summam turpitudinis notam subisse.

εὐφυᾶ] Sic recte legunt Flor. ABC., Par. ABCDG et liber Leidensis; EFH exhibent εὐφυῆ. Infra III, 1, 11. ἐνδεᾶ. IV, 2, 17. et 3, 13. ὑγιᾶ (alii ὑγιῆ). At R. Equ. VII, 11. in omnibus libris legitur αὐτοφυῆ. Moeris Attic. Lex. p. 375 ed. Leid.: Ὑγιᾶ Ἀττικῶς· ὑγιῆ Ἑλληνικῶς. Gregor. Cor. p. 163. ed. Schaefer.: Ἀττικῶν δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ εὐφυῆ, ὑγιῆ, εὐφυᾶ καὶ ὑγιᾶ λέγειν: ubi v. Koenium et Schaeferum. Apud Platonem utraque forma legitur, quanquam formae in ᾶ exempla crebriora sunt. Stallbaumius in V. Scr. ad de Rep. III. p. 386. B. et V. p. 455. secum pugnat. Consideratius de his formis apud Platonem agit C. E. Chr. Schneiderus ad Civ. T. I. p. 212. Cf. eos in Gr. T. I. §. 315. V. Buttmannus Gr. T. I. §. 53. not. 1. p. 194. formas in ῆ librariorum incuriae adscribendas videri dicit: quam sententiam haud facile quisquam probabit.

ποιῆται] Post Zeunium ab editoribus ex Stobaeo, Par. et A.B. receptum est ποιεῖται pro vulgato ποιῆται, quod equidem deserere nolui. Tota orationis conformatio coniunctivum necessario videtur requirere. Nam ut antecedens enuntiatio ἐάν τις — τοῦτον φίλον ἑαυτῷ ποιῆται conditionaliter prolata est, et quidem ad sententiam accommodatissime; ita altera enuntiatio, quae priori plane respondet eandemque sententiae rationem habet, eodem modo conformata sit necesse est. Matthiaeus in Gr. T. II. §. 527. p. 1218. putat in enuntiatione relativa nonnunquam omitti ἄν, si id iam in enuntiatione primaria vel ea, a qua illa pendet, positum sit. At falsus est vir doctissimus; nam ipsa enuntiatio primaria (ὅςτις — φίλον ποιῆται) caret illa particula; quem autem ex Herodoto excitavit locum (II, 85), is ad Xenophonteum usum nihil potest probare, quum constet hunc Ionicum scriptorem hac structura, ex epicis carminibus sum-

14 κἀγαθῷ πολίτῃ προςήκει, ταῦτα ποιεῖν. Ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτός, ὦ Ἀντιφῶν, ὥςπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ ἢ κυνὶ ἢ ὄρνιθι ἥδεται, οὕτω καὶ ἔτι μᾶλλον ἥδομαι φίλοις ἀγαθοῖς· καὶ ἐάν τι σχῶ ἀγαθόν, διδάσκω καὶ ἄλλοις συνίστημι, παρ' ὧν ἂν ἡγῶμαι ὠφελήσεσθαί τι αὐτοὺς εἰς ἀρετήν. Καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βι-

§. 14. σχῶ] Stob. cod. A. c. Par. F. ἔχω; sine dubio ob anteced. ὅτι ἂν ἔχῃ. — Deinde ὠφεληθήσεσθαι F. V. adn. —

pta, se non abstinuisse. Omnis difficultas facili remedio tolli possit, si legamus: ὅστις δὲ ἄν, ὃν ἂν γνῷ εὐφυᾶ ὄντα, — φίλον ποιῆται; nam particula ἂν ob sequentes voculas ὃν ἂν facile excidere potuit. Sed ne hac quidem coniectura opus esse credo, si statuimus antecedentis enuntiationis ἐάν τις — τοῦτον φίλον ἑαυτῷ ποιῆται conformationem propagatam esse ad alteram enuntiationem ὅστις δὲ — φίλον ποιῆται. Eadem structurae ratio statuenda est in libr. de Re Equ. X, 6: ἵνα, ὁπόταν μὲν τοῦτον λάβῃ, ἀσχάλλων τῇ τραχύτητι διὰ τοῦτο ἀφίῃ, ὅταν δὲ τὸν λεῖον μεταλάβῃ, τῇ μὲν λειότητι αὐτοῦ ἡσθῇ, ἃ δὲ ὑπὸ τοῦ τραχέος παιδευθῇ, ταῦτα καὶ ἐν τῷ λείῳ ποιῇ: ubi structura verborum ὅταν — μεταλάβῃ transiit ad ἃ δὲ — παιδευθῇ. F. quidem Haasius, cui assentitur Breitenbachius ad Hellen. II. 3, 29., ad de Rep. Lac. IX, 5. p. 173. et in Diar. Lips. 1836. p. 208. coniunctivum post relativum sine ἂν apud Xenophontem tuendum censet, comparatis his locis: Hier. VII, 2: ὅντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνωσι, uti legunt cod. Lips. et Par. A. pro vulg. τυγχάνουσι. (Frotscherus coniecit ὅντινα ἂν [ὅντιν' ἂν] — τυγχάνωσι). Vect. I, 1: ὁποῖοί τινες οἱ προστάται ὦσι, sed Par. B. post τινες addit ἂν (uti in gemino loco Cyrop. VIII, 8, 5). Ibid. 6., ubi in omnibus quidem libris legitur: ὅσῳ γὰρ οὖν τινες πλεῖον ἀπέχωσιν, sed cum Schneidero legendum videtur ὅσῳ γὰρ ἄν τινες. Hellen. II. 3, 29: ὃν δὲ προδιδόντα λαμβάνωσι, uti in duobus codd. pro ὃν δ' ἂν legitur. Unde apparet his locis nihil probari. Ceteri Xenophontis editores hanc relativi sine ἂν cum coniunctivo structuram a Xenophonte abiudicant, ut Bornemannus ad h. l. ad Apolog. §. 13. p. 50. et ad Cyrop. IV, 2, 8 (ubi Guelph. et Par. A. B. quidem habent ἃ λέγωσιν, sed ceteri ἃ λέγουσιν, quod etiam sententia necessario requirit), Sauppius ad h. l. ad Vect. I, 6. et ad de Re Equ. X, 6. Poppo ad Cyrop. II, 2, 25 (ubi pro vulg. οἳ δ' αὖ Altorf. Par. A. B. Med. Vat. m. Vict. recte habent οἳ δ' ἂν) Alia res est in poetis Atticis, quos hanc structuram saepius admisisse constat. Neque Thucydidi abiudicari potest. V. Popponem Part. I. Vol. 1. p. 141. Platoni vero utrum hanc particulae ἂν omissionem concedendam statuam necne, adhuc dubius haereo. Per se patet excipiendos esse eos locos, in quibus omisso ἂν a similibus causis, atque in nostro loco, excusatio quaedam parata sit, ut de Legg. V. p. 728. A. Omissionis patrocinium susceperunt Stall-

βλίοις γράψαντες, ἀνελίττων κοινῇ σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι καί, ἄν τι ὁρῶμεν ἀγαθόν, ἐκλεγόμεθα καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, ἐὰν ἀλλήλοις φίλοις γιγνώμεθα. Ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἐδόκει αὐτός τε μακάριος εἶναι καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκἀγαθίαν ἄγειν.

Καὶ πάλιν ποτὲ τοῦ Ἀντιφῶντος ἐρομένου αὐ- 15
τόν, πῶς ἄλλους μὲν ἡγεῖται πολιτικοὺς ποιεῖν, αὐ-

φίλοι] V. adn.
§. 15. ἡγεῖται] V. adn.

baumius ad Phileb. p. 61 sq. (sed ad Alcib. I. p. 134. E. sententiam suam mutavit) et C. E. Chr. Schneiderus ad Civit. VI. 508. D. Sed qui afferuntur ad defendendam hanc sententiam loci, eos maximam partem corruptos esse negari non potest. Phaedr. p. 247. B. cum Par. NO et Monacc. scribendum est ᾧ ἦν pro ᾧ ᾖ. Alcib. I. p. 134. E. Florent. c habet ᾧ γὰρ ἂν — ἐξουσία μὲν ᾖ. Cf. nos in Gr. T. II. §. 796, 1. — De variata oratione (ἐάν τις ποιῆται et ὅστις ἂν ποιῆται cf. verba huius §. διδάσκων ὅ τι ἂν ἔχῃ ἀγαθόν cum verbis §. 14. καί, ἐάν τι σχῶ ἀγαθόν, διδάσκω. De verbo ἔχειν, quod significat tenere (scire), cf. infra II, 2, 6. III, 10, 1. de Rep. Lac. I, 3. Venat. XII, 7. Stallbaum. ad Plat. Phaedon. 71, A. Omnino hoc verbum usurpatur de omnibus rebus, sive externis sive internis, quae in nostra potestate positae sunt. Sic dicitur δυναστείας, μοναρχίας, δυνάμεις, ἀρχάς, κάλλος, σωφροσύνην, οὐσίας, χρήματα ἔχειν. Cf. F. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1834. p. 606.

§. 14. συνίστημι] commendo, uti saepe apud Xenophontem. V. Bornemannum ad Sympos. IV, 63. p. 154., interpretes ad Oeconom. III, 14. et nos ad Anab. III. 1, 8.

παρ' — ὧν ὠφελήσεσθαι] amicos meos aliis commendo, a quibus aliquid eos adiumenti ad virtutem colendam capturos existimo. De futuro ὠφελήσεσθαι v. ad I, 1, 8.

ἀνελίττων] C. F. Hermannus in disp. de Socr. magistris Marb. 1837. p. 45 sq. de hoc loco ita sentit, ut verba τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν de poetis potius, quam de philosophis accipienda esse, certe nihil aliud ex hoc loco concludi posse, nisi Socratem veterum philosophorum libros non tam eo consilio legisse, ut eorum decreta edisceret, sed ut, si quid boni in eis invenisset, in suum amicorumque usum converteret, statuat.

ἀλλήλοις φίλοι] Voss. 1. exhibet ἀλλήλοις ὠφέλιμοι: quod apertum glossema miror receptum esse ab Herbstio. Significare vult Socrates hoc: Priscorum sapientium libros cum amicis evolvo, et, si quid utile in eis vidimus, deligimus et in magno lucro ponimus, si nos iam antea amicitiae vinculis constricti (οἱ φίλοι) etiam horum studiorum communione cari ac dilecti fiamus.

§. 15. πῶς — ἡγεῖται — πράττει — ἐπίσταται] Sic cum plurimis codicibus scribendum censeo. Iunt. Ald. Par. cum Par. BCE exhibent ἡγεῖτο. Optativos Ernestius, quem reliqui editores secuti sunt, reposuit ex Vindob. L. Par. B. et man. sec. G. ἡγοῖτο, πράττοι

τὸς δὲ οὐ πράττει τὰ πολιτικά, εἴπερ ἐπίσταται· Ποτέρως δ' ἄν, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικὰ πράττοιμι, εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι, ἢ εἰ ἐπιμελοίμην τοῦ ὡς πλείστους ἱκανοὺς εἶναι πράττειν αὐτά;

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Hoc capite docetur, quomodo Socrates amicos suos a iactatione avertendo ad virtutis curam impulerit. Argumenta, quibus usus est, haec fere sunt.

Optima inclarescendi via ea est, ut, in qua re quis excellens videri velit, in ea revera bonus fiat. Nam si quis artis alicuius cognitione imbutus non est, sed tantum speciem eius prae se fert; is, ubi rei ipsius periculum faciendum est, non solum sibi ipsi hominis ridiculi, iactatoris, turpis hominis fraudulentiqua notam contrahet vitamque molestam, inutilem, ridiculam deget, sed etiam aliis, qui eius iactatione decipi se passi sunt, detrimentum afferet.

---

1 *Ἐπισκεψώμεθα δέ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν· ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίᾳ, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθὸς τοῦτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βού-*

Cap. VII. §. 1. *ἐπ' εὐδοξίᾳ*] Schneid. cum L., Castal., Reisk., Ern. in postr. ed. *ἐπ' εὐδοξίαν*: quod recepit Herbst. V. adn. — *ἀγαθὸς τοῦτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βούλοιτο*] Sic e Iunt. et Vindob. scripturam constituit Zeun. addito pronomine *ὅ*, quod Brodaeus obtulit, coll. II, 6, 39. et Cyrop. I, 6, 22 (v. adnot.). Etiam DFG exhibent *ἀγαθὸς τοῦτο*, et

cum L., *ἐπίσταιτο* cum KDG, sed a sec. man. Denique D. pr. m. habet *ἠπίστατο*, et Stob. MS. A. *ἐπίστατο*. Indicativi, et quidem praesentis temporis, in interrogatione obliqua, quae formam induit interrogationis rectae, egregie sese habent. Vide exempla ad 1, 1, 1. *ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις ἔπεισαν* allata, in primis 1, 2, 50.

εἴπερ ἐπίσταται] siquidem sciret, wenn er wirklich davon Kenntniss habe. Cum irrisione quadam haec verba ab Antiphonte adduntur.

Ποτέρως δ'] De particula *δέ* in interrogatione posita v. ad 1, 3, 13. Particulae vis clare elucet, si sententiam sic compleveris: *Λέγεις μὲν ἐμὲ τὰ πολιτικὰ μὴ πράττειν· ποτέρως δὲ κτλ.*

λοιτο. Ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ὧδε ἐδίδασκεν· Ἐνθυμώμεθα γάρ, ἔφη, εἴ τις μὴ ὢν ἀγαθὸς αὐλητὴς δοκεῖν βούλοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη; ἆρ' οὐ τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς αὐλητάς; Καὶ πρῶτον μέν, ὅτι ἐκεῖνοι σκεύη τε καλὰ κέκτηνται καὶ ἀκολούθους πολλοὺς περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον· ἔπειτα, ὅτι ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτῳ 2

ABCDF *καὶ δοκεῖν*. Ald. Par. Steph. *ἀγαθός τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο*. Non absurde, immo haud scio an recte. Neque aliter Ern., mutato tamen *τε* in *τι*, comparans IV, 1, 5: *(εἴ τις οἴεται) δόξειν τι ἀγαθὸς εἶναι, ἢ μηδὲν ἀγαθὸς εἶναι δοκῶν εὐδοκιμήσειν*. Hoc autem *τι* exhibet Flor. A., in quo est: *τι γένοιτο καὶ δοκεῖν*. Etiam Par. A. E. legunt *ἀγαθός τε*.

§. 2. *Ἐνθυμώμεθα*] Par. H. *ἐνθυμούμεθα γὰρ ἂν ἔφη*. Etiam A. *ἂν* addit ad *ἔφη*, ita quidem, ut *ἂν ἔφη* significaret: dicere solebat (v. ad I, 1, 16): quod ab h. l. alienum, quanquam fateor difficile esse intellectu, quomodo haec particula a librariis intrusa sit. Finckh. in Iahn. Annal. lit. 1828. *ἂν* retinendum censet. *μηδὲν δὲ*] Edd. pr. et Par. cum BCEGH omittunt *δέ*.

Cap. VII. §. 1. *ἀλαζονείας*] Cf. Cyrop. II, 2, 12., ubi Zeunius comparat Aristotel. ad Nicomach. IV, 7. et Theophrast. Char. c. 23., ubi vide Astium.

προέτρεπεν] V. ad I, 2, 64.

ἐπ' εὐδοξίᾳ] V. ad I, 3. 11. *ἐφ' οἷς σπουδάσειεν*. De sententia cf. Cyrop. I, 6, 22. Comment. II, 6, 39.

§. 2. *Ἐνθυμώμεθα γάρ*] *Γάρ* particula in exhortationibus habet vim conclusivam respondetque prorsus nostro: nun (*ἄρα*) ja (*γέ*). Scilicet referenda est ad antecedentem Socratis sermonem cum discipulis institutum, in quo iactantiae mentio iniecta erat. Oratio igitur hoc fere modo complenda erit: Loquimur, inquit Socrates, de iactatione. Ergo rem ad exempla revocemus. Nun ja wir wollen die Sache an Beispielen näher betrachten. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 476 sqq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 754. b. p. 454. (Gr. schol. §. 324, 2.)

ἆρ' οὐ] nonne. V. ad I, 3, 11. — *τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς αὐλητάς*. Cf. Cyrop. I, 3, 10: *τἆλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν*. Accusativus *τὰ ἔξω* eadem ratione, qua pronomen *τἆλλα*, explicandus est. V. nos in Gr. T. II. §. 558. not. I. (Gr. schol. §. 280, not. 1.)

σκεύη] „Tibicines Graeci magnifice vestiti incedebant et omnium artificum sumptuosissimi et carissimi erant, si quis ad choros Dionysiacos conducere eorum operam artemque volebat, ut ex Demosthene discimus.“ SCHNEIDERUS. V. Boeckhii, a Bornemanno excitati, Staatshaush. d. Ath. I. p. 490. De v. *ἀκολούθους πολλοὺς περιάγονται* v. Becker. Charicl. II. p. 35.

ἔπειτα] pro *ἔπειτα δέ*. V. ad I, 2, 1. — De verbis *ἀλλὰ μὴν ἔργον γε* v. ad I, 1, 6.

πολλοὺς ἐπαινέτας παρασκευαστέον. Ἀλλὰ μὴν ἔργον γε οὐδαμοῦ ληπτέον, ἢ εὐθὺς ἐλεγχθήσεται γελοῖος ὢν καὶ οὐ μόνον αὐλητὴς κακός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. Καίτοι πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δὲ ὠφελούμενος, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν πῶς οὐκ ἐπιπόνως τε καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστως βιώσεται;
3 *Ὡς δ' αὔτως εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγαθὸς μὴ*

§. 3. *Ὡς δ' αὔτως*] V. adn. — *ἂν αὐτῷ συμβαίνοι*] Sic BDF. Vulgo abest *αὐτῷ*. — *ταύτῃ λυπηρόν*] Reisk. malebat *πάνυ λυπηρόν*, Hdrf. *τοῦτ' εἴη λυπ.*: quod recepit Herbst. Coraes edidit *πάντα λυπ.* V. adn. — *κυβερνᾶν τε*]

ἔργον — ληπτέον] „locare operam suam et artis suae experimentum dare, quod uno verbo Graeco *ἐργολαβεῖν* dicitur III, 1, 2. Phot. Lex.: *Ἔργον· ὁ μισθός· καὶ λαβεῖν ἔργον· τὸ μισθῶσαι ἑαυτόν.*" SCHNEIDERUS et BORNEM.

Καίτοι — δαπανῶν] Etsi magnos sumptus faciat. De *καίτοι* participiis adiuncto v. nos in Gr. T. II. §. 667. p. 370. (Gr. schol. §. 312, not. 8.)

§. 3. *Ὡς δ' αὔτως*] Sic legunt Par. ADFHK pro vulg. *ὡσαύτως*: quod iure ab editoribus reiectum est. Anab. V, 6, 9: *ὡς δ' αὔτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος*: ubi Bornemannus in partes vocat Hermann. ad Elmsl. Eur. Med. 313. et Heindorf. ad Plat. Phaedon. p. 200. Adde Hermannum ad Hom. Hymn. III, 219. Alii scribunt *ὡς δ' αὔτως* vel *ὥς δ' αὔτως*: quam utramque scripturam ineptam esse acute demonstrat Buttmannus in Lexilogo T. I. p. 41., docens *ὡσαύτως*, quod significet eodem modo, adverbium esse, quod prorsus respondeat adiectivo *ὁ αὐτός*, idem; *αὔτως* autem non descendere ab pron. *οὗτος*, sed a pron. *αὐτός*; scribendum igitur videri *ὥς δ' αὔτως*. Cf. Sauppium ad libr. de re equ. VI, 2. — Ceterum rarius *δέ* vocabulo *ὡσαύτως* postponitur, ut §. 4.

ἢ κυβερνήτης] De horum vocabulorum collocatione v. ad I, 6, 8. *εὐφραίνει*.

ταύτῃ λυπηρόν] Scil. *εἴη*, hac ratione molestum sit. Infra III, 5, 2. IV, 3, 12. Anab. II, 6, 7. Oec. 18, 10. Hier. 7, 12. Symp. IV, 17., ubi v. Herbstium. V. Bosii Ellips. gr. l. p. 333. Ceterum viri docti, omissione optativi *εἴη* offensi, varias coniecturas commenti sunt (v. Var. Scr.); sed recte scripturam tutatus est Bornemannus, coll. Cyrop. I, 4, 12: *τίς γὰρ ἄν, ἔφασαν, σοῦ γε ἱκανώτερος πεῖσαι;* II, 3, 2: *ἢν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, δῆλον, ὅτι οἵ τε πολέμιοι ἂν ἡμέτεροι*, scil. *εἴησαν*. Hipparch. VIII, 19.

κυβερνᾶν τε κατασταθεὶς] Infra III, 2, 1: *στρατηγεῖν ᾑρημένος*. 3, 1: *ἱππαρχεῖν ᾑρημένος*. Thuc. IV, 8. Particula *τέ* interserta, quae a Par. C. F. abest, in ceteris autem codicibus habetur, immerito mihi ab recentioribus editoribus eliminata videtur, quanquam Sauppius ad III, 12, 4. eius patrocinium suscepisse videtur. Vix

ὢν φαίνεσθαι ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν, τί ἂν αὐτῷ συμβαίνοι. Ἆρ' οὐκ ἄν, εἰ μὲν ἐπιθυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανὸς εἶναι ταῦτα πράττειν μὴ δύναιτο πείθειν, ταύτῃ λυπηρόν; εἰ δὲ πείσειεν, ἔτι ἀθλιώτερον; Δῆλον γὰρ ὅτι κυβερνᾶν τε κατασταθεὶς ὁ μὴ ἐπιστάμενος ἢ στρατηγεῖν ἀπολέσειεν ἂν οὓς ἥκιστα βούλοιτο καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν. Ὡς- 4

V. adn. — αἰσχρῶς τε] F. H. αἰσχρῶς ἄν: quod receperunt recentiores edd. At v. adn. ad I, 3, 15.

§. 4. Ὡσαύτως δὲ] Par. C. H. δέ omitt. — αὐτοῖς] Iunt. et Par. G. αὐτούς.

exputari potest, qui factum sit, ut haec particula, nisi ab ipso Xenophonte profecta fuisset, a librariis adderetur. Sedes particulae, quae primo oculorum obtutu ineptissima videtur, videbitur tibi, si locum accuratius inspexeris, longe esse aptissima. Opponuntur enim τούτους, οὓς ἥκιστα βούλοιτο, et αὐτός. Quodsi pronomen demonstrativum τούτους Xenophon addidisset, sine dubio scripsisset: τούτους τε οὓς ἂν ἥκιστα βούλοιτο ἀπολέσειεν ἄν, καὶ αὐτὸς κτλ. Quoniam autem pronomen demonstrativum omisit, consentaneum est particulae τέ statim ab initio enuntiationis locum assignatum esse. Nam quam aliam potuit sedem occupare aptiorem? Qua quidem collocatione fit, ut ea mala, quae ab imperito homine aliis inferuntur, opponantur eis, quae ipse sibi infert. Sic saepe etiam in locis, quorum simplicior est ratio, legitima collocatione deserta τέ initio enuntiationis ponitur eo consilio, ut non unum verbum alteri verbo, sed tota enuntiatio alteri enuntiationi opponatur. Cf. II, 1, 5. 28., ubi v. Bornemannum, II, 2, 12. III, 12, 4: *καὶ διὰ ταῦτα τόν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διαζῶσι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον καταλείπουσιν* (ubi exspectamus καὶ αὐτοί). Eadem ratio est, ubi duo vocabula in unam quasi notionem consociata respondent uni vocabulo, ut IV, 1, 2: ταχύ τε μανθάνειν — καὶ μανθάνειν: ubi v. Var. Scr. F. K. Hertlinius in Darmstadt. Annal. lit. antiq. 1838. p. 591. illud τέ refert ad sequentia ἢ στρατηγεῖν, ut etiam alias τέ et ἤ sibi respondeant, comp. Plat. Ion. p. 535. D. Aeschyl. Ag. 1234 seqq. Soph. Trach. 445. ex emend. Seidleri, atque adeo ἤ — τέ Xen. Hellen. VI, 3, 6., ubi cf. L. Dindorf. Hertlinii sententiam probat Breitenb.

ἀπαλλάξειεν] turpiter et male discedat. Saepe hoc verbum intransitivam vel reflexivam vim induit. Infra III, 13, 6: *πῶς δὴ ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ;* (quomodo discessit ex itinere? wie ist ihm die Reise bekommen?) ubi Sauppius comparat Cyrop. IV, 1, 5. Venat. III, 3. Adde Demosth. de Coron. p. 246, 65: *χεῖρον ἡμῶν ἀπηλλάχασι*, deterius quam nos discesserunt. Aeschin. in Ctesiph. §. 158: *οὐδεὶς πώποτε καλῶς ἀπήλλαξε Δημοσθένει συμβούλῳ χρησάμενος.*

αὔτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον καὶ τὸ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ἰσχυρὸν μὴ ὄντα δοκεῖν ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε· προστάττεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω ἢ κατὰ δύναμιν, καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα ποιεῖν, δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶναι, συγγνώμης οὐκ ἂν τυγχάνειν. Ἀπατεῶνα δ' ἐκάλει οὐ μικρὸν μέν, εἴ τις ἀργύριον ἢ σκεῦος παρά του

§. 5. *οὐ μικρὸν μέν, εἴ τις*] Sic emendavit Ruhnk.; Ald. Par. Steph. *τὸν οὐ μικρὸν μὲν οὐδ' εἴ τις.* Neque aliter F, nisi quod *οὐδ'* lituram habet. Etiam A E M habent *τὸν οὐ μικρὸν μέν;*

§. 4. *μὴ ὄντα δοκεῖν*] Ad *δοκεῖν* infinitivum *εἶναι* e participio *ὄντα* repetendum esse recte iudicavit Bornemannus.

ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε] Post verba intelligendi declarandive saepe omittitur participium verbi *εἶναι.* Vide nos in Gr. T. II. §. 656, 3. (Gr. schol. §. 238, not. 7.) Infra II, 3, 14. IV, 2, 12. Symp. III, 8. *φαῦλος φανοῦμαι.* Anab. III, 1, 36, ubi v. adn. Vocabulum *ἀλυσιτελές* significat h. l. perniciosum. Sic *ἀνωφελής* II, 6, 4. Hellen. I, 7, 28. Oecon. I, 20: ubi v. Breitenb.

μείζω ἢ κατὰ δύναμιν] IV, 4, 24: *βελτίονος ἢ κατ' ἄνθρωπον νομοθέτου.* 7, 10. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 449. Kühner. T. II. §. 751, i. (Gr. schol. §. 323, 7.)

§. 5. *παρά του — λαβὼν ἀποστεροίη*] Verba *ἀργύριον ἢ σκεῦος παρά του* construenda sunt cum participio *λαβών*, non cum verbo *ἀποστεροίη.* Si oratio plena esset, sic procedere debebat: *εἴ τις ἀργύριον ἢ σκεῦος παρά του λαβὼν αὐτὸν ταῦτα ἀποστεροίη.*

ἐξηπατήκει] Ad *ἐξηπατήκει* e sequentibus verbis supplendum est *τὴν πόλιν.* Weiskius et Schneiderus in indicativo offenderunt, quum in reliqua oratione optativus positus esset: qua de re ille *ἐξηπατήκοι,* hic *ἐξαπατῴη* legendum suspicantur. At nulla opus est mutatione. Socrates rem tanquam vere factam dicere voluisse videtur.

Ἐμοὶ μὲν οὖν] Particulam *οὖν,* in Par. C. F. omissam, Schneiderus uncis cinxit. At particulam conclusivam aegre h. l. desiderabimus. Cf. I, 1, 20: *θαυμάζω οὖν.* 2, 62: *ἐμοὶ μὲν δὴ κτλ.,* ubi *δή* in locum particulae *οὖν* substitutum est. 3, 15: *περὶ μὲν δὴ βρώσεως κτλ.* 4, 9: *ἐμοὶ μὲν οὖν κτλ.* 6, 14: *ἐμοὶ μὲν δὴ κτλ.*

τοιάδε] Exspectes *τοιαῦτα.* V. ad. I, 2, 3. Hinc C. Gu. Krügerus (De authent. Anab. Halis Sax. 1824. p. 16) suspicatur verba *τοιάδε διαλεγόμενος* cum vocabulis *τοιαῦτα λέγων* II, 1, 1. sedem permutasse. Sed Finckhius (Iahn. Annal. phil. 1828. p. 285) optimo iure hanc transpositionem reiiciendam censuit. Nam primum *τοιάδε* non simpliciter pro *τοιαῦτα* accipiendum est, sed adiunctam habet vim *δεικτικήν*, h. e. rem commemoratam tanquam praesentem oculis nostris subiicit, ut *τοιάδε διαλεγόμενος* verti possit: durch die vorliegenden Reden; v. adnotata ad I, 2, 3.; neque, quod in hoc ultimo capite Socrates perpetua usus est ora-

πειθοῖ λαβὼν ἀποστεροίη, πολὺ δὲ μέγιστον, ὅστις μηδενὸς ἄξιος ὢν ἐξηπατήκει πείθων, ὡς ἱκανὸς εἴη τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ τοῦ ἀλαζονεύεσθαι ἀποτρέπειν τοὺς συνόντας τοιάδε διαλεγόμενος.

Iunt. Voss. 2. Vind. 1. Par. B. et L. *οὐ μικρὸν μὲν οὐδ' εἴ τις*, omisso *τόν*; Voss. 1. *μικρὸν μὲν τὸν εἴ τις* sine *τὸν* et negationibus. In illo *οὐδ'* Born. suspicatur latuisse *οἶδ' ὅτι* Herbst. scripsit *ἐκάλει τὸν μικρὸν μὲν εἴ τις ἀργ.*

tione, in sequenti autem capite sermonem cum Aristippo habens inducitur, verbum *διαλεγόμενος* nobis offensioni potest esse. Nam hoc verbum non solum de vero dialogo usurpatur, sed de omni oratione, quae ducta est e dialogo, uti infra II, 4, 1.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

I. Socrates Aristippum, hominem voluptarium, rem publicam capessere velle suspicatus demonstrat eius, qui rei publicae praeesse animum induxerit, primariam virtutem esse temperantiam, ne voluptatum illecebris et laborum molestiarumque taedio captus officiis suis desit (§. 1—7).

II. Sed postquam Aristippus animum suum non ad rem publicam, sed ad otiosam et iucundam vitam proclivem esse fassus est (§. 8. 9), novam Socrates infert quaestionem, utri iucundius vivant, iine, qui imperent, an ii, qui aliorum imperio subiecti sint, dominine an servi? (§. 10.) Aristippus vero se neque imperare neque servire, sed liberum esse velle declarat; libertatem enim eam esse viam, quae maxime ad vitam beatam ducat (§. 11). Tum Socrates ostendit libertatem, qualem Aristippus intelligat, cum hominnm societate pugnare; in ea enim aut imperandi aut serviendi conditionem esse necessariam: quam si quis, sive in publica sive in privata vita, subterfugere velit, eum a potentioribus, ut aliorum imperio se subiiciat, cogi (§. 12. 13).

III. Quum ne sic quidem Aristippus loco cedere vellet, dicens non artis unius civitatis finibus vitam suam inclusam esse, sed omnes sibi patere civitates, ut et nusquam et usquequaque domi esset, Socrates quum alia pericula, quae ei, qui semper per-

egrinetur, immineant maxima, tum servitutem, in quam facile in peregrinationibus suis incidere possit, proponit ostenditque ne in servili quidem conditione constitutum hominem intemperantem ferri (§. 14—16).

IV. Postremo quum Aristippus in angustias redactus eos, qui rem publicam capesserent, stultitiae insimularet, quippe qui ultro laboriosam, molestam aerumnosamque vitam sibi elegissent (§. 17): Socrates docet multum discriminis interesse inter eos, qui labores ultro, et inter eos, qui labores coacti suscipiant: illis licere, quando lubuerit, desistere laboribus, his non item; illos etiam omnes molestias aerumnasqne laeto animo subire, quia bonum et utile consilium sequantur et amplissimos frnctus ex eis ad se redundaturos sperent (§. 17—19); mollitiam et voluptates neque corpori rectam valetudinem neque animo laudabilem scientiam parare posse, studia contra contentionesque ad bonas pulchrasque res perducere; nihil boni et praeclari mortalibus sine labore a diis concessum esse quum poetas testari (§. 20), tum elegantissime declarare Prodicum sophistam praeclara illa de Hercule in bivio collocato fabula: e qua appareat homini, nisi temperantiae omnisque virtutis studiosus sit, veram felicitatem obtingere non posse (§. 21—34).

Ἐδόκει δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προτρέπειν τοὺς 1
συνόντας ἀσκεῖν ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ

Cap. 1. §. 1. *πρὸς ἐπιθυμίαν*] Uterque Vict. *εἰς ἐπ.* V. adn.

Caput I. §. 1. *ἀσκεῖν ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ — πόνου*] Obscurius Xenophon hoc loco sententiam expressit, quum vocabulum *ἐγκράτειαν* primum cum *πρός* et accusativo, dein cum genitivis *ῥίγους καὶ θάλπους καὶ πόνου* iunxit. Planius oratio decurreret si aut sic scripsisset: *ἀσκεῖν ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ καὶ ποτοῦ καὶ λαγνείας καὶ πρὸς ῥῖγος καὶ θάλπος καὶ πόνον*, aut sic: *ἀσκεῖν ἐγκράτειαν βρωτοῦ καὶ ποτοῦ καὶ λαγνείας καὶ ῥίγους καὶ θάλπους καὶ πόνου.* Quibus duabus structuris confusis magna loci orta est obscuritas. De praep. *πρός* cf. paullo post *ἀκολαστοτέρως ἔχειν πρὸς τὰ τοιαῦτα.* I, 2, 1: *πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος.* *Ἐγκράτεια* (Selbstbeherrschung) cernitur aut in iucundarum rerum moderatione atque abstinentia (Mässigung, Enthaltsamkeit) aut in molestarum rerum patientia atque tolerantia (Ausdauer, Duldsamkeit). Hinc pariter dici potest *ἐγκράτεια, ἐγκρατὴς βρωτοῦ, ποτοῦ, λαγνείας*, atque *ἐγκράτεια, ἐγκρατὴς ῥίγους, θάλπους, πόνου.* Cf. §. 7: *τοὺς ἐγκρατεῖς τούτων ἁπάντων* (h. e. in cibo, potu, amore, somno moderatos et in laboribus, frigore, aestu patientes) et I. 5, 1., ubi homini *ἐγκρατεῖ* opponi-

καὶ ποτοῦ καὶ λαγνείας καὶ ὕπνου, καὶ ῥίγους καὶ θάλπους καὶ πόνου. Γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρως ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μέν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δέ, ὅπως μηδ' ἀντιποιήσεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἑκάτερον παιδεύοις; Βούλει σκοπῶμεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς, ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων; — Καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη· Δοκεῖ γοῦν μοι ἡ τροφὴ ἀρχὴ εἶναι· οὐδὲ γὰρ ζῴη γε ἄν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο. —

Γνοὺς δέ] V. adn. — *μηδ' ἀντιποιήσεται*] Sic vulgatum *μή* e Par. F., qui *μηδ' ἀντιποιήσηται* habet, mutavit Schn. Cf. §. 7.

Δοκεῖ γοῦν] F. *δ. γάρ*. At v. adn. ad 1, 4, 9.

tur *ἄνθρωπος ἥττων γαστρὸς ἢ οἴνου ἢ ἀφροδισίων ἢ πόνου ἢ ὕπνου*. Cyrop. VIII, 1, 36: *καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν — προσείθιζε τοὺς κοινῶνας*. Commentar. 1, 2, 1: *ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς ἐγκρατέστατος*. Dein §. 3: *ὕπνου, ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι*. Quodsi igitur loci difficultatem non a scripturae corruptione repetendam, sed ipsius Xenophonti negligentiae tribuendam statuimus, variis quibus hic locus a viris doctis tentatus est coniecturis supersedere possumus. Ernestius suspicabatur ante verba *καὶ ὕπνου κ. ῥ. κ. θ. κ. π.* excidisse substantivum *καρτερίαν*. Alius vir doctus in margine quintae Leonclav. e coniectura *καρτερίαν* pro *ἐγκράτειαν* scripserat. Dindorfius tentabat *καὶ ῥῖγος καὶ θάλπος καὶ πόνον*; sed si hoc modo Xenophon scribere voluisset, sine dubio praepositionem *πρός* repetivisset: *καὶ πρὸς ῥῖγος κ. τ. λ.* Melior huic loco medicina parata videtur a Fr. Iacobsio, qui verbis *πρὸς ἐπιθυμίαν*, ut glossemate, expunctis verbum *ἐγκρατείας* et de temperantia et de tolerantia accipiendum statuit. Verba autem *πρὸς ἐπιθυμίαν* dici possunt Xenophontis orationi importata esse ab imperito quodam lectore, quem fugiebat latior vocabuli *ἐγκρατείας* significatio. Schneiderus totum locum a v. *πρὸς ἐπιθυμίαν* usque ad *ὕπνου* a glossatore intrusum iudicat; at quae sententiae suae attulit argumenta nullius momenti sunt habenda.

Γνοὺς δέ] Herbstius praeeunte Bessarione e coniectura edidit *γνοὺς γάρ*, comp. II, 7, 1. III, 1, 1. Finckhius l. d. haec verba sic vertit: als er aber bemerkte, dass dennoch etc. Rectius Bornemannus et Sauppius *δέ* non pro adversativo, sed pro explicativo accipiunt. Saepe enim *δέ* ponitur, ubi enuntiatio, cui additum est, non solum explicationis causa adiuncta est, quod fit per particulam *γάρ*, sed novam simul praecedentibus adiungit sententiam, quae antecedenti sententiae non est subiecta, sed primariae enuntiationis quae dicitur logicae vim atque digni-

Οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἅπτεσθαι, ὅταν ὥρα 2
ἥκῃ, ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι; — Εἰκὸς γάρ, ἔφη. — Τὸ οὖν προαιρεῖσθαι τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον πράττειν ἢ τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν; — Τὸν εἰς τὸ ἄρχειν, ἔφη, νὴ Δία, παιδευόμενον. ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν. — Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ὅταν πιεῖν βούλωνται, τὸ δύνασθαι διψῶντα ἀνέχεσθαι τῷ αὐτῷ προςθετέον; — Πάνυ μὲν οὖν,
ἔφη. — Τὸ δὲ ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥςτε δύνα- 3

§. 2. ἅπτεσθαι] K. L. ἅψασθαι. — ἀρχήν] Ern. coni. ἀργίαν. Temere. V. adn. — βούλωνται] Steph. et Schütz. mutaverunt in βούληται. Frustra; nam bibendi cupiditas utrique convenit.

:atem habet. Cf. infra c. 5, 5., ubi pro τοὺς δὲ χρηστούς Weiskius τοὺς γὰρ χρ. vel τοὺς γοῦν χρ. requirit. III, 6, 14: δέεται δέ. Cf. Hermannum ad Viger. 343. b. p. 845. Bornemannum ad Symp. IV, 17. p. 117. et nos in Gr. T. II. §. 736, 3. Eadem ratio est Latinae particulae autem pro enim positae. V. adnotata nostra in Cicer. Tuscul. I, 2, 3. p. 50.

Ἀρίστιππε] Aristippus, Socratis discipulus, e Cyrene, urbe Africae, oriundus, auctor fuit sectae Cyrenaicae, quae voluptatem summum bonum, dolorem summum malum putabat. V. Cobetum in Prosop. p. 30 sq. Cf. infra III, 8.

Βούλει σκοπῶμεν] V. Matthiae. Gr. T. II. § 516, 3. Kühner. T. II. §. 464. c. Cf. §. 10. III, 5, 1. IV, 2, 13. 16.

§. 2. Εἰκὸς γάρ] De γάρ in responsione posito v. ad. 1, 4. 9.

προαιρεῖσθαι — μᾶλλον] Saepe verbo προαιρεῖσθαι ex abundantia quadam additur μᾶλλον. Cf. III, 5, 16. IV, 2, 9. 4, 4. Isocr. de Pace p. 153, 37. V. Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1834. p. 601.

ἐθίζοιμεν] Verbum ἐθίζειν cum duplici accusativo constructum est; sed, quod probe observandum est, accusativus rei non est simplex substantivum, sed infinitivus cum articulo τό; infinitivus autem cum accusativo articuli saepe cum verbis coniungitur, quibus obiectum per substantivum designatum in genitivo vel dativo vel cum praepositionibus iungitur. De Re Equ. IX, 9: Ἀγαθὸν δὲ ἐθίζειν αὐτὸν καὶ τὸ ἠρεμεῖν. V. nos in Gr. T. II. §. 643. (Gr. schol. §. 278, 4.) Eadem ratio valet in pronominibus. Apposite Sauppius contulit Hellen. VI, 1, 15: καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ δὲ ταὐτὰ εἴθικεν.

μὴ — ἄπρακτα γίγνηται] ne res publicae infectae vel neglectae relinquantur.

παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν] H. e. per id tempus, quo imperat. De hoc praepositionis usu v. F. A. Wolfium ad Demosth. Lept. p. 478 sq. ed. Bremii et nos in Gr. T. II. §. 615. III. (Gr. schol. §. 297. III.)

σθαι καὶ ὀψὲ κοιμηθῆναι καὶ πρωῒ ἀναστῆναι καὶ ἀγρυπνῆσαι, εἴ τι δέοι, ποτέρῳ ἂν προςθείημεν; — Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. — Τί δέ; ἔφη τὸ ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι, ὥςτε μὴ διὰ ταῦτα κωλύεσθαι πράττειν, εἴ τι δέοι; — Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. — Τί δέ; τὸ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλὰ ἐθελοντὴν ὑπομένειν, ποτέρῳ ἂν προςθείημεν; — Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ. — Τί δέ; τὸ μαθεῖν, εἴ τι ἐπιτήδειόν ἐστι μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, ποτέρῳ ἂν προςεῖναι μᾶλλον πρέποι; — Πολύ, νὴ Δί', ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος ἄνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων. —
4 Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος ἧττον ἂν δοκεῖ σοι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἢ

§. 3. *εἴ τι δέοι*] F. καὶ εἴ τι δέοι. — *ἀλλὰ ἐθελοντὴν*] F. ἀλλ' ἐθ. — *προςεῖναι*] Weiskius suspic. προςθεῖναι, quia προςεῖναι virtutem aliquam a natura insitam, non disciplina et doctrina traditam, significet. — *καὶ γάρ*] V. adn.

§. 4. *οἵ τε ὄρτυγες*] F. H. οἱ ὄρτ. sine τέ. — *φωνὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ*] F. φ. καὶ τῇ ἐπ., quod recep. Born. — *θηράτροις*] Edd. pr. θηραταῖς, quod correx. Parisina et Steph. cum K. M.

§. 5. *Οὐκοῦν*] Hic et postea Ald. Iunt. οὐκ οὖν; V. Exc. Ill. — *ὥςπερ οἱ μοιχοὶ*] G. omisso ὥςπερ habet καὶ οἱ μοιχοί: unde Hdrf. coni. ὥςπερ καὶ οἱ μ. — *εἰδότες, ὅτι*] F. ὅτι κίνδυνον

§. 3. *Πολύ*] Scil. μᾶλλον ἂν πρέποι.

καὶ γάρ] Vulgo καὶ γὰρ καί; sed posterius καὶ Iuntinae, Paris., Aldina cum octo codd. Paris. omittunt. Ac recte quidem; nam *καὶ γάρ* particulae per se significant nam etiam. Cf. I, 2, 11. I, 2, 37. 59. II. 1, 8. III, 4, 2. 7, 8. 9, 9: καὶ γὰρ τοὺς πεττεύοντας — ποιεῖν τι (ἔφη), ubi Ernestius perperam scripsit καὶ γὰρ καί. IV, 4, 14. 21. Cyrop. II, 4, 5. Cf. Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1835. p. 610 sq. Stallbaumium ad Plat. Symp. p. 176. B. Hipp. Mai. p. 290. C. Fritzschium ad Aristoph. Thesmoph. 173. et nos in Gr. T. II. §. 754. (Gr. schol. §. 324, not. 3.) et ad Anab. I, 9, 10. Etiam tum *καί* particulae γάρ praeponitur, quum respondet sequenti καί: ubi vertendum est per nam et — et. Cf. III, 1, 6. 11, 16. 12, 4. Apol. 12: *καὶ γὰρ οἱ φθόγγοις οἰωνῶν καὶ οἱ φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι*. Rarius καὶ γάρ respondere videntur Latino etenim, ut supra I, 5, 3.

§. 4. *Τούτων — τὰ μὲν*] Brutorum animalium scilicet quaedam ventriculo (i. e. edendi bibendique cupiditate) inescata, et quidem ex eis nonnulla, tametsi vehementer (μάλα) instans periculum suspicentur, tamen vescendi cupiditate ad escam ducta capiuntur. Verba *ἔνια δυσωπούμενα* antecedentibus verbis *τὰ μὲν γαστρὶ δελεαζόμενα* tanquam appositio partitiva subiuncta

τὰ λοιπὰ ζῶα ἁλίσκεσθαι; Τούτων γάρ δήπου τὰ μὲν γαστρὶ δελεαζόμενα, καὶ μάλα ἔνια δυςωπούμενα, ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ ἁλίσκεται, τὰ δὲ ποτῷ ἐνεδρεύεται. — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ ἄλλα ὑπὸ λαγνείας, οἷον οἵ τε ὄρτυγες καὶ οἱ πέρδικες, πρὸς τὴν τῆς θηλείας φωνὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφροδισίων φερόμενοι καὶ ἐξιστάμενοι τοῦ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι τοῖς θηράτροις ἐμπίπτουσι; — Συνέφη 5
καὶ ταῦτα. — Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχρὸν εἶναι ἀνθρώπῳ ταὐτὰ πάσχειν τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; ὥςπερ οἱ μοιχοὶ εἰςέρχονται εἰς τὰς εἱρκτὰς εἰδότες, ὅτι κίνδυνος τῷ μοιχεύοντι ἅ τε ὁ νόμος ἀπειλεῖ παθεῖν καὶ ἐνεδρευθῆναι καὶ ληφθέντα ὑβρισθῆ-

εἰδότες τῷ μοιχεύοντι κακόν (*κακόν* cum B.) *τε καὶ αἰσχρόν, ὄντων δὲ τῶν ἀπολυσόντων.* Unde Schn. tentabat: *καίτοι* [Coraius *καίπερ*] *κίνδυνον εἰδότες ἐπικείμενον τῷ μοιχεύοντι κακόν τε καὶ αἰσχρόν· ὄντων δὲ πολλῶν τῶν ἀπολυσόντων τῆς τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίας ἐν ἀδείᾳ, ὅμως εἰς τ. ἐ. φέρεσθαι, ἆρ' οὐκ ἤδη τοῦτο π. κ. ἐστιν; — ἐπιθυμίας, ὅμως*] Schn. cum uno F. legit *ἐπιθυμίας ἐν ἀδείᾳ, ὅμως*: quod post eum omnes editores receperunt, ego vero exterminandum putavi. Addita videntur esse haec verba a nasuto quodam glossatore, qui verba sequentibus *εἰς τὰ ἐπικίνδυνα φέρεσθαι* opposita desiderabat. Coraius comma post *ἐπιθυμίας* posuit, ut iungerentur *ἐν ἀδείᾳ ὅμως*. Nec hoc placet.

sunt; v. ad I, 2, 24. Cf. infra II, 7, 1. III, 10, 11. IV, 2, 31. Vocabulum *ὅμως* non cum *δυςωπούμενα* cohaerere, uti Sauppius vult, sed cum seq. *ἁλίσκεται* coniungendum esse supra ad I, 2, 20. demonstravimus. Valckenarius verba *γαστρὶ δελεαζόμενα* spuria censet: quae opinio iure reiecta est ab editoribus. Nam primum post *τὰ μέν* verbum *ἔνια* admodum durum est; deinde recte docet Bornemannus post parenthesin *καὶ μάλα ἔνια δυςωπ.* sententiam primariam, quae est de quorundam animalium voracitate, aliquanto magis efferendam et inculcandam fuisse. Huc accedit, quod, uti acute observavit Herbstius, verba *γαστρὶ δελεαζόμενα ἁλίσκεται* sequentibus *ποτῷ ἐνεδρεύεται*, illa auten *ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ* verbis *καὶ μάλα ἔνια δυςωπούμενα* opposita sunt.

ἐξιστάμενοι] V. ad I, 3, 12. *τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι.*

§. 5. *ταὐτὰ — τοῖς ἀφρονεστάτοις*] V. Buttm. §. 133, 2 sqq. Rost. §. 105. 4. additam. 1. Kühner. T. II. §. 576. [Gr. schol. §. 284, 3. 4).] Cf. III, 5, 14.

ὥςπερ] veluti, ut his utar, ut exemplum afferam. V. III, 3, 12.

κίνδυνος] Scil. *ἐστι.*

ὁ νόμος ἀπειλεῖ] V. Meierum et Schoemannum in: Der Attische Process. Lib. III, 1. p. 327—332.

ὄντων δὲ πολλῶν] quum multa etiam sint, quae eos re-

ναι· καὶ τηλικούτων μὲν ἐπικειμένων τῷ μοιχεύοντι κακῶν τε καὶ αἰσχρῶν, ὄντων δὲ πολλῶν τῶν ἀπολυσόντων τῆς τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίας, ὅμως εἰς τὰ ἐπικίνδυνα φέρεσθαι, ἆρ' οὐκ ἤδη τοῦτο παντάπασι κακοδαιμονῶντός ἐστιν; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.
6 — Τὸ δὲ εἶναι μὲν τὰς ἀναγκειοτάτας πλείστας πράξεις τοῖς ἀνθρώποις ἐν ὑπαίθρῳ, οἷον τάς τε πολεμικὰς καὶ τὰς γεωργικὰς καὶ τῶν ἄλλων οὐ τὰς ἐλαχίστας, τοὺς δὲ πολλοὺς ἀγυμνάστως ἔχειν πρός τε ψύχη καὶ θάλπη, οὐ δοκεῖ σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι; — Συνέφη καὶ τοῦτο. — Οὐκοῦν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ ταῦτα εὐπετῶς φέρειν; — Πάνυ
7 μὲν οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν, εἰ τοὺς ἐγκρατεῖς τούτων ἁπάντων εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τάττομεν, τοὺς ἀδυνάτους

Deinde vulgo legebatur: ἐλαύνεται ὅμως εἰς τὰ ἐπικίνδυνα φέρεσθαι. Schn. verbum ἐλαύνεται expunxit praeeuntibus Par. D. in margine et H. Videtur scilicet hoc verbum interpretamentum esse sequentis φέρεσθαι. At ἐλαύνεται φέρεσθαι non est ferendum.

§. 6. τάς τε πολεμικὰς] F. omitt. τέ. — πρός τε ψύχη καὶ θάλπη] Sic scripsi cum ACDEFGH. et Sauppio pro vulg. καὶ πρὸς θάλπη. V. ad I, 3, 3. — ἀσκεῖν δεῖν] ABCF. et pr. m. D. ἀσκ. δεῖ. Vulgatam recte defendit Born., docens infinitivorum cumulatione non offendi veteres. Cf. infra III, 6, 15. IV, 5, 12. Anab. II, 3, 18.

rum venerearum cupiditate liberare possint. Infra II, 2, 4: τούτου γε τῶν ἀπολυσόντων μεσταὶ μὲν αἱ ὁδοί. Cf. II, 8, 3: τῷ δεομένῳ τοῦ συνεπιμελησομένου, indigenti adiutoris. III, 8, 2. IV, 4, 5: πάντα μεστὰ εἶναι τῶν διδαξόντων. Ceterum Fr. Portus recte intelligit studium philosophiae et bonarum artium, venationem, alia.

ἆρ' οὐκ ἤδη τοῦτο — κακοδαιμῶντός ἐστιν;] ist denn das nicht erst ein rechter Unsinn? De vocula ἤδη v. ad §. 14.

§. 6. Τὸ δὲ εἶναι μὲν — τοὺς δὲ] H. e. quum plurimae res maxime necessariae hominibus sub dio peragendae sint, tamen multos inexercitatos esse ad frigora et aestus. De hac particularum μέν et δέ oppositionis vi v. ad I, 6, 5. Cf. §. 8.

ἐν ὑπαίθρῳ] Thomas p. 867. et Phrynichus p. 251. (ed. Lob.): ὕπαιθρον μὴ λέγε, τὸ δὲ ὑπαίθριον τετρασυλλάβως: ubi Lobeckius demonstrat hoc praeceptum non esse referendum ad verba ἐν ὑπαίθρῳ (ἐν τῷ ὑπαίθρῳ), quae nunquam aliter scripta reperiantur. Cf. Schaeferum ad Bosii Ellips. p. 484.

§. 7. τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου] utriusque generis horum hominum.

§. 8. μὴ ἀρκεῖν τοῦτο] Scil. αὐτῷ. Saepe verbum ἀρκεῖν, sufficere, sine dativo personae dictum reperitur, ut II, 2, 7. IV, 4. 9: ἀρκεῖ γάρ, ὅτι τῶν ἄλλων

ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ' ἀντιποιησομένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν; — Συνέφη καὶ τοῦτο. — Τί οὖν; ἐπειδὴ καὶ τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου τὴν τάξιν οἶσθα, ἤδη ποτ' ἐπεσκέψω, εἰς ποτέραν τῶν τάξεων τούτων σαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις; — Ἔγωγ', ἔφη ὁ Ἀρί- 8
στιππος· καὶ οὐδαμῶς γε τάττω ἐμαυτὸν εἰς τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν. Καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι τὸ μεγάλου [ἔργου] ὄντος τοῦ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν μὴ ἀρκεῖν τοῦτο, ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ὧν δέονται, πορίζειν· καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν, τῆς δὲ πόλεως προεστῶτα, ἐὰν μὴ πάντα, ὅσα ἡ πόλις βούλεται, καταπράττῃ, τούτου δίκην ὑπέχειν, τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστί; Καὶ γὰρ ἀξι- 9

§. 7. μηδ' ἀντιποιησομένους] Vulgo μηδ' ἀντιποιησαμένους. Futurum Schn. cum Steph., Leoncl., Vindob. optimisque codd. dedit. F. habet οὐδ' ἀντιποιησομένους: quod recepit Born., ut de re quam minime dubia poneret Socrates. Erravit V. D.; μηδέ egregie convenit enuntiationis rationi, praesertim cum negatio cum participio futuri coniuncta sit. — σαυτὸν δικαίως] H. ἑαυτόν. Male. V. ad I, 4, 9.

§. 8. ἔργου] Sic Steph. cum KLM.; Iuntinae, Aldina, Paris., Bessario, Brodaei libri, ed. Schütz. et cod. Par. G. omittunt hoc verbum. Ac sane glossatori deberi videtur. Quare uncis cinxi.

καταγελᾷς, satis enim est, quod alios rides. Ceterum facile quispiam exspectaverit μὴ ἀρκεῖσθαι τούτῳ, ἀλλὰ προσαναθέσθαι, non in hoc acquiescere, sed etiam sibi adiungere, ut etiam ceteris civibus ea suppeditet, quibus indigeant. Sed nihil frequentius est apud Graecos scriptores, quam enuntiationis obiectum in sequenti enuntiatione derepente subiectum fieri, et quidem ita, ut ne pronomine quidem indicetur. V. nos in Gr. T. II. § 852. a. Cf. Thuc. I, 45. 51. II, 65: ὅσον χρόνον προὔστη (ὁ Περικλῆς) τῆς πόλεως —, ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτήν, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη, et quae contulerunt Stallbaumius ad Platon Protag. p. 320. AB. de Rep. II. p. 360. A. Gorg. p. 510. B. Ios. Strangius in Lips. Diar. Suppl. 1836. p. 375. Schoemannus ad Isaeum p. 294.

πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν] Subiectum ad. v. βούλεται ex antecedentibus verbis ἄφρονος ἀνθρώπου repetendum est. Ἐλλείπειν τι ἑαυτῷ est sibi denegare.

τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστί;] Quod primum sine interrogatione dictum est: πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι, idem post longiorem verborum intercapedinem per interrogationem cum vi repetitur. Consimilis locus legitur Oecon. 8, 17: πάνυ ἂν ἡμῶν εἴη βλακικόν, εἰ..., πῶς οὐκ ἂν πολλὴ

οὖσιν αἱ πόλεις τοῖς ἄρχουσιν, ὥςπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις, χρῆσθαι· ἐγώ τε γὰρ ἀξιῶ τοὺς θεράποντας ἐμοὶ μὲν ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοὺς δὲ μηδενὸς τούτων ἅπτεσθαι· αἵ τε πόλεις οἴονται χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἑαυταῖς μὲν ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ πορίζειν, αὐτοὺς δὲ πάντων τούτων ἀπέχεσθαι. Ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν οὕτως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικοὺς καταστήσαιμι· ἐμαυτὸν τοίνυν τάττω εἰς τοὺς βουλομένους ᾗ ῥᾷστά τε καὶ ἥδιστα βιοτεύειν.

ἀρκεῖν τοῦτο] F. *ἀρκ. τούτῳ.* V. adn.
§. 9. *ἔχειν αὐτοῖς*] V. adn. — *ἐμαυτὸν τοίνυν*] V. adn

ἡμῶν ἀσυνεσία εἴη; ubi cf. Breitenbach.

§. 9. *ἐγώ τε — αἵ τε πόλεις*] De duplici *τε* v. ad 1, 1, 14.

ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν] H. e. *τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, ὥστε αὐτὰ ἄφθονα εἶναι. Ἄφθονα* igitur non attributive, sed praedicative positum est, uti clare demonstrat collocatio articuli *τά.* V. ad 1, 4, 13.

πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν] Haec est scriptura omnium librorum auctoritate suffulta, quam Reiskius et Valckenarius ita diffinxerunt, ut pro *αὐτοῖς* substituendum censerent *αὐτούς.* Morus expuncto verbo *παρέχειν* locum sic legendum putabat: *πράγματα ἔχειν αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις,* „qui multis cupiunt et suis et aliorum negotiis distineri." Langius locum sic mutari vult: *πολλὰ πράγματα αὐτούς τε ἔχειν καὶ ἄλλοις παρέχειν*: quod probat Gu. Dindorfius, coll. Isocr. de Pace p. 192, 64. Bekk.: *τῶν κακῶν ὧν αὐτοί τ' ἔχομεν καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχομεν,* et recepit Bornemannus. Idem Dindorfius prius (in ed. p. VII.) et *αὐτοῖς* et *ἄλλοις* abiicienda censuerat. Weiskius verba sic constituit et distinxit: *τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν, αὐτοῖς δὲ καὶ ἄλλους παρέχειν,* vertens: „die gern selbst viel Sorge und Arbeit übernehmen und von Anderen aufgebürdet haben wollen." Fortasse Xenophontem scripsisse addit: *ἔχειν αὐτούς, αὐτοῖς δὲ κτλ.* Utraque ratio nihil habet, quo commendetur. Nimirum vir doctus concoquere non potest, qui Aristippus inter *ἀρχικοὺς* illos referat, qui aliis multa negotia facessere velint. At sententia haec optime sese habet. Nam qui imperii vices sustinet, non solum ipse multos labores et negotia subit, sed etiam aliis multa negotia iniungit eosque ad industriam instigat. Omnino qui vitam negotiosam et actuosam agunt, etiam aliis negotia facessunt et agendi studium iniicere student. Egregie nostro loco respondent quae apud Thucydid. 1, 70. Corinthii de Atheniensibus dicunt: *ὥστε εἴ τις αὐτοὺς* (Athenienses) *ξυνελὼν* (i. e. omnia breviter complectens) *φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν μή-*

Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώ- 10
μεθα, πότεροι ἥδιον ζῶσιν, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχό-
μενοι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Πρῶτον μὲν τοίνυν
τῶν ἐθνῶν ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν
ἄρχουσιν, ἄρχονται δὲ Σύροι καὶ Φρύγες καὶ Λυδοί,
ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ Σκύθαι μὲν ἄρχουσι, Μαιῶται δὲ
ἄρχονται, ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι,
Λίβυες δὲ ἄρχονται. Τούτων οὖν ποτέρους ἥδιον οἴει
ζῆν; ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί
σοι δοκοῦσιν ἥδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι,

§. 10. *οἱ ἀρχόμενοι*] Sic Vat. I. Flor. ACD. Par. G. m. sec. L. Vulgo sine articulo.

τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐὰν, ὀρθῶς ἂν εἴποι. Apte Herbstius in partes vocavit Diog. Laert. X, 139., ubi haec de Epicuri sententia leguntur: *τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει οὔτε ἄλλῳ παρέχει*: quae verba Cic. N. D. I, 17. sic interpretatur: Quod aeternum beatumque est, id nec habet ipsum negotii quicquam nec exhibet alteri. Adde Cicer. de Officiis III, 28, 102. De locutionum *πράγματα ἔχειν* et *πράγματα παρέχειν* oppositione cf. Hellen. IV, 5, 19: *πράγματα εἶχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει.* V, 1, 29. V. Ios. Strangium in Lips. Diar. 1835. p. 569. De sententia igitur nostri loci omnia clara ac perspicua sunt. De scriptura equidem, cur invitis omnibus libris quicquam mutetur, nullam idoneam causam video; immo dativo *αὐτοῖς* oppositionis vis magis efferri videtur, quam si legamus *αὐτούς.*

ἐμαυτὸν τοίνυν] Inchoatam enuntiationis structuram scriptor mutavit. Ordiebatur enim orationem (*τοὺς μὲν βουλομένους κτλ.*) sic, ac si scripturus erat: *τοὺς δὲ βουλομένους ἡδέως βιοτεύειν εἰς τοὺς ἀρχῆς ἀπεχομένους;* omissa autem hac oppositione derepente orationem ad semetipsum refert, particula *τοίνυν* usus, qua indicatur ex antecedentibus verbis concludi se non esse referendum in numero *τῶν ἀρχικῶν.* Quibus expositis clare videtur apparere scripturam codicis F. *ἐμαυτον μέντοι* ieiunam et inficetam esse. De vocula *τοίνυν* antecedentem *μέν* excipiente Herbstius apposite contulit Cyrop. I, 1, 2.

§. 10. *Βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα*] V. ad §. 1. De pronomine *τοῦτο* non, ut vulgo, antecedentia, sed sequentia indicante v. ad I, 2, 3.

Πάνυ μὲν οὖν] Scil. *σκεψώμεθα.*

Φρύγες καὶ Λυδοί] Bene Fr. Iacobsius observat de industria ex compluribus contemptissimas gentes appellari, coll. Eurip. Alc. 678: *τίν' αὐχεῖς, πότερα Λυδὸν ἢ Φρύγα Κακοῖς ἐλαύνειν ἀργυρώνητον σέθεν;* — *Σκύθαι.* Cf. Thuc. II, 97. *Μαιῶται*, accolae *λίμνης Μαιώτιδος*, quae erat in Europaea Sarmatia (hodie Asowsches Meer). Cf. Herod. IV, 123.

11 ζῆν; — Ἀλλ' ἐγώ τοι, ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν αὖ ἐμαυτὸν τάττω, ἀλλ' εἶναί τίς μοι δοκεῖ μέση τούτων ὁδός, ἣν πειρῶμαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἥπερ μά-
12 λιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει. — Ἀλλ' εἰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥςπερ οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας ἡ

§. 11. *ἐγώ τοι*] Edd. pr. et Par. cum BCEGL. habent *ἐγὼ τοίνυν*. At v. adn. — *εἶναί τίς μοι δοκεῖ*] Sic bene Leoncl. emendavit, et haec emendatio confirmatur Vind. 2.; F. habet *εἶναι*, sed e correct.; *δοκεῖ* habet Iunt.; edd. pr. et Par. ABCD EGH. *ἵνα τίς μοι δοκῇ*. Etiam F. habet *δοκῇ*.

§. 11. *Ἀλλ' ἐγώ τοι*] At ego quidem. Cf. §. 13. De particula *τοί* in responsione usurpata v. adnotata in I, 2, 46.

αὖ] Supra §. 8. dixerat Aristippus: *καὶ οὐδαμῶς γε τάττω ἐμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν*. Ut ego in ordinem eorum, qui imperare volunt, me non refero; ita contra (*αὖ*) ne servus quidem esse volo. — *εἰς τὴν δουλείαν* pro: *εἰς τὴν τῶν δούλων τάξιν*.

εἶναί τίς μοι δοκεῖ μέση — ὁδός] Non raro pronomen *τὶς* interiectis pluribus verbis a nomine suo divellitur.

οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας] Scil. *ἄγουσα*, quod *ἀπὸ κοινοῦ* ex sequenti *ἄγει* supplendum est. Infra III, 7, 1: *δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ τότε πραττόντων*, i. e. *δυνατ. τὰ πολιτικὰ πράττειν*. Ingentem huius generis exemplorum nubem coëgit C. Gu. Krüger. ad Dionys. historiogr. p. 17 sq. V. nos in Gr. T. II. §. 852, g. Cf. §. 12.

§. 12. *Ἀλλ' εἰ μέντοι*] At si profecto, uti I, 3, 10., ubi v. adnotata. *Μέντοι* igitur hic habet vim confirmativam: wenn wirklich; alterum autem, quod sequitur, *μέντοι* (*εἰ μέντοι*) refertur ad prius *μέντοι* et vim habet adversativam: wenn jedoch, uti alias *μέν* et *μέντοι* alterum alteri respondent. Cf. Schneiderum et Bornemannum ad Cyrop. V, 2, 12. p. 423., qui plura repetiti *μέντοι* exempla collegerunt, sed non satis diligenter discreverunt. Cf. nos ad Anab. VI, 6, 36.

δι' ἀνθρώπων] Scil. *φέροι*, quod *ἀπὸ κοινοῦ* ex antecedenti *φέρει* repetendum est. V. ad §. 11.

ἴσως ἄν τι λέγοις] H. e. fortasse aliquid, i. e. rem magni momenti, dicas. Plat. Sympos. p. 173. B: *οἴεσθέ τι ποιεῖν οὐδὲν ποιοῦντες*. Sic apud Latinos aliquid.

εἰ — μήτε ἄρχειν ἀξιώσεις μήτε ἄρχεσθαι μήτε θεραπεύσεις] Sic Bornemannus cum aliis scripsit pro *ἀξιώσῃς — θεραπεύσῃς*, quod legitur in omnibus libris et scriptis et editis et servatum est ab Herbstio. Quanquam hanc semper sequendam duco rationem, ut nisi summa urgente necessitate a codicum auctoritate recedendum non esse censeam; tamen h. l. graviores fuerunt causae, quae hanc ut legem migrarem me impulerunt. Primum enim vix ulli apud Atticos pedestris orationis scriptores, qui Xenophontis aetate fuerunt, exagitari possunt loci, in quibus coniunctivus post *εἰ* particulam illatus codicum auctoritate satis confirmatus sit. Nam loci, qualis hic est, quem nunc tractamus, non multum habent ponderis, quum terminationes *σεις*

ὁδὸς αὕτη φέρει, οὕτως μηδὲ δι' ἀνθρώπων, ἴσως ἂν τι λέγοις· εἰ μέντοι ἐν ἀνθρώποις ὢν μήτε ἄρχειν ἀξιώσεις μήτε ἄρχεσθαι μήτε τοὺς ἄρχοντας ἑκὼν θεραπεύσεις, οἶμαί σε ὁρᾶν, ὡς ἐπίστανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κλαίοντας καθιστάντες δούλοις χρῆσθαι· ἢ λανθάνουσί σε οἱ ἄλλων σπει- 13

§. 12. *οὕτως μηδὲ*] Sic Iunt. ed. Par. cum BCDEGH. pro *οὕτω μηδέ*. V ad 1, 3, 1. — *ἀξιώσεις — θεραπεύσεις*] V. adn.

καθιστάντες] V. adn. — *δούλοις χρ.*) V. adn.

et *σης* in codd. saepissime inter se permisceantur et confundantur. Ceterum viri docti de *εἰ* particulae cum coniunctivo constructione vel admittenda vel reiicienda vehementer inter se discrepant. V. Hermannum de part. *ἄν* II, 7. et Opuscul. Vol. I. p 275—281. Schneiderum ad Platon. Civit. T. III. p. 140 sq. Bornemannum et Popponem ad Anab. III, 1, 36 et illum etiam ad Cyrop. III, 3, 50. ed. Lips. Goellerum et Popponem ad Thucyd. VI, 21. Posterioris aetatis scriptores, ut Dionysius Hal., Diodorus, Lucianus, Plutarchus, quin hanc structuram satis frequentaverint, in dubium vocari nequit. Cf. nos in Gr. T. II. §. 818. not. 1. Dein indicativus futuri huius loci sententiae multo accommodatior videtur esse quam coniunctivus; nam conditio in futuro tempore posita ut certa et extra dubium collocata designatur, siquidem Aristippus suam ipse sententiam iam exposuit. Tertium autem *μήτε — θεραπεύσεις* offensioni potest esse, quum hic non, ut antea in *ἄρχειν* et *ἄρχεσθαι*, duo vocabula alterum alteri opponantur et inter se disiungantur, sed nova enuntiatio negativa adiungatur, ubi *μηδέ* exspectes (V. doctissimum censorem Halensem in A. L. Z. 1835. p. 437.) Sed tota haec enuntiatio ita accipienda est, ut duo priora membra non a tertio seiungantur, sed unumquodque per se spectetur (si noles imperare, si noles aliorum imperio subiectus esse, si noles imperantes colere).

κλαίοντας καθιστάντες] dictum, ut apud Eurip. Androm. 635: *ὅς κλαίοντά σε καὶ τὴν ἐν οἴκοις σὴν καταστήσει κόρην.* Apud Xenoph. Symp. III, 11. usurpatur locutio: *κλαίοντα καθίζειν* et Cyrop. II, 2, 14. *κλαίειν καθίζειν* et 15. *κλαίοντας ἐκείνους πειράσῃ καθίζειν* (cum participio): unde h. l. Schneiderus rescripsit: *καθίσαντες.* Plat. Io. p. 535. E: *ἐὰν μὲν κλαίοντας αὐτοὺς καθίσω*: ubi v. Stallbaum.

δούλοις χρῆσθαι] Sic Par. DKL. et a sec. manu G. pro vulgato *δούλους χρ.* Zeunius e Brodaei libris addidit *ὡς*, quod recentiores editores recte repudiaverunt. Utrumque enim bene dicitur: *χρῆσθαί τινι δούλῳ* et *χρῆσθαί τινι ὡς δούλῳ.* Cf. 1, 2, 49: *τεκμηρίῳ τούτῳ χρώμενος.* 56. II, 6, 26. III, 11, 6. 14, 4. Symp. VIII, 3. Anab. VII, 2, 25, ubi v. adn. Contrarii generis exempla Saupp ius ad 1, 2, 56. excitavit haec: Anab. II. 6, 25. III, 1, 30. Cyrop. III, 1. 3. 39. IV. 2, 8. Pro *ὡς* etiam *ὥσπερ* dicitur, sed raro ut X. Oec. 14, 9. Est inter utramque dicendi rationem hoc discrimen, ut *χρῆσθαί τινι πιστῷ φίλῳ* dicatur de

ϱάντων καὶ φυτευσάντων τόν τε σῖτον τέμνοντες καὶ δενδϱοκοποῦντες καὶ πάντα τϱόπον πολιοϱκοῦντες τοὺς ἥττονας καὶ μὴ θέλοντας θεϱαπεύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἑλέσθαι δουλεύειν ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς κϱείττοσι; καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ ἀνδϱεῖοι καὶ δυνατοὶ τοὺς ἀνάνδϱους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθα ὅτι καταδουλωσάμενοι καϱποῦνται; — Ἀλλ' ἐγώ τοι, ἔφη, ἵνα μὴ πάσχω ταῦτα, οὐδ' εἰς πολιτείαν ἐμαυτὸν κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἰμι. Καὶ ὁ Σωκϱάτης ἔφη· Τοῦτο μέντοι ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα· τοὺς γὰϱ ξένους, ἐξ οὗ ὅ τε Σίννις καὶ ὁ Σκείϱων καὶ ὁ Πϱοκϱούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν

§. 15. *πολιτῶν πάντων*) Ed. Caseliana πολ. πάντα. —

eo, qui vere habet amicum fidelem; contra *χρῆσθαί τινι ὡς πιστῷ φίλῳ* de eo, qui putat se habere amicum fidelem, quanquam necesse non est eum vere fidelem esse.

§. 13. *πολιορκοῦντες*] Verbum *πολιορκεῖν*, obsidione cingere, saepe ad alius generis aerumnas atque vexationes transfertur. Cf. §. 17. Cf. Popponem ad Thucyd. VI, 34, 5. Fr. Iacobsius in Att. p. 46. comparat Plat. Alcib. II. p. 142. A. Demosth. c. Aristog. p. 783, 8.

καὶ — αὖ] „iunguntur etiam Anab. I, 1, 7. 9, 19. VI, 1, 18. Plat. Alcib. I p. 105. D." BORNEMANN. Verte: et rursus privatim. Quae ante commemorantur, ad universas civitates aut terras spectant.

§. 14. *Τοῦτο μέντοι ἤδη*] *Μέντοι* est particula confirmativa: vero. V. Hartung. Griech. Partik. T. II. p. 393 sq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 698. a. — *ἤδη*, metaphorice usurpatum, h. l. gradationem significat: nun ja, nun erst. Sic Latini usurpant iam: praeclarum iam artificium dicis! Plat. Phaedr. p. 260. C: *Παγγέλοιόν γ' ἂν ἤδη εἴη*, das wäre ja erst recht lächerlich. „Ei! das ist mir erst eine recht meisterliche Finte," uti eleganter interpretatus est Weiskius. Eadem vi hanc particulam supra §. 5. dictam legimus, sed in interrogatione, uti Hieron. 1, 36: *πῶς οὐχὶ τοῦτο ἤδη δυσχερὲς τὸ πάθημα καὶ οἰκτρόν;* Sic infra II, 9, 7. *ἤδη τότε*, tum vero. Porro *οὕτως ἤδη*, sic demum, Thuc. V, 76. Cf. Ios. Strangium in Lips. Diar. Suppl. 1835. p. 603. Hartung. l. d. T. 1. p. 243. Cf. nos in Gr. T. II. §. 690, b. Omnia salsae irrisionis plena sunt.

πάλαισμα] *κακοτεχνία*, uti interpretatur Hesychius. „Proprie dicitur artificium luctatorum, quod supplantandi superandique adversarii causa comminiscuntur (Aelian. V. H. II, 6. Wyttenb. ad Iulian. p. 214); hoc autem loco significat callidum et astutum consilium." HERBSTIUS.

Σίννις — Σκείρων — Προκρούστης] Latrones infames. a Theseo trucidati. V. Plut. Thes. c. 8—11. Apollodor. III, 16, 1. In Socratis oratione venusta inest ironia, uti

οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται, ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθοὺς καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται καὶ ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλους ἔξωθεν συμμάχους κατασκευάζονται· καὶ οἱ μὲν πάντα ταῦτα κεκτημένοι ὅμως ἀδικοῦνται· σὺ δὲ οὐδὲν μὲν τούτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα πλεῖστοι ἀδικοῦνται, πολὺν χρόνον διατρίβων, εἰς ὁποίαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκῃ, τῶν πολιτῶν πάντων ἥττων ὢν καὶ τοιοῦτος, οἵοις μάλιστα ἐπιτίθενται οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως διὰ τὸ ξένος εἶναι οὐκ ἂν οἴει ἀδικηθῆ-

τοιοῦτος εἶναι] Iuntina et Bas. 1. 2. cum Castal. *τοιοῦτος* omittunt.

recte docet Weiskius. Dicere enim vult, licet crudeles latrones, quales fuerunt Sinnis, Sciro, Procrustes, iam non in viis grassentur, tamen non deesse alios homines, qui ad iniuriam aliis inferendam parati sint.

οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ] Contrariam sententiam Socratem per ironiam significare voluisse, quum ex toto loco, tum ex sequentibus verbis apparet. Si ne cives quidem, omni praesidiorum genere muniti, ab aliorum iniuriis tuti sunt, sed sui tuendi causa affinibus amicisque serviunt; multo minus tuti putandi sunt hospites, omnis praesidii exsortes, multoque magis sui tuendi causa aliis servire debent.

τοῖς ἀναγκαίοις] necessariis, i. e. affinibus cognatisve. Cf. Stallbaum. ad Plat. de Rep. IX. p. 574. B. Additum est *καλουμένοις*, quia *οἱ ἀναγκαῖοι* omnino omnes ii dicuntur, qui nobiscum aliquo necessitudinis vinculo coniuncti sunt, hoc autem loco, uti Latine necessarii, *κατ' ἐξοχὴν* appellantur ii, qui cognationis affinitatisve vinculis inter se copulati sunt.

οἷς ἀμύνονται] quibus arcere et repellere conantur, uti interpretatur Frotscher. ad Hieron. I, 30 p. 22 sq. De quo praesentis et imperfecti usu v. nos in Gr. T. II. §. 438, 2. (Gr. schol. § 255, not. 3.) Nulla igitur necessitas urget, ut cum Matthiaeo Gr. T. II. §. 481. *ἀμυνοῦνται* vel cum Ernestio *ἀμύνωνται* legamus.

ὅμως] V. nos in Gr. T. II. §. 667. c. (Gr. schol. §. 312, not. 8.) Cf. §. 15.

§. 15. *ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς — εἰς ὁποίαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκῃ*] Hae duae enuntiationes opponuntur verbis *οὐδὲν μὲν τούτων ἔχων;* hinc duplex *δέ*: et in viis longum tempus commorans et, quamcunque in urbem veneris, civibus omnibus inferior.

τοιοῦτος, οἵοις] nullam certam sedem habens, nullos amicos sociosve, sed ab alia in aliam urbem migrans. De numero plurativo post singularem illato v. nos in Gr. T. II. §. 784. 2. *a.* p. 503. [(Gr. schol. §. 332, not. 1. a).]

διὰ τὸ ξένος εἶναι] De attractione v. ad I, 2, 3. *τῷ φανερὸς εἶναι.*

ναι; ἢ διότι αἱ πόλεις σοι κηρύττουσιν ἀσφάλειαν καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι, θαῤῥεῖς; ἢ διότι καὶ δοῦλος ἂν οἴει τοιοῦτος εἶναι, οἷος μηδενὶ δεσπότῃ λυσιτελεῖν; τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἄνθρωπον ἐν οἰκίᾳ ἔχειν πονεῖν μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ χαίροντα; Σκεψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οἱ δεσπόται τοῖς τοιούτοις οἰκέταις χρῶνται· ἆρα οὐ τὴν μὲν λαγνείαν αὐτῶν τῷ λιμῷ σωφρονίζουσι; κλέπτειν δὲ κωλύουσιν ἀποκλείοντες ὅθεν ἄν τι λαβεῖν ᾖ; τοῦ δὲ δραπετεύειν δεσμοῖς ἀπείργουσι; τὴν ἀργίαν δὲ πλη-

§. 17. *καὶ διψήσουσι*) Iuntina 1. 2. Bas. 1. *εἴτε καταδιψήσουσι*, Aldina et Par. c. DEG *εἴτε καὶ δ.*; B. C. *εἴτε διψ.* — *καὶ ἀγρυπνήσουσι*] Haec omitt. Par. E. et edd. pr.; F. *διψ. καὶ ἀγρ. καὶ ῥιγ.* — *ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη*) Morus c. Bessar. corrig. *οὐκ ἄλλο γε*; Ruhnk. *οὐ πολλή γε ἀφρ.*; Ern. *ἄλλο τι ἢ* vel potius *ἄλλο δὲ ἢ*: Brodaeus *ἄλλως τε ἡ ἀφρ.*; cod. Vatic. habet

ἢ διότι καὶ δοῦλος] Sententiae hoc fere modo cohaerere videntur: Peregrinum ab iniuria tutum esse nullo modo credere potes, quum vel ii, qui in civitate multis praesidiis muniti vivunt, iniuriae expositi sint. Facile igitur fieri potest, ut tu, qui semper in viis versaris, nullo praesidio munitus, in servitutem abducare. At ne servus quidem ab iniuria tutus vives, quum laboris impatiens, magnificentiae sudiosus sis ideoque domino utilis esse nequeas. — An idcirco fidenti animo es (*θαῤῥεῖς*), quod credis te etiam servum eiusmodi futurum esse, qui nemini domino prosit? — Supra demonstratum est neque civem neque hospitem ab aliorum iniuriis tutum vivere posse, sed tuendi sui causa affinium, sociorum, amicorum praesidio egere. Iam ponamus te servum esse. At ne si servus quidem esses, sperare posses te ab omni iniuria tutum victurum esse; nam sine dubio inutilis plane fores servus. Per ironiam igitur Socrates interrogat Aristippum: An in eo fiduciam collocas, quod, si servus factus esses, inutilis plane esses servus. Iam de singulis! *καὶ δοῦλος* i. e. *καὶ εἰ δοῦλος εἴης*. Saepe enuntiatio conditionalis latet in nomine aliquo. V. Gr. T. II. §. 823, 2. (Gr. schol. §. 340, 1.) De relativo *οἷος* cum infinitivo pro *ὥστε* constructo v. ad I, 4, 6. *οἵους τέμνειν*.

τίς γάρ] H. e. Minime vero; quis enim. V. ad I, 4, 9. *οὐδὲ γάρ*.

§. 16. *ἆρα οὐ*] V. ad I, 3, 11.

τὴν ἀργίαν δὲ] Hac verborum collocatione substantivum *ἀργίαν* maiore vi effertur, quam vulgari *τὴν δὲ ἀργ.* V. nos ad Anab. III, 2, 7.

§. 17. *Ἀλλὰ γάρ*] At enim. Aber (*ἀλλά*) worin unterscheiden sich ja (*γάρ*)? Saepe hae particulae obiiciendi vim habent. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 470 sqq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 754, 5. p. 454. De Latinorum at enim v. nos ad Cicer. Tuscul. V, 16, 47.

εἴ γε πεινήσουσι κτλ.] De particulis *εἴγε*, si quidem, v. nos in Gr. T. II. §. 704, 1.; de futuro, quod de necessitate

γαῖς ἐξαναγκάζουσιν; ἢ σὺ πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοιοῦτον ὄντα καταμανθάνῃς; — Κολάζω, 17
ἔφη, πᾶσι κακοῖς, ἕως ἂν δουλεύειν ἀναγκάσω. Ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην παιδευόμενοι, ἣν δοκεῖς μοι σὺ νομίζειν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί διαφέρουσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακοπαθούντων, εἴ γε πεινήσουσι καὶ διψήσουσι καὶ ῥιγώσουσι καὶ ἀγρυπνήσουσι καὶ τἆλλα πάντα μοχθήσουσιν ἑκόντες;
ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ', ὅ τι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέρμα 18
ἑκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι, ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ σῶμα

ἀλλ' ὥγε; alii praetulerunt ἢ (ἦ?) ἄλλο γε ἢ ἀφρ., alii τί δ' ἄλλο γ' ἢ ἀφρ. vel ἢ γὰρ ἄλλο γε vel ἀλλ' ἢ ἀφρ.; C. G. Iacob. Observatt. Halis 1819. p. 25. coniecit τί δ' ἄλλο γ' ἢ ἀφροσύνη πρόσεστι; plena post πολιορκεῖσθαι posita interpunctione; Dindorf. totum locum ἐγὼ μὲν γὰρ — ὑπομένειν uncis circumdedit. V. adn.

vel destinatione usurpatur, v. Rost. §. 116, 9. Kühner. T. II. §. 446. 3. (Gr. schol. §. 255, 3.) Cf. III, 3, 52. 6, 13: Λέγεις — παμμέγεθες πρᾶγμα, εἴ γε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεήσει.

οὐκ οἶδ', ὅ τι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέρμα ἑκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι —, ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη πρόσεστι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν] Non intelligo, qua re alia (ὅ τι ἄλλο) differat in eadem cute aut volentem aut nolentem flagris caedi, quam (eo) quod is, qui vult res molestas sustinere, stultitiae particeps est. Vocabulum ἄλλο iungendum est cum ὅ τι; hoc ἄλλο iam in διαφέρει latet, ut sine detrimento sententiae omitti potuerit; sed additum est non solum ad differentiae notionem magis urgendam; hinc etiam γέ accessit; sed etiam perspicuitatis causa. Nam quum verba ἢ ἀφροσύνη — ὑπομένειν multis interiectis verbis disiuncta essent a verbis ὅ τι διαφέρει, interpositaque enuntiatione ἢ ὅλως — πολιορκεῖσθαι sequentium verborum ἢ ἀφροσύνη — ὑπομένειν relatio obscurata esset: aptissime adiectum est ἄλλο γε, quo et repeteretur differentiae notio, quae latet in longissime remoto διαφέρει, et de integro indicaretur, quo sequens ἢ referendum esset. Pro ὅ τι διαφέρει — ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη πρόσεστι κτλ. e nostrae linguae ratione exspectes: ὅ τι διαφέρει — ἄλλο γε, ἢ ὅτι ἀφρ. κτλ. Sed illud ὅτι omissum est h. l. eadem ratione, qua omittitur in locutione: οὐδὲν ἄλλο ἤ, ἄλλο τι ἤ, τι ἄλλο ἤ. Cf. infra II, 3, 17: τί γὰρ ἄλλο ἢ κινδυνεύσεις; V. Heindorfium ad Plat. Phaedon. p. 63. D. Stallbaum ad Lysid. p. 222. D. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 2. p. 840. Matthiae. Gr T. II. §. 635. Kühner. T. II. § 852. in Gr. schol. §. 346, 2, d).] Vulgo hic locus ita distinguebatur, ut post verbum πολιορκεῖσθαι colon et post ὑπομένειν signum interrogationis poneretur. Quam interpungendi rationem reiiciendam esse viderunt vir quidam doctus apud Simsonem, qui locum sic constituit: οὐκ οἶδα, ὅτι (pro ὅ τι) διαφέρει — ἄλλο γε, ἢ ἀφροσύνη

πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἑκόντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι, ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη πρόςεστι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν. — Τί δέ, ὦ Ἀρίστιππε, ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοι τῶν τοιούτων διαφέρειν τὰ ἑκούσια τῶν ἀκουσίων, ᾗ ὁ μὲν ἑκὼν πεινῶν φάγοι ἄν, ὁπότε βούλοιτο; καὶ ὁ ἑκὼν διψῶν πίοι καὶ τἆλλα ὡςαύτως· τῷ δ' ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν, ὁπόταν βούληται, παύεσθαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἑκουσίως ταλαιπωρῶν ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι πονῶν εὐφραίνεται, οἷον οἱ τὰ θηρία θηρῶντες ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι.
19 *Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἆθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἄξιά ἐστι· τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθροὺς χειρώσωνται, ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ*

§. 18. *ᾗ ὁ μὲν*] Par. AGL. *εἰ ὁ μέν.* Male. V. adn. — *πονῶν*] est egregia coniectura Tayloris ad Lysiam p. 491., a cod. Stobaei (A) stabilita, pro vulg. *φρονῶν* („bona spe fretus" explicat Hindenb.). Corruptela sine dubio nata est e seq. verbo.
§. 19. *χειρώσωνται*] V. adn. — *πῶς οὐκ οἴεσθαι χρή*] Sic Schn. e cod. Stobaei (A) praeeunte Wyttenb. ad Plat. Phaedon. p. 166. pro vulg. *πῶς οὐκ οἶσθα, ὡς χρή*: quod etiam Par. AEGH sublata distinctione exhibent; BCF. *πῶς οὐκ οἶσθα χρή,* Vindob. 2. *πῶς οὐκ οἶσθα χρῆν.*

κτλ., et Heindorfius ad Platonem l. d., qui eandem sequitur rationem, nisi quod *ὅ τι* retinuit. Etiam Weiskius probat hanc interpunctionem, sed inter *ἤ* et *ἀφροσύνη* inserendum censet *ἤ*.
πολιορκεῖσθαι] vexari. V. ad §. 13.
§. 18. *ὁ Σ. ἔφη*] De collocatione verborum v. ad I. 2, 9.
τῶν τοιούτων] Scil. *τοῦ πεινῆν, διψῆν, ῥιγοῦν, ἀγρυπνεῖν.* Verba sic construenda sunt: *οὐ δοκεῖ σοι τὰ ἑκούσια τῶν τοιούτων διαφέρειν τῶν ἀκουσίων;*
ᾗ] quatenus, Supra I, 7, 3. *ταύτῃ*, hactenus, legimus.
ὁπότε βούλοιτο] Ob antecedentia *φάγοι ἄν* per modorum attractionem quandam dictum est pro *ὁπόταν βούληται,* uti paullo post legitur, de actione saepius repetita. V. ad I, 4, 19. III, 2, 2. 14, 6 extr. IV, 2, 20.
πίοι] Ex antecedentibus *φάγοι ἄν* repetenda est particula *ἄν*. V. ad I, 3, 15.
παύεσθαι] Scil. *πεινῶντι, διψῶντι κτλ.*
ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι] bona spe nisus, bonae spei pretio ductus. Saepe *ἐπί* cum dativo iunctum significat pretium, quo quid fit. Cf. II, 2, 8. Cyrop. III, 1, 43. V. nos in Gr. T. II. §. 612. g. p. 298. (Gr. schol. §. 296. II.) De sententia cf. I, 6, 8.
§. 19. *χειρώσωνται*] Sic vulgo legitur. Schneiderus e Par. G. H. recepit *χειρώσονται,* Dawesiano scilicet canone commotus, de quo quid statuendum sit, vidimus ad I, 2, 37. Sed mira est permutatio coniunctionum *ἵνα* et *ὅπως*, de qua

τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι καὶ τοὺς φίλους εὖ
ποιῶσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι, πῶς οὐκ οἴεσθαι
χρὴ τούτους καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ
ζῆν εὐφραινομένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτούς, ἐπαινου-
μένους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων; Ἔτι δὲ 20
αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ οὔτε
σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, ὥς φασιν
οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδε-
μίαν ἐμποιοῦσιν· αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν
καλῶν τε κἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φα-
σιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες· λέγει δέ που καὶ Ἡσίοδος·

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν

§. 20. *ἐνεργάζεσθαι*] Sic Zeun. e Vindob. 2.; AHK. *ἐξεργ.*; CEG. et edd. ante Zeun. *ἐργ.* *λείη*] Codd. Hesiodi habent *ὀλίγη*. Goettlingius e Plat. de Rep. II. p. 364. et e nostro loco et e Stobaeo dedit *λείη*. Cf. C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. l. d. p. 129. — *ἐς αὐτὴν*] D. F. *ἐπ' αὐτην*. Eadem scripturae diversitas ap. Hesiod. — *ἵκηται*] V. adn. — *Ὦ πονηρέ — ἔχῃς*] Sic Steph. et K, nisi quod habent *μώμεο* pro *μώεο*. Edd. pr. et Par. cum CEH. *μήτι μάλα κακῶς* (codd. Brodaei *κακός*,

Bornemannus hos locos contulit: IV, 4, 16. Anab. II, 6, 21. Isocrat. Nicocl. c. 3. Adde Andoc. or. III. p. 25, 14 et 15: *ἵνα ἡ πόλις —, ἀλλ' ὅπως —· ἀλλ' ἵνα — ἀλλ' ὅπως — ἵνα —*, et quos permultos locos congessit Maetznerus ad Antiph. or. I. p. 144, 24 (p. 144).

καλῶς οἰκῶσι] V. ad I, 1, 7.

τούτους] Saepe vel perspicuitatis causa vel, ut h. l., cum vi quadam substantivum antecedens per pronomen demonstrativum repetitur. Cyrop. II, 1, 13: *γιγνώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἱκανωτάτων καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι, οὗτοι καὶ μάλιστα ἐνδύονται ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων*: ubi v. Bornemannum. Hieron. I, 21. 25. 32. IV, 1: *πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται.* Hellen. II, 3, 43. Infra III, 7, 4: *καὶ οἱ κατὰ μόνας ἄριστα κιθαρίζοντες οὗτοι καὶ ἐν τῷ πλήθει κρατιστεύουσιν*: ubi vide Sauppium IV, 6, 5. 11. Vide Frotscherum ad Hier. I, 17. Krügerum ad Anab. I, 6, 9. Haasium ad Remp. Laced. I, 2. Breitenbach. ad Ages. II, 26. Cf. nos in Gr. T. II. §. 858, 10. (Gr. schol. §. 304, 3.) Cf. supra ad I, 4, 18. et ad Anab. I, 10, 18 extr.

§. 20. *αἱ — ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ*] Heindorfius ad Plat. Protag. p. 353. D. explicat *τὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδονάς* (aut *τὰς παραυτίκα ἡδονάς*, uti legitur Cyrop. I, 5, 9. II, 2, 24. VIII, 1, 32. et VII, 5, 76. *τὸ αὐτίκα ἡδύ*) eas voluptates, quarum in prae-

Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ᾽ εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηϊδίη δὴ ἔπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.
Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

Stob. μαλακῶς) ὁ μὴ τὰ σκλῆρ᾽ ἔχεις; μώεο est in Par. B. D. et Flor. B. E. et in Phurnuto c. 14., ubi haec leguntur: μὴ τὰ μαλακὰ

sens est fructus citoque perit; similiter Schneiderus intelligit eas voluptates, quae statim percipiuntur et quarum usus breve tempus manet. Ernestius denique ad h. l. et Fischerus ad Cyrop. I, 5, 9. interpretantur voluptates praesentes, quae statim et sponte veniunt nulloque negotio parantur. Quam ultimam explicationem egregie amplexatus est atque tutatus Guil. Straubius in Lipsiens. Annal. phil. Supplem. 1839. p. 469 sq. Verissime intelligit voluptates eiusmodi, quas, ubi concupiveris, statim, utpote sine ullo labore parabiles, percipere liceat. Nam primum nostro loco Xenophon dixit ἐκ τοῦ παραχρῆμα, quod nequaquam potest esse in praesens: quod si significare voluisset, sine dubio dixisset τὰς εἰς τὸ παραχρῆμα ἡδονάς. Praepositio enim ἐκ significat post. Deinde τὸ παραχρῆμα in hac dicendi formula idem est, quod τὸ αὐτίκα aut τὸ παραυτίκα; atqui τὸ αὐτίκα (παραυτίκα) nunquam indicat id, quod ultra praesens temporis momentum non manet, quod cito praeterit (das Momentane), sed id, quod praesens tempus statim (alsbald, sogleich) sequitur. Ergo αἱ παραυτίκα ἡδοναί non sunt eae voluptates, quae in praesens tantum percipiuntur, sed eae, quae, simulatque eas expetiveris, statim tibi obveniunt, nulla ante adhibita vel corporis vel animi contentione. Huc denique accedit, quod nostri loci ratio egregie confirmat explicationem propositam. Nam et quae antecedunt huic loco et quae eum sequuntur ita comparata sunt, ut sponte appareat τὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδονάς eis voluptatibus opponi, quae corporis animique contentione parantur, non eis, quarum fructus perennis est. Nec dispar ratio est locorum e Cyrop. allatorum. Quid, quod ipse Xenophon in Comment. IV, 5, 10. easdem voluptates τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς appellans satis clare demonstravit, qua sententia τὰς παραυτίκα ἡδονάς acceptas voluerit?

ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν] Recte additum est ἀξιόλογον; nam αἱ παραυτίκα ἡδοναὶ dici non possunt nullam omnino animo parare scientiam; quis enim neget ex percipiendis musicis, spectandis picturis, aliis id genus voluptatibus ullam prorsus percipi scientiam?

αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι] sunt studia, quae perseverantia, h. e. intenta assiduitate atque industria, tractantur. Opponuntur ταῖς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναῖς.

καλῶν τε κἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι] Verbum ἐξικνεῖσθαι, pervenire, construitur cum genitivo qui dicitur partitivo ex eadem ratione, qua verba τυγχάνειν, λαγχάνειν, προσήκειν. Cf. Anab. III, 3, 7. Pari modo ἐφικνεῖσθαι genitivum

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοί.
Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ φησίν·
Ὦ πονηρέ, μὴ τὰ μαλακὰ μώεο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς.
Καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ 21

μώεο, μὴ τὰ σκλῆρ' ἔχῃς. Vulgo *μώμεο.* Alii codd. aliter depravate hunc locum exhibent.

§. 21. *γινόμενοι*] ABDF. *γιγνόμενοι.* V. Exc. I. E qua adsciscit, ut Isocrat. Paneg. p. 64, 113: *τίνος γὰρ οὐκ ἐφίκοντο;* ibid. p. 80, 187: *οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν* (*τῶν πραγμάτων*).

Ἡσίοδος] Opp. 285 (287 Goettl.) sqq.

ναίει] Sc. *ἡ κακότης.*

ἵκηται] „Subiectum est in hoc ipso verbo *ἵκηται,* si eo pervenerit qui hanc viam elegit." GOETTLINGIUS. Aptius Sauppius nomen *οἶμος* pro subiecto habet. Par. cod. F. et cod. Stobaei exhibent *ἵκηαι,* quod glossatoris manum satis clare arguit.

ῥηΐδίη] Scil. *ἡ ἀρετή.* Perperam alii referunt ad antecedens *οἶμος,* ut primum masculino genere (*μακρὸς καὶ ὄρθιος*), deinde feminino (*ῥηΐδίη, χαλεπή*) dictum sit.

Ἐπίχαρμος] A Coo, Aegaei maris insula, oriundus, poeta comicus, Syracusis vixit: unde Siculi cognomen habet. Floruit anno fere 500 a. Chr. Cf. C. O. Müller. Dor. T. II. p. 352 sq. et 358—360, et C. G. Cobetum in Prosopogr. Xen. p. 11. Versus autem, qui hic afferuntur, sunt tetrametri trochaici catalectici. — De genitivo *τῶν πόνων* cf. infra II, 8, 2: *μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι.* Apud Epicharmum ipsum prior versus legitur sic: *τῶν πόνων πωλοῦντι πάντα τἀγάθ' ἁμῖν τοὶ θεοί.* V. Ahrens. Append. ad Dial. Gr. T. II. p. 457., qui in altero versu *μῶσο* edidit pro *μώεο.*

Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ — *ἔχῃς*] „Totus hic locus a Bessarione omissus et a Socratis consilio alienus a recentiore philologo adiectus in margine visus est Valckenario ad Herodot. II, 117. p. 157 [*κατὰ δὲ ταῦτα τὰ ἔπεα καὶ τόδε τὸ χωρίον οὐκ ἥκιστα,* ubi *χωρίον* similiter atque hoc loco *τόπος* dictum est: unde etiam hunc Herodoti locum Valckenarius ab aliena manu importatum suspicatur], qui scriptorum veterum ulli [aliter res sese habet apud recentiores Graecos] *τόπον* de loco libri aut scriptoris dictum negat. Cuius admonitu Schützius verba suspecta seclusit: quem sequor." SCHNEIDERUS. Gu. Dindorfius totum locum inde a *Μαρτυρεῖ* usque ad *ἔχῃς* abiiciendum censet et versum *τῶν πόνων — οἱ θεοί* Platoni comico ab scholiaste Hermogenis tribui monet. Equidem nec Valckenarii nec Dindorfii sententiae calculum meum qualemcunque addere possum.

μὴ τὰ μαλακὰ μώεο, μὴ κτλ.] Sententia: Noli mollem vitam quaerere, ne molli vita duram sortem tibi pares.

§. 21. *Πρόδικος*] De Prodico, Ceo, sophista clarissimo, eleganter exponit Car. Beierus ad Cic. de Offic. I, 32, 118. Cf. Cobetum Prosop. p. 35 sq. Ceterum recte C. Fr. Hermannus in disp. de Socr. magistris. Marb. 1837. p. 49 sq. docet errare eos, qui Prodicum Socratis magistrum fuisse statuant.

περὶ τοῦ Ἡρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται, ὡςαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται ὧδέ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι· φησὶ γὰρ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελ-

scriptura Schn. suspicatur fuisse *γενόμενοι*: quod recte improbavit Born. monens rem tractari fieri solitam, quotiescunque XX. aetatis annum iuvenes attigissent: „in welchem Alter die Jünglinge erst selbstständig werden und zeigen." — *ὁποτέραν*] Sic Iunt. Stob. Voss. 2. Par. B. C. et Vindob.; Ald. Par. et Steph. *ποτέραν*, ut §. 23., ubi v. adn.

§. 22. *προϊέναι*] quod est ex occulto prodire. Cod.

ὅπερ δὴ — ἐπιδείκνυται] *ὅπερ δή* est: quod quidem, uti constat inter omnes. V. ad II, 2, 3. Praesenti tempore *ἐπιδείκνυται* utitur Xenophon, quia tum, quum Socrates hoc colloquium habebat, iste sophista hanc declamationem recitare solebat. Verbum *ἐπιδείκνυσθαι* proprie dicitur de eo, qui de se aliquod sapientiae vel artis specimen exhibet (hinc IV, 4, 12. *δικαιοσύνης ἐπίδειγμα*, iustitiae specimen; hinc etiam *ἐπιδείξεις* sophistarum declamationes vocitantur), vel omnino, qui aliquid de se praedicat, ut Plat. Phaedr. p. 232. A. *Ἔργα ἐπιδείξασθαι* Cyrop. VIII, 4, 8. non est simpliciter res gerere, sed ita gerere, ut virtutis cuiusdam specimen ex eis eluceat. Activa forma *ἐπιδεικνύναι* dicitur de eo, qui alteri aliquid eo consilio ostendit, ut alter rem propositam vel spectet vel discat vel perquirat. Sic infra III, 10, 9. de artifice, qui Socrati *θώρακας εὖ εἰργασμένας* ostendit. 10: *τὸν δὲ ῥυθμὸν — πότερα μέτρῳ ἢ σταθμῷ ἐπιδεικνύων πλείονος τιμᾷς;* concinnitatem vero utrum mensura an pondere exhibens pluris aestimas? ubi perperam Schneiderus *ἀποδεικνύων* scribendum censet. III, 11, 1. 2. *τὸ κάλλος ἑαυτῆς ἐπιδεῖξαι* apte dicitur mulier, quae pictoribus deformandam sese dans tanquam specimen muliebris venustatis exhibuit. Cf. Stallbaumium ad Platon. Lysid. p. 206. C. et Hipp. Mai. p. 282. B., in quibus locis forma activa et medialis eo quod significavimus sententiae discrimine coniunctae leguntur. Iniuria infra IV, 4, 18. *Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ ἐπιδείκνυμι νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι, σὺ δ', εἰ τἀναντία γιγνώσκεις, δίδασκε*, editores contra omnes codd. et edd. vett. auctore Schneidero scripserunt *ἀποδείκνυμαι*. Nam *ἐπιδείκνυμι* significat doceo, demonstro. Similiter II, 3, 17. Nunquam autem, quod vult Haasius ad Rpbl. Lac. p. 307., *ἐπιδεικνύναι τι* simpliciter de re, quam quis ipse perfecit, dicitur. Nam Vectig. II, 5. (*δοκοῦμέν μοι*) *ἰσχυροτέραν ἂν καὶ μείζω τὴν πόλιν ἐπιδεικνύναι*, hoc verbum significat efficere, ut civitas validior et maior appareat. Cf. de Rep. Lac. 1, 2. Uti *ἀποδεικνύναι* simpliciter est ostendere, ita *ἀποδείκνυσθαι* simpliciter est sententiam suam proferre. De activo cf. Oecon. III, 1: *ἤν σοι*

θόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι ἀποροῦντα, ὁποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται· καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖ- 22
κας προϊέναι μεγάλας, τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον, φύσει κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σω-

Stob. *προσιέναι*, quod receperunt Schn. Born. Sauppius. Non recte, opinor. Vulgata est elegantissima. — *ἐλευθέριον*] V. adn. *καθαρότητι*] V. adn. — *ἐξ ἧς ἂν — διαλάμποι*] Stob. ignorat *ἄν*. At Xen. significare voluit: e qua pellucere posset. — *θαμὰ ἑαυτήν*] Post haec verba F. habet: *ἔπειτα δὲ εἴ τις αὐτὴν θεᾶται, πολλοὺς — αὐτῆς σκιὰν βλέπειν.* Etiam H. et G. omitt. *ἐπισκοπεῖν δέ*.

ἀποδεικνύω. *πρῶτον μὲν, οἰκίας τοὺς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυρίου ἀχρήστους οἰκοδομοῦντας, τοὺς δὲ ἀπὸ πολὺ ἐλάττονος πάντα ἐχούσας ὅσα δεῖ, ἢ δόξω ἔν τί σοι τοῦτο τῶν οἰκονομικῶν ἔργων ἐπιδεικνύναι* (docere). De medio cf. Comment. IV, 4, 10. Immerito Schneiderus ad IV, 4, 18. *ἀποδείκνυσθαι* de factis dici negat. Cyrop. VII, 5, 64. in omnibus fere libris legitur *ἔργα ἀπεδείκνυτο* et Anab. VII, 7, 46. *εὔνοιαν ἀποδείκνυσθαι*, ubi v. adn. V. Bornemannum ad Cyrop. V, 5, 20., ubi Lobeckium ad Soph. Ai. 618. laudat. In pluribus autem locutionibus non multum differt, utrum hoc an illo verbo utare, ut *ἀδικοῦντά τινα ἀποδεικνύναι* et *ἐπιδεικνύναι*. V. Maetznerum ad Antiphont. Or. IV. p. 226, 7. (p. 189).

ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι] Cicero de Offic. I, 32, 118: (Herculem) exisse in solitudinem atque ibi sedentem diu secum multumque dubitasse etc. Aliter de h. l. iudicat Schmidt. Quaest. p. 18., qui, *ἡσυχίας* nomen solitudinem significare negans, verba *εἰς ἡσυχίαν* cum *καθῆσθαι* coniungit, ut sit quiete considere.

τράπηται] De coniunctivo deliberativo v. ad I, 2, 15. Cf. §. 23.

§. 22. *εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν*] V. ad I, 6, 5.

ἐλευθέριον] Gaisfordius ex cod. Stob. *ἐλευθερίαν* habet; terminatio huius adiectivi feminina apud Xenophontem fluctuatur. Legimus enim in Sympos. II, 4: *ὀσμαὶ — ἡδεῖαί τε καὶ ἐλευθέριοι;* at ibid. VIII, 16: *θάλλουσα μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ καὶ ἤθει αἰδήμονι.* V. Lobeckium ad Phryn. p. 105 sq. ad Soph. Aiac. 175. Paralip. II. p. 455 —498. Bremium ad Isocrat. Exc. II. p. 201. Gregor. Cor. p. 62. 64. ed. Schaef. Goettlingium ad Theodos. p. 247.

καθαρότητι] D. F. et Stobaei codex exhibent *καθαριότητι* (h. e. munditie, elegantia): quod recepit Herbstius. At vulgata egregie videtur convenire personae virginis honestae, cuius ornatus nihil habebat arte quaesiti, sed in ipsa corporis naturali puritate ac castitate constabat. Contra nomen *καθαριότητος* adiunctam habet notationem elegantiae arte quaesitae. Naturalis corporis pulchritudo opponitur sequentibus verbis: *κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶ-*

φροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ· τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥςτε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥςτε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δέ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι, κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καί, εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται,
23 πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. Ὡς δ' ἐγένοντο πλησιαίτερον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον, τὴν δ' ἑτέ-

§. 23. *ἐγένοντο*] Sic Bessar. Steph. 2. Voss. 1. 2. Vind. F. pro vulg. *ἐγένετο*. — *πλησιαίτερον*] Sic marg. Steph. Voss. 1. 2. Vind. 2. et Par. K. L. F. D. G. a sec. manu (ed. Par. *πλησιαίτεραι*) pro vulg. *πλησιέστερον*. Cf. Anab. VII, 3, 29, ubi eadem scripturae varietas. — *ἐπὶ τὸν βίον*] Bessar. et Voss. 2. omitt.; Zeun. ut glossema e superioribus huc tractum seclusit. — *ποιησάμενος*] V. adn.

μα. Apte Voigtlaenderus in Observatt. I. p. 14 sq. comparat Oecon. X, 7.

ἐσθῆτι δὲ λευκῇ] Pendent haec verba ab antecedenti participio *κεκοσμημένην;* sed desideratur orationis concinnitas, quam facile Xenophon efficere poterat, si scripsisset: *κεκοσμ. τὸ μὲν χρῶμα καθ., τὰ δὲ ὄμμ. αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφρ., τὸ δὲ σῶμα ἐσθῆτι λευκῇ*; verum vel apud elegantissimos quosque et tersissimos scriptores multa reperiuntur exempla concinnitatis susque deque habitae. V. ad I, 3, 9. Quare scripturae correctione abstinendum est.

λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν] Interpretes conferunt Oecon. X, 2. Horat. Sat. I, 2, 123: Candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa Nec magis alba velit, quam det natura, videri.

τοῦ ὄντος] Plat. Phileb. p. 48, 3: *διαφερόντως τῆς οὔσης αὐτοῖς ἀληθείας* (Wirklichkeit): ubi cf. Stallb. p. 282. ed. Goth. V. ad. I, 6, 11.

δοκεῖν φαίνεσθαι] V. ad I, 4, 6. *οὐ δοκεῖ — ἐοικέναι.* Verte: ut candidiorem et rubicundiorem speciem prae se ferre (*φαίνεσθαι*) videretur (*δοκεῖν*). Bornemannus sic reddit: ut videretur aperte esse.

ὄμματα — ἀναπεπταμένα] Oculi late aperti (*βλέμμα ἰταμόν*) opponuntur oculis verecunde demissis.

ὥρα] Schneiderus ex Aristaeneto I. ep. 25., ubi hic locus imitatione est expressus, addidit articulum *ἡ*, quod recte improbavit Bornemannus, docens nomen *ὥρας* articulo carere ad nominum propriorum exemplum. V. Buttm. §. 124, not. 7. Rost. §. 98, 6. Kühner. T. II. §. 484. not. (Gr. Schol. §. 244, not. 3.) Etiam alia similia vocabula sine articulo usurpata leguntur. Cf.

ϱαν φθάσαι βουλομένην προςδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ καὶ
εἰπεῖν· Ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα, ποίαν
ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ· ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιη-
σάμενος, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥᾴστην ὁδὸν ἄξω σε,
καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ, τῶν δὲ
χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσῃ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πο- 24
λέμων οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος
διέσῃ, τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὕροις, ἢ
τί ἂν ἰδὼν ἢ τί ἀκούσας τερφθείης ἢ τίνων ὀσφραι-
νόμενος ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης, τίσι δὲ παιδικοῖς ὁμι-
λῶν μάλιστ' ἂν εὐφρανθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα

§. 24. *διέσῃ*] V. adn. — *σιτίον*] Sic Steph. et K.; Iunt. 1. 2. Ald. Bas. 1. Paris. *σῖτον*. At singulari numero non dicitur *τὸ σῖτον*. Saepe vocabula *σῖτος* et *σιτίον* in codd. permiscentur. Cf. I, 6, 2. IV, 2, 17. Krüger. ad Anab. VII, 1, 33. Bornemann. et nos ad Anab. VI, 2, 4. Frotscher. ad Hieron. III, 11. p. 37. Heindorf. ad Plat. Phaedon. p. 64. D. *ἢ τί ἀκούσας*] Edd. pr. ABEGH. Voss. 2. Bessario omitt. haec.

§. 21: *εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, ἐν ᾗ κτλ.* IV, 1, 2: *οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφιέμενος.* Cf. infra §. 28. *γῆν*: ubi v. V. Scr. De verbo *κάλλος* saepe articulo destituto v. Bornemannum ad Symp. I, 8. p. 52. Ceterum nomen *ὥρας* de iuvenili pulchritudine ac vigore dici satis notum est.

εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται] Exspectes fortasse *αὑτήν*, atque id quidem necessarium esset, si pro indicativo *θεᾶται* optativus positus esset. V. adnotata in I, 2, 49.

§. 23. *τὸν αὐτὸν τρόπον*] eodem incessu, quo adhuc usa erat, neque tardiore neque citiore.

ἀποροῦντα, ποίαν ὁδὸν — τράπῃ] §. 21: *ἀποροῦντα, ὁποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται.* V. ad I, 1, 1. init.

ποιησάμενος] Sic Iuntina Par. F. G., Stob. et Brodaei libri. Recte; ex antecedentibus enim verba *τὴν ἐπὶ τὸν βίον ὁδὸν τράπῃ* supplenda sunt. Florentini ACEKM. exhibent *ποιήσῃ*, Vat. 1. Par. D. *ποιήσει*, E. Ald. Par. et Steph. *ποιήσῃς*. De participio per ellipsin explicando v. Hermann. ad. Viger. §. 227. p. 776 sq. Bornemannum ad Symp. IV, 53. p. 146. Adde Funkium „Ueber d. Griech. Particip." p. 20 sqq.

§. 24. *διέσῃ*] Sic omnes fere libri, nisi quod Vind. 2. et Par. F. habent *δεήσῃ* et Par. H. *δὲ ἔσῃ*. Una ed. Par. exhibet *διάξεις*, quod apertum est glossema verbi *διέσῃ*, quod praeter Zonaram p. 75. ed. Tittm. (Bast. ad Greg. Cor. p. 348. Schaef.), ubi v. *ἀΐδιος* per *ὁ ἀεὶ διών* explicatur, apud alios scriptores usurpatum non reperitur et a Gu. Dindorfio propter etymologiam verbi *ἀΐδιος* fictum putatur. Herbstius recepit Seidleri coniecturam, in Iacobi Quaest. Lucian. c. III. p. 6. propositam: *ἀεὶ ἔσῃ*. Alii aliis con-

καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγ-
25 *χάνοις. Ἐὰν δέ ποτε γένηταί τις ὑποψία σπάνεως*
ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ
πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ
ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται,
τούτοις σὺ χρήσῃ, οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυ-
νατὸν ᾖ τι κερδᾶναι· πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς
26 *ἐμοὶ ξυνοῦσιν ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω. Καὶ ὁ Ἡρα-*
κλῆς ἀκούσας ταῦτα· Ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι
τί ἐστιν; Ἡ δέ· Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί

§. 25. *ἐπὶ τὸ πονοῦντα*] Sic Castal. Par. Steph. Par. D. in margine et L.; Iunt. 2. Ald. Vict. et Par. codd. plerique *ἐπὶ τὸν π.*

§. 26. *μισοῦντές με*] Flor. A. C. omitt. *με*: unde Schn. exsulare iussit. Post *ὀνομάζουσι* F. et Stob. omitt. *με*. Bornem. utrumque recte retinuit, comp. Fritzsch. Quaest. Luc. p. 14 sq.

iecturis hoc verbum tentarunt, ut *διαγενήσῃ*, *διοίσῃ* vel potius *διοίσεις*, *διατελέσεις*, *διαιτήσῃ* (v. Bast. ad Greg. Cor. p. 895.). Omnium elegantissima est coniectura Budaei: *δὴ ἔσῃ*, quam recipiendam censet Finckhius (in Zimmermanni Ephem. schol. 1829. p. 891.), de particula *δή* comparans III, 7. 2. Anab. VII, 1, 76. Soph. O. R. 66. et de *ἔσῃ* Anab. VII, 1, 26. 6, 36. Soph. O. R. 1125. Sed neque *δὴ* neque *ἔσῃ* h. l. mihi apta videntur. Quare ego cum Sauppio vulgatam *διέσῃ* retinendam censeo, quum verbum *διεῖναι* verbis similibus *διαγίγνεσθαι*, *διατελεῖν*, *διάγειν*, aliis et forma et significatione respondeat.

§. 25. *σπάνεως ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα*] H. e. *σπάνεως τούτων, ἀφ' ὧν κτλ.*, unde hae voluptates parari possint. De praepositione *ἀπό* instrumentum significante v. ad I, 2, 14.

οἷς — τούτοις] De attractione v. Matthiae. T. II. §. 473. Rost. §. 123, 4 sq. Kühner. T. II. §. 787, 2. et not. 3. (Gr. Schol. §. 332, 6.)

ὠφελεῖσθαι — ἐξουσίαν] Infra III, 6, 11: *οὐκ οἴει καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι* (i. e. *ἐξέσεσθαι*) *τῷ βουλομένῳ*. V. nos in Gr. T. II. §. 641. c.

§. 26. *ὄνομα δέ*] De particula *δέ* in interrogatione posita v. ad I, 3, 13.

ὑποκοριζόμενοι] „Hunc locum Suidas v. et Etymologus M. p. 782, 35. laudantes *ὑποκορίζεσθαι* exponunt *διασύρειν*. Leonclavius aliique capiunt pro invidioso et odioso nomine aliquem appellare." PIERSONUS ad Moeridis Atticistae Lex. p. 381. At haec significatio in verbo *ὑποκορίζεσθαι* non inest; sed primitiva ac propria huius verbi vis nulla alia videtur esse, nisi deminuendi; hinc *ὄνομα ὑποκοριστικόν*, nomen deminutivum. Docte de huius verbi usu exposuit Fr. A. G. Spohnius in Commentat. de extrema Odysseae parte p. 109 sq. Cf. Stallbaumium ad Plat. de Rep. p. 560. E. Quemadmodum igitur lingua nominibus *ὑποκοριστικοῖς* aut blandiendi aut contemptionis significandae causa

με Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισοῦντές με ὑποκοριζόμενοι ὀνομάζουσί με Κακίαν. Καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ 27 *προςελθοῦσα εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἄν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι· οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ', ᾗπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας.*

et praefat. p. XXIII., qui repetitorum pronominum multa exempla contulit. — *ὑποκοριζόμενοι*] Bessar. omitt. Etiam Valck. exterminandum putat. Toup. corrig. *μὴ ὑποκ.;* alius V. D. *θυμῷ χαριζόμενοι;* Wyttenb. ad Plutarch. p. 460 sq. *ὑποκνιζόμενοι,* aemulatione et invidia puncti. At v. adn.

§. 27. *εἶπε*] Sic BCDF. Schn. Ceterae edd. *εἶπεν.*

utitur; ita verbum *ὑποκορίζεσθαι* adhiberi potest aut ad rem invidiosam nomine blando aut ad rem laudabilem invidioso nomine appellandam; in utroque inest vis deminuendi; in altero enim res bona, in altero res mala nomine deminuitur. Rem conficit Aristoteles Rhet. III, 2. p. 569., ab Ernestio comparatus: *ἔστι δὲ ὁ ὑποκορισμός, ὃς ἔλαττον ποιεῖ καὶ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν.* Quare coniecturis, a VV. DD. ad h. l. prolatis, supersedere possumus. Neque credo, quod Sauppius vult, Socratis ironiam de industria aliam vocabulo subiecisse significationem, ut Voluptas deridenda praeberetur. Cur autem hoc verbum plerumque designet rem odiosam nomine blando, rarissime autem, ut h. l., rem bonam nomine odioso exprimere, in ipsa rei natura positum est neque ulla indiget explicatione. Ceterum Fr. Iacobsius Socr. p. 54. alium etiam ex posterioris aetatis scriptore excitavit locum, in quo hoc verbum hanc detrahendi vim habet: Theod. Metoch. Miscell. c. 115. p. 786. de Demetrio Poliorcete dicit: *καὶ πρὸς ὕβριν ὑποκοριζόμενος Σέλευκον μὲν ἐλεφαντάρχην, Πτολεμαῖον δὲ ναύαρχον* (*ἐκάλει*).

§. 27. *ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν*] propter bona, quae tibi a me parabuntur, illustriorem. Cf. ad I, 2, 61. *ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε.* Eadem ratio est §. 28. in *ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι.* Sententia: honos et gloria, quam bonis a me datis tibi parabis, etiam ad me redundabunt.

φανῆναι] V. ad I, 3, 15.

διέθεσαν, τὰ ὄντα] Alii distinctionem post *τὰ ὄντα* posuerunt, offensi scilicet coniunctione verborum: *τὰ ὄντα* et *μετ' ἀληθείας.* At recte contra monet Bornemannus hac distinctione nihil nos lucrari, siquidem verba *τὰ ὄντα* ad sequentia quoque trahenda sint. Valckenarius verba *μετ' ἀληθείας* exterminanda censet. At mutatione nihil opus est. Multa huius generis exempla collegerunt Schaefer. ad Gregor. Corinth. p. 169. Lobeckius ad Phrynich. p. 758. Borne-

28 *Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις· ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς· εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον· εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον· εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν· εἴτε γῆν βούλει σοι καρποὺς ἀφθόνους φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον· εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον· εἴτε*

§. 28. *εἴτε γῆν*] Sic Vat. 1. Flor. E. Stob. et F. pro vulg. *εἴτε τὴν γῆν φέρειν σοι βούλει κ. ἀφθ.* Vocabulum *γῆ* ex eis

mannus ad Sympos. VIII, 4. p. 186 sq. Stallbaum. ad Plat. Phaedon. p. 66. C. Cf. nos in Gr. T. II. §. 858, 3.

§. 28. *Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν κτλ.*] „Hoc voluit Xenophon: *ἃ γάρ ἐστιν ἀγαθὰ καὶ καλά, τούτων οὐδὲν ἄνευ πόνοι — θεοὶ διδόασιν.*" SCHAEFER. Apparat. Demosth. I. p. 419.

ἀπὸ βοσκημάτων] V. ad I, 2, 14.

τέχνας αὐτάς τε] Particula *τέ* post *αὐτάς* posita est, quasi oratio sic decurreret: *τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι μαθητέον*, non solum ipsae artes, sed etiam earum exercitatio perdiscenda est. Addito autem verbo *ἀσκητέον*, oratio sic constituta esse debebat: *τὰς π. τ. αὐτὰς παρὰ τῶν ἐπ. μαθητέον τε καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον.* Bornemannus apte comparat Cyrop. VIII, 2, 22: *τούτοις* (his rebus) *τάς τ' ἐνδείας τῶν φίλων ἐξακοῦμαι, καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους εὔνοιαν ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν* pro *ἐξακοῦμαί τε καὶ — κτῶμαι.* Quos autem alios in partes vocavit locos, alienissimi sunt. Haec particulae *τέ* traiectio manasse videtur ex oppositionis duarum notionum vi, qua prior particulam *τέ* enuntiationis praedicato adiungendam quasi arripit. Alia huius particulae traiectionis genera subtiliter pertractavit Schoemannus ad Isaeum. p. 325 sq. Cf. infra ad III. 5, 3.

ἀσκητέον] Fr. Iacobsius Socr. p. 56. concinnitatis gratia additum et praegnanti significatione pro *ἀσκήσει μαθητέον* accipiendum existimat. Magis mihi placet ratio Bornemanni, qui verba *ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι* unam notionem (*τὴν χρῆσιν αὐτῶν*) constituere putat, coll. Cyrop. V, 3, 43: *ἡ σιωπὴ ἀσκητέα.* Ernestius sic vertit locum: oportet et artes ipsas discere et modum utendi. Cf. locum ab Herbstio allatum, de Vectig. IV, 1: *ταύτην* (*τὴν δύναμιν*) — *γνόντες καὶ ὅπως χρῆσθαι δεῖ.*

εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι] Post particulas *εἴτε — εἴτε* ultimum orationis membrum, in quo totius rei cardo vertitur, cum maiore vi per *εἰ δέ* adiungitur,

διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον
σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. Καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα 29
εἶπεν, ὥς φησι Πρόδικος· Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν

est, quae *κατ' ἀναλογίαν* nominum propriorum saepe sine articulo efferuntur. V. adn. ad §. 22.

ut per particulam adversativam *δέ* hoc membrum tanquam gravissimum ceteris opponatur. Cf. Plat. Apol. p. 40. C. V. Gr. nostr. T. II. §. 746. not. Sic apud Latinos saepe sibi respondent sive et si vero. V. adnotata nostra in Cicer. Tusc. I, 41, 97.

τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι] Post haec verba cum Weiskio aliisque distinctionem posui, ut verba *τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν* cum *ἐθιστέον* coniungenda essent. Bornemannus, Sauppius, alii distinctionem post v. *ὑπηρετεῖν* posuerunt, ut iungerentur *τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν*. Ut taceam verbum *ἐθίζειν* rarissime absolute usurpari (locus a Sauppio excitatus De re equestri III, 8: *μαθόντες δὲ καὶ ἐθισθέντες καὶ μελετήσαντες καλῶς ἂν ταῦτα πάντα ποιοῖεν* propter reliqua participia absolute posita non satis aptus est), ingenue fateor me intelligere non posse, quid sibi velint verba *τῷ σώματι — ὑπηρετεῖν*. Contra distinctione post *εἶναι* posita sententia exit sanissima. Nam qui corpore validus esse vult, corpus assuefaciat oportet, ut obsequatur rationi, quae ad corporis vires firmandas augendasque labores suscipere nos iubet. Finckhius in Iahnii Annal. 1828. p. 289. et in Diar. schol. Darmst. 1830. 40. sententiam propositam egregie stabilivit loco Oecon. XVII, 7: *οὐκοῦν τοῦτο μέν, ἔφην ἐγώ, ἤδη μελέτης δεῖται, ὥσπερ τοῖς κιθαρισταῖς ἡ χείρ, ὅπως δύνηται ὑπηρετεῖν τῇ γνώμῃ*. Cf. Cicer. de Offic. I, 23, 79: Exercendum corpus et ita afficiendum est, ut obedire consilio et rationi possit in exsequendis negotiis et in labore tolerando.

γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι] Vossianus 2. exhibet *ἱδρῶσι*, quod mirifice blanditur et ob antecedentem pluralem *πόνοις* et ob Cyrop. VIII, 8, 8: *βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρώτων τὰ σώματα στερεοῦσθαι*, ubi Bornemannus comparat Plutarch. Demetr. c. 38: *ἱδρῶτες ὀξεῖς*, et Eustath. de Ism. 11, 429. De rariore praepositionis *σύν* significatione instrumenti v. nos in Gr. T. II. §. 601. p. 276.

§. 29. *εὐφροσύνας*] V. ad I, 1, 11. *ἀνάγκαις*.

30 ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. Καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· Ὦ τλῆμον, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα, καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανωμένη, ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ καὶ τοῦ θέρους χιόνα περι-

§. 30. *καὶ ἵνα μὲν*] Sic Ald. Par. Steph. Bessario, Clemens Alex. Strom. II. p. 406. D. At Iunt. 1. 2. Bas. 1. Stob. Par. DFG. omittunt *καί*. Margo Steph. K. M. *ἵνα δὲ καὶ ἡδ.* — *οἴνους τε*] F. et Clemens l. d. omitt. *τε*. — *καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς*] Clemens l. d. *κατακοιμηθῇς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς κλίνας μαλθακάς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόβ. ταῖς κλίναις παρασκευάζῃ*: quod receperunt Dind. et Saupp. Iniuria. Clementi enim

§. 30. *τί δὲ — ἔχεις*] V. ad I, 3, 13. *τοὺς δὲ καλούς*.

ἥτις] pro simplici *ἥ* positum videtur; at videtur tantum. Nam enuntiatio relativa rei definitionem attributivam non simpliciter indicat, sed ita ponit, ut ad ipsam rei naturam aut *ποιότητα* referatur: qua re pronomen *ὅστις* explicari potest per ita comparatus, ut aut ut qui, quippe qui, utpote qui cum coniunctivo, uti Anab. III, 2, 4. Cf. Weiskium de Pleonasm. p. 82 sq. Hartung. de cas. format. et sign. p. 286. Kühner. Gr. T. II. §. 781. 4. 5.

μηχανωμένη — παρασκευάζῃ] Oratio sic conformata esse debebat: *καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανᾷ, ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους — παρασκευάζῃ*. Verum pro verbo finito Xenophon posuit participium *μηχανωμένη*, ut videtur, antecedentis orationis conformatione inductus, dein autem sequentium sententiarum gravitate commotus a participio ad verbum finitum deflectit. De orationis a verbo finito ad participium transitu v. Matthiae. Gr. T. II. §. 632, 4. Kühner. T. II. §. 675, 4. Cf. adnotata in II, 2, 5. *οὔτε γιγνῶσκον τὸ βρέφος*, et ad IV, 4, 1. Aliam huius transitus causam ad II, 4, 4. (*ἀνατίθεσθαι*) videbimus.

οἴνους] De plurativo numero v. nos in Gr. T. II. §. 408. b.

χιόνα] „Ad refrigerandum vinum. Recondebant enim nivem et glaciem in subterraneis scrobibus ad usum conviviorum. Cf. ad Athen. III. p. 124. Plin. IX. c. 4. Gell. XIX, 5. Macrob. Saturn. VII, 12." SCHNEIDERUS. Quibus Bornemannus addit Wyttenbachium ad Plutarch. Praecept sanit. p. 809. His accedat Becker. Charikl. I. p. 459.

οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας κτλ.] Oratio per gradationem ascendens sic accipienda videtur: Homines voluptarii, ut suaviter dormiant, non contenti sunt stragulis mollibus humi stratis, sed lectulos sibi parant, quibus insternunt mollia illa stragula, quin immo, quo magis augeatur mollities, lectulis *ὑπόβαθρα* subiiciunt, ut cubantes molli lectuli agitatione molliter sese consopiant. Iam singula dispiciamus. Articulus verbis *στρωμνάς, κλί-*

θέουσα ζητεῖς· ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζῃ· οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ὅ τι ποιῇς, ὕπνου ἐπιθυμεῖς· τὰ δὲ ἀφροδίσια πρὸ τοῦ δέεσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς ἑαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον

non multum auctoritatis tribuendum, quippe qui etiam pro *καθυπνώσῃς* veritus non sit *κατακοιμηθῇς* scribere. Schn. verba *τὰς κλίνας καὶ τὰ* uncis sepsit. — *κλίναις παρασκευάζῃ*] Sic Clemens l. d. pro vulg. *παρασκευάζεις*, quod ab h. l. abhorret. — *ποιῇς*] V. adn. — *δέεσθαι*] Sic edd. primae c. LDFE pro *δεῖσθαι*. V. ad I, 6, 10. — *καὶ ἀνδράσι*] V. adn.

νας, ὑπόβαθρα additus est, ut hae res tanquam in usu hominum mollium haberi solitae significarentur. Quare per *τὰς κλίνας* intelliges non quoslibet lectos, sed pretiosis tapetibus stratos et affabre factos. De collocatione adiectivi *μαλακάς* post substantivum v. ad I, 4, 13. Nomen *ὑπόβαθρα* perperam interpretabantur tapetes lectorum pedibus suppositos, coll. Cyrop. VIII, 8, 16. Veram huius nominis vim doctissime enucleavit Schneiderus, coll. tribus locis Antylli medici in Fragm. medicorum Oribas. ed. Matthaei p. 114. 170. 172., e quibus apparet *ὑπόβαθρα* fulcra diagonalia pedibus lecti subiecta esse, ut *σεισμός*, lecti agitatio, efficeretur. Comparat hos lectos cum cunis pendulis. Voigtlaenderus in Observatt. laud. de *ὑπόβαθρον* confert Stob. tit. 91. 83. Theophrast. l. p. 192. Schn. Quid alii senserint h. l., v. in Var. Scr.

διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ὅτι ποιῇς] quod nihil habes, quod agas, quod nescis, quid agas. Sic legunt Castal. et Steph. pro vulg. *ποιεῖς*. De coniunctivo deliberativo v. ad I, 2, 15.

ἀναγκάζεις] *ἀφροδίσια ἀναγκάζειν* recte Weiskius interpretatur Liebeslust erzwingen.

καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι χρωμένη] et muliebres et viriles amores consectans. Stephanus correxit (neque aliter habet Stob.) *καὶ γυναιξὶ τοῖς ἀνδράσι χρ.* i. e. et viris tanquam mulieribus utens. V. ad §. 12. *δούλοις χρῆσθαι*. Etiam Bessario vertit: ipsis etiam viris ut mulieribus uteris. Stephani correctionem quamvis acutam censeam, tamen nulla mihi videtur idonea esse causa, cur derelinquam vulgatam.

οὕτω γὰρ παιδεύεις — ὑβρίζουσα — κατακοιμίζουσα] Saepe participium complementum est verbi antecedentis cum pronomine demonstrativo coniuncti. Cyrop. I, 4, 15: *οὕτω διῆγεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συναίτιος ὤν, κακοῦ δὲ οὐδενὶ οὐδενός.* VIII, 4, 5: *καὶ ὁ Κῦρος δὲ οὕτως ἐσαφήνιζε μὲν τοὺς κρατιστεύοντας παρ' ἑαυτῷ, εὐθὺς ἀρξάμενος ἐξ ἕδρας καὶ παραστάσεως.* V. nos in Gr. T. II. §. 663 .XI. et ad Anab. IV, 1, 4. Adde Bremium ad Lysiam c. Poli-

31 κατακοιμίζουσα. Ἀθάνατος δὲ οὖσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου ἑαυτῆς, ἀνήκοος εἶ καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι. Τίς δ' ἄν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἳ νέοι μὲν ὄντες τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι, ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπό-

τοὺς ἑαυτῆς φίλους] Sic Iunt. 1. 2. Basil. 1. 2. Voss. 2. Flor. ABCE. Stob. V. ad I, 4, 9.

archum §. 19. et Hindorf. ad Plat. Phaedon. §. 5. p. 11. Verbum *κατακοιμίζειν* proprie est consopire; dein eleganti metaphora transfertur ad eum, qui tempus inutiliter consumit et quasi somno obruit, uti h. l. diei optimam partem inutiliter quasi somno obruens. Cf. §. 33: *διὰ τοῦτον (τὸν ὕπνον) μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν.* Ceterum totus hic locus *ἀντιθέσεων* vi mirifice sese commendat.

παιδεύεις τοὺς ἑαυτῆς φίλους] V. Var. Scr. Paulo post *ἐπαίνου ἑαυτῆς ἀνήκοος εἶ.* V. adn. in I, 4, 9. Quod autem deinde in omnibus codd. et edd. constanter legitur *οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι,* non *ἑαυτῆς*, mirum videri non debet. Nam hic longe alia ratio est atque in illis locis. In verbis *παιδεύεις τοὺς ἑαυτῆς φίλους* vel omisso *ἑαυτῆς* oratio satis clara esset; contra in verbis *οὐδὲν πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι* omnis rei cardo in efferenda secunda persona vertitur.

§. 31. *ἀκούσματος*] Hieron. I, 14: *τοῦ μὲν ἡδίστου ἀκροάματος ἐπαίνου οὔποτε σπανίζετε:* ubi v. Frotscher. p. 15. Cicero pro Archia poet. IX, 32: Themistoclem dixisse aiunt, quum ex eo quaereretur, quod acroama aut cuius vocem libentissime audiret: Eius, a quo sua virtus optime praedicaretur.

λεγούσῃ τι πιστεύσειε] Pronomen *τὶ* iunge cum *πιστεύσειε,* ut *τινὸς* cum *ἐπαρκέσειεν.* V. ad I, 2, 60.

θιάσου] Per ironiam utitur illustri vocabulo *θιάσου,* quod proprie significat coetum hominum ad deorum sacra obeunda congregatum. Xen. Symp. VIII, 1: *τοῦ θεοῦ τούτου θιασῶται* (huius dei sodales): ubi plura contulit Herbstius p. 127. De *θιάσῳ* v. Schoemann. ad Isaeum p. 423.

οἳ] Scil. *θιασῶται.* De numero plurativo *κατὰ σύνεσιν* posito v. Matthiae. Gr. T. II. §. 434. b. Buttm. §. 143, 5, b). Rost. §. 100. not. 7. Kühner. T. II. §. 418. et §. 784. [Gr. schol. §. 241, 1. et §. 332, 5, a). Supra I, 4, 18. Infra 2, 3: *αἱ πόλεις παύσοντες.* III, 5, 20. post *ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ* sequitur *τούτοις.* 6, 10. IV, 2, 15. 3, 10.

τρεφόμενοι] Ruhnke-

νως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. Ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν 32
θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται· τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ

§. 32. *ἀγαπητὴ μὲν*] Scil. *οὖσα*. V. adn. ad I, 4, 10. Edd. pr. Paris. Brod. Stob. Bessario et Par. F. perperam addunt *γάρ*, ut supplendum sit *εἰμί*: quod h. l. durissimum foret.

nius legendum suspicatur *φερόμενοι*: quam quidem coniecturam ingeniosissimam sane omnes fere editores receperunt. Ego vero, cur a scriptura omnium librorum auctoritate suffulta recedendum et ad coniecturam confugiendum sit, nullam video causam. Immo pulcherrimarum *ἀντιθέσεων* vis multo clarius in vulgata scriptura, quam in illa coniectura exsplendescit. Voluptatis socii sine labore nitidi (i. e. in omnium rerum affluentia) per iuventutem aluntur (i. e. ab aliis se ali patiuntur); cum labore squalidi (i. e. in omnium rerum penuria) per senectutem transeunt. Quamdiu igitur iuvenes sunt, a parentibus vel affinibus aluntur et sine labore in omni rerum affluentia ingenio suo indulgere possunt; senes autem facti et parentium aliorumque auxilio orbati, quum molles et effeminati, nulla bona arte instructi, non habeant, unde vivant, aerumnosam et squalidam aetatem transigunt. Contra si Xenophon scripsisset *φερόμενοι*, huic verbo sine dubio non *περῶντες*, quod simpliciter est transire, sed aliud verbum, quod lentitudinis significationem haberet, opposuisset.

§. 32. *παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει*] H. e. *παρ' οἷς προσήκει ἐμὲ τιμᾶσθαι*. Infra III, 7, 3. Symp. IV, 1: *ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ὑμῶν ἀκούω*: ubi v. Bornemannum et Herbstium. Hieron. 1, 11: *ἔρχονται καὶ εἰς τὰς πόλεις, ἃς ἂν βούλωνται*: ubi v. Frotscherum p. 14. Rarius praepositio repetitur. Cf. infra III, 3, 6: *ἐν τοιούτοις — χωρίοις, ἐν οἷοισπερ*. V. Matthiae. T. II. §. 595. c. Rost. §. 110 b. 5. b. cum not. 9. Kühner. T. II. §. 625. 3. [Gr. schol. §. 300, 5, b).] De Latinis cf. Cicer. de Fin. IV, 20: Platonem eadem esse in sententia, qua tyrannum Dionysium. V. nos ad Cicer. Tuscul. I, 39, 94. et in Gr. L. §. 117, not. 2. b). De infinitivo *τιμᾶσθαι* ex antecedenti verbo finito (*τιμῶμαι*) *ἀπὸ κοινοῦ* repetendo v. nos in Gr. T. II §. 852. g. Infra III, 8, 3: *οὔτ' οἶδα, ἔφη, οὔτε δέομαι* sc. *εἰδέναι*. Frequentissima est haec omissio in verbis *προσήκει, ἔοικε, εἰκός ἐστι, δεῖ, χρή*, similibus. Infra II, 6, 22: *μὴ λυπεῖν, οὓς μὴ προσήκει*. 7, 6: *ἐργάζεσθαι ἃ καλῶς ἔχει*. III, 11, 1. IV, 5, 7.

πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρί-
33 στη δὲ φιλίας κοινωνός. Ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φί-
λοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυ-
σις· ἀνέχονται γάρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν.
Ὕπνος δ᾽ αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις, καὶ
οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον
μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν. Καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν
πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς
τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ ἡδέως μὲν τῶν πα-
λαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἥδον-
ται πράττοντες, δι᾽ ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπη-
τοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν· ὅταν δ᾽ ἔλθῃ τὸ πε-
πρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ
μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. Τοι-
αῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι
διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆ-
34 σθαι. Οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ᾽ Ἀρετῆς
Ἡρακλέους παίδευσιν, ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἔτι
μεγαλειοτέροις ῥήμασιν ἢ ἐγὼ νῦν. Σοὶ δ᾽ οὖν ἄξιον,
ὦ Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειρᾶσθαί τι καὶ
τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν.

§. 33. *ἀπολείποντες*] Sic Voss. 2. Vindob. uterque et Flor. ABCK. pro vulg. *ἀπολιπόντες*, ut est in DGH. et Stob.

§. 33. *ἡδεῖα — ἀπόλαυσις*] Cf. I, 6, 5.

εὖ δὲ τὰς παρούσας ἥδονται πράττοντες] Attende ad exquisitiorem verborum collocationem, quae nata est e studio *τῶν ἀντιθέσεων* concinnitatem servandi. Nam vocula *εὖ* proprie cum *πράττοντες* coniungenda erat. Alia est causa Cyrop. I, 6, 24: *εὖ γὰρ οἶμαι δεῖν ποιοῦντα φανερὸν εἶναι.*

θάλλουσι] Cicer. Tusc. I, 49. init.: Harmodius in ore et Aristogito, Lacedaemonius Leonidas, Thebanus Epaminondas vigent.

Τοιαῦτα] De asyndeto v. ad I, 1, 9. *τοὺς τὰ τοιαῦτα.*

μακαριστοτάτην] Haec superlativi forma, ad positivum *μακαριστός* a verbo *μακαρίζω* referenda, Xenophontis propria est. Apolog. extr. *ἀξιομακαριστότατον.* At Cyrop. VII, 2, 27. utitur forma *μακαριωτάτην.* Cf. Bornemannum ad Apolog. l. d. p. 79. ed. 1824.

§. 34. *τὴν ὑπ᾽ Ἀρετῆς Ἡρακλέους παίδευσιν*] Observandum est verbi passivi structuram translatam esse ad substantivum verbale. Hieron. VII, 6: *αἱ ὑπὸ τῶν φοβουμένων τιμαί εἰσι*: ubi v. Frotscherum p. 53. Cyrop. III, 3, 2: *ἥδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ.* Comment. IV, 4, 4: *ὅτε τὴν ὑπὸ Με-*

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Agit hoc caput, quo Socratis cum filio suo Lamprocle matri irato colloquium continetur, de liberorum in parentes pietate. Pulcherrimus est locus, qui describit parentium, imprimis matris, in liberos amorem. Sententiae sic fere sese excipiunt:

a) Ingrati homines ii dicuntur, qui beneficiis affecti gratiam non referunt, quum possunt.

b) Ingrati in iniustorum numero referendi sunt (§. 1. 2).

c) Quo quis autem maioribus beneficiis affectus est, eo iniustior habendus est, qui gratiam non refert. Atqui maxima beneficia sunt ea ducenda, quae a parentibus, imprimis a matre, in liberos conferuntur (§. 3—6). Hinc sequitur, ut, licet mater difficilis et morosa sit, tamen filius, quum hanc educationis asperitatem non ex maligna mente, sed ex optimo consilio proficisci sciat, matrem pie colere debeat (§. 7—12). Quam grave autem crimen neglecta in parentes pietas ducatur, vel ex eo intelligitur, quod, qui id in se admisit, a civitate poena afficitur et ab hominibus contemnitur (§. 13. 14).

Αἰσθόμενος δέ ποτε Λαμπροκλέα, τὸν πρεσβύτατον υἱὸν ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ παῖ, οἶσθά τινας ἀνθρώπους ἀχαρίστους 1

Cap. II. §. 1. *υἱὸν ἑαυτοῦ*] Par. F. et K. *αὐτοῦ*. V. ad I, 2, 49.

λήτου γραφὴν ἔφευγε. Thuc. II, 65: *ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή*. Plat. Symp. p. 216. B: *ἡττημένῳ τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ τῶν πολλῶν*. Protag. p. 354. A: *τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας*. Politic. p. 291. D: *τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν δυναστείαν*. Similiter infra III, 10, 13: *τὸ μὲν ὑπὸ τῶν κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ὤμων* (sc. *βάρος*), i. e. onus partim a claviculis partim ab humeris gestatum. Cf. Bernhardyum Gr. Synt. p. 268. Kühner. Gr. T. II. §. 516. not. 4.

Σοὶ δ' οὖν ἄξιον] V. ad II, 3, 6. Sequens *τὶ* est aliquo modo.

Cap. II. §. 1. *Λαμπροκλέα*] Filii Socratis tres fuerunt, Lamprocles, Sophroniscus, Menexenus. V. Cobetum Prosop. p 57 sq. De Xanthippe v. Cobet. l. d. p. 56 sq.

καλουμένους; — Καὶ μάλα, ἔφη ὁ νεανίσκος. — Καταμεμάθηκας οὖν τοὺς τί ποιοῦντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν; — Ἔγωγε, ἔφη· τοὺς γὰρ εὖ παθόντας, ὅταν δυνάμενοι χάριν ἀποδοῦναι μὴ ἀποδῶσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν. — Οὐκοῦν δοκοῦσί σοι ἐν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι τοὺς ἀχαρίστους; — Ἔμοιγε,
2 ἔφη. — Ἤδη δέ ποτ' ἐσκέψω, εἰ ἄρα, ὥςπερ τὸ ἀνδραποδίζεσθαι τοὺς μὲν φίλους ἄδικον εἶναι δοκεῖ, τοὺς δὲ πολεμίους δίκαιον, καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἄδικόν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους

Οὐκοῦν] Edd. vett. *οὐκ οὖν*, ut 3. II, 1, 5. V. Excurs. III. §. 2. *δίκαιον, καὶ*] V. adn. — *πρὸς μὲν τοὺς φίλους*] Steph. sec. *πρ. τοὺς μὲν φ.* At v. ad III, 1, 8.

τοὺς τί ποιοῦντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν;] Mira quadam dicendi brevitate pro: *καταμεμάθηκας οὖν, τίνας τὸ ὄνομα τοῦτο* (scil. *ἀχαρίστους*) *ἀποκαλοῦσιν, καὶ τί ποιοῦσιν οὗτοι, οὓς τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν;* Vel pro: *καταμεμάθηκας, τί ποιοῦσιν οὗτοι, οὓς τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν;* Sic saepe apud Graecos interrogatio instituitur, ut, sive interrogatio sit recta sive obliqua, uti h. l., participio cum articulo posito et inter utrumque pronomine interrogativo interiecto duae interrogationes in unam conflentur. Hac ratione fit, ut eiusmodi interrogatio e duabus in unam confusa formam induat interrogationis rectae. Loci nostro plane gemini sunt Plat. de Rep. p. 332. C. Symp. p. 206. B: *Ὅτε δὴ τούτου ὁ ἔρως ἐστίν, ἦ δ' ἥ, τῶν τίνα τρόπον διωκόντων αὐτὸ* (sc. *τὸ τἀγαθὸν αὑτοῖς ἀεὶ εἶναι*) *καὶ ἐν τίνι πράξει ἡ σπουδὴ καὶ ἡ σύντασις ἔρως ἂν καλοῖτο;* Xen. Anab. III, 1, 14, ubi cf. adn. Hier. 8, 3. Adde exempla a Bornemanno ad Symp. VIII, 36. allata. V. Matthiae. T. II. §. 567. Buttm. §. 127, 5. Rost. §. 123 b. 10. c. Kühner. T. II. §. 843, 2. (Gr. schol. §. 344, not. 8.) et ad Anab. III, 1, 14. De duplici accusativo cf. Oecon. VII, 3: *καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα.* V. Stallbaum. ad Plat. Phaedr. p. 238. A. Matthiae. T. II. §. 420. not. 2. b. Buttm. §. 131, not. 11. Rost. §. 104. 4. c. cum not. 14. Kühner. T. II. §. 558. b. (Gr. schol. §. 280, 1.)

καταλογίζεσθαι] Zeunius post hoc verbum intelligi vult infinitivum *δεῖν*. Nihil intelligendum est, sed res sic animo conformanda. Ubi post verba credendi, ut *νομίζειν, οἴεσθαι, ἡγεῖσθαι, δοκεῖν*, similia, infinitivus *δεῖν* omissus videtur, in verbis illis aut consilii voluntatisve aut probandi vel aequum necessariumve censendi notio latet. Cf. exempla a Lobeckio ad Phryn. in Parerg. p. 753 sqq. et a nobis in Gr. T. II. §. 638. p. 337. allata. Sic infra III, 8, 1. 9, 4. V. Bornemannum ad Sympos. IV, 42. p. 138 sq. et Cyrop. IV, 5, 16. VIII, 1, 12. ed. Goth. Schoemannum ad Isaeum p. 397 sq. De Latino sermone v. Seyffert. ad Cic. Lael. p. 444.

§. 2. *Ἤδη δέ*] V. ad I, 3, 13. *τοὺς δὲ καλούς.* — *εἰ ἄρα*, num, ob nicht vielleicht. Cf. ad I, 1, 8. *δῆλον, εἰ ἀνιάσεται.*

δίκαιον; — Καὶ μάλα, ἔφη· καὶ δοκεῖ μοι, ὑφ' οὗ
ἄν τις εὖ παθὼν εἴτε φίλου εἴτε πολεμίου μὴ πειρᾶ- 3
ται χάριν ἀποδιδόναι, ἄδικος εἶναι. — Οὐκοῦν, εἴ
γε οὕτως ἔχει τοῦτο, εἰλικρινής τις ἂν εἴη ἀδικία ἡ
ἀχαριστία; — Συνωμολόγει. — Οὐκοῦν, ὅσῳ ἄν τις
μείζω ἀγαθὰ παθὼν μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ ἀδι-
κώτερος ἂν εἴη; — Συνέφη καὶ τοῦτο. — Τίνας οὖν,
ἔφη, ὑπὸ τίνων εὕροιμεν ἂν μείζονα εὐεργετημένους ἢ
παῖδας ὑπὸ γονέων; οὓς οἱ γονεῖς ἐκ μὲν οὐκ ὄντων
ἐποίησαν εἶναι, τοσαῦτα δὲ καλὰ ἰδεῖν καὶ τοσούτων

§. 3. *ὑπὸ γονέων*] Sic Zeun. auctore Stephano e Stob. L et Par. G., qui *ὑπό* supra scriptum habet, pro vulg. *ἀπό*.

δίκαιον, καὶ τὸ ἀχαριστεῖν] Sic edd. pr. cum codd. Par. omnibus (nisi quod et hi et illae *δίκαιον εἶναι καὶ τό* exhibent). Stephani secunda ante voculam *καί* addit *οὕτω*: quod in omnes fere editiones migravit. Etiam Bessario vertendo expressit nec ignorat Stobaeus p. 463. At recte Sauppius comparat IV, 4, 7: *ὥσπερ σύ, καὶ ἐγώ*. Omissi *οὕτως* exempla frequentissima sunt, ubi alterum comparationis membrum per *ὥσπερ* inductum alteri subiungitur. Idem V. D. comparat Cyrop. I, 6, 3. V, 2, 12. Adde Oecon. 18, 9. Sic *ὥσπερ* .., *οὐδέ*: Apol. 33: *ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τἆλλα τἀγαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο*. Cf. infra III, 1, 4. et Bornemannum ad Apol. l. d. p. 78. et Lamb. Bosium de ellips. p. 778. ed. Schaef.

ὑφ' οὗ ἄν τις] Est genus attractionis, quo enuntiatio relativa conformatur ad enuntiationem sibi subiectam vel, ut h. l., ad participium sibi subiectum. Nam ex nostrae linguae ratione oratio sic constituenda est: *καὶ δοκεῖ μοι, ὅστις ἂν ὑπό τινος εὖ παθὼν* (vel *ἐὰν ὑπό τινος εὖ πάθῃ*) *μὴ πειρᾶται χάριν ἀποδιδόναι, ἄδικος εἶναι*. Cf. §. 6. V. nos in Gr. T. II. §. 791. (Gr. schol. §. 332, 9.) Eadem dicendi ratio in lingua Latina frequentissima est. V. G. T. A. Krüger.: Untersuchg. a. d. G. d. Lat. Spr. III. § 96. p. 239 sqq. et nos ad Cicer. Tusc. I, 34, 84. et in Gr. L. §. 145, 10.

§. 3. *εἴ γε οὕτως ἔχει, — ἂν εἴη*] V. ad I, 2, 28. De vocabulo *εἰλικρινής* et h. l. et Cyrop. VIII, 5, 14. nulla scripturae diversitas enotata est; sed C. Ern. Chr. Schneiderus ad Plat. Civ. V. p. 477. A. (T. II. p. 123 sq.) doctissime demonstravit hoc vocabulum cum aspero spiritu ab Atticis pronuntiatum fuisse.

μείζω ἀγαθά] Unus cod. Par. D. exhibet *μείζονα*, uti paulo post legitur *μείζονα εὐεργετημένους*. At promiscuus plane fuit solutarum et contractarum formarum usus. Cyrop. III, 3, 20. *βελτίονας* et *βελτίους*. Agesil. II, 7. *ἐλάττους* et *χείρονας*. Hier. 4, 6: *κρείττονες — ἥττους*. 8, 5: *καλλίονα — καλλίω*. Anab. I, 7, 3: *ἀμείνονας καὶ κρείττους*. Cf. Sauppium ad h. l. Bornemannum ad III, 3, 5. et Grammaticas.

Τίνας — ὑπὸ τίνων] De hac duarum enuntiationum inter-

ἀγαθῶν μετασχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις· ἃ δὴ καὶ οὕτως ἡμῖν δοκεῖ παντὸς ἄξια εἶναι, ὥςτε πάντες τὸ καταλιπεῖν αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν, καὶ αἱ πόλεις ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν, ὡς οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ
4 *φόβῳ τὴν ἀδικίαν παύσοντες. Καὶ μὴν οὐ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνεις, ἐπεὶ τούτου γε τῶν ἀπολυσόντων μεσταὶ μὲν αἱ ὁδοί, μεστὰ δὲ τὰ οἰκήματα· φανεροὶ δ' ἐσμὲν*

§. 4. *Καὶ μὴν οὐ — ὑπολαμβάνεις*] Sic edd. pr. cum Par. ABCDEFG.; Leunclav. ed. *ὑπολαμβάνοις*, Castalio *καὶ μὲν οὐ — ὑπολαμβάνει*, Schn. c. Brod. *ὑπολάμβανε* et c. Schütz. *μή που* pro *μὴν οὐ*. In loco planissimo haesisse viros doctos mirum est. — *τούτου γε*] V. adn. — *τέκνα γένοιτο*] K. H. *γένοιντο*.

rogativarum in unam confusione v. Buttm. §. 127, 5. Rost. §. 123b. 10. d. Kühner. T. II. §. 843, 1. (Gr. schol. §. 344, not. 7.)

ἃ δὴ] H. e. quae, uti satis constat. Hanc vim saepe habet particula *δή*. V. nos in Gr. T. II. §. 692. Cf. II, 1, 21. III, 5, 11. Hieron. XI, 8. Plat. Phaedr. p. 242. A: *σχεδὸν ἤδη μεσημβρία ἵσταται ἡ δὴ καλουμένη σταθερά*, uti recte legitur pro *ἤδη*.

ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν] cf. Lycurg. in Leocr. §. 65: *ἐπὶ πᾶσι καὶ τοῖς ἐλαχίστοις παρανομήμασι θάνατον ὥρισαν εἶναι τὴν ζημίαν.* Xen. Apol. §. 25: *ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κεῖται θάνατος ἡ ζημία.* Praepositio *ἐπί* cum dativo iuncta h. l. eadem potestate posita est, qua in locutione *νόμους θέσθαι ἐπί τινι.* V. nos in Gr. T. II. §. 612. (Gr. schol. §. 296. II.) De verbis *ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν* recte observat Sauppius dici solere *θάνατος ἡ ζημία ἐστίν* (cf. supra I, 2, 62.), at *θάνατον ζημίαν τάττειν, ἐπιτίθεσθαι, ποιεῖν.* Cf. Popponem ad Thuc. P. III. Vol. 2. p. 101. et 644. Stallbaumium ad Plat. Protag. p. 325. B. Maetzner. ad Lycurg. l. d. Scilicet in priore locutione articulus additus indicat subiectum, in posteriore nomen *ζημίας* non vim subiecti habet, sed vocabulo *θανάτου* accuratioris explicationis causa (als Strafe) adiectum est. Maetznerus ad Antiphont. Or. V. p. 134, 34. *ἡ ζημία* interpretatur sua atque merita poena. Nomen *θανάτου* articulo carere solere, nominum propriorum rationem secutum, in vulgus notum est. Apolog. §. 1: *ἡγεῖτο αἱρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον*: ubi v. Bornemannum p. 33. in ed. 1824.

ὡς οὐκ ἂν — παύσοντες] H. e. existimantes se non gravioris mali metu iniuriam coercituros fore. De particula *ὡς* participio addita v. Buttm. §. 144, not. 14. Rost. Gr. §. 130. not. 3. Kühner. T. II. §. 671. (Gr. schol. §. 312, 6.), de partic. *ἄν* v. Buttm. §. 139, 5. nr. 119 Rost. §. 120. p. 616 sq.

καὶ σκοπούμενοι, ἐξ ὁποίων ἂν γυναικῶν βέλτιστα ἡμῖν τέκνα γένοιτο, αἷς συνελθόντες τεκνοποιούμεθα.
Καὶ ὁ μέν γε ἀνὴρ τήν τε συντεκνοποιήσουσαν ἑαυ- 5
τῷ τρέφει καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι παισὶ προπαρασκευάζει πάντα, ὅσα ἂν οἴηται συνοίσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν βίον, καὶ ταῦτα ὡς ἂν δύνηται πλεῖστα· ἡ δὲ γυνὴ ὑποδεξαμένη τε φέρει τὸ φορτίον τοῦτο βαρυνομένη τε καὶ κινδυνεύουσα περὶ τοῦ βίου καὶ μεταδιδοῦσα τῆς τροφῆς ἧς καὶ αὐτὴ τρέφεται, καὶ σὺν

§. 5. *Καὶ ὁ μέν γε*] Sic ABCDFHL et Stob. cod. pro *καὶ ὁ μὲν γάρ*, quod est in Iunt. Par. cod. Par. G. Reliquae edd. et Par. E. omitt. — *ἧς καὶ αὐτὴ τρέφεται*] V. adn. — *διενέγκασα*] Stob. et F. *διενεγκοῦσα*. V. ad I, 2, 53. — *γιγνῶσκον*] Quatuor Par. *γινῶσκον*. V. Exc. I.

Kühner. T. II. §. 671. [Gr. schol. §. 260, 5) b).] De *παύσοντες* κατὰ σύνεσιν pro *παύσουσαι* dicto v. ad II, 1, 31. Cf. Hier. 2, 15: *αἱ μὲν γὰρ πόλεις.. νομίζοντες.*

§. 4. *Καὶ μὴν — γέ*] V. ad I, 4, 12. Dein *τούτου γε τῶν ἀπολυσόντων* v. ad II, 1, 5. Singularis numerus *τούτου* non ad solum substantivum *ἀφροδισίων* referendus est, sed ad universam antecedentium verborum notionem, scil. ad *τὸ τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν*. Oecon. 12, 13: *δοκοῦσιν.. οἱ τῶν ἀφροδισίων δυσέρωτες ἀδύνατοι εἶναι διδαχθῆναι ἄλλου τινὸς μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι ἢ τούτου.* Cf. Gr. T. II. §. 421. not. 2. De collocatione articuli v. ad I, 6, 13. *τὴν σοφίαν τοὺς μὲν πωλοῦντας.* Denique vett. edd. Par. AEH. et Vindob. 1. exhibent *τοῦ γε* pro *τούτου γε*, quod habet Stob. L et a prima manu Par. D. omisso *γέ*. Illam scripturam *τοῦ γε* praeeunte Schützio reposuit Schneiderus, reiecit Bornemannus, defendit cum Bernhardyo Gr. Synt. p. 326. Sauppius ad III, 10, 4, ubi pro *Οὐκοῦν τοῦτό γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὄμμασιν;* alii habent *Οὐκοῦν τό γε —*. At lapsus est V. D.; nam quos in partes vocavit locos, Plat. Euthyd. p. 291. A: *ἀλλὰ μὴν τό γε εὖ οἶδα, ὅτι κτλ.* Polit. p. 305. C: *τό γε δὴ κατανοητέον*, nihil prorsus probant, quum in eis *τό γε* enuntiationis initio legatur, quod saepe fieri apud Platonem satis constat. At neque *τοῦ γε* pro *τούτου γε* neque post *οὐκοῦν τό γε* pro *τοῦτό γε* apud Atticos solutae orationis scriptores usurpatum reperietur.

βέλτιστα] robustissima.

§. 5. *ὑποδεξαμένη τε*] His verbis respondent *καὶ σὺν πολλῷ δ. κ. τ. τρ. τε καὶ ἐπ.*

τῆς τροφῆς ἧς καὶ αὐτὴ τρέφεται] Sic cum Par. sex codicibus omnes edd. vett. praeter Steph., quae cum Stob. exhibet *ᾗ καὶ κτλ.*: quod Schneiderus, Bornemannus, alii receperunt. Rarissimus est usus attractionis pronominis relativi, in dativo ponendi. Exemplis a me in Gr. T. II. §. 787. not. 4. (Gr. Schol. §. 332, not. 6.) collectis adde Aeschin. de F. Leg. 43: *παρ' ὧν μὲν βοηθεῖς*

πολλῷ πόνῳ διενέγκασα καὶ τεκοῦσα τρέφει τε καὶ ἐπιμελεῖται, οὔτε προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθόν, οὔτε γιγνῶσκον τὸ βρέφος, ὑφ' ὅτου εὖ πάσχει, οὐδὲ σημαίνειν δυνάμενον, ὅτου δεῖται, ἀλλ' αὐτὴ στοχαζομένη τά τε συμφέροντα καὶ κεχαρισμένα πειρᾶται ἐκπληροῦν καὶ τρέφει πολὺν χρόνον καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὑπομένουσα πονεῖν, οὐκ εἰδυῖα, τίνα τούτων χάριν ἀπο-

εὖ πάσχει] Sic Par. Steph. et Stob. pro *συμπάσχει* ceterarum edd. et G.; E. pr. manu habet *αὐτοῦ εὖ πάσχειν.* — *καὶ κεχαρισμένα*] Sic vulgo neque aliter FGH.; Stob. *καὶ τὰ κεχαρισμένα*: quod cum Zeunio Schn. et Born. receperunt. V. in I, 1, 19. — *καὶ νυκτὸς*] Sic Vat. 1. Par. ABCD. Flor. A. Stob. et Bessar. interpret. Lat. pro *νύκτας*: quod respuit huius loci ratio. Significatur enim: Tags und Nachts, non: Tage und Nächte hindurch. — *εἰδυῖα, τίνα*] Stob. L. et Brodae*i* *οὐδεμίαν λήψει χάριν* pro: *παρὰ τούτων, οἷς βοηθεῖς.*

οὔτε γιγνῶσκον τὸ βρέφος — οὐδὲ σημαίνειν δυνάμενον] Editores ad unum omnes dicunt haec verba pendere e praecedenti *τρέφει*. A. de Wannowski de construct. quae dicitur absoluta. p. 6. existimat absolutorum nominativorum structuram h. l. esse statuendam. Neutra ratio mihi placet. Prior duplici causa reiicienda est: primum, quod durissimum est haec verba referre ad verbum *τρέφει*, quum et verba *οὔτε προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθόν* interiecta sint, et, si ad antecedens verbum referenda essent, certe non ad prius *τρέφει*, sed ad posterius verbum *ἐπιμελεῖται* vel (quae est sententia Breitenbachii et maiorem probabilitatis speciem prae se fert) ad utrumque *τρέφει τε καὶ ἐπιμελεῖται* (= diligenter alit) referenda essent; deinde, quod tota orationis conformatio ita est comparata, ut ex ea luculenter appareat haec duo orationis membra, per particulas *οὔτε — οὔτε* inducta, a prioribus verbis esse disiuncta. Altera ratio propterea displicet, quod, quae a VV. DD. dici haberique solet nominativorum absolutorum structura, nulla est, sed, quae ad confirmandam hanc sententiam afferuntur exempla, in eis aut accusativi absoluti accipiendi, aut nominativi vel ex orationis *ἀνακολουθίᾳ* vel ex oratorio quodam dicendi genere explicandi sunt. Quid igitur statuamus de loco, quem nunc tractamus? Scilicet oratio vulgaris grammaticae regulis adstricta sic debebat decurrere: *τεκοῦσα τρέφει τε καὶ ἐπιμελεῖται, οὔτε προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθόν, οὔτε γιγνώσκοντος τοῦ βρέφους, ὑφ' ὅτου εὖ πάσχει, οὐδὲ σημαίνειν δυναμένου, ὅτου δεῖται, ἀλλ' αὐτὴ στοχαζομένη τά τε συμφέροντα καὶ κεχαρισμένα πειρωμένη ἐκπληροῦν· καὶ τρέφει κτλ.* At Xenophon, anxia grammatici *ἀκριβείᾳ* contempta, totam orationem *ῥητορικῶς* conformavit. Primum pro genitivis absolutis *γιγνώσκοντος τοῦ βρέφους* posuit nominativos membrorum concinnitatis servandae causa, quia haec verba utrinque nominativis (*προπεπονθυῖα* et *στροχαζομένη*) cincta sunt. Deinde orationis gravitate permotus pro participio *πειρωμένη* posuit verbum finitum *πειρᾶται*. Cf. ad-

λήψεται. Καὶ οὐκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ καί, 6
ἐπειδὰν δόξωσιν ἱκανοὶ εἶναι οἱ παῖδες μανθάνειν τι, ἃ μὲν ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν οἱ γονεῖς ἀγαθὰ πρὸς τὸν βίον, διδάσκουσιν· ἃ δ' ἂν οἴωνται ἄλλον ἱκανώτερον εἶναι διδάξαι, πέμπουσι πρὸς τοῦτον δαπανῶντες καὶ ἐπιμελοῦνται πάντα ποιοῦντες, ὅπως οἱ παῖδες αὐτοῖς γέ-

liber εἴ τινα τούτων; Schn. coni. πολὺν μὲν χρόνον — οὐκ εἰδυῖα δέ. V. ad I, 1, 18.

§. 6. ἃ μὲν ἂν] Edd. pr. codd. Par. EFG. et ed. Par. omitt. ἄν, deinde Par. et cod. F. ἔχουσιν pro ἔχωσιν. — ἃ δ' ἂν] Sic Par. Stob. et Steph.; edd. pr. et Par. E. G. pr. m. ἀλλ' ἄν: unde Born. susp. ἀλλ' 'ἂν οἴωνται. — ὅπως γένωνται] V. adn. Codd. A. L. παῖδες αὐτοῖς ἀγαθοὶ γένωνται καὶ ὡς δυν. β.; K. γένωνται ἀγαθοὶ καὶ ὡς δ. β. Etiam H. addit ἀγαθοί.

notata in II, 1, 30. Denique verbis καὶ τρέφει πολὺν χρόνον κτλ. antecedentia breviter repetuntur, et quidem novis aucta sententiis, quibus incredibilis matris in infantes declararetur caritas. In καί igitur latet, ut saepe, vis: et quidem.

οὐδὲ — δυνάμενον] Ernestius et Schneiderus ex Hindenburgii coniectura ediderunt οὔτε. Temere; saepissime enim post οὔτε infertur οὐδέ (und nicht). V. Bornemannum ad Anab. III, 2, 27. Rost Gr. §. 131. 6. f. p. 742. Kühner. T. II. §. 743. n. 4. (Gr. Schol. §. 321, not. 6.)

§. 6. ἐπιμελοῦνται πάντα ποιοῦντες, ὅπως οἱ παῖδες αὐτοῖς γένωνται] Bornemannus aliique, codicis Parisiensis F. auctoritatem secuti, scripserunt: ὅπως ἂν οἱ παῖδες γένοιντο. Non nego equidem hanc scripturam mihi quoque arrisuram esse, si aliorum codicum auctoritate firmaretur. Nunc autem suspicari mihi videor manum emendatricem, quam etiam aliis locis in hoc codice non raro deprehendimus. Nam quum structura: ἐπιμελοῦμαι, ὅπως ἂν γένοιτο, apud Xenophontem frequentissima sit (v. Bornemannum ad Symp. VII, 2. ad Cyrop. I, 2, 10. in ed. Lips. 1838. et imprimis Popponem ad Cyrop. l. d. p. 12. et nuper Sauppium ad R. Equ. IX, 3.), facile fieri potuit, ut doctus librarius hanc etiam huic loco tanquam vere Xenophonteam inferret. Quare acquiescendum puto in vulgata: ὅπως οἱ π. αὐτοῖς γένωνται (v. Var. Scr.): cuius structurae exempla collegit Bornemannus ad Sympos. VIII, 25. p. 203. Structura coniunctionis ὅπως cum indicativo futuri vel cum coniunctivo post verba curandi legitima est. Quid discriminis inter coniunctivum et indicativum sit, satis constat. Schneiderus aut ὅπως ἂν γένωνται aut ὅπως γένοιντο scribendum censet. At posterius a grammaticae norma abhorret; priorem constructionem (ὅπως ἂν c. coniunct.) Poppo ad Cyrop. I, 2, 10. p. 12. docet minus probari Xenophonti; pleraque enim eius exempla, ut Cyrop. I, 6, 3. IV, 5, 57. VIII, 3, 6., dubia esse: quae quidem opinio etsi exemplis a Bornemanno ad h. l. et ad Anab. VI, 1, 17. allatis

7 νωνται ὡς δυνατὸν βέλτιστοι. — Πρὸς ταῦτα ὁ νεανίσκος ἔφη· Ἀλλά τοι, εἰ καὶ πάντα ταῦτα πεποίηκε καὶ ἄλλα τούτων πολλαπλάσια, οὐδεὶς ἂν δύναιτο αὐτῆς ἀνασχέσθαι τὴν χαλεπότητα. — Καὶ ὁ Σωκράτης· Πότερα δὲ οἴει, ἔφη, θηρίου ἀγριότητα δυςφορωτέραν εἶναι ἢ μητρός; — Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τῆς μητρός, τῆς γε τοιαύτης. — Ἤδη πώποτε οὖν ἢ
8 δακοῦσα κακόν τί σοι ἔδωκεν ἢ λακτίσασα, οἷα ὑπὸ θηρίων ἤδη πολλοὶ ἔπαθον; — Ἀλλά, νὴ Δία, ἔφη, λέγει, ἃ οὐκ ἄν τις ἐπὶ τῷ βίῳ παντὶ βούλοιτο ἀκοῦσαι. — Σὺ δὲ πόσα, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἴει ταύτῃ δυςάνεκτα καὶ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἔργοις ἐκ παιδίου

§. 7. *εἰ καὶ πάντα ταῦτα*] Voss. 1. *εἰ καὶ ταῦτα πάντα.* Vat. 1. D. F. *εἰ πάντα ταῦτα*, Stob. *εἰ πάντα πεποίηκε.* Utrumque recte dicitur, *πάντα ταῦτα*, ut II, 7, 5. IV, 4, 24. et *ταῦτα πάντα,* ut II, 6, 22. IV, 2, 27. V. Bornem., qui plura contulit, et Saupp. ad Hipparch. VI, 5.

§. 8. *δυςάνεκτα*] Schn. coni. *δυςάνεκτα ποιῆσαι καὶ — πράγματα παρασχών.* Born. *πράγματα* expellendum putat. Ni-

infirmatur (v. Cyrop. V, 5, 48. VIII, 3, 6. De re equ. IV, 3. Hellen. I, 6, 9.), tamen, cur h. l. invitis codicibus et libris editis *ἂν* addamus, nulla prorsus excogitari potest causa. Cf. Oecon. II, 9. VII, 37. IX, 14. XI, 8.

§. 7. *ὁ νεανίσκος ἔφη*] V. ad I, 2, 9. *ὁ κατήγορος ἔφη.* De verbis *ἀλλά τοι* v. ad I, 2, 36.

εἰ — πεποίηκε —, οὐδεὶς ἂν δύναιτο] V. ad I, 2, 28. Quod autem ad *πεποίηκε* non adiiciatur *ἡ ἐμὴ μήτηρ*, non est mirum; Lamprocles enim suam tantum matrem in animo habet.

τούτων πολλαπλάσια] V. Buttm. §. 132, 12. Rost. §, 97, 11. Kühner. T. II. §. 540. β. p. 198 sq. (Gr. schol. §. 275, 2.)

χαλεπότητα] Cf. Symp. II, 10.

Πότερα δὲ] V. ad I, 3, 13.

τῆς μητρός, τῆς γε τοιαύτης] Schneiderus et Herbstius cum Stobaeo articulum *τῆς* ante *μητρός* omiserunt. Perperam. Socrates quidem recte dixit *μητρός* sine articulo, ut qui generatim de matre loqueretur; Lamprocles autem, qui de sua tantum matre cogitaret, articulum apte addidit. Hic enim non dicere vult se cuiuslibet durae matris saevitiam minus tolerabilem, quam ferarum iudicare, sed suae matris, *τῆς γε τοιαύτης,* i. e. quum talis, tam saeva sit.

πώποτε] Haec particula, significans noch jemals, cuius propria sedes est in enuntiationibus negativis, ut Anab. V, 5, 9: *οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποτε ἐπήρξαμεν κακῶς ποιοῦντες*, pari iure etiam in enuntiationibus interrogativis, quippe in quibus vis negativa insit, usurpatur. Infra IV, 2, 24: *εἰς Δελφοὺς δὲ ἤδη πώποτε ἀφίκου;* ubi Bornemannus confert Hellen. III, 5, 14. alia. Adde infra IV, 4, 11. 5, 9. Thuc. III, 45, 2. Prae-

δυςκολαίνων καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς πράγματα παρασχεῖν, πόσα δὲ λυπῆσαι κάμνων; — Ἀλλ' οὐδεπώποτε αὐτήν, ἔφη, οὔτ' εἶπα οὔτ' ἐποίησα οὐδέν, ἐφ' ᾧ ᾐσχύνθη. — Τί δ'; οἴει, ἔφη, χαλεπώτερον εἶναι σοι 9
ἀκούειν ὧν αὐτὴ λέγει, ἢ τοῖς ὑποκριταῖς, ὅταν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἀλλήλους τὰ ἔσχατα λέγωσιν; — Ἀλλ', οἶμαι, ἐπειδὴ οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε τὸν ἐλέγχοντα ἐλέγχειν, ἵνα ζημιώσῃ, οὔτε τὸν ἀπειλοῦντα ἀπειλεῖν, ἵνα κακόν τι ποιήσῃ, ῥᾳδίως φέρουσι. — Σὺ δ' εὖ εἰδώς, ὡς, ὅ τι λέγει σοι ἡ μήτηρ, οὐ μόνον οὐδὲν κακὸν νοοῦσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοι ἀγαθὰ εἶναι, ὅσα οὐδενὶ ἄλλῳ, χαλεπαίνεις; ἢ νο-

hil tentandum. Recte inter *δυςάνεκτα* et *πράγματα* ea sunt interiecta, quibus explicatur, in quibus rebus illa *δυςάν. πρ.* cernantur.

§. 9. *εἰδώς, ὡς, ὅ τι*] Ed. Rom. et K. dant *εἰδὼς ὡς ὅτι* (i. e. *ὅ τι*, quicquid): quae scriptura non dubito quin a Xenophontis manu profecta sit. Etiam Bessario vertit: quod quicquid mater dicit. Quare eam in verborum ordinem recepi pro vulg. *εἰδως ὅτι* omisso *ὡς*. Stob. habet *εἰδὼς ὅτι ἃ λέγει*: quod post. Stephanum omnes edd. reposuerunt.

terea etiam locum habet post coniunctiones conditionales, ut *εἴ τι πώποθ' ὑμᾶς οὗτοι ἠδίκησαν* Anab. V, 4. 6. (Bornem. comp. Cyrop. VI, 4, 5, Hellen. II, 3, 49. Aristoph. Acharn. 380.); deinde post pronomina relativa (Sauppius comp. Plat. Apol. p. 19. D: *ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου*); denique etiam additur participiis in enuntiationes relativas resolvendis, ut *οἱ ἐμοῦ πώποτε ἀκηκοότες*. Cf. Popponem ad Thuc. P. III. Vol. 2. p. 647.

§. 8. *ἐπὶ τῷ βίῳ παντὶ*] V. ad II, 1, 18. *ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι*.

πόσα — πόσα δὲ] V. ad I, 1, 1. *ἀδικεῖ Σωκράτης – ἀδικεῖ δέ*.

εἶπα] Haec forma apud Atticos rarius usurpatur, multo minus rara est secunda persona *εἶπας*, ut infra III, 10, 3. Symp. IV, 56. Oecon. XV, 3. XIX, 14. Cyrop. II, 2, 19. VI, 3, 20. Anab. V, 8, 10. Aristoph. Plut. 220. Primam pluralis *εἴπαμεν* refugiunt Attici; secundam autem *εἴπατε* frequentissime usurpant; tertia *εἶπαν* rara est: Sauppius comp. Hellen. III, 5. 24. IV, 1, 31. VII, 4, 4., quanquam alii his locis *εἶπον, προςεῖπον* legunt. Symp. III, 2, tres codd. exhibent *εἶπαν*, ceteri *εἶπον*. Iidem tres codd. etiam IV, 56. habent *εἶπαν*, et cod. A., sed supra scripto *ε*. V. ibi Born. p. 148. Imperativi forma *εἶπον* etiam raro reperitur, ut III, 6, 3. Frequentissimum est *εἰπάτω*, ut Hieron. VIII, 3. de Rep. Ath. III, 6. *προςειπάτω;* dein *εἴπατε* fortasse semper, ut Anab. II, 1, 21. VII, 6, 14. Hellen. VI, 1, 16. Cyrop. VII, 3, 2. V, 1, 23. III, 2, 28. IV, 2, 20. Thuc. V, 85.

§. 9. Sententiae sic inter se cohaerent: Quemadmodum histriones in tragoediis gravissimis inter se conviciis lacessentes non ira incenduntur, sed facile ferunt,

μίζεις κακόνουν τὴν μητέρα σοι εἶναι; — Οὐ δῆτα,
10 ἔφη, τοῦτό γε οὐκ οἴομαι. — Καὶ ὁ Σωκράτης·
Οὐκοῦν, ἔφη, σὺ ταύτην εὔνουν τέ σοι οὖσαν καὶ
ἐπιμελομένην, ὡς μάλιστα δύναται, κάμνοντος, ὅπως
ὑγιαίνῃς τε καὶ ὅπως τῶν ἐπιτηδείων μηδενὸς ἐνδεὴς
ἔσῃ, καὶ πρὸς τούτοις πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένην
ἀγαθὰ ὑπὲρ σοῦ καὶ εὐχὰς ἀποδιδοῦσαν χαλεπὴν
εἶναι φῄς; ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ τοιαύτην μὴ δύνασαι
11 φέρειν μητέρα, τἀγαθά σε οὐ δύνασθαι φέρειν. Εἰπὲ
δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον τινὰ οἴει δεῖν θεραπεύειν,
ἢ παρεσκεύασαι μηδενὶ ἀνθρώπων πειρᾶσθαι ἀρέσκειν

§. 11. *μηδ' ἕπεσθαι*] Haec verba omitt. CDFHL. et Stob. Sequentia C. G. recte exhibent *μηδὲ πείθ.* pro *μήτε π.* Ceterum B. omitt. haec verba, et cum Stephano et Iuntina seclusit Zeun. V. adn.

quoniam sciunt vituperantem non laedendi causa vituperare et minantem non damni inferendi causa minari; ita multo minus tu matri irasci debebis, quoniam scis eam tibi benevolam esse et te reprehendentem illud sequi consilium, ut tibi optima quaeque parentur, h. e. ut homo evadas continentissimus, probissimus, honestissimus.

§. 10. *ὅπως ὑγιαίνῃς τε καὶ ὅπως — ἔσῃ*] Par. L. et Stob. habent *ὑγιανῇς*, quod Schneiderus propter sequens *ἔσῃ* in *ὑγιανεῖς* mutavit; eum secutus est Herbstius. Par. H. et margo D. prae se ferunt *ὑγιαίνεις*, et codd. Stob. *ὑγιαίνοις*. Vulgata nullo modo tentanda erat. Satis frequentia sunt exempla, in quibus coniunctiones in duabus se excipientibus enuntiationibus cum diversis modis construuntur, semper tamen cum discrimine quodam sententiae. Sic h. l. primum positus est coniunctivus, quia consilii eventus magis aliunde, i. e. a deorum voluntate, quam ab eo, qui consilium concepit, pendet; dein autem sequitur indicativus futuri, quia alterius consilii effectio magis in matris potestate posita et ob eam causam consilii eventus certior est. Cf. II, 4,2., quanquam ibi scriptura dubia est: *τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσονται φροντίζοντας, οὔτε ὅπως οἱ ὄντες ἑαυτοῖς σώζωνται.* Conf. Bornemannum ad Symp. VIII, 25. p. 203, qui comparat Anab. IV, 6, 10: *ὅπως ὡς κράτιστα μαχούμεθα, — ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν τραύματα λάβωμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβάλωμεν.* Agesil. VII, 7.

πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένην] Recte vertit Sauppius: multa bona a diis precantem: quod alias (ut Cyrop. I, 6, 5) exprimitur per: *αἰτεῖσθαι ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν.* Infra III, 14, 3: *ὅταν γε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὔχωνται πολυκαρπίαν.* IV, 2, 36. *Εὐχὰς ἀποδιδόναι*, vota reddere, est persolvere, quae diis promisisti.

§. 11. *μηδενὶ — ἀρέσκειν, μηδ' ἕπεσθαι μηδὲ πείθεσθαι — ἄρχοντι*] Verba *μηδ' ἕπεσθαι — ἄρχοντι* ab hoc loco aliena videntur, quum quae significant non sint arbitrii, sed

μηδ' ἕπεσθαι μηδὲ πείθεσθαι μήτε στρατηγῷ μήτε ἄλλῳ ἄρχοντι; — Ναὶ μὰ Δί' ἔγωγε, ἔφη. — Οὐκ- 12
οῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι βούλει σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐναύῃ, ὅταν τούτου δέῃ, καὶ ἀγαθοῦ τέ σοι γίγνηται συλλήπτωρ καί, ἄν τι σφαλλόμενος τύχῃς, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι; — Ἔγωγε, ἔφη. — Τί δέ; συνοδοιπόρον ἢ σύμπλουν, ἢ εἴ τῳ ἄλλῳ ἐντυγχάνοις, οὐδὲν ἄν σοι διαφέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν γενέσθαι, ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας οἴει δεῖν ἐπιμελεῖσθαι; — Ἔγωγε, ἔφη. —

§. 12. *βούλει σὺ*] Sic Castal. Par. Steph. K. libri Brodaei; BCFH. Vindob. 2. Stob. *βουλήσῃ* pro *βούλει σύ*. Non male. Reliquae edd. et Vindob. 1. *βούλει σοι*.

officii et idcirco cum verbis antecedentibus *θεραπεύειν* et *ἀρέσκειν*, quae ad arbitrium spectant, pugnare videantur. Quare Langius omnia post *ἀρέσκειν* usque ad *ἄρχοντι* abiicienda censet. Verum observandum est haec verba antecedentibus *μηδενὶ ἀρέσκειν* accuratioris explicationis causa esse adiecta. Scilicet quum ex superiore sermone clare appareat Lamproclem filium matris admonitionibus et correctionibus obstinato animo refragari et adversari solitum esse atque adeo obedientiam matri debitam non praestitisse; Socrates nunc placendi aliis studium revocat ad studium aliorum hominum voluntati obsequendi. Unde patere videtur verba *μηδ' ἕπεσθαι κτλ.* arte cohaerere cum antecedentibus. Sequentia exempla nihil quidem habent commune cum isto aliis parendi studio; sed hoc nihil ad rem. Nam quoniam significavit et aliis placendi et aliis parendi studium laudabile esse, in sequentibus exemplis redit ad placendi studium, cui tanquam pars subiectum est parendi studium. — Verba συνώνυμα *ἕπεσθαι* et *πείθεσθαι* composuisse videtur ad maiorem orationi concinnitatem conciliandam. Prius enim, quod magis spectat ad corpus, referendum est ad *στρατηγῷ*, posterius, quod animi est, ad *ἄλλῳ ἄρχοντι*. Cf. Anab. I, 3, 6., quanquam ibi scriptura dubia est. Pendent autem hi infinitivi ab *παρεσκεύασαι*.

§. 12. *οὐδὲν ἄν σοι διαφέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν γενέσθαι*] Sic verbum *διαφέρει* (refert) cum accusativo quantitatis et dativo personae iunctum legitur in Platonis ep. 13 (p. 362. A.): *ἄν τι σοὶ αὐτῷ διαφέρῃ μέγα, ὥστε — ὀνῆσαι κτλ.* Eurip. Troad. 1248: *δοκῶ δὲ τοῖς θανοῦσι διαφέρειν βραχύ, εἰ πλουσίων τις τεύξεται κτερισμάτων.* V. Guil. Straubium in Lips. Annal. phil. Suppl. 1839. p. 473.
τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας] benevolentiae ab his profectae. Cf. III, 11, 3. Demosth. de Coron. p. 226, 3: *τῆς παρ' ὑμῶν εὐνοίας διαμαρτεῖν.* Aliter explicandum est III, 11, 13: *δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς.* V. adnotata in III, 11, 14. *τῶν παρ' ἐμοί.*

13 *Εἶτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι παρεσκεύασαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν πάντων μάλιστά σε φιλοῦσαν οὐκ οἴει δεῖν θεραπεύειν; οὐκ οἶσθ', ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπονθότας χάριν οὐκ ἀποδιδόντας, ἐὰν δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἐᾷ ἄρχειν τοῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος; Καὶ νὴ Δία ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμῇ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρ-*
14 *χόντων δοκιμασίαις. Σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἂν σωφρονῇς, τοὺς μὲν θεοὺς παραιτήσῃ συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρός, μή σε καὶ οὗτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι οὐκ ἐθέλωσιν εὖ ποιεῖν· τοὺς δὲ ἀνθρώπους αὖ φυλάξῃ, μή σε αἰσθόμενοι*

§. 14. *Σὺ οὖν*] Priscian. Putschii p. 1193. habet *σὺ μὲν οὖν*. V. ad I, 2, 55. — *καὶ οὗτοι*] Iunt. Par. G. pr. m. et Stob. omitt. *καί*. Dein F. *ἐθελήσωσιν* et D. *ἐθελήσουσιν*. — *αὖ φυλάξῃ*] Sic bene Zeun. e Castal. Etiam Bessario vertit quoque. Vulgo et ap. Stob. itemque in Par. ADG. *οὐ φ.* Steph. ed., Par. BCH. et cod. Stob. nec *οὐ* nec *αὖ* agnoscunt. — *εἶτα*] V. adn. — *γονεῖς*] V. adn.

§. 13. *Εἶτα*] V. ad I, 2, 26. *γονέας μὴ θεραπεύῃ*] De *γραφῇ κακώσεως γονέων*, contra omnem in parentes contumeliam data, v. Meierum et Schoemannum Att. Proc. III, 1. p. 288. et C. F. Hermanni Gr. Staatsalterthümer. §. 133, 11. p. 254.

ἄρχειν] archontem esse. V. ad I, 1, 18.

ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα —, οὔτε — τούτου πράξαντος] Oratio sic complenda est: *ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα τούτου θύοντος, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν πραττόμενον τούτου πράξαντος*. Supplendum est *ἀπὸ κοινοῦ* participium *πραττόμενον* e participio *πράξαντος*. Sic verba *τούτου θύοντος* et *τούτου πράξαντος* egregie sibi respondent. De particula *ἄν* cum participio sociata v. ad §. 3. *ὡς οὐκ ἂν — παύσοντες*. Infra IV, 2, 6: *ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι*.

ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις] *Δοκιμασία* Athenis appellabatur quaestio, quae de eis, qui magistratus appetebant, habebatur, qua eorum genus, aetas, mores explorabantur. V. C. F. Hermannum Gr. Staatsalterth. §. 148, 3. p. 284. et Benseler. ad Isocr. Areopag. §. 21. p. 190.

§. 14. *αὖ*] V. ad I, 2, 12.

εἶτα] Paris. octo libri exhibent *καὶ εἶτα*, unde Zeunius fecit

τῶν γονέων ἀμελοῦντα πάντες ἀτιμάσωσιν, εἶτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῇς· εἰ γάρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τοὺς γονεῖς ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Socrates, quum duos fratres, Chaerephontem et Chaerecratem, inter se dissidere comperisset, Chaerecrati minori natu fraternam concordiam his fere argumentis commendat.

I. Frater tibi carior esse debet quam opes (§. 1). Opum enim possessio dubia est atque incerta, nisi habes amicos et socios, quorum auxilio fretus et tueri eas et frui eis possis (§. 2. 3). Verissimus autem sine dubio amicus iudicandus est is, qui a natura tibi datus est, i. e. frater. Nam primum mutuus fratri-

κᾆτα, quod recentiores editores receperunt. Equidem cum Heindorfio vulgatum *εἶτα* retinendum iudico. Satis enim constat *εἶτα* et *ἔπειτα* saepe pro *καὶ εἶτα, καὶ ἔπειτα* post verbum finitum inferri significareque vel deinde, postea, vel, quod rarius est, atque tum, *καὶ τότε,* ut infra IV, 5, 3: *ἴσως γὰρ ἐλεύθερον φαίνεταί σοι τὸ πράττειν τὰ βέλτιστα, εἶτα — νομίζεις;* Plat. Apol. p. 23. C: *αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα* (i. e. *καὶ τότε*) *ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν*: ubi vide Stallbaumium. Phaedr. p. 229. A. et C. Xen. de Venat. III, 8: *αἱ δὲ ὑποθέουσιν, εἶτα ἁμαρτάνουσιν*: ubi v. Sauppium in ed. Lips. Huc accedit, quod proxime antecedens verbum *ν ἐφελκυστικὸν* (*ἀτιμάσωσιν*) habet, quod tacite expunxit Bornemannus. Quod autem subiectum mutatur (v. ad II, 1, 8), id non potest esse causa, cur h. l. legatur *κᾆτα*.

τοὺς γονεῖς] Sic ABCD EFGH. Stob. et edd.; Zeunius et Schneiderus ediderunt *γονέας*. At altera accusativi forma in *εῖς* nominum in *εύς* non rara est apud Xenophontem. Infra III, 5, 19. *τοὺς ἱππεῖς*. 7, 6. *γναφεῖς, σκυτεῖς, χαλκεῖς*. 10, 6. *δρομεῖς*. IV, 4, 20. primum cum librorum consensu legitur *γονέας*, sed paulo post quatuor codd. cum Stob. habent *γονεῖς*. Adde Hellen. I, 2, 6 et 7. III, 4, 10. IV, 1, 17. VII, 1, 20. Cyrop. II, 1, 5 (ubi bis legitur *ἱππεῖς*). V, 3, 1 (ubi Schneid. male edidit *ἱππέας*). Ages. 2, 13. Anab. I, 5, 13 *ἱππεῖς*, ubi v. adn. Multos alios locos e Xenophonte exagitaverunt Bornemannus ad Anab. VII, 4, 22. p. 511. et Poppo ad Cyrop. I, 4, 1., qui idem observavit nec tragicos accusativi formam in *εῖς* prorsus spernere, in melicis saltem carminibus, comp. Soph. Ai. 383 (Herm.). Adde Froscherum ad Hieron. III, 7. (*γονεῖς*) et Sauppium ad h. l. et ad Hipparch. IX, 3. Sed accusativi forma *υἱεῖς* omnibus scriptoribus Atticis legitima est. V. Lobeckium ad Phryn. p. 69. Contra *ἱππέας* legitur infra III, 3, 5., *φονέας* Hieron. III, 14.

bus insitus est amor; deinde etiam ii, qui fratres habent, et magis coluntur ab hominibus, et minus adversariorum impetui obnoxii sunt quam qui non habent fratres (§. 4).

II. Quae quum ita sint, officium exigit, ut, etiamsi frater inimicam et infestam in te habeat mentem, tamen eum ne odio persequare, sed omissa ira placare studeas (§. 5—9). Placabis autem, si ipse prior tentabis illius animum benevolis et dictis et factis ad reconciliationem provocare (§. 10 — 14): quod eo magis te facere oportebit, si minor natu es, quandoquidem usquequaque more receptum est, ut minores natu maioribus plus reverentiae tribuant. Quo magis autem ambitioso et liberali ingenio praeditus est frater inimicus, eo facilius eum benevolentia tibi reconciliare poteris (§. 15—17).

III. Fratres non alter alteri obstare, sed amice inter se conspirare debent. Sicut corporis membrorum paria, ut manus, ut pedes, ut oculi; ita fratres ad mutuam opem a deo procreati sunt; et quidem fratrum amicitia eo maiorem affert utilitatem, quod, licet longo spatio disiuncti sint, tamen animis coniunctis alter alteri utiles esse possunt (§. 18. 19).

Ceterum bene docet Weiskius non exiguam Socratem in hoc sermone ostendere sapientiam et prudentiam. Saepius enim fit, inquit, ut alius, qui similiter inimicos reconciliare vult, alterum alteri adducat, utrumque moneat, roget, obtestetur et gravissimis rationibus commemoratis ad concordiam revocare studeat, ceterum nihil efficiat, nisi ut et sibi ipsi reddat inimicos et inter se etiam inimiciores. Hoc modo peccat Iocasta in Euripidis Phoenissis Eteoclem et Polynicen ad fraternam concordiam reducere tentans. Vidit Socrates unum esse adeundum in tali negotio, et eum quidem, qui longius abesset ab implacabili odio, quique alterius animum movere et posset et vellet. Chaerephon autem fervidioris erat ingenii et praeterea *φιλότιμος* (§. 16). Cum eo igitur caute agendum erat, et frater permovendus, ut ipsum adiret et ad reconciliandam gratiam se praeberet auctorem.

---

1 *Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην, ἀδελφὼ μὲν ὄντε ἀλλήλοιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμω, αἰσθόμενος διαφερομένω, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτην· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων*

CAP. III. §. 1. *ἑαυτῷ δὲ γνωρίμω*] A.K. *αὑτῷ δὲ γν.* V. ad I, 2, 49.

CAP. III. §. 1. *Χαιρεφῶντα*] De Chaerephonte v. Cobetum in Prosop. p. 61 sqq.

οὐ δήπου] De hac ironica interrogandi forma (doch wol nicht, hoffentlich nicht)

ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφούς; καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου, καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου, καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν πλειόνων ὑπαρχόντων, τοῦ δὲ ἑνός. Θαυμαστὸν δὲ 2
καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφοὺς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύναται λογίζεσθαι, ὅτι κρεῖττον σὺν πολλοῖς οἰκοῦντα ἀσφαλῶς ἀρκοῦντα ἔχειν, ἢ μόνον διαιτώμενον τὰ τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως

§. 2. *δύναται*] D. F. *δύνανται*: quod ortum videtur e seq. *ἀγνοοῦσι*. — *ἀρκοῦντα* Zeun. e coniect. *τἀρκοῦντα*. At cf. I, 2, 1., ubi Schn. comp. Oecon. II, 8.

v. nos in Gr. T. II. §. 835, 3. (Gr. schol. §. 315, 2.) Infra IV, 2, 11.

χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα] Quemadmodum dicitur *χρήματά ἐστι χρήσιμον*, ubi notio pecuniae tanquam generalis designatur; ita recte dicitur *νομίζω χρήματα χρήσιμον εἶναι*. Herbstius apte confert Anab. III, 2, 22: *τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι*. Cf. §. 5. 6; 21. 9, 1. III, 8, 5. 6. 9, 1. 6. 12, 3. IV, 2, 33, 5, 8. In Symp. IV, 14. additur *κτῆμα*: *εἰδὼς ὅτι χρήματα ἡδὺ κτῆμα*. V. Matth. Gr. T. II. §. 437. Buttm. §. 129, 8. Rost. §. 100. 4. c. p. 473. Kühner. T. II. §. 421. (Gr. schol: §. 241, 2.)

ἢ ἀδελφούς] Schneiderus ob sequentes singulares ex edit. Paris. et Stephani coniectura recepit *ἀδελφόν*: quod optimo iure a recentioribus editoribus reiectum est. Nam primo loco Socrates omnino de omnibus eis loquitur, qui opes praeferunt fratribus, et idcirco plurativo numero utitur; dein orationem deflectit ad ipsum Chaerecratem, qui unum habebat fratrem. Quod autem Weiskius post v. *ἀδελφούς* multa excidisse suspicatus est, hac potissimum ratione ductus, quod verba *τῶν μὲν ἀφρόνων* minus apte ad *χρήματα* referrentur, quam si putares mentionem iumentorum, armentorum, pecorum antecessisse, recte obiiciunt Langius et Bornemannus *χρήματα* proprie esse omnia quibus utimur, i. e. omnino omnes possessiones, ergo etiam pecora cett. Lexic. Seguer. p. 316 (Bekk.): *χρημάτων· σημαίνει καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὰ χρήματα καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν*. Bornemannus comp. Anab. VI, 4, 28. VII, 8, 12. 16. Neque negligenda est *παρήχησις*, quae hodie alliteratio appellatur, quae est in verbis *χρησιμώτερον χρήματα*, quam Socratem non temere admisisse vere docet Bornemannus, praesertim in sententia, quae proverbii speciem prae se fert. Cf. II, 4, 5: *ποῖος γὰρ ἵππος ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω χρήσιμον, ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος*; Cf. ad III, 12, 6.

καὶ ταῦτα] et quidem. Cf. I, 4, 8. — *βοηθείας δεομένων*. Haec verba ob *ἀντίθεσιν βοηθεῖν δυναμένου* obscurius dicta sunt. Significare vult pecuniam ceterasque possessiones curam

πάντα κεκτῆσθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο
3 ἀγνοοῦσι. Καὶ οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται,
ἵνα συνεργοὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βοηθῶν δεόμενοι, τῶν δ' ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥςπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ
4 γιγνομένους. Καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει
τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῦναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι, ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων· πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀνα-
5 δέλφων καὶ ἧττον τούτοις ἐπιτίθενται. Καὶ ὁ Χαι-
ρεκράτης εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μέν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφόν

§. 4. ἐγγίγνεται] ABCFH. ἐγγίνεται. V. Excurs. I.
§. 5. τί ἄν τις] Edd. pr. et Par. cum DEFGL. omitt.

requirere possessorum, ut custodiantur et serventur.

§. 2. ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν — ἀγνοοῦσι] De ἐπί praepositionis usu v. nos in Gr. T. II. §. 611. (Gr. schol. §. 296, 1.) Infra III, 9, 3: ὁρῶ — ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων: ubi v. adnot. De plurali ἀγνοοῦσι post εἴ τις illato v. ad I, 2, 62.

§. 3. ὥςπερ — γιγνομένους φίλους] Sunt accusativi absoluti cum particula ὥςπερ, quasi, sociati. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 569. Buttmann. §. 145. not. 7. Rost. §. 131, 4. Kühner. T. II. §. 674. (Gr. schol. §. 312, 6.) De ὥςπερ participiis praemisso v. nos ad Anab. I, 3, 16.

§. 4. Καὶ μὴν] Atqui, et tamen. Apollonius Alex. de Coniunct. p. 518: ὁ καί προςλαβὼν τὸν μήν ἀποδεικτικὸς γίνεται πάλιν ὑπαγομένης ἐναντιώσεως· οὐ βλέπω, καὶ μὴν ἡμέρα ἐστίν· ἐψεύσατο, καὶ μὴν ἀγαθός ἐστι. V. nos in Gr. T. II. §. 696. c. (Gr. schol. §. 316, 1.) De his particulis transitum significantibus v. ad I, 4, 12. De v. ὑπάρχειν, suppetere, paratum esse, cf. infra IV, 5, 1 (ubi v. adn.) Anab. II, 5, 24: τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων. ὑπάρχει v. ad Anab. 2. 5, 24.

§. 5. διάφορον Anab. 4. 6 3.

ὁπότε μέντοι παντὸς ἐνδέοι] Interpres Latinus vertit: at si plane desit officio. Quod abhorret ab huius verbi usu. Herbstius intelligit αὐτῷ, coll. Anab. VII, 1, 41: ἐπὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ. Optime huius loci sententiam percepisse videtur Weiskius sic vertens: wenn aber hierzu unendlich viel fehlt, wenn er gerade das Gegentheil ist. Scilicet ex antecedentibus hic locus sic videtur complendus: ὁπότε μέντοι παντὸς ἐνδέοι, ὥςτε τὸν ἀδελφὸν τοιοῦτον εἶναι, οἷον δεῖ, vel ὁπότε παντὸς ἐνδέοι τῷ ἀδελφῷ τοιούτῳ εἶναι, οἷον δεῖ.

τοῖς ἀδυνάτοις] ut scilicet ea, quae sibi sunt maxime contraria, concilientur et consocientur.

§. 6. Πότερα δέ] V. ad I, 3, 13. τοὺς δὲ καλούς.

Διὰ τοῦτο γάρ τοι] Denn gerade aus diesem

καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φεύγειν· ἀγαθὸν γάρ, ὥςπερ καὶ
σὺ λέγεις, ἀδελφὸς ὢν οἷον δεῖ· ὁπότε μέντοι παν-
τὸς ἐνδέοι, καὶ πᾶν τὸ ἐναντιώτατον εἴη, τί ἄν τις
ἐπιχειροίη τοῖς ἀδυνάτοις; Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· 6
Πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, οὐδενὶ ἀρέσαι δύναται
Χαιρεφῶν, ὥςπερ οὐδὲ σοί, ἢ ἔστιν οἷς καὶ πάνυ
ἀρέσκει; Διὰ τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄξιόν
ἐστιν ἐμοὶ μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύ-
ναται, ἐμοὶ δέ, ὅπου ἂν παρῇ, πανταχοῦ καὶ ἔργῳ
καὶ λόγῳ ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλειά ἐστιν. Ἆρ' οὖν, 7
ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥςπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μέν,
ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστίν, οὕτω καὶ ἀδελ-
φός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιστάμενος ἐγχειρῇ χρῆσθαι,

τί; unde Castal. τίς ἂν ἐπιχ. H. τίς ἄν τις ἐπ Brod. τί ἄν τις.
§. 6. ἀρέσκει] Sic Castal. Par. et Stob. Vulgo ἀρέσκῃ.

Grunde. Infra II, 5, 4: ἐγὼ γάρ τοι — ἀκούω, ich höre ja eben. III, 5, 19: τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυμαστόν ἐστι, das ist ja (γάρ) grade (τοί) das Wunderbare. Symp. II, 3: ὥςπερ γάρ τοι, sowie ja grade. Plat. Phaedr. p. 227. C: ὁ γάρ τοι λόγος, περὶ ὃν διετρίβομεν, — ἐρωτικός, denn grade. Particula τοί inservit ad particulae γάρ vim intendendam. V. Hartung. Griech. Partik. T. II. p. 353 sq. et nos in Gr. T. II. §. 705. (Gr. schol. §. 317, 3.) De γάρ particula in responsione usurpata v. ad I, 4, 9.

ἄξιόν ἐστιν ἐμοὶ μισεῖν αὐτόν] H. e. iustum est, oportet, decet me illum odisse. (Cf. II, 1, 34. Symp. IV, 13. 54. 56. Anab. II, 3, 25., ubi v. adn. Sic legitur in edd. pr. Paris. Stob. et codd. Par. DEFGH. pro vulg. ἐμέ, ut Cyrop. VII, 5, 56: ἤδη καὶ οἰκίας σε τυχεῖν ἄξιον.

καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ] Stobaeus et Bessarionis interpretatio Latina λόγῳ καὶ ἔργῳ, ut §. 8. Sed ibi optime sese habet hic verborum ordo, quia antecedunt haec: ἐπιστάμενός γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα, καὶ εὖ ποιεῖν τὸν εὖ ποιοῦντα. In aliis locis, ut §. 17. supra I, 2, 59. Cyrop. II, 2, 30. IV, 1, 2. VI, 3, 27., huius collocationis nulla alia causa videtur esse, quam ut ascensio quaedam a minore ad maius significetur: non solum verbo, sed etiam re (durch Wort und That). Contra καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ tum dicitur, quum plus ponderis positum in verbo priore, posterius autem tanquam complementum modo ad prius adiunctum est. Infra II, 3, 15: νομίζεται τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ ἔργου καὶ λόγου. IV, 5, 11: τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν πραγμάτων, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι, ubi alii perperam legunt καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ; nam temperantiae vis maxime in eis factis cernitur. Ages. XI, 9. Utriusque ordinis exemplorum largam copiam suppeditant Bornemannus ad h. l. et Lobeckius in Paralipom. T. I. p. 64 sq.

§. 7. τῷ ἀνεπιστήμονι μέν,

8 ζημία ἐστίν; Πῶς δ' ἂν ἐγώ, ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπιστήμων εἴην ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιστάμενός γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα καὶ εὖ ποιεῖν τὸν εὖ ποιοῦντα; τὸν μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρώμενον ἐμὲ ἀνιᾶν οὐκ ἂν δυναίμην οὔτ' εὖ λέγειν οὔτ' εὖ ποιεῖν,
9 ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, εἰ κύνα μέν, εἴ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὢν καὶ τοὺς μὲν ποιμένας ἠσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας ἂν τοῦ ὀργίζεσθαι ἐπειρῶ εὖ ποιήσας πραΰνειν αὐτόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν φῂς μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι ὄντα πρὸς σὲ οἷον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν οὐκ ἐπιχειρεῖς μηχανᾶσθαι, ὅπως σοι
10 ὡς βέλτιστος ἔσται; Καὶ ὁ Χαιρεκράτης· Δέδοικα,

§. 9. *εἰ κύνα μέν*] Sic CDFGH. Vat. 1. Flor. ACE. Vict. K. et Steph.; Parisina Brod. *εἰ κύων μὲν σοὶ ἦν* et Iunt. Ald. E. *εἰ κύν μὲν σοὶ ἦν.* — *ἐπιτήδειος ὢν* habent Vat. 1. Flor. BCE. Vict. K.L. Stob. Iunt. Ald. Par.; *εἰ σοὶ ἦν* habent ACDFGH. (B. *εἰ σοί* sine *ἦν*) et M. *εἰ κῦν ἀμφὶ εἴ σοι.* Finckhius (in Zimmerm. Ephem. 1829. p. 801) sic legendum putat: *εἰ κύων μὲν εἴ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὢν καὶ τοὺς μ. π. ἠ.* Nominativum *κύων* per attractionem explicandnm censet (quod hoc quidem loco mihi durissimum videtur; accusativus *κύνα* codicum auctoritate satis est confirmatus), participium autem *ὢν* post *ἦν* defendit per Cyrop. II, 3, 13: *οὐ γὰρ ἔστι διδάσκαλος τούτων οὐδεὶς κρείττων ὢν τῆς ἀνάγκης,* ubi plura similia exempla Bornem. in ed. Lips. p. 207. contulit. — *μέγα ἂν*] Vat. tres, Par. D.F. et Stob. omitt. *ἄν.* — *ἔσται*] Sic Flor. ABC. Vict. K. L. M. et Par. ABC. pro vulg. *ᾖ.* — F. dat *εἴη.*

γχειροῦντι δὲ χρῆσθαι] ei, qui, quum (quamvis) imperitus sit eo utendi (*χρῆσθαι*, quod *ὑπὸ κοινοῦ* ex altero orationis membro supplendum est), tamen conatur eo uti. V. nos in Gr. T. II. §. 852. h.

§. 9. *εἰ — εἰ*] V. ad I, 2, 36 Ceterum attende ad elegantem orationis membrorum conformationem per particulas: *μέν — μέν — δέ — δέ — μέν — δέ.*

πραΰνειν αὐτόν] De pronomine *αὐτόν* ex abundantia quadam addito v. ad I, 4, 18.

φῂς μὲν] Haec verba respondent verbis *οὐκ ἐπιχειρεῖς*; dicendum igitur erat: *μηχανᾶσθαι δὲ οὐκ ἐπιχειρεῖς*; sed quia verba *ἐπίστασθαι ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν* verbis *οὐκ ἐπιχειρεῖς μ.* praemissa sunt, *δέ* coniunctio suam sedem mutare debuit. Verte igitur: dicis quidem.., sed etsi eum et factis et verbis benignum esse posse concedis, tamen non conaris operam dare, ut cett.

§. 10. *Καὶ μὴν — γέ*] V. ad I, 4, 12.

οὐδὲν — ποικίλον] nihil artificiosum, prudenter excogitatum. Oecon. 16, 1 *ποικιλώτατον.* 71, 7 *ποικίλη τέχνη*

ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ ἔχω ἐγὼ τοσαύτην σοφίαν,
ὥςτε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς ἐμὲ οἷον δεῖ. Καὶ
μὴν οὐδέν γε ποικίλον, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ και-
νὸν δεῖ ἐπ' αὐτόν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μηχανᾶσθαι, οἷς δὲ
καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτὸς οἴομαι ἂν αὐτὸν ἁλόντα περὶ
πολλοῦ ποιεῖσθαί σε. — Οὐκ ἂν φθάνοις, ἔφη, λέ- 11
γων, εἴ τι ᾔσθησαί με φίλτρον ἐπιστάμενον, ὃ ἐγὼ
εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν. — Λέγε δή μοι, ἔφη, εἴ
τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε
θύοι, καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιοίης; — Δῆ-
λον, ὅτι κατάρχοιμι ἂν τοῦ αὐτός, ὅτε θύοιμι, κα-
λεῖν ἐκεῖνον. — Εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ προ- 12
τρέψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν,
τί ἂν ποιοίης; — Δῆλον, ὅτι πρότερος ἂν ἐγχειροίην

§. 10. *οἴομαι*] Sic ABCDFH; Edd. *οἶμαι*. Quod non improbandum. V. Born. ad Anab. V, 1, 4. Saupp. ad h. l. Matthiaeum Gr. T. I. §. 244. p. 623. Buttm. T. II. §. 195. Benselerum ad Isocr. Areop. p. 75 sqq. Schoemann. ad Isaeum p. 293 sq. et quos nos laudavimus in Gr. T. I. §. 192, 32. Infra III, 4, 8. 5, 9. 22. 23. IV, 2, 23. in omnibus libris legitur *πάνυ ᾤμην φιλοσοφεῖν κτλ.* Neque aliter 24. *τοῦτό γε ᾤμην εἰδέναι.* IV, 4, 2. *ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον ὑπομεῖναι.* 7. *περὶ μέντοι τοῦ δικαίου οἶμαι νῦν ἔχειν εἰπεῖν.* 12. *ᾤμην — ἐπίδειγμα εἶναι.* At mira est scriptura Cyrop. IV, 6, 4. *οὐδὲν θαυμαστόν, οἴομαι, παθών,* ab optimis codicibus, Guelph. et Parr. A.B., exhibita pro vulg. *θαυμαστὸν οἶμαι.* de Vectig. IV, 15. *ἄλλοις δέ γε, ὡς, οἴομαι, δύναμις ἑκάστοις ὑπῆρχεν,* ubi Weiskius *ὡς δύναμις, οἶμαι* scribendum censuit. Oecon. 3, 9. *ὅπως ποιητής, οἴομαι, γένῃ.* Cf. Bremium et Fr. Jacobsium ad Demosth. c. Phil. III. p. 120, 37. Stallbaum ad Plat. Symp. p. 182. B.

οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτὸς] Sed quae tu nosti ipse, eis credo eum captum magni te facturum esse. Per attractionem pro: *τούτοις, ἃ καὶ σὺ ἐ. αὐτός.* Cf. ad II, 1, 25.

§. 11. *Οὐκ ἂν φθάνοις — λέγων*] Quin statim loqueris? i. e. quam ocissime loquere. Infra III, 11, 1: *Οὐκ ἂν φθάνοιτ', ἔφη, ἀκολουθοῦντες.* V. Matth. Gr. T. II. §. 553, 2. Buttm. §. 150. 37, 3). Rost. §. 124. not. 2. Kühner. T. II. §. 664. [(Gr. schol. §. 310, 1).] Signum interrogationis post *ἐμαυτόν* sustulimus. Nam *οὐκ ἂν φθάνοις λέγων* proprie significat: du dürftest dieses nicht zu früh sagen, i. e. du kannst es nicht schnell genug sagen. Mirum commentum excogitavit Hermannus ad Viger. p. 764., quum statuit verbum *φθάνειν* proprie esse cessare, desinere.

Λέγε δή] V. ad I, 2, 41. De v. *καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον* v. ad II, 9, 4.

§. 12. *προτρέψασθαι*] V. ad I, 2, 64

13 ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίη. — Εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτόν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιοίης; — Δῆλον, ὅτι καὶ τοῦτον πρότερος ὑποδεχοίμην ἄν, ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε· καὶ εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμεῖσθαι διαπράττειν μοι ἐφ' ἃ ἥκοιμι, δῆλον, ὅτι καὶ τοῦτο
14 δέοι ἂν πρότερον αὐτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν. — Πάντ' ἄρα σύ γε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπεκρύπτου· ἢ ὀκνεῖς, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς, ἐὰν πρότερος τὸν ἀδελφὸν εὖ ποιῇς; καὶ μὴν

§. 14. *καὶ μὴν πλείστου*] Sic Ald. Iunt. Bas. 2. Leoncl. pro vulg. *καὶ πλ.* Cf. §. 19. – *κακῶς ποιῶν*] Par. D. a pr. m. *κακοποιῶν*. V. nos ad Anab. II, 5, 4. — *φύσιν*] Voss. 1. *πρᾶξιν*; Vat. 1. Par. CDEL. et in margine G. Stob. Steph. sec. *φιλίαν*.

§. 13. *εἰς τὴν ἐκείνου*] Scil. *πόλιν*.

αὐτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν] Sauppius docet pronomen *αὐτόν* saepe personalia simul involvere, coll. Demosth. Ol. II, 1: *δεῖ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτ' ἤδη σκοπεῖν αὐτούς*. Plat. Lach. p. 187. C: *αὐτοὺς δὴ χρὴ γιγνώσκειν, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης*. Quae quidem sententia vereor ne non recte sese habeat. Puto enim in omnibus eiusmodi locis pronomen *αὐτόν* nihil aliud significare, nisi ipsum, selbst, ita quidem, ut scriptor ab oratione, quae ad certas quasdam personas conversa esse debeat, deflectat ad sententiam generalem, ut: es ist also nöthig, Athenaeer, selbst zu handeln. — De structura *τοῦτο ἐκείνῳ ποιεῖν* v. Rost. Gr. §. 104. not. 15. Kühner. T. II. §. 559. not. (Gr. schol. §. 280, not. 2.)

§. 14. *τὰ ἐν ἀνθρώποις* V. ad III, 6, 2.

ἐπιστάμενος — ἀπεκρύπτου] Supra §. 11: *ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν*. Cf. Sympos. 1, 6: *ἀπεκρυπτόμην ὑμᾶς ἔχων πολλὰ καὶ σοφὰ λέγειν*.

ἢ ὀκνεῖς — ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς] Particula *ἤ*, ut Latinorum an, proprie non usurpatur, nisi in altero interrogationis membro; sed saepe prius membrum ita supprimitur, ut tamen in antecedentibus lateat et inde facile suppleri possit, uti h. l. *ἦ ἄρα — ἀπεκρύπτου, ἢ ὀκνεῖς*. — Ad verba *μὴ αἰσχρὸς φανῇς* e praegresso *ὀκνεῖς* eliciendum est *ὀκνῶν*. Infra II, 5, 5: *τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ, μή* i. e. *τὰ τ. π. σκοπῶν σκοπῶ, μή*. Anab. I, 3, 17: *ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ· φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι ᾧ ἂν δοίη ἕπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐχ οἷόν τε ἔσται ἐξελθεῖν*. Plat. Phaedr. p. 231. E: *εἰ τοίνυν τὸν νόμον τὸν καθεστηκότα δέδοικας, μὴ — ὄνειδός σοι γένηται*. Tali ratione etiam infra III, 9, 4. locum impeditum explicandum putamus Nam hoc probe tenendum, *μή* cum verbo finito sociatum in lingua Graeca nunquam vim habere coniunctionis finalis, ut Latinorum ne pro ut ne positum sed semper vices sustinere par-

πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν
φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φί-
λους εὐεργετῶν· εἰ μὲν οὖν ἐδόκει μοι Χαιρεφῶν
ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν φύσιν ταύτην,
ἐκεῖνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγχειρεῖν τῷ
σε φίλον ποιεῖσθαι· νῦν δέ μοι σὺ δοκεῖς ἡγούμενος
μᾶλλον ἂν ἐξεργάζεσθαι τοῦτο. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης 15
εἶπεν· Ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδαμῶς πρὸς
σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι·
καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τἀναντία

Coniecturae sunt hae: *χρῆσιν* (Ern.), *πρὸς ταῦτα*| *τὴν φύσιν* (Schütz.), *φθάσιν, φιλανθρωπίαν, φιλονεικίαν*. V. adn.

§. 15. *τούτου*] Sic Steph. K.L. Stob.; Iunt. et G.H. *τοῦτο;* Ald. et E. *τούτῳ;* Parisina *τούτων*. — *ἔργου καὶ λόγου*] CDF. Stob. *λόγου καὶ ἔργου*. V. §. 6.

ticulae interrogativae (ob doch nicht). V. nos in Gr. T. II. §. 779, 1. (Gr. schol. §. 318, not. 6.) De v. *αἰσχρὸς φανῇς* v. ad I, 7, 4.

καὶ μὴν — γέ] atqui certe. V. ad I, 4, 12.

εἰ μὲν οὖν ἐδόκει μοι Χ. ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν φύσιν ταύτην] H. e. ex Leonclavii interpretatione: si mihi videretur Ch. ad tale ingenium prius induendum aptior esse. Scriptura, *πρὸς τὴν φύσιν ταύτην*, i. e. ad id ingenium, quod *πρὸς τὸ φθάνειν εὐεργετοῦν* aptum est, optime se habet. De coniecturis, quibus h. l. tentatus est, v. Var. Scr.

νῦν δέ] in oppositione (v. nos in Gr. T. II. §. 690, 2. p. 385; cf. Viger. Idiot. p. 426. ut Hoogeveen. de Partic. Graec. p. 545 sq. ed. Schütz.) uti nos utimur particulis: nun aber, Latini nunc, nunc autem, nunc vero. V. nos ad Cicer. Tusc. III, 1, 2.

ἡγούμενος] principium faciens, *ἡγεμονικὸς ὤν, πρότερος*.

§. 15. *οὐδαμῶς πρὸς σοῦ*] Scil. *ὄντα* (v. ad I, 4, 10. *ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον*), i. e. nullo modo mori tuo convenientia. Symp. IV, 23: *οὐδὲ πρὸς σοῦ ποιῶ τὸ περιιδεῖν Κριτόβουλον οὕτως ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐκπλαγέντα*, quae Weiskius sic interpretatur: iudico te indignum esse, puto tibi non convenire, quod Critobulum cett. Praepositio *πρός* cum genitivo sociata saepe significat id, cuius aliquid est proprium, ex cuius natura, more aliquid proficiscitur. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 316. not. et §. 590. *β*. Kühner. T. II. §. 517. not. 1. et §. 616. (Gr. schol. §. 298, 1.)

ὅς γε κελεύεις] qui quidem iubes. *Γέ* particula non habet, uti Herbstius vult, vim restrictivam, sed argumentativam aut explicativam, ut apud nos: der du ja. Cf. Symp. IV, 15., ubi v. Bornemannum p. 115. Infra IV, 4, 14: *νόμους — πῶς ἄν τις ἡγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι —, οὕς γε πολλάκις αὐτοὶ οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται*, quas quidem (leges) aut quippe quas. 19. 23. Bornemann. ad Cyrop. II, 2, 10. p. 179. ed. Lips. V. nos in Gr. T. II. §. 704. II. 1. p. 400. (Gr. schol. §. 317, 2.)

καίτοι — γέ] V. ad I, 2, 3.

τἀναντία νομίζεται] Sic

νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ ἔρ-
16 γου καὶ λόγου. Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ
καὶ ὁδοῦ παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συν-
τυγχάνοντι πανταχοῦ νομίζεται καὶ καθήμενον ὑπα-
ναστῆναι καὶ κοίτῃ μαλακῇ τιμῆσαι καὶ λόγων ὑπεῖ-
ξαι; ὠγαθέ, μὴ ὄκνει, ἔφη, ἀλλ' ἐγχείρει τὸν ἄνδρα
καταπραΰνειν, καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται· οὐχ
ὁρᾷς, ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλευθέριος; τὰ μὲν γὰρ
πονηρὰ ἀνθρώπια οὐκ ἂν ἄλλως μᾶλλον ἕλοις, ἢ εἰ
διδοίης τι, τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους

§. 16. *πρεσβυτέρῳ*] Zeun. e Stob. *τῷ πρεσβυτέρῳ*: quod receperunt edd. recentiores. Ego redii ad vulgatam, articulum nequaquam desiderari ratus. Ceterum *τῷ πρεσβ.* in Par. ABCDEF. non comparere testatur Gail. — *καὶ καθήμενον*] Sic Stob. et Brod. pro *καὶ οὐ καθ.* Reisk. pro *καὶ οὐ* coniecit *καί που*, Edwards *οὐ καί*. — *καὶ κοίτῃ μαλακῇ τιμῆσαι*] Valck. ad Herod. II, 80. p. 140. haec verba spuria, Socrate indigna et a tota

§. 16: *πανταχοῦ νομίζεται*, more receptum est, in more positum est, iustum habetur, ut IV, 4, 19. 20. Cf. adnotata in I, 1, 1. *νομίζει θεούς*, et Maetznerum ad Antiphont. Or. IV. p. 125, 1.

§. 16. *οὐ γὰρ*] De *γάρ* particula in interrogatione posita v. ad I, 3, 10. Cf. §. 17.

ὑπαναστῆναι] Alias additur *θάκων*, quod h. l. omissum est ob v. *καθήμενον*. Cf. Symp. IV, 31: *ὑπανίστανται δέ μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίστανται*: ubi v. Bornemannum. De constructione verborum *ὑπαναστῆναι*, *παραχωρεῖν*, *ὑπείκειν* v. Matthiae. Gr. T. II. §. 354. δ. Rost. §. 107—109. III. 2. a. p. 545. Kühner. T. II. §. 512, 1. (Gr. schol. §. 271, 2.)

κοίτῃ μαλακῇ τιμῆσαι] Cf. Homer. Il. ι, 617. 659 sq. et Odyss. ω, 254., quos locos contulit Huschkius ad Tibull. I, 2, 56. p. 60., a Bornemanno laudatus.

ὠγαθέ] V. adnot. ad I, 4, 17.

τὸν ἄνδρα] Gravius pro *ἐκεῖνον* dictum, fortasse ut significaret Chaerephontis confirmatam aetatem eamque Chaerecratis opponeret adolescentiae.

οὐχ ὁρᾷς] Saepe *οὐχ ὁρᾷς*, *οὐχ ὁρᾶτε*, *οὐκ οἶσθα*, similia reperiuntur, ubi praemissum *ἤ*, an, exspectes. Infra III, 4, 3. 5, 18. 13, 5., ubi facile quis hoc *ἤ* ab antecedenti *ἀναπαύσῃ* absorptum credat. Sympos. IV, 21: *ἢν δὲ μὴ ὀνομάζω, ἧττόν τί με οἴει μεμνῆσθαι αὐτοῦ; οὐκ οἶσθα, ὅτι οὕτω σαφῶς ἔχω εἴδωλον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ.* VIII, 3., ubi Heindorfius legi vult *ἢ οὐχ ὁρᾶτε*, sed recte Bornemannus statuit nihil mutandum esse contra codd.; ubi autem codd. addicant, *ἤ* retinendum esse.

φιλότιμος] in bonam partem accipiendum est (ehrliebend), uti etiam *φιλονεικεῖν*, *φιλόνεικος* de laudabili aemulatione usurpari potest. Cf. ad §. 17.

τὰ μὲν γὰρ] *Γάρ* rationem reddit sententiae verbis *καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται* expressa.

§. 17. *Τί γὰρ ἄλλο — ἢ κινδυνεύσεις*] V. ad II, 1, 17. Adde Plat. Men. p. 80. A: *σὺ*

προςφιλῶς χρώμενος μάλιστ' ἂν κατεργάσαιο. Καὶ ὁ 17
Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἐὰν οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδεῖξαι, σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; Ἀλλ' οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσεσθαι· νομίζω γὰρ αὐτόν, ἐπειδὰν αἴσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, πάνυ φιλονεικήσειν, ὅπως περιγένηταί σου καὶ λόγῳ καὶ
ἔργῳ εὖ ποιῶν. Νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, διάκει- 18

disputatione aliena censet. At v. adn. — λόγων ὑπεῖξαι] Sic ABCDE pro vulg. λόγῳ, quod est orationi obtemperare. Vind. F. λόγοις ὑπ. — ὠγαθέ] Sic per crasin scribendum pro ὦ γαθέ, quod est in ABCF. Vulgo ὦ ἀγ. — ἢ εἰ διδοίης] F. et Stob. δοίης: quod ob ἕλοις recepit Born.

§. 17. γίγνηται] C.F. γίνηται V. Excurs. I. — φιλονεικήσειν] V. adn. — καὶ λόγῳ] Sic D.F. Stob. Vulgo sine καί.

οὐδὲν ἄλλο (sc. ποιεῖς), ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν. Livius XXXVII, 21: classis ad insulam se recepit, nihil aliud quam depopulato hostium agro. V. G. T. A. Krüger. in Comment. de ἀλλ' ἢ etc. Brunsvig. 1834. p. 32 sq. eundemque in Comment. de formulae nihil aliud facere, quam vel nisi usu. Brunsv. 1838. p. 3 sq.

ἐπιδεῖξαι — φιλάδελφος εἶναι] Verbum δεικνύναι cum infinitivo construitur, ubi aut vim habet docendi, aut huius verbi obiectum tanquam id ponitur, quod non vere percipiatur, sed fieri tantum posse cogitetur, uti h. l. Cf. IV, 4, 18. V. nos in Gr. T. II. §. 658. not. 3. (Gr. schol. §. 311, 10.) Verba σὺ μέν ob oppositionis vim post κινδυνεύσεις ἐπιδεῖξαι posita sunt, et ad ἐκεῖνος δέ supplenda sunt κινδυνεύσει ἐπιδεῖξαι—εἶναι.

φιλονεικήσειν] Ernestius cum Caseliana scripsit φιλονικήσειν, quod etiam habet cod. Par. C., sed recte a Dindorfio, qui provocat ad Boeckhii Adn. critt. ad Pind. Pyth. IX, 32., a Bornemanno, qui laudat Buttmannum ad Plat. Alc. I. c. 38, 2., aliisque reiicitur. Etiam II, 6, 5. Ernestius contra omnes codd. scripsit φιλόνικος. III, 4, 3. e tribus codd. enotatur φιλόνικος. Etiam Cyrop 1, 4, 15. in duobus optimae notae codd. legitur φιλονικοῦντας. Bremius in Exc. I. ad Isocr. p. 199. φιλονεικέω (a νεῖκος) et φιλονικέω (a νίκη), quum eandem fere rem exprimant, id non eadem ratione facere, sed illud magis esse vituperantis, hoc laudantis vel saltem excusantis statuit; difficillimum autem esse, quid singulis locis voluerit scriptor, perspicere. Exstiterunt qui formas φιλόνικος,—νικεῖν,—νικία prorsus exsulare iuberent. Quam opinionem iure improbat Sauppius ad III, 4, 3. Equidem singulorum scriptorum usum diligenter observandum arbitror; nam alii magis ad has, alii magis ad illas formas inclinant. Xenophon

σθον, ὥςπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλαιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω, ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν ἀμελήσαντε
19 τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. Οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; Καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμὼ τἆλλά τε, ὅσα

§. 18. *ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν*] Stob. *ἐπὶ τῷ συλλ.*, ut *ἐπὶ βλάβῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ*. Contra Born. laudat Lobeck. ad Phryn. p. 475., ubi locus Aristotelis: *ὁ νόμος ἐπὶ τὸ ὠφελεῖν τίθεται*, est excitatus.

quidem *φιλόνικος* et reliquas formas repudiasse videtur.

§. 18. *τὼ χεῖρε — ἀφεμένω — ἀλλήλω*] V. Matthiae. Gr. T. II. §. 436. Buttmann. §. 123, 4. Rost. §. 100. 4. f. Kühner. T. II. §. 427. b. et not. [(Gr. schol. §. 241, not. 10, b).] De dualis permutatione v. ad I, 2, 33.

§. 19. *Οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη*] Ernestio haec verba durius antecedentibus addita videbantur. Hinc Zeunius pro *οὐκ ἂν* scribendum suspicabatur *οὐκοῦν*. At nihil movendum esse egregie docuit Schneiderus, collatis Cyrop. I, 4, 13. 28. III, 1, 43. IV, 4, 5. VII, 5, 25. Quibus Bornemannus addidit Comment. III, 11, 1: *'Ιτέον ἂν εἴη κτλ.* Cf. eundem ad Sympos. III, 9. p. 94. et ad Cyrop. IV, 4, 5. ed. Goth. et Schneiderum ad Oecon. X, 5. Sic saepe enuntiatio, quae antecedentis orationis quasi summam breviter complectitur, *ἀσυνδέτως* adiungitur, uti supra ad I, 1, 9. *τοὺς τὰ τοιαῦτα κτλ.* demonstravimus.

Καὶ μὴν — γέ] V. ad I, 4, 12.

χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμὼ τἆλλά τε, ὅσα] Sic legunt ABDFH; Iunt. *τἄλλα τ' ἕως*; Par. C. *τἄλλατέως*; G. *τἄλλα τε ὡς* L. *καὶ ἄλλα τε*. Vulgo *καὶ τἄλλα*. Scriptura a nobis recepta, codicum auctoritate satis superque stabilita, videtur germana esse. Vulgatae *καὶ τἄλλα* nihil fidei tribuendum putamus, quoniam vix dubitari potest, quin ea profecta sit a glossatore, qui particulam *τέ* post *καί* concoquere non posset. At nonnunquam, quanquam apud solutae orationis scriptores rarius, post membrum per *καί* inductum sequitur aliud membrum per *τέ* inductum, ita tamen, ut haec duo per *καί* et *τέ* illata membra alterum alteri non respondeant (quod fieri non potest, nam membrum quod dicitur praeparativum non potest continere sententiam graviorem, quam membrum sequens), sed posterius per *τέ* inductum priori per *καί* inducto tanquam accessio quaedam adiungatur. Thucyd. I, 54: *Κορίνθιοι μὲν κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ — καὶ ἄνδρας ἔχοντες αἰχμαλώτους οὐκ ἐλάσσους χιλίων, ναῦς τε* (praetereaque) *καταδύσαντες περὶ ἑβδομήκοντα, ἔστησαν τροπαῖον.* Ibid. 108: (*ὡμολόγησαν Αἰγινῆται*) *τοῖς 'Αθηναίοις τείχη τε περιελόντες καὶ ναῦς παραδόντες, φόρον τε* (insuperque) *ταξάμενοι ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον.* III, 52: *προςπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βού-*

ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. Χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυιᾶς διέχοντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο, πόδες δὲ οὐδ' ἂν ἐπὶ τὰ ὀργυιὰν διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα, ὀφθαλμοὶ δὲ οἱ καὶ δοκοῦντες ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνεῖσθαι οὐδ' ἂν τῶν ἔτι ἐγγυτέρω ὄντων τὰ ἔμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ ὄπισθεν ἰδεῖν δύναιντο, ἀδελφὼ δὲ φίλω ὄντε καὶ πολὺ διεστῶτε πράττετον ἅμα καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν.

§. 19. *Καὶ μὴν*] Sic Leoncl. pro vulg. *καὶ μέν*, quod nescio an probandum sit. Cf. §. 14. II, 7, 1. — *ὡς ἐμοὶ δοκεῖ*] K. Stob. et Brod. *ὡς ἐμοὶ δοκεῖν*. — *τἄλλά τε, ὅσα* — *οἱ καὶ — ἅμα καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ*] V. adn.

λονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἑκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τούς τε ἀδίκους κολάζειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα, i. e. praetereaque iniustos punire. Neque aliter apud Latinos post et—et adiungitur nonnunquam que. Cicer. de Legg. II, 13, 33: Iam vero permultorum exemplorum et nostra est plena respublica et omnia regna omnesque populi cunctaeque gentes, augurum praedictis multa incredibiliter vera cecidisse.

οἱ καὶ δοκοῦντες] Iunt. BCDG. et Stob. omittunt *καί*. Temere; nam in hac particula inest vis concessiva (*εἰ καί*). V. Hermann. ad Viger. §. 322. p. 837. Matthiae. Gr. T. II. §. 566, 3. Buttm. § 144, not. 15. Rost §. 130 not. 3. e. Kühner. T. II. p. 667. c. (Gr. schol. § 312, not. 8.) Sic paulo post *καὶ πολὺ διεστῶτε*. Symp. IV, 13: *ὁ δὲ καλὸς καὶ ἡσυχίαν ἔχων πάντ' ἂν διαπράξαιτο*: ubi v. Bornemannum et Herbstium. Infra II, 4, 4: *καὶ πάνυ πολλῶν ὄντων*, ubi *καί* cum *ὄντων*, non cum *πάνυ* iungendum est.

πράττετον ἅμα καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν] Sic exhibent edd. pr. Par. codd. sex et Stobaeus pro vulg. *ἅμα καὶ τὰ ἐπ' ὠφ. ἀλλ.*; ABL. et cod. Stob. omittunt *καί*: quod Schützius ut inutile delevit. Equidem nihil loco movendum puto. Dicit enim Socrates hoc: duo fratres, etiam magno disiuncti spatio, in negotio aliquo exsequendo vires suas sociare possunt, et quidem (*καί*) ita, ut alter alterius commodum adiuvet ac promoveat. Voculae *ἅμα καί* h. l. non significant, uti paulo ante, pariter ac, sed *ἅμα πράττειν* est in re aliqua agenda operam cum aliquo coniungere, et particula *καί* indicat et quidem. V. nos in Gr. T. II. §. 727, 1. (Gr. schol. §. 321, 1).

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Hoc et sequentibus capitibus de amicitia agitur. Hoc capite de amicitiae pretio exponitur. Multi homines aliis omnibus rebus magis intenti sunt quam curae acquirendorum et conservandorum amicorum (§. 1–4). At vero nullum reperitur bonum, quod et pretiosius et stabilius et utilius sit quam amicus bonus. Is enim alterius negotia tanquam sua curat, omnes et prosperas et adversas res cum altero partitur et alterius saluti ac prosperitati tanquam suae, saepe etiam magis quam suae providet (§. 5–7). Platonici Socratis de amicitia sententia exposita est Platonis dialogo, qui inscriptus est Lysis; sed vere observavit Stallbaumius ad eum p. 89., etiamsi diffitendum non esset reperiri in hoc sermone veluti initia quaedam atque stamina eorum decretorum, quae in Symposio et Phaedro illustrantur, tamen in istis libris idem argumentum multo et subtilius et copiosius pertractari.

Ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγο-
1 μένου, ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστ᾽ ἄν τις ὠφελεῖ-
σθαι πρὸς φίλων κτῆσίν τε καὶ χρείαν· τοῦτο μὲν
γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων
κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφὴς καὶ ἀγαθός, ἐπιμελου-
μένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς ἢ

CAP. IV. §. 1. *κράτιστον ἂν εἴη*] Born. cum cod. C. omitt. *ἄν*: quod nemo facile probabit. V. adn. — *ἐπιμελουμένους*] F. *ἐπιμελομένους*: quod recepit Born. At v. ad I, 2, 22.

CAP. IV. §. 1. *διαλεγομένου*] V. ad I, 7, 5.

τοῦτο μὲν γὰρ δὴ] Particula *δή* h. l. non cum *γάρ*, sed cum *τοῦτο* iungenda est; *τοῦτο δή* est hoc ipsum. Cyrop. V, 3, 8: *Εὖ μὲν οὖν ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ δὴ ἔγωγε κἀκεῖνος ἐπαῤῥησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους*, h. e. *πολλὰ δή*, prorsus multa. Alias particula *δή* cum *γάρ* sociata referenda est ad hoc significatque explicationem per *γάρ* inductam satis apertam esse. Sympos. II, 4. Apolog. §. 20: *οὐ γὰρ δὴ καὶ στρατηγοὺς αἱρεῖσθε κτλ.* (denn ihr wählt ja bekanntlich). Hieron. I, 33. VII, 2: *Τοιαῦτα γὰρ δὴ ποιοῦσι τοῖς τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι.* Infra III, 10, 10. 11, 17. 14, 2. IV, 2, 24. V. Hartung. Griech. Partik. T. 1. p. 287. et nos in Gr. T. II. §. 692. (Gr. schol. §. 315, 1).

κράτιστον ἂν εἴη] Scil. *εἴ τις εἴη*, neque tamen operam dant, ut bonum amicum sibi concilient.

ὁρᾶν ἔφη] Quanquam verbum *ἔφη* modo praecessit, tamen h. l. repetitur, consuetudine Graecis usitatissima, e ser-

φίλων κτήσεως. Καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀν- 2
δράποδα καὶ βοσκήματα καὶ σκεύη κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὁρᾶν ἔφη καὶ τὰ ὄντα σώζειν πειρωμένους, φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν, ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσονται φροντίζοντας, οὔτε ὅπως οἱ ὄντες ἑαυτοῖς σώζωνται. Ἀλλὰ καὶ 3
καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκετῶν ὁρᾶν τινας ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροὺς εἰσάγοντας καὶ τἆλλα πρὸς ὑγιείαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλιγωροῦντας, ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους καὶ ζημίαν ἡγουμένους, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν οἰομένους ἐλαττοῦσθαι καὶ τῶν

§. 2. κτήσονται] Sic ed. Par., libri Voss. et Vind. pro vulg. κτήσωνται, quod etiam BEF. habent. V. ad II, 2, 10. — ὅπως οἱ ὄντες ἑαυτοῖς σώζωνται] Sic D., nisi quod αὐτοῖς pro ἑαυτοῖς exhibet; Schützius edidit: ὅπως οἱ ὄντες ἑαυτοῖς σώσονται (passive pro σωθήσονται, sed coniunctivus σώζωνται non est quod tentetur); edd. pr. Flor. B. C. Par. BCE. Voss. 1. habent ὅπως οἷόν τε ἑ. σώζωνται; Par. AGHK. ὅπως οἷόν τε ἑ. σώζοντας; ed. Par. ὅπ. οἷόν τε ἑ. σώζεσθαι; Vind. ὅπως ὡς οἷόν τε σώζονται. At recte docet Born. ὅπως οἷόν τε vel, quod usitatius est, ὡς οἷόν τε non legi sine adiectivo vel adverbio; nam de Rep. Ath. 1, 20. scripturam incertam esse.

§. 3. τἆλλα πρὸς ὑγιείαν] Recentiores edd. cum F. τἆλλα τὰ πρ. ὑγ., eleganter quidem, sed non necessario. — ἀχθομένους καὶ] H. et L. ἀχθ. τε καί: quod receperunt Herbst. et Born.

mone quotidiano orta. Cf. §. 2. Pari modo in oratione recta saepe ἔφη iteratum reperitur. Infra III, 6, 11. 8, 3. 10, 10. 11, 5. V. ad I. 6, 4.

§. 2. Καὶ γὰρ οἰκίας κτλ.] Cicero in Lael. XV, 55: Quid autem stultius, quam, quum plurimum copiis, facultatibus, opibus possint, cetera parare, quae parantur pecunia, equos, famulos, vestem egregiam, vasa pretiosa; amicos non parare, optimam et pulcherrimam vitae, ut ita dicam, supellectilem?

φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν] Neutrum ὃ per genus quoddam attractionis dictum est pro ὅν. Cf. infra IV, 8, 4. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 440, 6. Buttm. §. 143, 4. Rost. §. 99. not. 11. e. Kühner. T. II. §. 786, 3. [(Gr. schol. §. 332, 5. c).] Contra §. 7. τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, relativum non est accommodatum formae praedicati φίλος, quia maior vis posita est in v. τοῦ παμφ. κτ. De Latina lingua cf. adnotata nostra ad Cicer. Tuscul. IV, 10, 23. et in Gr. L. §. 145, 7, b).

κτήσονται — σώζωνται] V. Var. Scr. Post σώζωνται repete φροντίζοντας. V. adnotata in 1, 6, 8. Acute autem docet censor Halensis (A.L.Z. 1835. p. 438) vocabulum φίλον ob maiorem vim in enuntiationis principio collocatum requisivisse, ut oratio sic continuaretur: οὔτε ὅπως, ὃν ἂν ἔχωσι, σώζωνται (sibi servent).

μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῶντας ἀθεράπευτον οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμε-
4 λοῦντας. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων, καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων, τὸ πλῆθος εἰδότας, τῶν δὲ φίλων, ὀλίγων ὄντων, οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχειρήσαντας, οὓς ἐν τοῖς φίλοις ἔθεσαν, πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι· τοσοῦτον αὐτοὺς τῶν φίλων φροντίζειν.
5 Καίτοι πρὸς ποῖον κτῆμα τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος φίλος ἀγαθὸς οὐκ ἂν πολλῷ κρείττων φανείη; ποῖος γὰρ ἵππος ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω χρήσιμον, ὥς-

§. 4. *πολλῶν αὐτοῖς*] B. *π. αὐτῶν.* — *ἔθεσαν*] Sic Castal. Voss. 1. Vind. 2. Par. A. et L.; Iunt. Hal. Bas. 1. et G. *ἐθέασαν*; Aldina c. B. C. E. et A. sec. m. *ἐθεάσαντο*, quod omnes fere edd. occupavit. Brod. malebat *ἐτίθεσαν*. In uno Par. *ἔθεντο.* — *τούτους ἀνατίθεσθαι*] Sic correx. Gesner. vulg. *τούτοις ἀν.*
§. 5. *παραμόνιμον*] Ed. Hal. *παράμονον*, ut II, 10. 3. At III, 11, 11. *παραμόνιμον.* — *πάγχρηστον*] ABKM. *πάνυ χρηστόν.*

§. 4. *καὶ πάνυ πολλῶν — ὄντων*] V. ad II, 3, 19: *οἱ καὶ δοκοῦντες.*

τὸ πλῆθος εἰδότας] Diog. Laert. II, 30: *ἔλεγε δέ, ὡς θαῦμα* (alii e coniect. *θαυμάζοι*) *τὸ μὲν ἕκαστον εἰπεῖν ἂν ῥᾳδίως ὅσα ἔχοι, φίλους δὲ οὐκ ἂν ὀνομάσαι ὁπόσους κέκτηται· οὕτως ὀλιγώρως ἔχειν περὶ αὐτούς.* Cicero in Lael. XVII, 62: saepe (Scipio) querebatur, quod omnibus in rebus homines diligentiores essent, ut, capras et oves quot quisque haberet, dicere posset, amicos quot haberet, non posset dicere.

ἀλλὰ καὶ — ἀνατίθεσθαι] sed etiam postquam conati sunt sciscitantibus id recensere, quos in amicorum numero retulerunt, eos rursus improbare. De v. *ἀνατίθεσθαι* v. ad I, 2, 44. Pro participio *ἀνατιθεμένους* positus est infinitivus, ut videtur, ob antecedens *ἐγχειρήσαντας*. Cf. ad II, 1, 30. — *Πάλιν* saepe additur verbis cum praepositione *ἀνά* compositis, uti etiam nos dicimus: wieder zurücknehmen et similia. Infra III, 5, 7: *πάλιν ἀνερεθισθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς.* Thuc. I, 109: *πάλιν ἀνεκομίσθη.* Herbstius comparat Xen. Hellen. V, 4, 64: *πάλιν αὐτὰς ἀνελάμβανον.* Adde Bornemannum ad Cyrop. III, 3, 60. ed. Lips.

τοσοῦτον] h. e. tantulum, so wenig, adeo non. Cf. nos ad Anab. II, 1, 9.

§. 5. *χρήσιμον — χρηστός*] De *παρηχήσει* (alliteratione) v. ad II, 3, 1.

§. 6. *καὶ τῶν κοινῶν πράξεων*] I. e. *καὶ τῆς τῶν κοιν. πράξ.* (scil. *κατασκευῆς*). Schneiderus legendum suspicatur: *καὶ τῆς τῶν κοινῶν πράξεως.* Bornemannus omnium librorum scripturam recte tutatus est, coll. Soph. O. C. 602. Plat. Gorg.

περ ὁ χρηστὸς φίλος, ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως εὔνουν καὶ παραμόνιμον, ἢ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστον; Ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει 6 πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ τῶν κοινῶν πράξεων καί, ἄν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέῃ, συνεπισχύει, ἄν τέ τις φόβος ταράττῃ, συμβοηθεῖ τὰ μὲν συναναλίσκων, τὰ δὲ συμπράττων καὶ τὰ μὲν συμπείθων, τὰ δὲ βιαζόμενος καὶ εὖ μὲν πράττοντας πλεῖστα εὐφραίνων, σφαλλομένους δὲ πλεῖστα ἐπανορθῶν. Ἃ δὲ αἵ τε χεῖρες 7 ἑκάστῳ ὑπηρετοῦσι καὶ *οἱ* ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ τὰ ὦτα προακούουσι καὶ οἱ πόδες διανύτουσι, τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται· πολλάκις δέ,

At recte Born. comp. Aristoph. Acharn. 944. (Lips.) πάγχρηστον ἄγγος ἔσται.

§. 7. οἱ ὀφθαλμοὶ] Articulum οἱ addidit Hindenb. e coniect. — διανύτουσι] Sic edd. Iunt. Ald. Bas. Steph. Par. BCE. Alii libri διανύττουσι; F. Vind. 2. διανύουσι. Born. laud. Porson. ad Eur. Ph. 463.

p. 455. E. ἡ τῶν λιμένων κατασκευὴ ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους συμβουλῆς γέγονε, τὰ δ' ἐκ τῆς Περικλέους, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δημιουργῶν (pro ἐκτῆς τῶν δημ.). Cf. Poppon. ad Thuc. 1, 1. Differt nonnihil, utrum articulus τῆς addatur an omittatur. Quum enim dicitur ἡ τῶν ἰδίων κατασκευὴ καὶ ἡ τῶν κοινῶν πράξεων, utraque κατασκευή per se spectatur; quum autem dicitur ἡ τῶν ἰδίων κατασκευὴ καὶ τῶν κοινῶν πρ. vel ἡ τῶν ἰδίων καὶ τῶν κ. πρ. κατασκευή, utrumque quasi in unam notionem confusum intelligendum est. V. ad I, 1, 19. L. autem Dindorfii coniecturam a Sauppio receptam καὶ τῶν κοινῶν πράξεως nequaquam possum probare; nam vis oppositionis necessario requirit articulum τῆς.

σφαλλομένους — ἐπανορθῶν]. Thom. Mag. p. 333: ἐπανορθοῦμαι κάλλιον ἢ ἐπανορθῶ. Sed v. Fritzschium in Comm. de Aristoph. Thesmophor. in huius fab. ed. p. 619.

§. 7. τὰ ὦτα προακούουσι] Numerus plurativus verbi cum neutro plurativo subiecti constructus est ob orationis concinnitatem, uti recte docuit Bornemannus. Eandem sententiam amplexatus est Bremius in Exc. X. ad Lysiam p. 448. Ceterum confer ad IV, 3, 12. — Verbum προακούειν praeeunte Weiskio Herbstius interpretatur sonos e remoto loco percipere: quod vereor ne non recte sese habeat. Uti προορᾶν est prospicere, sic προακούειν τι dicitur de eo, qui prius, quam alter, auribus aliquid percipit.

τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται] H. e. quaecunque manus cuique ministrant —, eorum nihil amicus desistit quin ad amici commo-

ἃ πρὸ αὐτοῦ τις οὐκ ἐξειργάσατο ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν ἢ οὐ διήνυσε, ταῦτα ὁ φίλος πρὸς τοὺς φίλους ἐξήρκεσεν. Ἀλλ' ὅμως ἔνιοι δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἕνεκεν, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Primaria huius capitis sententia est haec: explorare se quemque oportere, quanti ab amicis aestimari possit, et, ut quam maximi pretii amicis sit, elaborare.

Ob brevitatem, qua disputatione sua defunctus est Socrates, multa in sententiarum continuatione insunt, quae obscuritate quadam laborent. Plura e sermone suo audientis iudicio reliquit Socrates concludenda, quam ipse planis verbis conclusit. Scilicet re-

πρὸ αὐτοῦ] Iunt. Ald. K.L. πρὸ αὐτοῦ: ed. Par. προτοῦ; marg. Steph. πρὸς αὐτοῦ: quod mutato αὐτοῦ in αὑτοῦ probat Haasius ad R.L. XV, 2. p. 249. — πρὸς τοὺς φίλους] V. adn. — ἔνιοι δένδρα μὲν]. Sic Vat. 1. et Par. D.F. pro vulg ἔνιοι μὲν δένδρα: unde Weisk. suspicatur aliquid omissum esse. — ἐπιμέλονται] L. ἐπιμελοῦνται. V. §. 1.

CAP. V. §. 1. Ἀντισθένη] C. Ἀντισθένην V. ad III, 8, 1.

dum conferat. De participio cum v. λείπεσθαι coniuncto vide Matthiae Gr. T. II. §. 554. f. Kühner. T. II. §. 660. VI. [(Gr. schol. §. 310, 4, f.)] Infra II, 6, 5: μὰ ἐλλείπεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν.

ταῦτα ὁ φίλος πρὸς τοὺς φίλους ἐξήρκεσεν] haec amicus in amicorum consuetudine largiter suppeditavit. Interpretes e praegressis verbis finitis repetunt participia ἐξεργαζόμενος κτλ., coll. Cyrop. IV, 5, 44: οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω πράττων τι πρὸ ὑμῶν, ὅ τι ἂν δέῃ, οὔτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν. V, 4, 36. Hier. VII, 12. Sed fateor me non intelligere, quid sit, cur suppleamus participia, quum etiam sine illis huius verbi notio planissima sit. Scripturam πρὸς τοὺς φίλους codicum A.B. C.E.G.H. marg. D. auctoritate fultam et ante Schneiderum, qui πρὸ τοῦ φίλου, quod in Par. D. legitur et in scriptura Vaticani πρὸς τοῦ φίλου latere videtur, edidit, in omnibus edd. vulgatam revocavi; scriptura πρὸ τοῦ φίλου sine dubio ex antecedenti πρὸ αὐτοῦ nata est. De πρός praepositione cum accusativo mutuam hominum inter ipsos relationem significante v. Sturz. L. X. v. πρός. p. 698. Bernhardy. Gr. Synt. p. 265. Kühner. Gr. schol. §. 298. III.

CAP. V. §. 1. Ἀντισθένη]

darguere voluit aliquem discipulorum suorum, qui amicum paupertate pressum non curabat; sed consilium suum magis tecte quam aperte persecutus est, ut ad sententias recte inter se connectendas nonnulla cogitatione supplenda sint.

Primum igitur dicit, ut servi pro minore aut maiore utilitate, quam heris praestent, minore aut maiore pretio aestimentur, ita similem esse amicorum aestimationem. Deinde haec sententia ex antecedenti elicienda videtur: Quemadmodum autem servorum pretia non ex opibus, quas habent, sed ex utilitate, quam praestant, constituuntur; ita amici non ex opibus aestimandi sunt, sed ex amore et caritate, qua amicum complectuntur, et ex studio benevolentia et officiis de eo promerendi. Iam pergit sic: Ergo decet explorare se quemque, quanto pretio amicis dignus sit, et operam dare, ut quam maximo pretio dignus sit. Ita amicos artissimis caritatis vinculis nobis devinciemus, neque verendum erit, ne ab eis deseramur.

Acerba igitur inest in Socratis verbis irrisio eius, qui, amicitiae pretium non ex amici praestantia, sed ex eius opibus constituendum arbitratus, amicum suum ob paupertatem deseruerat.

Ἤκουσα δέ ποτε καὶ ἄλλον αὐτοῦ λόγον, ὅς ἐδό- 1
κει μοι προτρέπειν τὸν ἀκούοντα ἐξετάζειν ἑαυτόν, ὁπόσου τοῖς φίλοις ἄξιος εἴη. Ἰδὼν γάρ τινα τῶν ξυνόντων ἀμελοῦντα φίλου πενίᾳ πιεζομένου, ἤρετο Ἀντισθένη ἐναντίον τοῦ ἀμελοῦντος αὐτοῦ καὶ ἄλ-
λων πολλῶν· Ἆρ', ἔφη, ὦ Ἀντίσθενες, εἰσί τινες 2
ἀξίαι φίλων, ὥςπερ οἰκετῶν; Τῶν γὰρ οἰκετῶν ὁ

§. 2. *ὥςπερ οἰκετῶν*] Sic Iunt. Steph. 2. L. Margo A. Vind. 1. Vat. 1. Flor. BCE.; Ald. Par. et E. *ὥςπερ ἐπὶ οἰκετῶν;* Par. A. H. *ὡς ἐπὶ οἰκ.* — *δύο μναῖν*] Sic margo Steph. cum ACDFGH. pro vulg. *δύο μνῶν;* K. *δυοῖν μναῖν* e correct. V. Born. ad Anab. II, 2, 12. — *σκοποῦμαι*] V. adn.

Antisthenes, Socratis discipulus, auctor fuit scholae cynicae. V. Cobetum in Prosopogr. Xen. p. 31 sq.

τοῦ ἀμελοῦντος αὐτοῦ καὶ ἄλλων] Unus codex D. exhibet *αὐτοῦ τοῦ ἀμ. κ. ἄλλ.,* „qui verborum ordo grammatici correctionem sapit ad vulgaria inclinantis. IV, 6, 14: *καὶ τοῖς ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς φανερὸν ἐγίγνετο τἀληθές.* Anab. VII, 1, 9: *οἱ δὲ στρατηγοὶ αὐτοί.* Hier. VI, 6: *ὅ γέ τοι φόβος οὐ μόνον αὐτός.* Demosth. Phil. I. p. 40, 18: *καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις.* Thuc. VII, 71: *καὶ*

μέν που δύο μναῖν ἄξιός ἐστιν, ὁ δὲ οὐδ' ἡμιμναίου,
ὁ δὲ πέντε μνῶν, ὁ δὲ καὶ δέκα· Νικίας δὲ ὁ Νι-
κηράτου λέγεται ἐπιστάτην εἰς τἀργύρια πρίασθαι τα-
λάντου· σκοποῦμαι δὴ τοῦτο, ἔφη, εἰ ἄρα, ὥςπερ
3 τῶν οἰκετῶν, οὕτω καὶ τῶν φίλων εἰσὶν ἀξίαι. Ναὶ
μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀντισθένης· ἐγὼ γοῦν βουλοίμην ἂν
τὸν μέν τινα φίλον μοι εἶναι μᾶλλον ἢ δύο μνᾶς,
τὸν δ' οὐδ' ἂν ἡμιμναίου προτιμησαίμην, τὸν δὲ καὶ
πρὸ δέκα μνῶν ἑλοίμην ἄν, τὸν δὲ πρὸ πάντων χρη-

§. 3. ἑλοίμην ἄν] Voculam ἄν e Vat. 1. et Flor. addidit

τοῖς σώμασιν αὐτοῖς." BORNEMANNUS. Hoc quidem loco huius collocationis causa posita est in vi oppositionis verborum αὐτοῦ et ἄλλων πολλῶν.

§. 2. δύο μναῖν] De servorum pretio v. Boeckhium in Staatshaush. d. Ath. T. I. p. 73. et Beckerum in Charicle II. p. 30.

Νικίας] De Nicia opulentissimo v. Cobetum in Prosop. Xen. p. 42.

τἀργύρια] Alii τἀργυρεῖα. Cf. infra III, 6, 12. et de Vect. IV, 1. Ibid. §. 5. 11. 13. 14 etc. dicuntur ἀργυρεῖα ἔργα, argenti fodinae. V. Zeunium ad Viger. p. 89. et Sauppium ad Vectig. IV, 5. p. 160. ed. Schn.

σκοποῦμαι] Bessario vertit consideremus. Leonclavius, Stephanus aliique e coniectura dederunt σκοπῶμεν interrogandi signo post ἀξίαι posito. Etsi negari non potest orationem esse paulo duriorem, tamen haec non debet esse causa, cur scripturam librorum auctoritate suffultam deseramus. Scilicet Socrates, postquam servorum pretia exposuit, redit ad quaestionem propositam, ita tamen, ut interrogationem, supra directe, ut aiunt, pronuntiatam, nunc oblique proferat, praemisso verbo σκοποῦμαι, i. e. quaero. Neque placet quod Bernhardy Gr. Synt. p. 396. legendum suspicatur σκοποῦμεν.

§. 3. Ναὶ μὰ Δί'] Scil. εἰσὶ καὶ τῶν φίλων ἀξίαι.

ἐγὼ γοῦν] Sic recte scribendum suspicatus est Bornemannus et edidit Sauppius, qui acute docet scripturam ἔγωγ' οὖν propterea ab hoc loco alienam esse, quod Socrates antea se pretium amicorum statuere non certo indicaverit: „nam ἔγωγε cum oppositione, οὖν cum consensus significatione dicitur; pertinetque οὖν ad totam sententiam, γέ ad unum quod praecedit vocabulum.» Cf. Stallb. ad Plat. Phileb. p. 11. E. (p. 97. ed. Goth.). De γοῦν particulae vi exposuimus ad I, 6, 2.

τὸν μέν τινα] manchen. Sic saepe ὁ μέν τις — ὁ δέ τις, alius quis, alius quis. V. nos in Gr. T. II. §. 481. d.

πρὸ πάντων χρημάτων καὶ πόνων πριαίμην] In praepositione πρό inest notio praeferendi, quae huic loco aptissima est. Cf. Apolog. §. 20: στρατηγοὺς αἱρεῖσθε πρὸ πατέρων καὶ πρὸ ἀδελφῶν καὶ — πρὸ ὑμῶν αὐτῶν, οὓς ἂν ἡγῆσθε περὶ τῶν πολεμικῶν φρονιμωτάτους εἶναι. Quare non est, quod cum Bernhardyo Gr. Synt. p. 232. dubitemus, num πρό cum verbo πρίασθαι iungi possit. Alia scilicet ratio est eorum locorum,

μάτων καὶ πόνων πριαίμην ἂν φίλον μοι εἶναι. Οὐκ- 4
οῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴ γε ταῦτα τοιαῦτά ἐστι,
καλῶς ἂν ἔχοι ἐξετάζειν τινὰ ἑαυτὸν, πόσου ἄρα τυγ-
χάνει τοῖς φίλοις ἄξιος ὤν, καὶ πειρᾶσθαι ὡς πλεί-
στου ἄξιος εἶναι, ἵνα ἧττον αὐτὸν οἱ φίλοι προδιδῶ-
σιν· ἐγὼ γάρ τοι, ἔφη, πολλάκις ἀκούω τοῦ μέν, ὅτι
προὔδωκεν αὐτὸν φίλος ἀνήρ, τοῦ δέ, ὅτι μνᾶν ἀνθ'
ἑαυτοῦ μᾶλλον εἵλετο ἀνήρ, ὃν ᾤετο φίλον εἶναι.
Τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ, μή, ὥςπερ ὅταν τις οἰκέ- 5

Schn. — πριαίμην] D ἑλοίμην Steph. coniecit προτιμησαίμην, Zeun. ποιησαίμην. V. adn.

in quibus πρίασθαι cum genitivis πολλοῦ, μικροῦ, similibus iungitur, alia huius quem tractamus loci. Pro πόνων Portus et Leonclavius legendum suspicati sunt πόρων. At nulla prorsus mutatione opus est. Cf. supra II, 1, 20: τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοί. Omnino post v. χρημάτων admodum ieiunum videtur vocabulum πόρων, cuius notio iam latet in illo. Huc accedit, quod, uti recte docet Weiskius, vocabulum πόροι (i. e. reditus) minime quadrat in Antisthenem, quem constat fuisse pauperrimum (cf. Symp. III, 8. IV, 34). Quod autem idem V. D., Diogenis Laert. in Antisthenis vita verbis p. 138. et p. 140. nisus, Antisthenem labores aut molestias (πόνους) ideo coniunxisse cum χρήμασι putat, quod illos (πόνους) pro maximo bono habuerit, id argutius est quam verius. Verba πρὸ πάντων χρημάτων καὶ πόνων quasi proverbialem quandam vim mihi videntur habuisse. Infelicissima est autem coniectura, quam idem proposuit, scilicet pro πόρων scribendum esse πάνυ.

φίλον μοι εἶναι] Alias additur coniunctio ὥστε. Cyrop. III, 1, 36: λέξον μοι, πόσου ἂν πρίαιο, ὥστε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν. VIII, 4, 23: οὐκ ἂν πρίαιό γε παμπόλλου, ὥστε σοι ταῦτα εἰρῆσθαι.

§ 4. εἴ γε — ἐστι, καλῶς ἂν ἔχοι] V. ad I, 2, 28.

ὡς πλείστου ἄξιος εἶναι] Quum antecedat καλῶς ἂν ἔχοι ἐξετάζειν τινὰ ἑαυτόν, sequi debebat καὶ πειρᾶσθαι ὡς πλείστου ἄξιον εἶναι. Sed haec enuntiatio per genus quoddam attractionis accommodata est formae antecedentis enuntiationis: πόσου ἄρα τυγχάνει τοῖς φίλοις ἄξιος ὤν. Bornemannus illud orationis membrum, cum antecedentibus arte coniunctum, verbo ἀναγκασθήσεται aliove simili interposito disiungi oportuisse, idque nunc cogitando supplendum esse existimat. Sauppius nominativum ἄξιος refert ad subiectum, quod latet in verbis καλῶς ἂν ἔχοι ἐξετάζειν, h. e. καλῶς ἂν ἐξετάζοι — καὶ πειρῷτο. Similia comparavimus in Gr. T. II. §. 646, 2. et 3. (Gr. schol. § 307, not. 4.) Cf. Fritzschium in Quaestionn. Lucian. p. 102 sq.

ἐγὼ γάρ τοι] V. ad II, 3, 6.

ἀνθ' ἑαυτοῦ μᾶλλον εἵλετο] Sic saepe post comparativum praepositio ἀντί ponitur. V. nos in Gr. T. II. §. 588. not. 2. et quae attulit Pflugkius ad Eurip. Heracl. 58.

§. 5. Τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ, μή] E verbo finito σκοπῶ eliciendum est participium σκοπῶν: Quae quidem

την πονηρὸν πωλῇ καὶ ἀποδίδωται τοῦ εὑρόντος, οὕτω καὶ τὸν πονηρὸν φίλον, ὅταν ἐξῇ τὸ πλεῖον τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπαγωγὸν ἦ ἀποδίδοσθαι· τοὺς δὲ χρηστοὺς οὔτε οἰκέτας πάνυ τι πωλουμένους ὁρῶ οὔτε φίλους προδιδομένους.

§. 5. *πωλῇ καὶ ἀποδίδωται*] Voss. 1. *ἀποδίδοται;* cf. de Re equ. II, 3., ubi etiam *ἐκδίδοται* et *ἐνδίδωται* in codd. permixta sunt. Edd. pr. *ἀπόδοται;* Steph. et K. *ἀποδῶται;* alii e coniect. *ὥσπερ ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν ἔχῃ, πωλεῖ καὶ ἀποδίδοται.* Male. — *ἀποδίδοσθαι*] Voss. 1. *ἀποδίδοσθαι:* quod post Ern. receperunt editores, sine dubio sequenti *προδιδομένους* inducti.

omnia considerans considero, num (ob nicht). Geminum plane locum supra legimus II, 3, 14: *ἦ ὀκνεῖς — ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς,* ubi v. adnotata.

τοῦ εὑρόντος] Apte conferunt interpretes Aesch. c. Timarch. c. 39. p. 117, 2. (p. 281. Bekk.): *οὐδὲ τῆς ἀξίας ἕκαστον τῶν κτημάτων ἀπεδίδοτο, — ἀλλὰ τοῦ ἤδη εὑρίσκοντος ἀπεδίδοτο.* Sed nequaquam interpretibus credere possum hoc participium formae activae dici passive (quovis pretio). Scilicet *τὸ εὑρόν* est id (pretium), quod res venalis reperit (der Kaufpreis), *πωλεῖν τι τοῦ εὑρόντος,* Etwas verkaufen für das, was es findet), uti alias quoque verbum *εὑρίσκειν* de rebus venalibus dicitur. Recte in partes vocantur Oecon. II, 3: *πόσον ἂν οἴει εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα πωλούμενα;* Hellen. III, 4, 24: *τὰ χρήματα — εὗρε ἑβδομήκοντα τάλαντα.* de Vectig. IV, 25, ubi nonnulla exempla addit Schneider., et § 40. Adde etiam Herod. I, 196: *ὅκως αὕτη (ἡ παρθένος) εὑροῦσα πολλὸν χρυσίον πρηθείη.*

ὅταν ἐξῇ τὸ πλεῖον τῆς ἀξίας λαβεῖν] Genitivi *τῆς ἀξίας* non sunt partitivi (plus pretii), sed comparativi (plus, quam est aestimatio amici mali, i. e. plus, quam quanti est aestimandus malus amicus), ut III, 9, 9: *πράξοντας τὰ βελτίω τούτων,* meliora, quam haec sunt. Sententia igitur haec est: Si quis amicum malum vel minimi pretii habet, facile, si liceat pro minimi pretii amico plus accipere, quam quanti ille sibi sit aestimandus, induci poterit, ut eum vendat, i. e. si liceat hunc minimi pretii amicum amico maioris pretii permutare, induci poterit, ut illum deserat novumque adsciscat.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

A. 1) Primum quaeritur, quales esse debeant, quos nobis amicos deligamus. — Debent esse temperantes et fidi et prompti ad officia amicis praestanda eorumque commoda promovenda (§. 1—5).

2) Dein, quomodo ante initam consuetudinem has virtutes in hominibus explorare possimus. — Videndum est, qua ratione prioribus usi sint amicis (§. 6. 7). — [Perbrevis est haec responsio neque satisfacit, si quis rem diligentius perscrutetur. Nam si tibi eius, cuius amicitiam expetis, priores amici noti non sunt, nec copia data est eorum mores examinandi, consilium a Socrate datum nihil iuvabit.]

3) Tum, qua ratione, si quis amicitia dignus esse videatur, is amicus nobis faciendus sit. — Primum consulendi sunt dii, suadeantne nobis, ut cum eo amicitiam ineamus (§. 8). — Deinde ei, quem nobis amicum fieri volumus, et dictis et factis nostrum erga eum amorem declarare debemus (§. 9—13). Amicitia autem nisi inter bonos et honestos esse non potest (§. 14—16). Saepe quidem inter bonos inimicitiae et discidia et simultates exercentur acerrimae, quum easdem res pulchras et acceptas iudicantes de eis inter se pugnant et sibi adversantur; sed tamen per has omnes cupiditates victrix pervadit amicitia, si homines bona indole sunt, eosque inter se copulat. Virtus enim, quae in eis inest, cupiditates, quae discidia concitaverant, temperat et coercet rationisque imperio subiungit (§. 19—28).

B. His expositis addit Socrates in amicis deligendis non corporis pulchritudinem, sed animi praestantiam esse spectandam (§. 29—32). Amicitia proficiscatur oportet ex admiratione virtutum (§. 33); haec admiratio inspirat benevolentiam (§. 34) efficitque, ut omni officiorum genere amicum nobis devincire studeamus (§. 35). Amicitiae autem fundamentum veritas est (§. 36—38). Quapropter et brevissima et tutissima et pulcherrima via ad amicitiam est haec, ut, qualem te ab amico haberi cupias, talis revera esse conere (§. 39).

1 Ἐδόκει δέ μοι καὶ εἰς τὸ δοκιμάζειν φίλους ὁποίους ἄξιον κτᾶσθαι φρενοῦν τοιάδε λέγων· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, εἰ δεοίμεθα φίλου ἀγαθοῦ, πῶς ἂν ἐπιχειροίημεν σκοπεῖν; ἆρα πρῶτον μὲν ζητητέον, ὅστις ἄρχει γαστρός τε καὶ φιλοποσίας καὶ λαγνείας καὶ ὕπνου καὶ ἀργίας; ὁ γὰρ ὑπὸ τούτων κρατούμενος οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ δύναιτ' ἂν οὔτε φίλῳ τὰ δέοντα πράττειν; — Μὰ Δί', οὐ δῆτα, ἔφη. — Οὐκοῦν τοῦ μὲν ὑπὸ τούτων ἀρχομένου ἀφεκτέον
2 δοκεῖ σοι εἶναι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Τί γάρ; ἔφη, ὅστις δαπανηρὸς ὢν μὴ αὐτάρκης ἐστίν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν πλησίον δεῖται καὶ λαμβάνων μὲν μὴ δύναται ἀποδιδόναι, μὴ λαμβάνων δὲ τὸν μὴ διδόντα μισεῖ, οὐ δοκεῖ σοι καὶ οὗτος χαλεπὸς φίλος εἶναι; —

Cap. VI. §. 2. *μισεῖ*] ABCDEFGH; edd. vett. *μισεῖν*, quod sine dubio ex antecedenti *ἀποδιδόναι* ortum est.

Cap. VI. §. 1. *Κριτόβουλε*] V. ad I, 3, 8.

ἐπιχειροίημεν] Attica forma optativi verborum in -έω exeuntium in numero plurativo rarius reperitur. Cf. Buttm. Gr. T. I. §. 105. not. 20. p. 491. Rost. §. 77. p. 220. Kühner. T. I. §. 141, 5.

ἆρα] Sunt non pauci, qui ἆρα saepe pro ἆρ' οὐ, i. e. nonne, usurpari dicant; at falluntur. Significat quidem dubitationem: unde fit, ut plerumque negative usurpetur et vim particularum ἆρα μή aut Latini num habere videatur, cf. §. 16. III, 13, 3. IV, 2, 22.; sed Attica urbanitas utitur hac particula etiam in interrogationibus minime dubiis, h. e. ubi is, qui interrogat, certo scit alterum responsionem affirmaturum esse: unde fit, ut, ubi ἆρα pro ἆρ' οὐ dictum videatur, orationi saepe color quidam ironiae admisceatur. Cf. infra III, 2, 1. 6, 4. 10, 1. 7. 11, 2. IV, 5, 2. Neque aliter ἆρ' οὖν pro ἆρ' οὐ οὖν (nonne) interdum positum videtur, ut II, 7, 5. III, 10, 4. IV, 2, 12. 22: Ἆρ' οὖν τῶν τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια μὴ εἰδότων τὸ ὄνομα τοῦτ' ἐστίν; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. V. nos in Gr. T. II. §. 834, 2. [Gr. schol. §. 344, 5, b)]. De Latino ne, quod aut pro nonne aut pro num positum videtur, v. nos ad Cicer. Tuscul. II, 11, 26. et in Gr. Lat. §. 158, not. 6.

πρῶτον μὲν] Alterum membrum, quod per εἶτα δέ inductum huic respondere debebat, latet in sequentibus verbis (§. 2): Τί γάρ; Cicero Tuscul. V, 27, 78: primum ii, qui sapientes habentur — ; mulieres vero. V. adnotata nostra in Tuscul. IV, 35, 74.

τοῦ μὲν — ἀρχομένου] De μὲν solitario v. ad I, 1, 1.

§. 2. *Τί γάρ;*] Usurpantur hae particulae, ubi quis cum alacritate quadam ad novam sententiam transgreditur (wie nun?). III, 10, 3. Infra II, 7, 5. post τί δέ; sequitur τί γάρ; V. Hartung. Griech. Partik. T. I.

Πάνυ, ἔφη. — Οὐκοῦν ἀφεκτέον καὶ τούτου; —
Ἀφεκτέον μέντοι, ἔφη. — Τί γάρ; ὅςτις χρηματί- 3
ζεσθαι μὲν δύναται, πολλῶν δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ
καὶ διὰ τοῦτο δυςξύμβολός ἐστι καὶ λαμβάνων μὲν
ἥδεται, ἀποδιδόναι δὲ οὐ βούλεται; — Ἐμοὶ μὲν
δοκεῖ, ἔφη, οὗτος ἔτι πονηρότερος ἐκείνου εἶναι. —
Τί δέ; ὅςτις διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ χρηματίζεσθαι μηδὲ 4
πρὸς ἓν ἄλλο σχολὴν ποιεῖται, ἢ ὁπόθεν αὐτὸς κερ-
δανεῖ; — Ἀφεκτέον καὶ τούτου, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· ἀνω-
φελὴς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμένῳ. — Τί δέ; ὅςτις
στασιώδης τέ ἐστι καὶ θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις
ἐχθροὺς παρέχειν; — Φευκτέον, νὴ Δία, καὶ τοῦ-
τον. — Εἰ δέ τις τούτων μὲν τῶν κακῶν μηδὲν
ἔχοι, εὖ δὲ πάσχων ἀνέχεται, μηδὲν φροντίζων τοῦ

§. 3. *οὐ βούλεται*] V. adn.
§. 4. *ἔχοι — ἀνέχεται*] Sic edd. pr. cum ADEFGH. Alii e correct. *ἔχει*; Schn. *ἔχοι — ἀνέχοιτο*. At v. ad I, 2, 32.

p. 480. et Gr. nostr. T. II. §. 833. i.

Ἀφεκτέον μέντοι] Abstinendum vero. Symp. IV, 33: *Οὐκοῦν — τοῖς ἀποτροπαίοις θύεις; — Μὰ Δία τοῦτο μέντοι, ἔφη, ἐγὼ οὐ ποιῶ.* Infra IV, 2, 12. 14. V. Gr. nostr. T. II. §. 840. f. (Gr. schol. §. 316, not.)

§. 3. *δυςξύμβολος*] qui in pactis faciendis aliisque negotiis contrahendis aut tractandis difficilem se praebet, uti interpretatur Stallbaumius ad Plat. de Rep. VI. p. 486. B.

ἀποδιδόναι δὲ οὐ βούλεται] Bornemannus e codd. D. et F. edidit *μὴ βούλεται*, ut in re, quae mera loquentis cogitatione niteretur, et ob §. 2. *μὴ αὐτάρκης ἐστίν* et *μὴ δύναται*. Sed hoc ipsum clare arguere videtur duorum illorum codicum scripturam *μὴ βούλεται* ab attentioris lectoris manu profectam esse. Utrumque, et *μή* et *οὔ*, recte sese habet. Si dicitur *ὅστις μὴ βούλεται*, negatio pertinet ad relativum, ut sit idem, quod *εἴ τις μή* aut *εἰ μή τις*; s. in autem *ὅστις οὐ βούλεται*, negatio ad verbum pertinet, ut *οὐ βούλεται* designet recusat.

Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ] Supra I, 2, 12: *Ἐμοὶ μὲν ἐδόκει*. V. ad I, 1, 1. *ἡ μὲν γὰρ γραφή*.

§. 4. *Τί δέ;*] significant transitum cum continuationis notione. Uti h. l. post *τί γάρ*; sequitur *τί δέ*, ita III, 3, 5. 6. post *τί δέ;* sequitur *τί γάρ*;

μηδὲ πρὸς ἓν ἄλλο] V. ad I, 6, 2. — *σχολὴν ποιεῖται*. Infra III, 6, 6: *οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω ἐσχόλασα*, his rebus vacavi.

ὁπόθεν αὐτὸς κερδανεῖ] unde ipse lucrum capturum se sperat. Sic saepe futurum explicandum est.

Εἰ δέ τις — μηδὲν ἔχοι, — ἀνέχεται] Vim optativi egregie expressit Weiskius hunc locum sic vertens: Aber wenn wir einen Menschen annehmen, der von diesen Lastern frei ist, der aber sich Gefälligkeiten von Anderen gefallen lässt. Ubi post *εἴ* pri-

ἀντευεργετεῖν; — Ἀνωφελὴς ἂν εἴη καὶ οὗτος· ἀλλὰ
ποῖον, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρήσομεν φίλον ποιεῖσθαι; —
5 Οἶμαι μέν, ὃς τἀναντία τούτων ἐγκρατὴς μέν ἐστι
τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν, εὔορκος δὲ καὶ εὐ-
ξύμβολος ὢν τυγχάνει καὶ φιλόνεικος πρὸς τὸ μὴ
ἐλλείπεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν, ὥστε
6 λυσιτελεῖν τοῖς χρωμένοις. — Πῶς οὖν ἂν ταῦτα
δοκιμάσαιμεν, ὦ Σώκρατες, πρὸ τοῦ χρῆσθαι; —
Τοὺς μὲν ἀνδριαντοποιούς, ἔφη, δοκιμάζομεν, οὐ τοῖς
λόγοις αὐτῶν τεκμαιρόμενοι, ἀλλ᾽ ὃν ἂν ὁρῶμεν τοὺς

§. 5. *εὔορκος*] V. adn. — *φιλόνεικος*] Ern. *φιλόνικος* V. ad II, 3, 17. — *τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτὸν*] Sic Par. ABCDFKM. pro *ἑαυτόν*. V. ad I, 2, 49.

§. 6. *Πῶς οὖν ἂν*] Edd. pr. et Par. cum codd. Par. CDEFH. omittunt *ἄν*.

mum indicativus, dein optativus positus est, significat optativus conditionem, cuius effectio ab antecedentis demum conditionis effectione apta est, ut in loco a Sauppio allato Cyrop. IV, 6, 7: *Εἰ οὖν σύ με δέχῃ καὶ ἐλπίδα τινὰ λάβοιμι.* — In locutione *εὖ πάσχοντα ἀνέχεσθαι*, sich Wohlthaten gefallen lassen, verbum *ἀνέχεσθαι* ironice accipiendum est. Cyrop. V, 1, 26: *ὁρῶντες σὲ ἀνεξόμεθα καὶ καρτερήσομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι*: ubi v. Bornemannum. V. Weiskium de Pleon. gr. p. 29.

Ἀνωφελὴς] Perniciosus. V. ad I, 7, 4.

§. 5. *Οἶμαι μέν*] Sic *ἡγοῦμαι μέν, δοκῶ μέν, οὐκ οἶδα μέν,* similia, non sequente *δέ*, credo quidem, per urbanitatem quandam dicuntur, ita ut reticeatur sententia: sed, verene res sic sese habeat, nescio. V. nos in Gr. T. II. §. 734, 2. (Gr. schol. §. 322, not. 4.) Cf. infra III, 5, 9.

τἀναντία] De hoc accusativo adverbiali v. nos in Gr. T. II. §. 557. not. 4. (Gr. schol. §. 279, not. 10.) Cf. infra IV, 2, 22.

εὔορκος] H. e. iustus. Ingeniosa quidem atque elegans est Ruhnkenii coniectura: *εὔοργος*; sed nequaquam necessaria. Opinantur scilicet ii, qui hanc coniecturam calculo suo comprobaverunt, commemorari h. l. ex ordine virtutes contrarias vitiis §. 1 — 4. prolatis. At recte demonstravit Langius rem nullo modo ita sese habere. Ubi enim, inquit, contrarium est *τῷ στασιώδει* §. 4. descripto? Unum potius alterumque e pluribus contrariis afferre et Xenophonti et nostrum cuique sufficit. Hinc iidem quoque recurrunt §. 19., sed ordine prorsus turbato. Mihi quidem *εὔορκος* optime videtur opponi avaro §. 4. descripto, qui, dum lucro semper inhiat, iustitiam pactaque haud curat, quique §. 19. vocatur *ἄπιστος*. At vero cui, quaeso, opponamus *εὔοργον*, an *δαπανηρῷ*, ut Zeun. fecit, an *δυσξυμβόλῳ*? Si prius, *εὔοργος* non quadrat; si posterius, nihil aliud erit *εὔοργος*, quam explicatio *τοῦ εὐξύμβολος*.

ἐλλείπεσθαι] De media hu-

πρόσθεν ἀνδριάντας καλῶς εἰργασμένον, τούτῳ πιστεύομεν καὶ τοὺς λοιποὺς εὖ ποιήσειν. — Καὶ 7
ἄνδρα δὴ λέγεις, ἔφη, ὃς ἂν τοὺς φίλους τοὺς πρόσθεν εὖ ποιῶν φαίνηται, δῆλον εἶναι καὶ τοὺς ὑστέρους εὐεργετήσοντα; — Καὶ γὰρ ἵπποις, ἔφη, ὃν ἂν τοῖς πρόσθεν ὁρῶ καλῶς χρώμενον, τοῦτον καὶ ἄλλοις οἶμαι καλῶς χρῆσθαι. — Εἶεν, ἔφη· ὃς δ' 8
ἂν ἡμῖν ἄξιος φιλίας δοκῇ εἶναι, πῶς χρὴ φίλον τοῦτον ποιεῖσθαι; — Πρῶτον μέν, ἔφη, τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἐπισκεπτέον, εἰ συμβουλεύουσιν αὐτὸν φίλον ποι-

§. 7. τοὺς ὑστέρους] HKLM. τοὺς ὕστερον. — χρώμενον] Born. aliique cum A. et H. κεχρημένον, nulla prorsus cogente necessitate. Cf. paulo ante εὖ ποιῶν. Neque opus est pro χρῆσθαι cum Valck. legi χρήσεσθαι. V. ad I, 2, 10.

ius verbi forma v. Sauppium ad l. de Re Equ. III, 8.

εὖ ποιῶν] V. ad II, 4, 7.

§. 6. τοῖς λόγοις — τεκμαιρόμενοι] V. nos in Gr. T. II. §. 586. e. [(Gr. schol. §. 285, 3).] Cf. Herbstium ad Symp. VIII, 11: τεκμαίρομαι δὲ τῇ τοῦ ἐρωμένου καλοκἀγαθίᾳ, Sauppium ad I, 4, 1. et Bornemannum ad Apolog. 12: φωναῖς δήπου τεκμαίρονται. Etiam cum praep. ἀπό et ἐκ construitur, ut infra III, 5, 6. IV, 1, 2.

τούτῳ πιστεύομεν — ποιήσειν] Per genus quoddam attractionis dictum pro τοῦτον πιστεύομεν ποιήσειν. Apposite Sauppius comparat Cyrop. III, 3, 55: οὐδ' ἂν τούτοις ἐπίστευον ἐμμόνοις ἔσεσθαι. IV, 5, 45. Plat. Charm. p. 161. A: Τί οὖν Ὁμήρῳ οὐ πιστεύεις καλῶς λέγειν; Quibus adde Thucyd. III, 4: οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν, non credebant ea, quae ab Atheniensibus exspectabant, prospere cessura esse. IV, 12: πιστεύσαντες τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν ἔσεσθαι. Infra IV, 8, 6: οὐδενὶ — ὑφείμην ἂν — ἥδιον ἐμοῦ βεβιωκέναι, et quae collegimus in Gr. T. II. §. 856. β. (Gr. schol. §. 307, not. 4.) Diversi generis locus est IV, 4, 17.

§. 7. Καὶ ἄνδρα δὴ λέγεις] Particulae καὶ — δή indicant enuntiationem antecedenti ita adiunctam esse, ut cum hac arte cohaereat ex eaque consequatur vel concludatur. Alias hae particulae habent vim cum gradatione quadam copulandi, ut et vero. Supra I, 2, 24. recipiendae orationis vi usurpatae sunt. V. Hartung. Gr. Part. T. I. p. 264. et nos in Gr. T. II. §. 691. p. 388.

δῆλον εἶναι — εὐεργετήσοντα] V. Matthiae. Gr. T. II. §. 297. Buttm. §. 131, 7. Rost. §. 129. not. 4. Kühner. T. II. §. 658. not. 2. (Gr. schol. §. 345, 6.)

Καὶ γὰρ] Καί iungendum est cum ἵπποις. V. ad. II, 1, 3.

§. 8. τὰ παρὰ τῶν θεῶν — εἰ συμβουλεύουσιν] Per constructionem κατὰ σύνεσιν pro συμβουλεύει; τὰ παρὰ τῶν θεῶν = οἱ θεοί. Apolog. §. 4: Οὐχ ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια, ὡς πολλάκις μὲν οὐ-

εἶσθαι. — Τί οὖν; ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν τε δοκῇ καὶ
οἱ θεοὶ μὴ ἐναντιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν, ὅπως οὗτος θη-
9 ρατέος; — Μὰ Δί', ἔφη, οὐ κατὰ πόδας, ὥςπερ ὁ
λαγώς, οὐδ' ἀπάτῃ, ὥςπερ αἱ ὄρνιθες, οὐδὲ βίᾳ, ὥς-
περ οἱ ἐχθροί· ἄκοντα γὰρ φίλον ἑλεῖν ἐργῶδες· χα-
λεπὸν δὲ καὶ δήσαντα κατέχειν, ὥςπερ δοῦλον· ἐχθροὶ
γὰρ μᾶλλον ἢ φίλοι γίγνονται ταῦτα πάσχοντες. —
10 Φίλοι δὲ πῶς; ἔφη. — Εἶναι μέν τινάς φασιν ἐπῳ-
δάς, ἃς οἱ ἐπιστάμενοι ἐπᾴδοντες οἷς ἂν βούλωνται
φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦνται, εἶναι δὲ καὶ φίλτρα, οἷς

§. 8. *ἡμῖν τε*] Sic ABCFHK. Vulgo sine vocula *τέ*.

§. 9. *γίγνονται ταῦτα πάσχοντες*] F. γ. *οἱ τοιαῦτα πάσχοντες*: quod recepit Born., quem secutus est Sauppius. At articulus nequaquam necessarius est. Participium sine articulo

δὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας ἀπέλυσαν; V. nos in Gr. T. II. §. 420, 1. (Gr. schol. §. 241, not. 1.)

ὃν ἂν ἡμῖν τε δοκῇ] Scil. *φίλον ποιεῖσθαι.*

§. 9. *κατὰ πόδας*] Infra III, 11, 8: *ἵνα κατὰ πόδας ἁλίσκωνται,* quod Herbstius vertit velocitate pedum, cursu. Verius mihi Latinus interpres reddere videtur: insistendo vestigiis eius, ut Livius XXVII, 2. dicit: Marcellus — vestigiis institit sequi. Cyrop. I, 6, 40: *κύνας εἶχες ἐπιτετηδευμένας πρὸς τὸ κατὰ πόδας αἱρεῖν* (lepores). Cyneget. V, 29. Thuc. III, 98: *κατὰ πόδας αἱροῦντες*, quod schol. male interpretatur *συντόμως*.

οἱ ἐχθροί] Idem valet h. l., quod *οἱ πολέμιοι.* Infra IV, 4, 17. *ἐχθροί* et *πολέμιοι* recte discernuntur; sed saepe inter se confunduntur. Thuc. VI, 17. *οἱ πατέρες ἡμῶν — τὸν Μῆδον ἐχθρὸν ἔχοντες.* „Scilicet *ἐχθρὸς* est *ὁ πρότερον φίλος· πολέμιος* autem *ὁ μεθ' ὅπλων χωρῶν πέλας.* Sic Ammonius distinguit. Sed tamen *πολέμιος* etiam is dici potest, qui alterius capitali odio flagrat, sed arma non infert; et contra etiam armatus bellum gerens *ἐχθρός*, si *πολεμίῳ* est infensus. Cf. IV, 4, 17.“ WEISKIUS. Idem in interpret. Germ. verba *ὥσπερ οἱ ἐχθροί* accipi posse putat de eis, qui per vim in ius rapiantur. Quod autem Ernestius monet, inimicos utique nos non venari et pro praeda capere studere, ut leporem et aves, et idcirco nomen fere, ut *κάπροι*, in scriptura *ἐχθροί* latere, id nihili est. Nam verbum *θηρᾶν* commode etiam ad hostes, quos vi subigimus, transferri potest; neque opus est cum Bornemanno figuram, quae zeugma appellatur, h. l. statui. Etiam sequentia *δήσαντα κατέχειν ὥσπερ δοῦλον* bene respondent *τοῖς ἐχθροῖς*, non *τοῖς κάπροις*.

§. 10. *Φίλοι δὲ πῶς;*] V. ad I, 3, 13. *τοὺς δὲ καλούς.* De sequentibus *ἐπῳδάς* et *φίλτρα* cf. III, 11, 16 sq. Platon. Charmid. p. 157. A: *θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν ἔφη — ἐπῳδαῖς τισι· τὰς δ' ἐπῳδάς ταύτας τοὺς*

οἱ ἐπιστάμενοι πρὸς οὓς ἂν βούλωνται χρώμενοι φι- 11
λοῦνται ὑπ' αὐτῶν. — Πόθεν οὖν, ἔφη, ταῦτα μάθοιμεν ἄν; — Ἃ μὲν αἱ Σειρῆνες ἐπῇδον τῷ Ὀδυσσεῖ, ἤκουσας Ὁμήρου, ὧν ἐστιν ἀρχὴ τοιάδε τις·

Δεῦρ' ἄγε δή, πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

— Ταύτην οὖν, ἔφη, τὴν ἐπῳδήν, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αἱ Σειρῆνες ἐπᾴδουσαι κατεῖχον, ὥςτε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπᾳσθέντας; — Οὐκ, ἀλλὰ τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπῇ-

dictum conditionem designat: Homines, si ita tractantur, inimici potius quam amici fiunt.

§. 11. *ἐπᾳσθέντας*] Sic Bessario, Steph. et K. M. pro vulg. *ἐπαινεθέντας*.

λόγους εἶναι τοὺς καλούς: ubi Stallbaumius comparat Eurip. Hippol. 480.

ἐπᾴδοντες οἷς ἂν βούλωνται] pro *ἐπᾴδ. τούτοις, οὓς ἂν β.* Ἐπῳδὰς ἐπᾴδειν τινί, incantare aliquem.

§. 11. *Ἃ μὲν*] Huic *μέν* respondet particula *δέ* §. 12. in verbis *ἄλλας δέ τινας οἶσθα ἐπῳδάς;* Verba Homerica leguntur in Odyss. XII, 184. „Ceterum hinc usque ad §. 14. Attica et venusta ratione hoc praecipitur: Si quem tibi amicum vis fieri, amorem adversus eum primo verbis significa, deinde etiam factis declara. Deinceps hoc accommodatur ad Critobulum amicos venantem §. 34 sqq." WEISKIUS.

Οὐκ, ἀλλὰ] Negatio *οὔ*, ubi sententiam claudit, de grammaticorum regula sine *κ* scribitur, subsequente verbo sive a vocali sive a consonante incipiente. Cf. supra I, 2, 42. IV, 2, 37. 7, 7. At vero haud admodum paucis locis, ut hic, ante vocalem *οὐκ* reperitur codicum auctoritate firmatum. Cf. §. 13. 36: *Μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα.* IV, 6, 2. 5. 11. et quae congessit Bornemannus ad Symp. p. 168 sq. In eiusmodi locis oratio ab altero membro ad alterum celerius transisse videtur, quod satis clare apparet, ubi *οὐκ* excipitur a vocula *ἀλλά*. Quare *οὐκ* scripsi, non *οὔκ* et post *οὐκ* comma posui, non, ut vulgo, colon. *Οὔ* locum habet etiam ante vocales, ubi particula negativa cum vi pronuntianda est, ut post eam orationis cursus incidatur; ergo ubi respondet nostro nein, deinde in oppositis orationis membris. Cf. Hellen. II, 2, 2. Anab. IV, 6, 2. 8, 3. Cyrop. II, 3, 8. Oecon. XI, 8. Symp. II, 19. Contra *οὐκ* locum habebit, ubi oratio non inciditur, sed statim ad sequentia decurrit, veluti in *οὐκ, ἀλλά*, ut II, 6, 11. 13. IV, 6, 2. 5, 11. II, 6, 36: *μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε.. ἤκουσα*, porro *οὐκ, ἦν* Hellen. I, 7, 19. Docte et subtiliter hac de re egit K. F. Hertlinus in Zimmerm. Ann. lit. antiq. 1838. p. 596 sq. Cf. nos in Gr. schol. §. 15, 4.

τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις] virtuti studiose operam navantibus et in ea laudem ponentibus.

12 δον. — Σχεδόν τι λέγεις τοιαῦτα χρῆναι ἑκάστῳ ἐπᾴδειν, οἷα μὴ νομιεῖ ἀκούων τὸν ἐπαινοῦντα καταγελῶντα λέγειν· οὕτω μὲν γὰρ ἐχθίων τ' ἂν εἴη καὶ ἀπελαύνοι τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ τὸν εἰδότα, ὅτι μικρός τε καὶ αἰσχρὸς καὶ ἀσθενής ἐστιν, ἐπαινοίη λέγων, ὅτι καλός τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστιν. Ἄλ-
13 λας δέ τινας οἶσθα ἐπῳδάς; — Οὐκ, ἀλλ' ἤκουσα μέν, ὅτι Περικλῆς πολλὰς ἐπίσταιτο, ἃς ἐπᾴδων τῇ πόλει ἐποίει αὐτὴν φιλεῖν αὐτόν. — Θεμιστοκλῆς δὲ πῶς ἐποίησε τὴν πόλιν φιλεῖν αὐτόν; — Μὰ Δί'
14 οὐκ ἐπᾴδων, ἀλλὰ περιάψας τι ἀγαθὸν αὐτῇ. — Δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὡς, εἰ μέλλοιμεν ἀγαθόν

§. 12. *νομιεῖ*] ABCDF. *νομιεῖς;* idem in *νομιῇς* aut *νομιῇς*, quod habent Iunt. Ald. E. G., latet.

§. 13. *ἐπίσταιτο*] Brodaeus cum H. D. *ἐπίστατο*. V. adn. — *φιλεῖν αὐτόν*] Iunt. Ald. Par. *αὐτόν;* BDH. *ἑαυτόν;* postea Par. *φ. ἑαυτόν;* Iunt. Ald. *αὐτόν*. V. ad I, 2, 49.

§. 14. *κτήσασθαι*] Sic BCDFH. pro vulg. *κτήσεσθαι*. V. ad I, 2, 10. — *λέγειν τε καὶ πρ.*] V. adn. — *Σὺ δ' ᾤου*] Sic octo Par. et edd. vett. pro *σὺ δὲ ᾤου*. — *πονηρὸν*

§. 12. *Σχεδόν τι*] Iunge cum *τοιαῦτα*, talia fere.

οἷα μὴ νομιεῖ — καταγελῶντα λέγειν] quae si audiat, a laudatore non irridendi causa dici existimabit.

§. 13. *ἐπίσταιτο*] Apte h. l. optativus positus est, ut in re, quam Socrates ex aliorum potius quam e sua mente protulit, quod Bornemannus sic circumlocutione expressit: *ἤκουσα λεγόντων, ὅτι Π. ἐπίσταιτο*. Dein indicativus *ἐποίει* sequitur, quia, ubicunque recta oratio habet indicativum praeteriti (*Π. πολλὰς ἐπῳδὰς ἐπίσταται, ἃς.. ἐποίει*), id in obliqua oratione retinetur; nam optativus non indicaret, utrum in recta oratione indicativus praesentis an indicativus praeteriti fuisset. V. nos in Gr. schol. §. 345, not. 2. De Pericle v. Cobet. in Prosop. Xen. p. 41.

§. 14. *εἰ μέλλοιμεν*] Schneiderus ex Heindorfii coniectura edidit *εἰ μέλλομεν*, i. e. si volumus nobis parare, si paraturi sumus, ita ut voluntas pro certo ponatur. At optime sese habet optativus: *εἰ μέλλοιμεν*, i. e. si velimus nobis parare, si paraturi simus, ita ut, velimusne necne, prorsus in medio relinquatur. Commode Bornemannus, qui librorum scripturam revocavit, comparat Cyrop. II, 1, 15: *ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλοισθε, λαβόντας ὅπλα — εἰς τὸν αὐτὸν ἡμῖν κίνδυνον ἐμβαίνειν*. Cf. adnotata nostra ad I, 2, 28. — De aoristo *κτήσασθαι* post *μέλλοιμεν* illato cf. infra II, 7, 10: *ἔμελλον ἐργάσασθαι*. V. ad I, 2, 10.

λέγειν τε καὶ πράττειν] Coraius et Herbstius verbum *λέγειν* ad Periclis eloquentiam, *πράττειν* ad Themistoclis egregia facta referunt. Ego vero

τινα κτήσασθαι φίλον, αὐτοὺς ἡμᾶς ἀγαθοὺς δεῖ γε-
νέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν. — Σὺ δ' ᾤου, ἔφη
ὁ Σωκράτης, οἷόν τ' εἶναι πονηρὸν ὄντα χρηστοὺς φί-
λους κτήσασθαι; — Ἑώρων γάρ, ἔφη ὁ Κριτόβου- 15
λος, ῥήτοράς τε φαύλους ἀγαθοῖς δημηγόροις φίλους
ὄντας καὶ στρατηγεῖν οὐχ ἱκανοὺς πάνυ στρατηγικοῖς 16
ἀνδράσιν ἑταίρους. — Ἆρ' οὖν, ἔφη, καί, περὶ οὗ
διαλεγόμεθα, οἶσθά τινας, οἳ ἀνωφελεῖς ὄντες ὠφε-
λίμους δύνανται φίλους ποιεῖσθαι; — Μὰ Δί' οὐ
δῆτ', ἔφη· ἀλλ' εἰ ἀδύνατόν ἐστι πονηρὸν ὄντα κα-
λοὺς κἀγαθοὺς φίλους κτήσασθαι, ἐκεῖνο ἤδη μέλει

ὄντα] F. καὶ π. ὄντα, quod recentiores edd. receperunt. Sine causa.

§. 16. φίλους κτήσασθαι] ABCK. Ed. Par. φ. κεκτῆσθαι. — μέλει μοι] Sic pro vulg. λέγε μοι legunt DFH. et marg. Steph. Idem latet in μέλλει μοι, quod est in Iunt. et G. „Haec lectio (μέλει μοι) sane exquisitior est sequentibusque ἢ ταράττει σε convenientior." SCHÜTZ. Cf. Born. ad Cyrop. V, 2, 24. p. 431. ed. Lips.

aliter de hoc loco iudicandum puto. Nam uterque vir utraque facultate, et dicendi vi et praestanti virtute, quae in claris rebus gerendis exsplendescebat, ab omnibus scriptoribus eminuisse dicitur. ita quidem, ut h. l. ieiunum et ineptum esse videatur alteram facultatem alteri tribuere. Dein commemoratio Periclis iam transacta est; dictum est enim eximium illum virum quasi quibusdam illecebris atque lenociniis, i. e. et admirabili morum suavitate, comitate, humanitate, facundia, et gravitate, fortitudine, animi altitudine, ingenii amplitudine omnium civium amorem sibi conciliasse. Virtutes. quibus instructus erat, incantamentorum instar hominum animos ad se rapiebant. Hinc commode cum Sirenibus componitur. Iam ad novam rem transitur. Commemoratur Themistocles, qui non incantationibus, sed summis beneficiis in rem publicam collatis (περιάψας τι ἀγαθὸν αὐτῇ) civium amorem sibi peperit. Haec autem beneficia cernebantur et in utilissimis patriae consiliis et in rebus pro patriae salute praeclare gestis. Ceterum post πράττειν verbum καλά, quod una edit. Paris. exhibet, ab editoribus inepte est inculcatum. Neque melius est, quod praebet Paris. F. πράττειν εὖ.

Σὺ δ' ᾤου] V. ad I, 3, 13. τοὺς δὲ καλούς.

§. 15. Ἑώρων γάρ] V. ad I, 4, 9.

§. 16. καί, περὶ οὗ διαλεγόμεθα] Καί iungendum est cum οἶσθά τινας. Hinc recte Bornemannus cum aliis post hanc voculam distinctionem posuit. — περὶ οὗ διαλεγόμεθα i. e. de quo quaerimus. Revocare vult Socrates

μοι, εἰ ἔστιν αὐτὸν καλὸν κἀγαθὸν γενόμενον ἐξ ἑτοί-
17 μου τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς φίλον εἶναι. — Ὃ ταράτ-
τει σε, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας καὶ καλὰ
πράττοντας καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπεχομένους ὁρᾷς ἀντὶ
τοῦ φίλους εἶναι στασιάζοντας ἀλλήλοις καὶ χαλεπώ-
τερον χρωμένους τῶν μηδενὸς ἀξίων ἀνθρώπων. —
18 Καὶ οὐ μόνον γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἰδιῶται τοῦτο
ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλεις αἱ τῶν τε καλῶν μάλιστα
19 ἐπιμελόμεναι καὶ τὰ αἰσχρὰ ἥκιστα προσιέμεναι πολ-
λάκις πολεμικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας. Ἃ λογιζόμε-
νος πάνυ ἀθύμως ἔχω πρὸς τὴν τῶν φίλων κτῆσιν·
οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὁρῶ φίλους ἀλλήλοις δυνα-

§. 17. *Ὃ ταράττει σε*] Sic Iunt. Ald. Par. G. H.; C. *ἢ ὃ ταρ. σε;* K. Bessar. Steph. et recc. edd. *ἢ ταρ. σε;* DEFL. marg. G. *οἶδα, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὃ ταράττει σε:* quod apertum est interpretamentum. V. adn.

orationem ad quaestionem propositam.

ἐξ ἑτοίμου] facile. Viger. p. 91.

§. 17. *Ὃ ταράττει σε, ὦ Κρ., ὅτι*] H. e. *ὃ ταράττει σε, τοῦτό ἐστιν, ὅτι.* Plat. Rep. VI. p. 491. B: *ὃ μὲν πάντων θαυμαστότατον ἀκοῦσαι, ὅτι — ἐπηνέσαμεν.* Isocr. Paneg. p. 77, 176: *ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον; ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις τὰ χείριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες.* V. Stallbaumium ad Lysid. p. 204. C. Nisi forte, quod mihi quidem probabilius videtur, hanc structuram mavis ex illo graecismo explicare, quo enuntiatio primaria suspenditur quasi ex enuntiatione secundaria, ut oratio sic conformata esse deberet: *ὃ ταράττει σε, πολλάκις ἄνδρας — ὁρᾷς.* V. Matthiae. Gr. T. II. §. 631, 2. Kühner. T. II. §. 857. e. (Gr. schol. §. 347, 4.) Ceterum cf. Var. Scr.

χαλεπώτερον χρωμένους] Scil. *ἀλλήλοις.*

§. 18. *τὰ αἰσχρὰ ἥκιστα προσιέμεναι*] turpia minime in se admittentes, turpia vehementer improbantes, aversantes. Infra II, 7, 11. 8, 5. IV, 2, 17. Cyrop. VII, 1, 13: *ἐγὼ γὰρ κακὸν οὐδὲν οὐδ' αἰσχρὸν — προσήσομαι.* Ages. 5, 3: ubi v. Breitenbach.

πολεμικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας] *Πολεμικῶς* h. l. positum est pro *πολεμίως*, uti Ernestio scribendum videtur. *Πολεμικῶς* enim alias in laude ponitur, bellicose, fortiter; *πολεμίως* contra in vitio, hostiliter. Cf. §. 21: *πολεμικὸν δὲ καὶ ἔρις καὶ ὀργή*, ubi significat: discidiorum efficiens.

§. 19. *οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὁρῶ κτλ.*] Oratio est *ἀνακόλουθος;* sequi enim debebat (§. 20): *οὔτ' ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ πονηροί ποτε συναρμόσειαν εἰς φιλίαν,* at sequitur *ἀλλὰ μήν — οὐδ' ἂν τοῖς χρηστοῖς κτλ.* V. ad I, 2, 31. Cf. ad II, 2, 5. *οὐδὲ — δυνάμενον.*

§. 20. *Εἰ δὲ δή*] Wenn aber nun einmal, h. e. si vero, uti iam a te est dictum. Nam *δή* particula respicit ali-

μένους εἶναι· πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀχάριστοι ἢ ἀμελεῖς ἢ
πλεονέκται ἢ ἄπιστοι ἢ ἀκρατεῖς ἄνθρωποι δύναιντο
φίλοι γενέσθαι; Οἱ μὲν οὖν πονηροὶ πάντως ἔμοιγε
δοκοῦσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον ἢ φίλοι πεφυκέναι.
Ἀλλὰ μήν, ὥςπερ σὺ λέγεις, οὐδ' ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ 20
πονηροί ποτε συναρμόσειαν εἰς φιλίαν· πῶς γὰρ οἱ
τὰ πονηρὰ ποιοῦντες τοῖς τὰ τοιαῦτα μισοῦσι φίλοι
γένοιντ' ἄν; Εἰ δὲ δὴ καὶ οἱ ἀρετὴν ἀσκοῦντες στα-
σιάζουσί τε περὶ τοῦ πρωτεύειν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ
φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισοῦσιν ἀλλήλους, τίνες ἔτι φί-
λοι ἔσονται, καὶ ἐν τίσιν ἀνθρώποις εὔνοια καὶ πίστις
ἔσται; Ἀλλ' ἔχει μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποικίλως πως 21

§. 18. *ἐπιμελόμεναι*] Sic ABCF. pro vulg. *ἐπιμελούμεναι*. V. ad I, 2, 22.

§. 21. *δέονταί τε γάρ*] Sic Flor. A. B. et Par. ABDHL. pro *δέονται γάρ*.

quid, quod iam cognitum est. V. ad I, 5, 1.

ἑαυτοῖς — ἀλλήλους] Attende ad hunc promiscuum reflexivi *ἑαυτοῖς* et reciproci *ἀλλήλους* in eadem verborum complexione usum, quod saepe fit, ubi nihil opponitur. In eiusmodi locis utriusque pronominis permutatio nulla alia causa fit, quam ut varietur oratio. Cf infra II, 7, 12: *ἀντὶ ὑφορωμένων ἑαυτὰ ἡδέως ἀλλήλα ἑώρων*. III, 5, 16: *ἀντὶ μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις κτλ.* Scilicet et reciprocum et reflexivum usurpatur in actione ad subiectum redeunte, nec aliter differunt inter sese ac species et genus. Quoniam autem genus speciem complectitur, sequitur, ut, ubicunque obscurum non sit plures personas aliquid ita in se agere, ut actio sit reciproca, ibi in locum reciproci succedere possit reflexivum. Sed quum reciprocum *αὐτὸν ἕκαστος*, reflexivum autem (pro reciproco positum) *ἄλλους* oppositum habeat; apparet reciprocum ibi necessario ponendum esse, ubi sive distincte sive tacite opponitur *ἑαυτὸν ἕκαστος*, ut Isocr. Paneg. §. 16: *μᾶλλον χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων κακοῖς ἢ τοῖς αὑτῶν ἰδίοις ἀγαθοῖς* (i. e. *ἢ ἐπὶ τοῖς αὑτοῦ ἕκαστος ἀγαθοῖς*); contra reflexivum ibi usurpari solere, ubi opponuntur alii, ut Xen. Comment. III, 5, 16: *φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις*. III, 5, 2. Isocr. de Pac. 118: *οἱ μὲν (Θετταλοὶ) σφίσιν αὐτοῖς πολεμοῦσιν* (inter se, non contra exteros hostes). Vid., qui accuratissime de hac re exposuit, C. F. Arndtium in Comm. de pr. reflex. ap. Gr. usu. Neobrand. 1836. p. 12sqq.

τίνες ἔτι —;] De *ἔτι* in interrogatione posito v. Sturz. L. X. h. v. et Breitenbach. ad Oec. 2, 15. Cf. nostrum noch.

§. 21. *Ἀλλ' ἔχει μέν — ποικίλως πως ταῦτα*] Eleganter Weiskius: Es sind hierin die Farben auf eine gewisse Art gemischt. Cf. ad II, 3, 10. Particulae *μέν* respondet §. 22. *Ἀλλ' ὅμως*.

ταῦτα, ὦ Κριτόβουλε· φύσει γὰρ ἔχουσιν οἱ ἄνθρω-
ποι τὰ μὲν φιλικά· δέονταί τε γὰρ ἀλλήλων καὶ ἐλε-
οῦσι καὶ συνεργοῦντες ὠφελοῦσι καὶ τοῦτο συνιέντες
χάριν ἔχουσιν ἀλλήλοις· τὰ δε πολεμικά· τά τε γὰρ
αὐτὰ καλὰ καὶ ἡδέα νομίζοντες ὑπὲρ τούτων μάχον-
ται καὶ διχογνωμονοῦντες ἐναντιοῦνται· πολεμικὸν δὲ
καὶ ἔρις καὶ ὀργή, καὶ δυσμενὲς μὲν ὁ τοῦ πλεονε-
22 *κτεῖν ἔρως, μισητὸν δὲ ὁ φθόνος. Ἀλλ' ὅμως διὰ*
τούτων πάντων ἡ φιλία διαδυομένη συνάπτει τοὺς
καλούς τε κἀγαθούς· διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν αἱροῦνται
μὲν ἄνευ πόνου τὰ μέτρια κεκτῆσθαι μᾶλλον ἢ διὰ
πολέμου πάντων κυριεύειν, καὶ δύνανται πεινῶντες
καὶ διψῶντες ἀλύπως σίτου καὶ ποτοῦ κοινωνεῖν καὶ
τοῖς τῶν ὡραίων ἀφροδισίοις ἡδόμενοι ἐγκαρτερεῖν,
23 *ὥστε μὴ λυπεῖν οὓς μὴ προσήκει· δύνανται δὲ καὶ*

δυσμενὲς] Sic Iunt. Ald. Par. codd. Par. H. et Vat. 2.; neque aliter in Excerpt. Voss. et cod. Leid. legi testatur Ruhnk. Vulgo *δυσμενής*. Sequens *μισητόν* praebent Par. Exc. Voss. et lib. Leid. pro vulg. *μισητός*.

§. 22. *ποτοῦ*] Sic edd. pr. Par. L. pro *πότου*. Arcad. de Accent. p. 78. 1. 23: *πότος τὸ συμπόσιον, ποτὸς δὲ τὸ πινόμενον*. V. Bornem. ad Symp. II, 26. p 82 Ind. p. 247. Anab. II,3,15.

φύσει γὰρ — δέονταί τε γὰρ —] Prius *γάρ* rationem reddit antecedentis sententiae; alterum explicativum est. De voculae *γάρ* iteratione cf. III, 10, 3. IV, 2, 38., ubi v. adnotata. 3,10. Anab. V,6,6. Bornemannum ad Symp. IV, 55. p. 147. Frotscherum ad Hieron. XI, 6. p. 72.

πολεμικὸν — ἔρις κτλ.] V. ad II, 3, 1. *χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα.*

μισητὸν] Non dixerim cum interpretibus hoc adiectivum vim habere transitivam significareque idem, quod *μισητικόν*, i. e. quod odium parit. Simpliciter est odio dignum, odiosum.

§. 22. *διὰ τούτων πάντων ἡ φιλία διαδυομένη*] Cicer. Lael. XXIII, 87: serpit enim nescio quo modo per omnium vitas amicitia.

αἱροῦνται μὲν] dictum est, quasi sequatur: *δύνανται δέ;* sed quum sequens sententia gradationem quandam contineat (*καὶ δύνανται,* ja sie vermögen), coepta constructio deseritur. Anab. V, 2, 21: *παρεσκευάζοντο τὴν ἄφοδον καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς.. διήρουν καὶ τοὺς ἀχρείους.. ἐξεπέμποντο.* De *δύνανται — δύνανται δέ* v. ad I, 1, 1.

τοῖς τῶν ὡραίων ἀφροδισίοις ἡδόμενοι ἐγκαρτερεῖν] in formosorum amore cupiditates suas coercere possunt. Verbum *ἐγκαρτερεῖν* absolute est dictum, non cum participio *ἡδόμενοι* coniungendum.

οὓς μὴ προσήκει] Scil.

χρημάτων οὐ μόνον τοῦ πλεονεκτεῖν ἀπεχόμενοι νομίμως κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις· δύνανται δὲ καὶ τὴν ἔριν οὐ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφερόντως ἀλλήλοις διατίθεσθαι καὶ τὴν ὀργὴν κωλύειν εἰς τὸ μεταμελησόμενον προϊέναι· τὸν δὲ φθόνον παντάπασιν ἀφαιροῦσι τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεῖα παρέχοντες, τὰ δὲ τῶν φίλων ἑαυτῶν νομίζοντες. Πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τοὺς καλούς τε 24
κἀγαθοὺς καὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμους ἀλλήλοις κοινωνοὺς εἶναι; οἱ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τιμᾶσθαί τε καὶ ἄρχειν, ἵνα ἐξουσίαν ἔχωσι χρήματά τε κλέπτειν καὶ ἀνθρώπους βιάζεσθαι καὶ ἡδυπαθεῖν, ἄδικοί τε καὶ πονηροὶ ἂν εἶεν καὶ ἀδύνατοι ἄλλῳ συναρμόσαι.

p. 120. — *ἡδόμενοι*] Sic Steph. Vat. 1. K. et Par. G. a sec. m.; G. Leid. et Flor. C. *ἡλωμένοι*; lunt Brod. Par. B. C. *ἡλωμένοι*; Ald. *ἑλόμενοι*; Exc. Voss. *ἑλκόμενοι*. — *ἐγκαρτερεῖν*] lunt. Vat. 1. Par. BCDG. et Flor. C. *καρτερεῖν*.

§ 23. *νομίμως*] Sic coniecit post Castalionem Ern. pro *νομίμων*, quod absurdum est.

λυπεῖν. V. ad II, 1, 32. Intelligendi sunt amici.

§. 23. *νομίμως*] legitimis usuris explicat Bornemannus. Omnino *νομίμως* idem est, quod *δικαίως*. Cf. infra IV, 4, 1: *ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐπεδείκνυτο ἰδίᾳ τε πᾶσι νομίμως τε καὶ ὠφελίμως χρώμενος*, et in primis §. 11. et 12., ubi *τὸ νόμιμον* definitur esse *τὸ δίκαιον*. 8, 11. Weiskius huius enuntiationis verba sententiam alienam praebere ratus, quia ageretur de moderandis cupiditatibus et de voluntaria rerum iactura, censet orationem commodius decursuram esse, si scriberetur: *δύνανται δὲ καὶ οὐ μόνον τοῦ πλεονεκτεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν νομίμων [χρημάτων] κοινωνεῖν ἀπεχόμενοι ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις*. Hindenburgius defendit vulgatum *νομίμων*, adiectivum pro adverbio positum putans et *νόμιμα χρήματα* interpretans facultates recte partas, bona a quibus abest iniustitia, h. e. *δίκαια*; eadem enim *νόμιμα* et *δίκαια* a Socrate pronuntiari IV, 4, 18.

τὴν ἔριν — διατίθεσθαι] Bene Bornemannus interpretatur: litem inter se componere, coll. Dion. Cass. Lib. LIII, 7. Vol. III. p. 178. Sturz.: *τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, καὶ μεγίστους καὶ ποικιλωτάτους διὰ πάντων γενομένους, καὶ διεπολεμήσαμεν καλῶς καὶ διεθέμεθα φιλανθρώπως*.

τὸ μεταμελησόμενον] H. e. *τὴν μεταμέλειαν γενησομένην*. V. Matthiae. T. II. §. 570. Kühner. T. II. §. 474 γ. Cf. ad III, 4, 4.

§. 24. *καὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν*] Hi genitivi pendent a *κοινωνοὺς εἶναι*.

25 *Εἰ δέ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βουλόμενος, ὅπως αὐ-
τός τε μὴ ἀδικῆται καὶ τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοη-
θεῖν δύνηται, καὶ ἄρξας ἀγαθόν τι ποιεῖν τὴν πα-
τρίδα πειρᾶται, διὰ τί ὁ τοιοῦτος ἄλλῳ τοιούτῳ οὐκ
ἂν δύναιτο συναρμόσαι; πότερον τοὺς φίλους ὠφε-
λεῖν μετὰ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἧττον δυνήσεται, ἢ
τὴν πόλιν εὐεργετεῖν ἀδυνατώτερος ἔσται καλούς τε
26 κἀγαθοὺς ἔχων συνεργούς; Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γυ-
μνικοῖς ἀγῶσι δῆλόν ἐστιν, ὅτι, εἰ ἐξῆν τοῖς κρατί-
στοις συνθεμένους ἐπὶ τοὺς χείρους ἰέναι, πάντας
ἂν τοὺς ἀγῶνας οὗτοι ἐνίκων, καὶ πάντα τὰ ἆθλα
οὗτοι ἐλάμβανον. Ἐπεὶ οὖν ἐκεῖ μὲν οὐκ ἐῶσι τοῦτο
ποιεῖν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ κἀγα-
θοὶ κρατιστεύουσιν, οὐδεὶς κωλύει, μεθ' οὗ ἄν τις
βούληται, τὴν πόλιν εὐεργετεῖν, πῶς οὖν οὐ λυσιτε-
λεῖ τοὺς βελτίστους φίλους κτησάμενον πολιτεύεσθαι,
τούτοις κοινωνοῖς καὶ συνεργοῖς τῶν πράξεων μᾶλ-
27 λον ἢ ἀνταγωνισταῖς χρώμενον; Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο
δῆλον, ὅτι, κἂν πολεμῇ τίς τινι, συμμάχων δεήσεται,*

§. 27. *εὐεργεσιῶν*] Sic pro *εὐεργετῶν* correxit Ern.; neque aliter vertit Bessario: beneficiis.
§. 28. *γιγνόμενος*] V. adn.

§. 25. *Εἰ δέ τις*] Iunge cum *πειρᾶται.*

τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν] Per breviloquentiam dictum pro *τοῖς φ. βοηθῶν τὰ δίκαια ἀποδιδόναι.* Sic Symp. VI, 3: *Ὦ Καλλία, ἔχοις ἄν τι, ἔφη, ἀνδρὶ ἐλεγχομένῳ βοηθῆσαι;* ubi v. Herbstium p. 115. Plura contulit Schoemann. ad Isaeum p. 358. Sauppius comparat infra III, 5, 16: *συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα.* Plura dedi in Gr. T. II. §. 553. not. 4.

ἄρξας] V. ad I, 1, 18. *βουλεύσας*

§. 26. *ἐξῆν τοῖς κρατίστοις συνθεμένους — ἰέναι*] De praetermissa attractione v. ad I, 1, 9 *Συντίθεσθαι* est pactum facere.

πάντας ἂν τοὺς ἀγῶνας οὗτοι ἐνίκων] ut dicitur *πυγμήν, γνώμην, δίκην νικᾶν* (gewinnen). V. Matthiae. Gr. T. II. §. 409. 3. Buttm. §. 131. not. 11.. Rost. §. 104, 3. c. additam. c. p. 496. Kühner. T. II. §. 547. 2. (Gr. schol. §. 278, 2.) Infra III, 7, 1.

ἐκεῖ μὲν] *ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν.* — *πολιτικοῖς* sc. *ἀγῶσιν.*

πῶς οὖν] *οὖν* ex abundantia quadam additum, quum antecesserit *ἐπεὶ οὖν*; neque vero id potest nos commovere, ut hanc voculam cum codicibus A B C D H L exterminemus.

κτησάμενον] V. ad I, 3, 8. *ἁπτόμενον.* Non opus est, id quod Zeunius vult, articulum *τόν* praemitti.

τούτοις κοινωνοῖς—χρώμενον] V. ad II, 1, 12. *δούλοις*

καὶ τούτων πλειόνων, ἐὰν καλοῖς κἀγαθοῖς ἀντιτάτ-
τηται. Καὶ μὴν οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι,
ἵνα θέλωσι προθυμεῖσθαι· πολὺ δὲ κρεῖττον τοὺς
βελτίστους ἐλάττονας εὖ ποιεῖν ἢ τοὺς χείρονας πλεί-
ονας ὄντας· οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλειόνων εὐεργε-
σιῶν ἢ οἱ χρηστοὶ δέονται. Ἀλλὰ θαῤῥῶν, ἔφη, ὦ 28
Κριτόβουλε, πειρῶ ἀγαθὸς γίγνεσθαι καὶ τοιοῦτος
γιγνόμενος θηρᾶν ἐπιχείρει τοὺς καλούς τε κἀγαθούς.
Ἴσως δ' ἄν τί σοι κἀγὼ συλλαβεῖν εἰς τὴν τῶν κα-
λῶν τε κἀγαθῶν θήραν ἔχοιμι διὰ τὸ ἐρωτικὸς εἶναι·
δεινῶς γάρ, ὧν ἐπιθυμήσω ἀνθρώπων, ὅλος ὥρ-
μημαι ἐπὶ τὸ φιλῶν τε αὐτοὺς ἀντιφιλεῖσθαι ὑπ'
αὐτῶν καὶ ποθῶν ἀντιποθεῖσθαι καὶ ἐπιθυμῶν ξυν-
εῖναι καὶ ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς ξυνουσίας. Ὁρῶ δὲ 29
καὶ σοὶ τούτων δεῆσον, ὅταν ἐπιθυμήσῃς φιλίαν πρός
τινας ποιεῖσθαι. Μὴ σὺ οὖν ἀποκρύπτου με, οἷς
ἂν βούλοιο φίλος γενέσθαι· διὰ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι
τοῦ ἀρέσαι τῷ ἀρέσκοντί μοι οὐκ ἀπείρως οἶμαι ἔχειν
πρὸς θήραν ἀνθρώπων. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· 30

§. 29. *ἔχειν πρὸς θήραν ἀνθρώπων*] Sic ed. Par. et Steph. marg.; lunt et F. *θῆραν ἀνθρώπων*; E.G. *θ. ἀνθρώπου*; Ald. *θηρᾶν ἀνθρώπου*; Steph *ἔχειν θηρᾶν ἀνθρώπους.*

χρῆσθαι.

§. 27. *Ἀλλὰ μὴν*] V. ad I, 1, 6.

Καὶ μὴν] atqui. V. ad II, 3, 4.

ἐθέλοντες — θέλωσι. V. ad I, 2, 9.

§. 28. *τοιοῦτος γιγνόμενος*] dum talis fieri studes. Bornemannus aliique cum D G L. dederunt *γενόμενος.*

διὰ τὸ ἐρωτικὸς εἶναι] quia amandi artis peritus sum. Plat. Symp. p. 177. E. Socrates de se dicit: *ὃς οὐδέν φημι ἄλλο ἐπίστασθαι ἢ τὰ ἐρωτικά.* Intelligendus est amor verae pulchritudinis, virtutis, honestatis, quem Socrates amicis suis iniiciens firmam ac stabilem amicitiam conciliare studebat. De attractione v. ad I, 2, 3. *τῷ φανερὸς εἶναι.*

ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς ξυνουσίας] H. e. vicissim expeti consuetudinis causa. Sic simplicissime genitivus explicandus videtur, quem Sauppius ex constructione *ἐπιθυμεῖν τινος τῆς ξυνουσίας*, von Einem den Umgang begehren, repetendum existimat. Addidit Xenophon genitivum *τῆς ξυνουσίας* ob orationis concinnitatem, ut verba *ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς ξυνουσίας* respondeant antecedentibus *ἐπιθυμῶν ξυνεῖναι* Personalis autem structura *ἀντεπιθυμοῦμαι* in Graeco sermone offendere non potest, quippe qui etiam intransitivorum verborum passivo personali (ut *ἔρχομαι, πιστεύομαι* cett.) utatur, uti e grammaticis satis constat.

§. 29. *οἷς ἂν βούλοιο φ.*

Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, τούτων ἐγὼ τῶν μαθημάτων πάλαι ἐπιθυμῶ, ἄλλως τε καὶ εἰ ἐξαρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐπὶ τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς καὶ ἐπὶ τοὺς
31 *καλοὺς τὰ σώματα. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἀλλ', ὦ Κριτόβουλε, οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστήμῃ τὸ τὰς χεῖρας προςφέροντα ὑπομένειν ποιεῖν τοὺς καλούς· πέπεισμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Σκύλλης διὰ τοῦτο φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι τὰς χεῖρας αὐτοῖς προςέφερε· τὰς δέ γε Σειρῆνας, ὅτι τὰς χεῖρας οὐδενὶ προςέφερον, ἀλλὰ πᾶσι πόῤῥωθεν ἐπῇδον, πάντας φα-*
32 *σὶν ὑπομένειν καὶ ἀκούοντας αὐτῶν κηλεῖσθαι. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· Ὡς οὐ προςοίσοντος τὰς χεῖρας, εἴ τι ἔχεις ἀγαθὸν εἰς φίλων κτῆσιν, δίδασκε.*

§. 31. *ἔνεστιν*] Sic edd. cum C. G; F. A. *ἔστιν*; D. *ἔστι μέν.* — *πέπεισμαι*] Ern. coniecit *πέπυσμαι*, audivi: quod minime necessarium est, immo mihi languidum videtur. *Πέπεισμαι* egregie convenit ironiae Socraticae.

§. 32. *προςοίσεις*] Sic DFL. et in marg. G. pro *προςθήσεις.* — *πρὸς τὸ στόμα προςοίσω* Verba *πρὸς τὸ στό-*

γενέσθαι] Scil. *εἰ δύναιο.* V. ad I, 2. 6. Adde II, 8. 1 extr. II, 8, 6. III, 11, 10.

§. 31. *τὸ τὰς χεῖρας προςφέροντα ὑπομένειν ποιεῖν τοὺς καλούς*] *τὸ ποιεῖν τοὺς καλοὺς ὑπομένειν προςφέροντα τὰς χεῖρας.* De Scylla cf. Od. XII, 85 sqq.

τὰς δέ γε Σειρῆνας] contra (*δέ*) Sirenes quidem (*γέ*). Particula adversativa *δέ* omnino indicat oppositionem, particula autem *γέ* cum vi effert id verbum, in quo potissimum oppositionis vis posita est. Infra IV, 3, 13. Cyrop. I, 6, 18 in., ubi v. Bornemannum p. 90. ed. Lips. Symp. IV, 13: *τὸν μὲν ἰσχυρὸν πονοῦντα δεῖ κτᾶσθαι τἀγαθὰ καὶ τὸν ἀνδρεῖον κινδυνεύοντα, τὸν δέ γε σοφὸν λέγοντα*: ubi cf. Bornemannum et Herbstium. Adde adnotata ad Anab. V, 5 18. p. 274. Cf. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 380. De Sirenibus v. Od. XII, 39. 52. *Σειρῆνας ὑπομένειν* est Sirenes sustinere, non fugere.

§. 32. *προςοίσοντος*] Scil. *μοῦ.* V. Matthiae. Gr. §. 563. Kühner. T. II. §. 666. not. 3. (Gr. schol. §. 312, not. 4.) et de *ὡς* participio addito v. ad I, 1, 4. Cf. §. 33., ubi genitivus subiecti adiectus est.

Εὐθύς] Bene vertit Schneiderus: En, statim tu, Critobule, dixisti ea, quae inutilia tibi fore praedico.

οἱ μὲν γὰρ καλοὶ — καλεῖσθαι] „Non formosos (*τοὺς καλούς*), sed honestos hic Socrates intelligit, ut *αἰσχροὶ* eidem sunt inhonesti turpesque homines, qui se arbitrantur propter animi virtutes ab amatoribus *καλοὺς* vocari." BORNEMANNUS. Cui quidem explicationi verba addita: *νομίζοντες διὰ τὴν ψυχὴν καλοὶ καλεῖσθαι* et responsum Critobuli: *ὡς τοὺς μὲν κα-*

Οὐδὲ τὸ στόμα οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, πρὸς τὸ στόμα προσοίσεις; Θάῤῥει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὐδὲ γὰρ τὸ στόμα πρὸς τὸ στόμα προσοίσω οὐδενί, ἐὰν μὴ καλὸς ᾖ. Εὐθύς, ἔφη, σύ γε, ὦ Κριτόβουλε, τοὐναντίον τοῦ συμφέροντος εἴρηκας· οἱ μὲν γὰρ καλοὶ τὰ τοιαῦτα οὐχ ὑπομένουσιν, οἱ δὲ αἰσχροὶ καὶ ἡδέως προσίενται, νομίζοντες διὰ τὴν ψυχὴν καλοὶ καλεῖσθαι. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· Ὡς τοὺς μὲν καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καταφιλήσοντος, θαῤῥῶν δίδασκε τῶν φίλων τὰ θηρατικά. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ὅταν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, φίλος τινὶ βούλῃ γενέσθαι, ἐάσεις με κατειπεῖν σου πρὸς αὐτόν, ὅτι ἄγασαί τε αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμεῖς φι- 33

μα, quae in ed. Par. Iunt. Ald. et Bessarionis interpretatione absunt, a Zeunio seclusa, a Schn. Schütz. Born. exterminata, cum Herbstio revocavi. Faceta ac lepida est haec eorundem Socratis verborum repetitio.

§. 33. ἄγασαί τε αὐτοῦ] V. adn.

λοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καταφιλήσοντος, θαῤῥῶν δίδασκε τῶν φίλων θηρατικά, refragari verissime docuit Straubius, uti cognovi e Zimmerm. Annal. phil. 1838. p. 805 sq., ubi G. Maetznerus eleganter de h. l. disserit. Scilicet Critobulus dixerat: οὐδὲ τὸ στόμα προσοίσω οὐδενί, ἐὰν μὴ καλὸς ᾖ; sed quum verbum καλός non solum de corporis, sed etiam de animi pulchritudine dici possit, Socrates hac huius verbi ambiguitate arrepta more suo iocatur, quum verbo καλός quidem de animi pulchritudine utitur, sed verbum contrarium αἰσχρός, propria sua significatione de corporis deformitate acceptum, opponit. Tali ratione Critobulus τοὐναντίον τοῦ συμφέροντος dixerat; nam qui boni et honesti (καλοί de Socratis sententia) sunt, oscula sibi dari ab eo non patientur; qui autem deformes sunt, ii lubenter quidem ab eo oscula admittent, sed ob ipsam deformitatem ab eo fastidientur. Socratis ironia intellecta Critobulus orationis ambiguitatem eo evitare studet, quod de corporis pulchritudine verbo καλός, de animi pulchritudine verbo ἀγαθός utitur (ὡς τοὺς μὲν καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καταφιλήσοντος). Totus locus venustissimus ac vere Socraticus est.

§. 33. ἐάσεις με κατειπεῖν σου πρὸς αὐτὸν] permittes mihi, ut illi de te dicam. Verbum κατειπεῖν, quod proprie est accusare, h. l. iocose de re bona dictum est (Einem Etwas nachsagen). Sic κατηγορεῖν, διαβάλλειν. Cf. Weiskium de Pleon. Gr. p. 29.

ἄγασαί τε αὐτοῦ] Rarissime verbum ἄγασθαι construitur cum genitivo personae omissa ea re, quam in aliquo admiramur. Oeconom. IV, 21: πολὺ

λος αὐτοῦ εἶναι; — Κατηγόρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὐδένα γὰρ οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. —
34 Ἐὰν δέ σου προςκατηγορήσω, ἔφη, ὅτι διὰ τὸ ἄγασθαι αὐτοῦ καὶ εὐνοϊκῶς ἔχεις πρὸς αὐτόν, ἆρα μὴ διαβάλλεσθαι δόξεις ὑπ' ἐμοῦ; — Ἀλλὰ καὶ αὐτῷ μοι, ἔφη, ἐγγίγνεται εὔνοια πρὸς οὓς ἂν ὑπολάβω
35 εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἐμέ. — Ταῦτα μὲν δή, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξέσται μοι λέγειν περὶ σοῦ πρὸς οὓς ἂν βούλῃ φίλους ποιήσασθαι· ἐὰν δέ μοι ἔτι ἐξουσίαν δῷς λέγειν περὶ σοῦ, ὅτι ἐπιμελής τε τῶν φίλων εἶ καὶ οὐδενὶ οὕτω χαίρεις ὡς φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἐπί τε τοῖς καλοῖς ἔργοις τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἧττον ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, ὅπως τε ταῦτα γίγνηται τοῖς φίλοις, οὐκ ἀποκάμνεις μηχανώμενος,

§. 34. *ἐγγίγνεται*] AFH. ἐγγίνεται V. Exc. I.
§. 35. *ἐπί τε τοῖς καλοῖς*] ACFHKG. ἐπί γε τ. κ. — *τοῖς ἑαυτοῦ*] Flor. ABC. σαυτοῦ; Par. ACKLM. σεαυτοῦ.
§. 36. *προμνηστρίδας*] Valck. ad Eur. Hipp. 589. correxit προμνηστρίας, ut formam Atticam. Nec tamen illam respuerunt Attici. V. Lob. ad Phryn. p. 256. — *ὠφελεῖν ἐπαινού-*

δὲ μᾶλλον ἄγαμαι τοῦ καταμετρήσαντός σοι καὶ διατάξαντος ἕκαστα τούτων, ubi tamen genitivi participiorum simul et personam, quam admiramur, et rem, ob quam personam admiramur, significant. Margo Steph. cum AKL. exhibet αὐτόν, sed §. 34. nulla scripturae varietas enotata est. — „Observanda hic est gradatio, qua sese excipiunt animi affectiones ad amicitiam ducentes: 1) admiratio (ἄγασαι αὐτοῦ), 2) benevolentia (εὐνοϊκῶς ἔχεις πρὸς αὐτόν), 3) studium promerendi (ἐπιμελὴς τῶν φίλων εἶ κτλ.). Quum Socrates quaerit: Permittesne mihi —? hoc vult intelligi: Num ita senties, ita loqueris, ita ages, ut vere de te dicere possim etc." WEISKIUS.

§. 34. *ἆρα μὴ*] V. ad I, 3, 11. Haec interrogatio ironice accipienda est. Omnino totus hic locus plenus est Socraticae ironiae.

Ἀλλὰ καὶ] Οὐ μόνον οὐ δόξω διαβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ κτλ., h. e. immo vero. Supra II, 3, 8. negative: ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι: ubi v. adnotata.

§. 35. *τοῖς ἑαυτοῦ*] pro σεαυτοῦ. V. ad I, 4, 9.

καὶ ὅτι ἔγνωκας] Coniunctio ὅτι cum negligentia quadam repetita est. De infinitivo a verbo ἔγνωκας (iudicasti) pendente v. Matth. Gr. T. II. §. 530, 2. Buttm. §. 144, 6. Rost. §. 129, 4. c. Kühner. T. II. §. 657. not. 2. (Gr. schol. §. 311, 4.) Apolog. §. 33: ἔγνω (Σωκράτης) τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρεῖσσον εἶναι, Hel-

καὶ ὅτι ἔγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι νικᾶν τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, πάνυ ἂν οἶμαί σοι ἐπιτήδειον εἶναί με σύνθηρον τῶν ἀγαθῶν φίλων. — Τί οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἐμοὶ 36
τοῦτο λέγεις, ὥςπερ οὐκ ἐπὶ σοὶ ὂν ὅ τι ἂν βούλῃ περὶ ἐμοῦ λέγειν; — Μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα· ἔφη γὰρ τὰς ἀγαθὰς προμνηστρίδας μετὰ μὲν ἀληθείας τἀγαθὰ διαγγελλούσας δεινὰς εἶναι συνάγειν ἀνθρώπους εἰς κηδείαν, ψευδομένας δ' οὐκ ὠφελεῖν ἐπαινούσας· τοὺς γὰρ ἐξαπατηθέντας ἅμα μισεῖν ἀλλήλους τε καὶ τὴν προμνησαμένην· ἃ δὴ καὶ ἐγὼ πεισθεὶς ὀρθῶς ἔχειν ἡγοῦμαι οὐκ ἐξεῖναί μοι περὶ σοῦ λέγειν ἐπαινοῦντι οὐδέν, ὅ τι ἂν μὴ ἀληθεύω. — Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, 37
τοιοῦτός μοι φίλος εἶ, ὦ Σώκρατες, οἷος, ἂν μέν τι αὐτὸς ἔχω ἐπιτήδειον εἰς τὸ φίλους κτήσασθαι, συλ-

σας] Par ABCKLM. *ὠφελεῖν ἐπαινεῖν*; DEFH. *ἐθέλειν ἐπαινεῖν* (quod recepit Breitenb.): ut haec sententia sit: mentiendo nolle laudare: quod Born. tum demum ferri posse ait, si antea scriptum esset: *τὰς ἀγαθὰς προμν. μετὰ μὲν ἀληθείας τἀγαθὰ διαγγέλλειν*, neque verba *τοὺς γὰρ ἐξαπατηθέντας κτλ.* tam ad *οὐκ ἐθέλειν*, quam ad *οὐκ ὠφελεῖν* explanandum inservire.

len. IV, 6, 9: *ὁ Ἀγησίλαος — ἔγνω* (decrevit) *διώκειν τοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων προςκειμένους*. VII, 1, 41.

πάνυ — ἐπιτήδειον] *Πάνυ* ab adiectivo suo aliis interiectis vocabulis diremptum est, quo maiore vi efferretur. V. nos in Gr. T. II. §. 865, 1.

οἶμαι εἶναί με] V. ad I, 4, 8.

§. 36. *ὥςπερ οὐκ ἐπὶ σοὶ ὂν*] quasi non in tua potestate sit. V. ad II, 3, 3. De vi praepositionis *ἐπὶ* v. nos in Gr. T. II. §. 612. p. 297. (Gr. schol. §. 296, II.)

Μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε — ἤκουσα] Profecto non est penes me de te, quicquid volo, dicere, uti aliquando ex Aspasia audivi, i. e. uti aliquando me edocuit Aspasia. — De *οὐχ* pro *οὐ* posito v. ad §. 11.

Ἀσπασίας] Cf. Oecon. III, 14: *συστήσω δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, ἣ ἐπιστημονέστερον ἐμοῦ σοι ταῦτα πάντα ἐπιδείξει*. V. Cobetum in Prosop. Xen. p. 73—83. De Aspasia Milesia docte disputavit Maehlyius in Philolog. VIII. anni, fasc. II. p. 213—230. Copiosissime doctissimeque ad h. l. Weiskius demonstrare conatur meram esse ironiam, qua Socrates illam mulierem laudet quasi suam magistram. Eandem quaestionem egregie explanare studuit G. Fr. Hermannus in disp. de Socratis magistris et disciplina iuvenili. Marburg. 1837. p. 19 sqq. De *προμνηστρίσιν* v. Becker. Charikl. II. p. 451.

§. 37. *οἷος — συλλαμβάνειν μοι*] ut me sis adiuturus. V. ad I, 4, 6. *οἵους τέμνειν*.

λαμβάνειν μοι· εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἐθέλοις πλάσας τι εἰπεῖν ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὠφελείᾳ. — Πότερα δ᾽ ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, δοκῶ σοι μᾶλλον ὠφελεῖν σε τὰ ψευδῆ ἐπαινῶν, ἢ πείθων πειρᾶσθαί σε
38 ἀγαθὸν ἄνδρα γενέσθαι; Εἰ δὲ μὴ φανερὸν οὕτω σοι, ἐκ τῶνδε σκέψαι· εἰ γάρ σε βουλόμενος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρῳ ψευδόμενος ἐπαινοίην, φάσκων ἀγαθὸν εἶναι κυβερνήτην, ὁ δέ μοι πεισθεὶς ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ἐπισταμένῳ κυβερνᾶν, ἔχεις τινὰ ἐλπίδα μὴ ἂν σαυτόν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι; ἢ εἴ σοι πείσαιμι κοινῇ τὴν πόλιν ψευδόμενος, ὡς ἂν

§. 37. *ὠφελεῖν*] Voss. 1. ὠφελεῖν ἄν: quod cum Schn. et Herbstio recepit Born. Si maior librorum auctoritas accederet, hanc voculam addere nequaquam dubitassem. De duplici ἄν v. ad I, 4, 14.

§. 38. *οὕτω σοι*] Iunt. Ald. G. οὕτως σοι. V. ad I, 3, 1.

εἰ δὲ μή] Exspectes ἐὰν aut ἂν δὲ μή, quum praecesserit ἂν μέν τι αὐτὸς ἔχω; sed recte observat Sauppius, ubi duo orationis membra cum conditione sibi opponantur, prius per ἐάν cum coniunctivo, posterius per simplex εἴ induci solere. Scilicet in priore membro, quod sententiam graviorem continet, conditio ita ponitur, ut simul eius effectus respiciatur; in altero membro conditio simpliciter ponitur, nulla habita ratione effectus Cf. infra III, 9, 11.

οὐκ ἂν ἐθέλοις] Oratio, quae ab οἷος apta esse debebat, transiit in enuntiationem primariam.

πλάσας] Verbum πλάττειν metaphorice notione mentiendi, comminiscendi usurpatum mediali forma usurpari solet, ut Anab. II, 6, 26. Demosth. pro Coron. p. 228, 10: δῆλον γάρ, ὡς ὁμοίως ἅπαντ᾽ ἐπλάττετο: ubi v. Bremium p. 11. Ibid. p. 304, 231. Cf. nos in Gr. T. II. §. 398, 5. (Gr. schol. §. 250, not. 4.) Quanquam etiam activa forma nonnunquam hac significatione usurpata legitur, ut Demosth. de Coron. p. 268, 121: τί λόγους πλάττεις; p. 305, 232: παραδείγματα πλάττων, etsi paulo ante dictum erat ἣν (φιλανθρωπίαν) τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος περιβαλλόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο. Plat. Phaedr. p. 246. C: πλάττομεν οὔτε ἰδόντες οὔθ᾽ ἱκανῶς νοήσαντες θεόν.

§. 38. *ἐκ τῶνδε σκέψαι· εἰ γάρ*] V. ad I, 1, 6. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα. Deinde τὴν ναῦν, navem suam. V. ad I, 1, 9.

ὡς ἂν στρατηγικῷ] Haec est scriptura omnium codicum et editionum veterum; sed haeserunt in ea editores, quia paulo post sequitur ὡς ὄντι οἰκονομικῷ. Hinc Weiskius legendum coniicit ὡς ὄντι στρατηγ., quod in omnes fere recentiores editiones migravit, aut etiam ὡς ἀνδρὶ στρατ., quod Bornemanno magis arridet. Hanc quidem orationis varietatem, quum sententiae ratio non diversa esse videatur, habere quod lectorem male habere possit, quanquam non infitias eo: tamen quum haec scriptura et omnium

στρατηγικῷ τε καὶ δικαστικῷ καὶ πολιτικῷ, ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, τί ἂν οἴει σεαυτὸν καὶ τὴν πόλιν ὑπὸ σοῦ παθεῖν; ἢ εἴ τινας ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν πείσαιμι ψευδόμενος, ὡς ὄντι οἰκονομικῷ τε καὶ ἐπιμελεῖ, τὰ ἑαυτῶν ἐπιτρέψαι, ἆρ' οὐκ ἂν πεῖραν διδοὺς ἅμα τε βλαβερὸς εἴης καὶ καταγέλαστος φαίνοιο; Ἀλλὰ συντο- 39
μωτάτη τε καὶ ἀσφαλεστάτη καὶ καλλίστη ὁδός, ὦ Κριτόβουλε, ὅ τι ἂν βούλῃ δοκεῖν ἀγαθὸς εἶναι, τοῦτο καὶ γενέσθαι ἀγαθὸν πειρᾶσθαι. Ὅσαι δ' ἐν ἀνθρώποις ἀρεταὶ λέγονται, σκοπούμενος εὑρήσεις πάσας μαθήσει τε καὶ μελέτῃ αὐξανομένας. Ἐγὼ

— *ὡς ἂν στρατηγικῷ*] V. adn. — *εἴ τινας — τὰ ἑαυτῶν*] F. *εἴ τινα — τὰ ἑαυτοῦ*: quod recepit Born. dicens parum esse probabile plures cives uni opes administrandas commissuros esse. Quae quidem causa mihi vehementer vacillare videtur.

librorum auctoritate communita sit nec quicquam habeat, quod a Graecae linguae ratione abhorreat, a me impetrare non potui, ut eam desererem. De omisso ὄντι (στρατηγικῷ ὄντι) v. ad I, 4, 10. et 5, 1.; particula autem ἂν non iungenda est cum hoc omisso participio, ut sit: *σοί, ὡς ἂν εἴης στρατηγικός;* sed referenda ad omissum et ex antecedenti *πείσαιμι* eliciendum optativum *πείσειεν*, ut oratio completa sic sese habeat: *εἰ τὴν πόλιν ψευδόμενός σοι ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι πείσαιμι, ὡς ἄν τις αὐτὴν πείσειεν, εἰ σὺ εἴης στρατηγικός*. Infra III, 6, 4: *ὁ Γλαύκων διεσιώπησεν, ὡς ἂν τότε σκοπῶν, ὁπόθεν ἄρχοιτο*, i. e. *ὡς ἂν διασιωπήσειεν, εἰ τότε σκοποίη, ὁπ. ἄρχοιτο*. 8, 1: *ἀπεκρίνατο, οὐχ ὥςπερ οἱ φυλαττόμενοι, μή πῃ ὁ λόγος ἐπαλλαχθῇ, ἀλλ' ὡς ἂν πεπεισμένοι μάλιστα πράττειν τὰ δέοντα*, i. e. *ἀλλ' ὡς ἄν τινες ἀποκρίναιντο, εἰ πεπεισμένοι εἴησαν κτλ.* Bornemannus apte comparat Cyrop. I, 3, 8. Adde VII, 4, 3. Cf. Schaeferum in Appar. ad Demosth. T. II. p. 268. et nos in Gr. T. II. §. 456. [(Gr. schol. §. 260, 5)b).] Hinc apparet, quî particulae *ὡς ἂν* significationem Latini quasi induerint, et quid discriminis intersit inter *ὡς ἂν στρατηγικῷ ὄντι* et inter *ὡς στρατηγικῷ ὄντι*. Scilicet prius notat rem per comparationem: wie wenn, als ob; posterius rem refert ad loquentis mentem vel cogitationem, ut haec insit sententia: dicens te esse artis imperatoriae peritum. V. adnotata in I, 1, 4.

τί ἂν οἴει σεαυτὸν — παθεῖν;] V. ad I, 4, 8.

§. 39. *συντομωτάτη — ἀγαθὸν πειρᾶσθαι*] De hac sententia v. quae collata sunt ad I, 7, 1. De seqq. *ἐν ἀνθρώποις* v. ad III, 6, 2.

*Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ K., οὕτως οἶμαι δεῖν *ποιεῖν* ἡμᾶς· εἰ δὲ σύ*] Sic hunc locum emendandum existimavi codicum auctoritate nisus, nisi quod cum Brodaeo *ποιεῖν* interserui, quod etiam Bessario legisse videtur, qui sic vertit: sic esse faciendum arbitror. Vat. 1. 2., Flor. A.B.C., septem Par. ha-

*μὲν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, οὕτως οἶμαι δεῖν *ποιεῖν* ἡμᾶς· εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γιγνώσκεις, δίδασκε. — Καὶ ὁ Κριτόβουλος· Ἀλλ' αἰσχυνοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀντιλέγων τούτοις· οὔτε γὰρ καλὰ οὔτε ἀληθῆ λέγοιμ' ἄν.*

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Expositis supra Socratis de amicitia praeceptis, iam Xenophon enarrat, quomodo ille amicorum inopiae et angustiis occurrere studuerit quum docendo (c. VII – IX), tum exhortandis eis ad mutuum sibi ferendum auxilium (c. X).

Hoc capite Socrates docet, si quis liberaliter educatus inopia prematur, ei non solum non turpe esse, sed etiam honestum, quas didicerit res ad vitam sustentandam utiles, licet earum tractatio libero homine minus digna videatur, strenue peragere.

---

1 *Καὶ μὴν τὰς ἀπορίας γε τῶν φίλων τὰς μὲν δι' ἄγνοιαν ἐπειρᾶτο γνώμῃ ἀκεῖσθαι, τὰς δὲ δι' ἔνδειαν*

§. 39. *ἡμᾶς ταύτῃ θηρᾶσθαι*] V. adn. — *γιγνώσκεις*] Par. A B C H. *γινώσκεις*. V. Excurs. I.

CAP. VII. §. 1. *Καὶ μὴν*] Sic Ern. ex edd. pro *καὶ μέν*. Pariter paulo post *ἀλλὰ μήν* pro *ἀλλὰ μέν*. Cf. ad II, 3, 19.

bent *ἐγὼ μ. οὖν, ὦ Κ., οἶμαι δεῖν ὑμᾶς· εἰ δὲ σύ*, neque aliter Flor. E. et Par. D., nisi quod *ἡμᾶς* pro *ὑμᾶς* habent et Par. D. *οὐδὲ σύ* pro *εἰ δὲ σύ*. Quod addidi *οὕτως*, legitur in Par. B. et Voss. 1. Hic Voss. 1. post *δεῖν* addit *θηρᾶν*: unde Ernestius edidit *ὦ Κ., οὕτως οἶμαι δεῖν θηρᾶν ἡμᾶς*, Breitenb. *οὕτως οἶμαι δεῖν ἡμᾶς θηρᾶσθαι*. Schützius e margine edit. Romanae scripsit *ὦ Κρ. οἶμαι δεῖν ἡμᾶς ταύτῃ θηρᾶσθαι*. Stephanus edidit *ὦ Κ., οὕτως οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ταύτας θηρᾶσθαι*, sed incertum est, unde hanc scripturam duxerit. Bornemannus in praef. p. XIII sq. scribendum suspicatur *ὦ Κ., οὕτως οἶμαι· εἰ δὲ σύ* aut *ὦ Κ., οὕτως οἶμαι ποιεῖν ἡμᾶς· εἰ δὲ σύ*. Post *δεῖν* facile excidere potuit *ποιεῖν*; scriptura autem *θηρᾶν* aut *θηρᾶσθαι*, quae admodum debili codicum auctoritate nititur, non dubito quin sit interpretamentum verbi *ποιεῖν*.

σύ πως ἄλλως] Uti saepe *τὶς* enclitica media in oratione substantivo suo praemittitur, ita *πως* aliaeque encliticae. Cf. IV, 6, 9: *ἔχοις ἄν πως ἄλλως εἰπεῖν*;

CAP. VII. §. 1. *τὰς ἀπορίας — τὰς μὲν — τὰς δὲ*] V. ad II, 1. 4.

ἃ σύνοιδα αὐτῷ] Optime

διδάσκων κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. Ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἃ σύνοιδα αὐτῷ. Ἀρίσταρχον γάρ ποτε ὁρῶν σκυθρωπῶς ἔχοντα· Ἔοικας, ἔφη, ὦ Ἀρίσταρχε, βαρέως φέρειν τι· χρὴ δὲ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις· ἴσως γὰρ ἄν τί σε καὶ ἡμεῖς κουφίσαιμεν. Καὶ ὁ Ἀρίσταρχος· Ἀλλὰ μήν, ἔφη, 2
ὦ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γέ εἰμι ἀπορίᾳ· ἐπεὶ γὰρ ἐστασίασεν ἡ πόλις, πολλῶν φυγόντων εἰς τὸν Πειραιᾶ

§. 2. *εἰς τὸν Πειρ.*] V. adn. — *εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ*] F. *εἶναι τοῦ ἐν τ. οἰκ.*, unde Gailius *ποῦ*, Schn. *τούς*, Born. *ὁμοῦ* fuisse suspicantur.

de *συνειδέναι* verbi significatione exposuit Guil. Straubius in Lips. Annal. phil. 1839. V. Suppl. p. 475 sq. Vere statuit *συνειδέναι* natura sua non esse: scire cum aliquo, sed: scire cum altero, i. e. cum ipso rei, de qua potissimum quaeritur, auctore; illud autem scire in eum solum cadere, qui ipse rei, quum fieret, interfuerit; hinc *συνειδέναι* simul hanc habere vim, ut significet scire aliquid ita, ut testis (Zeuge) eius esse possis (cf. Anab. VII, 6, 18.); Graeco igitur verbo respondere Latinum conscius, quod item testem et idcirco participem alicuius facti significet. Hinc intelligitur, quae sit ratio locutionis *συνειδέναι ἑαυτῷ*, cui plane respondet Lat. conscium sibi esse. Subiectum ex duabus quasi personis constans ponitur, quarum altera eius, quod altera fecit, arbitra est. Ergo nostro loco hoc dicitur: dicam ea, quibus quum ab eo dicerentur, interfui aut quorum testis auritus sum. Anab. VII, 6, 18. Oecon. III, 7. Symp. IV, 62. Ubi autem verbum *συνειδέναι* dicitur de eis rebus, quas quis non potest cognitas habere, ibi rhetoricus quidam huius verbi usus statuendus videtur, quo quis rebus ipse interfuisse fingitur, ut Isocr. Areop. c. 19: *σύνοιδα τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥκιστα χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει.* Plat. Phaedon. p. 92. D: *ἐγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσι* verbum *συνειδέναι*, quod proprie est personarum, transfertur ad *λόγους*, qui personarum instar positi sunt.

Ἀρίσταρχον] Quis fuerit, aliunde non constat. De plurativo *ἡμεῖς* modestiae causa pro singulari posito v. ad I, 2, 46.

§. 2. *Ἀλλὰ μήν — ἐν πολλῇ γέ εἰμι ἀπορίᾳ*] Ja fürwahr ich befinde mich in grosser Verlegenheit. De hoc particularum *ἀλλὰ μὴν — γέ* usu v. ad I, 1, 6.

ἐστασίασεν ἡ πόλις] „Cum Lysander urbem cepisset et dominatum triginta tyrannorum instituisset, ii, qui statum popularem et pristinam libertatem cupiebant, (duce Thrasybulo) occupato Piraeeo adversus eos, qui oligarchiam defendebant, bellum gerebant. Hanc seditionem descripsit Xenoph. Hellen. II, 4." SCHNEIDERUS.

εἰς τὸν Πειραιᾶ] Sic in codd. BCDF. recte scriptum est pro vulg. *ὡς τὸν Π.* Corruptela e sequenti *ὡς* orta videtur. Praepositionem autem *ὡς* non usurpari nisi de personis et de re-

συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμέναι ἀδελφαί τε καὶ ἀδελφιδαῖ καὶ ἀνεψιαὶ τοσαῦται, ὥςτ' εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρεςκαίδεκα τοὺς ἐλευθέρους· λαμβάνομεν δὲ οὔτε ἐκ τῆς γῆς οὐδέν· οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατοῦσιν αὐτῆς· οὔτε ἀπὸ τῶν οἰκιῶν· ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν τῷ ἄστει γέγονε· τὰ ἔπιπλα δὲ οὐδεὶς ὠνεῖται, οὐδὲ δανείσασθαι οὐδαμόθεν ἔστιν ἀργύριον, ἀλλὰ πρότερον ἄν τίς μοι δοκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ζητῶν εὑρεῖν ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. Χαλεπὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀπολλυμένους, ἀδύνατον δὲ τοσούτους τρέφειν ἐν τοιούτοις πράγμασιν.
3 Ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης· Τί ποτέ ἐστιν,

τεσσαρεςκαίδεκα] V. adn. — τὰ ἔπιπλα δὲ] Par. ADH. τὰ δ' ἔπ. οὐδείς. — μοι δοκεῖ] Sic cum Par. Steph.;

gionum urbiumque personarum loco positarum nominibus hodie satis constat. V. Bornemannum ad h. l. quosque laudat Hermannum ad Soph. Trach. 365. et Goellerum ad Thucyd. VIII, 103. Adde Matthiae. T. II. §. 578. i. Kühner. T. II. §. 604. (Gr. schol. §. 290, 3.) Doederlinum, qui in Specim. Soph. p. 39. et in Philolog. Beiträg. a. d. Schweiz p. 303 sqq. ὡς etiam cum rebus inanimatis coniungi praefracte contendit, fuse et accurate confutavit Poppo ad Thuc. Part. III. Vol. I. p. 318—320. Etiam Hellen. l. d. §. 10. de eadem re legitur εἰς τὸν Πειραιᾶ.

συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ — ἀνεψιαὶ τοσαῦται, ὥστ' εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρεςκαίδεκα] Exspectes ὥστε ἦσαν, quia consecutio non in cogitatione, sed in re ipsa posita videtur. At videtur tantum res sic sese habere. Nam consecutio non ad totam enuntiationem relata est, sed ad unum eius membrum: τοσαῦται. Scilicet e multitudinis notione ducitur consecutio. Multitudinis autem notio non adverbiali modo relata est ad enuntiationis praedicatum, sed tanquam attributum ad personas. Ubi igitur consecutio designatur e ποιότητι vel ποσότητι ducta, ponitur infinitivus. Cf. §. 3. περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ πλουτεῖν. §. 6. Notus est usus infinitivi, ubi consecutio indicatur ex alicuius indole ducta, ut I, 2, 1. III, 3, 4. 11, 8. IV, 8, 11. V. Rost. Gr. §. 122. 9. b. Kühner, T. II. §. 825, 3. (Gr. schol. §. 341, 3.)

ἐν τῇ οἰκίᾳ] in mea domo. V. ad I, 1, 9.

τεσσαρεςκαίδεκα] Vulgo τεσσαρακαίδεκα, quod Schneiderus Stephani in ed. priore hortatu in τεσσαραςκαίδεκα mutavit. Stephani ed. altera et reliqui libri exhibent τεσσαρεςκαίδεκα, quod optimo iure recepit Bornemannus; nam quanquam haec non declinata forma ionismi et posterioris aetatis Atticorum magis propria est, uti ex exemplis Lobeckii diligentia ad Phrynich. p. 409. collectis apparet, tamen eam nemo facile Xenophonti abiudicet, qui sciat, quam multis hic utatur

ἔφη, ὅτι ὁ Κεράμων μὲν πολλοὺς τρέφων οὐ μόνον ἑαυτῷ τε καὶ τούτοις τὰ ἐπιτήδεια δύναται παρέχειν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥςτε καὶ πλουτεῖν, σὺ δὲ πολλοὺς τρέφων δέδοικας, μὴ δι' ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων ἅπαντες ἀπόλησθε; — Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ὁ μὲν δούλους τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους. — Καὶ 4
πότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ σοὶ ἐλευθέρους οἴει βελτίους εἶναι ἢ τοὺς παρὰ Κεράμονι δούλους; — Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τοὺς παρὰ ἐμοὶ ἐλευθέρους. — Οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὸν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίαις εἶναι; — Νὴ Δί', ἔφη· ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας

edd. primae et E. G. δοκῇ; Par. H. δοκῇ μοι.
§. 4. εὐπορεῖν] Edd. pr. et F. εὐποιεῖν.

formis, quae a germano Atticismo abhorreant.

τοὺς ἐλευθέρους] „Nota vim articuli: quatuordecim et ii quidem liberi homines, ut de servis nihil dicam." ERNESTIUS. Τοὺς ἐλευθέρους subiectum est, τεσσαρεσκαίδεκα praedicatum. Masculinum de feminis ponitur, ubi omnino personarum genus designandum est, nulla sexus habita ratione. Cf. paulo infra τοὺς οἰκείους — τοσούτους. Postea autem (§. 8), uti recte docet Ernestius, ubi de lanificio et reliquis, quae apud Graecos feminarum propria sunt, agitur, feminino utitur genere. V. Matthiae. T. II. §. 436, 2. Rost. §. 100. not. 12. Kühner. T. II. §.430. c. (Gr. schol. §. 241, not. 11.)

λαμβάνομεν ἐκ τῆς γῆς] Supra I, 3, 5: ὥςτε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα, i. e. sibi parare. Infra II, 9, 4.: ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν, quod Schneiderus bene explicat per: reditum et vectigal habere ex calumniatorum fraudulentia persequenda: quo cum loco apposite contulit Demosth. c. Theocrin. p. 1341: ζῶντες ἀπὸ τοῦ συκοφαντεῖν οὔ φασι λαμβάνειν ἀπὸ τῆς πόλεως.

ὀλιγανθρωπία] „Cives enim multi a tyrannis occisi fuerant, alii in Piraeeum confugerant, partim Megara et Thebas migrarant, uti narrat Xen. Hellen. II, 4." SCHNEIDERUS. Cf. Sallust. Catil. LI, 28–31.

πρότερον] respondet Latino prius, citius.

περιορᾶν ἀπολλυμένους] v. Matthiae. T. II. §.550, 7. Buttm. §.144, 6. Rost. §.129. 4. d. Kühner. T. II. §. 660. V. [Gr. schol. §. 310, 4, e).]

ἐν τοιούτοις πράγμασιν] „hoc rerum statu; rebus sic se habentibus." ERNEST.

§. 3. ὁ Κεράμων] alias non commemoratur. Articulus habet h. l. vim δεικτικήν, Ceramo ille. Postea §.4. dicit sine articulo παρὰ Κεράμωνι. De re ipsa v. Becker. Charikl. II. p. 37.

§. 4. Νὴ Δί', ἔφη] Zeunius et Schneiderus h. l. responsum negans desiderantes legendum putant μὰ Δί', ἔφη. Finckhius in Annal. phil.

5 τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθερίως πεπαιδευμένους. — Ἆρ' οὖν, ἔφη, τεχνῖταί εἰσιν οἱ χρήσιμόν τι ποιεῖν ἐπιστάμενοι; — Μάλιστά γε, ἔφη. — Οὐκοῦν χρήσιμά γ' ἄλφιτα; — Σφόδρα γε. — Τί δὲ ἄρτοι; — Οὐδὲν ἧττον. — Τί γάρ; ἔφη, ἱμάτιά τε ἀν-

§. 5. *χιτωνίσκοι*] „Cum in seqq. *χλανιδοποιία* tantum commemoretur, nec *χιτων.* habeant, quod iis respondeat, *χλανίδες* substitui voluit Valck., *χλανίσκια* Zeun." SCHN. Frustra. — *ὡς ἐγῷμαι*] V. adn.

Lips. 1828. p. 291. recte refutavit sententiam Herbstii, qui ex antecedentibus *οὐκοῦν αἰσχρόν* repetendum censet *οὐκ αἰσχρόν*, quod fieri nequit, quia negatio *οὐκοῦν* non pertinet ad *αἰσχρόν*, sed ad interrogationem, et ipse *νὴ Δία* h. l non universam antecedentem interrogationem, sed tantum verba: *τὸν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίαις εἶναι* (profecto ille in abundantia vivit, ego in egestate; neque id mirum est, nam etc.) affirmare dicit, comp. §. 14., ubi *ναὶ μὰ Δία* sic explicandum putat: Profecto id facit dominus, quod dicis; sed iure id facit, nam etc. Bornemannus nostrum locum cum IV, 6, 10. et Symp. V, 1. componens formulam *νὴ Δία* ipsam per se nec affirmare nec negare credit, sed posse eam etiam ibi collocari, ubi negatio in interrogatione posita ad verbum pertineat aut iurandi formulam adversantis particula excipiat. Videtur igitur V. D. de hoc loco idem sentire, quod Herbstius: quod eo magis miror, quod ille ad Symp. V, 1. p. 157. multo meliora docuit. Nostri loci ratio simplicissima est. Scilicet Aristarchus, quo Socratis interrogatio tendat, non intelligens, respondet: Turpe sane est me in summa inopia versari; nam mihi alendi sunt homines liberaliter educati, quos in meliore conditione vivere par est quam servos viles. Alia ratio est in eis locis, in quibus post *νὴ Δία* ex interrogatione, in qua negatio inest, haec negatio repetenda est; in eiusmodi locis vocabulum cum negatione coniunctum habet vim positivam, ut *οὐκ ἀνθίστασθαι* est fugere, vitare, *οὐκ ἀνδρεῖος* idem fere quod ignavus. Ergo haec positiva vis, quae inest in his verborum coniunctionibus, sequenti *νή* confirmatur. Symp. V, 1: *Ὁ δὲ Καλλίας ἔφη· Σὺ δὲ δή, ὦ Κριτόβουλε, εἰς τὸν περὶ τοῦ κάλλους ἀγῶνα πρὸς Σωκράτην οὐκ ἀνθίστασαι; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης*, scil. *οὐκ ἀνθίσταται*. Infra IV, 6, 10. Socrati interroganti: *Οἱ ἄρα μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ μὴ εἰδέναι, τί ἐστιν, οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσι;* respondet Euthydemus: *Νὴ Δί', ἔφη* (scil. *οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσι*)· *πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν τε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν*: ubi verbis *πολλοὶ — ἀνδρεῖοι εἶεν* positiva vis verborum *οὐκ ἀνδρεῖοι* satis clare significatur. Ab omnibus autem quos adhuc tractavimus locis differt ille, quem §. 14. legimus: *Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν — οὐδὲν δίδως, — τῷ δὲ κυνὶ — μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου. Τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· Ναὶ μὰ Δία· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων;* ibi enim ovis oratio neque interrogative est pronuntiata neque

δρεῖα καὶ γυναικεῖα καὶ χιτωνίσκοι καὶ χλαμύδες καὶ
ἐξωμίδες; — Σφόδρα γε, ἔφη, καὶ πάντα ταῦτα
χρήσιμα. — Ἔπειτα, ἔφη, οἱ παρὰ σοὶ τούτων οὐ-
δὲν ἐπίστανται ποιεῖν; — Πάντα μὲν οὖν, ὡς ἐγῷ-
μαι. — Εἶτ' οὐκ οἶσθα, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τούτων, 6

§. 6. *Κύρηβος*] Sic Born. et Cor. e coni.; Vind. 1. Par. CDE. marg. G. Steph. *Κυρικός;* Vat. 1. Flor. A. Par. A. G. pr. m. H. *Κυριβός;* Par. B. *Κυριακός;* F. *Κυρινός;* Valck. *Κόροιβος* aut *Κυρηβίων,* Ruhnk. *Κυκήβιος* legendum coniiciunt, ad canem, sed ad dominum directa. Hinc sequitur formulam iurandi *ναὶ μὰ Δία* a cane non ita usurpari, ut respondeatur ad ea, quae ovis domino dixerat, sed pertinere tantum ad confirmanda ea, quae canis cogitavit: Profecto dominus iustissime agit; ego enim is sum, qui vos ipsas servo.

§. 5. *ἱμάτια*] *ἱμάτιον* (pallium, ein Oberkleid), quod et viri et mulieres gestabant, respondet fere Romanorum togae, qua non solum viri, sed etiam mulieres, plerumque tamen domi tantum utebantur; *χιτών* est vestis interior (Romanorum tunica); *χιτωνίσκος* (tunicula) ab Ammonio viris, ut *χιτώνιον* mulieribus tribuitur; sed Pollux VII, 55. *χιτωνίσκους* virginibus tribuit; *χλαμύς* est pallium crassius (Pollux X, 124) forma magis ovata, quam rotunda; *ἐξωμίς* erat vestis brevior servorum et hominum de vulgo. Etym. M. addit eam unius manicae fuisse servorum, binis manicis instructam, quibus tamen brachia non tegerentur, liberorum et civium. V. Weiskium, qui in partes vocat Perizon. ad Aelian. V. H. IX, 3!; Herbstium, qui de chlamyde comparat Dorvillium ad Charit. p. 384 et de *ἐξωμίδι* Gell. VII, 12. Polluc. VII, 47. et P. Fr. A. Nitschium in: Beschreib. des — Zustandes der Gr. T. I. p. 619 sqq.

Ἔπειτα] Et tamen. V. ad I, 2, 26. Sic §. 6: *Εἶτ' οὐκ οἶσθα —*; §. 7: *Ἔπειτ', ἔφη κτλ.*

Πάντα μὲν οὖν] Particulae *μὲν οὖν* vel coniunctim scriptae *μενοῦν,* in responsione usurpari solitae, vel corrigendi habent vim, ut respondeant Latinorum immo (uti h. l.), vel confirmandi (utique). Infra III, 8, 4. 9, 14. IV, 6, 10. Hieron. X, 2: *ἢ λέγεις, ὡς φιλίαν κτησάμενος ἄρχων οὐδὲν ἔτι δεήσεται δορυφόρων; — Ναὶ μὰ Δία, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, δεήσεται μενοῦν,* i. e. immo vero indigebit. Oecon. 7, 37, ubi v. Breitenb. V. nos in Gr. T. II. §. 698. b. et §. 840. g. §. 594. not. et §. 701. e. (Gr. schol. §. 316, not.)

ὡς ἐγῷμαι] Sic recte editum est e Iunt. Ald. Par., in quibus est *ὡς ἐγ' ᾦμαι.* D. habet *ὡς ἔγωγε οἶμαι* et F. *ὡς ἐγὼ οἶμαι.* Krügerus ad Anab. III, 1, 35., ubi Porsonus pro vulg. *ἡμῖν δέ γ' οἶμαι* acute legendum coniecit *ἡμῖν δ' ἐγῷμαι,* veretur, ne haec crasis, licet frequentissima sit apud Platonem, quanquam is nonnunquam se abstinet hac crasi (v. Schneider. ad Civit. I. p. 333. B.), Xenophontea sit. Sed recte observat Bornemannus etiam Cyrop. III, 3, 32 in Guelf. et Par. A. B legi *ἐγῷδ'* pro vulg. *ἐγὼ οἶδ'.* Etiam infra §. 9. recte restitutum est *ὡς ἐγῷμαι*; ubi v. Var. Scr.

§. 6. *ἀφ' ἑνὸς*] V. ad I, 2, 14.

ἀλφιτοποιίας, Ναυσικύδης οὐ μόνον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὗς πολλὰς καὶ βοῦς καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥςτε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λειτουργεῖν, ἀπὸ δὲ ἀρτοποιίας Κύρηβος τήν τε οἰκίαν πᾶσαν διατρέφει καὶ ζῇ δαψιλῶς, Δημέας δὲ ὁ Κολλυτεὺς ἀπὸ χλαμυδουργίας, Μένων δ' ἀπὸ χλανιδοποιίας, Μεγαρέων δ' οἱ πλεῖστοι, ἔφη, ἀπὸ ἐξωμιδοποιίας διατρέφονται; — Νὴ Δί', ἔφη· οὗτοι μὲν γὰρ ὠνούμενοι βαρβάρους ἀνθρώπους ἔχουσιν, ὥςτ' ἀναγκάζειν ἐργάζεσθαι ἃ καλῶς ἔχει, ἐγὼ δ' ἐλευθέρους τε καὶ συγγενεῖς. —
7 Ἔπειτ', ἔφη, ὅτι ἐλεύθεροί τ' εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι, οἴει χρῆναι μηδὲν αὐτοὺς ποιεῖν ἄλλο ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν; Πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων τοὺς οὕτω ζῶντας ἄμεινον διάγοντας ὁρᾷς καὶ μᾶλλον εὐδαιμονίζεις ἢ τοὺς ἃ ἐπίστανται χρήσιμα πρὸς τὸν

nominis formam Κιριβός vulgatam Graecis inusitatam fuisse censentes. — πλεῖστοι, ἔφη] A B C D F H L. omitt. ἔφη. V. indicem in v. φάναι.

§. 7. ἐπιμελομένους] Steph. et Par. C. ἐπιμελουμένους. V. ad I, 2, 22. — ἐργασίαν] F. et D. ἐνέργειαν: quod voca-

Ναυσικύδης] V. Cobetum in Prosop. Xen. p. 86 sq.

λειτουργεῖν] V. Boeckh. Staatshaushalt. d. Athen. T. I. p. 481 sqq. Oecon. II, 6. de Rep. Ath. I, 3. et 13. Cf. Benseler. Isocr. Arop. §. 25. p. 201.

Κύρηβος] Sic dedit Bornemannus cum Coraio, qui excitat Phot. Lex. Κυρήβια· πίτυρα καὶ τὰ τῶν κριθῶν ἀποβρέγματα. Cf. ab illo provocatos Suidam, Hesychium, Zonaram p. 1270, Galenum in Hippocr. Glossar. Apud Aristophan. in Equit. 254. legitur κυρηβιοπώλης. Cf. Cobetum in Prosop. Xen. p. 87.

Κολλυτεὺς] Κολλυτὸς erat δῆμος (pagus) Atticus, et quidem tribus Aegeidis.

Μεγαρέων] Aristoph. Acharn. 519: ἐσυκοφάντει Μεγαρέων τὰ χλανίσκια.

ὥστ' ἀναγκάζειν] Bornemannus et Sauppius ὥστε recte explicant per: ea conditione ut. V. Rost. Gr. §. 122. II, 9. Kühner. T. II. §. 825, c. [Gr. schol. §. 341, 3, d.]

ἃ καλῶς ἔχει] Scil. ἐργάζεσθαι. V. ad II, 1, 32.

§. 7. μαθεῖν — μνημονεύειν — ὑγιαίνειν τε καὶ ἰσχύειν — κτήσασθαι τε καὶ σώζειν] Tirones advertant, quam eleganter scriptor tempora variaverit. Cf. adnotata in III, 11, 10.

ὠφέλιμα ὄντα — χρήσιμα] De neutro post feminina illato v. Matthiae. T. II. §.

βίον, τούτων ἐπιμελομένους; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν αἰσθάνῃ τοῖς ἀνθρώποις πρός τε τὸ μαθεῖν ἃ προςήκει ἐπίστασθαι καὶ πρὸς τὸ μνημονεύειν ἃ ἂν μάθωσι καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε καὶ ἰσχύειν τοῖς σώμασι καὶ πρὸς τὸ κτήσασθαί τε καὶ σώζειν τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ὠφέλιμα ὄντα, τὴν δὲ ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν οὐδὲν χρήσιμα; Ἔμα- 8
θον δὲ ἃ φῂς αὐτὰς ἐπίστασθαι πότερον ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸν βίον, οὔτε ποιήσουσαι αὐτῶν οὐδέν, ἢ τοὐναντίον, ὡς καὶ ἐπιμεληθησόμεναι τούτων καὶ ὠφεληθησόμεναι ἀπ' αὐτῶν; ποτέρως γὰρ ἂν μᾶλλον ἄνθρωποι σωφρονοῖεν, ἀργοῦντες ἢ τῶν χρησίμων ἐπιμελούμενοι; ποτέρως δ' ἂν δικαιότεροι εἶεν, εἰ ἐργάζοιντο ἢ εἰ ἀργοῦντες βουλεύοιντο περὶ τῶν ἐπιτηδείων; Ἀλλὰ καὶ νῦν μέν, ὡς ἐγῷμαι, οὔτε 9
σὺ ἐκείνας φιλεῖς, οὔτε ἐκεῖναι σέ· σὺ μὲν ἡγούμε-

bulum ante Aristotelis tempora non in usu fuisse docet Born.
§. 9. *ὡς ἐγῷμαι*] Sic margo Steph. et Par. BCL. et marg. G. Vulgo *ὡς ἐγὼ οἶμαι*. Cf. §. 5. — *προστατήσῃς*] Sic pro vulg. *προστάτης ᾖς* correxit Reisk., neque aliter legitur in libris Vind. 2. Flor. ABCE.

441, 1. Buttm. §. 129, 5. Rost. §. 100, 5, b). Kühner. T. II. §. 431,2. [Gr. schol. §. 242, 1, β).] Cf. infra III, 1, 7.
§. 8. *Ἔμαθον δὲ — πότερον*] Cum vi praemissum est verbum *ἔμαθον* particulae interrogativae *πότερον*. Infra III, 5, 2: *Σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἴει πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι ἢ ἐξ Ἀθηνῶν;* III, 9, 1. IV, 2, 20. 6, 5. Sympos. IV, 2., ubi cf. Herbstium. Cf. ad III, 5, 13.
ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα — οὔτε ποιήσουσαι] putantes neque utilia haec esse —, nec se eorum quicquam esse facturas. De particula *ὡς* participio praemissa v. ad II, 2, 3.
ἐπιμεληθησόμεναι] Unus codex E. exhibet *ἐπιμελησόμεναι*, quae est vulgaris huius verbi futuri forma. Ac profecto non sine aliqua veritatis specie suspicari mihi videor formam *ἐπιμεληθησόμεναι* originem suam debere subsequenti *ὠφεληθησόμεναι* (de quo v. ad I, 1, 8.). Nam alias Xenophon vulgari huius verbi futuri forma utitur, ut II, 8, 3. *συνεπιμελησομένου*.
§. 9. *Ἀλλὰ καὶ νῦν μέν*] Iniuria Schneiderus vocabulum *καί* ut suspectum seclusit. Socrates enim enumeratis desidiae incommodis novum addit: sed, ut nunc quidem res comparatae sunt, etiam hoc incommodum accedit, ut inter vos aversemini De translata voculae *νῦν* notatione (rebus sic se habentibus) v. nos in Gr. T. II. §. 690, 2.

νος αὐτὰς ἐπιζημίους εἶναι σεαυτῷ, ἐκεῖναι δὲ σὲ ὁρῶσαι ἀχθόμενον ἐφ' ἑαυταῖς. Ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος μείζω τε ἀπέχθειαν γίγνεσθαι, καὶ τὴν προγεγονυῖαν χάριν μειοῦσθαι. Ἐὰν δὲ προστατήσῃς, ὅπως ἐνεργοὶ ὦσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις ὁρῶν ὠφελίμους σεαυτῷ οὔσας, ἐκεῖναι δὲ σὲ ἀγαπήσουσιν αἰσθόμεναι χαίροντά σε αὐταῖς, τῶν δὲ προγεγονυιῶν εὐεργεσιῶν ἥδιον μεμνημένοι τὴν ἀπ' ἐκείνων χάριν αὐξήσετε καὶ ἐκ τούτων φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἕξετε. Εἰ μὲν τοίνυν αἰσχρόν τι ἔμελλον ἐργάσασθαι, θάνατον ἀντ' αὐτοῦ προαιρετέον ἦν· νῦν δὲ ἃ μὲν δοκεῖ κάλλιστα καὶ πρεπωδέστερα γυναικὶ εἶναι ἐπίστανται, ὡς ἔοικε· πάντες δὲ ἃ ἐπίστανται ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα καὶ κάλλιστα καὶ

§. 10. πρεπωδέστερα] V. adn. — γυναικὶ] FLM. exhibent γυναιξίν: quod nescio cur a Schneidero, Born. aliisque praelatum sit. Immo illa scriptura multo exquisitior est. — λυσιτελεῖ] D. et F. λυσιτελήσει: quod Breitenb. in censura laud. p. 252. ob seq. futurum a librario positum recte censet.

κίνδυνος μείζω — ἀπέχθειαν γίγνεσθαι, καὶ — μειοῦσθαι] Plerumque κίνδυνος cum μή et coniunctivo vel optativo construitur; de infinitivo v. Sturz. d. X. T. II. p. 744 sq. et nos ad Anab. VI, 1, 21.

ὁρῶν — αἰσθόμεναι] Tu illas diliges, quum vides (ὁρῶν) illas tibi utiles esse; illae autem te diligent, postquam cognoverint (αἰσθόμεναι) te eis delectari.

τὴν ἀπ' ἐκείνων] Scil. εὐεργεσιῶν.

§. 10. προαιρετέον ἦν] Sine ἄν, uti Latini, gerundivo indicativum pro coniunctivo addere solent. (Verte igitur: Si in animum inducerent turpe quid admittere, praeferenda erat mors.) V. nos in Gr. T. II. §. 821, 3. (Gr. schol. §. 260, not. 3. et de lingua Latina in Gr. L. §. 108, 3.) et ad Ciceronis Tuscul. I, 49, 116.

κάλλιστα καὶ πρεπωδέστερα] Miror hanc elegantem et exquisitam omnium fere librorum scripturam ab editoribus spretam et in eius locum suffectum esse κ. κ. πρεπωδέστατα, quod, olim a Reiskio coniectum, trium tantum codd. DFL. (et sec. manu G.) auctoritate nititur. Significare voluit: nunc autem illae norunt, quae pulcherrima sunt et magis decora mulieribus quam quaevis alia ars. Cf. nos in Gr. T. II. §. 591. et adnotata in II, 9, 4. et Stallbaumium ad Plat. Phileb. p. 55, D. p. 317. ed. Goth. et ad Gorg. p. 490. E. ed. II.

§. 11. πρόσθεν μὲν — νῦν δέ] V. ad I, 6, 5. De v. οὐ προσίεμαι v. ad. II, 6, 18.

ἀφορμὴν] Ἀφορμή omnino significat id, unde quis proficiscitur ad aliquid efficiendum; hinc dicitur de omnibus rebus, quarum ope aliquid efficere li-

ἥδιστα ἐργάζονται. Μὴ οὖν ὄκνει, ἔφη, ταῦτα εἰςηγεῖσθαι αὐταῖς, ἅ σοί τε λυσιτελεῖ κἀκείναις, καί, ὡς εἰκός, ἡδέως ὑπακούσονται. — Ἀλλά, νὴ τοὺς 11
θεούς, ἔφη ὁ Ἀρίσταρχος, οὕτως μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥςτε πρόσθεν μὲν οὐ προςιέμην δανείσασθαι εἰδώς, ὅτι ἀναλώσας ὅ τι ἂν λάβω οὐχ ἕξω ἀποδοῦναι, νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων ἀφορμὴν ὑπομένειν αὐτὸ ποιῆσαι.

Ἐκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν ἀφορμή, ἐωνήθη δὲ 12
ἔρια· καὶ ἐργαζόμεναι μὲν ἠρίστων, ἐργασάμεναι δὲ ἐδείπνουν, ἱλαραὶ δὲ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν· καὶ ἀντὶ ὑφορωμένων ἑαυτὰς ἡδέως ἀλλήλας ἑώρων· καὶ αἱ μὲν ὡς κηδεμόνα ἐφίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμους ἠγάπα. Τέ-

§. 11. *οὕτως μοι*] Sic recte Iunt. Ald. BCDGH. pro vulg. *οὕτω μοι*. V. ad I, 3, 1. — *ὅ τι ἂν λάβω*] Sic Schn. e Par. 3. pro vulg. *ὃ ἂν λ.*; F. *οὐδὲν ἂν λαβών*.
§. 12. *ἑαυτὰς — ἀλλήλας*) V. adn

cet, uti h. l. *ἔργων ἀφορμή* ea sunt, quae ad opus suscipiendum necessaria sunt. Cf. III, 5, 11. 12, 4., ubi est praesidia vitae, opes. — Verba autem sic construenda sunt: *νῦν δέ μοι δοκῶ ὑπομένειν αὐτὸ ποιῆσαι* (scil. *δανείσασθαι*) *εἰς ἔργων ἀφορμήν*, nunc vero mihi videor audere (in animum inducere) id facere (h. e. pecuniam mutuam sumere) ad ea, quae operi suscipiendo necessaria sunt, comparanda.

§. 12. *ἐωνήθη*] passivam vim habet, uti de Vectig. IV, 19. et 20. Nam etiam activae formae huius verbi reperiuntur. Lexic. Seguer. p. 95 (Bekker.): *ἐωνηκὼς ἀντὶ τοῦ ἐωνημένος· Λυσίας κατὰ Καλλίου ἐνδείξεως*. Cf. Matthiae. T. II. §. 496. Rost. §. 113. not. 6. Buttm. T. II. §. 113. not. 7. Kühner. T. II. §. 403, 3. (Gr. schol. §. 252.)

ἐργαζόμεναι μὲν — ἐργασάμεναι δὲ] *ἐργαζόμεναι*, „quae in opere adhuc occupatae sumunt cibum, post quem non sunt manus lavandae; *ἐργασάμεναι*, quae operibus confectis, dilatis certe in aliud tempus coenant.“ ERNESTIUS. De particulis *μέν* et *δέ* v. ad I, 1, 1.

ἑαυτὰς — ἀλλήλας] Paris. D. F. et marg. Leuncl. exhibent *ἑαυτούς*, deinde iidem D. F. *ἀλλήλους*, ut Aristarchus simul comprehendatur; sed vulgata optime sese habet: nam quamdiu summa egestate premebantur, inter se invidebant et suspiciosis oculis circumspectabant, num alia plus alia cibi accepisset. De *ἑαυτάς* et *ἀλλήλας* v. ad II, 6, 20.

ὡς κηδεμόνα — ὡς ὠφελίμους] Ad prius orationis membrum e posteriore *αὐτόν*, ad posterius membrum e priore *αὐτάς* supplendum est. Sic saepe in oppositione alterum ex al-

λος δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτην χαίρων διηγεῖτο ταῦτά τε καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ
13 ἀργὸν ἐσθίειν. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Εἶτα οὐ λέγεις αὐταῖς τὸν τοῦ κυνὸς λόγον; φασὶ γάρ, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῶα, τὴν ὄϊν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἔριά σοι καὶ ἄρνας καὶ τυρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως, ὅ τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν, τῷ δὲ κυνί, ὃς οὐδὲν τοιοῦτόν σοι παρέχει, μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου.
14 Τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· Ναὶ μὰ Δία· ἐγὼ

§. 13. *φασὶ γάρ, ὅτε*) F. Y. φ. γάρ, ὅτι ὅτε: „quod magnam habet probabilitatis speciem (v. ad Anab. VII, 1, 5), nisi forte e gemina coniunctionis scriptura profectum est.“ BORN. *ὄϊν*) V. adn. — *οὐδὲν τοιοῦτόν σοι*) D. F. οὐδ. τοιοῦτό

tero membro supplendum est. Thucyd. I, 73: *οὐ γὰρ παρὰ δικασταῖς οὔτε ἡμῶν* (sc. πρὸς τούτους) *οὔτε τούτων* (sc. πρὸς ἡμᾶς) *οἱ λόγοι ἂν γίγνοιντο.* V. nos in Gr. T. II. §. 852. h.

ταῦτά τε καὶ ὅτι] V. nos in Gr. T. II. §. 762. not. De indicativo *ὅτι αἰτιῶνται* pro optativo *αἰτιῷντο* post praegressum praeteritum v. ad I, 1, 13.

§. 13. *Εἶτα*] V. ad I, 2, 26. *τὸν τοῦ κυνὸς λόγον*] fabulam de cane, ut III, 5, 10. *τὴν τῶν θεῶν κρίσιν*, iudicium de diis factum. Cyrop. VI, 3, 10: *ἡμῶν λόγος*, sermo de nobis. VIII, 5, 28. V. Schaeferum ad Demosth. de Coron. p. 281, 160 (Appar. T. II. p. 232): *μηδὲ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνέξεσθε.* Matthiae. Gr. T. II. §. 342, 1. Kühner. T. II. §. 528. not. 2. Quanquam h. l. etiam pro voce canis, i. e. quam canis protulit, accipi potest, ut Plat. Alcib. I. p. 44: *μῦθος, ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπε.*

ὄϊν] Reduxi hanc Ionicam formam, quae est scriptura codicum. Schneiderus et recentiores editores cum Iunt. Ald. Par. marg. D. dederunt *οἶν*. Infra III, 2, 1. scripsit Bornemannus *οἶες*, quanquam in omnibus libris legitur *ὄϊες*, quod etiam Anab. IV, 5, 25. Cyrop. I, 4, 7. omnium librorum auctoritate confirmatur. Etiam genitivum *ὀΐων* infra III, 11, 5. omnes libri praeter Iunt. et Ald. habent. IV, 3, 10. cod. D. exhibet *ὀΐων* (non, ut Born. scripsit, *οἰῶν*) et in A. superscriptum est *ὀΐων*: ceteri *ὑῶν* tenent. Denique accusativus *ὄϊς* legitur Hellen. VI, 4, 29. Anab. VI, 2, 3. omnes fere codd. habent *ὄϊς* et *ὄϊας* Cyrop. V, 2, 5 (v. l. *ὄϊς ὄεις*). Quare non dubito, quin Xenophon in hoc nomine ionismum secutus sit, neque adstipulari possum editoribus, qui has Ionicas formas in Atticas mutaverunt, quum satis constet Xenophontem multa alia quoque propria habere ac peculiaria, quae frustra quaeras apud alios Atticos. V. nos in Prolegom. ad Anab. III. p. X.

Θαυμαστὸν ποιεῖς] V. ad I, 2, 30. *ὅτι ὑϊκὸν αὐτῷ δοκοίη.*

ὃς] pro *ὅτι* positum. V. Matthiae. T. II. §. 480. not. 1. Rost. §, 123, 9. Kühner. T. II. §. 802, 3.

γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων, ὥςτε μήτε ὑπ' ἀνθρώπων κλέπτεσθαι μήτε ὑπὸ λύκων ἁρπάζεσθαι, ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι ὑμᾶς, οὐδ' ἂν νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμεναι, μὴ ἀπόλησθε. Οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι τὸν κύνα προτιμᾶσθαι. Καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέγε, ὅτι ἀντὶ κυνὸς εἶ φύλαξ καὶ ἐπιμελητής, καὶ διὰ σὲ οὐδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικούμεναι ἀσφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζόμεναι ζῶσιν.

σοι. Infra III, 12, 7. legitur in K. L. τοιοῦτό τι. „Ob sequentem consonantem praestare videbitur Schaefero Appar. Dem. III. p. 508. IV. p. 15." BORN. Res nondum ad liquidum perducta est.

ἡμῖν μὲν ταῖς — παρεχούσαις] Cum vi participio praemissus est articulus, quo attributum, quod participio notatur, tanquam permanens significatur. Latine verti potest: eas dico, quae. Cf. II, 3, 19. 6, 18: πόλεις αἱ τῶν τε καλῶν μάλιστα ἐπιμελόμεναι καὶ τὰ αἰσχρὰ ἥκιστα προσιέμεναι, i. e., uti Sauppius recte vertit, urbes, et eae quidem, quae cett. III, 5, 4. Hellen. V, 4, 1.

§. 14. Ναὶ μὰ Δία] V. ad §. 4.

καὶ ὑμᾶς αὐτὰς] Schneiderus καὶ refert ad intelligendum καὶ αὐτόν, et dominum, Weiskius ad agnos, lanam, caseos, ego ad alia emolumenta, quae praeterea canis domino praebet. V. de hoc elliptico particulae καί usu ad I, 1, 6. et I, 3, 1.

προφυλάττοιμι ὑμᾶς] „Stephanus ὑμῶν malebat, ut Hieron. VI, 10. est αὐτῶν μὲν γὰρ προφυλάττουσιν οἱ νόμοι. Cui opposuit Hindenburg. locum Hymni in Apoll. 539: νηὸν δὲ προφύλαχθε." SCHNEIDERUS. Bornemannus addit Dion. Cass. LV, 19. p. 386. Sturz.: διὰ τὸ πολλὰ τὰ προφυλάσσοντα αὐτοὺς εἶναι. Sine dubio aliquid discriminis interest inter utramque structuram; προφυλάττω τινός est alicui prospicio, provideo, προφυλάττω τινά pro aliquo excubias agens eum tueor.

φοβούμεναι, μὴ ἀπόλησθε] Nulla est causa, cur cum Heindorfio et Schneidero scriptum malimus ἀπόλοισθε. Canis enim significare vult, nisi ipse oves custodiat, eis, ne intereant, certo esse verendum. Anab. I, 3, 17: ὀκνοίην μὲν ἂν — μὴ ἡμᾶς — καταδύσῃ· φοβοίμην δ' ἂν — μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ (uti cum plerisque et optimis codd. legendum): ubi v. adnotata nostra. Hieron. XI, 11: φόβον δὲ οὐκ ἂν ἔχοις, ἀλλ' ἄλλοις παρέχοις, μή τι πάθῃς, ubi etiam post optativum sequitur μή cum coniunctivo constructum. Docte et eleganter de hac structura disserit Bornemannus ad Symp. p. 70. Cf. nos in Gr. T. II. §. 773. III. p. 486 sq. [Gr. schol. §. 327, b, 1, b.)]

οὐδ' ὑφ' ἑνὸς] gravius pro ὑπ' οὐδενός, quod exhibent K. L. et marg. Steph. V. ad I, 6, 2.

CAPUT. VIII.

ARGUMENTUM.

Eutherum, mercede operam locantem, ad convenientius vitae genus eligendum Socrates hortatur. Eiusmodi enim opus, ait, non aptum est senili aetati. Praestat statim eiusmodi negotiis manum admovere, quae etiam seni victum praebeant, quale est munus villici in divitis alicuius domo. Quod autem molestum videri possit, quod is, qui hoc munere fungatur, eius rationem hero suo reddere debeat: cogitandum esse non facile ullum reperiri posse negotium, in quo id fieri non oporteat. Nihil aliud curandum est, quam ut opus susceptum quam optime et religiosissime peragas.

1 *Ἄλλον δέ ποτε ἀρχαῖον ἑταῖρον διὰ χρόνου ἰδών· Πόθεν, ἔφη, Εὔθηρε, φαίνῃ; — Ὑπὸ μὲν τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῆς ἀπο-*

Cap. VIII. §. 1. *ἀφηρέθημεν*] V. adn. — *ὁ πατήρ μοι οὐδὲν*] F. *μοι οὐδὲν ὁ π.*, quod recepit Born. — *δέεσθαι*] Sic lunt. DFGHY. pro vulg. *δεῖσθαι*. V. ad 1, 6, 10.
§. 2. *θελήσει*] Par. A. K. *ἐθελήσει*. V. ad 1, 2, 9.

Cap. VIII. §. 1. *διὰ χρόνου*] interiecto tempore, quod plerumque est interiecto *aliquo* tempore, i. e. satis longo tempore. V. Sauppium ad h. l. Stallbaumium ad Platon. Hipp M. p. 281. A. Schaeferum ad Lamb. Bosii Ellips. §. 226. p. 402. Matthiae. Gr. T. II. §. 580. b. Kühner. T. II. §. 605. p. 282. Cf. infra IV, 4, 5.

Πόθεν — φαίνῃ] Sic Plat. Protagor. init.: *Πόθεν, ὦ Σώκρατες, φαίνει;* Herbstius et Stallbaumius ad Platonis locum comparant Ciceron. fragm. apud Priscian. VI. p. 706. ed. Putsch.: Quid tu? unde tandem appares, Socrate?

Εὔθηρε] Quis fuerit, aliunde non constat.

ὑπὸ τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου] „Non dubitandum est, quin h. l. sermo sit de Theramenis pace, qua Atheniensibus omnia, quae extra Atticae fines possidebant, erepta sunt. V. Plutarch. Lys. 14. Andoc. de pace 12." KRÜGER.

αὐτόθεν] indidem, ex hac ipsa urbe. Infra §. 3. et III, 6, 12. de tempore dictum significat illico, e vestigio, statim. Cf. Plat. Symp. p. 213. A.

ἀφηρέθημεν τὰ — κτήματα] Sic Vind. uterque, K. et ed. Parisina pro *ἀφηρέθη μέν*, quod graecitati adversatur (v. Gr. T. II. §. 561. not. 5.) Pluralivus numerus intelligendus est de communi civium iactura. Acute Hindenburgius legendum suspicatur: *ἀφηρέθην μέν*, cui respondet sequens *δέ*. Similis locus Symp. IV, 31: *νῦν δέ, ἐπειδὴ τῶν ὑπερορίων στέρομαι, καὶ τὰ ἔγγαια καρποῦμαι,* nihil ad nostrum locum facit, quoniam illic singularis numerus necessarius est

ἐν τῇ ὑπερορίᾳ] H. e. in

δημίας, νυνὶ μέντοι αὐτόθεν· ἐπειδὴ γὰρ ἀφῃρέθημεν τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτήματα, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι οὐδὲν κατέλιπεν, ἀναγκάζομαι νῦν ἐπιδημήσας τῷ σώματι ἐργαζόμενος τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι· δοκεῖ δέ μοι τοῦτο κρεῖττον εἶναι ἢ δέεσθαί τινος ἀνθρώπων, ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα, ἐφ' ὅτῳ ἂν δανειζοίμην. — Καὶ πόσον χρόνον οἴει σοι, ἔφη, τὸ σῶμα 2
ἱκανὸν εἶναι μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι; — Μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ πολὺν χρόνον. — Καὶ μήν, ἔφη, ὅταν γε πρεσβύτερος γένῃ, δῆλον, ὅτι δαπάνης μὲν δεήσῃ, μισθὸν δὲ οὐδείς σοι θελήσει τῶν τοῦ σώματος ἔργων διδόναι. — Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Οὐκ- 3
οῦν, ἔφη, κρεῖττόν ἐστιν αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων ἐπιτίθεσθαι, ἃ καὶ πρεσβυτέρῳ γενομένῳ ἐπαρκέσει, καὶ προσελθόντα τῳ τῶν πλείονα χρήματα κε-

§. 3. *τῳ τῶν πλείονα*] V. adn. — *τοῦ συνεπιμελησομένου*] Sic cum Steph. K. margg. D. G.; Par. DEGY. *που συν.* Ed. Par. *του συν*

agris extra Atticae fines sitis. Hinc *τὰ ὑπερόρια* possessiones extra Atticam, quibus opposita sunt *τὰ ἔγγαια,* quae in finibus ipsis possidentur. V. Bornemannum ad Symp. IV, 31. p. 127 sq.

δοκεῖ δέ μοι — ἔχοντα] V. ad I, 1, 9. *ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας — εἰδέναι;* — *ἐφ' ὅτῳ ἂν δανειζοίμην,* scil. *εἰ βουλοίμην.* V. ad 1, 2, 6.

§. 2. *μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι*] Auctore Ernestio Weiskius et Schneiderus verba *τὰ ἐπιτήδεια,* ut temere e superioribus huc tracta, uncis secluserunt, *τά ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι* Graece dici posse negantes. Hindenburgius et recentiores editores tentatae scripturae patrocinium recte susceperunt, coll. Graevio ad Hesiod. Opp. et D. 43. Andocid. Myster. 144. Bekk.: *ἐργάσασθαι βίον ἐκ τοῦ δικαίου τῇ γνώμῃ καὶ ταῖν χεροῖν.* Herod. I, 24 (de Arione): *ἐργασάμενον δὲ χρήματα.* Plat. Hipp. Mai. p. 282. D. Lachet. p. 183. A. Supra I, 3, 5. Etiam sententia efflagitare videtur *τὰ ἐπιτήδεια;* nam non simpliciter id Socrates ex Euthero quaerit, quamdiu putet corpus suum idoneum fore ad opus pro mercede faciendum, sed quamdiu corpus suum tantum virium habiturum esse putet, quantum opus sit ad victum quotidianum comparandum.

§. 3. *αὐτόθεν*] illico. V. ad §. 1.

τῳ τῶν πλείονα — τῷ δεομένῳ] Prius *τῳ* recte Ernestius pro *τῷ* restituit. Articulum *τῷ*, quem Schneiderus in *καί* mutatum voluit, Dindorius autem, Coraius, Herbstius exsulare iusserunt, recte retinuit et defendit Borneman-

κτημένων, τῷ δεομένῳ τοῦ συνεπιμελησομένου, ἔργων
τε ἐπιστατοῦντα καὶ συγκομίζοντα καρποὺς καὶ συμ-
φυλάττοντα τὴν οὐσίαν ὠφελοῦντα ἀντωφελεῖσθαι. —
4 Χαλεπῶς ἄν, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, δουλείαν ὑπο-
μείναιμι. — Καὶ μὴν οἵ γε ἐν ταῖς πόλεσι προστα-
τεύοντες καὶ τῶν δημοσίων ἐπιμελόμενοι οὐ δουλοπρε-
πέστεροι ἕνεκα τούτου, ἀλλ' ἐλευθεριώτεροι νομίζον-
5 ται. — Ὅλως μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ὑπαίτιον
εἶναί τινι οὐ πάνυ προςίεμαι. — Καὶ μήν, ἔφη, Εὔ-
θηρε, οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ
οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι· χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι ποιῆ-
σαι, ὥςτε μηδὲν ἁμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτή-
τως τι ποιήσαντα μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν, ἐπεὶ
καὶ οἷς νῦν ἐργάζεσθαι φῂς θαυμάζω εἰ ῥᾴδιόν ἐστιν
6 ἀνέγκλητον διαγίνεσθαι. Χρὴ οὖν πειρᾶσθαι τούς τε
φιλαιτίους φεύγειν καὶ τοὺς εὐγνώμονας διώκειν καὶ
τῶν πραγμάτων ὅσα μὲν δύνασαι ποιεῖν, ὑπομένειν,
ὅσα δὲ μὴ δύνασαι, φυλάττεσθαι, ὅ τι δ' ἂν πράτ-
τῃς, τούτων ὡς κάλλιστα καὶ προθυμότατα ἐπιμελεῖ-
σθαι· οὕτω γὰρ ἥκιστα μέν σε οἶμαι ἐν αἰτίᾳ εἶναι,
μάλιστα δὲ τῇ ἀπορίᾳ βοήθειαν εὑρεῖν, ῥᾷστα δὲ καὶ
ἀκινδυνότατα ζῆν καὶ εἰς τὸ γῆρας διαρκέστατα.

§. 4. *ἐπιμελόμενοι*] C. F. *ἐπιμελούμενοι*. V. ad I, 2, 22.
§. 5. *Ὅλως μήν*] V. adn. — *ποιήσαντα*]. Sic Flor. E. Par. F. marg. D. pro vulg. *ποιήσαντας* (Iunt. *ποιήσοντας*). Ad receptam scripturam etiam ducunt Vat. 1. Par. D. H., qui habent *ποιήσοντα*. — *διαγίνεσθαι*] Unus H. habet *διαγίγν*. V. Exc. I.; F. exhibet *διαγενέσθαι*; aoristus sententiae minus aptus est.
§. 6. *τούτων*] Sic Voss. 1. et Basil. 1., quo etiam ducit Basil. 2. *τούτῳ*. Vulgo *τούτου*. V. ad I, 2, 62.

nus laudato Fritzschio in Quaest. Luc. p. 18., qui demonstrat saepe post pronomen *τὶς* inferri articulum, ut res, prius indefinite per *τὶς* indicata, tum nova per articulum accessione distinctius significetur.

τῷ δεομένῳ τοῦ συνεπιμελησομένου] V. ad II, 1, 5. *ὄντων δὲ πολλῶν τῶν ἀπολυσόντων κτλ.*

ἔργων — ἐπιστατοῦντα] Cyrop. I, 1, 2: *ὧν ἂν ἐπιστατῶσι ζώων*. Frequentius dativus huic verbo additur. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 359. p. 839. et §. 402. p. 9 3. Rost. §. 107 — 109. I. 4. additam. Kühner. T. II. §. 538. *a*. (Gr. schol. §. 275, 1.)

§. 4. *Καὶ μὴν οἵ γε*] Atqui certe. V. ad I, 4, 12. Sic etiam §. 5.

§. 5. *Ὅλως μήν*] Codd. CDFHL. omittunt *ὅλως*; etiam Schneidero suspectum videtur.

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Critoni, homini diviti, quum se a sycophantis (de quibus v. Becker. Charikl. I. p. 289 — 291.) vehementer vexari conquereretur, Socrates commendat Archedemum pauperem, sed probum iurisque peritum, qui eius opes ab istorum insidiis et calumniis tutas praestet. Quo quidem consilio utriusque inopiae subventum est. Neque vero Critonis solum amicitiam Archedemus sua sibi probitate conciliavit, sed etiam a multis illius amicis multae causae eius fidei commissae sunt: ex quo fieri non potuit, quin non solum magna commoda caperet, sed etiam auctoritate et honore valeret.

1 *Οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ Κρίτωνος ἀκούσαντα, ὡς χαλεπὸν ὁ βίος Ἀθήνησιν εἴη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. Νῦν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουσιν, οὐχ ὅτι ἀδικοῦνται ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νο-*

At recte defendit Bornemannus locum sic explicans: Quanquam, inquit Eutherus, quod dicis negare nequeo, tamen (*μήν*), ut paucis dicam (*ὅλως*), ab eiusmodi conditione plane abhorreo, qua aliorum voluntati sim obnoxius, coll. de *ὅλως* et *μήν* Wolf. ad Demosth. Lept. p. 220. Ast. ad Plat. Legg. p. 148. Heindorf. ad Parmen. p. 271. De *μήν* adversativo v. nos in Gr. T. II §. 696. (Gr. schol. §. 316, 1.) Neque exputari potest, quomodo haec vocula huc irrepserit.

οὐ πάνυ προσίεμαι] V. ad II, 6, 18.

ἀγνώμονι] iniquo. V. ad Anab. VII, 6, 23.

ἀνέγκλητον διαγίνεσθαι] V. ad I, 6, 2. *ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς.*

§. 6. *ὑπομένειν*] „suscipere et tibi imponi pati." SCHNEIDERUS. Opponitur verbo *φυλάττεσθαι* i. e. sibi cavere ab aliqua re.

ὅ τι δ' ἂν πράττῃς, τούτων] De plurali *τούτων* ad *ὅ τι* referendo v. ad I, 2, 62. Ceterum cf. Var. Scr.

Cap. IX. §. 1. *Κρίτωνος*] V. ad I, 2, 48.

χαλεπὸν ὁ βίος] V. ad II, 3, 1. *χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα.* Ceterum vita Athenis degenda molesta dicitur „propter sycophantarum pestem, quos plebs Atheniensis facile patiebatur vexare optimates et opprimere, quod ad democratiam servandam conducere putabant. Calumniatores quum ditiores exagitabant, solenni vocabulo *σείειν* dicebantur. Sic est in Aristophanis Pace 639: *τῶν δὲ συμμάχων ἔσειον τοὺς παχεῖς καὶ πλουσίους.*" SCHNEIDERUS. Cf. quae de sycophantis collegit Herbstius ad Sympos. IV, 30. p. 79 sq. De vexationibus, quibus Athenis divites premebantur, v. C. Gu. Krügerum ad Dionys. historiogr. p. 364.

μίζουσιν ἥδιον ἄν με ἀργύριον τελέσαι ἢ πράγματα
2 ἔχειν. Καὶ ὁ Σωκράτης· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κρίτων, κύνας δὲ τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσι; — Καὶ μάλα, ἔφη· μᾶλλον γάρ μοι λυσιτελεῖ τρέφειν ἢ μή. — Οὐκ ἂν οὖν θρέψαις καὶ ἄνδρα, ὅςτις ἐθέλοι τε καὶ δύναιτό σου ἀπερύκειν τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀδικεῖν σε; — Ἡδέως γ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ φοβοίμην, ὅπως μὴ ἐπ' αὐτόν με τράποιτο.
3 — Τί δ'; ἔφη, οὐχ ὁρᾷς, ὅτι πολλῷ ἥδιόν ἐστι χαριζόμενον οἵῳ σοὶ ἀνδρὶ ἢ ἀπεχθόμενον ὠφε-

Cap. IX. §. 3. *ἀπεχθόμενον*] Steph. in A. supra script., ed. Flor. 1551. et cod. Vict. K. *ἀπεχθανόμενον*: quod praeferendum censet Born. Iniuria, credo.

§. 4. *εὐφυέστερος ὢν*] V. adn. — *ἢ ἄλλο τι*] Edd. pr.

ἀργύριον τελέσαι ἢ πράγματα ἔχειν] pecuniam solvere quam negotia habere. Per *πράγματα* intelligenda sunt negotia, quae calumniatores lites intendendo hominibus facessunt.

§. 2. *κύνας δὲ τρέφεις —;*] V. ad I, 3, 13. *τοὺς δὲ καλούς —;*

ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσι] Paulo post *δύναιτό σου ἀπερύκειν*. Saepe Graeci et Romani praepositionem verbi compositi repetunt. Cf. supra II, 6, 31. *ἐνεῖναι ἔν τινι*. Infra III, 5, 21: *ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι* (ubi Herbstius comparavit Hieron. IX, 6. Oecon. VII, 17.). Anab. III, 1, 38: *ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων.. ἀντικατασταθῶσιν*. Cyrop. I, 3, 9: *ἐκβαλῶ σε ἐκ τῆς τιμῆς*. V. Bornemannum ad Sympos. IX, 2, p. 219. et Herbstium ad Symp. VIII, 15. p. 135. De poetico v. *ἀπερύκειν* v. ad Anab. V, 8, 25.

φοβοίμην, ὅπως μὴ — τράποιτο] Rarior est structura verborum metuendi pro simplici *μή*. Plat. Euthyphr. p. 4. E: *οὐ φοβεῖ δικαζόμενος, ὅπως μὴ αὖ σὺ ἀνόσιον πρᾶγμα τυγχάνῃς πράττων*. Phaed. p. 84. B: *οὐδὲν δεινὸν, μὴ φοβηθῇ (ἡ ψυχὴ) — ὅπως μὴ οἴχηται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ*. Symp. 193, A: *φόβος οὖν ἐστιν, .. ὅπως μὴ.. διασχισθησόμεθα*: ubi Stallb. laudat Elmsl. ad Soph. O. R. 1075. Demosth. Phil. III. p. 130, 75: *δέδοικα, ὅπως μὴ πάνθ' ἅμα, ὅσα οὐ βουλόμεθα, ποιεῖν ἡμῖν ἀνάγκη γενήσεται*. Scilicet haec constructio prorsus respondet ei, qua post verba curandi sequitur *ὅπως μή*. Nam qui metuit, ne quid fiat (*μή τι γένηται*), idem cogitari potest curare et secum reputare, quo modo quid non fiat vel quo modo fieri possit, ut quid non fiat. Erudite et enucleate in hanc rem inquisivit Bellermannus in Dissert. de Graeca verborum timendi structura. Berol. 1833 p. 5 sqq. Cf. nos in Gr. T. II. §. 779. not. 4.

§. 3. *οἵῳ σοὶ ἀνδρὶ*] H. e. *τοιούτῳ ἀνδρὶ, οἷος σὺ εἶ*. V. Matthiae. T. II. §. 473. not. 2. Buttm. §. 143, 16. Rost. §. 123. 6. Kühner. T. II. §. 788. (Gr. schol. §. 332, 7.) Similiter infra III, 8, 2.

τῶν τοιούτων ἀνδρῶν] Non cum Schneidero *τινές* supplendum est, sed genitivus pendet a seq. *οἵ*.

λεῖσθαι; εὖ ἴσθι, ὅτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν οἳ πάνυ ἂν φιλοτιμηθεῖεν φίλῳ σοι χρῆσθαι.

Καὶ ἐκ τούτων ἀνευρίσκουσιν Ἀρχέδημον, πάνυ μὲν ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, πένητα δέ· οὐ γὰρ ἦν οἷος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόχρηστός τε καὶ εὐφυέστερος ὢν ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν. Τούτῳ οὖν ὁ Κρίτων, ὁπότε συγκομίζοι ἢ σῖτον ἢ ἔλαιον ἢ οἶνον ἢ ἔρια ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν ἀγρῷ γιγνομένων χρησίμων πρὸς τὸν βίον, ἀφελὼν *ἂν* ἔδωκε, 4

Par. et G. omitt. τι; F. ἢ εἴ τι ἄλλο sc. συνεκόμιζε: quod ut exquisitius probat Born coll. Anab. V, 3, 3: οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπό τε τῶν πολεμίων καὶ τῆς χιόνος, καὶ εἴ τις νόσῳ, ubi comp. Hermann. ad Soph. Aiac. 179. — * ἂν * ἔδωκε] V. adn.

φιλοτιμηθεῖεν] honori sibi ducant.

§. 4. ἐκ τούτων] ex his sermonibus, post hos sermones. Sequens ἀνευρίσκουσι respondet nostro: machten sie ausfindig.

Ἀρχέδημον] Fuse de eo exposuit Cobetus in Prosopogr. Xen. p. 47 sq.

οἷος — κερδαίνειν — λαμβάνειν] V. ad I, 4, 6. οἵους τέμνειν.

εὐφυέστερος ὢν] Haec est egregia codicis Vossiani scriptura pro vulgata ἔφη ῥᾷστον εἶναι, quae, satis inficeta, Bornemanno ab eis illata videtur, qui infinitivum λαμβάνειν ab οἷος pendere non perspexerint. Pro comparativo Dindorfius et Herbstius εὐφυέστατος dederunt. At comparativus post positivum φιλόχρηστος optime sese habet. Archedemus enim dicitur fuisse honestatis amans et liberaliore ingenio, quam ut e re turpi quaestum faceret. Altera virtus absolute ponitur, altera comparative, h. e. ita, ut referatur ad sententiam aliquam suppressam. V. ad II, 7, 10. Langius et Coraius utramque scripturam in unam confundentes sic scribendum censent: καὶ εὐφυέστερος ὢν ἔφη ῥᾷστον εἶναι, ut sit: sed, quia honestatis amans et erectioris indolis erat, dicebat commodissimum esse reditum (vectigal) sumere ex calumniatorum fraudulentia persequenda et vindicanda. In qua quidem sententia insulsi quiddam mihi quidem videtur inesse. De locutione λαμβάνειν ἀπό τινος v. ad II, 7, 2. Schützius legendum coniectabat: εὐφυέστερος ἢ ὡς ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν, quam ut a sycophantis pecuniam acciperet. At tum dicendum erat παρὰ τῶν συκοφαντῶν λαμβ. Verbum autem εὐφυέστερος h. l. non refero ad ingenii acumen, quo opus sit ad impostores ipsos in fraudem inducendos, sed potius ad morum probitatem.

ὁπότε συγκομίζοι — ὑπότε θύοι] V. ad I, 2, 57.

ἀφελὼν * ἂν * ἔδωκε] Sic e coniectura edidi pro vulgato ἀφελὼν ἔδωκε. Nam ubi enuntiatione secundaria, per ὁπότε, ὅτε, ἐπειδή etc. inducta, per optativum incerta frequentia designatur, in enuntiatione prima-

καὶ ὁπότε θύοι, ἐκάλει καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπεμε-
5 λεῖτο. Νομίσας δὲ ὁ Ἀρχέδημος ἀποστροφὴν οἱ τὸν
Κρίτωνος οἶκον μάλα περιεῖπεν αὐτόν· καὶ εὐθὺς τῶν
συκοφαντούντων τὸν Κρίτωνα ἀνευρήκει πολλὰ μὲν
ἀδικήματα, πολλοὺς δὲ ἐχθροὺς καὶ προςεκα-
λέσατο εἰς δίκην δημοσίαν, ἐν ᾗ αὐτὸν ἔδει κρι-
6 θῆναι, ὅ τι δεῖ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. Ὁ δὲ συνειδὼς
αὑτῷ πολλὰ καὶ πονηρὰ πάντ' ἐποίει, ὥςτε ἀπαλλα-
γῆναι τοῦ Ἀρχεδήμου. Ὁ δὲ Ἀρχέδημος οὐκ ἀπηλ-

§. 5. ἀνευρήκει] V. adn. — καὶ προςεκαλέσατο] Unus Vossianus 1. legit καὶ αὐτῶν τινα πρ.: quam scripturam omnes recentiores editores receperunt, ex quibus unus tantum Bornemannus in praef. p. X. addidamentum αὐτῶν τινα suspectum habet et Reiskio Bessarioneque ducibus scribendum censet καὶ εὐθὺς τινος τῶν συκ. τ. Κ. ἀ. π μ. ἀ., π. δὲ ἐχθροὺς καὶ προςεκαλέσατο. Quum Vossiano codici minima tribuenda sit fides, et obiectum τούτους aut αὐτούς facile suppleri possit, ego non dubitavi codicis illius additamentum eiicere. — προςεκαλέσατο]

ria ponitur aut imperfectum (aut plusqpf., quod habet vim imperfecti) aut (ut in carminibus epicis et apud scriptores Ionicos) aoristus cum forma iterativa in σκον aut imperfectum vel aoristus cum ἄν. Cf. supra I, 2, 57. 4, 9. III, 8, 9. 11. Anab. I, 5, 7. 8, 20. 9, 25. IV, 2, 25. 26. 28. 5, 32. 7, 10. 17. VI, 1. 7. et (c. ἄν) Cyrop. VII, 1, 10. Anab. I, 5, 2 (ubi v. adn.) II, 3, 11. III, 4, 22. Comment. I, 1, 16. IV, 6, 13. V. nos in Gr. T. II. §. 809, not. [Gr. schol. §. 260, 2, 2) β).] Saepe autem turbatur in codicibus, ubi indicativus praeteriti cum ἄν coniunctus iteratam actionem significat (v. ad I, 1, 16), et quam facile h. l. particula ἄν ultima verbi ἀφελών syllaba absorberi potuerit, vix est quod moneam. Nequaquam autem sententiae a nobis propositae eiusmodi loci obstant, in quibus aoristo (sine ἄν) adverbium repetitionem significans additur, ut Il. γ, 332: πολλάκι μιν ξείνισσεν Ἀρηΐφιλος Μενέλαος οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ, ὁπότε Κρήτηθεν ἵκοιτο.

ἐκάλει] Supra II, 3, 11: εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι, καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιοίης; Conviv. I, 13. Sacrificio enim peracto coena institui solebat, ad quam cognati et honoris causa etiam amici vocabantur. V. Bachium ad Hieron. VIII, 3.

καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπεμελεῖτο] Scilicet αὐτοῦ, und bewies ihm alle dergleichen Aufmerksamkeiten. Plat. Protag. p. 325. C: οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν. Xen. Hell. V, 4, 4: τὰ ἄλλα ἐπεμελεῖτο. Differt igitur talis accusativus ab eo, qui legitur Oecon. 7, 34: τὸν γιγνόμενον τόκον ἐπιμελεῖται, ὡς ἐκτρέφηται, ubi cf. Breitenb. Cyrop. I, 5, 14: τὸ μὴ παρημεληκότα με τὰ τῶν θεῶν, uti cum optimis codd. scribendum est. De quo posteriore accusativo v. nos in Gr. T. § II. 5[illegible]3, not. 1.

§. 5. καὶ εὐθὺς — ἀνευρήκει] Castalio et Par. DFKL. exhibent ἀνευρίσκει. At plusquamperfectum egregie convenit antecedenti adverbio εὐθύς.

λάττετο, ἕως τόν τε Κρίτωνα ἀφῆκε καὶ αὐτῷ χρήματα ἔδωκεν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτό τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ 7
Ἀρχέδημος διεπράξατο, ἤδη τότε, ὥςπερ, ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κύνα ἔχῃ, καὶ οἱ ἄλλοι νομεῖς βούλονται πλησίον αὐτοῦ τὰς ἀγέλας ἱστάναι, ἵνα τοῦ κυνὸς ἀπολαύωσιν, οὕτω καὶ Κρίτωνος πολλοὶ τῶν φίλων ἐδέοντο καὶ σφίσι παρέχειν φύλακα τὸν Ἀρχέδημον. Ὁ 8
δὲ Ἀρχέδημος τῷ Κρίτωνι ἡδέως ἐχαρίζετο, καὶ οὐχ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φί-

Vindob. 2. Par. A B C D E. προεκαλεῖτο; F. προσεκαλεῖτο. Aoristus significat rem primariam, sequentia imperfecta actionem re-repetitam.

§. 7. *βούλονται*] Sic Leoncl. ed. sec. pro vulg. βούλωνται, quod iniuria retinuit Saupp. Cf. II, 5, 5., ubi alia ratio est. — *οὕτω καὶ*] F. οὕτω δὴ καί: quod recep. Born.

§. 8. *κολακεύοι*] Sic ed Par. cum compluribus codd. pro κολακεύει, quod idem non abhorret a Graecae linguae ratione.

Sauppius comparat Hellen. VII, 2, 9: τάχα δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων *ἐγεγένητο*. Adde Cyrop. I, 4, 5: ταχὺ δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία *ἀνηλώκει*.

εἰς δίκην δημοσίαν] V. Meier. et Schoemann. Attisch. Process. IV, 2. p. 576.

αὐτὸν ἔδει κριθῆναι, ὅ τι δεῖ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι] Sympos. V, 8: ἵνα ὡς τάχιστα εἰδῶ, ὅ τι με χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι, quid me (sc. reum) aut pati aut pendere oporteat (pati sc. poenam corporis, pendere sc. multam), formula solennis iudiciorum Atticorum, in quibus vel accusatores vel iudices poenae a reo luendae aestimationem addebant. V. Bornemannum ad l. d. et Meierum et Schoemann. l. d. IV, 13. p. 739 sq. Vigerus p. 279. nr. XIV.: „κρίνεσθαι ὅ τι χρὴ κτλ. est iudicium subire hac formula, quid aut poenae luendum sit aut pecuniariae multae subeundum."

§. 6. *ἀπαλλαγῆναι*] liberari; sed *οὐκ ἀπηλλάττετο*, non destitit scil. eum premere, persequi.

τόν τε Κρίτωνα ἀφῆκε] litem in Critonem deposuit.

αὐτῷ] Archedemo.

§. 7. *ἤδη τότε*] pro vulgari τότ' ἤδη. Infra IV, 8, 1: ὅτι οὕτως *ἤδη τότε* πόῤῥω τῆς ἡλικίας ἦν. Heindorfius protulit Platon. de Legg. VI, 20. p. 326 (ed. Ast.): ἐκεῖνα *ἤδη τότε* ἐπὶ πᾶσι τοιούτοις ἀποτελοῦμεν. Cum his voculis Bornemannus ad Sympos. VIII, 40. p. 216. apte contulit *ἤδη νῦν, δὴ νῦν*. De significatione vocabuli ἤδη vidimus ad II, 1, 14.

§. 8. *καὶ οὐχ ὅτι μόνος*] H. e. καὶ οὐ λέγω, ὅτι μόνος ὁ Κρ., quod multo gravius est quam: καὶ οὐ μόνον ὁ Κρ., ἀλλὰ καί. V. ad I, 6, 11. Similiter Thuc. IV, 85: καὶ γὰρ *οὐ μόνον ὅτι* αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ κτλ. Plat. Symp. p. 179. B: καὶ μὴν ὑπεραποθνήσκειν γε μόνοι ἐθέλουσιν οἱ ἐρῶντες, οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες: ubi cf. Stallbaumium et Astium, qui comparat Aristotel. Polit. VII, 11. p. 292. ed. Schn.: οὐχ ὅτι τείχη μόνον περιβλητέον, ἀλλὰ

λοι αὐτοῦ· εἰ δέ τις αὐτῷ τούτων, οἷς ἀπήχθετο, ὀνειδίζοι, ὡς ὑπὸ Κρίτωνος ὠφελούμενος κολακεύοι αὐτόν· Πότερον οὖν, ἔφη ὁ Ἀρχέδημος, αἰσχρόν ἐστιν εὐεργετούμενον ὑπὸ χρηστῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντευεργετοῦντα τοὺς μὲν τοιούτους φίλους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι, ἢ τοὺς μὲν καλοὺς κἀγαθοὺς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργοῦντα πειρᾶσθαι φίλους ποιεῖσθαι καὶ χρῆσθαι τούτοις ἀντ' ἐκείνων; Ἐκ δὲ τούτου εἷς τε τῶν Κρίτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Κρίτωνος φίλων ἐτιμᾶτο.

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

Diodorum, hominem divitem, hortatur, ut opem ferat Hermogeni amico, paupertate presso, sed homini probo et honesto. Docet enim, si curae nobis sit, ut servum, qui aufugerit, propositis adeo praemiis recuperemus, multo magis officium exigere, ut, ne amicus bonus, qui multo utilior sit quam servi, per indigentiam pereat, prospiciamus; amicum enim honestum omnia enixe facturum esse, ut beneficia accepta officiis referat.

---

1 Οἶδα δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτὸν ἑταίρῳ ὄντι τοιάδε διαλεχθέντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Διόδωρε, ἄν τίς σοι τῶν οἰκετῶν ἀποδρᾷ, ἐπιμελῇ, ὅπως ἀνακομίσῃ; —

Cap. X. §. 1. *τοιάδε*] F. *τοιαῦτα*. V. ad 1, 2, 3.

καὶ τούτων ἐπιμελητέον. Pro adverbio *μόνον* positum est *μόνος* ex ea Graecorum consuetudine, qua adiectivum saepissime pro adverbio ponitur. V. nos in Gr. T. II. §. 685. (Gr. schol. §. 264, 3.)

εἰ δέ — ὀνειδίζοι] V. ad I, 2, 57.

πειρᾶσθαι φίλους ποιεῖσθαι] *Πειρᾶσθαι* Xenophon addidisse videtur, ut significaret amicitiam inter improbos homines esse non posse. V. II, 6, 14—16.

Cap. X. §. 1. *Διοδώρῳ*] Quis fuerit hic Diodorus, non constat.

ἄν τίς σοι — ἀποδρᾷ] Cod. A. habet *ἄν τίς σε.* Male. Dativus *σοί* est dativus incommodi. Sic *φεύγειν τινί* Hellen. VII, 5, 25. Oecon. II, 14: *προθύμως γε, ὦ Σώκρατες, ἀποφεύγειν μοι πειρᾷ.* Paulo post §. 2: *ἐάν τίς σοι κάμνῃ.* V. Matth. Gr. T. II. §. 412, 9. Kühner. T. II. §. 579. not 3. (Gr. schol. §. 284, not. 4.)

ὅπως ἀνακομίσῃ] V. ad I, 2, 37.

2 *Καὶ ἄλλους γε νὴ Δί', ἔφη, παρακαλῶ σῶστρα τούτου ἀνακηρύσσων. — Τί γάρ; ἔφη, ἐάν τίς σοι κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτου ἐπιμελῇ καὶ παρακαλεῖς ἰατρούς, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ; — Σφόδρα γ', ἔφη. — Εἰ δέ τίς σοι τῶν γνωρίμων, ἔφη, πολὺ τῶν οἰκετῶν χρησιμώτερος ὤν, κινδυνεύει δι' ἔνδειαν ἀπολέσθαι, οὐκ οἴει σοι ἄξιον εἶναι ἐπιμεληθῆναι, ὅπως διασωθῇ; 3 Καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι οὐκ ἀγνώμων ἐστὶν Ἑρμογένης, αἰσχύνοιτο δ' ἄν, εἰ ὠφελούμενος ὑπὸ σοῦ μὴ ἀντωφελοίη σε· καίτοι τὸ ὑπηρέτην ἑκόντα τε καὶ εὔνουν καὶ παράμονον καὶ τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ποι-*

§. 2. *σῶστρα τούτου*] Sic F. Vulgo *τούτῳ*. Vat. 2. Flor. B. et Par. ABCGL omitt. pron.; Iunt. Par. D. G. Vat. 1. Flor E. *Σώστρατον*. — *ἀνακηρύσσων*] Sic Vat. 1. Flor. E. Voss. 1. Vind. 2. pro *ἀνακηρύσσειν*. — *τούτου ἐπιμ.*] Iunt. Ald. c. Par. E. G. *τούτων ἐπ.*

§. 2. *Καὶ ἄλλους γε*] Saepe *καί* in responsione legitur, ita quidem, ut responsio alterius orationem quasi continuet. Particula *γέ* addita enuntiationi vis auctiva accedit. Cf. Hieron. I, 17. Symp. II, 5., ubi v. Herbstium p. 26. Infra III, 8, 6. IV, 2, 12.

πολὺ τῶν οἰκετῶν χρησιμώτερος] Cyrop. VI, 4, 8: *ἥξειν αὐτῷ σὲ πολὺ Ἀράσπου ἄνδρα καὶ πιστότερον καὶ ἀμείνονα*. Symp. I, 4: *οἶμαι οὖν πολὺ ἂν τὴν κατασκευήν μοι λαμπροτέραν φανῆναι*: ubi v. Bornemannum et Herbstium. Oecon. 2, 8, ubi v. Breitenb. V. nos in Gr. T. II. §. 865, 1. (Gr. schol. §. 348, 9.)

κινδυνεύει — ἀπολέσθαι] V. ad I, 2, 10.

§. 3. *Καὶ μὴν οἶσθά γε*] Atqui nosti. V. ad I, 4, 12. Ceterum haec verba usque ad §. 5. sunt Socratis, quod ideo moneo, quod in edit. Bornemanniana verbis *καὶ μὴν οἶσθά γε* signum praefixum est, quo indicaretur alterius orationem initium capere.

Ἑρμογένης] Hermogenes fuit filius Hipponici, divitissimi hominis, ipse vero, quum eius frater Callias patris bona solus hereditate accepisset, pauper, idemque Socratem mirifice dilexit. V. Cobetum in Prosop. Xen. p. 64 sq.

παράμονον] Valckenarius legendum suspicatur *παραμόνιμον*, quod legitur II, 4, 6. III, 11, 11. Quum autem hoc verbum usurpatum sit a Pindaro Nem. VIII, 28., equidem acquiescendum puto in scriptura omnium librorum auctoritate confirmata. Constat enim Xenophontem orationi suae pedestri saepissime verba et formas poeticas vel dialecticas immiscuisse: quapropter non raro notatur a veteribus grammaticis. V. Lobeckium ad Phrynich. p. 89 sq. Schaeferum ad Gregor. Cor. p. 382. et p. 620. Hemsterhusium ad Thomam Mag. p. 26., qui de hac re eleganter sic disserit: „Apis illa Attica voces phrasesque quum poeticas tum Doricas, quarum in aliis scriptoribus Atticis nullum est vestigium, si virtutem orationi adiungant, non aspernatur," Bornemannum ad Symp. II, 26.

εἶν ἔχειν καὶ μὴ μόνον τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ὄντα
ποιεῖν, ἀλλὰ δυνάμενον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσιμον εἶ-
ναι καὶ προνοεῖν καὶ προβουλεύεσθαι πολλῶν οἰκε-
4 τῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι. Οἱ μέντοι ἀγαθοὶ οἰκονό-
μοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μικροῦ ἐξῇ πρίασθαι,
τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι· νῦν δὲ διὰ τὰ πράγματα
5 εὐωνοτάτους ἔστι φίλους ἀγαθοὺς κτήσασθαι. Καὶ
ὁ Διόδωρος· Ἀλλὰ καλῶς γε, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώ-
κρατες, καὶ κέλευσον ἐλθεῖν ὡς ἐμὲ τὸν Ἑρμογένην.
— Μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε· νομίζω γὰρ οὔτε σοὶ
κάλλιον εἶναι τὸ καλέσαι ἐκεῖνον τοῦ αὐτὸν ἐλθεῖν
πρὸς ἐκεῖνον, οὔτε ἐκείνῳ μεῖζον ἀγαθὸν τὸ πραχθῆ-

§. 4. *μέντοι*] Voss. l. *μὲν δή*. V. adn.

p. 88., denique nos in Proleg. ad Anab. p. X. Cf. ad II, 7, 13. *οἶν.*

καὶ τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ποιεῖν] Haec verba Schneiderus seclusit, Weiskius et Schützius plane exterminaverunt; Ruhnkenius contra verbis sequentibus *καὶ μὴ μόνον τό* in *καὶ μὴ μόνον τοῦτο* mutatis verba proxima *κελευόμενον ἱκανὸν ὄντα ποιεῖν* expellenda iudicat. At optimo iure verba illa tutati sunt Langius et Bornemannus. Nam in hac ipsa verborum repetitione magna vis inest et gradationis et oppositionis, ut sit: ministrum habere volentem, benevolum, constantem et ad exsequenda imperata idoneum, immo non solum ad imperata exsequenda idoneum, sed qui etiam sua sponte, nullo imperante, usui esse possit. Alius generis sunt ii loci, ubi nomen per negligentiam quandam vel perspicutatis causa repetitum est, ut Cyrop. V, 2, 31: *ἀσφαλεστέραν οὐδὲ μίαν πορείαν ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα πορείας ἰέναι*: ubi v. Bornemannum p. 436. ed. Lips. Cf. eundem ad Cyrop. I, 6, 38. p. 137. Lips.

§. 4. *μέντοι*] Ironice hanc voculam h. l. dictam esse recte observavit Bornemannus. Verti potest per Latinum scilicet. V. Hermannum ad Viger. p. 844. Hartungum Griech. Partik. T. II. p. 394. Kühner. Gr. T. II. §. 698. a.

διὰ τὰ πράγματα] „hoc reipublicae statu, ut nunc res sunt." SCHNEIDERUS.

§. 5. *τοῦ αὐτὸν ἐλθεῖν*] Neglecta attractione accusativus *αὐτόν* pro dativo *αὐτῷ* positus est. V. nos in Gr. T. II. §. 648. (Gr. schol. §. 307, not. 3.)

τὸ πραχθῆναι ταῦτα] Scil. illum a te in amicitiam recipi.

§. 6. *οὐ πολὺ τελέσας*] non magnis impensis aut sumptibus.

ὃς ἔργον εἶχε] qui sedulo id agebat et pro officii sui parte ducebat, ut. Cyrop. VIII, 4, 6: *ἔργον ἔχειν δεόμενον τούτου κοινωνεῖν τοὺς παρόντας*, „enixe ro-

ναι ταῦτα ᾖ σοί. Οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος ᾤχετο πρὸς 6
τὸν Ἑρμογένην καὶ οὐ πολὺ τελέσας ἐκτήσατο φίλον, ὃς ἔργον εἶχε σκοπεῖν, ὅ τι ἂν ἢ λέγων ἢ πράττων ὠφελοίη τε καὶ εὐφραίνοι Διόδωρον.

§. 5. *Καὶ ὁ Διόδωρος*] Iunt. Ald. Par. et G. sine articulo.

gare praesentes, ut partem ciborum caperent." Agesil. XI, 12. Sic etiam dicitur *ἔργον ποιεῖσθαι,* ut Hieron. IX, 10, ubi v. Frotscherum p. 66. Cf. Heindorfium et Stallbaumium ad Plat. Phaedr. p. 232. A.

ὅ τι ἂν ἢ λέγων ἢ πράττων ὠφελοίη] H. e. ὅ τι εἰ ἢ λέγοι ἢ πράττοι ὠφελοίη ἄν. V. ad II, 6, 29.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΡΙΤΟΝ.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Iam Xenophon narrat, quomodo Socrates, ut, qui munera publica appeterent, accurate eorum officia secum reputarent omnesque res ad munera bene administranda necessarias diligenter perdiscerent, effecerit.

Primum disputatur de officiis imperatoris.

Qui imperatoris munus in re publica suscipere vult, artem imperatoriam discat oportet, idque eo magis necessarium est, quod quum in belli periculis universa civitas imperatori committatur, ex eo, prout aut bene aut male munus suum gerit, magna aut commoda aut incommoda in rem publicam redundant (§. 1 — 5).

Ars exercitum ordinandi et aciem instruendi praeclara illa quidem est et utilis; sed in hac sola arte non est acquiescendum, sed aliis multis eisque multo maioribus vel artis praesidiis vel animi ingeniique facultatibus instructus esse debet is, qui boni imperatoris officia rite explere vult (§. 6 — 11).

Ὅτι δὲ τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν ἐπιμελεῖς ὧν 1
ὀρέγοιντο ποιῶν ὠφέλει, νῦν τοῦτο διηγήσομαι· ἀκούσας γάρ ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἥκειν ἐπαγγελλόμενον στρατηγεῖν διδάξειν, ἔλεξε πρός τινα τῶν ξυνόντων, ὃν ᾐσθάνετο βουλόμενον τῆς τιμῆς ταύτης ἐν τῇ πόλει τυγχάνειν· Αἰσχρὸν μέντοι, ὦ νεανία, 2
τὸν βουλόμενον ἐν τῇ πόλει στρατηγεῖν, ἐξὸν τοῦτο μαθεῖν, ἀμελῆσαι αὐτοῦ, καὶ δικαίως ἂν οὗτος ὑπὸ τῆς πόλεως ζημιοῖτο πολὺ μᾶλλον, ἢ εἴ τις ἀνδριάντας ἐργολαβοίη μὴ μεμαθηκὼς ἀνδριαντοποιεῖν. Ὅλης 3
γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις ἐπιτρεπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τά τε ἀγαθὰ κατορθοῦντος αὐτοῦ καὶ τὰ κακὰ διαμαρτάνοντος εἰκὸς γίγνεσθαι· πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ὁ τοῦ μὲν μανθάνειν τοῦτο ἀμελῶν, τοῦ δὲ αἱρεθῆναι ἐπιμελόμενος ζημιοῖτο; Τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων ἔπεισεν αὐτὸν ἐλ-

Cap. I. §. 3. *τά τε*] Par. B. E. omitt.; edd. pr. omitt. *τά*. — *τοῦτο*] Sic ed. Par., libri Brodaei, Vat. tres, et ABCEG. et edd. recentiores inde a Wels. Vulgo *τούτου*. — *ἐπιμελόμενος*] Sic ABCHK. et edd. recentiores pro *ἐπιμελούμενος*. V. ad I, 2, 22.

Cap. I. §. 1. *τῶν καλῶν*] *Τὰ καλά* hic sunt munera publica, honores. V. Weiskium ad h. l. et Haasium ad l. de Rep. Lac. p. 95 sq.

ὧν ὀρέγοιντο] Optativus significat incertam frequentiam, ut sit: efficiebat, ut, quaecunque expeterent, ea diligenter curarent. Infra IV, 4, 1: *ἃ οἱ νόμοι προστάττοιεν πειθόμενος*, quicquid leges iubebant, in eo parens. 7, 1. V. nos in Gr. T. II. §. 797, 2. (Gr. schol. §. 333, 4.).

Διονυσόδωρον] Chius, Euthydemi frater, qui Athenis primum artem militarem professus est, deinde ad sophisticen se contulit. V. Cobetum in Prosopogr. Xen. p. 38. Ceterum etiam sophistas militandi armorumque tractandorum artem professos esse apparet ex Anab. II, 1, 7 sqq. et ex Platon. Euthydemi init. V. Stallbaum. ad Plat. Gorg. p. 456, D.

ἥκειν] De verbo *ἀκούειν* cum infinitivo constructo v. Matthiae. Gr. T. II. §. 549, 6. not. 2. Buttm. §. 144, 6. Rost. §. 129, 4. c. Kühner. T. II. §. 657. not. 2. (Gr. schol. §. 311, 1.) Cf. infra III, 5, 9. IV, 2, 4

§. 2. *Αἰσχρὸν μέντοι*] *Μέντοι* habet vim confirmativam (fürwahr), ut Latinorum vero: Turpe vero est. V. ad I, 3, 10.

4 θόντα μανθάνειν. Ἐπεὶ δὲ μεμαθηκὼς ἧκε, προςέπαιζεν αὐτῷ λέγων· Οὐ δοκεῖ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥςπερ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα γεραρὸν ἔφη εἶναι, καὶ [οὕτως] ὅδε στρατηγεῖν μαθὼν γεραρώτερος φαίνεσθαι; καὶ γὰρ ὥςπερ ὁ κιθαρίζειν μαθών, καὶ ἐὰν μὴ κιθαρίζῃ, κιθαριστής ἐστι, καὶ ὁ μαθὼν ἰᾶσθαι, κἂν μὴ ἰατρεύῃ, ὅμως ἰατρός ἐστιν, οὕτω καὶ ὅδε ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου διατελεῖ στρατηγὸς ὤν, κἂν μηδεὶς αὐτὸν ἕληται· ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος οὔτε στρατηγὸς οὔτε ἰατρός ἐστιν, οὐδὲ ἐὰν ὑπὸ πάντων ἀν-
5 θρώπων αἱρεθῇ. Ἀτάρ, ἔφη, ἵνα καί, ἐὰν ἡμῶν τις ταξιαρχῇ ἢ λοχαγῇ σοι, ἐπιστημονέστεροι τῶν πολε-

§. 4. *προσέπαιζεν*] V. adn. — *Ἀγαμέμνονα*] Edd. pr. addunt *γέ*. — *καὶ [οὕτως] ὅδε*] V. adn.
§. 5. *λοχαγῇ σοι*] Steph. Vindob. 1. Par. ABCG. *λοχαγήσῃ*.

§. 4. *προσέπαιζεν*] Steph. ex Ald. et Parisienses A B C. et sec. manu D. dant *προσέπαιξεν*. Imperfectum Bornemannus recte intelligit de ioco saepius a Socrate repetito, quocum optime conveniat participium praesentis *λέγων*. Huc accedit, quod forma *παῖξαι* est Dorica, quanquam Cyrop. I. 3, 14 scriptura *συμπαίκτορας* firmiter stare videtur; v. nos in Proleg. ad Anab. p. X. Phrynich. p. 240. haec praecipit: *Δωριεῖς διὰ τοῦ ξ, ὁ δὲ Ἀττικὸς παῖσαι· καὶ παίσατε καὶ συμπαίστης διὰ τοῦ σ ἐρεῖς.* Cf. Moerid. p. 148. et 293. ed. Piers. Posterioris autem aetatis scriptores repetierunt formas Doricas: *παῖξαι, πέπαιχε, πεπαιγμένον, παιχθέν*. V. Lobeck. ad Phrynich. l. d. At futurum sonat *παιξοῦμαι* (ut Symp. IX, 2). Cf. Heiland. de dial. Xen. p. 7. De structura verbi *προσπαίζειν* cum dativo comparat Lobeckius ad Phrynich p. 463. Plat. Euthyd. p. 278. B. Legg. VI, 303. X, 66. Plutarch. de Gen. Socr. VII, 309. Dion. Cass. LXI, 11. 991.; cum accusativo Plat. Menex. p. 235. C: *ἀεὶ σὺ προσπαίζεις, ὦ Σώκρατες, τοὺς ῥήτορας*, ubi habet vim transitivam irridendi. Quibus Sauppius adiicit Plat. Phaedr. p. 265. C: *ὕμνον προσεπαίσαμεν τὸν Ἔρωτα* (h. e. *παίζοντες ὑμνήσαμεν*).

δοκεῖ — φαίνεσθαι] V. ad I, 4, 6.

Ὅμηρος] Iliad. III, 170: *καλὸν δ' οὕτω ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν, Οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν.*

καὶ οὕτως ὅδε] Sic legunt H. et L.; vulgo *καὶ οὕτω ὅδε*; Par. ABC. *καὶ ὣς ὅδε*. Herbstius aliique ediderunt *οὕτω καὶ ὅδε*. At rectissime suspicatur Bornemannus voculam *οὕτως* vel *οὕτω* importatum esse ex seqq. *οὕτω καὶ ὅδε*. Saepe enim post *ὥσπερ* sequitur simplex *καί* sine *οὕτω*. V. ad II, 2, 2. Ceterum *οὕτω* ante vocalem positum, ubi codicum auctoritate suffultum sit, tollendum non esse dicit C. E. Chr. Schneiderus ad Plat. Civ. T. I. p. 287 sq.

στρατηγεῖν μαθών] Paulo ante: *ἐπεὶ δὲ μεμαθηκὼς ἧκε*. Aoristus simpliciter significat ali-

μικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν, πόθεν ἤρξατό σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν. Καὶ ὅς· Ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἔφη, εἰς ὅπερ καὶ ἐτελεύτα· τὰ γὰρ τακτικὰ ἐμέ γε καὶ ἄλλο οὐδὲν ἐδίδαξεν. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτό 6 γε πολλοστὸν μέρος ἐστὶ στρατηγίας· καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις καὶ μηχανικὸν καὶ ἐργαστικὸν καὶ ἐπιμελῆ καὶ καρτερικὸν καὶ ἀγχίνουν καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὠμόν, καὶ ἁπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον, καὶ φυλακτικόν τε καὶ κλέπτην, καὶ προετικὸν καὶ ἅρπαγα, καὶ φι-

V. adn. Castalio c. Iunt. Ald. Par. E λοχαγήσοι. Male.
§. 6. ἐπιστήμῃ δεῖ] Sic praeeunte Brodaeo Ern. e Stob.

quem aliquid didicisse; perfectum aliquem non solum didicisse aliquid, sed etiam, quod didicerit, mente tenere. Cf. ad III, 7, 7. Sic IV, 2, 5: φυλαττόμενος οὐ μόνον τὸ μαθεῖν τι παρὰ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι μεμαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην.

§. 5. ἵνα καί, ἐὰν ἡμῶν τις] Ex ἡμῶν ad voculum καί nominativus ἡμεῖς eliciendus est: ἵνα καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἡμῶν τις.

λοχαγῇ σοι] De dativo v. Matthiae. T. II. §. 389. Kühner. T. II. §. 581. Verti potest h. l.: tibi vel imperio tuo subiectus.

ἤρξατό σε διδάσκειν] De infinitivo cum verbo ἄρχεσθαι sociato v. Rost. §. 129, 4 b. Kühner. T. II. § 660. not. 2. (Gr. schol. §. 311, 16.)

Καὶ ὅς] V. ad I, 4, 2.

τακτικὰ] „Late patebat tactices disciplina, qua explicabantur omnes modi et causae collocandae et mutandae aciei in pugna, receptu, itinere: quae adeo praecipue sunt artis, quum cetera, quae Socrates hic commemorat, magis videantur esse naturae.“ WEISKIUS, qui apposite attulit Cyrop. VIII, 5, 15.

§. 6. Ἀλλὰ μήν] Atqui. In primis hae particulae in assumptione conclusionis usurpantur. Cf. Apollon. Alex. de Coniunct. p. 518. in Bekkeri Anecd. T. II. Ibid. p. 839., ubi hoc exemplum affertur: εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί· φῶς ἄρα ἐστίν. Lucian. Jov. Frag. 51. V. nos in Gr. T. II. §. 696. d. Cf. infra III, 8, 3. Quod sequitur γέ, non ad has particulas, sed ad τοῦτο pertinet idque cum vi effert.

πολλοστὸν μέρος] multesima pars, i. e. exigua. Sic IV, 6, 7. Lys. de affect. tyr. p. 171, 2. Aristoph. Thesmoph. 555: μὰ τὸν Δί' οὐ τὴν μυριοστὴν μοῖραν ὧν ποιοῦμεν, ubi v. Fritzschium. Cyrop. I, 6, 14. utitur voc. μικρόν: ὡς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας, ὅτι μικρόν τι μέρος εἴη στρατηγίας τὰ τακτικά.

παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον — ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων] De genitivis v. Matthiae. T. II.

λόδωρον καὶ πλεονέκτην, καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικόν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιστήμῃ δεῖ τὸν εὖ
7 στρατηγήσοντα ἔχειν. Καλὸν δὲ καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι· πολὺ γὰρ διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου· ὥςπερ λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως μὲν ἐῤῥιμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν, ἐπειδὰν δὲ ταχθῇ κάτω μὲν καὶ ἐπιπολῆς τὰ μήτε σηπόμενα μήτε τηκόμενα, οἵ τε λίθοι καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἵ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὥςπερ ἐν οἰκοδομίᾳ, συντίθεται, τότε γίγνεται πολλοῦ ἄξιον κτῆμα
8 οἰκία. Ἀλλὰ πάνυ, ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον, ὦ Σώκρατες, εἴρηκας· καὶ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τούς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν

Venet. et MSto pro vulg. ἐπιστήμῃ, ἃ δεῖ.

§. 7. *συντίθεται*] V. adn.

§. 8. *ἐν δὲ μέσῳ*] Stob. ABDH. et Vat. 1. *ἐν μέσῳ δέ*, ut §. 7. et 9. — *ὑπὸ μὲν τῶν*] Edd. pr. c. Par. 7. *ὑπὸ μὲν αὖ τῶν* (vel *αὖ των*), unde Castal. *ὑπὸ μ. αὐτῶν* fecit. Stephan. 2.

§. 344 p. 817. Buttm. §. 132, 13. Rost. §. 107—109. III. 4. b. bb. p. 555. Kühner. T. II. §. 530. hh. (Gr. schol. § 273, 5, e.) Cf. I, 1, 7. IV, 1, 4. Hipparch. V, 2. de Rep. Lac. II, 7. (9), ubi v. Haasium p. 67 sq. At Commentar. IV, 1, 3: *ἐπιθετικῶν τοῖς θηρίοις*, quia dicitur *ἐπιτίθεσθαί τινι*. — De *καὶ γάρ* v. ad II, 1, 3. — Ceterum Stobaeus legit *τῶν εἰς πόλεμον* sine articulo, ut supra II, 1, 32: *τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων* — *τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων*. Contra cum articulo III, 12, 5: *τὰ πρὸς τὸν πόλεμον*. Plura utriusque generis exempla contulit Bornemannus.

μηχανικόν] solertem in consiliis excogitandis. Infra IV, 7, 1. definit *μηχανικοὺς* ita, ut sint *αὐτάρκεις ἐν ταῖς προσηκούσαις πράξεσιν*.

φυλακτικόν] H. e. cautum, caventem sibi, ne ab hostibus opprimatur; aliter III, 4, 9: *φυλακτικοὺς τῶν ὄντων*, i. e. qui res suas servare et custodire student.

κλέπτην] qui hostium consilia furtim disturbare scit.

ἀσφαλῆ] tectum, i. e. qui se tegit et munit. Vide Heindorfium ad Platon. Sophist. p. 231. A. Cf. infra IV, 6, 15.

§. 7. *κέραμος*] tegulae. Sic saepe *κέραμος, λίθος, πλίνθος* (lateres) singulari numero pro plurativo usurpantur. V. nos in Gr. T. II. § 407, 2. (Gr. schol. §. 243, 1.) Adde Blomfieldium et Popponem ad Thuc. II, 4, 2.

ἐῤῥιμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν] De neutro plurativo post substantiva varii generis illato v. Matthiae T. II. §. 441, 2. a. Rost. §. 100. 5. b. p. 479. Kühner. T. II. §. 431, 2. [Gr. schol. §. 242, 1, β).] Cf. infra III, 7, 5. —

ἐπιπολῆς] in tecto.

συντίθεται] Stephanus habet *συντίθενται*. Singularis numerus non potest esse offen-

δὲ μέσῳ τοὺς χειρίστους, ἵνα ὑπὸ μὲν τῶν ἄγωνται,
ὑπὸ δὲ αὖ τῶν ὠθῶνται. — Εἰ μὲν τοίνυν, ἔφη, καὶ 9
διαγιγνώσκειν σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐδί-
δαξεν· εἰ δὲ μή, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες; οὐδὲ γὰρ
εἴ σε ἀργύριον ἐκέλευσε πρῶτον μὲν καὶ τελευταῖον
τὸ κάλλιστον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ τὸ χείριστον, μὴ
διδάξας διαγιγνώσκειν τό τε καλὸν καὶ τὸ κίβδηλον,
οὐδὲν ἄν σοι ὄφελος ἦν. — Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη,
οὐκ ἐδίδαξεν, ὥςτε αὐτοὺς ἂν ἡμᾶς δέοι τούς τε
ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν. — Τί οὖν οὐ 10
σκοποῦμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτάνοιμεν;
— Βούλομαι, ἔφη ὁ νεανίσκος. — Οὐκοῦν, ἔφη,
εἰ μὲν ἀργύριον δέοι ἁρπάζειν, τοὺς φιλαργυρωτά-

rum Stob. omitt. *αὖ*, quod Zeunius auctoritate Vossiani 1. ante alterum *τῶν* posuit. V. adn.

§. 10. *Τί οὖν οὐ σκοποῦμεν*] Edd. pr. et Par. G. *τί οὖν; σκοπῶμεν.* V. adn. — *εἰ μὲν ἀργ.*] Sic Voss. 1. Stob. Venet. Vat. 1. Flor. ACE. Par. ABCD. Vict. L. pro vulg. *εἰ μὲν γὰρ ἀργ.*

sioni. Saepe enim praedicatum ad numerum proximi substantivi accommodatur. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 304. Rost. §. 100. 5. a. aa. Kühner. T. II. §. 431, 2. [(Gr. schol. §. 242, 1, b.)]

§. 8. *τούς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν*] Herbstius comp. Cyrop. VII, 5, 5. et Homer. Il. IV, 297 sqq. Lapsus est Bornemannus h. l. et ad Apolog. § 1. p. 83., quum dixit subiectum carere articulo, quem haberet praedicatum. Subiectum est enim *τοὺς πρώτους*, praedicatum *ἀρίστους*, uti luculenter apparet e Cyrop. loco allato. Infra III, 14, 6: *παρασκευάζεσθαι ὀψοποιοὺς τοὺς ἄριστα ἐπισταμένους,* sich die Geschicktesten zu Köchen anschaffen. V. nos in Gr. T. II. §. 494.

ὑπὸ μὲν τῶν — ὑπὸ δὲ αὖ τῶν] pro *ὑπὸ τῶν μὲν — ὑπὸ τῶν δὲ αὖ*, uti saepissime. II, 2, 2: *πρὸς μὲν τοὺς φίλους, — πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους.* Plat. de Rep. V. p. 467. D: *εἰς μὲν ἄρα τὰς ἄξουσιν, εἰς δὲ τὰς εὐλαβήσονται.* Isocr. Paneg. c. 21: *πρὸς μὲν τοὺς φίλους—πρὸς δ' ἐχθρούς.* V. Stallbaumium ad Plat. Phaedr. p. 263. B, nos in Gr. T. II. §. 733, 1. De vocula *αὖ* v. ad I, 2, 12.

§. 9. *ἐδίδαξεν*] Scil. *καλῶς ἔχει.* V. Matthiae T. II. §. 617. a. Buttm. §. 151, V. 2. Rost. §. 121. 11. b. Kühner. T. II. §. 823, 3. c. [Gr. schol. §. 339, 2, c).] Cf. infra III, 9, 11.

ὥςτε — ἂν — δέοι] ut, si bonos et malos discernere velimus, nos ipsos id facere oporteat. V. de hac structura B. §. 139. F. 3. Rost. Gr. §. 122. 9. a. Kühner. T. II. §. 827, 1. (Gr. schol. §. 341, 4.)

§. 10. *Τί οὖν οὐ σκοποῦμεν;*] Gravior adhortandi formula pro: *σκοπῶμεν οὖν.* Cyrop. IV, 1, 12: *Τί οὖν, ἔφασαν, οὐκ ἐλθὼν Κυαξάρῃ λέγεις ταῦτα;* Hellen. IV, 1, 11: *τί οὖν οὐ πυνθάνῃ;* Platon. Lysid. p. 211.

τους πρώτους καθιστάντες ὀρθῶς ἂν τάττοιμεν; — Ἔμοιγε δοκεῖ. — Τί δὲ τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας; ἆρα τοὺς φιλοτιμοτάτους προτακτέον; — Οὗτοι γοῦν εἰσιν, ἔφη, οἱ ἕνεκα ἐπαίνου κινδυνεύειν ἐθέλοντες· οὐ τοίνυν οὗτοί γε ἄδηλοι, ἀλλ' ἐπιφανεῖς
11 πανταχοῦ ὄντες εὐαίρετοι ἂν εἶεν. — Ἀτάρ, ἔφη, πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν ἢ καὶ ὅπη καὶ ὅπως χρηστέον ἑκάστῳ τῶν ταγμάτων; — Οὐ πάνυ, ἔφη. — Καὶ μὴν πολλά γ' ἐστί, πρὸς ἃ οὔτε τάττειν οὔτε ἄγειν ὡςαύτως προςήκει. — Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐ διεσαφήνιζε ταῦτα. — Νὴ Δί', ἔφη, πάλιν τοίνυν ἐλθὼν ἐπανερώτα· ἢν γὰρ ἐπίστηται καὶ μὴ ἀναιδὴς ᾖ, αἰσχυνεῖται ἀργύριον εἰληφὼς ἐνδεᾶ σε ἀποπέμψασθαι.

§. 11. ὅποι] V. adn. — ταγμάτων] Sic Stob. Vulgo τακτέων. Schütz. ἑκάστῃ τῶν τάξεων malebat. Aliis placebat τεταγμένων vel τακτικῶν vel τακτῶν. — ἄγειν] V. adn. — οὐ διεσαφήνιζε] Sic Iunt. c. Stob. Par. ABCD. pro vulg. οὐδὲ διεσαφ.

D: Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, οὐκ ἐρωτᾷς; gravius pro ἐρώτα οὖν. Protagor. p. 310. E: τί οὐ βαδίζομεν; age eamus! V. Stallbaumium ad h. l. p. 26. Multo frequentior est in hac formula aoristus, qui rem multo gravius etiam quam praesens designat. Infra III, 11, 15: Τί οὖν οὐ σύ μοι — ἐγένου συνθηρατὴς τῶν φίλων; quid est, cur non statim mihi in venandis amicis fias adiutor? h. e. sine mora mihi esto adiutor. V. ad h. l. Bornemannum et Sauppium. Rem scilicet vehementer concupitam iam factam se velle significaturi sunt qui hac adhortandi vel iubendi formula utuntur. IV, 6. 14. Adde exempla a Bornemanno ad Cyrop. II, 1, 4. p. 112. ed. Goth. et a Breitenbachio ad Hier. I, 3. collecta. Sic Latini quin cum indicativo praesentis coniunctum usurpant, ut: quin igitur illud primum consideramus? pro: primum illud consideremus. Cf. nos in Gr. T. II §. 443, 3. [(Gr.schol. §. 256, 4, e).]

Τί δὲ τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας;] Scil. χρὴ ποιεῖν. Stallbaumius ad Plat. Phaedon. p. 65. D. supplet λέγεις.

§. 11. ὅπη καὶ ὅπως] ubi et quo modo. Sic Par. D.; ὅπη σοὶ καὶ ὅπως habet G supra scriptum; vulgo in edd. et in Par. B.C. ὅποι καὶ ὅπως. — Ὅποι in ed. priore explicaveram ad quod consilium singulis ordinibus utendum sit; ὅπως qua ratione singulis ordinibus utendum sit ad consilium exsequendum. Sed nunc haec voculae ὅπως explicandae ratio non iam mihi probatur. Sauppius, quem secutus Breitenbachius, ὅποι per attractionem quandam pro ὅπου dictum existimat; at quos locos e Xenophonte (Hellen. VI, 2, 28. VII, 4, 18.) excitavit, nequaquam congruunt cum nostro loco. De sententia cf. Cyrop. I, 6, 43.

Καὶ μήν—γέ] V. ad I, 4, 12.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Bonus imperator id curare debet, ut milites salvi sint et res ad vitam sustentandam necessarias habeant et e victoria ex hostibus reportata feliciores fiant. Neque enim in eo solum imperatoris officium positum est, ut ipse solus fortiter in hostes dimicet, sed in eo, ut universum exercitum ad victoriam ducat omninoque non sibi soli, sed toti exercitui felicitatem parare studeat.

Ἐντυχὼν δέ ποτε στρατηγεῖν ᾑρημένῳ τῳ· Τοῦ 1
ἕνεκεν, ἔφη, Ὅμηρον οἴει τὸν Ἀγαμέμνονα προςαγορεῦσαι ποιμένα λαῶν; ἆρά γε ὅτι, ὥςπερ τὸν ποιμένα ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶαί τε ἔσονται αἱ ὄϊες

CAP. II. §. 1. ἐπιμελεῖσθαι δεῖ] Sic vulgo; Stob. BCD. marg. G. δεῖ ἐπιμ., quod Born. recepit. — [καὶ οὗ ἕνεκα τρέφονται, τοῦτο ἔσται]] Haec verba leguntur in codd. Stobaei Par. ABC. margine G. H. Iuntina quoque post ἕξουσι hoc addita-

οὔτε ἄγειν] Verte: multa quidem sunt, ad quae non convenit exercitum eodem modo instruere aut ducere. Non est una eademque ratio exercitum instruendi et ducendi, sed admodum varia. Est scriptura Stobaei, Bessarionis libri et trium Vatic. codd. Cf. Cyrop. 1, 6, 43. Vulgo οὔτε λέγειν, de quo editio Thiemiana haec habet: „non modo defendi potest vulgata lectio (λέγειν), sed, ut retineatur, colloquiorum series exigit. Nam vocabulum λέγειν (quod scrupulum iniecisse videtur) infra cap. III, 11. repetit iuvenis (quem ibi cum Socrate colloquentem inducit Xenophon) quasi iam supra ab ipso dictum.“ At ille locus nihil mihi videtur habere momenti ad confirmandam scripturam λέγειν. Verba λέγειν et ἄγειν saepissime in codd. permutari docet Bornemannus, coll. varr. script. ad Cyrop. IV, 5, 42. 6, 12. 2, 37. 1, 23. V, 5, 33. Ernestius et Morus vulgatam ita defendunt: Quemadmodum non omnis res eandem orationem, ita non omne tempus eandem aciem postulat.

ἀποπέμψασθαι] a se dimittere. Cyrop. 1, 3, 18: Θάῤῥει, ὡς ὅ γε σὸς πατὴρ οὔτ' ἄλλον οὐδένα οὔτ' ἐμὲ διδάξας πλεονεκτεῖν ἀποπέμψεται (ubi alii peius ediderunt ἀποπέμψει). V. Gr. nostr. T. II. §. 396. γ. [(Gr. schol. §. 250, a).] De constructione verbi αἰσχύνεσθαι v. Matthiae T. II. §. 555. not. 1. Rost §. 129. 4. a. Kühner. T. II. §. 659. not. (Gr. schol. §. 311, 14.)

CAP. II. §. 1. στρατηγεῖν ᾑρημένῳ] V. ad I, 7, 3. κυβερνᾶν κατασταθείς.

Ὅμηρον] Il. II, 243. et alias.

ἆρά γε] Γέ ubi particulae interrogativae additum est, pertinet ad totam enuntiationem eiusque vim intendit. V. nos in Gr. T. II. §. 703, 2. Cf. §. 2.

καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, [καὶ οὗ ἕνεκα τρέφονται, τοῦτο ἔσται,] οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶοί τε οἱ στρατιῶται ἔσονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, καί, οὗ ἕνεκα στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; στρατεύονται δέ, ἵνα κρατοῦντες τῶν πολεμίων εὐ-
2 δαιμονέστεροι ὦσιν· ἢ τί δήποτε οὕτως ἐπῄνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπών,

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής;

ἆρά γε ὅτι αἰχμητής τε κρατερὸς ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος αὐτὸς εὖ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη; καὶ βασιλεὺς ἀγαθός, οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προεστήκοι, ἀλλ' εἰ καί, ὧν βασιλεύοι,
3 τούτοις εὐδαιμονίας αἴτιος εἴη; Καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι· καὶ στρατεύονται δὲ πάντες, ἵνα ὁ βίος αὐτοῖς ὡς βέλτιστος ᾖ· καὶ στρατηγοὺς αἱροῦνται τούτου ἕνεκα, ἵνα πρὸς
4 τοῦτο αὐτοῖς ἡγεμόνες ὦσι. Δεῖ οὖν τὸν στρατηγοῦντα τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἑλομένοις αὐτὸν στρατηγόν· καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τούτου ἄλλο ῥᾴδιον εὑρεῖν οὔτε αἴσχιον τοῦ ἐναντίου. Καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν, τίς εἴη ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἀρετή, τὰ μὲν

mentum habet, nisi quod pro τρέφονται exhibet στρατεύονται. In D. legitur καὶ οὗ ἕνεκα ἔσονται στρατεύοντες.

§. 2. αἰχμητής τε κρατερὸς] Vulgo αἰχμητής τε καὶ κρατερός, neque aliter cod. Stob. Additum καί fortasse originem suam debet primis sequentis verbi literis.

§. 3. δι' αὐτὸν] Edd. pr. Stob. Vindob. 1. et Voss. 1. διὰ τοῦτον. — πρὸς τοῦτο] Sic Brod. Bessar. Steph. sec. et Voss. 1.; alii, ut Par. ABCDEH. πρὸς τούτοις.

III, 8, 8. — De ἆρα, quod pro ἆρ' οὔ positum videtur, vide ad II, 6, 1.

§. 2. Ἀμφότερον] Il. III, 179. Ceterum hunc versum Alexander Magnus praeter ceteros in deliciis atque amoribus habuisse perhibetur.

ἆρά γε ὅτι] H. e. ἆρά γε ἐπῄνεσεν αὐτόν, ὅτι.

ὧν βασιλεύοι] De optativo per attractionem quandam posito v. ad I, 4, 19. et II, 1, 18.

§. 3. καὶ — δὲ] V. ad I, 1, 3.

§. 4. τίς εἴη] pro ἥτις εἴη. V. ad I, 1, 1.

ὧν ἂν ἡγῆται] pro ὧν ἡγοῖτο, quia haec enuntiatio refertur ad praeteritum κατέλειπε. V. ad I, 2, 2.

CAP. III. §. 1. Καὶ — δέ] V. ad I, 1, 3. De infinitivo ἐπ-

ἄλλα περιῄρει, κατέλλειπε δὲ τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν, ὧν ἂν ἡγῆται.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Praefecti equitum officium duplex est: et equos et equites meliores efficere debet. Equorum curam non singulis equitibus relinquet, sed ipse suscipiet (§ 1—4). Equites autem ita optime curabit, si operam dabit, ut illi equos facile conscendere, non solum in planis, sed etiam asperis locis equitare et tela ab equis mittere discant. Etiam eorum animos acuet et, ut pareant atque imperata faciant, efficiet (§. 5—8). Ad quod assequendum ante omnia necessarium erit, ut ipse suis officiis quam optime satisfaciat (§. 9); deinde equites docebit obedientiam et pulchram esse et maxime salutarem (§. 10). Denique etiam dicendi facultatem quandam sibi comparare studebit, ut orationis ope in equitum animis ambitionem et gloriae studium excitet eosque ad omnia graviter impellat, unde et ad se ipsum et ad ceteros cives commoda et utilitates redundaturae sint (§. 11—15).

Καὶ ἱππαρχεῖν δέ τινι ᾑρημένῳ οἶδά ποτε αὐτὸν 1 τοιάδε διαλεχθέντα· Ἔχοις ἄν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτου ἕνεκα ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν; οὐ γὰρ δὴ τοῦ πρῶτος τῶν ἱππέων ἐλαύνειν· καὶ γὰρ

§. 4. κατέλειπε] Castal. c. Iunt. Ald. et ABCDEGH. κατέλιπε.

παρχεῖν v. ad 1, 7, 3. Duo fuerunt apud Athenienses ἵππαρχοι, i. e. magistri aut praefecti equitum, qui summum totius equitatus imperium tenebant, sed subiecti erant imperio decem στρατηγῶν, h. e. peditum ducum. Officia magistri equitum Xenophon peculiari libello, qui inscribitur Ἱππαρχικός, complexus est.

οὐ γὰρ δὴ] nam profecto non. Infra III, 11, 7. V. nos in Gr. T. II. §. 692. p. 389. (Gr. schol. §. 315, 2 extr.)

τοῦ πρῶτος — ἐλαύνειν] Ad genitivum τοῦ repete ex antecedentibus ἕνεκα. Neque aliter paulo post τοῦ γνωσθῆναι. Sic saepissime in responsione praepositio ex praecedenti interrogatione repetenda est Supra I, 2, 35. Sympos. V, 5: Οἶσθα οὖν, ἔφη, ὀφθαλμῶν τίνος ἕνεκα δεόμεθα; Δῆλον, ἔφη, ὅτι τοῦ ὁρᾶν. Plura exempla dedimus in Gr. T. II. §. 625, 5. [(Gr. schol. §. 300, 5, c).] — De nominativo πρῶτος infinitivo per attractionem adiuncto v. ad I, 2, 3. τῷ φανερὸς εἶναι.

οἱ ἱπποτοξόται τούτου γε ἀξιοῦνται, προελαύνουσι γοῦν καὶ τῶν ἱππάρχων. — Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε, ἐπεὶ καὶ οἱ μαινόμενοί γε ὑπὸ πάντων γιγνώσκονται. — Ἀληθές,
2 *ἔφη, καὶ τοῦτο λέγεις. — Ἀλλ' ἆρα ὅτι τὸ ἱππικὸν οἴει τῇ πόλει βέλτιον ἂν ποιήσας παραδοῦναι καί, εἴ τις χρεία γίγνοιτο ἱππέων, τούτων ἡγούμενος ἀγαθοῦ τινος αἴτιος γενέσθαι τῇ πόλει; — Καὶ μάλα,*

CAP. III. §. 1. *γιγνώσκονται*] ACDH. *γινώσκονται*. V. Exc. I.
§. 2. *βέλτιον ἂν*] H. *τῇ π. βέλτιον οἴει ἄν;* K. *οἴει ἂν*

γοῦν] V. adnotata in I, 6, 2.

Ἀλλὰ μὴν — γέ] V. ad I, 1, 6.

οἱ μαινόμενοι] „Furiosi quidem facile in vulgus innotescunt, ut a pueris etiam rideantur.“ WEISKIUS.

§. 2. *Ἀλλ' ἆρα*] Fortasse legendum est: *ἀλλ' ἄρα*, at fortasse. Etiam in Paris. D. adnotata est scriptura: *ἂν ἄρα*. V. ad III, 11, 4. et cf. IV, 2, 22.

οἴει — βέλτιον ἂν ποιήσας παραδοῦναι] *Ἂν* particula pertinet quidem ad infinitivum *παραδοῦναι*, posita autem est post *βέλτιον*, quia hoc vocabulum cum vi efferendum est. V. Rost. Gr. §. 120. not. 5. Kühner. T. II. §. 457. (Gr. schol. §. 261, 2.) Clarius res apparet, si infinitivi loco verbum finitum ponas: *οἴει, ὅτι, εἰ τὸ ἱππικὸν βέλτιον ποιήσειας, τῇ πόλει παραδοίης ἄν.* — Ad sequentem infinitivum *γενέσθαι* repetendum est *ἄν*. V. ad I, 3, 15.

Ἡ δὲ ἀρχή που] Recte interpretatur Herbstius: sed praefectura, ni fallor. Supra I, 2, 32: *εἶπέ που*, dixit, ni fallor, opinor. III, 5, 15. IV, 2, 31. V. Bornemannum et nos ad Anab. IV, 8, 21.

ἐφ' ἧς ἥρησαι] Ex vulgari dicendi ratione exspectes *ἐπί* cum dativo vel etiam, quanquam id rarius est, cum accusativo constructum, ut Cyrop. I, 2, 5: *ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ᾑρημένοι εἰσίν.* Hellen. V, 1, 5: *καὶ αἱροῦνται Εὔνομον ναύαρχον ἐπ' αὐτάς* (*τὰς ναῦς*). At recte in partes vocavit Bornemannus Dion. Cass. p. 220, 7: *τὴν ἀρχήν, ἐφ' ἧς ἐτέτακτο*, et locutiones *ὁ ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένος, ὁ ἐπὶ τοῦ θεωρικοῦ κατασταθείς*, a Baehrio ad Plutarch. Alcib. p. 162. Pyrrh. p. 154. et Lobeck. ad Phryn. (Herodian.) p. 474. sq. compositas. Quibus accedat locus geminus Herodot. V, 109: *ἐπ' οὗ ἐτάχθημεν*, a nobis in Gr. T. II. §. 611. extr. explanatus. Cf. Gr. schol. §. 296, I. extr.

ἀμβατῶν] Xenophontis proprium esse perhibetur a veteribus grammaticis scribere *ἀμβάτης, ἀνάμβατος* (Cyrop. IV, 5. 46), *ἀμβολάς* (Cyrop. VII, 5, 12), *ἀγκράτος* pro *ἀναβάτης* cett. V. Lobeckium ad Phrynich. p. 340. et Bornemannum ad Anab. I, 8, 1. Sauppium ad R. Eq. VIII, 10. Infra §. 5. unus codex B. Stobaei exhibet *ἀμβατικωτέρους*: quod haud scio an germanum sit. Cyrop. VIII, 3, 27. pro *κἂν μύων βάλῃς* in duobus codd. legitur *καμμύων*,

ἔφη. — Καὶ ἔστι γε, νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καλόν, ἐὰν δύνῃ ταῦτα ποιῆσαι. Ἡ δὲ ἀρχή που, ἐφ' ἧς ᾕρησαι, ἵππων τε καὶ ἀμβατῶν ἐστιν; — Ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη. — Ἴθι δὴ λέξον ἡμῖν πρῶτον τοῦτο, 3
ὅπως διανοῇ τοὺς ἵππους βελτίους ποιῆσαι; — Καὶ ὅς· Ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφη, οὐκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου ἐπι-

τῇ πόλει. V. adn.

§. 3. τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου] Sic Steph. 2. Stob. Vatic. 1. Flor BCE. Ernest.; reliquae edd. pro ἵππου habent ἔργου cum Par. BCDEGH; ἔργον A.

quod patrocinio suo defendit Schaeferus in Lamb. Bos. Ellips. Gr. p. 368 sq. In libro de re equ. utraque forma ἀμβάτης et ἀναβάτης promiscue legitur, plerumque autem codd. variant, ut III, 12., ubi v. Sauppium, et XII, 8.; at V, 7. ἀμβάτῃ in omnibus codd. legitur, nisi quod Castal. ἀναβ. habet. De forma ἀναβάτης cf. III, 9. VI, 6. VIII, 5. et 7. IX, 2. XI, 5. XII, 2.

Ἔστι γὰρ οὖν] De γάρ in responsione posito v. ad I, 4, 9. Quod additum est οὖν, h. l. non est particula consecutiva (nun, also), sed restrictiva (sicherlich, sane). Infra IV, 6, 14: Φῂς σὺ ἀμείνω πολίτην εἶναι ὃν σὺ ἐπαινεῖς, ἢ ὃν ἐγώ; Φημὶ γὰρ οὖν (ja gewiss). Oecon. 17, 1: λέγω γὰρ οὖν. V. nos in Gr. T. II. §. 706, 2. (Gr. schol. §. 324, not. 6.)

§. 3 Καὶ ὅς] V. ad I, 4, 2.

τοῦτο μὲν — οὐκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι] Verba ita construenda sunt: τοῦτο τὸ ἔργον οὐκ ἐμὸν εἶναι, ut verba ἐμὸν εἶναι praedicatum sint. Nam si ἐμόν cum τὸ ἔργον coniungendum esset, dicendum fuit τὸ ἐμὸν ἔργον. Valckenarius articulum ante ἔργον in γέ mutandum censebat: quod optimo iure reiecit Schneiderus, collatis Cyrop. II, 1, 11: τὰς ψυχὰς θήγειν αὐτῶν ὑμέτερον τὸ ἔργον, h. e. τὰς ψ. θ. αὐτῶν, τοῦτο τὸ ἔργον ὑμέτερόν ἐστιν. Plat. Politic. p. 258. C. Herodot. V, 1. Ubi autem vocabula ἔργον et ἐμόν, σόν cett. in unam notionem coniuncta praedicati partes sustinent, articulus abest: cuius generis exempla sunt a Sauppio allata, infra III, 4, 8. Plat. Gorg. p. 459. E. Eurip. Phoen. 454.

§. 4. παρέχωνταί σοι] Schneiderus putat pronomen σοί h. l. παρέλκειν, dicens παρέχειν ἵππον τινί esse equum praebere vel adducere (vorführen), παρέχεσθαι vero ἵππον dici de eis, qui ἐκ καταλόγου ἱπποτροφοῦσι (h. e. de eis, quibus publice id onus iniunctum est, ut sumptibus suis equos alant equitatui, v. Hellen. III, 4, 15. Agesil. 1, 23.; hoc enim munus erat apud Athenienses divitiorum civium, v. Schneiderum ad Hipparch. 1, 9). Quod si statuimus, apparet sequentia verba οἱ μὲν — οἱ δέ non esse equites, sed eos, qui equos exercitui praebeant. At huic sententiae id obstare recte contra monet Langius, a verisimilitudine quam maxime abhorrere equitum praefectum equos tam

4 μελεῖσθαι. — Ἐὰν οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχωνταί σοι τοὺς ἵππους οἱ μὲν οὕτως κακόποδας ἢ κακοσκελεῖς ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ οὕτως ἀτρόφους, ὥςτε μὴ δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δὲ οὕτως ἀναγώγους, ὥςτε μὴ μένειν, ὅπου ἂν σὺ τάξῃς, οἱ δὲ οὕτως λακτιστάς, ὥςτε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι, τί σοι τοῦ ἱππικοῦ ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσῃ τοιούτων ἡγούμενος ἀγαθόν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν; — Καὶ ὅς· Ἀλλὰ καλῶς τε λέγεις, ἔφη, καὶ πειράσομαι τῶν ἵπ-
5 πων εἰς τὸ δυνατὸν ἐπιμελεῖσθαι. — Τί δέ; τοὺς ἱππέας οὐκ ἐπιχειρήσεις, ἔφη, βελτίονας ποιῆσαι; — Ἔγωγ', ἔφη. — Οὐκοῦν πρῶτον μὲν ἀναβατικωτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους ποιήσεις αὐτούς; — Δεῖ γοῦν, ἔφη· καὶ γάρ, εἴ τις αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν
6 οὕτω σώζοιτο. — Τί γάρ; ἐάν που κινδυνεύειν

§. 4. *οὕτως κακόποδας*] Sic Iunt. Ald. BCDEGH. et paulo post iidem libri c. Steph. 2. *οὕτως λακτιστάς* pro *οὕτω*. V. ad I, 3, 1.

§. 5. *ἀναβατικωτέρους*] Cod. B. Stobaei *ἀμβατικωτέρους*. V. ad §. 2.

§. 6. *ἐάν — δέῃ*] Iunt. Ald. BCDEGH. et pr. m. A. *δέοι*. At optativus in oratione recta post *ἐάν* positus a probata malae conditionis ab eis, qui *ἱπποτροφοῦσιν*, accepisse, agi potius h. l. de equorum conditione, qui ab equitibus adducantur aut exhibeantur. Neque vero ego idoneam exputare possum causam, cur, si verbi *παρέχωνται* subiectum milites esse statuamus, forma medialis non recte sese habeat; immo necessariam adeo hanc formam esse equidem contenderim. Nam milites suum quisque equum duci exhibet aut adducit, h. e. *παρέχεται ἵππον τῷ ἱππάρχῳ*. Cuique militi equus tributus aut assignatus erat tanquam suus. Denique vix intelligi potest, quo modo pronomen *σοί* ex redundantia addi potuerit.

§. 5. *ἀναβατικωτέρους*] Herbstius comparat Hipparch. I, 5: *πρῶτον μὲν τοὺς ἱππέας ἀσκητέον, ὅπως ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναπηδᾶν δύνωνται· πολλοῖς γὰρ ἤδη ἡ σωτηρία παρὰ τοῦτο ἐγένετο.*

§. 6. *τὴν ἄμμον*] „Exercitationes equestres in substrato sabulo fiebant. Hinc *ἀμμόδρομοι* eiusmodi loca dicuntur. Cf. Lexic. ap. Rubnk. ad Timaeum p. 23. ed. II.“ SCHNEIDERUS, quem etiam ad Hipparch. III, 10. confer. Idem ad sequentia comparat Hipparch. I, 5: *δεύτερον δέ, ὅπως ἐν παντοίοις χωρίοις ἱππάζεσθαι δυνήσονται· καὶ γὰρ οἱ πολέμιοι ἄλλοτε ἐν ἀλλοίοις τόποις γίγνονται*: ubi, uti h. l., Sauppius scribendum censet *πόλεμοι*, quanquam in Hipparchi loco codices refragantur. Opinatur enim dici non posse *τοὺς πολεμίους ἐν τόπῳ τινὶ γίγνεσθαι* ita, ut *γίγνεσθαι* sit versari.

δέῃ, πότερον ἐπαγαγεῖν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν ἄμ-
μον κελεύσεις, ἔνθαπερ εἰώθατε ἱππεύειν, ἢ πειράσῃ
τὰς μελέτας ἐν τοιούτοις ποιεῖσθαι χωρίοις, ἐν οἵοις-
περ οἱ πολέμιοι γίγνονται; — Βέλτιον γοῦν, ἔφη. —
Τί γάρ; τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ τῶν ἵππων 7
ἐπιμέλειάν τινα ποιήσῃ; — Βέλτιον γοῦν, ἔφη, καὶ
τοῦτο. — Θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων καὶ
ἐξοργίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἴπερ ἀλκιμωτέρους
ποιεῖν, διανενόησαι; — Εἰ δὲ μή, ἀλλὰ νῦν γε πει-
ράσομαι, ἔφη. — Ὅπως δέ σοι πείθωνται οἱ ἵπ- 8
πεῖς, πεφρόντικάς τι; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου οὔτε ἵπ-
πων οὔτε ἱππέων ἀγαθῶν καὶ ἀλκίμων οὐδὲν ὄφελος.
— Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη· ἀλλὰ πῶς ἄν τις μάλιστα,
ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προτρέψαιτο; —

graecitate abhorret. — ἐπαγαγεῖν] Sic BCKLM. pro ἐπάγειν. πολέμιοι] Sic vulgo; Stob. K.L. et Bessar. πόλεμοι. At cf. Hipparch. I, 5. in adnot. allatum. Cf. III, 5, 6 Var. Scr.

§. 7. Τί γάρ;] Voss. 1. et Stob. τί δέ; quod receperunt nuperae editiones, nescio, qua de causa. V. ad II, 6, 2. — ὡς πλείστους] Stob. ed. τοὺς πλείστους. Zeun. correxit ὡς πλεῖστον, ut sit quam longissime. Male. Debebat enim esse, ut recte docuit Weisk., ὡς ἐπὶ πλεῖστον. At v. Hipparch. I, 21. in

Quam opinionem equidem probare non possum. Verbum γίγνεσθαι nunquam simpliciter versari significare potest; at potest significare apparere, in conspectum venire. Cf. Cyrop. VIII, 5, 28: ὃς δ' ἀπιὼν ἐγένετο ἐν Μήδοις. Anab. IV, 3, 29: ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται.

§. 7. τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους] Βάλλειν idem est, quod ἀκοντίζειν, ut quam plurimi ab equis iaculentur. Hipparch. 1, 6: ὅταν δὲ ἤδη ἔποχοι ὦσι, δεῖ αὖ σκοπεῖσθαι, ὅπως ἀκοντιοῦσί τε ὡς πλεῖστοι (uti Schn. pro πλεῖστον recte scribendum censet) ἀπὸ τῶν ἵππων. Ibid. 21.

Βέλτιον] Melius est hoc curare quam negligere.

εἴπερ ἀλκιμωτέρους ποιεῖν, διανενόησαι] Vehementer offenderunt editores in hoc loco, cuius rationem acute perspexit Morus, qui non solum infinitivum ποιεῖν, sed etiam θήγειν et ἐξοργίζειν a verbo διανενόησαι pendere vidit, ut haec sit sententia: Acuere animos equitum — **cogitasti**, siquidem eos fortiores reddere **cogitas?** Bornemannus infinitivos θήγειν et ἐξοργίζειν ex antecedentibus verbis ἐπιμέλειάν τινα ποιήσῃ pendere putat et idcirco distinctionem post ποιεῖν sustulit. Sed huic rationi non convenit sequens responsio. Iuntina et Stob. habent: ἅπερ — ποιεῖν, quod Stephanus mutavit in ἅπερ — ποιεῖ. Frustra.

§. 8. πείθωνται] Cf. Hipparch. I, 7.

προτρέψαιτο] V. ad I, 2, 64.

9 Ἐκεῖνο μὲν δήπου οἶσθα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι· καὶ γὰρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται, καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον, καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. — Καὶ μάλα, ἔφη. — Οὐκοῦν εἰκός, ἔφη, καὶ ἐν ἱππικῇ, ὃς ἂν μάλιστα εἰδὼς φαίνηται ἃ δεῖ ποιεῖν, τούτῳ μάλιστα ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι; —
10 Ἐὰν οὖν, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν δῆλος ὦ, ἀρκέσει μοι τοῦτο εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἐμοί; — Ἐάν γε πρὸς τούτῳ, ἔφη, διδάξῃς αὐτούς, ὡς τὸ πείθεσθαί σοι κάλλιόν τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται. — Πῶς οὖν, ἔφη, τοῦτο διδάξω; —

adnot. allatum. — *ποιήσῃ*] BDL. et Stob. ed. *ποιήσεις*; Stob. Trinc. Par. H. *ποιήσει*, quod iniuria Born. recepit. V. Excurs. II. — *εἴπερ — ποιεῖν*] V. adn.

§. 10. *βέλτιστος ὢν — δῆλος ὦ*] V. ad II, 6, 7. *δῆλον εἶναι — εὐεργετήσοντα.*

εἴ σοι δέοι διδάσκειν] Rarior structura pro: *εἴ σε δέοι διδάσκειν*. Oecon. VII, 20: *δεῖ μέντοι τοῖς μέλλουσιν ἀνθρώποις ἕξειν ὅ τι εἰςφέρωσιν εἰς τὸ στεγνὸν ἔχειν τοὺς ἐργαζομένους τὰς ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐργασίας.* VIII, 9. Anab. III, 4, 35. Schoemannus ad Isaeum p. 380. *δεῖ* c. inf. dativum adiunctum tum demum habere statuit, ubi *δεῖ* significet opus est. V. Matthiae. T. II. §. 411. not. 2. p. 919. Rost. §. 105. not. 2. C. p. 516. Kühner. T. II. §. 551. not. 5. (Gr. schol. §. 279, not. 4.)

§. 11. *Σὺ δ' ᾤου —;*] Tunc vero credebas? ut II, 6, 14. V. ad I, 3, 13. *τοὺς δὲ καλούς —;*

ὅσα τε νόμῳ] *Τέ* respondet sequenti *καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μάθημα.* — „*Νόμῳ*, more et institutis civitatis.“ ERNESTIUS. „Sermo est de iis doctrinis, quibus aliquis more et instituto civitatis imbuitur, in altero autem membro: *εἴ τι ἄλλο καλὸν κτλ.* de iis artibus, quas suapte sponte aliquis addiscit, etsi more et instituto civitatis ad hominis liberaliter educati disciplinam referri non solent.“ SCHÜTZIUS.

ζῆν] Per *ζῆν* h. l. *κατ' ἐξοχὴν* vita civitatis institutis et legibus bene temperata intelligitur opponiturque vitae agresti atque incultae. Apposite interpretes comparant Isocr. Panegyr. c. 5: *εὑρήσομεν γὰρ αὐτὴν (τὴν πόλιν) οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, ἐν ᾗ κατοικοῦμεν καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα καὶ δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα, σχεδὸν ἁπάσης αἰτίαν οὖσαν.*

διὰ λόγου] Infra IV, 3, 12: *ἑρμηνείαν —, δι' ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε ἀλλήλοις διδάσκοντες καὶ κοινωνοῦμεν καὶ νόμους τιθέμεθα καὶ πολιτευόμεθα.* — De omisso articulo v. ad I, 2, 24. *κάλλος.*

§. 12. *χόρος εἷς*] Sequen-

Πολὺ νὴ Δί', ἔφη, ῥᾷον, ἢ εἴ σοι δέοι διδάσκειν, ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσιτελέστερά ἐστι. — Λέγεις, ἔφη, σὺ τὸν ἵππαρχον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπι- 11
μελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι; — Σὺ δ' ᾤου, ἔφη, χρῆναι σιωπῇ ἱππαρχεῖν; ἢ οὐκ ἐντεθύμησαι, ὅτι, ὅσα τε νόμῳ μεμαθήκαμεν κάλλιστα ὄντα, δι' ὧν γε ζῆν ἐπιστάμεθα, ταῦτα πάντα διὰ λόγου ἐμάθομεν, καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μάθημα, διὰ λόγου μανθάνει; καὶ οἱ ἄριστα διδάσκοντες μάλιστα λόγῳ χρῶνται, καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα μάλιστα ἐπιστάμενοι κάλλιστα διαλέγονται; Ἢ τόδε οὐκ ἐντε- 12
θύμησαι, ὡς, ὅταν γε χορὸς εἷς ἐκ τῆςδε τῆς πόλεως γίγνηται, ὥςπερ ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος, οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμόθεν τούτῳ ἐφάμιλλος γίγνεται, οὐδὲ εὐανδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε συνάγεται; —

§. 10. πρὸς τούτῳ] Sic Steph. sec. Par. G. man. Voss. 1. et L. pro vulg. πρὸς τοῦτο. — εἴ σοι δέοι] Stob. εἴ σε δ. V. adn.

tium sententiam Langius bene sic explanat: Quanquam Athenienses multis aliis rebus ceteris hominibus praestant, at nulla tamen in re magis excellunt, quam laudis avaritia. Quocirca, si equites tuos meliores reddere cupis, laudibus illos et honoribus ornes, si res suas bene gesserint. Non credo haec verba cum Schneidero sic esse accipienda, ut haec insit sententia: plures choros externo uni Atheniensium choro cedere debere, sed cum Langio sic esse interpretanda: si ex omnibus Atheniensibus unus chorus eligitur, in quem optimi quique cantores recipiuntur et in unum colliguntur.

τῆςδε τῆς πόλεως] Pronomen ὅδε, ἥδε, τόδε non solum ita ponitur, ut intendat mentem ad rem sequentem, sed etiam ita, ut rem designet, quae eius qui loquitur oculis subiecta est. V. ad I, 2, 3.

ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος] „Athenienses Delum mittebant et singulis annis et quinto quoque anno legationem sacram [θεωρίαν], in qua etiam chorus erat, qui certamina in honorem Apollinis ageret. De illa locus IV, 8, 2. intelligendus." WEISKIUS. V. infra ad IV, 8, 2.

εὐανδρία] copia virorum pulchrorum. „Respicit morem, quo in sacris Panathenaeis venustissimos quosque et iuvenes et senes eligebant, qui Minervae thallophori essent. Cf. Harpocration. h. v. ibique Valesium p. 34. Senes thallophoros nominat Xenoph. Sympos. IV, 17. Hinc Andocides contra Alcibiad. p. 133: νενικηκὼς εὐανδρίᾳ καὶ λαμπάδι. Ex Dinarcho laudatur locus εὐανδρίας ἀγὼν ἤγετο. Athenaeus 13, p. 565: ἐν ταῖς εὐανδρίαις τοὺς καλλίστους ἐκκρίνουσι καὶ τούτους πρωτοφορεῖν ἐπιτρέπουσι, quem locum minus bene interpretatur Casaubonus." SCHNEIDER. De θαλλοφόροις v. Schol. ad Aristoph.

13 Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Ἀλλὰ μὴν οὔτε εὐφωνίᾳ το-
σοῦτον διαφέρουσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων οὔτε σω-
μάτων μεγέθει καὶ ῥώμῃ, ὅσον φιλοτιμίᾳ, ἥπερ μά-
λιστα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα. — Ἀλη-
14 θές, ἔφη, καὶ τοῦτο. — Οὐκοῦν οἴει, ἔφη, καὶ τοῦ
ἱππικοῦ τοῦ ἐνθάδε εἴ τις ἐπιμεληθείη, ὡς πολὺ ἂν
καὶ τούτῳ διενέγκοιεν τῶν ἄλλων, ὅπλων τε καὶ ἵπ-
πων παρασκευῇ καὶ εὐταξίᾳ καὶ τῷ ἑτοίμως κινδυ-
νεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ νομίσειαν ταῦτα ποι-
οῦντες ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι; — Εἰκός γε,
15 ἔφη. — Μὴ τοίνυν ὄκνει, ἔφη, ἀλλὰ πειρῶ τοὺς
ἄνδρας ἐπὶ ταῦτα προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφε-
ληθήσῃ καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται διὰ σέ. — Ἀλλὰ νὴ
Δία πειράσομαι, ἔφη.

§. 13. *Ἀλλὰ μὴν*] Sic Ern. e Iunt. et Ald. pro vulg. *μέν*.
§. 14. *διενέκγοιεν*] Edd. pr. *διενέγκειεν*; D.Y. *διενέγκει ἐν τῇ τῶν ἄλλων*; G. *διένεγκεν τῶν ἄλλων*. Steph. coni. *πολὺ κἂν τούτῳ*. Leoncl. corrig. *πολὺ ἂν καὶ κατὰ τοῦτο*. Cf. adn.

Vespp. 524. Iuncum ap. Stobaeum Vol. III. p. 424. Gaisf. et quos laudat Bornemannus ad Sympos. IV, 17. p. 118.

§. 13. *εὐφωνίᾳ*] Intelligenda est vocis suavitas in cantu exprompta. Sequentia verba *μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ* referuntur ad *εὐανδρίαν*.

φιλοτιμίᾳ] Cf. infra III, 5, 3.

§. 14. *πολὺ ἂν καὶ τούτῳ διενέγκοιεν*] Scil. *Ἀθηναῖοι*; *τούτῳ* praeparative, ut aiunt, dictum est, h. e. praeparat ad sequentia *ὅπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῇ κτλ.*

§. 15. *προτρέπειν*] V. ad I, 2, 64.

ὠφεληθήσῃ] V. ad I, 1, 8. *ἀνιάσεται — στερήσεται.*

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Nicomachides, rei militaris peritus, quum conquestus esset Athenienses non se elegisse imperatorem, sed Antisthenem, qui nunquam in militia eminuisset, nec quicquam aliud sciret, nisi pecuniam colligere: Socrates demonstrare studet, si quis in munere quocunque a se suscepto cognitum habeat, quid opus sit ad id bene gerendum, sciatque, quomodo res muneri necessariae conquirantur, eum bonum futurum esse praefectum sive chori sive domus sive civitatis sive denique exercitus. Itaque — sic fere pergit —, quum Antisthenes rei familiaris tuendae et administrandae peritus sit idemque ambitionis laudisque studiosus et in instruendis ornandisque choris choragi partes egregie sustinuerit, dubium non est, quin, licet ipse rei militaris imperitus sit, imperatoris munus bene administraturus sit (I. 1—5). Nam choragus et is, qui rei familiaris administrandae peritus est, plurima habent communia cum imperatore (I. 6—12).

Ἰδὼν δέ ποτε Νικομαχίδην ἐξ ἀρχαιρεσιῶν ἀπιόντα ἤρετο· Τίνες, ὦ Νικομαχίδη, στρατηγοὶ ᾕρηνται; Καὶ ὅς· Οὐ γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτοί εἰσιν Ἀθηναῖοι, ὥςτε ἐμὲ μὲν οὐχ εἵλοντο, ὃς ἐκ κα-

CAP. IV. §. 1. *Νικομαχίδην*] Quis fuerit, aliunde non constat.

Οὐ γάρ] Nonne igitur —? V. ad 1, 3, 10. — *τοιοῦτοί εἰσιν*, nonne tales sese exhibuerunt, quales in omnibus rebus sese exhibent?

ἐκ καταλόγου στρατευόμενος] H. e. ex quo tempore miles lectus sum, uti recte interpretatur Herbstius, non e delectu militans aut e delectu militare coactus, uti Thuc. VIII, 24: *ἐκ καταλόγου ἀναγκαστοί*, et Aristotel. Polit. V, 2: *διὰ τὸ ἐκ καταλόγου στρατεύεσθαι κατὰ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον.* De v. *κατάλογος* Hindenburgius in partes vocat Suidam e Schol. ad Aristoph. Equ. 22. 23: *Κατάλογος· ἡ ἀπογραφὴ τῶν ὀφειλόντων στρατεύεσθαι καὶ ἡ ἐξαρίθμησις· ὁ πίναξ, ἐφ᾽ οὗ ἐνέγραφον τῶν ἐκστρατευομένων τα ὀνόματα.* Cf. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. Vol. II. Sect. I. p. 376. et, quem Bornemannns laudat, Goellerum ad Thucyd. VI, 43. p. 166. ed. II.

κατατέτριμμαι] militiae laboribus confectus sum, der ich meine Kräfte dem Dienste aufgeopfert habe, uti

ταλόγου στρατευόμενος κατατέτριμμαι καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιάρχων καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχων, — ἅμα δὲ τὰς οὐλὰς τῶν τραυμάτων ἀπογυμνούμενος ἐπεδείκνυεν· — Ἀντισθένην δέ, ἔφη, εἵλοντο τὸν οὔτε ὁπλίτην πώποτε στρατευσάμενον ἔν τε τοῖς ἱππεῦσιν οὐδὲν περίβλεπτον ποιήσαντα ἐπιστάμενόν τε
2 ἄλλο οὐδὲν ἢ χρήματα συλλέγειν; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτο μὲν ἀγαθόν, εἴγε τοῖς στρατιώταις ἱκανὸς ἔσται τὰ ἐπιτήδεια πορίζειν; Καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, χρήματα συλλέγειν ἱκανοί εἰσιν· ἀλλ' οὐχ ἕνεκα τούτου καὶ στρατηγεῖν δύναιντ'
3 ἄν. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἀλλὰ καὶ φιλόνεικος Ἀντισθένης ἐστίν, ὃ στρατηγῷ προσεῖναι ἐπιτήδειόν

CAP. IV. §. 3. *φιλόνεικος*] K. Vat. 1. Flor. C. margg. D.G. exhibent *φιλόνικος*. V. adn.
§. 4. *ἐν τῇ στρατιᾷ*] Par. ABCH. margo Steph. et G. *ἐν τῇ στρατηγίᾳ*: quocum conspirat Bessario vertens: cum imperet At recte dubitat Born. de hoc praepositionis *ἐν* usu, nisi legas *ἐν τῇ στρατηγίᾳ ὤν* vel *στρατηγίᾳ οὖν ὤν*. De permutatis eleganter vertit Weiskius.

τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων — ἔχων] In locutione *τραύματα ἔχειν* notio inest passivi (vulneratum esse); hinc explicanda praepositio *ὑπό*. Sauppius in partes vocat Bornemannum ad Cyrop VIII, 6, 13: *τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀρχὰς ἔχοντας* (= *τοὺς ὑφ' ὑμῶν τετιμημένους*), qui plura similia exempla contulit, quibus adde infra IV, 8, 10: *ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ' ἀνθρώπων*. Venat. I, 11: *ἔτυχε τιμωρίας ὑπὸ θεῶν*. R. Lac. VI, 2: *πληγὰς λαβεῖν ὑπό τινος*. Hellen. V, 1, 5: *οἱ Ἀθηναῖοι — πράγματα εἶχον ὑπό τε τῶν λῃστῶν καὶ τοῦ Γοργώπα*. Cyrop. I, 6, 10: *ὑπ' ἄλλων αἰδοῦς τεύξῃ*, ubi v. Bornemannum in ed. Goth. Mirus locus legitur Cyrop. VI, 1, 39: *καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὡς σὲ πεφευγὼς λόγον ἂν παρέχοιμι* pro *ὑπὸ τ. φίλων — λεγοίμην ἄν*.
οὔτε — τέ] V. ad I, 2, 47.

§. 2. *εἴγε*] si quidem, i. e. nämlich dann, wenn. V. Gr. nostr. T. II. §. 704. II 1. p. 400. (Gr. schol. §. 317, 2.)
Καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι] H. e. *καὶ οἱ ἔμποροι γάρ*. V. ad II, 6, 7.
§. 3. *φιλόνεικος*] V. ad II, 3, 17.
κεχορήγηκε] V. Boeckh. Staatsh. d. Athen. T. I. p. 487 sqq. Cf. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. Vol. II. Sect. 1. p. 133.
Μὰ Δί', ἔφη —, ἀλλ'] V. ad I, 4, 9.
ὅμοιον — χοροῦ τε καὶ στρατεύματος προεστάναι] Infra IV, 8, 10: *ὁρῶ καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων*. Pari modo *ταὐτὸν — τὲ καί*. III, 7, 4. IV, 4, 12. 7. 7. Cf. Bornemannum ad Cyrop. IV, 3, 13. ed. Lips. Herbstius in partes vocat

ἐστιν· οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καί, ὁσάκις κεχορήγηκε, πᾶσι
τοῖς χοροῖς νενίκηκε. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Νικομαχίδης,
ἀλλ' οὐδὲν ὅμοιόν ἐστι χοροῦ τε καὶ στρατεύματος
προεστάναι. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ ᾠδῆς 4
γε ὁ Ἀντισθένης οὐδὲ χορῶν διδασκαλίας ἔμπειρος
ὢν ὅμως ἐγένετο ἱκανὸς εὑρεῖν τοὺς κρατίστους ταῦτα.
Καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ οὖν, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλλους
μὲν εὑρήσει τοὺς τάξοντας ἀνθ' ἑαυτοῦ, ἄλλους δὲ
τοὺς μαχουμένους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν γε 5
καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς τοὺς κρατίστους, ὥσπερ ἐν τοῖς
χορικοῖς, ἐξευρίσκῃ τε καὶ προαιρῆται, εἰκότως ἂν καὶ
τούτου νικηφόρος εἴη· καὶ δαπανᾶν δ' αὐτὸν εἰκὸς

in codd. vocabulis στρατιά vel στρατεία et στρατηγία v. Bornemannum ad Cyrop. I, 6, 14: p. 113. ed. Lips. — μαχουμένους] Sic Flor. A. Par. GLE. et sec. m. A.; edd. μαχομένους: quod minime absurdum est.

§. 5. ἐξευρίσκῃ τε] Sic coni. Valck. pro vulg. ἐξευρίσκηται; forma medialis ab huius loci sententia abhorret. V. quos Born. laudat Valck. ad Herod. III, 148. et Kidd. ad Dawesii Mis-

Buttmannum in Excurs. I. ad Platon. Criton. p. 108 sqq. Similiter Cicer. Tuscul. V, 3, 9: similem sibi videri vitam hominum et mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Graeciae celebritate: ubi v. adnotata nostra p. 361.

§. 4. Καὶ μὴν — γέ] V. ad I, 4, 12.

ᾠδῆς — χορῶν διδασκαλίας] Choragi erat curare, ut, quos in scenam producere vellet, per musicos artifices instruerentur: quo referendum est vocabulum ᾠδῆς. De χορῶν διδασκαλίᾳ audiamus, quem Schneiderus laudavit, Wolfium in Proleg. ad Leptineam p. XCI: „Eum, qui partes choragi receperat, primo loco oportebat deligere quos producere in scenam vellet, et eos per artificem, quem χοροδιδάσκαλον vocabant, erudiendos et exercendos curare in iis artibus, in quibus sibi certatio esset futura, tum chorum vestibus et coronis ad solennitatem ludorum aptis ornare et omne choragium, i. e. instrumenta, quaecunque seu Fabulae docendae seu alii spectaculo necessaria essent, privato sumptu praebere." Adde Boeckh. Staatshaush. d. Ath. T. I. p. 488. et Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. T. II. Sect. 2. p. 417.

τοὺς κρατίστους ταῦτα] „Poetas, citharoedos, tibicines et reliquos artifices, qui scenam Atticam implebant et choros Dionysiacos. SCHNEIDERUS.

τοὺς τάξοντας — τοὺς μαχουμένους] Infra III, 8, 2: δεόμεθα τοῦ παύσοντος: ubi cf. adnotata. IV, 5, 3: τὸ ἔχειν τοὺς κωλύσοντας, habere qui impediant. Plura de hoc articuli usu diximus in Gr. T. II. §. 486, 2. (Gr. schol. §. 244, 9.)

§. 5. τούτου νικηφόρος] Scil. τῶν πολεμικῶν. Exspectes numerum plurativum. Similiter

μᾶλλον ἂν ἐθέλειν εἰς τὴν ξὺν ὅλῃ τῇ πόλει τῶν πολεμικῶν νίκην ἢ εἰς τὴν ξὺν τῇ φυλῇ τῶν χορικῶν.
6 Λέγεις σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι χορηγεῖν τε καλῶς καὶ στρατηγεῖν; — Λέγω ἔγωγ', ἔφη, ὡς, ὅτου ἄν τις προστατεύῃ, ἐὰν γιγνώσκῃ τε ὧν δεῖ καὶ ταῦτα πορίζεσθαι δύνηται, ἀγαθὸς ἂν εἴη προστάτης, εἴτε χοροῦ εἴτε οἴκου εἴτε πόλεως
7 εἴτε στρατεύματος προστατεύοι. — Καὶ ὁ Νικομαχίδης· Μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄν ποτε ᾤμην ἐγὼ σοῦ ἀκοῦσαι, ὡς ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ στρατηγοὶ ἂν εἶεν. — Ἴθι δή, ἔφη, ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα ἑκατέρου αὐτῶν, ἵνα εἰδῶμεν, πότερον τὰ αὐτά ἐστιν ἢ διαφέρει τι. — Πάνυ γε, ἔφη.
8 — Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν τοὺς ἀρχομένους κατηκόους τε καὶ εὐπειθεῖς ἑαυτοῖς παρασκευάζειν ἀμφο-

cell. crit. p. 454 sq. Paulo ante in ὥσπερ ἐν τοῖς χοροῖς Born. post ὥσπερ e cod. Par. C. addidit καί. Quod etsi in enuntiationibus comparativis poni solet, tamen necessario non requiritur.

§. 6. προστατεύοι] Sic Voss. 1. Vind. 1. et Par. ABCDH. pro προστατεύει. Indicativus transiit in optativum ob antecedentia ἀγαθὸς ἂν εἴη προστάτης.

§. 7. ἀγαθοὶ οἰκονόμοι) Stob. codd. A. B. οἱ ἀγ. οἰκ.: quod recepit Born. — τὰ ἔργα ἑκατέρου αὐτῶν) Born. cum

Apolog 7: ἡ (τελευτὴ τοῦ βίου) ῥάστη μὲν ὑπὸ τῶν τούτου ἐπιμεληθέντων κέκριται: ubi v. Bornemannum in ed. 1829. p. 336. Idem ad h. l. comparat Cyrop. VIII, 4, 6. (ubi pluralis et singularis promiscue usurpati sunt) Anab. II, 1, 21 sq.

καὶ — δαπανᾶν δ'] V. ad I, 1. 3.

ξὺν τῇ φυλῇ] „Ad tribum pertinet victoria, cuius nomine sumptus in chorum facti sunt.“ SCHNEIDERUS. Atticae cives in 10 φυλάς, φυλαί autem ex regionibus, quas inhabitabant, in 174 δήμους distribuebantur.

§. 6. ἐὰν γιγνώσκῃ —, ἀγαθὸς ἂν εἴη] V. nos in Gr. T. II. §. 818. 2. b. p. 550 sq [(Gr. schol § 339, 3, a β.)]. Cf. III, infra 6, 18.

§. 7. πότερον τὰ αὐτά ἐστιν, ἢ διαφέρει τι] V. Oeconomic. V, 14 sqq.

§. 8. προστάττειν ἕκαστα τοῖς ἐπιτηδείοις πράττειν] Haec est scriptura Stobaei codicum B. et A. (nisi quod hic habet προστακτέον pro προστάττειν) conspirantque cum ea Vat. 1. Par. D. et Flor. E. (nisi quod in his codd. pro προστάττειν legitur προστατεῖν, quod Weiskius vertit: curare, ut singula homines idonei faciant). Vulgo edebatur προστατεῖν ἑκάστους ἐπιτηδείους (Iunt. ἐπιτηδείοις) πράττειν. Vat. 1. Flor. ABC. Par. B. Vict. K. habent προστατεῖν ἑκάστοις ἐπιτηδείοις πράττειν. Zeunius e Bessarionis interpretatione Latina: illa vero praecipere cuilibet quae facere sci-

τέρων ἐστὶν ἔργον; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Τί δέ;
τὸ προστάττειν ἕκαστα τοῖς ἐπιτηδείοις πράττειν; —
Καὶ τοῦτ', ἔφη. — Καὶ μὴν καὶ τὸ τοὺς κακοὺς
κολάζειν καὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν ἀμφοτέροις οἶμαι
προσήκειν. — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Τὸ δὲ τοὺς 9
ὑπηκόους εὐμενεῖς ποιεῖσθαι πῶς οὐ καλὸν ἀμφοτέ-
ροις; — Καὶ τοῦτ', ἔφη. — Συμμάχους δὲ καὶ
βοηθοὺς προσάγεσθαι δοκεῖ σοι συμφέρειν ἀμφοτέ-
ροις ἢ οὔ; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Ἀλλὰ φυ-
λακτικοὺς τῶν ὄντων οὐκ ἀμφοτέρους εἶναι προσ-
ήκει; — Σφόδρα γ', ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ ἐπι-
μελεῖς καὶ φιλοπόνους ἀμφοτέρους εἶναι προσήκει
περὶ τὰ αὐτῶν ἔργα; — Ταῦτα μέν, ἔφη, πάντα 10
ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν· ἀλλὰ τὸ μάχεσθαι οὐκέτι
ἀμφοτέρων. — Ἀλλ' ἐχθροί γέ τοι ἀμφοτέροις γί-

H. ἑκατέρου αὐτῶν τὰ ἔργα, neque aliter collocata sunt haec in B., qui habet ἑκατέρων αὐτῶν τὰ ἔργα. At v. ad II, 1, 19.

§. 8. *ἕκαστα τοῖς ἐπ.*] V. adn.

οἶμαι) Iunt. Ald. Paris. ap. Schütz. οἴομαι. V. Var. Scr. II, 3, 10.

§. 10. *Ταῦτα μέν*) Sic edd. pr., codd. ABCEGH. et Stob. pro ταῦτα μὲν οὖν. Saepe post μέν a librariis additum οὖν reperitur. V. Born. ad Apolog. I. p. 332. ed. Lips. et ad Anab. II, 6, 6. V, 6, 1., nos ad Anab. I, 10, 18.

at, dedit: προστάττειν ἑκάστοις τὰ ἐπιτήδεια πράττειν. Recte Bornemannus scripturam a nobis quoque receptam ita explicat, ut infinitivus πράττειν et ad προστάττειν et ad ἐπιτηδείοις referendus sit, coll Anab. V, 2, 12: καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι. I, 3, 18: δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον, οἵτινες ἐπιτήδειοι, σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον. II, 3, 11: ἐκλεγόμενος τὸν *ἐπιτήδειον* (sc. παίεσθαι, qui verberibus dignus esset) ἔπαιεν ἄν. V. de hac dicendi figura nos in Gr. T. II §. 852. g. Verbum προστατεῖν ab hoc loco plane abhorret, προστάττειν contra aptissimum est. Cf. infra III, 9, 11: τοῦ μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάττειν ὅ τι χρὴ ποιεῖν.

§. 9. *ἀμφοτέρους εἶναι προσήκει*] §. 8: τὸ τοὺς κακοὺς κολάζειν — *ἀμφοτέροις* οἶμαι *προσήκειν*. V. ad III, 3, 10.

§. 10. *οὐκέτι*] recte Sauppius vertit non item, comparans Anab. I, 10, 12. Plura exempla collegerunt Haasius ad libr. de Rep. Lac. XI, 7 (8). p. 217. et Breitenbachius ad Oecon 21, 11. Similiter infra IV, 4, 2[illegible].

ἐχθροί γέ τοι] inimici certe quidem (wenigstens doch). *Τοί* particula restrictiva saepe ponitur in oppositione. Anab II, 5, 19: εἰ δὲ πᾶσι τούτοις ἡττώμεθα, ἀλλὰ τό γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστιν. Sympos VIII, 18. Hier. I, 14, VI. 6. Infra III, 6, 13, IV, 2, 18. 33. V. Hermannum ad Viger. p. 828. Hartung. Griech.

γνονται; — Καὶ μάλα, ἔφη, τοῦτό γε. — Οὐκοῦν τὸ περιγενέσθαι τούτων ἀμφοτέροις συμφέρει; —
11 Πάνυ γε, ἔφη· ἀλλ' ἐκεῖνο παριείς, ἂν δέῃ μάχεσθαι, τί ὠφελήσει ἡ οἰκονομική; — Ἐνταῦθα δήπου καὶ πλεῖστον, ἔφη· ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἰκονόμος εἰδώς, ὅτι οὐδὲν οὕτω λυσιτελές τε καὶ κερδαλέον ἐστίν, ὡς τὸ μαχόμενον τοὺς πολεμίους νικᾶν, οὐδὲ οὕτως ἀλυσιτελές τε καὶ ζημιῶδες, ὡς τὸ ἡττᾶσθαι, προθύμως μὲν τὰ πρὸς τὸ νικᾶν συμφέροντα ζητήσει καὶ παρασκευάσεται, ἐπιμελῶς δὲ τὰ πρὸς τὸ ἡττᾶσθαι φέροντα σκέψεται καὶ φυλάξεται, ἐνεργῶς δ', ἂν τὴν παρασκευὴν ὁρᾷ νικητικὴν οὖσαν, μαχεῖται, οὐχ ἥκι-

§. 11. *παριείς*) V. adn. — *ἀπαράσκευος*) V. adn.
§. 12. *τὸ δὲ μέγιστον*) Sic edit. Castal. et interpretatio Lat. Bessarionis. Vulgo *τὸ μέγ.* — *οἷς οἱ*) Sic Ern. e coni. pro

Part. T. II. p. 365 sq. et nos in Gr. T. II. §. 705, 4.

§. 11. *παριείς*] Scil. *λέξον*, sed illa re praetermissa dic. Dindorfius, Bornemannus, Sauppius, alii e Voss. 1. et Par. G. *παρίης* dederunt: quod correctionis notam aperte prae se fert. Egregie illa imperativi omissio convenire videtur commotiori et impatientiori Nicomachidis animo.

οὐδὲ οὕτως ἀλυσιτελές] Ex anticedenti *οὐδέν* eliciendum est *τί*.

οὐχ ἥκιστα δὲ τούτων, ἐὰν ἀπαράσκευος ᾖ] H. e. maxime autem harum rerum, quas commemoravi, cavebit, ne, si imparatus sit, pugnam ineat, h. e. multo majorem, quam his rebus, quas commemoravi, curam adhibebit, ne, si imparatus sit, pugnam ineat. Alii, auctore Herbstio, genitivum *τούτων* a verbo *ἀπαράσκευος* pendere arbitrantur, coll. Cyrop. I. 6, 29: *μηδὲ τούτων ἀγύμναστοι εἴητε;* sed quum, uti recte monuit Sauppius, verbum *ἀπαράσκευος* facile referri possit ad proxime antecedentia *παρασκευὴ νικητική*, tum nulla omnino vis posita mihi videtur in pronomine *τούτων*, ut coniunctioni *ἐάν* praemitti potuerit. Pro *ἀπαράσκευος* Par. ABH. Vict. K. M. et margo Leoncl. Steph. 2. praebent *ἀπαρασκεύαστος* frequenti horum vocabulorum confusione. V. ad Anab. I, 1, 6. p. 4. Cyrop. VII, 5, 25. legitur sine codicum varietate *ἀπαρασκεύους*.

§. 12. *ἔφη*] V. ad I, 4, 17. Post *μὴ καταφρόνει* omissum est *οὖν*, quia his verbis totus sermo concluditur, uti Oecon. 16, 12: *κινδυνεύει ἔαρος, ἔφη, εἶναι τούτου τοῦ ἔργου ἀρκτέον*: ubi cf. Breitenbach. Hier. I, 26: *κινδυνεύοισιν, ἔφη ὁ Σ. κτλ.* V. Gr. nostr. T. II. §. 760. 2. b. Cf. ad IV, 2, 39. et 8, 7.

τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι] V. Matthiae. T. II. §. 432. p. 973. Kühner. T. II. §. 500. not. 2.

οὐ γὰρ ἄλλοις — οἰκονομοῦντες] Haec verba tanquam antecedentem sententiam inutiliter repetentia seclusit Schneiderus, defenderunt Finckhius (in Lips. Annal. phil.

στα δὲ τούτων, ἐὰν ἀπαράσκευος ᾖ, φυλάξεται συνάπτειν μάχην. Μὴ καταφρόνει, ἔφη, ὦ Νικομαχίδη, 12
τῶν οἰκονομικῶν ἀνδρῶν· ἡ γὰρ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια πλήθει μόνον διαφέρει τῆς τῶν κοινῶν, τὰ δὲ ἄλλα παραπλήσια ἔχει, τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι οὔτε ἄνευ ἀνθρώπων οὐδετέρα γίγνεται, οὔτε δι' ἄλλων μὲν ἀνθρώπων τὰ ἴδια πράττεται, δι' ἄλλων δὲ τὰ κοινά· οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις οἱ τῶν κοινῶν ἐπιμελόμενοι χρῶνται ἢ οἷςπερ οἱ τὰ ἴδια οἰκονομοῦντες· οἷς οἱ ἐπιστάμενοι χρῆσθαι καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ καλῶς πράττουσιν, οἱ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι ἀμφοτέρωθι πλημμελοῦσιν.

vulg. ὅσοι; H. ὡς οἱ. — πλημμελοῦσιν) A B C D. πλημμελοῦσι.

1828. p. 2·7) et Bornemannus, qui dicit de sententia haec verba a praegressis non minus differre, quam a ratione soleret usus. Nam, inquit, quod in universum antea disputavit Socrates, id ipsum experientia confirmari docet: non enim aliis quibusdam hominibus, inquit Socrates, qui publicas res tractant, utuntur, quam quibus ii, qui privatas administrant, illi quidem liberis hominibus, hi servis, sed ambobus tamen hominibus. Idem V. D. et Weiskius plures locos congerunt, in quibus similis tautologia reperiatur, ut III, 9, 5. IV, 5, 11. 6, 7. 8, 9.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Colloquitur in hoc sermone Socrates cum Pericle minore de ratione, qua Athenienses ad pristinam fortitudinem et gloriam et felicitatem revocari possint. Docet primum maiorum suorum virtutes et praeclaras res gestas Atheniensibus in memoriam redigendas esse (§. 1—12); deinde demonstrandum, quomodo de summo gloriae fastigio socordia atque ignavia delapsi et deteriores facti sint (§ 13). Itaque vel maiorum mores et instituta revocanda vel certe Lacedaemoniorum imitanda (§. 14). Praecipuam deinde curam collocandam esse in re militari, et imprimis exercitibus bonos et peritos duces praeficiendos, qui efficere possint, ut milites modeste se gerant et severae disciplinae studiosi sint et ducum imperio pareant. Quare si qui exercitibus praeesse velint, diligentissimam eos curam perdiscendae arti imperatoriae impendere oportere (§. 15—25). Denique addit, quomodo Atticae fines optime ab hostilibus incursionibus tuti praestari possint (§. 26—28).

---

1 *Περικλεῖ δέ ποτε, τῷ τοῦ πάνυ Περικλέους υἱῷ, διαλεγόμενος· Ἐγώ τοι, ἔφη, ὦ Περίκλεις, ἐλπίδα ἔχω σοῦ στρατηγήσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἔσεσθαι καὶ τῶν πολεμίων κρατήσειν. Καὶ ὁ Περικλῆς· Βουλοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἄν, οὐ δύναμαι γνῶναι. Βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκρά-*

Cap. V. §. 1. *Περικλεῖ*] „Hic est ille Pericles, oratoris filius spurius, quem Athenienses, Pericli legitimis filiis [Xanthippo et Paralo] orbato aliisque miseriis defuncto gratificaturi, *ἀνεγράψαντο εἰς τοὺς φράτορας, ὄνομα θέμενοι τὸ αὐτοῦ*, sc. Periclis. V. Plutarch. in Pericle extr. Post autem, cum Thrasylo et Erasinide factus praetor, ad Arginusas re male gesta, capitis damnatus est Olymp. 93, 2." ERNESTIUS. V. Hellen. I, 5, 16. 7, 2. et 38. et supra ad I, 1, 18. Cf. Cobetum in Prosop. Xen. p. 42.

Ἐγώ τοι] V. ad I, 6, 11. — De vi aoristi *στρατηγήσαντος* v. ad I, 1, 18.

ἐνδοξοτέραν — εἰς τὰ πολεμικὰ] V. nos in Gr. T. II. §. 557. not. 1. (Gr. schol. §. 279. not. 9.)

της, διαλογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπου ἤδη τὸ δυνατόν ἐστιν; — Βούλομαι, ἔφη. — Οὐκ- 2
οῦν οἶσθα, ἔφη, ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μείους εἰσὶν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν; — Οἶδα γάρ, ἔφη. — Σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἴει πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι ἢ ἐξ Ἀθηνῶν; — Οὐδὲ ταύτῃ μοι δοκοῦσι λείπεσθαι. — Εὐμενεστέρους δὲ ποτέρους ἑαυτοῖς εἶναι νομίζεις; — Ἀθηναίους ἔγωγε· Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτούμενοι ὑπὸ Θηβαίων δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν· Ἀθήνησι δὲ οὐδὲν ὁρῶ τοιοῦτον. — Ἀλλὰ μὴν φιλοτιμότατοί γε καὶ 3

Cap. V. §. 2. ἐκλεχθῆναι] V. adn. — ποτέρους] Sic post Brod. recte correxit Castalio vulgatum ποτέροις.

ὅπου ἤδη τὸ δυνατόν ἐστιν;] Haec verba respondent antecedentibus: ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἂν (quomodo id fieri possit), οὐ δύναμαι γνῶναι. — ἤδη est nostrum: denn nun, ohne Weiteres, ut statim ad ipsam rem veniamus omissis omnibus ambagibus. Hipparch. III, 4: καὶ οὕτως, ὅσα ἔστιν ἤδη ἐν ἵππῳ —, πάντα ἐπιδεδειγμένα ἔσται, uti recte restituit Sauppius in ed. Schn., hac sententia: was denn nun Alles, um es kurz zu sagen, am Pferde ist. V. nos in Gr. T. II. §. 690. b. — Ne pro ὅπου (i. e. qua in re) dictum exspectes ὅπως, comparat Herbstius Apolog. §. 25: ὥστε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ὅπου (qua in re) ποτὲ ἐφάνη ὑμῖν τὸ τοῦ θανάτου εἰργασμένον ἐμοὶ ἄξιον.

§. 2. Οἶδα γάρ] V. ad I, 4, 9. Οὐδὲ γάρ.

πότερον] V. ad II, 7, 8. Ἔμαθον δὲ — πότερον —;

ἐκλεχθῆναι] AKLM. exhibent ἐκλεγῆναι. Veteres Grammatici aoristi I. formam, ut magis Atticam, praeferunt. Thom. Mag. p. 194. ed. Ritschel.: Καταλεχθεὶς κάλλιον ἢ καταλεγείς. p. 339: συλλεχθεὶς κάλλιον ἢ συλλεγείς. Quanquam hoc praeceptum non firmo pede stare apparet ex exemplis Thucydidis a Sauppio ad h. l. allatis: I, 93. ἐγκατελέγη. VIII. 49. ξυλλεγέντες: quibus commotus Moeris p. 207. scripsisse videtur: Καταλεγεὶς Ἀττικῶς, καταλεχθεὶς Ἑλληνικῶς: ubi v. Piersonum. Apud omnes oratores usus aoristi II. praevaluisse videtur; apud veteres autem Atticos usus fluctuare inter aor. I. et II. Recte Sauppius ait συνελέγην passim in Anabasi et Historia Graeca legi, vid. Anab. IV, 1, 10. II. 5, 1. 8, 9. V, 7, 3. VII, 6, 6. all. Ceterum quum apud cadentis graecitatis scriptores in communi usu fuisse videatur, multo facilius fieri potuit, ut aoristi I. forma in formam aoristi II., quam vicissim, mutaretur. Quare non dubitavi scripturam editionum ἐκλεχθῆναι recipere.

ἐξ Ἀθηνῶν] Schützius ad concinnitatem orationi reddendam rescripsit Ἀθηναίων: quam coniecturam confutavit Bornemannus his exemplis: paulo infra ὑπὸ Θηβαίων — Ἀθήνησι δέ. Hellen. VII, 1, 23:

φιλοφρονέστατοι πάντων εἰσίν, ἅπερ οὐχ ἥκιστα παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος. — Οὐδὲ ἐν τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί. — Καὶ μὴν προγόνων γε καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει ἢ Ἀθηναίοις· ᾧ πολλοὶ ἐπαιρόμενοι προτρέπονταί τε ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄλκιμοι γίγνεσθαι.

4 — Ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὁρᾷς, ὅτι, ἀφ' οὗ ἥ τε σὺν Τολμίδῃ τῶν χιλίων ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ ἐγένετο καὶ ἡ μεθ' Ἱπποκράτους ἐπὶ Δηλίῳ, ἐκ τούτων τεταπείνωται μὲν ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς Βοιωτούς, ἐπῆρται δὲ τὸ

§. 5. *εὐαρεστοτέρως*] Sic Schn. e marg. Steph. pro *ἔτι δὲ οὔτε Λακεδαιμονίους ἄνευ σφῶν πώποτε ἐμβαλεῖν ἐς τὰς Ἀθήνας, οὔτε νῦν Θηβαίους ἐλθεῖν ἄνευ Ἀρκάδων ἐς Λακεδαίμονα* (i. e. Laconicam).

ταύτῃ] V. ad I, 7, 3. *ταύτῃ λυπηρόν.*

ἑαυτοῖς] V. ad II, 6, 20.

§. 3. *Ἀλλὰ μὴν — γέ*] V. de his particulis in transitu ad novum argumentum usurpatis ad I, 1, 6. Pari fere vi paulo post leguntur: *καὶ μὴν — γέ.* V. ad I, 4, 12.

προγόνων] „Hipparch. VII, 3: *καὶ μὴν ἐπί γε τοῖς προγόνοις οὐ μεῖον Ἀθηναῖοι ἢ Βοιωτοὶ φρονοῦσιν.*" HERBSTIUS.

μείζω καὶ πλείω] V. adnotata in I, 2, 24.

ᾧ] *τῷ προγόνων καλὰ ἔργα εἶναι.*

προτρέπονταί τε] *Τέ* h. l. alieno loco positum videtur; exspectamus enim *προτρέπονται ἀρετῆς τε ἐπ. καὶ ἄλκ. γ.*; sed illa collocatio orta est ex eo, quod oratio est contracta, quum ad voculam *καὶ* verbum *προτρέπονται* repetendum esset. Infra IV, 2, 40: *ἐξηγεῖτο, ἅ τε ἐνόμιζεν εἰδέναι δεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν κράτιστα εἶναι* pro: *καὶ ἃ ἐνόμιζεν ἐπιτηδεύειν κράτιστα εἶναι.* V. Schaeferum in App. Demosth. T. I. p. 191. Alius generis sunt quae ad II, 1, 28. vidimus.

§. 4. *ἐν Λεβαδείᾳ*] ad Lebadeam (proprie in agro Lebadeae. V. Lexica Gr. Matthiae. Gr. T. II. §. 577. Kühner. T. II. §. 600. p. 274. (Gr. schol. §. 289, 1.) Lebadea urbs sita erat in Boeotia media inter Haliartum et Chaeroneam (hodie nomen Livadiae totam provinciam complectitur). Ex vicinitate locorum factum est, ut haec pugna modo Lebadeae modo Chaeroneae modo Coroneae assignaretur. De hac pugna comparant Thucydidem 1, 113. Plutarch. in Pericle c. 18. Agesilao c. 19. Diod. Sic. XII, 6. (Coroneam, at cap. 7. Chaeroneam nominat). Plat. Alcib. I. p. 112. E. Cf. Popponem ad Thuc. P. III Vol. I. p. 553. Commissa est autem Olymp. 83, 2. ante Chr. n. 447. Atheniensium dux erat Tolmidas; *συμφορά* est clades vel strages a Boeotis Atheniensibus illata. V. Cobetum Prosop. Xen. p. 49.

Ἱπποκράτους] qui fuit dux Atheniensium, a Boeotis caesus. Cf. Krügerum de Xen. vita quaest. critt. p. 6. et Cobetum in Prosop. Xen. p. 49.

ἐπὶ Δηλίῳ] Commissum est

τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὥςτε Βοιωτοὶ μὲν οἱ πρόσθεν οὐδ' ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες Ἀθηναίοις ἄνευ Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἀντιτάττεσθαι νῦν ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν, Ἀθηναῖοι δὲ οἱ πρότερον, ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο, πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν φοβοῦνται, μὴ Βοιωτοὶ δῃώσωσι τὴν Ἀττικήν. Καὶ ὁ Σωκράτης· Ἀλλ' αἰσθάνομαι μέν, ἔφη, ταῦτα οὕτως ἔχοντα· δοκεῖ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν εὐαρεστοτέρως διακεῖσθαι ἡ πόλις· τὸ μὲν γὰρ θάρσος ἀμέλειάν τε καὶ

vulg. εὐαρεσκοτέρως. V. Lob. ad Phryn. p. 620 sq.

hoc proelium Ol. 89, 1. (a. 424. a. Chr. n.), cui uti Schneiderus commemorat, ipse Socrates interfuisse dicitur ap. Strabonem IX. p. 618. B. et Diogenem, comp. Thuc. IV, 93 sqq. Bornemannus provocavit ad Baehrium ad Plat. Alcib. p. 98 sq. et Addend. p. 268. et Herbstius ad Plat. Symp. p. 221. A. Lachet. p. 181. aliosque. Cf. Krügerum de vita Xen. p. 6. not. *). Delium erat templum Apollinis in Boeotia situm; postea ad id templum oppidulum conditum videtur, certe Strabo aliique de πολιχνίῳ loquuntur. V. Hertlinum in Zimmerm. Annal. phil. 1838. p. 599. et quem laudat Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 3. p. 250. — Ceterum mira videri potest praepositio ἐπί, quum modo praecesserit ἐν. Acute observat idem Hertlinus l. d., ubicunque hoc proelium commemoratum invenerit, aut ἐπὶ Δηλίῳ, aut περὶ Δήλιον dictum esse, nunquam ἐν Δηλίῳ, quanquam praepositio ἐν alias de pugnis ad urbem commissis usitata est, comp. Thuc. IV, 101. V, 13. Plat. Apol. p. 28. E. (ἐν Ποτιδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ). Plut. Alcib. c. 7. Lucian. Ver. H. II. c. 23. Harpocrat. ἐπὶ Δηλίῳ μάχη. Discrimen utriusque praepositionis cum dativo loci, in cuius propinquitate aliquid fit, coniunctae recte ita explicat, ut ἐν usurpetur, ubi nomen loci simul vicinam regionem significare possit, ut de urbibus, quae habeant territorium, de insulis, quarum finibus facile mare vicinum assignari possit, et rursus de maribus et fretis, quorum in fines facile terra vicina trahi possit, ut ἐν Πόντῳ, ἐν Ἑλλησπόντῳ; ἐπί contra de eis locis, quae non magni ambitus territorium habeant et omnino vel propter parvum ambitum vel alia quacunque de causa nomine suo simul vicinas regiones complecti non possint. Saepe quidem a scriptoris iudicio pendet, utrum vicinam regionem loco assignare velit necne, ut v. c. et ἡ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ et ἡ ἐν Ἀρτ. ναυμαχία dici possit. Quod autem semper dicitur ἐπὶ Δηλίῳ, id eo explicatur, quod, uti vidimus, Δήλιον nomen fuit non urbis, sed templi, quod τέμενος quidem habebat, sed non agrum, in quo pugna committi posset.

ἐκ τούτων] „Spectat ad praegressum ἀφ' οὗ. Sic saepe ἐκ τούτου post ἐπεί infertur in

ῥᾳθυμίαν καὶ ἀπείθειαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος προσεκτικωτέρους τε καὶ εὐπειθεστέρους καὶ εὐτακτοτέ-
6 ρους ποιεῖ. Τεκμήραιο δ' ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν· ὅταν μὲν γὰρ δήπου μηδὲν φοβῶνται, μεστοί εἰσιν ἀταξίας, ἔςτ' ἂν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ πολεμίους δείσωσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καραδοκοῦντες τὰ προςτα-
7 χθησόμενα, ὥςπερ χορευταί. — Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἴγε νῦν μάλιστα πείθοιντο, ὥρα ἂν εἴη

§. 6. πολεμίους] Sic Voss. 1. pro vulg. πολέμους. Cf. c. 3, 6.
§. 7. ἀνερεθισθῆναι] Par. BCD. ἀναιρεθισθῆναι; Voss. 1. ἀνερατισθῆναι: unde Zeun. coni. ἀντερασθῆναι, Schn. ἀνερασθῆναι. V. adn.

apodosi. Cf. Cyrop. V, 3, 15. VI, 1, 33. 2, 24. Hellen. II, 3, 13. III, 5, 21. Anab. V, 2, 1." HERBSTIUS. Adde Hellen. IV, 3, 22: ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι — κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὄπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν. 4, 4. V, 3, 23. VI, 1, 1. 5, 5. Cyrop. I, 1, 3.

πρὸς τοὺς Ἀθηναίους] V. ad I, 2, 52. Ceterum haec verba per comparationem quae dicitur compendiariam dicta sunt pro: πρὸς τὴν τῶν Ἀθηναίων δόξαν. Infra III, 6, 8: ἐὰν δὲ (ἡ τῆς πόλεως δύναμις) ἥττων τῶν ἐναντίων (ᾖ): ubi Ernestius temere ex uno codice edidit: τῆς τῶν ἐναντίων. IV, 6, 14. Eadem ratio III, 11, 5: κρεῖττον οἰῶν τε καὶ βοῶν καὶ αἰγῶν φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι. V. nos in Gr. T. II. §. 749. d. (Gr. schol. §. 3 3, not. 6.)

οἱ — τολμῶντες] eos dico, qui. V. ad II, 7, 13.

§. 5. ἄρχοντι — διακεῖσθαι] i. e. erga ducem faciliore, benigniore, magis obsequioso animo affecta esse, ut Cyrop. VII, 5, 45: ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, ὥσπερ εἰκός, διάκειμαι. Vide Schneiderum ad h. l. doctissime de verbi διακεῖσθαι structura disserentem.

§. 6. Τεκμήραιο — ἀπο τῶν] V. ad II, 6, 6.

ἔστ' ἂν] Sic legitur in edd. pr. et codd. ADEYG. pro Stephaniano ὅταν. Bornemannus cum Bessarione et Coraio scriptum malit inverso ordine ἔστ' ἂν μὲν γὰρ — ὅταν δὲ ἢ χ. Qua mutatione non opus est, quum ἔστ' ἂν non solum donec, usque dum, sed etiam quamdiu significet. Iacobsius in Socr. p. 62. comparat Oecon. I, 23: αἰκιζόμεναι — τοὺς οἴκους οὔποτε λήγουσιν, ἔστ' ἂν ἄρχωσιν αὐτῶν. Eadem vi ἔστε c. indic. iunctum legitur supra I, 2, 18. III, 1, 19. Cf. Breitenbach. ad Oec. I, 23.

ὥσπερ χορευταί] „Hi enim semper coryphaeum respiciunt." SCHNEIDERUS. Cf. Weiskium ad Cyrop. I, 6, 18.

§. 7. ἀνερεθισθῆναι] rursus studio virtutis antiquae incendi. Legitur hoc idem verbum Anab. VI, 6, 9. Cf. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 2. p. 13. De huius verbi cum genitivo constructione Schaeferus ad Bos. Ellips. p. 750. comparat verbum κνίζεσθαι, καίεσθαί τινος, alicuius amore flagrare.

§. 8. εἶχον] haberent. V.

λέγειν, πῶς ἂν αὐτοὺς προτρεψαίμεθα πάλιν ἀνερεθισθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς τε καὶ εὐκλείας καὶ εὐδαιμονίας. — Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν 8 ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδεικνύντες αὐτοῖς ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα, μάλιστ' ἂν οὕτως αὐτοὺς ἐξορμῷμεν ἀντέχεσθαι τούτων· ἐπεὶ δὲ τοῦ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι βουλόμεθα, τοῦτ' αὖ δεικτέον ἐκ παλαιοῦ μάλιστα προσῆκον αὐτοῖς, καὶ

§. 8. *ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον*] Born. coni. *ὧν οἱ ἄλλοι ἔσχον*, Orell. coni. *οἱ πάλαι* pro *οἱ ἄλλοι*. — *ἐπιμελούμενοι*] A. D. *ἐπιμελόμ.* V. ad I, 2, 22.

ad I, 4, 14.

οὕτως] saepe post participia infertur eo consilio, ut consecutio clarius indicetur. Infra III, 10, 2: *ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα, οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι.* IV, 8, 11 extr. V. Stallbaum. ad Plat. Phaed. p. 260. D. Matthiae. Gr. T. II. §. 565, 2. Buttmann. §. 144. not. 13. Rost. §. 130. not. 3. a. Kühner. T. II. §. 666. not. 6. (Gr. schol. §. 312. not. 7.) Pari modo post integram protasin, ut Hipparch. III, 9: *ἢν δὲ ὁ ἡγούμενος — περιφέρηται, οὕτως κτλ.*, ubi v. Sauppium in ed Schn. Anab. III. 2, 31.

μάλιστ' ἂν — ἐξορμῷμεν] Attende ad conditionalis enuntiationis formam: *εἰ ἐβουλόμεθα, — ἐξορμῷμεν ἄν*: quod Latine sic reddi potest: si vellemus, incitemus. Protasis (*εἰ* c. indic. praeteritorum) significat conditionem, quam expleri non posse certo scimus, ut h. l. *εἰ ἐβουλόμεθα κτλ.*, si vellemus cett.; at id nolumus; sequuntur enim verba: *ἐπεὶ δὲ τοῦ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι βουλόμεθα*; apodosis contra significat consecutionem, quae expleri potest. V. nos in Gr. T. II. §. 820. b. p. 555. [(Gr. schol. §. 339, 3, a), γ).]

τοῦτ' αὖ] Scil. *τὸ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν.*

δεικτέον — προσῆκον —, καὶ ὡς — ἂν εἶεν κράτιστοι] Observanda est structurae mutatio; primum enim post *δεικτέον* sequitur participium, deinde *ὡς* cum verbo finito: unde apparet utriusque structurae nullum aliud discrimen esse, nisi formae. Plura eiusmodi exempla contulit Maetznerus ad Antiphont. or. V. p. 139, 82 (p. 239). V. quae hac de re exposuimus in Gr T II. §. 771, 4.

§. 9. *Οἶμαι μέν*] V. ad II, 6, 5.

εἰ τούς γε παλαιοτάτους — ἀρίστους γεγονέναι] Huius impeditioris loci sententia sic videtur esse explananda: Credo quidem sic nos hoc docere posse, si Atheniensibus eorum antiquissimos de quibus accepimus maiores fuisse praestantissimos in memoriam revocemus; nam ipsi (Athenienses) iam audiverunt (*αὐτοὺς ἀκηκοότας*) (scil. maiores suos fuisse praestantissimos). Significare enim voluisse videtur Xenophon rem facillimam esse demonstratu, quum nulla alia re

ὡς τούτου ἐπιμελούμενοι πάντων ἂν εἶεν κράτιστοι.
9 — Πῶς οὖν ἂν τοῦτο διδάσκοιμεν; — Οἶμαι μέν,
εἰ τούς γε παλαιοτάτους, ὧν ἀκούομεν, προγόνους
αὐτῶν ἀναμιμνήσκοιμεν αὐτοὺς ἀκηκοότας ἀρίστους
10 γεγονέναι. — Ἆρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν
οἱ περὶ Κέκροπα δι' ἀρετὴν ἔκριναν; — Λέγω γὰρ
καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε τροφὴν καὶ γένεσιν καὶ τὸν
πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον πρὸς τοὺς ἐκ τῆς

opus sit, nisi ut Atheniensibus res eis iam nota in memoriam redigatur. In explicando hoc loco interpretes multum pulveris excitaverunt. Zeunius sine dubio loci sententiam recte intellexit, quum *αὐτοὺς ἀκηκοότας* interpretatur cum ipsi audiverint. Hoc enim vocabulum optime respondet verbo *ἀναμιμνήσκειν*, quod est rem iam auditam et notam in memoriam redigere. Construimus verba sic: *εἰ ἀναμιμνήσκοιμεν αὐτοὺς ἀκηκοότας τούς γε — προγόνους αὐτῶν ἀρίστους γεγονέναι*, si eis, qui iam ipsi fama audiverint, in memoriam revocemus eorum maiores — fuisse praestantissimos. Ad verba *αὐτοὺς ἀκηκοότας* ex sequentibus *ἀπὸ κοινοῦ* (v. nos in Gr. T. II. §. 852. k.) repetenda sunt verba *ἀρίστους γεγονέναι*.

§. 10. *τὴν τῶν θεῶν κρίσιν*] V. ad II, 7, 13. *τὸν τοῦ κυνὸς λόγον*.

οἱ περὶ Κέκροπα] „Cecrops inter Neptunum et Minervam de dominio Atticae certantes iudex sedisse dicebatur. Fabulam praeter alios narrat Apollodorus III, 14. V. Heynii Observatt. ad. Apollod. p. 321 sq. Interprett. ad Ovid. Metam. VI, 70.“ SCHNEIDERUS. Locutio *οἱ περὶ Κέκροπα* non significat simpliciter Cecropem, sed universum iudicium, cui praesidebat Cecrops. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 583, 2. Buttmann. §. 150, 25. Rost. §. 98, 5. b. γ. Kühner. T. II. §. 474. d. p. 119. (Gr. schol. §. 263, d.) Cf. supra I, 1, 18. Apud labentis graecitatis scriptores, ut grammaticos, hac formula solum hominem significari docte demonstravit K. Lehrsius in Quaestion. Epicis p. 28 sqq. Ad quem usum iam Xenophontem h. l. et Hellen. VI, 4, 18. transitum parare quum Bernhardy. Gr. Synt. p. 263. statuit, fallitur.

δι' ἀρετήν] *διὰ τὸ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν*, ut §. 8. Propter virtutem Cecrops dignus habitus est, qui inter deos certantes iudex sederet.

Λέγω γάρ] V. ad I, 4, 9. De particulis *καὶ — γέ* v. ad I, 2, 53. Sauppius apposite affert Plat. Menex. p. 235. E: *Τίς αὕτη; ἢ δῆλον ὅτι Ἀσπασίαν λέγεις; Λέγω γάρ, καὶ Κόννον γε τὸν Μητροβίου.*

τὴν Ἐρεχθέως γε τροφὴν καὶ γένεσιν] Iliad. II, 547: *Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη θρέψε, Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος Ἄρουρα.* Erat quartus Atticae rex clarissimus. Ceterum in figura, quae dicitur *ὕστερον πρότερον*, nonnulli interpretes offenderunt. Unde Ernestius et Zeunius praeeunte Leisnero pro *γένεσιν* dederunt *ξένισιν*, hoc nomen de Cerere ab Erechtheo hospitio excepta intelligentes. Contra quam rationem recte mo-

ἐχομένης ἠπείρου πάσης καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκεῖνοι δῆλοι γεγόνασι τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες.
11 Εἰ δὲ βούλει, ἃ ὕστερον οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν γεγονότες, ἔπραξαν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς κυριεύοντας τῆς τε Ἀσίας πάσης καὶ τῆς Εὐρώπης μέχρι Μακε-

net Weiskius scribendum fuisse τὴν τῆς Δήμητρος ξένισιν. At nulla prorsus mutatione opus esse recte vidit Schneiderus. Nam primum quum haec verba aperte ex Homero expressa sint, Graecis, quos imitationis fons fugere non posset, verborum collocatio offensioni esse non poterat. Deinde neque prosae orationis scriptoribus hoc dicendi genus inusitatum erat, quo se non abstinuerunt, ubi educationis notionem tanquam graviorem maiore vi efferre volebant. V. nos in Gr. T. II. §. 865, 4. C. G. Iacobus in Observatt. in aliq. Xenoph. loc. Halis Sax. 1819. p. 27. in partes vocavit Plat. de Rep. IV. p. 436. A: ἐπιθυμοῦμεν δ' αὖ τρίτῳ τινὶ τῶν περὶ τὴν τροφήν τε καὶ γένεσιν (Bekk. γέννησιν). V. p. 470. D: οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐτόλμων τὴν τροφόν τε καὶ μητέρα κείρειν. Protag. p. 325. C: καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγός. Cf. Stallbaumium ad Plat. Menex. p. 237. C.

ἐπ' ἐκείνου] illius aetate. V. Gr. nostr. T. II. §. 611. p. 294 sq. (Gr. schol. §. 296, 1.)

ἐκ τῆς ἐχομένης ἠπείρου] e finitima (ἐχομένης) terra continenti. Intelligitur Thracia, quae antiquissimis temporibus usque ad Atticae fines pertinebat. Cf. Isocrates Panegyr. c. 19 extr. Intelligendum est autem bellum ab Atheniensibus cum Thracibus et Eleusiniis gestum. V. Goellerum ad Thucyd. II, 15. p. 280. et Stallbaumium ad Plat. Menex p. 239. B.

ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ] Bellum ab Herculis filiis contra Eurystheum et Peloponnesios gestum.

ἐπὶ Θησέως] „Intelligit bella contra Amazones et Thraces gesta. Herodot. IX, 27. Isocr. Paneg. l. d. Plutarch. Thes. c. 27. Aristid. Panath. p. 201 sq. Lysiae Epitaph. §. 4 sqq. Iustin. II, 4, 26." HERBSTIUS. Adde Stallbaumium ad Platon. Menex. p. 239. B.

δῆλοι γεγόνασι — ἀριστεύσαντες] V. ad II, 6, 7.

§. 11. Εἰ δὲ βούλει] porro. Est formula, qua utuntur scriptores, ubi ad novam rem transituri sunt. Inest in ea urbanitas quaedam, quia res ad alterius, quicum loquimur, arbitrium revocatur: si tibi placet, adde etiam hoc. V. Bornemannum ad h. l. et Hoogeveenum in doctr. partic. Gr. p. 239. ed. Schütz.

οἱ — ἀπόγονοι] Athenienses Miltiadis, Themistoclis, Aristidis aetate contra Persas bella gerentes.

αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς] soli per se. Silentio praetermisit Plataeenses. Cornel. Nep. Milt. c. 5: Hoc in tempore nulla civitas Athe-

δονίας καὶ πλείστην τῶν προγεγονότων δύναμιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους καὶ μέγιστα ἔργα κατειργασμένους, τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀριστεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· οἳ δὴ καὶ λέγονται πολὺ διενεγκεῖν τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων. —
12 Λέγονται γάρ, ἔφη. — Τοιγαροῦν πολλῶν μὲν μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γεγονυιῶν διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν, πολλοὶ δὲ ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπέτρεπον ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ κρειττόνων ὑβριζόμε-
13 νοι κατέφευγον πρὸς ἐκείνους. — Καὶ ὁ Περικλῆς· Καὶ θαυμάζω γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἡ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν. — Ἐγὼ μέν, ἔφη, οἶμαι,

§. 13. *ἡ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ*) Zeun. cum Iunt. et marg. Steph. *εἰ ἡ πόλις οὕτω* (*οὕτως* m. Steph.) *ποτ' ἐπί*, sed recte docet Weisk. hanc scripturam neque per se neque in reli-

niensibus fuit auxilio praeter Plataeenses.

ἀφορμὴν] V. ad II, 7, 11.

οἳ δὴ καὶ λέγονται] Relativum *οἵ* referendum est non cum Herbstio ad Peloponnesios, qui h. l. *ὡς ἐν παρόδῳ* commemorantur, sed cum Breitenbachio ad solos Athenienses, de quibus h. l. proprie agitur. De relativo post interrogationem illato v. ad I, 2, 64. *ὃς φανερὸς ἦν*. Particula *δή* significat: uti constat inter omnes. V. ad II, 2, 3. In verbo *λέγονται* inest notio celebritatis: celebrantur, uti saepe.

Λέγονται γάρ] V. ad I, 4, 9.

§. 12. *διέμειναν*] „Hinc Athenienses *αὐτόχθονες* [v. Isocrat. Panegyr. c. 4.] et *γηγενεῖς* videri volebant: quorum laudes omnes hic a Xenophonte commemoratas breviter Isocratis Panegyricus enarrat." SCHNEIDERUS. De verbo rariore *μεταναστάσεις*, quod significat quasvis sedum permutationes, v. Blomfieldium ad Thuc. I, 2, 1. ap. Poppon. Part. III. Vol. 1. p. 749 sq.

ἐπέτρεπον] reflexive positum significat se permittebant, ut infra III, 11, 5: *τῇ τύχῃ ἐπιτρέπεις*. Demosth. de Cherson. p. 92, 9: *δεῖ μὴ ἐπιτρέπειν αὐτῷ* (*τῷ Φιλίππῳ*). V. nos in Gr. T. II. §. 392. p. 10. (Gr. schol. §. 249, 1.)

§. 13. *ἡ πόλις ὅπως*] Sic saepe coniunctiones, quae primam enuntiationis sedem occupare debebant, uni vel pluribus verbis, quae maiore vi efferenda sunt, postponuntur. V. nos in Gr. T. II. §. 864, 3. et quae contulit Stallbaumius ad Platon. Phaedr. p. 238. A. De pronominibus interrogativis hoc modo postpositis supra ad II. 7, 8. vidimus. Eadem verborum collocatio etiam apud Latinos scriptores frequens est. V. adnotata nostra in Cicer. Tuscul. II, 4, 12.

ἔφη, οἶμαι, ὁ Σωκρ.] „Sic ABCEGH. Iunt. Ald. pro *οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκρ.* Cyrop. V, 2, 29: *Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα, ὁ Γωβρύας*. V. Schneider. ad Cyrop. I, 4, 28., quem fugit hic verborum ordo ad Oecon. I, 18

ὁ Σωκράτης, ὥςπερ καὶ ἄλλοι τινὲς διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεγκεῖν καὶ κρατιστεῦσαι καταῤῥαθυμήσαντες ὑστερίζουσι τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους πολὺ διενεγκόντας ἀμελῆσαι ἑαυτῶν καὶ διὰ τοῦτο χείρους γεγονέναι. — Νῦν οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν; — Καὶ ὁ Σωκράτης· Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι· εἰ δὲ μή, τούς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν· εἰ δ'

14

quorum contextu aptam esse, quum e seqq. appareat Periclem miratum esse, quo tandem modo civitas deterior fieri potuisset.

III, 6. VII, 16., et Heindorf. ad Plat. Phaedon. §. 61. p. 98. Pariter verba transposuit Cicero Brut. c. 23. §. 91: Quid igitur, inquit, est causae, Brutus. Talia luce clarius est incisis a veteribus non distincta fuisse." BORNEMANNUS. Vide Bornem. ad Cyrop. I, 6, 3. p. 96. ed Lips. Oecon. XI, 14. et Stallbaum. ad Plat. Phaedon. p. 78. A. Cf. Plat. de Rep. VI. p. 503. B.

ὥςπερ καὶ — οὕτω καὶ] V. ad I, 1, 6. *καὶ πράττειν.*

§. 14. *γενέσθαι*] In *δοκεῖ μοι* latet notio iudicandi, sentiendi. Hinc saepe sequitur accusativus cum infinitivo. Infra IV, 3, 10. Herod. III, 124: *ἐδόκεέ οἱ τὸν πατέρα — λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου.* V. nos in Gr. T. II. §. 649. b. p. 348. Utraque structura, nominativus c. inf. et accusativus c. inf., coniuncta reperitur Anabas. III, 1, 11: *ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν.* De Latina lingua v. G. T. A. Krüger. Untersuchg. a. d. Lat. Gr. Fascic. III. §. 156. p. 427. et nos ad Cic. Tuscul. V, 5, 12.

πρωτεύοντας] Lacedaemonios. V. § 15. Recte observat Herbstius Xenophontem ubivis formam civitatis Lacedaemoniorum collaudare et longe praeferre Atticae civitatis disciplinae, coll. IV, 4. 15. Cyrop. I, 6, 19. Symp. VIII, 39. lib. de Rep. Ath. et de Vectigg. V. nos in Prolegom. ad Anab. V. p. XVII.

τούτοις τὰ αὐτὰ] V. ad II, 1, 5.

μιμούμενοι — οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν] Obliqua oratio transiit in rectam. V. ad I, 4, 15. De participiis sine copula adiunctis v. ad I, 1, 18.

εἰ δ' ἐπιμελέστερον] E participio *χρώμενοι ἀπὸ κοινοῦ* repetendum est verbum finitum *χρῷντο.* Cf. R. Equ. XI, 6., ubi v. Sauppium. V. nos in Gr. T. II. §. 852. g. Sed observandum est structuram esse variatam; primum enim positum

15 ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους. — Λέγεις, ἔφη, πόῤῥω που εἶναι τῇ πόλει τὴν καλοκἀγαθίαν· πότε γὰρ οὕτως Ἀθηναῖοι, ὥςπερ Λακεδαιμόνιοι, ἢ πρεσβυτέρους αἰδέσονται; οἳ ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων· ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως; οἳ οὐ μόνον αὐτοὶ εὐεξίας ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμελου-
16 μένων καταγελῶσι. Πότε δὲ οὕτω πείσονται τοῖς ἄρχουσιν; οἳ καὶ ἀγάλλονται ἐπὶ τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων· ἢ πότε οὕτως ὁμονοήσουσιν; οἵ γε ἀντὶ μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις· μάλιστα δὲ πάντων ἔν τε ταῖς

§. 15. *ἐπιμελουμένων*) D. II. *ἐπιμελομ.* V. ad I, 2, 22.

§. 16. *οὕτω πείσονται*) Sic coniecit Hindenb.; neque aliter habere videntur codd. Parisienses. Vulgo *οὗτοι π.*, quod Weiskius retinuit nec improbat Born., „quum nec ter in vicinia iteratum *οὕτω*, quartum ut inferatur, efflagitet, nec comparatio est participium, deinde sequitur enuntiatio conditionalis.

§. 15. *πόῤῥω που*] longe, credo, opinor, ni fallor. Ex ironica vi, qua de re certissima dubitanter loquimur, particula *πού* accepit vim intendendi, uti h. l. longe, opinor, i. e. longissime. V. Weiskium in Pleonasm. Gr. p. 169. III, 3, 2. IV, 2, 31: *πάντως που γιγνώσκεις,* prorsus, opinor, nosti. Sententiarum consecutionem Schneiderus recte sic exposuit: Quum Lacedaemonica usos disciplina Athenienses ad virtutem pristinam et antiquam gloriam revocari posse censes, simul mihi dicere videris longe adhuc abesse Athenienses a virtute et *καλοκἀγαθίᾳ.*

πρεσβυτέρους αἰδέσονται] Cicer. Cat. Mai. XVIII, 63: Lysandrum Lacedaemonium dicere aiunt solitum Lacedaemone esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantum tribuitur aetati, nusquam est senectus honoratior. Cf. Xen. R. Lac. X, 2., ubi v. Haasium p. 117 sq.

οἳ] ii, qui, s. eos dico, qui. V. ad I, 2, 62.

ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων] Exspectabam participium *καταφρονοῦντες,* ut Cyrop. VIII, 8, 2: *ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων.* Plat. Symp. p. 186. B: *ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς λέγων.* Discrimen utriusque constructionis in eo positum videtur, ut participium significet modum, quo alicuius actionis initium fit, ut *ἄρχονται καταφρονοῦντες* vertendum sit: mit der Verachtung der Väter beginnen sie; infinitivus autem indicet consilium, i. e. quod facturi sumus, quod facere instituimus, uti III, 1, 5: *πόθεν ἤρξατό σε διδάσκειν (τὴν στρατηγίαν).* 5, 22: (*εἰπεῖν*) *ὁπότε παλαίειν ἤρξω μανθάνειν.* 6, 3: *ἐκ τίνος ἄρξῃ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν;* IV, 2, 3: *λέγειν ἀρχόμενος ὧδε προοιμιάσεται.* Hoc igitur loco *ἄρχονται καταφρονεῖν* multo gravius est, quam *καταφρονοῦντες;* infinitivus

ἰδίαις συνόδοις καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται καὶ πλείστας δίκας ἀλλήλοις δικάζονται καὶ προαιροῦνται μᾶλλον οὕτω κερδαίνειν ἀπ' ἀλλήλων ἢ συνωφελοῦντες αὐτούς· τοῖς δὲ κοινοῖς ὥςπερ ἀλλοτρίοις χρώμενοι περὶ τούτων αὖ μάχονται καὶ ταῖς εἰς τὰ τοι-
αῦτα δυνάμεσι μάλιστα χαίρουσιν. Ἐξ ὧν πολλὴ 17
μὲν ἀπειρία καὶ κακία τῇ πόλει ἐμφύεται, πολλὴ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολίταις ἐγγίγνεται,
δι' ἃ ἔγωγε μάλα φοβοῦμαι ἀεί, μή τι μεῖζον ἢ ὥς- 18
τε φέρειν δύνασθαι κακὸν τῇ πόλει συμβῇ. — Μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Περίκλεις, οὕτως ἡγοῦ ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους· οὐχ ὁρᾷς, ὡς

cum Lacedaemoniis instituta revocato pronomine plane tollatur. Quid? quod gravius est dicere Athenienses nunquam ducibus suis parituros esse, quam ita parituros, ut Lacedaemonios."

§. 17. ἀπειρία] Vat. 1. Par. D. et Flor. E. ἀτηρία; Flor. B. et Par. B. ἀπορία. V. adn.

enim significat Athenienses de industria ac dedita opera seniores negligere. Deinde participium etiam tum ponitur, ubi initium actionis iam factum est, ubi quis in actionis initio versatur. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 551. e. Rost. §. 129. 4. b. Kühner. T. II. §. 660. not. 2. (Gr. schol. §. 311, 16.)

§. 16. συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα] Supra II, 6, 25: τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν: ubi v. adnotata. De vocabulis ἑαυτοῖς et ἀλλήλοις v. ad II, 6, 20.

πλείστας δίκας ἀλλήλοις δικάζονται] Dativus ἀλλήλοις pendet a. v. δικάζονται, in quo inest notio pugnandi vel certandi (ἀγωνίζεσθαι). V. nos in Gr. T. II. §. 574. c. [Gr. schol. §. 284, 3, 2).]. Rost. §. 97. 8. additam. 5. p. 411.

προαιροῦνται μᾶλλον] V. ad II, 1, 2.

περὶ τούτων αὖ μάχονται] Αὖ est rursus, item: de eis item inter se rixantur. V. de hac particula Hartungum Griech. Partik. T. II. p. 155.

ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι — χαίρουσιν] Verba τὰ τοιαῦτα non ad τὰ κοινά referenda puto, sed ad totam antecedentem enuntiationem: vehementer laetantur, quum instructi sunt facultatibus, quibus multum valeant in certaminibus de rebus publicis cum civibus suis institutis.

§. 17. ἀπειρία καὶ κακία] Illud Weiskius inscitiam rei bellicae, hoc ignaviam interpretatur. Haec duo vitia oriuntur e neglectis corporis exercitationibus et contempto ducum imperio; contra ἔχθρα et μῖσος e spreta magistratuum auctoritate intestinisque discidiis. Sic recte defendit Bornemannus nomen ἀπειρίας absolute positum. V. Var. Scr.

μεῖζον ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι κακὸν] V. nos in Gr. T. II. §. 825. e. p. 564. [Gr. schol. §. 341, 3, a).]

§. 18. πονηρίᾳ νοσεῖν] Saepe verbum νοσεῖν eleganti metaphora de civitatibus pertur-

εὔτακτοι μέν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως δ' ἐν
τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι πείθονται τοῖς ἐπιστάταις, οὐ-
δένων δὲ καταδεέστερον ἐν τοῖς χοροῖς ὑπηρετοῦσι
19 τοῖς διδασκάλοις; — Τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυ-
μαστόν ἐστι, τὸ τοὺς μὲν τοιούτους πειθαρχεῖν τοῖς
ἐφεστῶσι, τοὺς δὲ ὁπλίτας καὶ τοὺς ἱππεῖς, οἳ δο-
κοῦσι καλοκἀγαθίᾳ προκεκρίσθαι τῶν πολιτῶν, ἀπει-
20 θεστάτους εἶναι πάντων. — Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη·
Ἡ δὲ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή, ὦ Περίκλεις, οὐκ ἐκ
τῶν δεδοκιμασμένων καθίσταται; — Καὶ μάλα, ἔφη.
— Οἶσθα οὖν τινας, ἔφη, κάλλιον ἢ νομιμώτερον
ἢ σεμνότερον ἢ δικαιότερον τάς τε δίκας δικάζοντας
καὶ τἆλλα πάντα πράττοντας; — Οὐ μέμφομαι,
ἔφη, τούτοις.* — Οὐ τοίνυν, ἔφη, δεῖ ἀθυμεῖν, ὡς
21 οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων. — Καὶ μὴν ἔν γε
τοῖς στρατιωτικοῖς, ἔφη, ἔνθα μάλιστα δεῖ σωφρονεῖν

§. 20. *τούτοις*] Par. H. *τούτους*.
§. 22. *ὁπότε παλαίειν*] A. omitt. *ὁπότε*: hinc Born. uncinos addidit. — *συνενηνοχέναι*] Sic vulgo, nec aliter Vos-

batis usurpatur. Anab. VII, 2, 32: *τὰ Ὀδρυσῶν πράγματα ἐνόσησεν*: ubi v. adn. Demosth. Olynth. II. p. 22: *Θετταλοῖς νοσοῦσι καὶ στασιάζουσι καὶ τεταραγμένοις*. De civitate annonae caritate laborante Xen. de Vectig. IV, 9. Sic Latinis dicitur aegrota res publica, morbus civitatis, similia. Cf. Haasium ad Xen. R. L. VIII, 1. p. 152.

τοῖς ἐπιστάταις] magistris exercitiorum, *παιδοτρίβαις*, qui in palaestra adolescentes arte luctandi instituebant.

οὐδένων δὲ καταδεέστερον — ὑπηρετοῦσι] H. e. *οὐδὲ ἄλλων τινῶν καταδεέστερον ὑπηρετοῦσιν*. V. ad I, 5, 6.

§. 19. *Τοῦτο γάρ τοι*] Hoc quidem ipsum mirum est. De particulis *γάρ τοι* v. ad II, 3, 6. Eleganter *γάρ τοι* vertit Weiskius: Ja (*γάρ*) das ist eben (*τοί*) das Sonderbarste. De *γάρ* in responsione posito v. ad I, 4, 9. Pronomen *τοῦτο* cum vi quadam praemissum est sequentibus verbis: *τὸ — πειθαρχεῖν*. V. nos in Gr. T. II. §. 631, 2.

τοὺς μὲν τοιούτους] tales homines, quales sunt histriones et *ναῦται, ἐρέται, ἐπιβάται*, qui erant vel inferiorum ordinum cives vel servi. Contra *ὁπλῖται* et *ἱππεῖς* erant cives nobiliores et divitiores. V. Wachsmuth. Hellen. Alterthumskunde. P. II. Vol. 1. p. 403.

§. 20. *Ἡ δὲ — βουλή*] V. ad I, 3, 13. *τοὺς δὲ καλοὺς —;*

ἐν Ἀρείῳ πάγῳ] Areopagus antiquissimum Atheniensium iudicium erat; nomen duxit a clivo Marti sacro, quo Areopagitae conveniebant. Iudices sedebant in criminibus capitalibus. V. quos laudavit Maetzner. ad Lycurg. Leocr. §. 12.

ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων]

τε καὶ εὐτακτεῖν καὶ πειθαρχεῖν, οὐδενὶ τούτων προςέχουσιν. — Ἴσως γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν τούτοις οἱ ἥκιστα ἐπιστάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν· οὐχ ὁρᾷς, ὅτι κιθαριστῶν μὲν καὶ χορευτῶν καὶ ὀρχηστῶν οὐδὲ εἷς ἐπιχειρεῖ ἄρχειν μὴ ἐπιστάμενος, οὐδὲ παλαιστῶν οὐδὲ παγκρατιαστῶν; ἀλλὰ πάντες, ὅσοι τούτων ἄρχουσιν, ἔχουσι δεῖξαι, ὁπόθεν ἔμαθον ταῦτα, ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι, τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλεῖστοι αὐτοσχεδιάζουσιν. Οὐ μέντοι σέ γε τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω εἶ- 22
ναι, ἀλλ' οἶμαί σε οὐδὲν ἧττον ἔχειν εἰπεῖν, ὁπότε στρατηγεῖν ἢ ὁπότε παλαίειν ἤρξω μανθάνειν· καὶ πολλὰ μὲν οἶμαί σε τῶν πατρῴων στρατηγημάτων παρειληφότα διασῴζειν, πολλὰ δὲ πανταχόθεν συνενηνοχέναι, ὁπόθεν οἷόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλιμον εἰς στρατηγίαν. Οἶμαι δέ σε πολλὰ μεριμνᾶν, ὅπως μὴ 23
λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν τι τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφε-

siani libri et Vind. K.: quo ducunt etiam D. E., qui habent *συνηχέναι*, G., qui dat *συνενοχέναι*, et Ald., in qua est *συνενηχέναι*; Iunt. *συνηλοχέναι* (i. e. *συνειλοχέναι*).

„ex iis, qui magistratus integri et cum laude gesserant et post redditam publice factorum rationem iudicio populari approbati fuissent." SCHNEIDERUS. Cf. ad II, 2, 13. et Benseler. ad Isocr. Areopag. §. 38. p. 246.

ἢ δικαιότερον] Ne quis haec verba pro inepto quodam additamento habeat, v. Bornemannum ad Symp. VIII, 21. p. 200., qui laudat Creuzer. Mell. critt. III. p. 7. et Interprett. ad Aristoph. Pac. 291. Sic saepius epitheta cumulantur, gradationis ad maius nulla habita ratione.

τούτοις] κατὰ σύνεσιν refertur ad *βουλήν*. V. ad II, 1, 31.

§. 21. *Καὶ μὴν — γέ*] Atqui certe. V. ad I, 4, 12.

Ἴσως γάρ) Recte dicis; fortasse enim. Sic saepe *γάρ*, ut Latinum enim, rationem reddit sententiae cogitatione supplendae. Cf. infra IV, 4, 13: *Οὐ γὰρ αἰσθάνομαι.* 14: *Καὶ γὰρ πόλεμον*: ubi v. adnotata. 21. V. nos in Gr. T. II. §. 754, 1. et ad Cicer. Tuscul. I, 6, 11.

οὐδὲ εἷς) V. ad I, 6, 2.

ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι) V. ad II, 9, 2.

αὐτοσχεδιάζουσιν) temere imperium suscipiunt, nulla rei militaris scientia imbuti. V. Haasium ad R. L. XIII, 5. p. 273.

§. 23. *πολλὰ μεριμνᾶν*] multa summa diligentia cogitare, perpendere, pervestigare. Supra I, 1, 14. *τῶν περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μεριμνώντων* est de natura summa diligentia cogitare. V. ad I, 1, 11. Cf. Oecon. XX, 25.

ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν] Hic locus, uti alii sexcenti, demonstrat Heindor-

λίμων, καὶ ἐάν τι τοιοῦτον αἴσθῃ σεαυτὸν μὴ εἰδότα, ζητεῖν τοὺς ἐπισταμένους ταῦτα, οὔτε δώρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως μάθῃς παρ' αὐτῶν ἃ μὴ
24 *ἐπίστασαι καὶ συνεργοὺς ἀγαθοὺς ἔχῃς. Καὶ ὁ Περικλῆς· Οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι οὐδ' οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι ταῦτα λέγεις, ἀλλ' ἐγχειρῶν με διδάσκειν, ὅτι τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν τούτων ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ· ὁμολογῶ μέν-*
25 *τοι κἀγώ σοι ταῦτα. — Τοῦτο δ', ἔφη, ὦ Περίκλεις, κατανενόηκας, ὅτι πρόκειται τῆς χώρας ἡμῶν*

§. 26. *Τί δέ; σὺ ἐκεῖνο*] Sic Castal. Brod. et Voss. 1; ed. Par. ap. Schütz. *τί δὲ σὺ ἐκεῖνο.* Pro *σύ* edd. pr. Par. E. et Vind. 1. dant *σέ*: quod Steph. mutavit in *γέ*, quod est in Par.

fium falli, quum ad Plat. Phaed. p. 91 sq. doceat ubique aoristo *λαθεῖν* non praesentis, sed aoristi participium adiungi coll. Anab. IV, 2, 7. VI, 1, 22. Cyrop. IV, 2,5. Thuc. II,2. At nulla sana excogitari potest ratio, cur aoristus *λαθεῖν* non cum participio praesentis coniungi possit; immo multis locis participium praesentis sententiam necessario efflagitat, ut in his: *ὅπως λάθῃ φίλος ὤν* Cyrop. V, 3, 9.

αἴσθῃ] „Verbi *αἴσθεσθαι* forma antiquior hic illic servata restat, ut Anab. II, 5, 4. Thucyd. V, 26. VII, 75. Buttm. II, 68. Schneider. Plat. Civit. 608. a., qui eas formas, quae praesentis propriae sint, ubi a bonis codicibus oblatae sententiae non refragentur, ne a veteribus quidem scriptoribus abiudicandas esse, sed quas praesens cum aoristo communes habeat, quia *αἰσθάνομαι* usitatius fuerit, omnes ad aoristum referendas videri docet." SAUPPIUS. Adde Ios. Strangium in Lips. Diar. phil. Supplem. 1836. p. 344. et quos laudat Schoemannum ad Isaei or. p. 215. et Bernhardyi Suid. Lex. I. p. 559, 2. Pro *μὴ εἰδότα* exspectes *οὐκ εἰδότα*; sed negatio *οὐ* transiit in *μή* ob antecedens *ἐάν*: quo sublato non *αἰσθάνομαι μὴ εἰδώς*, sed *οὐκ εἰδώς* dicendum est. Sauppius *μή* sic accipit, ac sententia sit: tanquam si nihil scias, coll. Soph. O. C. 1157: *δίδασκέ με, ὡς μὴ εἰδότ' αὐτὸν μηδὲν ὧν σὺ πυνθάνει*, doce me, tanquam si nihil istorum sciam. Sed h. l. *μή* ob antecedentem imperativum positum est. Ceterum *ἐὰν αἴσθῃ σεαυτὸν μὴ εἰδότα* omissa attractione dictum est pro: *ἐὰν αἴσθῃ μὴ εἰδώς*: quod factum est propterea, quod pronomen *σεαυτόν* oppositum est sequenti *τοὺς ἐπισταμένους*. V. nos in Gr. T. II. §. 656, 1. (Gr. schol. §. 310, not. 1.)

§. 24. *λανθάνεις με —, ὅτι — λέγεις*] Personalis structura pro impersonali: *λανθάνει με, ὅτι λέγεις.* Oecon. I, 19: *ὅτι πονηρότατοί γέ εἰσιν, οὐδὲ σὲ λανθάνουσι.* Infra IV, 2, 21. V. nos in Gr. T. II. § 771, 2. (Gr. schol. §. 329, not. 4.)

οὐδ' οἰόμενος) ne credens quidem, nedum sciens vel persuasum habens, uti recte Bornem. vim voculae *οὐδέ* explicavit. Supra §. 22. et 23. Socrates usus fuerat verbo *οἴμαι.* Infra IV, 2, 23: *νῦν δὲ*

ὄρη μεγάλα καθήκοντα ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τὴν χώραν εἴσοδοι στεναί τε καὶ προσάντεις εἰσί, καὶ ὅτι μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Τί δέ; σὺ ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ καὶ 26
Πισίδαι ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ χωρία καὶ κούφως ὡπλισμένοι δύνανται πολλὰ μὲν τὴν βασιλέως χώραν καταθέοντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλεύθεροι; — Καὶ τοῦτό γ', ἔφη, ἀκούω.
— Ἀθηναίους δ' οὐκ ἂν οἴει, ἔφη, μέχρι τῆς ἐλα- 27
φρᾶς ἡλικίας ὡπλισμένους κουφοτέροις ὅπλοις καὶ

ABCGK. Iacobsius in Socrate p. 69. malit *οὐ κἀκεῖνο ἀκήκοας*. — *Πισίδαι*] Vat. 1. et Par. C. *Πισεῖδαι*. V. Born. et nos ad Anab. I, 1, 11.

πῶς οἴει με ἀθύμως ἔχειν, ὁρῶντα ἐμαυτὸν διὰ μὲν τὰ προπεπονημένα οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι: ubi v. adnotata. Cyrop. I, 1, 1: *πολλοὺς δ' ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι καὶ ἐν ἰδίοις οἴκοις τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλείους οἰκέτας, τοὺς δὲ καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῖς ὀλίγοις τούτοις πάνυ τι δυναμένους χρῆσθαι πειθομένοις τοὺς δεσπότας*, ubi reticetur nedum illis pluribus. Pericles perspexerat ironiam, qua Socrates „homines propter virtutem aliquam, cuius erant expertes, laudare consueverat eo consilio, ut virtutem illam iis commendaret," uti Herbstius eleganter docet.

ὁμολογῶ μέντοι] concedo profecto. *Μέντοι* h. l. habet vim confirmativam. V. nos in Gr. T. II. §. 698. a. (Gr. schol. §. 316, not.) Cf. ad II, 1, 12.

§. 25. *ὄρη μεγάλα*] „Defendunt aditum Atticae terrae Cithaero cum montibus Ceratis et aliis." SCHNEIDERUS.

μέση διέζωσται] „Montes terrae Atticae proprii Parnes, Brilessus, Hymettus, Laurium [Lycabettus. Pentelicum, Corydalus]." SCHNEIDERUS et HERBSTIUS.

§. 26. *Μυσοὶ καὶ Πισίδαι*] Cf. Anab. III, 2, 23. Mysi incolae erant Mysiae in Asia Minore ad Hellespontum et mare Aegaeum sitae; Pisidae incolae regionis inter Pamphyliam, Cariam, Phrygiam, Lycaoniam sitae.

βασιλέως] *Βασιλεὺς κατ' ἐξοχὴν* appellatur rex Persarum; hinc tanquam nomen proprium sine articulo usurpari solet. Infra IV, 2, 23. Sympos. IV, 11. V. Bornemannum ad Sympos. III, 13. p. 98. Benselerum ad Isocr. Areop. §. 8. p. 125. Rost. Gr. §. 98. 6. Kühner. T. II. §. 484. not. (Gr. schol. §. 244, not 3) et ad Anab. I, 1, 5.

ἀκούω] Ex hoc loco clare apparet, quo pacto praesens *ἀκούω* vim perfecti habere possit. Socrates interrogaverat: *Σὺ ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι —*; ubi praesens *ἀκούεις* ineptum esset; nam h. l. sententia perfectum necessario efflagitat. Apte vero Pericles respondet per praesens: *Καὶ τοῦτό γε — ἀκούω*. Nam significare vult: hoc audivi et audio. Actio audiendi e praeterito tempore pertingit ad praesens.

§. 27. *μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς*

τὰ πρόκείμενα τῆς χώρας ὄρη κατέχοντας βλαβεροὺς μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι, μεγάλην δὲ προβολὴν τοῖς πολίταις τῆς χώρας κατεσκευάσθαι; Καὶ ὁ Περικλῆς· Πάντ' οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα
28 *χρήσιμα εἶναι. Εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει σοι ταῦτα, ἐπιχείρει αὐτοῖς, ὦ ἄριστε· ὅ τι μὲν γὰρ ἂν τούτων καταπράξῃς, καὶ σοὶ καλὸν ἔσται καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν, ἐὰν δέ τι ἀδυνατῇς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψεις οὔτε σεαυτὸν καταισχυνεῖς.*

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Glauconem, adolescentulum, vehementissima rei publicae capessendae cupiditate agitatum, sed adhuc prorsus imperitum, primum Socrates interrogando sensim eo adducit, ut omnium quae ad rem publicam administrandam pertinent rerum plane ignarum se esse intelligat; deinde docet, nisi quis accuratissima rei publicae cognitione instructus sit, eum nec civitatis salutem et prosperitatem adiuvare nec sibi ipsi gloriam comparare posse.

---

1 *Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ' ἐπεχείρει δημηγορεῖν ἐπιθυμῶν προστατεύειν τῆς πόλεως, οὐδέπω*

Cap. VI. §. 1. *ὄντων*] Schneid. scripsit separatim *ὂν τῶν ἄλλων κτλ.* et *δέ* particulam post *Σωκράτης* perspicuitatis causa additam putat, de quo usu v. nos in Gr. T. II. §. 738. Finckhius in Zimmerm. Annal. 1829. p. 891. defendere studet scripturam, quae in Victorii ed. reperitur: *εἴκοσιν ἔτη γεγονὼς ὤν, τῶν ἄλλων κτλ.* pro vulg. *ὄντων,* quum dicit participium *ὤν* offensioni esse non posse, quia verba *εἴκοσιν ἔτη γεγονώς* idem sint, quod adiect. *εἰκοσαετής.*

ἡλικίας] quamdiu aetas agilis est. V. ad I, 2, 35. „Intelligit *περιπόλους* dictos adolescentes ad aetatis annum vicesimum custodiam finium Atticorum agentes. Cf. de Vectigal. IV, 47 sqq.“ SCHNEIDERUS. Bornemannus in partes vocat Interpp. ad Aristoph. Av. 1176. et Thucyd. IV, 67. Adde Wachsmuth. Hellen. Alterthumskunde. P. I. p. 253. Xen. Vectig. IV, 52. dicuntur *οἱ περιπολεῖν τὴν χώραν ταχθέντες.*

Cap. VI. §. 1. *Γλαύκωνα*] Glauco fuit frater Platonis philosophi. V. Cobetum Prosop. p. 66. De altero Glaucone v. ad III, 7, 1.

οὐδέπω εἴκοσιν ἔτη γεγονώς] Sic de Alcibiade supra

εἴκοσιν ἔτη γεγονώς, ὄντων ἄλλων οἰκείων τε καὶ φίλων οὐδεὶς ἐδύνατο παῦσαι ἑλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ καταγέλαστον ὄντα, Σωκράτης δὲ εὔνους ὢν αὐτῷ διά τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος καὶ διὰ Πλάτωνα μόνος ἔπαυσεν· ἐντυχὼν γὰρ αὐτῷ πρῶτον 2
μὲν εἰς τὸ ἐθελῆσαι ἀκούειν τοιάδε λέξας κατέσχεν· Ὦ Γλαύκων, ἔφη, προστατεύειν ἡμῖν διανενόησαι τῆς πόλεως; — Ἔγωγ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες. — Νὴ Δί᾽, ἔφη, καλὸν γάρ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώ-

ἐδύνατο] Sic scripsi ex ABCDH. pro vulg. ἠδύνατο. V. ad I, 4, 14.

§. 2. πατρῷον οἶκον] Edd. pr. et Par. BCEG πατρῴους οἴκους. — ἔπειτα] Sic edd. pr. cum BCDEG. pro ἔπειτα δέ.

I, 2, 40. „Adolescentibus Athenis ab anno duodevicesimo licuit iura civium exercere ideoque etiam ad rempublicam accedere.“ SAUPPIUS, coll. Schoemann. de comit. Athen. p. 76. 105. Tittmann. Darstellung d. Griech. Gerichtsverfassung. p. 188. Adde Becker. Charikl. T. I. p. 61.

παῦσαι ἑλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ καταγέλαστον ὄντα] nemo eum abducere poterat, quin de suggestu detraheretur et irrideretur. De structura verbi παῦσαι cum participio iuncti v. Matthiae. Gr. T. II. §. 551. d. Buttm. §. 144, 6. Rost. §. 129. Kühner. T. II. §. 660. VI. [Gr. schol. §. 310, 4, f).] Ad illustrandum hunc locum Schneiderus apposite affert Platon. Protag. p. 319. C., ubi factum esse interdum, ut mali oratores per τοξότας aut ministros publicos, qui ab arcubus, quos gestabant, nomen traxerunt, a suggestu moverentur et e populi turba abducerentur, docuit Heindorfius collatis Aristoph. Eqq. 665. et nostro loco. Schaeferus in Apparat. Demosth. T. V. p. 521. ad verbum παῦσαι ex antecedentibus repetit δημηγοροῦντα (nemo efficere poterat, quin concionaretur, quamvis — irrideretur); sed haec concionandi notio per ironiam verbis ἕλκεσθαι ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ καταγέλαστον εἶναι expressa est.

Χαρμίδην] V. ad. III, 7, 1.

Πλάτωνα] „philosophum, cuius mentionem in libris Xenophonteis fieri negavit Gellius N. A. XIV, 13., aemulationi id tribuens, quae fuisse inter eos traditur. Sed hoc ipso loco ad Gellium refellendum usus est Muretus Var. Lectt. V, 14.“ SCHNEIDERUS. Docte et acute hanc quaestionem pertractavit Boeckhius in Commentatione de simultate, quae Platoni cum Xenophonte intercessisse fertur. Etiam Cobetus in Prosopogr. Xen. p. 23 sq. totam istam de hac simultate opinionem, nullis certis superstructam fundamentis, reiiciendam censet.

§. 2. εἰς τὸ ἐθελῆσαι ἀκούειν] ad permovendum Glauconem, ut audire paratus esset, aut dictis suis (Socratis) aurem praeberet. De εἰς τό c. inf. cf. Anab. VII, 8, 20.

ἡμῖν] Dativus qui dicitur ethi-

ποις· δῆλον γάρ, ὅτι, ἐὰν τοῦτο διαπράξῃ, δυνατὸς μὲν ἔσῃ αὐτὸς τυγχάνειν ὅτου ἂν ἐπιθυμῇς, ἱκανὸς δὲ τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐπαρεῖς δὲ τὸν πατρῷον οἶκον, αὐξήσεις δὲ τὴν πατρίδα, ὀνομαστὸς δ' ἔσῃ πρῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει, ἔπειτα ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως δὲ ὥςπερ Θεμιστοκλῆς καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις, ὅπου δ' ἂν
3 *ᾖς, πανταχοῦ περίβλεπτος ἔσῃ. Ταῦτ' οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλύνετο καὶ ἡδέως παρέμενε. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης· Οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μέν, ὦ Γλαύκων, δῆλον, ὅτι, εἴπερ τιμᾶσθαι βούλει, ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἐστίν; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Πρὸς θεῶν, ἔφη, μὴ τοίνυν ἀποκρύψῃ, ἀλλ' εἶπον ἡμῖν,*
4 *ἐκ τίνος ἄρξῃ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν ; Ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσιώπησεν, ὡς ἂν τότε σκοπῶν, ὁπόθεν ἄρχοιτο· Ἆρ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥςπερ, φίλου οἶκον εἰ αὐξῆσαι βούλοιο, πλουσιώτερον αὐτὸν ἐπιχειροίης ἂν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν πειράσῃ πλουσιωτέραν ποιῆ-*

§. 3. *ἀποκρύψῃ*] V. adn. — *εἶπον*] Sic edd. pr. et Par. DEGHY. pro vulg. *εἰπέ*. V. ad II, 2, 8. De accentu *εἶπον* et *εἰπόν* v. Göttling. Allgem. Lehre v. Accent. d. Gr. Spr. p. 53.
§. 6 *διανοῇ*] Sic Steph. c. AECDH; edd. pr. et Par. E.

cus. Herbstius apte comparat Plat Alcib. I. c. 56: *φοβοῦμαι, μὴ δημεραστὴς ἡμῖν γενόμενος διαφθαρῇς*. Adde Xenoph. Hieron. VIII, 2: *Ἄρξομαι δέ σοι ἀπὸ τῶν μικροτάτων παραδειγμάτων*: ubi v. Frotscherum p. 68. Plura dedimus in Gr. T. II §. 581. f.

καλὸν γάρ] V. ad I, 4, 9.

εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις] si quid aliud in rebus humanis scil. pulchrum est. Supra II, 3, 14. Cyrop. II, 2, 17: *οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι* (von Allem auf der Welt). Plura exempla collegit Maetznerus ad Antiphont. or. VI. p. 142 (p. 252). Cf. Herbstium ad Xen. Symp. IV, 12. Breitenb. ad Ages. 8, 6. Etiam sine articulo: supra II, 6, 39. Hieron. 11, 7: *τῷ καλλίστῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐν ἀνθρώποις ἀγωνίσματι*: ubi v. Frotscher. De *καί* particula in hac locutione addi solita, saepe etiam in enuntiatione primaria posita, Bornemannus ad Sympos. p. 67: *εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ τοῦτο μαθητόν*, comparat Cyrop. III, 3, 42: *Συμφέρει δ' ὑμῖν, εἴπερ τῳ καὶ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν*. Anab. II, 4, 6. V. nos in Gr. T. II. §. 729. Rost. §. 121. 11. a. bb.

§. 3. *ἀποκρύψῃ*] Ed. Romana et margo Steph. exhibent *ἀποκρύψῃς*: quod iniuria reduxerunt Weiskius et Herbstius. Nam *ἀποκρύπτειν τι* refertur ad res extra nos positas, occulere aliquid; *ἀποκρύπτεσθαί τι* contra ad id, quod in nobis est, celare aliquid. Supra II, 3, 14: *πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πά-*

σαι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν πλουσιω- 5
τέρα γ' ἂν εἴη προσόδων αὐτῇ πλειόνων γενομένων; —
Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. — Λέξον δή, ἔφη, ἐκ τίνων νῦν
αἱ πρόσοδοι τῇ πόλει καὶ πόσαι τινές εἰσι; δῆλον γάρ,
ὅτι ἔσκεψαι, ἵνα, εἰ μέν τινες αὐτῶν ἐνδεῶς ἔχουσιν,
ἐκπληρώσῃς, εἰ δὲ παραλείπονται, προσπορίσῃς. —
Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ταῦτά γε οὐκ ἐπέσκεμ-
μαι. — Ἀλλ', εἰ τοῦτο, ἔφη, παρέλιπες, τάς γε δα- 6
πάνας τῆς πόλεως ἡμῖν εἰπέ· δῆλον γάρ, ὅτι καὶ τού-
των τὰς περιττὰς ἀφαιρεῖν διανοῇ. — Ἀλλὰ μὰ τὸν
Δί', ἔφη, οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω ἐσχόλασα. — Οὐκοῦν,
ἔφη, τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν ἀναβα-
λούμεθα· πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ ἀναλώ-
ματα καὶ τὰς προσόδους ἐπιμεληθῆναι τούτων; —
Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαύκων, δυνατόν ἐστι καὶ 7
ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν πλουτίζειν. — Νὴ Δία,
σφόδρα γ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις αὐτῶν κρείτ-

διανοεῖ contra usum Xenophontis; Castal. mutavit in *διανοεῖς*. V. Excurs II.

§. 7. *τὰ ὄντα προσαποβάλοι ἄν*] Sic dedi cum D. Eodem ducunt Iunt. et G. *τὰ προσόντα ἀποβάλοιο ἄν*; Ald. E.M. *τα*

λαι ἀπεκρύπτου. 6, 29: *μὴ σὺ οὖν ἀποκρύπτου με*. Infra IV, 4, 1: *περὶ τοῦ δικαίου γε οὐκ ἀπεκρύπτετο ἣν εἶχε γνώμην*. Quanquam medium etiam ad externas res referri potest, ut *τὴν οὐσίαν*, quum significat aliquid, quod est nostrum, abscondere, aliquid nobis, in nostrum usum abscondere. V. Benseler. ad Isocr. Areop. p. 231. Cf. nos in Gr. T. II. §. 398, 5. (Gr. schol. §. 250, not. 4)

ἄρξῃ — εὐεργετεῖν] V. ad III, 5, 15.

§. 4. *ὡς ἂν τότε σκοπῶν*] ut qui tum demum secum reputaret. Elliptice dictum est pro: *διεσιώπησεν, ὡς ἂν διασιωπήσειεν, εἰ τότε σκοποίη*. V. ad II, 6, 38.

§. 5. *Εἰκὸς γοῦν*] V. ad I, 4, 8.

Λέξον δή] V. ad I, 2, 41.

πόσαι τινές] quot fere. V. ad I, 1, 1.

εἰ μέν τινες αὐτῶν ἐνδεῶς ἔχουσιν] Genitivus *αὐτῶν* non ab *ἐνδεῶς ἔχουσιν*, sed a *τινές* pendet: si qui civitatis redituum tenuiores sunt.

§. 6. *οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω ἐσχόλασα*] ne huic quidem rei vacavi, ne ad hanc quidem rem animum attendi. *Ταῦτα* refertur ad verba *τούτων τὰς περιττὰς ἀφαιρεῖν*. De numero plurali v. nos in Gr. T. II. §. 423. not. (Gr. schol. §. 241, not. 3.) Cf. paulo post *ἐπιμεληθῆναι τούτων*.

τὸ — ποιεῖν ἀναβαλούμεθα] Articulus infinitivo maiorem vim addit. Exempla plura dedimus in Gr. T. II. §. 643. (Gr. schol. §. 308, not. 1.)

μὴ εἰδότα] Ne pronomen indefinitivum omissum putes, v. ad I, 3, 8.

των ᾖ· ἥττων δὲ ὢν καὶ τὰ ὄντα προςαποβάλοι ἄν. —
8 Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Οὐκοῦν, ἔφη, τόν γε βου-
λευσόμενον πρὸς οὕςτινας δεῖ πολεμεῖν τήν τε τῆς
πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναι δεῖ,
ἵνα, ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως κρείττων ᾖ, συμβουλεύῃ
ἐπιχειρεῖν τῷ πολέμῳ, ἐὰν δὲ ἥττων τῶν ἐναντίων,
9 εὐλαβεῖσθαι πείθῃ. — Ὀρθῶς λέγεις, ἔφη. — Πρῶ-
τον μὲν τοίνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τήν τε
πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, εἶτα τὴν τῶν ἐναν-
τίων. — Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι
οὕτως γε ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. — Ἀλλ' εἰ γέγραπταί
σοι, ἔνεγκε, ἔφη· πάνυ γὰρ ἡδέως ἂν τοῦτο ἀκού-

προςόντα προςαποβάλοιτο ἄν. Scilicet verba *τὰ ὄντα προςαποβάλλειν* apte opponuntur antecedentibus *ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν πλουτίζειν.* *Τὰ ὄντα*, i.e. ea quae quis vere habet, opponuntur iis, quae quis nondum habet, sed comparare demum sibi vult. Stephani scriptura *τὰ οἰκεῖα προςαποβάλοι ἄν* migravit in sequentes editiones.

§. 8. *τῶν ἐναντίων*] Ernest. e Voss. 1. *τῆς τῶν ἐν.* V. adn.

§ 8. *τῶν ἐναντίων*] per comparationem quam dicunt compendiariam dictum pro *τῆς τῶν ἐναντίων.* V. ad III, 5, 4.

§. 9. *οὕτως γε ἀπὸ στόματος*] Schneiderus comparat Plat. Theaet. p. 142 D: *οὐ μὰ τὸν Δία, οὐκ οὖν οὕτω γε ἀπὸ στόματος* (*οὕτω* i. e. sic statim) et Heindorf. ad Phaedr. §. 24. Gorg. §. 41. V. Stallbaum. ad Plat. Phaedr. p. 235. C. et Weiskium Pleonasm. Graec. p. 163 sq. Infra III, 11, 7: *οὐ γὰρ δὴ οὕτως γε ἀτεχνῶς οἴεσθαι χρή.* Lexic. Seguer. p. 436. Xen. Symp. III, 5., ubi v. Bornemannum p. 91.

§. 10. *τήν γε πρώτην*] Scil. *ὁδόν*, „für s Erste. Oecon. XI, 1: *τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν τῆς γυναικὸς ἔργων ἱκανῶς μοι δοκῶ ἀκηκοέναι τὴν πρώτην.* Heliodor. I. p. 16: *οὐδὲ ἀπεκρίνατο τὴν πρώτην.* V. Schaefer. ad L. Bos. Indic. III. Verb. p. 914." IACOBSIUS in Socr. p. 74. Adde Lucian. Piscator. c. 39. Demosth. Encom. c. 30., quos affert Fritzschius ad Aristoph. Thesmoph. 662. Cf. nos in Gr. T. II. §. 554. not. 2.

διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν] *Αὐτῶν κατὰ σύνεσιν* referendum est ad *τὴν πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν.* V. ad II, 1, 31.

Ἀλλά τοι] at certe. V. ad I, 2, 36.

φυλακαὶ — φρουροί] Illud est praesidia, hoc milites praesidiarii.

καὶ — συμβουλεύσειν] Repete ex antecedentibus: *οἶδά σε συμβουλεύσειν* pro *οἶδα, ὅτι σὺ συμβουλεύσεις.* Observandum est autem structuram a coniunctione *ὅτι* cum verbo finito sociata deflexisse ad infinitivum: cuiusmodi exempla apud optimos

σαιμι. — Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ γέγραπταί
μοί πω. — Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμ- 10
βουλεύειν τήν γε πρώτην ἐπισχήσομεν· ἴσως γὰρ καὶ
διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἄρτι ἀρχόμενος τῆς προστα-
τείας οὔπω ἐξήτακας. Ἀλλά τοι περί γε φυλακῆς τῆς
χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμέληκε, καὶ οἶσθα, ὁπόσαι τε
φυλακαὶ ἐπίκαιροί εἰσι καὶ ὁπόσαι μή, καὶ ὁπόσοι τε
φρουροὶ ἱκανοί εἰσι καὶ ὁπόσοι μή εἰσι, καὶ τὰς μὲν
ἐπικαίρους φυλακὰς συμβουλεύσειν μείζονας ποιεῖν,
τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν. — Νὴ Δί', ἔφη ὁ Γλαύ- 11
κων, ἁπάσας μὲν οὖν ἔγωγε, ἕνεκά γε τοῦ οὕτως αὐτὰς
φυλάττεσθαι, ὥςτε κλέπτεσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας. —

§. 9. *οὕτως γε*] ACH. *οὕτω γε*. V. ad I, 3. 1.

§. 10. *μέγεθος αὐτῶν*] K. *μ. αὐτό*. — *ὅτι σοι μεμέληκε*] Born. e G. post *σοί* interposuit *ἤδη*. — *συμβουλεύσειν*] Sic ABCD. pro vulg. *συμβουλεύειν*. Ern., Zeun., Schneid. cum Voss. 1. *συμβουλεύεις*. V. adn.

§. 11. *ὥςτε κλέπτεσθαι*] Sic libri Vat. et Par. D Y. et Valck. e coni. pro vulg. *ὥςτε καὶ ἅπτεσθαι*, quod etiam Par. ABCEGH. habent. Zeun. e libro Brodaei et edd. Castal. et Bryl.

quosque scriptores sunt frequentissima. V. quae collegimus in Gr. T. II. §. 771, 5., quibus adde Haackium ad Thucyd. I, 98. De infinitivo post verbum *εἰδέναι* posito, quo significatur rem aliquam coniiciendo concludi, v. Rost. §. 129. p. 668. Kühner. §. 657. not. 2. Denique quod pronomen *σέ* additum non est, excusationem habet in eo, quod praecessit *σοὶ μεμέληκε καὶ οἶσθα*, indeque facile elici potest: quod saepe fit, ubi pronomen non multum ponderis habet et e reliqua oratione facile suppleri potest. Cyrop. I, 5, 14: *πολλὰ γάρ μοι συνόντες ἐπίστασθε οὐ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ πειρώμενον* (scil. *ἐμέ*, quod fuit qui inserendum indicaret) *ἀεὶ ἀπὸ θεῶν ὁρμᾶσθαι*.

§. 11. *ἔγωγε*] Scil. *συμβουλεύσω ἀφαιρεῖν*.

οὕτως — φυλάττεσθαι, ὥςτε κλέπτεσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας] quod tam male excubiae aguntur (*φυλακαὶ φυλάττονται*), ut nostrorum agrorum proventus surripiantur. Verbo *κλέπτειν*, clam rapere, opponitur in sequentibus verbum *ἁρπάζειν*, palam rapere. Cf. infra IV, 2, 15. 17. — *Κλέπτεσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας* praegnanti structura dictum est pro: *τὰ ἐν τῇ χώρᾳ* (*ὄντα*) *ἐξ αὐτῆς* (*τῆς χώρας*) *κλέπτεσθαι*, ut *οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄνθρωποι ἀπέφυγον* pro: *οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄνθρωποι ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπέφυγον*. Simillimus locus Demosth. de Coron. p. 276, 145: *ἐξήγετο τῶν ἐκ τῆς χώρας γιγνομένων οὐδέν*. Infra III, 11, 13: *δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς*. Sympos. IV, 31: *τὰ ἐκ τῆς οἰκίας πέπραται*. V. Matthiae Gr. T. II. §. 596. a. Buttm. § 151. I. 8. Rost.

Ἐὰν δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλακάς, οὐκ οἴει καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ; ἀτάρ, ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο ἢ πῶς οἶσθα, ὅτι κακῶς φυλάττονται; — Εἰκάζω, ἔφη. — Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάζωμεν, ἀλλ' ἤδη εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν; — Ἴσως,
12 ἔφη ὁ Γλαύκων, βέλτιον. — Εἴς γε μήν, ἔφη, τἀργύρια οἶδ' ὅτι οὐκ ἀφῖξαι, ὥςτ' ἔχειν εἰπεῖν, διότι νῦν ἐλάττω ἢ πρόσθεν προςέρχεται αὐτόθεν. — Οὐ γὰρ οὖν ἐλήλυθα, ἔφη. Καὶ γὰρ νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκρά-

sec. dedit ὥστε καὶ βλάπτεσθαι. Bessario vertit: ut agro noceant nostro.

§. 110b. 2. c. cc. p. 564. Kühner. T. II. §. 623. (Gr. schol. §. 300, 4.)

καὶ ἁρπάζειν — τῷ βουλομένῳ] οὐ μόνον κλέπτειν, ἀλλὰ καὶ ἁρπάζειν. V. ad I, 3, 1. De structura ἐξουσία ἁρπάζειν v. ad II. 1, 25. — *ὁ βουλόμενος* est quivis. V. Gr. nostr. T. II §. 486, 1. (Gr. schol. §. 244, 8.)

ἀτάρ, ἔφη] De repetito ἔφη v. ad II, 4, 1.

πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο ἢ πῶς οἶσθα] Weiskius πότερον — ἢ πῶς dictum putat pro: πότερον — ἢ ἄλλως πως. Fallitur V. D.; πῶς enim respondet participio ἐλθών.

εἰκάζωμεν — εἰδῶμεν] Pluralivi numeri prima persona utitur Socrates cum faceta quadam cavillatione pro εἰκάζῃς — εἰδῇς.

§. 12. *γὲ μήν*] V. ad I, 4, 5.

τἀργύρια] V. ad II, 5, 2.

Οὐ γὰρ οὖν ἐλήλυθα] De γάρ in responsione posito v. ad I, 4, 9. Particula restrictiva οὖν particulae γάρ addita indicat rationem esse certissimam, nulli dubitationi obnoxiam (ja sicherlich, denn sicherlich). Infra III, 14, 2. IV, 6, 14. Cyrop. II, 1, 7: Οὔκουν ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστί, τοιούτων γε τῶν ὅπλων ὄντων. Ἀνάγκη γὰρ οὖν, ἔφη (ja ganz gewiss). V. Hartung. Griech. Part. T. II. p. 15. et nos in Gr. T. II. §. 706, 2. (Gr. schol. §. 324, not. 6.)

βαρὺ τὸ χωρίον] „δυσάερον καὶ νοσῶδες· ἔσωσε δὲ καὶ ἡ συνήθεια τὴν λέξιν, βαρὺν ἀέρα λέγουσα τὸν νοσοποιόν.“ CORAIUS.

Σκώπτομαι] Sic Vatic. 1. et Paris. BCDG; idem dedit Castalio et interpretando expressit Bessario. Ald. Brod. codd. A. E. exhibent σκέπτομαι. Sed σκέπτομαι vix ferri potest, quum et apud Atticos scriptores foret σκέπτομαι et ἐσκεπτόμην rarissimae sint, earumque loco semper fere σκοπῶ, σκοποῦμαι, ἐσκόπουν, ἐσκοπούμην usurpentur (uti Plat. Lach. p. 185, B—D. quinquies σκοπεῖν, quater σκοπεῖσθαι, at semel tantum σκεπτόμεθα legitur), et sententia orationisque forma durior sit. Ernestius e Vossiano primo σκέψομαι dedit, ut Glauco dixerit deliberaturum se esse, utrum illam regionem inspectum iret an illa

της, λέγεται βαρὺ τὸ χωρίον εἶναι, ὥςτε, ὅταν περὶ τούτου δέῃ συμβουλεύειν, αὕτη σοι ἡ πρόφασις ἀρκέσει. Σκώπτομαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. — Ἀλλ' ἐκεί- 13
νου γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι οὐκ ἠμέληκας, ἀλλ' ἔσκεψαι, καὶ πόσον χρόνον ἱκανός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σῖτος διατρέφειν τὴν πόλιν, καὶ πόσου εἰς τὸν ἐνιαυτὸν προςδέεται, ἵνα μὴ τοῦτό γε λάθῃ σέ ποτε ἡ πόλις ἐνδεὴς γενομένη, ἀλλ' εἰδὼς ἔχῃς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων συμβουλεύων τῇ πόλει βοηθεῖν τε καὶ σώζειν αὐτήν. Λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων, παμμέγεθες

§. 12. *Σκώπτομαι*] V. adn.
§. 13. *προςδέεται*] L. προςδεῖται. V. ad I, 6, 10. — *τοῦ-*

a Socrate suppeditata excusatione uteretur, vel potius, ne nimium Glauco stuporem prae se ferat, iturum se esse ad inspiciendam illam regionem. Quae quidem posterior explicatio, a Fr. Iacobsio in Socr. p. 75. prolata, etsi non inelegans est, tamen vel ideo reiicienda videtur, quod particula transitum significans desideraretur, ut: *Ἀλλὰ σκέψομαι.* Quod autem Schneiderus legendum coniecit: *σκήψομαι* (scil. *ταύτην τὴν πρόφασιν*), id nec Xenophonteum vocabulum est et recte a Bornemanno omnium frigidissimum iudicatur. Quare in scriptura *σκώπτομαι*, bonorum librorum auctoritate communita, cum Bornemanno perstandum censeo, qui recte dicit verbum *σκώπτομαι* aptum esse Glauconi, qui serio rem tractari, non iocose, voluerit: qua de re Socratem postea omnibus se cavillationibus abstinuisse. Finckhius in Diar. Darmst. 1829. 108. p. 892. comparat Plat. Alcib. I. p. 109. D: *Σκώπτεις, ὦ Σώκρατες.* Soph. Antig. 832. *οἴμοι γελῶμαι.* Aristoph. Pac. 1264. *ὑβριζόμεθα*: quibus Sauppius in Annal. Lips. phil. 1839. p. 222. addit Plat. Theag. p. 125. E: *πάλαι σκώπτεις καὶ παίζεις πρός με.* Alcib. I. p. 114. D. *ὑβριστὴς εἶ.* p. 124. C. *παίζεις.* Symp. p. 175. E. *ὑβριστὴς εἶ.* p. 215. B. Etiam Maetznerus in Zimmermanni Ann. phil. 1838. p. 807 sq. scripturae *σκώπτομαι* patrocinium suscepit.

§. 13. *ἐκείνου γέ τοι*] V. ad III, 4, 10.

προςδέεται] Scil. *ἡ πόλις.* Saepe enuntiationis antecedentis obiectum fit subiectum subsequentis enuntiationis, nullo pronomine indicatum. Exemplis a nobis in Gr. T. II § 852. a. allatis haec addo: Thuc. I, 45. 51. II, 65: *ὅσον χρόνον προὔστη (ὁ Περικλῆς) τῆς πολέως—, ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτήν, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη.* De Platone v. Stallbaumium ad Protagor. p. 320. A.

τοῦτό γε — ἐνδεὴς γενομένη] Unus Vossianus 1. exhibet *τούτου γε*, quod a plerisque editoribus receptum est. At accusativus nequaquam est tentandus. Zeunius comparat Cyrop. II, 2, 1: *ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν—φαίνονται εἶναι οἱ ἑταῖροι.* VI, 3, 1. V. nos in Gr. T. II. §. 557. not. 4. (Gr. schol. §. 279,

πρᾶγμα, εἴγε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεήσει.
4 Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδ' ἂν τὸν ἑαυτοῦ
ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκήσειεν, εἰ μὴ πάντα μὲν εἴ-
σεται, ὧν προςδέεται, πάντων δὲ ἐπιμελόμενος ἐκπλη-
ρώσει· ἀλλ' ἐπεὶ ἡ μὲν πόλις ἐκ πλειόνων ἢ μυρίων οἰ-
κιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δέ ἐστιν ἅμα τοσούτων οἴκων
ἐπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ ἕνα, τὸν τοῦ θείου, πρῶτον
ἐπειράθης αὐξῆσαι; δέεται δέ· κἂν μὲν τοῦτον δύνῃ,
καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήσεις· ἕνα δὲ μὴ δυνάμενος ὠφε-
λῆσαι, πῶς ἂν πολλούς γε δυνηθείης; ὥςπερ εἴ τις ἓν
τάλαντον μὴ δύναιτο φέρειν, πῶς οὐ φανερόν, ὅτι πλείω
15 γε φέρειν οὐδ' ἐπιχειρητέον αὐτῷ; Ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη
ὁ Γλαύκων, ὠφελοίην ἂν τὸν τοῦ θείου οἶκον, εἴ μοι
ἐθέλοι πείθεσθαι. Εἶτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸν θεῖον
οὐ δυνάμενος πείθειν, Ἀθηναίους πάντας μετὰ τοῦ

τό γε λάθῃ] V. adn. — γέ omitt. edd. pr. et Par. E.G.
§. 14. προσδέεται] Sic BCEHY. pro vulg. προςδεῖται
ἐπιμελόμενος] Ed. Par. et Schütz. ἐπιμελούμενος. V. ad I, not. 10. Omnino saepissime et apud Graecos et apud Latinos accusativus pronominum verbis cuiuscunque structurae iungitur. De Latina lingua v. adnotata nostra in Ciceron. Tuscul. V, 28, 81.

εἴγε—δεήσει] V. ad II, 1, 17.

§. 14. Ἀλλὰ μέντοι] At profecto. V. Gr. nostr. T. II, §. 698. a. (Gr. schol. §. 316, not.)

οὐδ' ἂν — οἰκήσειεν, εἰ — εἴσεται] De hac conditionalis enuntiationis forma v. ad I, 2, 28. Futurum εἴσεται positum videtur ob voculam ποτέ in enuntiatione primaria collocatam. Quanquam etiam alia exempla leguntur, in quibus sine ποτέ vel simili verbo εἰ cum indicativo futuri sequente optativo cum ἂν constructum legitur. V. Bremii Excurs. VII. ad Lysiae oratt. p. 444 sq.

ἐκ πλειόνων ἢ μυρίων οἰκιῶν] Boeckhius in Staatshaush. d. Ath. I. p. 43. docet Athenas urbem cum Piraeo portu tum, civibus, mulieribus, liberis, servis computatis, habuisse incolas 180,000, argenti fodinas hominum 20,000, reliquam terram Atticam 300,000. — Οἰκίαι sunt domus, aedificia, οἶκοι familiae.

τοῦ θείου] Charmidae. V. ad III, 7, 1.

§. 15. Εἶτα] V. ad I, 2, 26.

δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι] Non rara sunt vel apud limatissimos Graecorum scriptores exempla, in quibus plures infinitivi nullo alio vocabulo interposito coacervati sunt, ut IV, 6, 6: οἴει τινὰς οἴεσθαι δεῖν μὴ ποιεῖν ταῦτα. V. quae collegerunt Bornemannus ad Cyrop. I, 3, 13. p. 35. ed. Goth. ad Sympos. II, 13. p. 72. Sauppius ad Comment. II, 1, 16. et Ios. Strangius in Lips. Diar. liter. Suppl. 1835. p. 609. Non recte huc referuntur exempla,

θείον νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι;
Φυλάττου, ἔφη, ὦ Γλαύκων, ὅπως μὴ τοῦ εὐδοξεῖν ἐπι- 16
θυμῶν εἰς τοὐναντίον ἔλθῃς· ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὡς σφαλερόν ἐστι τὸ ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα λέγειν ἢ πράττειν; ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων ὅσους οἶσθα τοιούτους, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες ἃ μὴ ἴσασι καὶ πράττοντες, πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐπαίνου μᾶλλον ἢ ψόγου τυγχάνειν; καὶ πότερον θαυμάζεσθαι μᾶλλον
ἢ καταφρονεῖσθαι; Ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων ὅ τί τε 17
λέγουσι καὶ ὅ τι ποιοῦσι, καί, ὡς ἐγὼ νομίζω, εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἔργοις τοὺς μὲν εὐδοκιμοῦντάς τε καὶ θαυμαζομένους ἐκ τῶν μάλιστα ἐπισταμένων ὄντας, τοὺς δὲ κακοδοξοῦντάς τε καὶ καταφρονουμένους ἐκ
τῶν ἀμαθεστάτων. Εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς εὐδοκιμεῖν τε καὶ 18
θαυμάζεσθαι ἐν τῇ πόλει, πειρῶ κατεργάσασθαι ὡς μάλιστα τὸ εἰδέναι ἃ βούλει πράττειν· ἐὰν γὰρ τού-

2, 22. — *δέεται*] Sic DEY. pro vulg. *δεῖται*. V. ad I, 6, 10.
§. 18. *βούλει*] Edd. pr. *βούλῃ*. — *τούτῳ διενέγκας*]

in quibus plures quidem infinitivi deinceps sese excipiunt, sed ita, ut unus infinitivus extra nexum ceterorum positus sit, ut II, 1, 6: *Οὔκουν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ ταῦτα εὐπετῶς φέρειν;* ubi *ἄρχειν* pendet a *μέλλοντα* neque ad *ἀσκεῖν δεῖν* pertinet. Cyrop. I, 6, 6: *μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας*, ubi *κυβερνᾶν* pendet ab *ἐπισταμένους*. In eiusmodi locis post unum infinitivum incisum sententiae est.

§. 16. *ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων*] V. ad I, 1, 17.

ἐπὶ τοῖς τοιούτοις] V. ad I, 2, 61.

§. 17. *Ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων*] Sequentia verba *ὅ τί τε λέγουσι καὶ ὅ τι ποιοῦσι* **Sauppius** non ab *εἰδότων*, sed ab *ἐνθυμοῦ* pendere iudicat: quod mihi et durum videtur et loci sententiae repugnare. Nam *οἱ εἰδότες ὅ τί τε λέγουσι καὶ ὅ τι ποιοῦσι* aperte opponuntur eis, qui in antecedenti paragrapho commemorati sunt: *τοιοῦτοι, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες ἃ μὴ ἴσασι καὶ πράττοντες*. Scilicet obiectum rei, quod pertinet ad *ἐνθυμοῦ τῶν εἰδότων*, distincte quidem non est expressum, sed latet in seqq. verbis *εὑρήσεις — ἀμαθεστάτων*. Quod facile patet, si orationem sic conformes: *ἐνθυμοῦ καὶ τῶν εἰδότων —, ὅτι ἐν πᾶσιν ἔργοις οἱ μὲν εὐδοκιμοῦντες — ἐκ τῶν μάλιστα ἐπισταμένων εἰσὶ κτλ.* Cf. ad I, 1, 17. De orationis conformatione: *ἐνθυμοῦ — καὶ — εὑρήσεις* cf. supra II, 3, 16: *μὴ ὄκνει, ἔφη, ἀλλ' ἐγχείρει τὸν ἄνδρα καταπραΰνειν, καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται.* Plura suppeditabit **Bornemannus** ad Cyrop. I, 6, 35. p. 134. ed. Lips.

§. 18. *ἐὰν — ἐπιχειρῇς* —

τῷ διενέγκας τῶν ἄλλων ἐπιχειρῇς τὰ τῆς πόλεως πράττειν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ πάνυ ῥᾳδίως τύχοις ὧν ἐπιθυμεῖς.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Charmidem, magni virum pretii et rerum publicarum peritissimum, sed verecundantem, ad capessendam rem publicam cohortatur Socrates docens, qui rei alicuius, qua et sibi ipsi laudem parare et patriae gloriam augere possit, peritus sit, eum artem vel scientiam suam rei publicae detrahere non oportere, ne ignaviae et mollitiei insimuletur (§. 1 — 2). Charmidem autem egregie aptum esse ad rem publicam gerendam, ex eius cum viris rei publicae peritissimis necessitudine intellexisse se Socrates dicit (§. 3). Qui autem coram eiusmodi viris sententiam suam expromere possit, eundem etiam in concione verba facere posse (§. 4.); nam qui prudentissimos et potentissimos viros non metuat, cum non habere, cur coram imprudentissimis et imbecillissimis, e quibus concio composita sit, dicere vereatur.

---

1 Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὁρῶν ἀξιόλογον μὲν ἄνδρα ὄντα καὶ πολλῷ δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ τότε πραττόντων, ὀκνοῦντα δὲ προσιέναι τῷ δήμῳ καὶ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελεῖσθαι· Εἰπέ μοι,

Sic lunt. cum BCDGH.; pro τούτῳ autem τοῦτο exhibent; Ald. et Par. E. τοῦτο διενεγκών; etiam K. M. Steph. Zeun. Ern. Schn. Herbst. habent aor. II. V. ad I, 2, 53. Accusativus autem τοῦτο defendi potest.

οὐκ ἂν θαυμάσαιμι] V. ad III, 4, 6.

διενέγκας] V. ad I, 2, 53.

Cap. VII. §. 1. *Χαρμίδην*] De Charmide, Glauconis filio, iuvene pulcherrimo et modestissimo, v. Stallbaum. in Proleg. ad dialog. Plat. cognominem et Cobetum in Prosop. p. 46.

δυνατώτερον] Scil. τὰ πολιτικὰ πράττειν, quod ἀπὸ κοινοῦ e seqq. eliciendum est. V. ad II, 1, 11.

προσιέναι τῷ δήμῳ] proprie dicuntur qui in foro ad populum orationes habent. Eandem vim habet locutio παρελ-

ἔφη, ὦ Χαρμίδη, εἴ τις ἱκανὸς ὢν τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νικᾶν καὶ διὰ τοῦτο αὐτός τε τιμᾶσθαι καὶ τὴν πατρίδα ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐδοκιμωτέραν ποιεῖν μὴ θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖόν τινα τοῦτον νομίζοις ἂν τὸν ἄνδρα εἶναι; — Δῆλον ὅτι, ἔφη, μαλακόν τε καὶ δειλόν. — Εἰ δέ τις, ἔφη, δυνατὸς ὢν τῶν τῆς πό- 2
λεως πραγμάτων ἐπιμελόμενος τήν τε πόλιν αὔξειν καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτο τιμᾶσθαι ὀκνοίη δὴ τοῦτο πράττειν, οὐκ ἂν εἰκότως δειλὸς νομίζοιτο; — Ἴσως, ἔφη· ἀτὰρ πρὸς τί με ταῦτ' ἐρωτᾷς; — Ὅτι, ἔφη, οἶμαί σε δυνατὸν ὄντα ὀκνεῖν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ταῦτα ὧν

Cap. VII. §. 2. *ὀκνοίη δὴ*] V. adn.

θεῖν εἰς τὸν δῆμον. V. Herbstium et Sauppium ad h. l. et Dissenium ad Demosth. de Coron. p. 285, 170.

στεφανίτας ἀγῶνας νικᾶν] De structura *ἀγῶνα νικᾶν κατ' ἀναλογίαν τοῦ νίκην νικᾶν* conformata v. ad II, 6, 26. De verbo *στεφανίτας* v. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. T. II. Sect. 1. p. 119.

Δῆλον ὅτι, ἔφη] Exspectes *δῆλον, ἔφη, ὅτι*, ut IV, 2, 14: *Δῆλον, ἔφη, ὅτι πρὸς τὴν ἀδικίαν.* Sed quoniam *δῆλον ὅτι* saepenumero ita usurpantur, ut quasi particulae explicativae vim (scilicet) induisse videantur, haec duo vocabula quasi in unum coaluerunt: unde fit, ut *ἔφη* postponatur. Sic infra IV, 2, 14. 4, 23. Cyrop. VII, 1, 7: *Δῆλον ὅτι, ἔφη, φοβούμενοι κτλ.* Ibid. V, 2, 15. Similiter Andoc. de myster. p. 5, 30: *δῆλον ὅτι γὰρ — οὐκ ἔστιν ἀπολογία* pro: *δῆλον γὰρ ὅτι.* Ceterum ex antecedentibus supplendum esse *εἶναι νομίζω* sponte patet.

§. 2. *ὀκνοίη δὴ*] Sic Ald. A D E H., eodemque ducunt B. et Iunt. *ὀκνοι ἤδη*, item C. *ὀκνοίη ἤδη*; Castalio cum Brod. habet *ὀκνεῖ ἤδη.* Unus L. exhibet *ὀκνοίη δέ*, quod recepit Herbstius, de quo particulae *δέ* usu exposuimus in Gr. T. II. §. 738. Ceterae edd. praeferunt *ὀκνοίη* sine particula. Bornemannus optimo iure revocavit *δή*, dicens particula *δή* augeri vim verbi appositi, ut III, 8, 2: *ἵνα — δεικνύοι δή.* Scilicet *δή* est particula determinativa id verbum, quod sequitur, graviter efferens. Apollon. de Coniunct. p. 521. eius vim sic declarat: *ὁ μὲν δὴ περιγραφήν τινα ἐδήλου.* Frequentissimus eius usus est post imperativos, ut *σκόπει δή*, de quo v. ad I, 2, 41. Sed etiam aliis verbi formis eadem potestate additur, ut h. l. Inest haec vis: si nulla alia causa sit, nisi timor quidam, cur ad rem publicam capessendam non accedat. Hellen. IV, 3, 2: *ἐρομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου —, ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλλίδας.* Anab. IV, 5, 34. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 283. et nos in Gr. T. II. §. 692. p. 388. (Gr. schol. §. 315, 2. et ad Anab. I, 9, 12.

καὶ ταῦτα] Scil. *ἐπιμελεῖσθαι τούτων*, idque (*καὶ ταῦτα*) curare ea, quorum cett.

3 ἀνάγκη σοι μετέχειν πολίτῃ γε ὄντι. — Τὴν δὲ ἐμὴν δύναμιν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἐν ποίῳ ἔργῳ καταμαθὼν ταῦτά μου καταγιγνώσκεις; — Ἐν ταῖς συνουσίαις, ἔφη, αἷς σύνει τοῖς τὰ τῆς πόλεως πράττουσι· καὶ γάρ, ὅταν τι ἀνακοινῶνταί σοι, ὁρῶ σε καλῶς συμβουλεύοντα, καὶ ὅταν τι ἁμαρτάνωσιν, ὀρθῶς ἐπιτι-
4 μῶντα. — Οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε διαλέγεσθαι καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι. — Καὶ μήν, ἔφη, ὅ γε ἀριθμεῖν δυνάμενος οὐδὲν ἧττον ἐν

§. 3. *καταγιγνώσκεις*] Ald. et DEGH. *καταγιν.* V. Excurs. I. — *σύνει*] Edd. pr. et Par. EGH. *σύνειμι*: quod non improbat Langius aiens, si Socrates Charmidem in *συνουσίαις* talem cognorit, ipsum adfuisse oportere; ergo vel ipsius vel Charmidae praesentiam indicare commode posse, et *σύνειμι* et *σύνει* sententiam eandem praebere.

§. 4. *ἰδίᾳ — ἀγωνίζεσθαι*] D. *ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ*

§. 3. *Τὴν δὲ ἐμὴν δύναμιν —;*] V. ad I, 3, 13. Cf. §. 5. *ταῦτά μου καταγιγνώσκεις*] V. ad I, 3, 10.

Ἐν ταῖς συνουσίαις, αἷς] pro *ἐν αἷς*. V. ad II, 1, 32. *ὅταν τι ἀνακοινῶνταί σοι*] quum aliquid tecum communicant, deliberant. V. nos ad Anab. III, 1, 5.

§. 4. *ταὐτόν — τε καὶ*] V. ad III, 4, 3: *ὅμοιον — τὲ καί*.

Καὶ μήν — γέ] V. ad I. 4, 12. *κατὰ μόνας*] Bos. Ellips. Gr. p. 561. ed. Schaef. supplet *χώρας*. Equidem malim *δυνάμεις*. Significat haec locutio idem fere, quod *κατ' ἰδίαν*, privatim, seorsum. Herbstius comparat Thucyd. I, 32: *αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους*. Plat. Alcib. I. p. 114. B. Adde Thuc. I, 37, 4.

οἱ — κιθαρίζοντες, οὗτοι] V. ad II, 1, 19.

§. 5. *Αἰδῶ δὲ καὶ φόβον — ἔμφυτα — ὄντα*] V. ad III, 1, 7.

ἐν τοῖς ὄχλοις] H. e. *ἐν τοῖς τοῦ δήμου ξυλλόγοις*, uti interpretatur Fr. Iacobs. in Socr. p. 79., comp. Platon. Gorg. p. 454. E: *ἐν δικαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις* et p. 455. A. De verbo *παρίστασθαι*, quod saepe dicitur de metu, spe, cupiditate omnibusque affectibus, qui animum nostrum occupant, v. Haasium ad Rp. L. III, 2. p. 94.

Καὶ σέ γε διδάξων — ὥρμημαι, ὅτι κτλ.] Exercuit hic locus ingenia virorum doctorum. Scriptura firmiter stare videtur. Edd. quidem principes ignorant particulam *ὅτι*; sed eam addidit Castalio et Bryl. sec., habentque duo libri Parisienses, quorum nomina reticuit Gailius. Liber Vatican 1950. ap. Gail. exhibet: *Καὶ διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι, ὥστε τοὺς φρ. κτλ.*; Voss. 1. *ὥρμημαι· εἶτα σὺ οὔτε κτλ.* Quam scripturam Weiskius recepit, ut tamen verba: *καὶ σέ γε — ὥρμημαι* tribuerit orationi Charmidae. Locum sic vertit: Eben beginne ich dir selbst Unterricht zu geben. Verum haec interpretatio a verecundia totaque Charmidae indole videtur esse aliena.

τῷ πλήθει ἢ μόνος ἀριθμεῖ, καὶ οἱ κατὰ μόνας ἄριστα κιθαρίζοντες, οὗτοι καὶ ἐν τῷ πλήθει κρατιστεύουσιν. — Αἰδῶ δὲ καὶ φόβον, ἔφη, οὐχ ὁρᾷς ἔμφυτά τε ἀνθρώποις ὄντα καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ὄχλοις ἢ ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις παριστάμενα; — Καὶ σέ γε διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι, ὅτι οὔτε τοὺς φρονιμωτάτους αἰδούμενος οὔτε τοὺς ἰσχυροτάτους φοβούμενος ἐν τοῖς ἀφρονεστάτοις τε καὶ ἀσθενεστάτοις αἰσχύνῃ

διαλέγεσθαι, ὥσπερ οὐδὲ ταὐτὸν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι: contra quam scripturam disputat Maetznerus in Zimmerm. Annal. phil. 1838. p. 808sq. Cf. Sauppium in Lips. Annal. phil. 1839. p. 222.

§. 5. *Καὶ σέ γε — ὅτι*] V. adn.

αἰσχύνῃ] Hic et §. 6. Iunt. DGY. *αἰσχυνεῖ;* Ald. *αἰσχυνῇ;* Steph. 2. *αἰσχυνῇ.* Perperam Schütz. et Schn. *αἰσχύνει.* V. ad 6, 6.

Bornemannus *ὅτι* explicat per: quia, ut sit haec sententia: Atque adeo docere te paratus sum, scilicet hominum multitudinem concionanti neutiquam metuendam esse, si quidem concio ex stultis constet hominibus, quoniam neque prudentissimos homines reverens neque potentissimos metuens inter ineptissimos et imbecillissimos verba facere erubescis. Sed ne hanc quidem rationem mihi placere fateor. Equidem locum sic interpretandum puto: ac te quidem, si tantam multitudini vim tribuis, perperam de ea ita sentire neque habere, cur eam extimescas, docere volo; perversum est enim te, quum apud prudentissimos et potentissimos homines disputare non vereare, apud stultissimos et imbecillissimos, e quibus concio constat, verba facere vereri. De sententia cf. Cicer. Tuscul. V, 36, 104: An quicquam stultius, quam, quos singulos sicut operarios barbarosque contemnas, eos aliquid putare esse universos? De *καί*, in quo oppositionis quaedam vis inest, ut idem fere sit quod *καὶ μήν, καίτοι,* particula confer Plat. Apolog. p 29. B: *οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστι. Καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπονείδιστος, ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν;* ubi Stallbaumius haec addit: „*Καί* h. l. cum vi pronuntiandum est, ut saepe in sententiis oppositionem continentibus, ubi frustra fuere qui *καίτοι* requirerent. V. Wolf. ad Leptin. p. 238." Pluribus de hoc usu exposuit Hartungus Griech. Partik. T. II. p. 147. Cf. nos in Gr. T. II. §. 727, 3. Pari modo Latini utuntur particula atque. Cicero Tuscul. III, 2, 4: Qua caecitate homines, quum quaedam etiam praeclara cuperent, eaque nescirent nec ubi, nec qualia essent, funditus alii everterunt suas civitates, alii ipsi occiderunt. Atque ii quidem optima petentes non tam voluntate, quam cursus errore falluntur: ubi v. adnotata nostra.

6 λέγειν· πότερον γὰρ τοὺς γναφεῖς αὐτῶν ἢ τοὺς σκυτεῖς ἢ τοὺς τέκτονας ἢ τοὺς χαλκεῖς ἢ τοὺς γεωργοὺς ἢ τοὺς ἐμπόρους ἢ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλομένους καὶ φροντίζοντας, ὅ τι ἐλάττονος πριάμενοι πλείονος ἀποδῶνται, αἰσχύνῃ; ἐκ γὰρ τού-
7 των ἁπάντων ἡ ἐκκλησία συνίσταται. Τί δὲ οἴει διαφέρειν ὃ σὺ ποιεῖς ἢ τῶν ἀσκητῶν ὄντα κρείττω τοὺς ἰδιώτας φοβεῖσθαι; οὐ γὰρ τοῖς πρωτεύουσιν ἐν τῇ πόλει, ὧν ἔνιοι καταφρονοῦσί σου, ῥᾳδίως διαλεγό-

§. 6. *γναφεῖς*] A. *κναφεῖς*: „quod veterum Atticorum esse, ut *γναφεῖς* recentiorum, ostendunt Commentar. in Aristoph. Vol. I. p. 92 sq.“ Supplement. Vol. VI. P. 1. p. 74. Reisig. Coniectan. in Aristoph. I. p. 107 sq.“ BORN. Sic Gregor. Cor. p. 158. ed. Schaef. *Τὸ γναφεῖον κναφεῖον λέγουσι* (sc. *οἱ Ἀττικοί*). Apud Platonem Civit. X. p. 616. A. *κνάμπτοντες*. Cf. Popponem ad Thuc. Part. I. Vol. 1. p. 208. — *αἰσχύνῃ*] V. §. 5.

§. 6. *ἐμπόρους*] *Ἔμποροι* sunt mercatores, qui mercaturam navibus factitant: unde opponuntur *οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλόμενοι*. V. Schneiderum ad Cyrop. IV, 5, 42. et Frotscher. ad Hieron. p. 96. Ad *μεταβαλλόμενοι* cogitatione supplendum est *τὰ ὤνια*. Hinc Suidas *μεταβόλους* explicat per *μεταπράτας*. Intelligendi sunt *κάπηλοι*. Apte Herbstius contulit Platon. de Rep. II. p. 371. D: *καπήλους καλοῦμεν τοὺς πρὸς ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν διακονοῦντας ἱδρυμένους ἐν ἀγορᾷ, τοὺς δὲ πλανήτας ἐπὶ τὰς πόλεις ἐμπόρους*: ubi Stallbaumius de *καπήλων* et *ἐμπόρων* discrimine comparat Plat. Soph. p. 223. D. Legg. VIII. p. 849. D. Gorg. p. 517. D.

ἀποδῶνται] V. ad I, 2, 15.

§. 7. *Τί δὲ οἴει διαφέρειν ὃ σὺ ποιεῖς ἢ — φοβεῖσθαι*] Quid autem interesse putas inter id, quod tu facis, ac si quis, quum hominibus in palaestra exercitatis praestantior sit, tamen artis imperitos extimescat? In verbo *διαφέρειν* latet vis quaedam comparativi (aliud esse quam, praestabilius esse quam): unde patet, cur sequatur *ἤ*, particula comparativa. Cf. III, 8, 5. 11, 14: *τηνικαῦτα γὰρ πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα, ἢ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, διδόναι*, tum multo praestat eadem dona dare, quam. IV, 4, 14. Anab. III, 4, 20: *πολὺ διέφερε — ὁρμῶντας ἀλέξασθαι ἢ πορευομένους μάχεσθαι*. Cf. Stallbaumium ad Platon. Phaedr. p. 228. D. V. nos in Gr. T. II. §. 540. not. 3.

τῶν ἀσκητῶν — τοὺς ἰδιώτας] *Ἀσκηταί* per excellentiam appellantur athletae (in palaestra exercitati), quibus opponuntur *οἱ ἰδιῶται*, qui omnino dicuntur ii, qui artis sunt imperiti. Hipparch. VIII, 1: *ὥστε αὐτοὺς μὲν ἀσκητὰς φαίνεσθαι τῶν πολεμικῶν ἐν ἱππικῇ ἔργων, τοὺς δὲ πολεμίους ἰδιώτας*. Fr. Iacobsius in Socr. p. 80. comparat Hieron. IV, 6: *ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες, τοῦτο αὐτοὺς εὐφραίνει*. Cyrop. I, 5, 11., ubi pari modo

μενος καὶ τῶν ἐπιμελομένων τοῦ τῇ πόλει διαλέγεσθαι πολὺ περιὼν ἐν τοῖς μηδὲ πώποτε φροντίσασι τῶν πολιτικῶν μηδὲ σοῦ καταπεφρονηκόσιν ὀκνεῖς λέγειν δεδιώς, μὴ καταγελασθῇς; — Τί δ'; ἔφη, 8
οὐ δοκοῦσί σοι πολλάκις οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελᾶν; — Καὶ γὰρ οἱ ἕτεροι, ἔφη· διὸ καὶ θαυμάζω σου, εἰ ἐκείνους, ὅταν τοῦτο ποιῶσι, ῥᾳδίως χειρούμενος, τούτοις δὲ μηδένα τρό-

§. 7. *οὐ γ|ὰρ τοῖς πρ.*] Steph. et K. *ἐν γὰρ τοῖς πρ.* Male. V. adn.

ἐπιμελομένων] Sic. Iunt. AGH. pro *ἐπιμελουμ.* V. ad I, 2, 22.

§. 8. *Καὶ γὰρ*] Ern. cum Voss. 1. *καὶ γὰρ καί.* V. adn. — *τούτοις δὲ*] Voss. 1. *τούτοις γε;* ed. Par. Vindob. L. Par. ABCDH. habent *τούτοις* sine *δέ.* V. adn.

ἀσκηταὶ et *ἰδιῶται* opponuntur. Cf Bornemannum ad Cyrop. l. d. p. 89. ed. Lips. et Haasium ad R. L. XIII, 5. p. 273.

οὐ γὰρ — ὀκνεῖς λέγειν] nonne igitur — dubitas dicere? V. ad I, 3, 10.

τῇ πόλει διαλέγεσθαι] H. e. *τοῖς πολίταις διαλέγεσθαι.*

περιὼν] superans.

μηδὲ πώποτε — μηδὲ] Prius *μηδέ* est ne — quidem, posterius nec. Quaerit Sauppius, cur h. l. *μηδέ,* non *οὐδέ* positum sit. Apparebit, si locum sic resolveris: tu dubitas dicere coram his (*τοῖς ἰδιώταις*), etsi ne unquam quidem curam gesserunt rerum publicarum. Etiam hoc observandum est, primum usurpatum esse aoristum *φροντίσασι,* deinde perfectum *καταπεφρονηκόσιν.* Aoristus significat rem simpliciter factam, perfectum autem rem factam ad praesentiam eius, qui loquitur, refert indicatque rem factam eo ipso tempore adhuc constare: contempsisse et adhuc contemptum habere. V. ad III, 1, 4.

§. 8. *Καὶ γὰρ*] V. ad I, 4, 9. *Οὐδὲ γάρ.* Ceterum *καί* iungendum est cum *οἱ ἕτεροι.* V. ad II, 1, 3. Sententia sic est supplenda: *Οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι, οἷς ἰδίᾳ σύνει ἐν ταῖς συνουσίαις* (§. 3.), *οἱ ἐν τῇ πόλει πρωτεύοντες* (§. 7.) *τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελῶσιν.*

θαυμάζω —, εἰ] V. ad I, 1, 13. et de *θαυμάζω σου, εἰ* aut *ὅτι* v. Rost. §. 121. not. 7. Kühner. T. II. §. 531. (Gr. schol. §. 273, not. 20.) Cf. Anab. VI, 2, 4.

τούτοις δὲ] Saepe *δέ* particula post protasin vel post participium, quod protasis vim habet, infertur, ut respondeat nostro dagegen, hinwiederum. Enucleatissime hunc grammaticae locum pertractavit Buttmannus in Excurs. XII. ad Demosthenis Midianam. Cf. Anab. VI, 6, 16. Praeterea cf. Hermannum ad Viger. §. 241. p. 785. Sauppium ad h. l. Heindorfium ad Platon. Phaedon. p. 72. C. Matthiae. Gr. T. II. §. 616, 3. Rost. §. 134.

9 που οἴει δυνήσεσθαι προςενεχθῆναι. Ὠγαθέ, μὴ ἀγνόει σεαυτὸν μηδὲ ἁμάρτανε ἃ οἱ πλεῖστοι ἁμαρτάνουσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ ὡρμηκότες ἐπὶ τὸ σκοπεῖν τὰ τῶν ἄλλων πράγματα οὐ τρέπονται ἐπὶ τὸ ἑαυτοὺς ἐξετάζειν· μὴ οὖν ἀποῤῥᾳθύμει τούτου, ἀλλὰ διατείνου μᾶλλον πρὸς τὸ σεαυτῷ προςέχειν· καὶ μὴ ἀμέλει τῶν τῆς πόλεως, εἴ τι δυνατόν ἐστι διὰ σὲ βέλτιον ἔχειν· τούτων γὰρ καλῶς ἐχόντων, οὐ μόνον οἱ ἄλλοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ οὐκ ἐλάχιστα ὠφελήσῃ.

§. 9. Ὠγαθέ] Sic Par. B. C. pro ὦ ἀγαθέ. V. adn. — ὠφελήσῃ] H. ὠφελήσει; Voss. 1. ὠφεληθήσῃ. V. ad I, 1, 8.

not. 3. Kühner. T. II. §. 738. (Gr. schol. § 322, not. 8.) Nostrum locum etiam C. E. Chr. Schneiderus ad Plat. Civ. T. I. p. 238. tetigit.

προςενεχθῆναι] Προςφέρεσθαί τινι est sese gerere in aliquem, tractare aliquem, sich gegen Einen benehmen. Cf. III, 11, 11. IV, 2, 1. Anab. V, 5, 19. Cum πρός τινα Anab. VII, 1, 6. Ages. 7, 3, ubi v. Breitenb.

§. 9. Ὠγαθέ] V. ad I, 4, 17. De sequentibus Ernestius comparat Ciceronis locum, ubi Xenophontis verba imitando videtur expressisse, in epist. ad Quintum fratrem III, 6: Cessator esse noli (μὴ ἀποῤῥαθύμει) et illud γνῶθι σεαυτόν noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus. Aliter illud γνῶθι σεαυτόν infra III, 9, 6. et IV, 2, 24. Socrates interpretatur.

ἀποῤῥαθύμει τούτου] De Rep. Laced. X, 7. (4.) pari modo constructum est ἀποδειλιᾶν τοῦ διαπονεῖσθαι. Praepositio ἀπό adiungit verbo notionem separationis: desidia se abstinere aliqua re.

καὶ μὴ ἀμέλει] V. ad I, 4, 17.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

Captiosas Aristippi quaestiones de bono et pulchro Socrates ita declinat, ut nihil esse dicat aut bonum aut malum per se, sed ratione rerum, ad quas referatur (§. 1—3), neque quicquam esse aut pulchrum aut turpe per se, sed pulchrum contineri utili; ergo et pulchrum et bonum et utile nihil inter se differre (§. 4—10).

Ἀριστίππου δ' ἐπιχειροῦντος ἐλέγχειν τὸν Σωκρά- 1
την, ὥςπερ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου τὸ πρότερον ἠλέγχετο, βουλόμενος τοὺς συνόντας ὠφελεῖν ὁ Σωκράτης ἀπεκρίνατο, οὐχ ὥςπερ οἱ φυλαττόμενοι, μή πῃ ὁ λόγος

Cap. VIII. §. 1. *Σωκράτην*] V. adn.

Cap. VIII. §. 1. *Ἀριστίππου*] V. ad I, 2, 60 extr. Pro genitivis *Ἀριστίππου ἐπιχειροῦντος* ob sequens *ἀπεκρίνατο* exspectes dativum; sed usurpatur haec structura cum maiore vi. „Nempe duobus membris factis pro uno, oppositio nervosior exsistit," uti Lud. Dissenius ad Demosth. pro Coron. p. 272, 135. acute docet. Infra III, 10, 15. IV, 8, 5. Hellen. IV, 5, 7. Oecon. 8, 1. V. Gr. nostr. T. II. §. 681. c. (Gr. schol. §. 313, 2.)

Σωκράτην] Sic ABDEG. pro vulg. *Σωκράτη*. Illa forma in *ην* Xenophonti, haec in *η* Platoni tanquam propria a grammaticis tribuitur, quanquam apud utrumque scriptura multis locis fluctuatur. Supra I, 2, 17. *Σωκράτην*, sed in cod. A. *Σωκράτη*. II, 5, 1. *Ἀντισθένη*, sed in C. *Ἀντισθένην*, uti III, 11, 17. Symp. II, 12. V. Bornemannum ad Sympos. I, 3. et nos ad Anab. VII, 2, 17. Dativus horum nominum desinit in *ει*, quanquam in hoc quoque casu scriptura nonnunquam inter *ει* et *ῃ* fluctuatur. Sic Anab. I, 1, 11. in optimis codd. legitur *Τισσαφέρνῃ*; at *Τισσαφέρνει* Anab. I, 1, 8. aliisque locis. V. nos ad Anab. I, 4, 2. Plura huius fluctuationis exempla e Cyropaedia contulit Poppo in Praef. ad Cyrop. p. XXXV sqq. Nec apud Aristophanem omnibus locis sibi constant libri MSSti.

τὸ πρότερον] V. ad II, 1.

μή πῃ ὁ λόγος ἐπαλλαχθῇ] Ernestius haec verba sic explicat: ne quid responderet eiusmodi, quod propter ambiguitatem aliquam detorqueri in alienam ab ipsius mente sententiam posset, aut quo adversarius abuti ad ipsum capiendum posset, comparato loco Aristotel. Politic. I, 2, 17 (I, 6 Bekk.): *αἴτιον δὲ ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως καὶ ὅ ποιεῖ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν*, ambiguos facit.

ἐπαλλαχθῇ, ἀλλ᾽ ὡς ἂν πεπεισμένοι μάλιστα πράττειν
2 τὰ δέοντα. Ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἵνα, εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἷον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν ἢ χρήματα ἢ ὑγίειαν ἢ ῥώμην ἢ τόλμαν, δεικνύοι δὴ τοῦτο κακὸν ἐνίοτε ὄν· ὁ δὲ εἰδώς, ὅτι, ἐάν τι ἐνοχλῇ ἡμᾶς, δεόμεθα τοῦ παύσοντος, ἀπεκρί-
3 νατο, ᾗπερ καὶ ποιεῖν κράτιστον· Ἆρά γε, ἔφη,

πράττειν] Sic C. D. et a sec. manu G. pro vulg. πράττοιεν.
§. 2. ὑγίειαν] Par. BCD. ὑγείαν. Sic Venat. XII, 1. ap. Stobaeum legitur. Oecon. XI, 19. quat. codd. habent ὑγείαν. Etiam Plat. de Rep. I. p. 332. D. et Symp. p. 188. A. legitur in paucis codd. ὑγείαν; at Euthyphr. p. 13. D. in plurimis et optimis codd. ὑγείας. V. C. E. Chr. Schneiderum ad Plat. de Rep. l. d. et Piersonum ad Moerid. Attic. p. 380. — δει-

Cum qua interpretatione conspirans Schneiderus sententiam huius loci sic expressit: ne res, quae in disputatione versatur, in utramque partem tracta ambigua reddatur. De notione verbi ἐπαλλάττειν in partes vocat adnotata sua in Aristot. Polit. I, 5, 18. p. 53. et 6, 1. p. 368.

ὡς ἂν πεπεισμένοι μάλιστα πράττειν τὰ δέοντα] H. e. ὡς ἄν τινες ἀποκρίναιντο, εἰ πεπεισμένοι εἴησαν κτλ. V. ad II, 6, 38. ὡς ἂν στρατηγικῷ. Sententia haec est: Socrates non ita respondit, ut ii, qui in disputando, ne quid dicant, quo capiantur, anxie sibi cavent et enixe faciunt omnia, ut causam suam obtineant, minime curantes, utrum ea bona sit an mala (qualis fuit mos sophistarum); sed ut ii, qui, ab omni inanis gloriae atque ambitionis studio liberi, solam veritatem sequuntur, ea imbuti persuasione, ut, quae fieri oportet, ea potissimum facienda sibi existiment. Tali ratione efficiebat Socrates, ut disciDulі e sermonibus suis veram utilitatem caperent et ad veritatem perducerentur. Socraticum disputandi genus, quod totum collocatum erat in exquirenda veritate, opponitur sophistarum mori, qui speciosis et fallacibus conclusiunculis hominibus fucum facere studebant. De infinitivo πράττειν, ad quem verbum δεῖν omissum videtur, v. ad II, 2, 1. Quod autem participium φυλαττόμενοι cum articulo coniunctum, πεπεισμένοι autem articulo destitutum est, ex eo explicandum est, quod illud ad certum quoddam genus hominum, sophistas, hoc autem ad ceteros omnes homines relatum est. Denique τὰ δέοντα πράττειν est idem, quod dicitur III, 9, 4. ἐπισταμένους ἃ δεῖ πράττειν et 11. ὅ τι χρὴ ποιεῖν, quod rei natura, quod veritas flagitat. Comparant Platon. Charmid. §. 25: ὁ τὰ δέοντα πράττων οὐ σωφρονεῖ;

§. 2. εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἷον — τόλμαν] Per attractionem quandam pro: εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἷον — τόλμα ἐστίν. Cf. ad II, 9, 3.

δεικνύοι δὴ] V. ad III, 7, 2.

ἐάν τι ἐνοχλῇ ἡμᾶς] si qua res nobis molesta est, eius remedium quaerimus. Quibus verbis significatur Socratica notio τοῦ ἀγαθοῦ, uti ex seqq. videmus. Verbum ἐνοχλεῖν et cum dativo et cum accusativo construitur. V. Lexic. Seguer. p. 135. Plat. Alcib. I.

ἐρωτᾷς με, εἴ τι οἶδα πυρετοῦ ἀγαθόν; — Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. — Ἀλλ' ὀφθαλμίας; — Οὐδὲ τοῦτο. — Ἀλλὰ λιμοῦ; — Οὐδὲ λιμοῦ. — Ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγ' ἐρωτᾷς με, εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα, ὃ μηδενὸς ἀγαθόν ἐστιν, οὔτ' οἶδα, ἔφη, οὔτε δέομαι.

Πάλιν δὲ τοῦ Ἀριστίππου ἐρωτῶντος αὐτόν, εἴ 4
τι εἰδείη καλόν; — Καὶ πολλά, ἔφη. — Ἆρ' οὖν,

κνύοι] ABCDGL.; *δεικνοίη* edd. pr. et Par. E. H.; vulgo *δεικνύη*. — *ἧπερ*] V. adn.

§. 3. *Ἀρά γε*] Sic marg. Steph. et Par. C. pro *ἄρα γάρ*. V. ad III, 2, 1.

§. 4. *καλὸς πρὸς πάλην*] Sic ex Voss. 1. Ernest. correxit vulgatum *καὶ ἄλλος πρὸς πάλην*. — *ἔστι δὲ ἀσπίς*] Born. e Flor. C. et Par. C. *ἔστι δὲ καὶ ἀσπίς*.

p. 104. D: *εἰς τίνα ἐλπίδα βλέπων ἐνοχλεῖς με;* Rarior est accusativus. V. Ios. Strangium in Lips. Diar. lit. Suppl. 1836. p. 359. et nos in Gr. T. II. §. 550.

δεόμεθα τοῦ παύσοντος] Frustra scripsit Weiskius *δεόμεθά του παύσοντος*. Platon. Menexen. p. 247. C: *οὐ γὰρ τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται.* Lachet. p. 124. D: *ὥσπερ ἔτι τοῦ διακρινοῦντος δοκεῖ μοι δεῖν ἡμῖν ἡ βουλή.* V. Stallbaumium ad Menexen. p. 235. D. Cf. supra ad III, 4, 4.

ἀπεκρίνατο, ἧπερ καὶ ποιεῖν] Pro *ἧπερ*, quod est in Par. BCDEGH. marg. Steph. Brod. et Bessarione itemque latet in *ηπερ* Iuntinae et Ald., Steph. et K. exhibent *ὅπερ*, quod Heindorfius sic interpretatur: non tacuit, sed id quod optimum factu erat, ad captiosam Aristippi quaestionem respondit. Contra quod recte monet Schneiderus rationem et modum Socraticum in respondendo docere voluisse Xenophontem, eumque praecipue distinguendo spectari, ne captiosarum quaestionum laqueis se indueret. Idem recte perspexit verbum *ποιεῖν* pro *ἀποκρίνεσθαι* esse substitutum. Respondit Socrates Aristippo ita, ut erat optimum et prudentissimum respondere, scilicet ita, ut notionem boni non absolutam poneret, sed ad singulas res referret significaretque id esse bonum, quod in singulis rebus, quae molestiam nobis crearent, molestiae remedium nobis pararet. Verbum autem *ποιεῖν*, ut Latinum faciendi et nostrum thun, saepe ita poni, ut alius verbi vices sustinens eius universam vim denotet, constat. V. Passov. Gr. Lex. v. *ποιεῖν*, Hertlinium in Observatt. critt. 1841. p. 25 sq. et nos ad Ciceron. Tuscul. IV, 14, 31. De *καί* post *ἧπερ* posito v. ad I, 2, 47.

§. 3. *Ἀλλὰ μήν*] Atqui. V. ad III, 1, 6.

εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα, ὃ μηδενὸς ἀγαθόν ἐστιν] ecquid bonum norim, quod ad nullam rem bonum, i. e. utile sit. E Xenophontei Socratis doctrina nihil est, quod per sese bonum vel utile sit, sed relatum ad singulas res. Ergo bonum vel utile non per sese bonum vel utile est, sed habeat necesse est, quo referatur. V. Prolegom.

οὔτε δέομαι] Scil. *εἰδέναι*, quod *ἀπὸ κοινοῦ* ex *οἶδα* eliciendum. V. ad II, 1, 32. De repetito *ἔφη* v. ad II, 4, 1.

ἔφη, πάντα ὅμοια ἀλλήλοις; — Ὡς οἷόν τε μὲν οὖν, ἔφη, ἀνομοιότατα ἔνια. — Πῶς οὖν, ἔφη, τὸ τῷ καλῷ ἀνόμοιον καλὸν ἂν εἴη; — Ὅτι, νὴ Δί', ἔφη, ἔστι μὲν τῷ καλῷ πρὸς δρόμον ἀνθρώπῳ ἄλλος ἀνόμοιος καλὸς πρὸς πάλην, ἔστι δὲ ἀσπὶς καλὴ πρὸς τὸ προβαλέσθαι ὡς ἔνι ἀνομοιοτάτη τῷ ἀκοντίῳ καλῷ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι. —
5 *Οὐδὲν διαφερόντως, ἔφη, ἀποκρίνῃ μοι ἢ ὅτε σε ἠρώτησα, εἴ τι ἀγαθὸν εἰδείης. — Σὺ δ' οἴει, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο δὲ καλὸν εἶναι; οὐκ οἶσθ', ὅτι πρός ταὐτὰ πάντα καλά τε κἀγαθά ἐστιν; Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ οὐ πρὸς ἄλλα μὲν ἀγαθόν, πρὸς ἄλλα δὲ καλόν ἐστιν, ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι τὸ αὐτό τε καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καλοὶ κἀγαθοὶ λέγονται, πρὸς τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καλά τε κἀγαθὰ φαίνεται, πρὸς ταὐτὰ δὲ καὶ τἄλλα πάντα, οἷς ἄνθρωποι χρῶνται, καλά τε κἀγαθὰ νομίζεται, πρὸς ἅπερ*
6 *ἂν εὔχρηστα ᾖ. — Ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ κόφινος κοπροφόρος καλόν ἐστιν; — Νὴ Δί', ἔφη, καὶ χρυσῆ γε ἀσπὶς αἰσχρόν, ἐὰν πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὁ μὲν*

§. 7. *τό τε λιμοῦ*] Sic K. L. pro vulg. *το γε λιμοῦ.*
§. 9. *συμφαῖεν*] Ed. Par. *συμφαίη.* Sed sermo hic a Socrate non cum Aristippo, sed cum pluribus familiaribus institutus

§. 4. *μὲν οὖν*] immo. V. ad II, 7, 5. De *ὡς οἷόν τε ἀνομοιότατα,* quam fieri potest dissimillima, cf. paulo post *ὡς ἔνι ἀνομοιοτάτη.* IV, 5, 3: *ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα.* 9: *ὡς ἔνι ἥδιστα.* De sententia cf. infra IV, 6, 9., ubi haec est conclusio: *Τὸ χρήσιμον ἄρα καλόν ἐστι πρὸς ὃ ἂν ᾖ χρήσιμον.* Cf. ibid. §. 10. Addunt etiam Sympos. V, 3., ubi v. Bornemann. E quibus locis apparet Socratem pulchrum voluisse utili contineri, uti supra vidimus bonum quoque ad utilitatem referendum statuisse Socratem. V. Stallbaumium in Prolegom. ad Platon. Hipp. Maior. p. 155. et nostra Prolegom.

§. 5. *Οὐδὲν διαφερόντως — ἢ*] V. ad III, 7, 7.

Σὺ δ' οἴει—;) V. ad I, 3, 13.

ἡ ἀρετὴ — ἀγαθὸν — καλόν ἐστιν] V. ad II, 3, 1. Cf. §. 6.

ἔπειτα] V. ad. I, 2, 1.

τὸ αὐτὸ — λέγονται] De sententia cf. Plat. Hipp. Mai. p. 295. D. Cf. Gorg. p. 474. D. §. 7 extr. Verba *τὸ αὐτό τε καὶ πρὸς τὰ αὐτά* Weisk. interpretatur: wegen derselben Vorzüge und im Verhältniss zu einerlei Dingen. Schneiderus ad *τὸ αὐτό* more suo supplet *κατά.* Est accusativus accuratioris definitionis: eadem ratione. V. nos in Gr. T. II. §. 557. not. 4.

§. 6. *καὶ χρυσῆ γε ἀσπὶς*] Particulae *καὶ — γέ* non solum usurpantur, ubi antecedentia confirmantur, sed etiam ubi antecedentibus novum quiddam at-

καλῶς πεποιημένος ᾖ, ἡ δὲ κακῶς. — Λέγεις σύ, ἔφη, καλά τε καὶ αἰσχρὰ τὰ αὐτὰ εἶναι; — Καὶ νὴ 7
Δί' ἔγωγ', ἔφη, ἀγαθά τε καὶ κακά· πολλάκις γὰρ τό τε λιμοῦ ἀγαθὸν πυρετοῦ κακόν ἐστι, καὶ τὸ πυρετοῦ ἀγαθὸν λιμοῦ κακόν ἐστι, πολλάκις δὲ τὸ μὲν πρὸς δρόμον καλὸν πρὸς πάλην αἰσχρόν, τὸ δὲ πρὸς πάλην καλὸν πρὸς δρόμον αἰσχρόν· πάντα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ καλά ἐστι, πρὸς ἃ ἂν εὖ ἔχῃ, κακὰ δὲ καὶ αἰσχρά, πρὸς ἃ ἂν κακῶς.

Καὶ οἰκίας δὲ λέγων τὰς αὐτὰς καλάς τε εἶναι καὶ 8
χρησίμους παιδεύειν ἔμοιγ' ἐδόκει, οἵας χρὴ οἰκοδομεῖσθαι. Ἐπεσκόπει δὲ ὧδε· Ἆρά γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν οἵαν χρὴ ἔχειν τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδιαιτᾶσθαι καὶ χρησιμωτάτη ἔσται; Τού- 9
του δὲ ὁμολογουμένου· Οὐκοῦν ἡδὺ μὲν θέρους ψυχεινὴν ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινήν; — Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο συμφαῖεν· Οὐκοῦν ἐν ταῖς πρὸς μεσημβρίαν βλεπούσαις οἰκίαις τοῦ μὲν χειμῶνος ὁ ἥλιος εἰς τὰς παστάδας ὑπολάμπει, τοῦ δὲ θέρους ὑπὲρ

videtur. — *παστάδας*] Stob. *παραστάδας*. Cf. Frotscherum et Breitenbachium ad Hieron. XI, 2. p. 71.

que inexspectatum adiicitur, uti h. l. Cf. ad I, 2, 53.

§. 7. *τὸ — λιμοῦ ἀγαθὸν*] Cibus intelligendus est, ut *τὸ πυρετοῦ ἀγαθόν* inedia.

§. 8. *Καὶ — δὲ*] V. ad I, 1, 3. De structura domus Graecae accurate exposuerunt Weiskius ad h. l. et Schneiderus in epimetro ad Memorab. p. 267 sqq. ed. pr.

ἡδίστη — ἐνδιαιτᾶσθαι] V. ad I, 6, 5. *ὡς χαλεπώτερα.*

§. 9. *ὁμολογουμένου*] Hoc concesso ab eis, quibuscum sermonem habebat.

Ἐπειδὴ — συμφαῖεν] Optativum supra ad I, 2, 57. explicavi de actione saepius repetita, neque aliter hic modus explicari potest hoc loco; nam de oratione obliqua, ut in his: *ἤθελεν εἰσιέναι, ἐπειδὴ ἀνοιχθείη*, postquam fores apertae essent, h. l. ne cogitandum quidem est. Qua de causa statuendum erit Xenophontem per optativum significare voluisse Socratem saepius de domus structura sermonem cum amicis instituisse.

παστάδας] Schneiderus in Epimetro supra allato p. 278. putat Homericam *αἴθουσαν* esse eandem cum recentiorum *παστάδι* aut *περιστύλῳ*. Scholia Veneta p. 232. domus partes breviter sic distinguunt: *θάλαμος ὁ ἔσω οἶκος, τὸ δὲ πρὸ αὐτοῦ πρόδομος, αἴθουσα τὸ περίστυλον, τουτέστι τὸ πρὸς ἥλιον τετραμμένον παρὰ τὸ ἀεὶ αἴθεσθαι.* V. eundem V. D. l. d. p. 285 sq. Totum autem locum sic explicat Langius praeeunte

ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν στεγῶν πορευόμενος σκιὰν παρέχει; Οὐκοῦν εἴ γε καλῶς ἔχει ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι, οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμερινὸς ἥλιος μὴ ἀποκλείηται, χθαμαλώτερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπτωσιν ἄνεμοι; Ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅποι πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδιστα καταφεύγοι καὶ τὰ ὄντα

§. 10. *οἴκησις εἴη*] D. H. *οἴκησις ἂν εἴη*: quod recepit Born. V. ad III, 9, 2. — *ἰδόντας*] Sic ADH. et Stob. pro

Schneidero in Epimetro dicto p. 290: Ad aestatem quod attinet, ea in situ domus respicienda non est (in Graecia); sive meridiem sive aliam coeli regionem domus spectat, umbrosa tamen sit fervidissimo anni tempore, sole nimirum radios suos rectis lineis deorsum mittente et in quovis domus situ umbram efficiente. Ergo in exstruenda (in Graecia) domo hiemis solius habenda est ratio, ut hoc anni tempore domus sit quam calidissima. Quod ut efficiatur, una domorum series meridiem, altera septentriones spectet, et ita quidem, ut meridiem spectantes domus altiores sint e regione positis; nam tali modo altiores sole hiberno fruuntur et humiliores ad aquilonem versus exstructae a septentrionalibus ventis defenduntur. Cf. Bekker. Charikl. I. p. 186 sq.

§. 10. *Ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν*] V. Buttm. §. 140, not. 4. Rost. §. 105, 5. add. b. p. 519. Kühner. T. II. §. 581, a. [Gr. Schol. §. 284, 3, 10) a).]

αὐτός] est dominus, domus possessor. Vere Hermannus ad Viger. p. 733: „*Αὐτός*, ipse, sic dicitur, ut quis distinguatur ab eo, quod ipse non est.“ H. l. opponitur *αὐτός τῷ οἴκῳ*. Oecon III, 5 *αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ*: ubi v. Breitenb. Apolog. §. 31. *αὐτός* est pater, postquam actum est de filio. Cf. nos in Gr. T. II. §. 630. not. 3.

τιθοῖτο] Hanc codicum et editionum scripturam Bornemannus mutavit in *τίθοιτο*, secutus praecepta Buttmanni in Gr. T. 1. §. 107. not 35. Sed veterum grammaticorum testimonia huic rationi fere omnia refragantur. V. Goettlingii Allgem. Lehre v. Accent der Griech. Spr. p. 84 sqq. Quare acquievi in librorum lectione. Sic Anab. I, 9, 7. recte legitur *συνθοῖτο* (ubi v. adn.), quod Bornemannus mutavit in *σύνθοιτο*. III, 4, 1. 34. IV, 2, 13. *ἐπιθοῖντο* (non *ἐπίθοιντο*). I, 9, 10. *προοῖτο*. In eiusmodi rebus certe tutius est auctoritatem sequi veterum grammaticorum, quam aliquid novare.

γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι] *Γραφὰς* interpretatur Weiskius opera picturae graviora, ut ex historia aut mythologia; *ποικιλίας* autem, minoris artis picturas, ut acanthos, flores, vel simplicis coloris inductionem. Schneiderus *ποικιλίας* interpretatur opus intestinum, lacunaria et similia artificia. Sed recte Weiskius contra monet non apparere, quomodo haec possint *εὐφροσύνας ἀποστερεῖν*, nisi eadem fuerint coloribus distincta, propter quos solem non admiserint. Radulphus Rochettus, a G. Hermanno in Opusc. Vol. V. p. 221. laudatus, *ποικιλίας* intelli-

ἀσφαλέστατα τιθοῖτο, αὕτη ἂν εἰκότως ἡδίστη τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη· γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν ἢ παρέχουσι. Ναοῖς γε μὴν καὶ βωμοῖς χώραν ἔφη εἶναι πρεπωδεστάτην, ἥτις ἐμφανεστάτη οὖσα ἀστιβεστάτη εἴη· ἡδὺ μὲν γὰρ ἰδόντας προσεύξασθαι, ἡδὺ δὲ ἁγνῶς ἔχοντας προσιέναι.

vulg. εἰδότας.

genda esse censet ornamenta parietibus illita, quae ποικίλματα dicta in Oecon. IX, 2. et Plat. Hipp. Mai. p. 298. A. Becker. Charikl. I. p. 199. γραφάς Wandmalereien, ποικιλίας Stuckaturarbeit vertit, collatis τοῖς ἐν ὀροφῇ ποικίλμασιν apud Plat. de Rep. p. 529. Ceterum huius loci sententia haec esse videtur: Ne ornamenta illa (γραφαὶ καὶ ποικιλίαι) solis radiis laederentur, eae domus partes, in quibus ea asservabantur, ita exstruebantur, ut a sole essent aversae; tali modo homines hiberno tempore solis calore privabantur et frigidis a septentrione ventis exponebantur. Sic illa ornamenta πλείονας εὐφροσύνας ἀποστερεῖν ἢ παρέχειν dici videntur. De numero plurativo εὐφροσύνας v. ad I, 1, 11. Structura autem verbi ἀποστερεῖν cum solo accusativo rei sociati rarior est. Sauppius ad I, 7, 5. comparat Lys. Simon. 25: ἀποστερῆσαι βουλομένους τὰς τριακοσίας δραχμάς. Soph. O. T. 324: τήνδ' ἀποστερῶν φάτιν. Adde Xenophon. Agesil. IV, 1: πῶς ἂν οὗτος ἐθέλοι τὰ ἀλλότρια ἀποστερεῖν. 2: Ὃς δὲ δὴ καὶ χάριτας ἀποστερεῖν μὴ ἐθέλοι —, πῶς, ἅ γε καὶ νόμος κωλύει, ἐθέλοι ἂν ἀποστερεῖν;

Ναοῖς γε μὴν] V. ad I, 4, 5. De forma ναός pro νεώς v. nos ad Anab. V, 3, 9. Templa muro (περιβόλῳ) ac luco spisso obsepta esse solebant. Haec quasi impedimenta, inquit Weiskius, videtur Socrates improbare, qui vult ἐμφανεστάτην esse χώραν, quod prospicientes istuc numen se quasi coram alloqui et preces suas gratiores esse putabant. Alii e Vitruvio I, 7. intelligunt locum excelsum, quod aeque potest defendi.

ἀστιβεστάτη] ut qui deos venerari vellent casta ac pura mente (ἁγνῶς ἔχοντες) ad templa accedere possent neve hominum viam celebrantium strepitu turbarentur.

ἰδόντας προσεύξασθαι] Secundum Fabrum Schützius, quem alii sunt secuti, haec verba sic explicat: Praetereuntes, qui deos adorare vellent, ut respicere possent templa et aras et in conspectu salutationes facere, comparato Vitruvio I, 7: aedibus sacris — in celsissimo loco, unde moenium maxima pars conspiciatur, arae distribuantur, et IV, 5., ubi de templis circum vias publicas aedificatis agitur: quae Socratis menti prorsus refragantur. Ego vero haec verba accipienda puto de eis, qui templa adituri sunt ad preces faciendas. His scilicet gratum esse debet, si iam in itinere procul templum et aras, in loco nullis moenibus aliisve rebus impedito collocatas, prospicientes preces facere possunt.

ἁγνῶς ἔχοντας] Weis-

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Variae Socratis de fortitudine, sapientia, temperantia, iustitia, de insania, invidia, otio, imperio, felicitate definitiones exponuntur.

1) Fortitudo natura non in omnibus hominibus eadem est, sed alii aliis fortiores sunt. Augeri autem potest fortitudo doctrina et exercitatione (§. 1—3).

2) Sapientia et temperantia non differunt inter se (§. 4). V. adnotata ad h. l.

3) Iustitia omnisque virtus sapientia (*σοφία*) est (§. 5). V. adnotata ad h. l.

4) Sapientiae contraria est insania (*μανία*). Ignorantia (*ἀνεπιστημοσύνη*) autem non est insania (§. 6—7).

5) Invidia est animi aegritudo profecta ex amicorum rebus secundis, *εὐπραξίᾳ* (§. 8).

6) Otium (*σχολή*) est vacatio negotiis utilibus (§. 9).

§. 7. Imperant non qui regum imperantiumque nomen gerunt, sed qui imperandi periti sunt (§. 10—13).

8) Optimum homini vitae institutum est *εὐπραξία*, i. e. studium recte agendi. *Εὐπραξία* et *εὐτυχία* diversae sunt, ut *πρᾶξις* et *τύχη* (§. 14—15).

---

1 *Πάλιν δὲ ἐρωτώμενος, ἡ ἀνδρία πότερον εἴη διδακτὸν ἢ φυσικόν; Οἶμαι μέν, ἔφη, ὥςπερ σῶμα σώματος ἰσχυρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω*

Cap. IX. §. 1. *ἡ ἀνδρία*] Iunt. Ald. EGH. *εἰ ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη*: quod idem praebent ABC., sed pro *ἀνδρεία* habent *ἀνδρία*, ut cod. A. Stobaei. V. ad I, 1, 16. — *ὥςπερ σῶμα*] Cod. A. Stobaei *ὥςπερ καὶ σῶμα*. V. ad I, 1, 6.

kius interpretatur pedibus non pulverulentis aut sordidis. Quae interpretatio minime placet. Recte Schützius haec verba eo pertinere putat, quod, si via, quae ad templum ducat, parum frequens sit, facilius adituri ab omni piaculo puros se servare possint; ubi autem multi homines ultro citroque commeare soleant, ibi facile fieri posse, ut aliquis polluatur nec satis castus ac purus ad templa perveniat.

Cap. IX. §. 1. *ἡ ἀνδρία*] De collocatione v. ad II, 7, 8. *διδακτὸν ἢ φυσικόν*] De genere neutrali post femininum illato v. ad II, 3, 1.

καὶ ψυχὴν ψυχῆς ἐῤῥωμενεστέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσει γίγνεσθαι· ὁρῶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τρεφομένους πολὺ διαφέροντας ἀλλήλων τόλμῃ. Νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσει καὶ μελέτῃ πρὸς 2
ἀνδρίαν αὔξεσθαι· δῆλον μὲν γάρ, ὅτι Σκύθαι καὶ Θρᾷκες οὐκ ἂν τολμήσειαν ἀσπίδας καὶ δόρατα λαβόντες Λακεδαιμονίοις διαμάχεσθαι, φανερὸν δέ, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι οὔτ' ἂν Θρᾳξὶν ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις, οὔτε Σκύθαις ἐν τόξοις ἐθέλοιεν ἂν διαγωνίζεσθαι. Ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων ὁμοίως 3
καὶ φύσει διαφέροντας ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιμελείᾳ πολὺ ἐπιδιδόντας· ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι πάντας χρὴ καὶ τοὺς εὐφυεστέρους καὶ τοὺς ἀμβλυτέρους τὴν φύσιν, ἐν οἷς ἂν ἀξιόλογοι βούλωνται γενέσθαι, ταῦτα καὶ μανθάνειν καὶ μελετᾶν.

Σοφίαν δὲ καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν, ἀλλὰ 4
τὸν τὰ μὲν καλά τε καὶ ἀγαθὰ γιγνώσκοντα χρῆσθαι

§. 2. ἀνδρίαν] Iunt. Ald. GEHY. ἀνδρείαν. V. §. 1. — διαμάχεσθαι] V. adn. — οὔτ' ἂν] Hindenb. coni. οὔτ' αὖ; at v. ad I, 4, 14.
§. 4. τὸν τὰ μὲν καλὰ — καὶ τὸν τὰ] Sic Bessar. Ald. Steph. Ern. K.; Iunt. Leoncl. τὸ τὰ μὲν κ. — καὶ τὸ τά; D. τὸ μὲν — καὶ τὸ τὰ αἰσχρὰ εἰδότας. Heind. coni. τῷ τὰ — τῷ τά. Leoncl. σώφρονα in σῶφρον mutandum putat. Schützius coni.: τὸ τὰ — τὸ τὰ αἰσχρὰ — σοφοῦ τε καὶ σώφρονος ἔκρινεν. Born. verba σοφόν τε καὶ σώφρονα tanquam adulterina uncis

τὰ δεινὰ] Τὰ δεινά sunt omnino res arduae, difficiles, periculi plenae.
§. 2. πᾶσαν φύσιν μαθήσει — αὔξεσθαι] V. ad II, 6, 39., ubi eadem sententia consignata est.
ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις — ἐν τόξοις — διαγωνίζεσθαι] De hoc praepositionis ἐν usu v. Dissen. ad Pind. Isthm. p. 529. ed. Goth. Matthiae. Gr. T. II. §. 577. p. 1340. Kühner. T. II. §. 600. p. 273 (Gr. schol. §. 280, 1.) Infra III, 11, 4: ὁρῶν — μητέρα παροῦσαν αὐτῇ ἐν ἐσθῆτι καὶ θεραπείᾳ. Anab. IV, 3, 7. Demosth. de Coron. p. 279, 155: ἐν τοῖς ὅπλοις παραγενόμενοι.
§. 3. Ὁρῶ — ἐπὶ τῶν ἄλλων] V. ad II, 3, 2.
§. 4. Σοφίαν δὲ καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν] Σοφία, quae h. l. commemoratur, intelligenda est scientia earum rerum, e quibus virtus proficiscitur, diversa ab illa σοφίᾳ, cuius infra IV, 6, 7. mentio fit. Ibi enim Socrates huic nomini aliam vim subiecit. Quod autem h. l. temperantia a sapientia non discernitur, id non est mirandum. Sapientia enim est quasi complexus omnium virtutum et earum rerum scientia cernitur, quibus in

αὐτοῖς καὶ τὸν τὰ αἰσχρὰ εἰδότα εὐλαβεῖσθαι σοφόν τε καὶ σώφρονα ἔκρινεν. Προςερωτώμενος δέ, εἰ τοὺς ἐπισταμένους μὲν ἃ δεῖ πράττειν, ποιοῦντας δὲ τἀναντία, σοφούς τε καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι νομίζοι· Οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀσόφους τε καὶ ἀκρατεῖς· πάντας

cinxit. V. adn. — *ἀκρατεῖς*] Sic Voss. Flor. A.E. Paris. D. pro vulg. *ἀμαθεῖς*, quod etiam AEGHY. habent. — *ἃ οἴονται*]

animo summa opinionum iudiciorumque aequabilitas et constantia efficitur; temperantia autem est ea animi virtus, quae efficit, ut homo eandem aequabilitatem et constantiam in agendo exhibeat Quum omnes virtutes quodammodo hac iudiciorum conspiratione nitantur, saepe factum est, ut veteres philosophi temperantiae, quae alias una quatuor cardinalium quae vocantur virtutum esse dicitur, virtutis ipsius notionem subiicerent. Cf. quae de hac re fusius exposuimus ad Ciceronis Tuscul. IV, 13, 30. Idem argumentum e Socratis mente pertractatur in Platonis dialogo, qui inscribitur Charmides, ubi pariter temperantiam scientia contineri demonstratur. Cf. Stallbaumium ad hunc dialog. p. 81 sqq. et quae nos in Prolegomenis III, B. explanavimus.

ἀλλὰ τὸν τὰ μὲν καλά τε καὶ ἀγαθὰ γιγνώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸν τὰ αἰσχρὰ εἰδότα εὐλαβεῖσθαι, σοφόν τε καὶ σώφρονα ἔκρινεν] Interpretes in explicando hoc loco multum pulveris excitaverunt. Equidem cum Langio locum sic explanandum existimo: Sapientiam et temperantiam non discernebat Socrates, sed eum, qui pulchra et bona sciret idemque eis uti sciret, et eum, qui turpia sciret idemque eis se abstinere sciret, sapientem et temperatum iudicabat. De Socratis sententia non potest esse quisquam *σοφός* (boni rectique gnarus), qui non idem est *σώφρων* (bene et recte agens). Nam qui boni rectique gnarus est, idem recte agat necesse est, si quidem quisque agit ea, quae pro bonis habet. Socrates discrimen vulgo inter *σοφὸν* (boni gnarum) et *σώφρονα* (recte agentem positum elevare studet, aiens utrumque tam arte inter se cohaerere, ut alter ab altero seiungi nequeat. V. Prolegomena l. d. Scilicet participia *γιγνώσκοντα* et *εἰδότα* semel posita bis intelligenda arbitror, ut et *τὰ καλά τε καὶ ἀγαθά* et *χρῆσθαι* a *γιγνώσκοντα*, itemque *τὰ αἰσχρά* et *εὐλαβεῖσθαι* ab *εἰδότα* pendeant. Huius dicendi brevitatis similia exempla contulimus supra ad II, 3, 14: *ἢ ὀκνεῖς — ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς*; i. e. *ἢ ὀκνεῖς ἄρξαι, ὀκνῶν, μὴ αἰσχρὸς φανῇς*. Scriptura, quam secuti sumus, plurimorum optimorumque librorum auctoritate satis superque munita est (v. Var. Scr.) Observandum est autem verba *τὸν τὰ μὲν καλὰ — καὶ τὸν τὰ αἰσχρὰ* negligentius dicta esse pro: *τὸν τὰ μὲν καλὰ — τὰ δὲ αἰσχρὰ κτλ.*, omissis *καὶ τόν*. Quod autem Bornemannus ait, particulam *καί* (*καὶ τὸν τὰ αἰσχρὰ εἰδότα*) respondere antecedenti *μέν* (*τὸν τὰ μὲν καλά*), non recte statuit. Nam *καί* h. l. neutiquam respondet antecedenti *μέν*, sed participium *γιγνώσκοντα* cum *εἰδότα* copulat. Neque aptum est exem-

γὰρ οἶμαι προαιρουμένους ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἃ οἴονται συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, ταῦτα πράττειν. Νομίζω οὖν τοὺς μὴ ὀρθῶς πράττοντας οὔτε σοφοὺς οὔτε σώφρονας εἶναι. Ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι· τά τε γὰρ δί-

Sic liber Brodaei, Flor. E. Par. DGL; Voss. 1. ἃ ἂν οἴωνται, quod recepit cum Zeun. et Schn. Herbst.; ABCH. et edd. ante Zeun. ἃ οἰόντε.

plum ab eodem et Sauppio allatum, Cyrop. I, 4, 3: πολλὰ μὲν ἀνηρώτα καὶ ὅσα ἐρωτῷτο ταχὺ ἀπεκρίνατο. Etiam id negligentiae tribuendum est, quod verbis καλά τε καὶ ἀγαθά unum αἰσχρά respondet: quanquam etiam alias membrorum concinnitatem neglectam vidimus. V. ad I, 3, 9. Finckhius in Lips. Annal. phil. 1828. p. 291. locum sic interpretatur: (er urtheilte), wer das Gute wisse, bediene sich desselben, und wer das Schimpfliche kenne, meide es, beides in sich vereinigend, den Weisen und den Besonnenen, ita ut verba σοφόν τε καὶ σώφρονα pro appositione subiecti (τὸν γιγνώσκοντα et τὸν εἰδότα) habenda sint.

Οὐδέν γε μᾶλλον] H. e. τοὺς ἐπισταμένους μὲν ἃ δεῖ πράττειν, ποιοῦντας δὲ τἀναντία οὐδὲν μᾶλλον σοφούς τε καὶ ἐγκρατεῖς (aut σώφρονας) εἶναι νομίζω, ἢ ἀσόφους τε καὶ ἀκρατεῖς νομίζω εἶναι σοφούς τε καὶ ἐγκρατεῖς (aut σώφρονας). Ii, qui sciunt quidem bona, sed contraria faciunt, nihilo magis sapientes et temperantes sunt, quam ii, qui sunt insipientes et intemperantes. Verba ἀσόφους τε καὶ ἀκρατεῖς non praedicatorum vim habent, sed subiectorum; articulus autem, qui subiecto addi solet, omissus est h. l., quia subiectum indefinitum est. Sauppius cum nostro loco comparat Oecon. XII, 17 sq: καὶ τόδε μοι δήλωσον, εἰ οἷόν τέ ἐστιν ἀμελῆ αὐτὸν ὄντα ἄλλους ποιεῖν ἐπιμελεῖς. Οὐ μὰ τὸν Δί', οὐδέν γε μᾶλλον, ἢ ἄμουσον ὄντα αὐτὸν ἄλλους μουσικοὺς ποιεῖν. De verbis οὐδὲν μᾶλλον, nihilo magis, cf. III, 12, 1. v. Maetznerum ad Antiphont. Or. p. 132, 23. (p. 213.)

ἐνδεχομένων] V. ad I, 2, 23.

πράττειν] Post h. v. Leonclavio δεῖν addendum videbatur. At v. ad II, 2, 1.

§. 5. τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι] De hac sententia v. Bornemannum ad Apolog. III, 4. p. 90., Stallbaumium ad Platon. Hipp. Min. p. 375. D. et in primis Car. Beierum in Exc. IX. ad Cicer. Off. I, 5. p. 328 sqq. Cf. Prolegomena nostra III. B. Ceterum huius loci sententiae sic sese excipiunt: Iustitia et omnis reliqua virtus est sapientia; iusta enim et omnia, quae cum virtute fiunt, pulchra et bona sunt; pulchra autem et bona qui cognita habet, i. e. sapiens (σοφός), his nullam aliam rem praeferet: ita (οὕτω) sapiens pulchra et bona etiam (καί) faciet. Iusta autem et omnia, quae cum virtute fiunt, pulchra et bona sunt: ergo et iustitia et reliqua omnis virtus sapientia est. — Sed pessime me habent verba: ἐπεὶ οὖν τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται, quum concludendi ratio hanc potius sententiam postulare videatur: ἐπεὶ

καια καὶ πάντα, ὅσα ἀρετῇ πράττεται, καλά τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι· καὶ οὔτ᾿ ἂν τοὺς ταῦτα εἰδότας ἄλλο ἀντὶ τούτων οὐδὲν προελέσθαι, οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους δύνασθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν· οὕτω καὶ τὰ καλά τε καὶ ἀγαθὰ τοὺς μὲν σοφοὺς πράττειν, τοὺς δὲ μὴ σοφοὺς οὐ δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν· ἐπεὶ οὖν

§. 5. *ἄλλο ἀντὶ τούτων*] Hanc Valckenarii correctionem stabiliverunt K.L. Vulgo *ἄλλο τι τούτων*, et Steph. *ἄλλο [ἂν] τι τούτων*. — *οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους*] Edd. pr. *οὔτε τοὺς ἐπισταμένους οὐ δύνασθαι*, neque aliter Par. ACDGH. (nisi quod *οὐδέ* pro *οὔτε* habent): quam scripturam defendit Finckhius in Lips. Annal. 1828. p. 295., eam sic interpretans: es sei auch nicht *οὖν τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ ἀρετῇ πράττεται, καλά τε καὶ ἀγαθά ἐστιν.* Finckhius in Lips. Annal. 1828. p. 295. hanc conclusionem proposuit: „iustitia et quicquid cum virtute fit bonum est et honestum; atqui bonum et honestum qui novit, facit; facit igitur nemo nisi sapiens: ergo etiam iustitia et quicquid cum virtute fit sapientia est," et verba *ἐπεὶ οὖν — πράττεται* sic legenda censuit: *ἐπεὶ οὖν τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα, ἃ ἀρετῇ πράττεται*, ut supplendum esset *ἐστίν*, et verba sic ordinanda: *ἐπεὶ οὖν τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ ἀρετῇ πράττεται, καλά τε καὶ ἀγαθά ἐστιν*: quae ratio durissima est. Equidem loci obscuritatem non scripturae corruptioni, sed ipsi Xenophonti tribuendam puto.

ἐὰν ἐγχειρῶσιν] pro *εἰ ἐγχειροῖεν*. V. ad I, 2, 2.

δῆλον εἶναι, ὅτι — σοφία ἐστί] pro *ὅτι σοφία εἴη*. V. ad I. 1, 13.

δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ] Nomina virtutum et vitiorum saepe sine articulo usurpari in vulgus notum est. V. ad I, 2, 23. *σωφροσύνη*. IV, 6, 7. *σοφία*. Quod autem subsequitur articulus, factum est ob verbum *ἄλλη*; nam *ἄλλη ἀρετή* est alia virtus, *ἡ ἄλλη ἀρετή* reliqua virtus. Sauppius comparat Platon. Protag. p. 323. A: *δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς*, et B: *ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ.*

§. 6. *Μανίαν*] Sic intelligendus videtur hic locus: Insania (*μανία*) e Socratis definitione contraria est sapientiae (*σοφίᾳ*). Insania igitur est ignorantia virtutum, temperantiae, iustitiae, fortitudinis; nam sapientia cernitur cognitione virtutum. Sapientiae autem fons quasi et fundamentum est cognitio sui. Qui igitur hac sui cognitione destitutus est, is proxime accedit ad insaniam. Vulgus autem non, ut Socrates, virtutum ignorantiam, sed quamcunque aliarum rerum graviorem ignorantiam (*μεγάλην παράνοιαν*) insaniae nomine afficit. Haec autem gravior ignorantia intelligenda est non aberratio ab eis rebus, quas plurimi homines ignorant (*ἃ οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι*), sed aberratio ab eis rebus, quas vulgus iudicare potest (*ἃ οἱ πολλοὶ γι-*

τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται, δῆλον εἶναι, ὅτι καὶ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστί. Μανίαν γε μὴν ἐναν- 6
τίον μὲν ἔφη εἶναι σοφίᾳ, οὐ μέντοι γε τὴν ἀνεπιστημοσύνην μανίαν ἐνόμιζε, τὸ δὲ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν καὶ μὴ ἃ οἶδε δοξάζειν τε καὶ οἴεσθαι γιγνώσκειν ἐγγυτάτω μανίας ἐλογίζετο εἶναι· τοὺς μέντοι πολλοὺς

so, dass, wer das Gute wisse, bei all seiner Vorliebe für dasselbe es nicht vollbringen könne, deletis verbis ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. Quae ratio admodum dura videtur. — καλά τε καὶ] Sic Voss. I. pro vulg. καλά γε καί. — ἡ ἄλλη πᾶσα] K. omitt. ἡ. V. adn.

§. 6. μὴ ἃ οἶδε] L. ἃ μὴ οἶδε. V. adn. — γιγνώσκειν] ACDH. γινώσκειν. Sic deinde ADH. γινώσκουσι. V. Excurs. I.

γινώσκουσι), vel ignoratio earum rerum, quae communi multitudinis iudicio repugnant. Si quis autem in eis rebus peccat, quas plurimi (οἱ πλεῖστοι) ignorant et ob eam causam diiudicare non possunt, h. e. si quis leviter peccat (ὁ μικρὸν διαμαρτάνων), is non videtur vulgo insanire. E Socratis igitur iudicio insania est ignorantia virtutum; e vulgi iudicio ignorantia earum rerum, quarum iudicium est penes vulgus, ita quidem, ut insania ab ἀνεπιστημοσύνῃ non genere differret, sed gradu. Si quis vel intemperanter vel iniuste vel ignave quid facit, is a Socrate insanus appellabitur, a vulgo non item, quia virtutum cognitio non est plurimorum, sed paucorum, i. e. sapientium.

καὶ μὴ ἃ οἶδε] Ubi negatio relativo, ut h. l., vel coniunctioni vel articulo vel praepositioni praemittitur, ibi sententia opposita mente supplenda est, uti h. l. καὶ μὴ ἃ οἶδεν, ἀλλ' ἃ μὴ οἶδεν: quam quidem collocationem multo maiorem vim habere; quam vulgarem, vix est quod moneam. V. nos in Gr. T. II. §. 865. not. 3. Bornemannus comparat Anab. VII, 2, 33: ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς — κακὸν ποιοίην, καὶ ζῴην μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων: quod positum videtur pro καὶ ὅπως μὴ ζῴην. Plura suppeditabit Stallbaumius ad Plat. Criton. p. 47, E. — De omisso ad οἶδε subiecto cf. Platon. Apolog. p. 29. B: ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι (ἀμαθία) ἃ οὐκ οἶδεν (sc. τὶς): ubi v. Stallbaumium. Infinitivus ipse quidem non habet subiectum, sed mutuatur quasi illud ex verbo finito, quod infinitivo adiunctum est; nam infinitivus omni subiecto destitutus ne intelligi quidem potest; ubi igitur infinitivus sine subiecto legitur, certe cogitatione supplendum est subiectum indefinitum τινά, et ubi sequitur enuntiatio secundaria sine subiecto addito, ad verbum finitum illud indefinitum infinitivi subiectum repetendum est.

ἐγγυτάτω — εἶναι] Sic Hieron. VII, 4: οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἡδονὴ τοῦ θείου ἐγγυτέρω δοκεῖ εἶναι, ἢ ἡ περὶ τὰς τιμὰς εὐφροσύνη. V. Buttm. §. 129, 13. Rost. §. 100. 2. add.

ἔφη, ἃ μὲν οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, τοὺς διημαρτηκότας τούτων οὐ φάσκειν μαίνεσθαι, τοὺς δὲ διημαρτηκότας, ὧν οἱ πολλοὶ γιγνώσκουσι, μαινομένους καλεῖν·
7 ἐάν τε γάρ τις μέγας οὕτως οἴηται εἶναι, ὥςτε κύπτειν τὰς πύλας τοῦ τείχους διεξιών, ἐάν τε οὕτως ἰσχυρός, ὥςτ' ἐπιχειρεῖν οἰκίας αἴρεσθαι ἢ ἄλλῳ τῳ ἐπιτίθεσθαι τῶν πᾶσι δήλων ὅτι ἀδύνατά ἐστι, τοῦτον μαίνεσθαι φάσκειν, τοὺς δὲ μικρὸν διαμαρτάνοντας οὐ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς μαίνεσθαι, ἀλλ', ὥςπερ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ἔρωτα καλοῦσιν, οὕτω καὶ τὴν μεγάλην παράνοιαν μανίαν αὐτοὺς καλεῖν.
8 Φθόνον δὲ σκοπῶν, ὅ τι εἴη, λύπην μέν τινα ἐξεύρισκεν αὐτὸν ὄντα, οὔτε μέντοι τὴν ἐπὶ φίλων ἀτυχίαις οὔτε τὴν ἐπ' ἐχθρῶν εὐτυχίαις γιγνομένην, ἀλλὰ μόνους ἔφη φθονεῖν τοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων εὐπρα-

§. 8. οὕτως πρός] Sic BCDGH. pro οὕτω πρός. V. ad I, 3, 1. — ἀεὶ] Sic Vat. 1. pro vulg. δεῖ.

§. 9. τί εἴη] Sic D.K. Stob. pro τίς εἴη. Cf. §. 8. — ποιοῦντας μέν τι [ὅλως ἅπαντας, σχολάζοντας μέντοι] τοὺς πλείστους] Sic Voss. 1., nisi quod unci absunt et pro μέντοι,

2. Kühner. T. II. §. 416, 3. (Gr. schol. §. 238, not. 4.)

ἃ μὲν οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, τοὺς διημαρτηκότας τούτων] pro τοὺς διημαρτηκότας τούτων, ἃ κτλ. Sequentia verba τοὺς διημαρτηκότας, ὧν οἱ πολλοὶ γιγνώσκουσι, per attractionem relativi expressa sunt, quia pronomen demonstrativum omissum est.

§. 8. ἀτυχίαις — εὐτυχίαις—εὐπραξίαις] De abstractorum numero plurativo v. ad I, 1, 11. Recte observat Langius vocabula εὐτυχίας et εὐπραξίας h. l. e Socratis distinctione, quae §. 14. legitur, non esse distinguenda, quum εὐτυχοῦντες et εὖ πράττοντες hoc quidem loco promiscue usurpentur vel vulgarem habeant significationem.

Θαυμαζόντων —, εἰ] V. ad I, 1, 12.

πράττοντας — περιορᾶν] V. ad II, 7, 2. De vi particularum μέν et δέ v. ad I, 6, 5. Dicta sunt haec verba maiore vi pro: ὥστε, κακῶς πράττοντας μὴ δυνάμενοι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθοῦντες ἀτυχοῦσιν, εὐτυχούντων λυπεῖσθαι.

§. 9. σκοπῶν, τί εἴη] pro σκοπῶν, ὅ τι εἴη. V. ad I, 1, 1.

ἐξεῖναι — αὐτοῖς — πράξοντας] V. ad I, 1, 9.

ἰέναι—σχολάζειν] „Saepe σχολάζειν cum simplici infinitivo iungitur. Cyrop. II, 1, 9: ὡς μὴ σχολάζωσι μήτε μένειν μήτ' ἀναστρέφεσθαι. VIII, 1, 18: ὁ δὲ Κῦρος πολὺν μὲν χρόνον οὐκ ἐσχόλαζε τοῖς τοιούτοις ὑπακούειν.“ HERBSTIUS. Verte: non esse eis otium ad deteriora transeundi.

ἀσχολίας αὐτῷ οὔσης] H. e. si quis autem ab honestioribus studiis ad deteriora trans-

ξίαις ἀνιωμένους. Θαυμαζόντων δέ τινων, εἴ τις φιλῶν τινα ἐπὶ τῇ εὐπραξίᾳ αὐτοῦ λυποῖτο, ὑπεμίμνησκεν, ὅτι πολλοὶ οὕτως πρός τινας ἔχουσιν, ὥςτε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι· τοῦτο δὲ φρονίμῳ μὲν ἀνδρὶ οὐκ ἂν συμβῆναι, τοὺς ἠλιθίους δὲ ἀεὶ πάσχειν αὐτό.

Σχολὴν δὲ σκοπῶν, τί εἴη, ποιοῦντας μέν τι 9
[ὅλως ἅπαντας, σχολάζοντας μέντοι] τοὺς πλείστους ἔφη εὑρίσκειν· καὶ γὰρ τοὺς πεττεύοντας καὶ τοὺς γελωτοποιοῦντας ποιεῖν τι· πάντας δὲ τούτους ἔφη σχολάζειν· ἐξεῖναι γὰρ αὐτοῖς ἰέναι πράξοντας τὰ βελτίω τούτων· ἀπὸ μέντοι τῶν βελτιόνων ἐπὶ τὰ χείρω ἰέναι οὐδένα σχολάζειν, εἰ δέ τις ἴοι, τοῦτον ἀσχολίας αὐτῷ οὔσης κακῶς ἔφη τοῦτο πράττειν.

quod profectum est a Schn., *μέν τι* legitur. Iam Ernestius verba uncis cincta pro spuriis habuit. Schn. reposuit haec et probavit Langius, qui sententiam sic exposuit: Omnes quidem sunt aliquo negotio occupati, at plurimi tamen otiosi, quod inutilia tractant, quae vera est vis *τοῦ σχολάζειν*. — *καὶ γάρ*] Ern. coni. *καὶ γὰρ καί*. V. ad II, 1, 3.

iret, eum, quia ob haec ipsa honestiora studia, in quibus tractandis iam occupatus esset, nullum haberet otium ad deteriora transeundi, male facere aiebat. Scilicet antecedenti h. l. sententia Socrates significat hominem nusquam debere esse plane otiosum, sed recreationem e labore quaeri oportere ex alia occupatione utili. Loci sententia obscura illustratur loco supra I, 2, 57. lecto: *τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαί τε ἔφη καὶ ἐργάτας ἀγαθοὺς εἶναι· τοὺς δὲ κυβεύοντας ἤ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἀργοὺς ἀπεκάλει.* Sententiae igitur sic sese excipiunt: Plurimi homines aliquid agunt. Si id, quod agunt, bonum est, vere dicuntur aliquid agere; sin autem id, quod agunt, inutile est, licet aliquid agant, tamen dicendi sunt *σχολάζειν* aut *ἀργοὶ εἶναι;* nam *σχολὴν* aut otium habent; licet enim eis ab his peioribus occupationibus transire ad meliores. Contra si qui in re bona et utili occupati sunt, ii nullum unquam habent otium; non enim licet eis a melioribus ad peiora transire, sed transacto aliquo negotio bono et utili ad aliud bonum et utile negotium sese convertere debebunt. Quod si non facient, i. e. si a melioribus ad deteriora transibunt, id male faciunt. E quo consequitur, ut Socrates hanc secutus sit sententiam, ut sapientes homines nunquam non bonae et utili occupationi intentos esse debere existimaret. — Ultima verba Caselius sic interpretatur: quod si quis descendat, eum, etsi sit occupatus (*ἀσχολίας αὐτῷ οὔσης*), aiebat male facere: quam quidem interpre-

10 *Βασιλεῖς δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς τὰ σκῆπτρα*
ἔχοντας ἔφη εἶναι, οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἱ-
ρεθέντας, οὐδὲ τοὺς κλήρῳ λαχόντας, οὐδὲ τοὺς βια-
σαμένους, οὐδὲ τοὺς ἐξαπατήσαντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπι-
11 *σταμένους ἄρχειν. Ὁπότε γάρ τις ὁμολογήσειε τοῦ*
μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάττειν ὅ τι χρὴ ποιεῖν,
τοῦ δὲ ἀρχομένου τὸ πείθεσθαι, ἐπεδείκνυεν ἔν τε νηῒ
τὸν μὲν ἐπιστάμενον ἄρχοντα, τὸν δὲ ναύκληρον καὶ
τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηῒ πάντας πειθομένους τῷ
ἐπισταμένῳ, καὶ ἐν γεωργίᾳ τοὺς κεκτημένους ἀγρούς,
καὶ ἐν νόσῳ τοὺς νοσοῦντας, καὶ ἐν σωμασκίᾳ τοὺς
σωμασκοῦντας, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, οἷς ὑπάρχει
τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἂν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστα-
σθαι ἐπιμελεῖσθαι, — εἰ δὲ μή, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ
μόνον παροῦσι πειθομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μετα-
πεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα

§. 12. *μὴ πείθηται — εὖ λέγοντι*] Haec omitt. edd. pr. Steph. et BCD. Primus e Stob. et Brod. recepit Leoncl.

tationem antecedentibus verbis repugnare puto. Verba *κακῶς τι πράττειν* mire explicat Bornemannus per: aliqua in re infelicem esse, ut haec exeat sententia: hunc, licet esset occupatus, in eo infelicem praedicabat, quod relictis rebus melioribus ad deteriora se convertisset.

§. 10. *ὑπὸ τῶν τυχόντων*] a plebe, multitudine. V. ad I, 1, 14.

§. 11. *Ὁπότε — ὁμολογήσειε*] V. ad I, 2, 57.

ἔν τε νηῒ — ἐν τῇ νηῒ] V. ad I, 1, 9.

τὸν — ἐπιστάμενον] Reiskius *κυβερνᾶν* addendum putabat; sed recte docuerunt interpretes sexcenties *ὁ ἐπιστάμενος* absolute dici, ut II, 1, 28. III, 5, 21. 6, 17. 14, 6. IV, 2, 4. 7, 1.

ἂν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι ἐπιμελεῖσθαι, — εἰ δὲ μή κτλ.] Sic recte distinxit h. l. Heindorfius ad Platon. Protag. p. 469. Antea comma post *ἐπίστασθαι* positum erat, ut oratio primum a participio (*πειθομένους*) ad infinitivum (*ἐπιμελεῖσθαι*), deinde rursus ab infinitivo (*ἐπιμελεῖσθαι*) ad participium (*πειθομένους*) transisse dicenda esset: quod durissimum est. Supplenda sunt verba *αὐτοὺς ἐπιμελομένους*, quae pendent a verbo *ἐπεδείκνυεν*. Platonis locus Protagor. p. 311. D. nostro loco consimilis est. In oppositione per *εἰ* — et *εἰ δὲ μή* facta frequentissima omissio est apodosis prioris enuntiationis, si sententiam generalem exprimit, ut *καλῶς ἔχει*. V. ad III, 1, 9. Multo rariora sunt exempla, quale est nostrum, quale Platonis. De *ἂν μέν* et *εἰ δὲ μή* sese excipientibus v. ad II, 6, 37. Sententia igitur huius loci sic est constituenda: In navigando is est princeps, qui navigandi peritus est, ceteri autem huic parent; idem in aliis vitae

πράττωσιν· ἐν δὲ ταλασίᾳ καὶ τὰς γυναῖκας ἐπεδεί-
κνυεν ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν διὰ τὸ τὰς μὲν εἰδέναι,
ὅπως χρὴ ταλασιουργεῖν, τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι. Εἰ δέ 12
τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι τῷ τυράννῳ ἔξεστι μὴ πεί-
θεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι· Καὶ πῶς ἄν, ἔφη, ἐξείη
μὴ πείθεσθαι ἐπικειμένης γε ζημίας, ἐάν τις τῷ εὖ
λέγοντι μὴ πείθηται; ἐν ᾧ γὰρ ἄν τις πράγματι μὴ
πείθηται τῷ εὖ λέγοντι, ἁμαρτήσεται δήπου, ἁμαρτά-
νων δὲ ζημιωθήσεται. Εἰ δὲ φαίη τις τῷ τυράννῳ 13
ἐξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν εὖ φρονοῦντα· Τὸν δὲ
ἀποκτείνοντα, ἔφη, τοὺς κρατίστους τῶν συμμάχων
οἴει ἀζήμιον γίγνεσθαι ἢ ὡς ἔτυχε ζημιοῦσθαι; πό-
τερον γὰρ ἂν μᾶλλον οἴει σώζεσθαι τὸν ταῦτα ποι-
οῦντα ἢ οὕτω καὶ τάχιστ' ἂν ἀπολέσθαι; Ἐρομέ- 14
νου δέ τινος αὐτόν, τί δοκοίη αὐτῷ κράτιστον ἀνδρὶ
ἐπιτήδευμα εἶναι, ἀπεκρίνατο· Εὐπραξίαν. Ἐρομένου

§. 13. *ἀποκτείνοντα*] V. adn.

conditionibus est statuendum. Denique ceteri omnes, quibus res aliqua diligenter tractanda est, si se ipsos rei tractandae peritos esse credunt, ipsi rem curant; sin autem se ipsos rei tractandae peritos esse non credunt, peritis parent.

§. 12. *Εἰ — λέγοι*] V. ad I, 2, 57. Cf. §. 13.

ζημιωθήσεται] damno afficietur, quod alias dicitur *ζημιώσεται*, damnum capiet, ut Demosth. Ol. II. (vulgo I.) p. 17. init. *ζημιώσεσθαι*.

§. 13. *Τὸν δὲ ἀποκτείνοντα —*: Quod e Stobaeo et Paris. H. Ernestius, Bornemannus, alii receperunt *ἀποκτείναντα*, equidem probare non possum. Orta mihi videtur haec scriptura ex antecedenti infinitivo aoristi primi *ἀποκτεῖναι*. Saupius aoristum de conatu sine successu explicandum putat; sed de hac vi aoristo a grammaticis tributa quid statuendum sit, exposui in Gr. T. II. §. 443. not. Optime sese habet participium praesentis, quo significatur actio saepius repetita: quotiescunque quis socios suos interficit.

ὡς ἔτυχε] leviter, mediocriter. Cf. ad §. 10.

οὕτω] respondet antecedenti: *ταῦτα ποιοῦντα*.

§. 14. *Εὐπραξίαν*] Wohlleben, i. e. studium bene, ex virtute vivendi, ut postea dicit: *τὸ μαθόντα τε καὶ μελετήσαντά τι εὖ ποιεῖν εὐπραξίαν νομίζω*. Scilicet Socrates nomen *εὐπραξίας* non vulgari sententia, qua significat idem quod *εὐτυχία*, res secundas, accipiebat, ut dicitur *εὖ πράττειν*, in rebus secundis versari, sed novam subiiciebat notationem. Quod quum alter, quicum Socrates colloquebatur, non perspiceret crederetque Socratem hoc nomen vulgari sententia accipere, quaerit ex eo, etiamne *εὐτυχίαν* (res se-

δὲ πάλιν, εἰ καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐπιτήδευμα νομίζοι εἶναι· Πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἔγωγ', ἔφη, τύχην καὶ πρᾶξιν ἡγοῦμαι· τὸ μὲν γὰρ μὴ ζητοῦντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν δεόντων εὐτυχίαν οἶμαι εἶναι, τὸ δὲ μαθόντα τε καὶ μελετήσαντά τι εὖ ποιεῖν εὐπραξίαν νομίζω, καὶ οἱ τοῦτο ἐπιτηδεύοντες δοκοῦσί μοι εὖ πράττειν. Καὶ ἀρίστους δὲ καὶ θεοφιλεστάτους ἔφη εἶναι ἐν μὲν γεωργίᾳ τοὺς τὰ γεωργικὰ εὖ πράττοντας, ἐν δ' ἰατρείᾳ τοὺς τὰ ἰατρικά, ἐν δὲ πολιτείᾳ τοὺς τὰ πολιτικά, τὸν δὲ μηδὲν εὖ πράττοντα οὔτε χρήσιμον οὐδὲν ἔφη εἶναι οὔτε θεοφιλῆ.

cundas, Wohlergehen) pro vitae instituto habeat. Similem verborum lusum supra I, 6, 6. vidimus.

Πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον] Immo plane contraria puto esse fortunam (*τύχην, εὐτυχίαν*) et actionem (*πρᾶξιν, εὐπραξίαν*). De *μὲν οὖν* v. ad II, 7, 5.

μὴ ζητοῦντα — μαθόντα] De participio subiectum involvente v. ad I, 3, 8. *ἁπτόμενον.*

εὖ πράττειν] bene vivere (wohl leben).

§. 15. *Καὶ — δέ*] V. ad I, 1, 3. *κἀκεῖνος δέ.*

τοὺς τὰ γεωργικὰ εὖ πράττοντας] Quoniam nomen *εὐπραξίας* interpretati sumus Wohlleben, haec verba reddenda sunt: dieienigen, die in der Landwirthschaft wohl leben (i. e. qui agriculturam cognitam habent eamque recte exercent).

χρήσιμον οὐδὲν] utilem ad nullam rem. Sic II, 7, 7. *οὐδὲν χρήσιμα.*

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

Etiam artificibus Socrates prodesse studebat cum eis de artibus suis sermones conferens.

1) Primum edocet, in qua re picturae summa virtus consistat. Pingendi ars non solum in eo cernitur, ut rerum sub oculos cadentium speciem repraesentet (§. 1.) et, quoniam non unus homo omnes corporis partes perfectas habet, e multis singulis cuiusque pulcherrima delibans perfectissimam humani corporis imaginem effingat (§. 2), sed etiam varios animi affectus, qui ex hominum oculis, vultu, gestibus eluceant, imitando exprimat (§. 3—5).

2) Deinde ostendit etiam arti statuariae id efficiendum esse, ut non solum corporis motus imitetur, sed etiam animi affectibus exprimendis statuae vita inspiretur (§. 6—8).

3) Denique exponit, in qua re loricae εὐρυθμία consistat (§. 9—15).

Ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ ποτε τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων 1
καὶ ἐργασίας ἕνεκα χρωμένων αὐταῖς διαλέγοιτό τινι, καὶ τούτοις ὠφέλιμος ἦν· εἰςελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς

CAP. X. §. 1. τινι] Ald. Steph. ABCG. τισί. V. adn.

CAP. X. §. 1. τὰς τέχνας ἐχόντων] De significatione verbi ἔχειν supra ad I, 6, 13. exposuimus, de optativo διαλέγοιτο ad I, 2, 57, de singulari τινί, quem sequitur pluralis τούτοις, ad I, 2, 62.

καὶ τούτοις ὠφέλιμος ἦν] Quum praecedat ἀλλὰ μὴν καί, alterum καί ex abundantia quadam additum est; sed ubi duae enuntiationes altera alteri respondent, quod imprimis fit in enuntiationibus comparativis (ὥςπερ καί — οὕτως καί), saepe Graeci in utroque orationis membro ponunt καί. V. ad I, 1, 6. Sic III, 12, 6: ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἐλαχίστην σώματος χρείαν εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται. Ceterum Schneiderus observat utilitatem artificibus Socratis colloquia eam attulisse, ut sui quisque operis recte faciendi rationes perceptas haberet aliisque posset explicare. Coëgit quasi Socrates artifices, ut artis suae rationem sibi redderent, effecitque, ut artis regulas, quas quasi inscii, ingenii vi instincti sequebantur, clare perspicerent perspectisque rationibus in effingendis suis operibus firmiore quasi pede incederent. Quod in primis apparet e sermone cum Pistia instituto.

εἰςελθὼν μὲν] Μέν respondet particulae δέ §. 6. de-

Παῤῥάσιον τὸν ζωγράφον καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ· Ἆρα, ἔφη, ὦ Παῤῥάσιε, γραφική ἐστιν ἡ εἰκασία τῶν ὁρωμένων; τὰ γοῦν κοῖλα καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ φωτεινά, καὶ τὰ σκληρὰ καὶ τὰ μαλακά, καὶ τὰ τραχέα καὶ τὰ λεῖα, καὶ τὰ νέα καὶ τὰ παλαιὰ σώματα διὰ τῶν χρωμάτων ἀπεικάζοντες ἐκμι-
2 *μεῖσθε. — Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Καὶ μὴν τά γε καλὰ εἴδη ἀφομοιοῦντες, ἐπειδὴ οὐ ῥᾴδιον ἑνὶ ἀνθρώπῳ περιτυχεῖν ἄμεμπτα πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα, οὕτως ὅλα τὰ σώ-*

γραφική] V adn.

§. 3. *τὸ πιθανώτατον*] Sic Stob. Vulgo sine *τό*. Si in in seqq. cum cod. K. legimus *τὸ ἦθος* pro vulg. *ἦθος*, vulgatum *πιθανώτατον* sine articulo optime sese habet. V. ad I, 4, 13. *τὴν ψυχὴν κρατίστην*. Idem Stob. omitt. *τέ — ἦθος*] Sto-

mum sequenti.

Παῤῥάσιον] De Parrhasio, pictore clarissimo, v. C. O. Müllerum in: Handbuch der Archäol. d. Kunst. p. 133 sq. et Cobetum in Prosop. Xen. p. 50 sq. Erat autem adhuc adolescentulus, quum Socrates hunc cum eo habebat sermonem.

γραφική ἐστιν ἡ εἰκασία τῶν ὁρωμένων] Haec est scriptura et editionum veterum et codicum. Stobaeus habet *ἡ γρ. ἐστιν εἰκασία*: quod receperunt Schützius et Schneiderus. Alii et subiecto et praedicato addiderunt articulum. Recentiores editores librorum scripturam iure restituerunt. Scilicet subiectum hoc loco communem notionem picturae designat: Malerei, non die Malerei; contra praedicatum significat certam quandam artem, quae tanquam nota ponitur. Articulus praedicato additus habet vim quandam *δεικτικήν*. Verte: Ist Malerei jene Kunst, durch welche die sichtbaren Gegenstände dargestellt werden? Socrates enim certam quandam artem in mente habet, qualem sequentibus verbis describit. V. nos in Gr. T. II. §. 49[1]. Omissi ad subiectum articuli exempla multa leguntur: infra IV, 5, 7. 6, 4. 7. Plura dedit Bornemannus ad Apolog. §. 1. p. 33. De collocatione verborum *ἡ εἰκασία τῶν ὁρωμένων* v. ad II, 1, 19.

§. 2. *ὅλα τὰ σώματα*] corpora, quae fingitis (*τὰ σ.*), in omnibus suis partibus.

§. 3. *Τί γάρ;*] V. ad II, 6, 2.

τὸ πιθανώτατον] Vim superlativi eleganter expressit Weiskius vertens: Malt ihr auch das Ideal des einnehmenden, anmuthsvollen, [adde Liebe erregenden], Sehnsucht erweckenden, liebreizenden Charakters der Seele? Schneiderus *τὸ πιθανόν* interpretatur vultum, qui spectatoris oculos moratur et quasi invitat ad spectandum diutius, das Interessante. Quae explicatio minus placet. Aliam vim habet hoc verbum §. 7: *ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα ποιεῖς φαίνεσθαι*, ubi nostrum est: treu, sprechend. De verbo *ἦθος* animi affectionem desi-

ματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι; — Ποιοῦμεν γάρ, ἔφη, οὕτως. — Τί γάρ; ἔφη, τὸ πιθανώτατόν τε καὶ ἥδιστον καὶ φιλικώτατον καὶ ποθεινότατον καὶ ἐρασμιώτατον ἀπομιμεῖσθε τῆς ψυχῆς ἦθος; ἢ οὐδὲ μιμητόν ἐστι τοῦτο; — Πῶς γὰρ ἄν, ἔφη, μιμητὸν εἴη, ὦ Σώκρατες, ὃ μήτε συμμετρίαν μήτε χρῶμα μήτε ὧν σὺ εἶπας ἄρτι μηδὲν ἔχει μηδὲ ὅλως ὁρατόν ἐστιν; — 3
Ἆρ' οὖν, ἔφη, γίγνεται ἐν ἀνθρώπῳ τό τε φιλοφρόνως καὶ τὸ ἐχθρῶς βλέπειν πρός τινας; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. — Οὐκοῦν τοῦτό γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὄμ- 4

baei codd. A. B. *εἶδος*. Male. V. adn. — *μιμητόν*] Castal. *μιμητέον*.

§. 4. *τό τε φιλοφρ.*] V. adn. — *τὸ ἐχθρῶς*] *τό* om. Vat. 1. Flor. E. Par. D. L. — *τοῦτό γε*] Sic pro *τό γε* Voss. 1., nec dissentiunt Gailii codd. V. ad II, 2, 4.

gnante Bornemannus laudat Boettigerum in: Ideen der Archaeolog. der Malerei. p. 266 sq. et Fr. Iacobsium ad Philostrat. Imag. p. 592. Adde C. Odofr. Müllerum in: Handb. d. Archaeol. p. 137., ubi Plinius XXXV, 36, 19. affertur: (Aristides) primum animum pinxit et sensus hominum expressit, quae vocant Graeci *ἤθη*.

συμμετρίαν] Plin. XXXV, 10: (Parrhasius) *symmetriam* picturae dedit, primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus etc. V. Cobetum in Prosop. Xen. p. 50 sq. Probe autem tenendum est Parrhasium tum, quum Socrates hunc sermonem cum eo institueret, adolescentulum fuisse et post Socratis demum mortem (Ol. 95, 1.) magni artificis nomen consecutum esse.

ὧν σὺ εἶπας] Scil. *τῶν κοίλων κτλ.* §. 1.

§. 4. *Ἆρ' οὖν*] V. ad II, 6, 1. *γίγνεται ἐν ἀνθρώπῳ τό τε φιλοφρόνως — βλέπειν*] Sic legit Stobaeus pro *γ. ἐν ἀνθρ. πώποτε φιλοφρόνως*. Stephanus coniecit *πώποτε τὸ φιλοφρ.*, et Anglus quidam *ἐν ἀνθρώπῳ τῷ τό τε φιλ.* Castalio habet *τό ποτε φιλ.*: quod sane habet quo sese commendet, quanquam non est obscurum, quomodo e scriptura *ἀνθρώπῳ τό τε φιλ.* nasci potuerit *ἀνθρώπῳ πώποτε φιλ.* Ceterum non recte haesitavit Sauppius in praepositione *ἐν* et in articulo *τό*, dicens alias solere et articulum et praepositionem *ἐν* abesse in hac locutione eadem vel simili sententia, ut Cyrop. VI, 3, 11: *λαβεῖν μοι γένοιτο αὐτόν.* VIII, 1, 15. 2, 2. Nam ut hi loci praepositionem non ferunt, ita ille quem nunc tractamus locus necessario requirit; *γίγνεται* enim non, ut in illis locis, significat evenit, obtingit alicui, sed reperitur, conspicitur, locum habet in aliquo. Articulus autem *τό* addi potest verbo *γίγνεσθαι*, sive illam sive hanc habet significationem. Cf. Demosth. de Coron. p. 287, 177: *ἵνα τοῖς ἐν Θήβαις φρονοῦσι τὰ ὑμέτερα ἐξ ἴσου γένηται*

μασιν; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοι δοκοῦσιν ἔχειν τὰ πρόςωπα οἵ τε φροντίζοντες καὶ οἱ μή; — Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς φαιδροί, ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς σκυθρωποὶ γίγνονται. — Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ταῦτα δυνατὸν ἀπεικάζειν; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μεγαλοπρεπές τε καὶ ἐλευθέριον καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελεύθερον καὶ τὸ σωφρονητικόν τε καὶ φρόνιμον καὶ τὸ ὑβριστικόν τε καὶ ἀπειρόκαλον καὶ διὰ τοῦ προςώπου καὶ διὰ τῶν σχημάτων καὶ ἑστώτων καὶ κινουμένων ἀνθρώπων διαφαίνει. — Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ ταῦτα μιμητά; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Πότερον οὖν, ἔφη, νομίζεις ἥδιον ὁρᾶν τοὺς ἀνθρώπους, δι' ὧν τὰ καλά τε κἀγαθὰ καὶ ἀγαπητὰ ἤθη φαίνεται, ἢ δι' ὧν τὰ

§. 5. *σωφρονητικόν — διαφαίνει*] V. adn. — *μιμητά*] Sic Stob. pro vulg. *μιμήματα*.

§. 6. *Κλείτωνα*] Stob. *Κλίτωνα*. Coraes *Κλέωνα* malit, a Plin. XXXIV, 9, 27. commemoratum. Supra I, 4, 3. iuxta Par-

τὸ παῤῥησιάζεσθαι περὶ τῶν δικαίων.

ὁμοίως] Iungendum cum *ἔχειν*, pariter sese habere; sed monendum est ad vocabuli vim intendendam et efferendam Graecos solere ei subiicere unum vel plura vocabula, in quibus nulla vis posita est. V. nos in Gr. T. II. §. 865, 5.

§. 5. *σωφρονητικόν*] Haec est scriptura omnium librorum et editorum et scriptorum; sed Stobaei cod. Par. A. repraesentat *σωφρονικόν*, ut supra I, 3, 9: *σωφρονικῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν θρασέων*. Schneiderus *σωφρονητικός* non habitum aliquem animi, sed potius actum significare putat, ut dicatur *φιλοφρονητικὴ προςφώνησις*. Hac de causa et quod adiectivum *σωφρονητικός* hoc uno in loco legitur, alteram scripturam praeferendam existimat. Lobeck. ad Phrynich. p. 520: „Haec adiectiva [ut *οἰκοδομικός* et *οἰκοδομητικός*, *ὀψοποιικός* et *ὀψοποιητικός*, *ὁδηγικός* et *ὁδηγητικός*, alia] partim ex nominibus progerminant partim verbis subtexuntur, adeo tenui significationis discrimine, ut librarii susque deque aberrent." Stallbaumius ad Platon. de Rep. I. p. 346. D. scripturam *οἰκοδομική* et ad Gorg. p. 463. B. scripturam *ὀψοποιική* e libris plurimis et optimis dedit. Etiam Sauppius recepit h. l. *σωφρονικόν*. Equidem a vulgata recedere nolui, praesertim quum codici Stobaei, qui *σωφρονικόν* praebet, hoc quidem loco non multum auctoritatis tribuendum videatur, quia verba antecedentia *καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελεύθερον* prorsus omisit. Significationis autem discrimen tam tenue est, ut vix appareat: quod vel ex eo existimari potest, quod multa sunt huius generis adiectiva, quae unam tantum habent formam, ut *φιλοφρονητικός* (non

αἰσχρά τε καὶ πονηρὰ καὶ μισητά; — Πολὺ νὴ Δί',
ἔφη, διαφέρει, ὦ Σώκρατες.
Πρὸς δὲ Κλείτωνα τὸν ἀνδριαντοποιὸν εἰςελθών 6
ποτε καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ· Ὅτι μέν, ἔφη, ὦ Κλεί-
των, ἀλλοίους ποιεῖς δρομεῖς τε καὶ παλαιστὰς καὶ
πύκτας καὶ παγκρατιαστάς, ὁρῶ τε καὶ οἶδα· ὃ δὲ
μάλιστα ψυχαγωγεῖ διὰ τῆς ὄψεως τοὺς ἀνθρώπους,
τὸ ζωτικὸν φαίνεσθαι, πῶς τοῦτο ἐνεργάζῃ τοῖς ἀν-
δριᾶσιν; Ἐπεὶ δὲ ἀπορῶν ὁ Κλείτων οὐ ταχὺ ἀπε- 7
κρίνατο· Ἆρ', ἔφη, τοῖς τῶν ζώντων εἴδεσιν ἀπει-
κάζων τὸ ἔργον ζωτικωτέρους ποιεῖς φαίνεσθαι τοὺς
ἀνδριάντας; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Οὐκοῦν τά
τε ὑπὸ τῶν σχημάτων κατασπώμενα καὶ τὰ ἀνασπώ-
μενα ἐν τοῖς σώμασι καὶ τὰ συμπιεζόμενα καὶ τὰ
διελκόμενα, καὶ τὰ ἐντεινόμενα καὶ τὰ ἀνιέμενα ἀπει-

rhasium pictorem Polycletus pariter fama celebratus nominatur. Schneid. requirit etiam h. l. clarum artificis nomen. — *ἀλλοίους*] Orellius coniecit *λαΐνους*, lapideos; Hdrf. *καλλίους ἢ οἱ ἄλλοι;* Dind. *καλοὶ οὕς*. V. adn.

φιλοφρονικός).

διαφαίνει] Sic cum Stobaeo, K. M. et Bessarione Stephan. pro vulg. *διαφέρει*. Paulo post legitur *φαίνεται*. Sic saepe apud Xen. *ἡμέρα, ἕως, ἔαρ ὑπέφαινε* legitur. V. nos ad Anab. III, 2, 1.

τὰ καλὰ — ἤθη] Schneidero Socrates videtur Parrhasio suadere voluisse, ut hominum mores honestos pulchrosque et amabiles, quam malos, turpes et odiosos penicillo reddere mallet.

§. 6. *Κλείτωνα*] Alias huius artificis nulla mentio fit.

ἀλλοίους] Schneidero videtur hoc vocabulum per se diversam statuarum figuram et formam significare, comp. infra IV, 8, 2: *οὐδὲν ἀλλοιότερον διαβιοὺς ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον*, ita quidem, ut facile cursor a pugile cett. discerni possit. Etiam sequentia cum hac explicatione optime conciliari possunt. Utitur enim Socrates gradatione quadam. Primum enim dicit statuas pugilum, cursorum cett. ita diversas esse debere, ut cursor cum pugile cett. permutari non possit; deinde, quod maius est, etiam diversa *σχήματα*, i. e. positiones et motiones, omnino diversus habitus cursorum, pugilum cett. arte exprimenda sunt; denique, in quo artis fastigium positum est, etiam *πάθη τῶν ποιούντων τι σωμάτων* effingenda sunt. Bornemannus hunc in modum accipit: diversi generis facis et cursores et luctatores etc., alterum videlicet certantem, alterum victorem. Athleta alius humi prostratus est, alius vires colligit, alius triumphat. Ceterum cf. Var. Scr.

§. 7. *τά τε ὑπὸ τῶν σχημάτων κατασπώμενα κτλ.*] quae per corporis positiones et motiones universumque habitum in singulis corporis partibus deorsum et sursum trahuntur.

κάζων ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα
8 ποιεῖς φαίνεσθαι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Τὸ δὲ καὶ τὰ πάθη τῶν ποιούντων τι σωμάτων ἀπομιμεῖσθαι οὐ ποιεῖ τινα τέρψιν τοῖς θεωμένοις; — Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀπειλητικὰ τὰ ὄμματα ἀπεικαστέον, τῶν δὲ νενικηκότων εὐφραινομένων ἡ ὄψις μιμητέα; — Σφόδρα γ', ἔφη. — Δεῖ ἄρα, ἔφη, τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῷ εἴδει προσεικάζειν.
9 Πρὸς δὲ Πιστίαν τὸν θωρακοποιὸν εἰσελθὼν ἐπιδείξαντος αὐτοῦ τῷ Σωκράτει θώρακας εὖ εἰργασμένους· Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, καλόν γε, ὦ Πιστία, τὸ

§. 8. εὐφραινομένων ἡ ὄψις] Valck. coniecit ἐξ εὐφρ.: nonne vultus eorum, qui vicerunt, ita informandus est, ut imitatio a vultu gaudentium ducatur? Weisk. εὐφραινομένη; Hdrf. ὡς εὐφραινομένων. Articulus ἡ ante ὄψις accessit e Stobaeo.

§. 8. Εἰκὸς γοῦν] V. ad I, 4, 8.

τὰ ὄμματα ἀπεικαστέον — ἡ ὄψις μιμητέα] Observandum est impersonalem et personalem structuram h. l. esse coniunctam. Quod autem non dixit εὐφραινομένη ἡ ὄψις, eius rei causa in eo quaerenda videtur, quod verbum εὐφραίνεσθαι non recte tribuitur τῇ ὄψει, sed ipsi personae; contra recte dicitur φαιδρὰ ἡ ὄψις. Utrumque autem, et adiectivum ἀπειλητικά et participium εὐφραινομένων, non attributive, sed praedicative, accipiendum est, ut apparet e collocatione articuli. V. ad I, 4, 13.

§. 9. Πιστίαν] „Idem videtur esse, qui apud Athenaeum IV, 20. Πίστων vocatur.“ STURZIUS.

εἰργασμένους] Passive dictum, ut Oecon. 19, 8: τῆς γῆς τῆς εἰργασμένης. V. Gr. T. II. §. 403, 4, a. (Gr. schol. §. 252.)

Νὴ τὴν Ἥραν] V. ad I, 5, 5.

καλόν γε — τὸ εὕρημα τῷ τὰ μὲν κτλ.] H. e. quod tu invenisti, pulchrum est eo, quod cett. Haec est scriptura omnium fere librorum et editorum et scriptorum, quam, ab editoribus desertam, reponendam putavi, et quia grammaticae rationi non adversatur, et quia credibile non est eam ut difficiliorem a librariis in locum facilioris, quam unus Vossianus 1. exhibet, τὸ τὰ μὲν κτλ., mutatam esse. Nec Bornemannus improbat illam scripturam, quam interpretatur per διὰ τὸ σκεπάζειν, comp. Platon. Gorg. p. 490. C. τῷ μὲν ἄρχειν, eo quod princeps est: ubi Stallbaumius laudat Astium ad Polit. p. 392. Ernestius verba τοῦ ἀνθρώπου suspecta habet, quia incommodo loco posita sint; sed acute contra monet Bornemannus, quum τὰ μὲν δεόμενα σκέπης unam efficiant notionem, commodiorem vix excogitari posse collocationem, comp. Fritzschio Quaest. Lucian. p. 110 sq.

§. 10. Ἀτάρ, ἔφη] De repetito ἔφη v. ad II, 4, 1.

εὕρημα τῷ τὰ μὲν δεόμενα σκέπης τοῦ ἀνθρώπου
σκεπάζειν τὸν θώρακα, ταῖς δὲ χερσὶ μὴ κωλύειν χρῆ-
σθαι. Ἀτάρ, ἔφη, λέξον μοι, ὦ Πιστία, διὰ τί οὔτε 10
ἰσχυροτέρους οὔτε πολυτελεστέρους τῶν ἄλλων ποιῶν
τοὺς θώρακας πλείονος πωλεῖς; — Ὅτι, ἔφη, ὦ Σώ-
κρατες, εὐρυθμοτέρους ποιῶ. — Τὸν δὲ ῥυθμόν,
ἔφη, πότερα μέτρῳ ἢ σταθμῷ ἐπιδεικνύων πλείονος
τιμᾷ; οὐ γὰρ δὴ ἴσους γε πάντας οὐδὲ ὁμοίους οἶ-
μαί σε ποιεῖν, εἴγε ἁρμόττοντας ποιεῖς. — Ἀλλὰ νὴ
Δί', ἔφη, ποιῶ· οὐδὲν γὰρ ὄφελός ἐστι θώρακος ἄνευ
τούτου. — Οὐκοῦν, ἔφη, σώματά γε ἀνθρώπων τὰ 11
μὲν εὔρυθμά ἐστι, τὰ δὲ ἄρρυθμα; — Πάνυ μὲν

§. 9. τῷ τὰ μὲν] V. adn.
§. 10. πλείονος] omitt. ABCH; D. L. et G. sec. m. πλείστου. — Τὸν δὲ ῥυθμόν] Sic D. Vulgo sine δέ. — τιμᾷ] V. adn.

οὔτε πολυτελεστέρους] „neque e pretiosiore materia, ut auro, et variegatos. V. §. 14." ERNESTIUS.

Τὸν δὲ] V. ad I, 3, 13.

ῥυθμόν] Ῥυθμὸς τοῦ θώρακος est illa concinnitas, qua omnes eius partes inter se congruunt (Proportion).

μέτρῳ ἢ σταθμῷ ἐπιδεικνύων] „Non vult Socrates docere, quid sit rhythmus aut quot modis dicatur, sed potius artificem ad accuratius noscendam virtutem eam, qua praestabant loricae eius, invitare et ducere quaestiunculis variis voluit. Nunc igitur quaerit e Pistia, si maius loricis suis statuat pretium propterea, quod sint alienis εὐρυθμότεραι, quomodo emptoribus eius virtutis fidem faciat quove argumento, num pondere an mensura, ῥυθμὸν eum cupidis demonstret. Quare pro ἐπιδεικνύων scribendum censeo ἀποδεικνύων." SCHNEIDERUS. Recte sententiam loci examinavit V. D., sed, cur ἀποδεικνύων legere malit, equidem intelligere non possum. Nam ἀποδεικνύναι simpliciter est ostendere, ἐπιδεικνύναι autem est ita ostendere, ut alter rem, quae ostenditur, accurate inquirat et examinet: quod cum huius loci sententia optime congruit. V. ad II, 1, 21.

ἴσους — ὁμοίους] Ἴσος significat perfectam omnium partium aequalitatem, ὅμοιος similitudinem Hellen. VII, 1, 33: ὡς τῆς πολιτείας ἐσομένης ἐν τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις. 1, 1: ὡς δέοι ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν εἶναι. Ibid. §. 13. et 45. Thuc. IV, 105. V, 27. Etiam inverso ordine ὅμοιος καὶ ἴσος Herod. VI, 52, 3. V. I. Theod. Voemelium in Synonym. Wörterb. p. 13. et Lobeckium in Paralip. Gramm. Gr. p. 61 sq.

ποιῶ] Scil. ἁρμόττοντας. De integro affirmat se loricas facere congruentes, quia Socrates verbis εἴγε ἁρμόττοντας ποιεῖς de rei veritate dubitare videbatur.

§. 11. σώματα — τὰ μὲν — τὰ δὲ] V. ad II, 1, 4.

οὖν, ἔφη. — Πῶς οὖν, ἔφη, τῷ ἀῤῥύθμῳ σώματι
ἁρμόττοντα τὸν θώρακα εὔρυθμον ποιεῖς; — Ὥςπερ
καὶ ἁρμόττοντα, ἔφη· ὁ ἁρμόττων γάρ ἐστιν εὔρυ-
12 θμος. — Δοκεῖς μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ εὔρυθμον
οὐ καθ' ἑαυτὸ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χρώμενον, ὥς-
περ ἂν εἰ φαίης ἀσπίδα, ᾧ ἂν ἁρμόττῃ, τούτῳ εὔ-
ρυθμον εἶναι, καὶ χλαμύδα καὶ τἆλλα ὡςαύτως ἔοι-
13 κεν ἔχειν τῷ σῷ λόγῳ. Ἴσως δὲ καὶ ἄλλο τι οὐ μι-
κρὸν ἀγαθὸν τῷ ἁρμόττειν πρόςεστι. - Δίδαξον, ἔφη,
ὦ Σώκρατες, εἴ τι ἔχεις. — Ἧττον, ἔφη, τῷ βάρει
πιέζουσιν οἱ ἁρμόττοντες τῶν ἀναρμόστων τὸν αὐτὸν
σταθμὸν ἔχοντες· οἱ μὲν γὰρ ἀνάρμοστοι ἢ ὅλοι ἐκ
τῶν ὤμων κρεμάμενοι ἢ καὶ ἄλλο τι τοῦ σώματος
σφόδρα πιέζοντες δύςφοροι καὶ χαλεποὶ γίγνονται, οἱ

§. 12. ᾧ ἂν] V. adn.
§. 15. τοὺς μὴ λυποῦντας] Iunt. BCD. ἀλλὰ μὴ τ. λ.: quod ab h. l. alienum. V. ad III, 9, 6. — Αὐτός — λέγεις]

Ὥςπερ καὶ ἁρμόττοντα] H. e. ὥςπερ καὶ ἁρμόττοντα ποιῶ τὸν θώρακα, οὕτω καὶ εὔρυθμον ποιῶ αὐτόν, h. e. quum dico me facere loricas εὐρύθμους, dico me facere loricas ἁρμοττούσας. Nam quae lorica ἁρμόττουσα est, eam dico εὔρυθμον. Quare etiam τῷ ἀῤῥύθμῳ σώματι facere possum loricam εὔρυθμον, i. e. ἁρμόττουσαν. De particula καὶ v. ad I, 1, 6.

§. 12. ὥςπερ ἂν εἰ φαίης] H. e. ὥςπερ ἂν φαίης, εἰ φαίης. Sic saepe ὥςπερ ἂν εἰ ita ponitur, ut ad ὥςπερ ἂν vel ex antecedentibus vel ex sequentibus verbum supplendum sit. V. nos in Gr. T. II. §. 456.

ᾧ ἂν] Omnes codd. exhibent ᾧ ἐάν, ut ἐάν pro ἄν dictum sit. At illud ἐάν pro ἄν dictum recte abiudicatur ab Atticis scriptoribus. Nam ubicunque ἐάν sic usurpatum reperitur, scriptura corrupta est, ut Anab. I. 3, 6. „In contrariam partem quos ex Athenaeo, ex Lysia et Demosthene congessit locos Iacobsius Additam. ad Athen. p. 88. Achill. Tat. p. 831 sq. et Lect. Stob. p. 45., omnes partim a Guil. Dindorfio partim a Bekkero correctos video. V. ad Conviv. p. 221. II, 1, 17. IV, 2, 29. Bremi ad Aeschin. Or. de fals. leg. p. 139. Guil. Dindorf. Praefat. ad Demosth. p. X. et Frotscher. ad Xen. Hieron. I, 14.“ BORN. Adde Hermannum ad Viger. p. 835. et Bremium ad Lys. c. Agor. p. 140, 6. in ed. Goth.

τῷ σῷ λόγῳ] secundum verba tua.

§. 13. εἴ τι ἔχεις] V. ad I, 6, 13.

τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἔχοντες] licet idem pondus habeant.

διειλημμένοι τὸ βάρος] partiti onus in plures partes, quarum una a claviculis et summis humeris, altera ab humeris, tertia a pectore, quarta a tergo, quinta a ventre gestatur. Sen-

δὲ ἁρμόττοντες διειλημμένοι τὸ βάρος τὸ μὲν ὑπὸ τῶν
κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ὤμων, τὸ δὲ
ὑπὸ τοῦ στήθους, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ νώτου, τὸ δὲ ὑπὸ
τῆς γαστρὸς ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματι, ἀλλὰ προσθή-
ματι ἐοίκασιν. — Εἴρηκας, ἔφη, αὐτό, δι' ὅπερ 14
ἔγωγε τὰ ἐμὰ ἔργα πλείστου ἄξια νομίζω εἶναι· ἔνιοι
μέντοι τοὺς ποικίλους καὶ τοὺς ἐπιχρύσους θώρακας
μᾶλλον ὠνοῦνται. — Ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγε διὰ ταῦτα
μὴ ἁρμόττοντας ὠνοῦνται, κακὸν ἔμοιγε δοκοῦσι ποι-
κίλον τε καὶ ἐπίχρυσον ὠνεῖσθαι. Ἀτάρ, ἔφη, τοῦ σώ- 15
ματος μὴ μένοντος, ἀλλὰ τοτὲ μὲν κυρτουμένου, τοτὲ
δὲ ὀρθουμένου, πῶς ἂν ἀκριβεῖς θώρακες ἁρμόττοιεν;
— Οὐδαμῶς, ἔφη. — Λέγεις, ἔφη, ἁρμόττειν οὐ
τοὺς ἀκριβεῖς, ἀλλὰ τοὺς μὴ λυποῦντας ἐν τῇ χρείᾳ.

Ern. coniecit *αὐτό;* ed. Par. *αὐτὸς — λέγω.* Born. coniecit *Αὐτό, ἔφη, τοῦτ' ὃ λέγεις.* Non ineleganter. — *καὶ πάνυ*] V. adn.

tentia est haec: Lorica *ἁρμόττουσα* pondus per singulas corporis partes, quas tegit, distributum habet. Cf. locum a Sauppio allatum de re equ. XII, 1: *τὸν μὲν καλῶς ἁρμόζοντα ὅλον φέρει τὸ σῶμα, τὸν δὲ ἄγαν χαλαρὸν οἱ ὦμοι μόνοι φέρουσιν, ὅ γε μὴν λίαν στενὸς δεσμός, οὐχ ὅπλον ἐστίν.* Praepositio *ὑπό* posita est, quia passiva notio *φερόμενον* mente supplenda est. Cf. ad II, 1, 34.

προσθήματι] appendici. Schneiderus comparat Eurip. Electr. 192: *καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆσαι πολύπηνά τε φάρεα δῦναι, χρύσεά τε χάρισιν προσθήματ' ἀγλαΐας.* Franc. Portus recte interpretatur: non oneri, quod portetur, sed rei, quae sit apposita et agglutinata. Scilicet pondus dicitur ita distributum per singulas corporis partes, ut non premat corpus, sed tanquam corporis additamentum cum ipso corpore arte cohaereat. Quod Weiskius suspicatur *προσθήματι* in *ἐσθήματι* mutandum aut *πρόσθημα* pallii genus intelligendum, id nihili est.

§. 14. *αὐτό, δι' ὅπερ*] *Αὐτός* saepius dicitur de eo, de quo cummaxime agitur, ut vices sustineat pronominum *αὐτὸς οὗτος*, de quibus v. infra ad III, 12, 2. V. nos in Gr. T. II. §. 630. not. 5. Adde Ios. Strangium in Lips. Diar. lit. ed. Seebod. T. III. Supplem. Fasc. III p. 442.

διὰ ταῦτα] *διὰ τὸ ποικίλους καὶ ἐπιχρύσους εἶναι.*

§. 15. *τοῦ σώματος μὴ μένοντος*] corpore in eodem statu non permanente.

τοτὲ μὲν — τοτὲ δέ] Reizius ad Viger. p. 445. in Sympos. VIII, 5. *τοτὲ μὲν — τοτὲ δέ* male legi statuit, scribendum existimans, ut videtur, *ποτὲ μὲν — ποτὲ δέ.* At sexcentis locis

— *Αὐτός, ἔφη, τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ πάνυ ὀρθῶς ἀποδέχῃ.*

CAPUT XI.

ARGUMENTUM.

Cum Theodota, venustissima meretrice, quae amatorum liberalitate et munificentia in splendidissima et lautissima vitae conditione constituta vivebat, Socrates sermonem instituit de amicorum pretio et de amicorum conciliandorum conservandorumque ratione. Multa ilocalariter cum illa confabulatus gravem esse dicit artem amicorum venandorum dignamque, in qua homines omnem curam operamque collocent (§. 1—9). Veram autem et stabilem amicitiam non sola corporis venustate neque amoris artibus parari, sed accedere oportere animi benevolentiam (§. 9 — 12); in amoris autem gratificationibus summum adhibendum esse modum, ne satietas et taedium creetur (§. 13—14).

Sermonem concludit miro quodam lepore, ridiculis seria admiscens (§. 14—18).

---

1 *Γυναικὸς δέ ποτε οὔσης ἐν τῇ πόλει καλῆς, ᾗ ὄνομα ἦν Θεοδότη, καὶ οἵας συνεῖναι τῷ πείθοντι, μνησθέντος αὐτῆς τῶν παρόντων τινὸς καὶ εἰπόντος,*

Cap. XI. §. 1. *οἵας*] Sic Ern. e. coniectura, quae postea confirmata est auctoritate Florentini E. Vulgo. *οἷα*, litera *s* a seq. *σ* absorpta.

particulae illae sine ulla scripturae varietate usurpatae reperiuntur. Infra IV, 2, 21. Plura collegit Sturzius in L. X. T. II. p. 322. Similiter I, 2, 20 (e poeta): *τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός.* Cf. Bornemannum ad Sympos. l. d. p. 188.

ἀκριβεῖς θώρακες] loricae corpori accurate adaptatae.

Αὐτὸς — τοῦτο λέγεις] Ipse dicis hoc, quod volo. Ceterum cf. Var. Scr.

καὶ πάνυ ὀρθῶς] Sic D. L. et ex parte G., in quo *πάνυ* supra versum scriptum est. Vulgo *καὶ τὰ νῦν ὀρθῶς.* Ipse, inquit Bornemannus, utraque concinnata scriptura *καὶ τὰ νῦν πάνυ ὀρθῶς* recepissem, nisi *τὰ νῦν* et *ταννῦν* Xenophontium esse et olim dubitassem in Diss. de gemina Cyrop. et Max. Tyr. recens. p. 25. et ad Cyrop. VI, 3, 17. Ex aliis scriptoribus exempla collegerunt ad Gregor. Cor. p. 120 sq. — *ἀποδέχῃ*, accipis, intelligis.

ὅτι κρεῖττον εἴη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ ζωγρώφους φήσαντος εἰςιέναι πρὸς αὐτὴν ἀπεικασομένους, οἷς ἐκείνην ἐπιδεικνύειν ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι· Ἰτέον ἂν εἴη θεασομένους, ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ δὴ ἀκούσασί γε τὸ λόγου κρεῖττον ἔστι καταμαθεῖν. Καὶ ὁ διηγησάμενος· Οὐκ ἂν φθάνοιτ', ἔφη, ἀκολουθοῦντες. Οὕτω μὲν δὴ πορευθέντες πρὸς 2
τὴν Θεοδότην καὶ καταλαβόντες ζωγράφῳ τινὶ παρεστηκυῖαν ἐθεάσαντο· παυσαμένου δὲ τοῦ ζωγρά-

τὸ λόγου κρεῖττον] Sic Florent. ABCE., libri Vaticani (in quibus est *ἀκούσας ἥγετο τὸ λόγου κρ.*) et. Par. D. (in quo est *ἤ γε τὸ λόγου κρ.*). Vulgo *τοῦ λόγου κρ.*

Cap. XI. §. 1. *Θεοδότη*] Elegantissime de Theodota disputat Cobetus in Prosop. Xenoph. p. 83 sq. Amica erat Alcibiadis, quem in Phrygia interfectum veste sua contectum cremavisse fertur, uti Athenaeus XIII. p. 574, E. memoriae prodidit, quanquam Plutarch. Alcib. c. 39. id de Timandra retulit. De nominativo post *ὄνομα εἶναι* usurpato v. nos in Gr. T. II. §. 506, not. 1. (Gr. schol. §. 266, not. 1.)

οἵας συνεῖναι τῷ πείθοντι] H. e. *τοιαύτης οὔσης, ὥστε συνεῖναι τῷ πείθοντι*, quum ea esset, quae consuesceret, h. e. quum ea consuescere soleret cum eo, qui eius amorem sibi vel verbis vel pecunia conciliare studebat. V. ad I, 4, 6.

κρεῖττον — λόγου] V. ad I, 6, 11.

ἀπεικασομένους] Medium significat: deformaturos in usum suum. Deformabant enim pictores hanc mulierem, ut in fingendis aliis formis eius formam tanquam muliebris venustatis exemplar sibi proponerent.

οἷς ἐκείνην ἐπιδεικνύειν ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι] pro: *καὶ τούτοις ἐκείνην ἐπιδεικνύειν*. V. ad I, 1, 8. Genitivus *ἑαυτῆς* pendet a seq. *ὅσα* V. ad I, 2, 64. Ad *καλῶς ἔχοι* (i. e. honestum esset) ex antecedentibus *ἐπιδεικνύειν* supplendum est. V. ad II, 1, 32. De v. *ἐπιδεικνύειν* v. ad II, 1, 21.

Ἰτέον ἂν εἴη θεασομένους] De oratione *ἀσυνδέτῳ* v. ad II, 3, 19. Accusativus pendet a notione *δεῖ*, quae latet in adiectivis verbalibus in *τέον*: *ἰέναι ἂν δέοι* (*ἡμᾶς*) *θεασομένους*: quae structura non infrequens est apud Atticos scriptores. §. 2: *ταύτην ἡμῖν χάριν ἑκτέον*, (paulo ante: *ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεοδότῃ χάριν ἔχειν — ἢ ταύτην ἡμῖν*). V. Matthiae. Gr. T. II. §. 447, 4. Buttm. §. 134, not 4. Rost. §. 97, 6. not. 1. Kühner. T. II. §. 587. not. 4. (Gr. schol. §. 284, not. 7.)

οὐ γὰρ δὴ] V. ad II, 4, 1.

Οὐκ ἂν φθάνοιτ' — ἀκολουθοῦντες] V. ad II, 3, 11.

§. 2. *καταλαβόντες — παρεστηκυῖαν*] deprehendentes eam pictori ad deformandum adstantem.

παυσαμένου δὲ τοῦ ζωγράφου] E v. *ζωγράφου* eliciendum est *γράψαντος*: *ἐπεὶ δὲ ὁ ζωγράφος ἐπαύσατο γράψας.*

φου· Ὦ ἄνδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, πότερον ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεοδότῃ χάριν ἔχειν, ὅτι ἡμῖν τὸ κάλλος ἑαυτῆς ἐπέδειξεν, ἢ ταύτην ἡμῖν, ὅτι ἐθεασάμεθα; ἆρ' εἰ μὲν ταύτῃ ὠφελιμωτέρα ἐστὶν ἡ ἐπίδειξις, ταύτην ἡμῖν χάριν ἑκτέον, εἰ δέ ἡμῖν ἡ θέα, ἡμᾶς ταύ-
3 τῃ; Εἰπόντος δέ τινος, ὅτι δίκαια λέγοι· Οὐκοῦν, ἔφη, αὕτη μὲν ἤδη τε τὸν παρ' ἡμῶν ἔπαινον κερδαίνει καί, ἐπειδὰν εἰς πλείους διαγγείλωμεν, πλείω ὠφελήσεται, ἡμεῖς δὲ ἤδη τε ὧν ἐθεασάμεθα ἐπιθυμοῦμεν ἅψασθαι καὶ ἄπιμεν ὑποκνιζόμενοι καὶ ἀπελθόντες ποθήσομεν· ἐκ δὲ τούτων εἰκὸς ἡμᾶς μὲν θεραπεύειν, ταύτην δὲ θεραπεύεσθαι. Καὶ ἡ Θεοδότη· Νὴ Δί', ἔφη, εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει,
4 ἐμὲ ἂν δέοι ὑμῖν τῆς θέας χάριν ἔχ ν. Ἐκ δὲ τού-

§. 3. *ὠφελήσεται*] Sic Iunt. Ald. Al CHL. G. *ὠφελήσηται*. Voss. 1. K. et Steph. *ὠφεληθέσαι*. V. ad I, 1, 8. *ἀνιάσεται — στερήσεται*.

ἆρ'] V. ad II, 6, 1.

§. 3. *πλείω ὠφελήσεται*] plus utilitatis capiet. V. ad I, 1. 8. et 2, 61 extr.

ἐκ δὲ τούτων — θεραπεύεσθαι] Eleganter haec Weiskius sic reddidit: Die natürliche Folge ist, wir werden ihre Verehrer, und sie unsere Gebieterin.

εἰ — ἔχει, — ἂν δέοι] V. ad II, 2, 3.

§. 4. *θεραπείᾳ*] Herbstius hoc vocabulum accipit de famulitio ancillisque. Quae explicatio absona plane est, praesertim quum subsequatur *θεραπαίνας πολλάς*. Rectius Bornemannus et Sauppius cum Finckhio intelligunt de ornatu muliebri, ut Plat. Phaedon. p. 64. D. Graeco vocabulo respondet Latinum: cultus. Hunc locum attigit Becker. Charikl. T. I. p. 121., qui de universa re meretricia docte et eleganter exposuit.

οὐ τῇ τυχούσῃ] V. ad I, 1, 14.

εὐειδεῖς] Lexic. Seguer. p. 92: *Εὐειδής· οὕτω φασὶν ἀδόκιμον εἶναι τὸ ὄνομα· ἀλλ' ὁ καλὸς Ξενοφῶν Ἀπομνημονευμάτων τρίτῳ, Ἡρόδοτος πρώτῳ δὶς καὶ τρίς, καὶ ἀπειράκις οἱ κωμικοί.*

Ἀλλ' ἄρα] At fortasse, cum admiratione quadam dictum. Hieron. I, 13: *εἴποις οὖν ἂν ἴσως σύ· Ἀλλ' ἄρα ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ οἴκοι μένουσι.* Plat. Protag. p. 312. A. Euthydem. p. 290. E. Apolog. p. 25. A., ubi v. Stallbaumium. Sic supra III, 3, 2. legendum videtur *Ἀλλ' ἄρα* pro vulgato *Ἀλλ' ἆρα*. Cf. infra IV, 2, 22. Ego puto in hac iunctura *ἄρα* habere vim conclusivam, ut haec fere insit sententia: si ager tibi non est, concludo certe tibi esse domum. Scilicet ex aliqua re, quae non est aliud quid esse concluditur. Imprimis hae particulae locum ha

*του ὁ Σωκράτης ὁρῶν αὐτήν τε πολυτελῶς κεκοσμη-
μένην καὶ μητέρα παροῦσαν αὐτῇ ἐν ἐσθῆτι καὶ θε-
ραπείᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ καὶ θεραπαίνας πολλὰς καὶ
εὐειδεῖς καὶ οὐδὲ ταύτας ἠμελημένως ἐχούσας καὶ
τοῖς ἄλλοις τὴν οἰκίαν ἀφθόνως κατεσκευασμένην·
Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Θεοδότη, ἔστι σοι ἀγρός; — Οὐκ
ἔμοιγ', ἔφη. — Ἀλλ' ἄρα οἰκία προσόδους ἔχουσα;
— Οὐδὲ οἰκία, ἔφη. — Ἀλλὰ μὴ χειροτέχναι τι-
νές; — Οὐδὲ χειροτέχναι, ἔφη. — Πόθεν οὖν,
ἔφη, τἀπιτήδεια ἔχεις; — Ἐάν τις, ἔφη, φίλος μοι
γενόμενος εὖ ποιεῖν ἐθέλῃ, οὗτός μοι βίος ἐστί. —
Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, ὦ Θεοδότη, καλόν γε τὸ κτῆ-* 5
*μα· καὶ πολλῷ κρεῖττον οἴων τε καὶ βοῶν καὶ αἰγῶν
φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι. Ἀτάρ, ἔφη, πότερον τῇ*

§. 4. *τἀπιτήδεια*] Sic Par. ADH. pro *τὰ ἐπ.*
§. 5. *οἴων*] Sic omnes libri praeter Iunt. et Ald., in quibent in dialogis, ubi alter alteri aliquid obiicit. Cf. nos in Gr. T. II. §. 757. b. Quae de particulis *ἀλλ' ἄρα* Hartungus Griech. Partik. T. I. p. 441. disputavit, obscura sunt.

οἰκία προσόδους ἔχουσα] Zeunius interpretatur *παρέχουσα προσόδους* (i. e. mercedem e locatione domus). At audiamus Hermannum ad Viger. p. 755. §. 184: „Sic *φθόνον ἔχειν*, facere invidiam: in his locutionibus omnibus *ἔχειν* retinet suam vim, sic ut notet coniunctum quid cum quo esse. Nam quod quis habet, id cum eo coniunctum est. Nullo enim modo fieri potest, ut *ἔχω* idem sit, quod *παρέχω*. V. quae dixi in Addendis ad Gregor. Cor. ed. Schaeferi p. 863.“ Sauppius comparat *ὄψιν ἔχειν* Anab. V, 9,9., *ὀργὴν ἔχειν* Demosth. Philipp. IV. p. 57 extr. V. Popponem ad Thucyd. Part. III. Vol. 2. p. 202 sq. et nos ad Xen. Anab. VI, 1, 9.

Ἀλλὰ μὴ χειροτέχναι τινές;] Aber doch nicht einige Handwerker? Cf. IV, 2, 10. V. ad I, 3, 11. — *χειροτέχναι* sunt servi opifices, quorum multitudine Athenis fere omnes divitiae constabant, uti docuit Schneiderus.

οὗτός μοι βίος ἐστί] De attractione v. ad I, 2, 42.

§. 5. *νὴ τὴν Ἥραν*] V. ad I, 5, 5. De particula *γέ* iurandi formulis subiici solita Herbstius ad Sympos. I, 15. p. 17. comparat Symp. II, 16. IV, 54. Adde infra IV, 2, 9., ubi duo codd. recte addunt *γέ*. 3, 3. Plat. Phaedr. p. 230. A: *Νὴ τὴν Ἥραν, καλή γε ἡ καταγωγή.* Bornemann. ad Cyrop. I, 6, 28. p. 129. ed. Lips.

κρεῖττον οἴων τε καὶ βοῶν καὶ αἰγῶν φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι] pro: *κρεῖττόν ἐστι φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι ἢ οἴων ἀγέλην.* V. ad III, 5, 4.

Ἀτάρ, ἔφη] De repetito *ἔφη* v. ad II, 4, 1.

τύχῃ ἐπιτρέπεις, ἐάν τίς σοι φίλος, ὥςπερ μυῖα, προς-
6 πτῆται, ἢ καὶ αὐτή τι μηχανᾷ; — Πῶς δ' ἄν
ἔφη, ἐγὼ τούτου μηχανὴν εὕροιμι; — Πολὺ νὴ
Δί', ἔφη, προςηκόντως μᾶλλον ἢ αἱ φάλαγγες· οἶσθα
γάρ, ὡς ἐκεῖναι θηρῶσι τὰ πρὸς τὸν βίον· ἀράχνια
γὰρ δήπου λεπτὰ ὑφηνάμεναι, ὅ τι ἂν ἐνταῦθα ἐμ-
7 πέσῃ, τούτῳ τροφῇ χρῶνται. — Καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη,
συμβουλεύεις ὑφήνασθαί τι θήρατρον; — Οὐ γὰρ
δὴ οὕτως γε ἀτεχνῶς οἴεσθαι χρὴ τὸ πλείστου ἄξιον
ἄγρευμα, φίλους, θηράσειν· οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ τὸ
μικροῦ ἄξιον, τοὺς λαγώς, θηρῶντες πολλὰ τεχνά-
8 ζουσιν; Ὅτι μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς νέμονται, κύνας
νυκτερευτικὰς πορισάμενοι ταύταις αὐτοὺς θηρῶσιν,
ὅτι δὲ μεθ' ἡμέραν ἀποδιδράσκουσιν, ἄλλας κτῶνται
κύνας, αἵτινες, ᾗ ἂν ἐκ τῆς νομῆς εἰς τὴν εὐνὴν
ἀπέλθωσι, τῇ ὀσμῇ αἰσθανόμεναι εὑρίσκουσιν αὐτούς,

bus *οἰῶν*. V. ad II, 7, 13.

§. 7. *Οὐ γὰρ δὴ* | Post haec verba Voss. 1. addit *ἔφη*: quod iure improbat Born., comp. II, 7, 5. III, 13, 4. V. Var.

ἐπιτρέπεις] V. ad III, 5, 12.

§. 6. *ἐνταῦθα ἐμπέσῃ*] §. 8. *εἰς ταῦτα ἐμπίπτοντες*. Adverbia *ἔνθα, ἐνθάδε, ἐνταῦθα* cum verbis et quietis et motionis consociantur. Anabas. II, 3, 19: *ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο*. Isocr. Panegyr. p. 46, 30: *ἐνταῦθα καταφυγεῖν ἔχομεν*. V. nos ad Anab. I. 10, 13. et in Gr. T. II. §. 571. not. 3.

τούτῳ τροφῇ χρῶνται] V. ad II, 1, 12. *δούλοις χρῆσθαι* et ad I, 2, 42. *πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν*.

§. 7. *Οὐ γὰρ δὴ*] V. ad I, 4, 9. et II, 4, 1.

ουτως γε ἀτεχνῶς] V. ad III, 6, 9. *οὕτως γε ἀπὸ στόματος*. Pro vulgato *ἀτεχνῶς* recentiores editores scripserunt *ἀτέχνως*. Utramque formam distinxerunt veteres grammatici sic: *Ἀτεχνῶς· περισπωμένως μὲν ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς, σαφῶς, ἁπλάστως· ἢ ἀσφαλῶς ἢ φανερῶς ἢ βεβαίως· παροξυτόνως δὲ ἀντὶ τοῦ ἀμελῶς, ἀμαθῶς καὶ ἄνευ τέχνης*, ut traditur in Lexx. Seguer. p. 459, 10., ab Herbstio allatis. Brevius Etym. M. p. 163: *Ἀτέχνως τὸ ἀμαθῶς ἀπὸ τοῦ ἄτεχνος· ἀτεχνῶς τὸ ἀληθῶς ἀπὸ τοῦ ἀτεχνής*. V. Viger. p. 3?8 sq. et Stallbaumium ad Plat. Gorg. p. 501. A. Verum quum *ἀτεχνῶς* idem sit, quod *ἁπλῶς*, nulla videtur esse causa, cur vulgatum *ἀτεχνῶς* mutetur: ohne Weiteres, schlechtweg, quocum optime convenit illud *οὕτως γε*.

θηράσειν] Futurum verbi *θηρᾶν* apud Atticos scriptores plerumque sonat *θηράσομαι*; at activa forma *θηράσων* legitur

ὅτι δὲ ποδώκεις εἰσίν, ὥςτε καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τρέ-
χοντες ἀποφεύγειν, ἄλλας αὖ κύνας ταχείας παρα-
σκευάζονται, ἵνα κατὰ πόδας ἁλίσκωνται, ὅτι δὲ καὶ
ταύτας αὐτῶν τινες ἀποφεύγουσι, δίκτυα ἱστᾶσιν εἰς
τὰς ἀτραπούς, ᾗ φεύγουσιν, ἵν' εἰς ταῦτα ἐμπίπτον-
τες συμποδίζωνται. — Τίνι οὖν, ἔφη, τοιούτῳ φί- 9
λους ἂν ἐγὼ θηρῴην; — Ἐὰν νὴ Δί', ἔφη, ἀντὶ
κυνὸς κτήσῃ, ὅςτις σοι ἰχνεύων μὲν τοὺς φιλοκάλους
καὶ πλουσίους εὑρήσει, εὑρὼν δὲ μηχανήσεται, ὅπως
ἐμβάλῃ αὐτοὺς εἰς τὰ σὰ δίκτυα. — Καὶ ποῖα, ἔφη, 10
ἐγὼ δίκτυα ἔχω; — Ἓν μὲν δήπου, ἔφη, καὶ μάλα
εὖ περιπλεκόμενον, τὸ σῶμα, ἐν δὲ τούτῳ ψυχήν, ᾗ
καταμανθάνεις, καὶ ὡς ἂν ἐμβλέπουσα χαρίζοιο καὶ
ὅ τι ἂν λέγουσα εὐφραίνοις, καὶ ὅτι δεῖ τὸν μέν ἐπι-
μελόμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δὲ τρυφῶντα
ἀποκλείειν καὶ ἀῤῥωστήσαντός γε φίλου φροντιστι-

Scr. ad IV, 2, 12. 6, 6. — *οὕτως γε*] Vind. et A. *οὕτω γε*. Male. V. ad I, 3, 1.

§. 10. *ἐπιμελόμενον*] A. *ἐπιμελούμενον*. V. ad I, 2, 22. — *ἀρεστοί*] V. adn.

Anabas. IV, 5, 24. et Cyrop. I, 4, 16.

θηρῶντες — τεχνάζουσιν] Non opus est cum Schneidero scribere *καὶ οἱ — θηρῶντες*. Subiectum latet in *τεχνάζουσιν*, ut paulo post sequitur *θηρῶσιν*. Vel etiam e participio *θηρῶντες* elici potest substantivum *οἱ θηρευταί*.

§. 8. *Ὅτι μὲν γὰρ*] Comparant locum simillimum Cyrop. I, 6, 40.

μεθ' ἡμέραν] post primam lucem.

ἐκ τοῦ φανεροῦ τρέχοντες ἀποφεύγειν] e conspectu currendo aufugere. De structura coniunctionis *ὥςτε* et de nominativo *τρέχοντες* v. ad I, 2, 1. — *κατὰ πόδας*. V. ad II, 6, 9.

§. 10. *περιπλεκόμενον*] undequaque se implicans, circumplectens.

ὡς ἂν ἐμβλέπουσα χαρίζοιο καὶ ὅ τι ἂν λέγουσα εὐφραίνοις] In participiis *ἐμβλέπουσα* et *λέγουσα* latet conditio, ad quam referendum est *ἄν*. V. ad II, 6, 29.

τὸν δὲ τρυφῶντα] Hoc loco *ὁ τρυφῶν* intelligendus videtur amator is, qui inani de se opinione inflatus mirifice sibi placet et stupore fastuque suo aliis molestus est, qualem amatorem lepide et festive depinxit Terentius persona Thrasonis militis in fabula, quae Eunuchus inscribitur. Weiskius interpretatur: „der von sich selbst eingenommen ist und den Spröden macht." Verba ultima a re aliena videntur.

καὶ ἀῤῥωστήσαντός γε] De particularum *καὶ — γέ* iunctura v. ad I, 2, 53.

κῶς ἐπισκέψασθαι καὶ καλόν τι πράξαντος σφόδρα
συνησθῆναι καὶ τῷ σφόδρα σοῦ φροντίζοντι ὅλῃ τῇ
ψυχῇ κεχαρίσθαι· φιλεῖν γε μὴν εὖ οἶδ' ὅτι ἐπίστασαι
οὐ μόνον μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς· καὶ ὅτι ἀρε-
στοί σοί εἰσιν οἱ φίλοι, οἶδ' ὅτι οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ
ἀναπείθεις. — Μὰ τὸν Δί', ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ
11 *τούτων οὐδὲν μηχανῶμαι. — Καὶ μήν, ἔφη, πολὺ*

§. 12. *σμικρότατα*] V. adn. — *μελήσει*] Schaefer.

ἐπισκέψασθαι] invisere. Attendenda est variatio temporum: *ὑποδέχεσθαι*, *ἀποκλείειν*, *ἐπισκέψασθαι, συνησθῆναι* et *ἐπιμελόμενον*, *τρυφῶντα*, *ἀῤῥωστήσαντος*, *πράξαντος*. Praesentis infinitivi et participia positi sunt de continuato actionis statu; aoristi de actione semel facta: si quando acciderit, ut amicus aegrotet, invise, et si quando quid praeclare gesserit, congratulare. Cf supra II, 7, 7. IV. 4, 4: *προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ παρανομῶν ζῆν*. — *Κεχαρίσθαι ὅλῃ τῇ ψυχῇ* est toto animo addictum, deditum esse, quod notionem continuationis involvit: unde additum est participium praesentis *φροντίζοντι*. De hac perfecti vi v. ad I, 2, 49. *δεδέσθαι*.

φιλεῖν γε μὴν] V. ad I, 4, 5. *ὀσμῶν γε μήν*.

μαλακῶς] amatorie. Eleganter vertit Weiskius: buhlerisch.

ἀρεστοί] Verte hunc locum: et quod amici gratos sese erga te praebent, id scio ex eo fieri, quod eos non verbo, sed re tibi concilias, i. e. ex eo, quod eos *οὐ μόνον μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς φιλεῖς*. Vocabulum *λόγῳ* respondet vocabulo *μαλακῶς* (buhlerisch), *ἔργῳ* vocabulo *εὐνοϊκῶς*. Saepe ita *λόγος* et *ἔργον* sibi opponuntur, ut illud speciem, hoc rei veritatem significet. Scriptura autem *ἀρεστοί* debetur ingenio Orellii et Schneideri. Nam in omnibus libris legitur *ἄριστοι*: quod, si non absurdam, certe admodum ieiunam praebet sententiam. Weiskius quidem vulgatum sic explicat, ut *ἄριστοι φίλοι* sint amici, e quibus utilitas aliqua capi possit; sed ipse fatetur sententiam non satis esse claram. Vocabula *ἄριστοι* et *ἀρεστοί* sexcenties in codd. permutata et confusa reperiuntur. Ad confirmandam coniecturam suam Schneiderus comparat Cyrop. II, 3, 7: *Κύρῳ πως ἔτι οἴκοθεν συνήθης καὶ ἀρεστὸς ἀνήρ*. Sympos. IV, 59: *ἀμείνων δ' ἂν εἴη (μαστροπὸς) ὁ ἑνὶ δυνάμενος ἀρεστοὺς ποιεῖν ἢ ὅστις καὶ πολλοῖς* (ubi omnes libri consentiunt in *ἀρίστους*. V. Bornemannum ad h. l. p. 150). Prius *ὅτι* male interpretatur Bessario: ut adsint tibi optimi aliqui amatores, re ipsa, non verbo efficis. Nam ubi *πείθειν, ἀναπείθειν* significant persuadendo efficere ut, persuadere ut, sequitur vel simplex infinitivus vel infinitivus cum *ὥστε* sociatus. Ubi autem significant persuadere alicui de aliqua re, sequitur vel *ὅτι* c. indic. aut opt. vel infinitivus vel acc. c. inf. Ceterum in verbis *καὶ ὅτι ἀρεστοί*

διαφέρει τὸ κατὰ φύσιν τε καὶ ὀρθῶς ἀνθρώπῳ προςφέρεσθαι· καὶ γὰρ δὴ βίᾳ μὲν οὔτ' ἂν ἕλοις οὔτε κατάσχοις φίλον, εὐεργεσίᾳ δὲ καὶ ἡδονῇ τὸ θηρίον τοῦτο ἁλώσιμόν τε καὶ παραμόνιμόν ἐστιν. — Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. — Δεῖ τοίνυν, ἔφη, πρῶτον μὲν 12
τοὺς φροντίζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιοῦν, οἷα ποιοῦσιν αὐτοῖς σμικρότατα μελήσει, ἔπειτα δὲ αὐτὴν ἀμείβε-

coniecit μεταμελήσει. V. adn.

— ἀναπείθεις luculenter apparet ironia illa Socratis propria.

§. 11. πολὺ διαφέρει τὸ κατὰ φύσιν τε καὶ ὀρθῶς ἀνθρώπῳ προςφέρεσθαι] H. e. magnum facit discrimen, multum interest, ut in hominem nos ita geramus, ut natura eius fert et ut par est. De verbo διαφέρει Sauppius comparat III, 12, 5: πολὺ διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν. De v. προςφέρεσθαι v. ad III, 7, 8.

καὶ γὰρ δὴ] V. ad II, 4, 1.

θηρίον] de homine, ut I, 3, 13. Eleganter oratio ab optativo cum ἂν iuncto ἕλοις ἂν transit ad indicativum ἐστίν.

§. 12. τοὺς φροντίζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιοῦν] Schneiderus e sqq. repetendum putat ποιεῖν: quod durum videtur. Rectius Sauppius ἀξιοῦν, quum significet rogare, postulare et secum habeat accusativum c. inf. (Anab. I, 1, 8. Hellen. II, 4, 42. III, 1, 22. V, 3, 10.), inter ea verba numerandum existimat, quae cum duplici accusativo construuntur.

οἷα ποιοῦσιν αὐτοῖς σμικρότατα μελήσει] quae facillime facere poterunt. Nam amicitiae impedimentum positum est in multis ab utraque parte faciendis impensis. Verbum μέλει cum participio constructum est κατ' ἀναλογίαν verborum affectum significantium. Notissima est constructio verbi μεταμέλειν, ut μεταμέλει μοι ποιοῦντί τι. Cyrop. VI, 3, 19. legitur πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν, ὥστε εἰδέναι, ὁπόσον κατεῖχον χωρίον, quia h. l. subiectum non in aliqua cura versatum, sed curam suam ad aliquid, quod fieri cupit, conferens cogitatur. Sic Anabas. I, 4, 16: ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσετε, ἐμοὶ μελήσει. Quae quidem sententia a nostro loco abhorret; nam in eo amatores dicuntur aliquid facere, quod facientes eos non male habebit, quod facientes non gravatim ferent. In μέλειν inest quasi notio verborum ἀγανακτεῖν, ἄχθεσθαι, χαλεπῶς φέρειν, quae omnia cum participio construuntur. Pro σμικρότατα unus D. exhibet μικρότατα. Iniuria illa forma non solum Ionica, sed etiam Attica multis locis ab editoribus neglecta est. V. Popponem in Praef. ad Cyrop. p. XXXIV. Lobeck. ad Soph. Aiac. 1120. p. 442. ed. II. Schaeferum ad Greg. Cor. p. 500. Lapsus est Bremius ad Demosth. de Coron. p. 260, 102. p. 282, 163. in Var. Scr., quum formam σμικρός ab oratoribus abiudicat. At Cyrop. II, 2, 3. in editionibus quidem legitur σμικρότατα, sed codd. optimi praeferunt μικρότατα. de Rep. Ath. II, 7. in omnibus libris le-

σθαι χαριζομένην τὸν αὐτὸν τρόπον· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα φίλοι γίγνοιντο καὶ πλεῖστον χρόνον φιλοῖεν
13 καὶ μέγιστα εὐεργετοῖεν. Χαρίζοιο δ' ἂν μάλιστα, εἰ δεομένοις δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς· ὁρᾷς γάρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα, ἐὰν μέν τις προςφέρῃ, πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ βδελυγμίαν παρέχει, ἐὰν δέ τις προσφέρῃ λιμὸν ἐμποιήσας, κἂν φαυλότερα ᾖ, πάνυ ἡδέα φαίνεται. —
14 Πῶς οὖν ἄν, ἔφη, ἐγὼ λιμὸν ἐμποιεῖν τῳ τῶν παρ' ἐμοὶ δυναίμην; — Εἰ νὴ Δί', ἔφη, πρῶτον μὲν τοῖς κεκορεσμένοις μήτε προςφέροις μήτε ὑπομιμνήσκοις, ἕως ἂν τῆς πλησμονῆς παυσάμενοι πάλιν δέωνται, ἔπειτα

§. 13. προςφέρῃ] V. adn.
§. 14. τῳ τῶν παρ' ἐμοί] Iunt. et Par. BCDGH. τῳ omitt.

gitur σμικροτέρων. Oec. 8, 11. σμικροτάτῳ ex quattuor codd. recte revocatum est. Plato plurimis quidem locis forma σμικρός usus est, sed reperiuntur etiam loci, in quibus vulgaris forma μικρός omnium codicum auctoritate munita est. V. C. E. Chr. Schneiderum ad Platon. Civit. T. I. p. 287. Thucydides formam σμικρός prorsus respuisse videtur. V. Popponem I, 1. p. 210.

ἔπειτα δὲ αὐτὴν] quasi praecesserit: δεῖ σε, quod pronomen omissum est, quippe quod e proxime antecedentibus verbis τοὺς φροντίζοντάς σου facile repeti possit.

§. 13. ἐὰν μέν τις προσφέρῃ] Sic vulgo; Steph. et Par. ABH. habent προσφέρηται (quod idem latet in scriptura codicis C. προφέρηται), quod placet Sauppio, quum προσφέρεσθαι dicatur de cibo ori admovendo, coll. Symp. IV, 41: πολὺ πλεῖον διαφέρει πρὸς ἡδονήν, ὅταν αναμείνας τὸ δεηθῆναι προσφέρωμαι. Cyrop. IV, 2, 41: σῖτον προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς. Activa forma προσφέρειν σῖτον simpliciter est apportare cibum, ut §. 14. Cyrop. VII, 1, 1. De re equ. IX, 11. Corruptelae fons facile exsistere potuit forma activa paulo post sequens: ἐὰν δέ τις προσφέρῃ et §. 14. προσφέροις. Verum accuratius examinato loco, unice vera mihi videtur scriptura προσφέρῃ; nam προσφέρεσθαι σῖτον dicitur is, qui ipse sibi cibum ori admovet; hoc autem loco agitur de eo, qui alii cibum apponit.

καὶ βδελυγμίαν] V. I, 3, 1. καὶ ὠφελεῖν.

§. 14. τῶν παρ' ἐμοί] §. 13: δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς, ea quae a te proficiscuntur; τὰ παρ' ἐμοί, ea quae in me sunt. In illo loco genitivus ex attractione quadam explicandus est; inest enim haec sententia δωροῖο παρὰ σεαυτῆς τὰ παρὰ σεαυτῇ, ut in illis: οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄνθρωποι ἀποφεύγουσιν. V. ad III, 6, 11. Genitivum τῶν pendere a λιμόν per se patet.

τοὺς δεομένους ὑπομιμνήσκοις ὡς κοσμιωτάτῃ τε ὁμι-
λίᾳ καὶ τῷ φαίνεσθαι βουλομένῃ χαρίζεσθαι καὶ δια-
φεύγουσα, ἕως ἂν ὡς μάλιστα δεηθῶσι· τηνικαῦτα
γὰρ πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα, ἢ πρὶν ἐπιθυμῆ- 15
σαι διδόναι. — Καὶ ἡ Θεοδότη· Τί οὖν οὐ σύ
μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγένου συνθηρατὴς τῶν φί-
λων; — Ἐάν γε νὴ Δί', ἔφη, πείθῃς με σύ. — Πῶς
οὖν ἄν, ἔφη, πείσαιμί σε; — Ζητήσεις, ἔφη, τοῦτο
αὐτὴ καὶ μηχανήσῃ, ἐάν τί μου δέῃ. — Εἴσιθι τοί-
νυν, ἔφη, θαμινά. Καὶ ὁ Σωκράτης ἐπισκώπτων τὴν 16
αὑτοῦ ἀπραγμοσύνην· Ἀλλ', ὦ Θεοδότη, ἔφη, οὐ πά-
νυ μοι ῥᾴδιόν ἐστι σχολάσαι· καὶ γὰρ ἴδια πράγματα

§. 15. *Πῶς οὖν ἄν*] V. adn.
§. 16. *τὴν αὑτοῦ*] Sic edd. pr. Par. ABCDGH. Bessario; Steph. *αὐτῆς*.

προσφέροις] *τὰ παρὰ σεαυτῆ*. — *μήτε ὑπομιμνήσκοις τῶν παρὰ σεαυτῆ*.

ὑπομιμνήσκοις ὡς κοσμιωτάτῃ — δεηθῶσι] si amoris tui appetentes et consuetudine quam maxime pudica et eo, quod te eam praebes (*φαίνεσθαι*), quae et gratificari illis et rursus effugere velis, dum quam maxime amorem tuum appetant. Ruhnken. comparat Alciphron. epist. II, 1, 40: *μέγα τῶν ἑταιρουσῶν ἐστι σόφισμα ἀεὶ τὸ παρὸν τῆς ἀπολαύσεως ὑπερτιθεμένας ταῖς ἐλπίσι διακρατεῖν τοὺς ἐραστὰς κτλ.* Terent. Heaut. II, 3, 126. hac arte tractabat virum, ut illius animum cupidum inopia incenderet. De nominativo *βουλομένη* v. ad I, 2, 1.

διαφέρει — ἤ] V. ad III, 7, 7.

§. 15. *Τί οὖν οὐ — ἐγένου συνθηρατὴς τῶν φίλων;*] V. ad III, 1, 10.

Πῶς οὖν ἄν] Schneiderus, iudicium aurium, ut ait, secutus, pro vulgato *πῶς οὖν ἂν* e Par. G. H. scripsit: *πῶς ἂν οὖν;* sed recte monet Bornemannus Graecorum aures neutram repudiasse verborum collocationem, coll. Aristoph. Nub. 1087. Ran. 1440., ubi legitur *οὖν ἄν*. Sic II, 6, 6. III, 5, 9. 11, 14. IV, 3, 16. Utriusque collocationis exempla accuratissime collegit idem V. D ad Anabas. II. 5. 20., quanquam h. l. *πῶς ἂν οὖν* a Schneidero propositum retinuit, dicens alteram scripturam *πῶς οὖν ἂν* ad similitudinem eorundem verborum §. 14. in codices et edd. transferri potuisse.

Εἴσιθι] Adi me, ventita in domum meam.

§. 16. *καὶ γὰρ ἴδια πράγματα πολλὰ καὶ δημόσια*] *Ἴδια πράγματα* recte Weiskius intelligit sermones, quos Socrates cum amicis instituere solebat; *τὰ δημόσια* per ironiam accipienda sunt. Nam ipse *τὰ πολιτικὰ οὐκ ἔπραττε*, sed *ἄλλους πολιτικοὺς ἐποίει*. Cf. I, 6, 15. De *καὶ γὰρ — καί* v. ad II, 1, 3.

πολλὰ καὶ δημόσια παρέχει μοι ἀσχολίαν, εἰσὶ δὲ καὶ
φίλαι μοι, αἳ οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀφ' αὑτῶν
ἐάσουσί με ἀπιέναι φίλτρα τε μανθάνουσαι παρ' ἐμοῦ
17 καὶ ἐπῳδάς. — Ἐπίστασαι γάρ, ἔφη, καὶ ταῦτα, ὦ
Σώκρατες; — Ἀλλὰ διὰ τί οἴει, ἔφη, Ἀπολλόδωρόν
τε τόνδε καὶ Ἀντισθένην οὐδέποτέ μου ἀπολείπεσθαι;
διὰ τί δὲ καὶ Κέβητα καὶ Σιμμίαν Θήβηθεν παρα-
γίγνεσθαι; εὖ ἴσθι, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλ-
18 τρων τε καὶ ἐπῳδῶν καὶ ἰύγγων ἐστί. — Χρῆσον τοί-
νυν μοι, ἔφη, τὴν ἴυγγα, ἵνα ἐπὶ σοὶ πρῶτον ἕλκω
αὐτήν. — Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ αὐτὸς ἕλκεσθαι
πρὸς σὲ βούλομαι, ἀλλὰ σὲ πρὸς ἐμὲ πορεύεσθαι. —
Ἀλλὰ πορεύσομαι, ἔφη· μόνον ὑποδέχου. — Ἀλλ'
ὑποδέξομαί σε, ἔφη, ἐὰν μή τις φιλωτέρα σου ἔνδον ᾖ.

§. 18. *ὑποδέξομαι*] Edd. pr. et Par. ABCDGH. *ὑποδεξοῦμαι*. Mire!

φίλαι] Amicae a Socrate per ironiam appellantur amici, qui *φίλτρα τε καὶ ἐπῳδὰς* ab eo discebant, ut iam supra II, 6, 10 sqq. vidimus.

ἐάσουσι] Schneidero scribendum videtur *ἐῶσι*; sed saepe indicativus futuri pro praesenti ita ponitur, ut significet aliquid, quod pendet a conditione quadam, ut h. l., qui me abire non patientur, scil. si te adire volo. V. Maetzner. ad Lycurg. Leocr. §. 51. p. 170. et nos in Gr. T. II. §. 446, 4.

§. 17. *Ἐπίστασαι γάρ —;*] V. ad I, 3, 10. *οὐ γάρ —;*

Ἀπολλόδωρον] Apolog. §. 28: *Ἀπολλόδωρος ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ (Σωκράτους), ἄλλως δ' εὐήθης.* V. Cobetum in Prosop. Xen. p. 63 sq.

τόνδε] Ubi demonstrativa iunguntur cum nominibus propriis, articulus omittitur. Infra IV, 2, 3. Anab I, 5, 13. Hellen. II, 3, 27. Sympos. III, 8: *Αὐτολύκῳ τούτῳ.* IV. 62. Demosth. de Coron. p. 264, 114: *οὑτοσὶ Νεοπτόλεμος.* V. Rost. Gr. §. 98, 3. A. c. *α.* p. 430. Kühner. T. II. §. 488. not. [(Gr. schol. §. 246, 3, b).]

Ἀντισθένην] Antisthenes, princeps Cynicorum, *Σωκράτει σχολάζων συνδιημέρευεν*, ut legimus in Sympos. IV, 44., ubi v. Bornemannum et Herbstium. Adde illum ad Symp. I, 3. p. 45. et adnotata in II, 5, 1.

Κέβητα καὶ Σιμμίαν Θήβηθεν] V. ad I, 2, 48.

ἰύγγων] Huius vocabuli significationes copiose exposuerunt Schneiderus et Weiskius ad h. l., cuius expositionis summa quasi capita haec fere sunt. *Ἴυγξ* avicula proprie dicitur in cavis arborum nidulans et insectis victitans; praeterea avicula, quam Latini torquillam, Galli torcon, nos Wendehals appellamus, gestibus et celerrimis motibus capitis et colli mirabilis. Qua de causa antiquitas rudis vim quandam magicam in ea inesse credebat eamque adeo ad usum pelliciendorum homi-

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Exercitationes gymnicae quantam vim habeant non solum ad corpus corroborandum, sed etiam ad animum firmandum, hoc capite Socrates exponere studet. Docet igitur, quot et quanta damna e neglectu corporis oriantur, quot autem et quanta commoda ex eius exercitatione. Exercitationes gymnicae corpora valida et robusta reddunt efficiuntque, ut homines, sano corpore praediti, et pericula fortius subeant et res adversas aequius ferant et patriae amicisque facilius opem ferant: ex quo fit, ut laudem sibi et gloriam comparent honestamque vitam agant et liberis quoque suis vitae praesidia relinquant (§. 1—4). Omnino ad omnia, quae homines agunt, utilissima est corporis sanitas, non solum ad ea, quae ipso corpore, sed etiam ad ea, quae animo et mente peragunt (§. 5—8).

Ἐπιγένην δὲ τῶν ξυνόντων τινά, νέον τε ὄντα 1
καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἔχοντα, ἰδών· Ὡς ἰδιωτικῶς,

num ad amorem adhibebat. Avem scilicet rotae quatuor radios habenti illigabant atque ita rotam variis cum incantationibus versabant. Hinc ipsa rota nomine aviculae appellata fuit. V. Pindar. Pyth. IV, 380. Theocr. II, 17., ubi v. Wüstemannum. Talem rotam §. 18. Theodota a Socrate sibi commodari vult. Denique ἴυγξ est omnino *τὸ ἐφέλκον τὴν διάνοιαν εἰς ἐπιθυμίαν καὶ ἔρωτα,* ut Suidas docet. Sic accipi potest h. l.; Weiskius vertit Lockvogel.

§. 18. *ἵνα ἐπὶ σοὶ — ἕλκω αὐτήν*] ut illam rotam ad te capiendum, alliciendum versem. V. ad I, 3, 11. *ἐφ' οἷς σπουδάσειεν.*

ἐὰν μή τις φιλωτέρα σου ἔνδον ᾖ) „Venuste, ut nihil supra. Est enim propria meretricum amatores excludentium formula: *ἔνδον ἕτερος.* Lucian. Dial. meretr. XII. p. 310: *ἀπέκλεισα ἐλθόντα· Ἔνδον ἕτερος, εἰποῦσα.* VIII. p. 300: *ἐπειδὴ δὲ ἐλθόντα ποτὲ ἀπέκλεισα· Καλλιάδης γὰρ ἔνδον ἦν.*" RUHNKENIUS. — *φιλωτέρα,* ut supra §. 16. *φίλαι,* de amico intelligendum. Lepidissime dictum!

CAP. XII. §. 1. *Ἐπιγένην*] Antiphontis Cephisiensis filium. V. Cobetum in Prosop. Xen. p. 65 sq.

ἰδιωτικῶς — τὸ σῶμα ἔχεις] non athletice corpore constitutus es, i. e. corpus infirmum habes propter neglecta corporis exercitia. *Οἱ ἰδιῶται* supra III, 7, 7. opponuntur *τοῖς ἀσκηταῖς,* qui *κατ' ἐξοχὴν* appellantur *οἱ ἀθληταί* (v. ad l. d.). *Ἰδιώτης* igitur est is, qui corporis exercitia negligit. Weiskius attulit Platon. Legg. p. 839, E: *εὖ τὸ σῶμα ἔχων καὶ μὴ ἰδιωτικῶς ἢ φαύλως.* Ipse Socrates non negligebat corporis exercitia (v. I, 2, 4); nam eis corporis *εὐεξίαν* parari putabat. Cf. III, 5, 15. De con-

ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις, ὦ Ἐπίγενες. Καὶ ὅς· Ἰδιώτης μέν, ἔφη, εἰμί, ὦ Σώκρατες. — Οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ μελλόντων ἀγωνίζεσθαι· ἢ δοκεῖ σοι μικρὸς εἶναι ὁ περὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγών, ὃν Ἀθηναῖοι θήσουσιν, ὅταν τύχω-
2 σιν; Καὶ μὴν οὐκ ὀλίγοι μὲν διὰ τὴν τῶν σωμάτων καχεξίαν ἀποθνήσκουσί τε ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις καὶ αἰσχρῶς σώζονται, πολλοὶ δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο ζῶντες ἁλίσκονται καὶ ἁλόντες ἤτοι δουλεύουσι τὸν λοιπὸν βίον, ἐὰν οὕτω τύχωσι, τὴν χαλεπωτάτην δουλείαν, ἢ εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγεινο-

CAP. XII. §. 1. *Ἰδιώτης μὲν*] Par. A. *Ἰδιώτης γάρ εἰμι.* Coraes coni. *Ἰδιώτης μήν, ἔφη.* V. adn. — *περὶ τῆς ψυχῆς*] Par. H. *περὶ ψ.* Schn. comp. Cyrop. III, 3, 44: *περὶ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ἀγών*: de Laced. Rep. X, 2: *ὁ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγών.* Hipparch. I, 19: *ἀγωνίζεσθαι περὶ τῆς ψυχῆς.* — *τύχωσιν*] Sic Iunt. Ald. et Par. B. pro *τύχωσι.*

structione *τὸ σῶμα κακῶς, ἰδιωτικῶς ἔχειν* cf. infra III, 13, 1: *τὸ σῶμα κάκιον ἔχοντι.* Oecon. I, 13. *ὥςτε—κάκιον μὲν τὸ σῶμα ἔχοι, κάκιον δὲ τὴν ψυχήν, κάκιον δὲ τὸν οἶκον.* XXI, 7.

Καὶ ὅς] V. ad I, 4, 2.

Ἰδιώτης μέν, ἔφη, εἰμί] Recte Herbstius explicat illud *μέν* solitarium, hunc locum sic vertens: Gymnica quidem ars ad me non pertinet, animo autem excolendo operam do. Cf. ad I, 1, 1. *ἡ μὲν γὰρ γραφή.*

Οὐδέν γε μᾶλλον] Scil. *ἰδιώτης εἶ*, nihilo magis es *ἰδιώτης*, h. e. non minus es *ἀθλητής*, quam qui in ludis Olympiis decertaturi sunt. Sententiam sic exposuit Weiskius: Qui Olympium certamen sustinent, gloriam tantum adipisci aut tueri student; tibi vero, sicut cuivis de populo Atheniensi, bellicum certamen, ubi publice decretum fuerit, subeundum est, ubi salutem tuam tueri debes. Itaque vere es certator, etsi necessariis ad certamen exercitationibus caruisti.

θήσουσιν] *Ἀγῶνα τιθέναι* Bornemannus interpretatur certamen instituere praemiis propositis; mihi autem hoc quidem loco nihil aliud esse videtur, nisi certamen decernere.

ὅταν τύχωσιν] Ad *τύχωσιν* ex antecedentibus *ἀπὸ κοινοῦ* repetendum est *ἀγῶνα θέντες.* Weiskius vertit: zu seiner Zeit, i. e. quum fors tulerit. Sic §. 2: *ἐὰν οὕτω τύχωσι* (sc. *δουλεύοντες τὸν λοιπὸν βίον*), si res ita ferat, wenn es die Umstände so mit sich bringen. Herbstius comparat Hellen. VII, 2, 34. IV, 1, 34. Quibus addit Sauppius Anab. V, 4, 34. II, 2, 17. His adiunge Anab. III, 1, 3: *ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος.* Oecon. XX, 28: *οὐκ εἰκῇ αὐτόν, ὅπου ἂν τύχωσιν, ἀπέβαλον.* Platon. Phaedon. p. 113. B. Criton. p. 45. D: *ὅ τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσιν.* Apud poste-

τάτας ἐμπεσόντες καὶ ἐκτίσαντες ἐνίοτε πλείω τῶν
ὑπαρχόντων αὐτοῖς τὸν λοιπὸν βίον ἐνδεεῖς τῶν ἀναγ-
καίων ὄντες καὶ κακοπαθοῦντες διαζῶσι, πολλοὶ δὲ
δόξαν αἰσχρὰν κτῶνται διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀδυ-
ναμίαν δοκοῦντες ἀποδειλιᾶν· ἢ καταφρονεῖς τῶν ἐπι- 3
τιμίων τῆς καχεξίας τούτων καὶ ῥᾳδίως ἂν οἴει φέ-
ρειν τὰ τοιαῦτα; καὶ μὴν οἶμαί γε πολλῷ ῥᾴω καὶ
ἡδίω τούτων εἶναι ἃ δεῖ ὑπομένειν τὸν ἐπιμελόμενον
τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας· ἢ ὑγιεινότερόν τε καὶ εἰς
τἆλλα χρησιμώτερον νομίζεις εἶναι τὴν καχεξίαν τῆς
εὐεξίας; ἢ τῶν διὰ τὴν εὐεξίαν γιγνομένων καταφρο-

§ 2. *τῶν σωμάτων*] Sic margo Steph. et Par. ABC. pro *τοῦ σώματος*. V. ad I, 3, 6. — *ἐὰν οὕτω τύχωσι*] In Iunt. et apud Bessar. omittuntur haec verba et a Ruhnk. tanquam frigida damnantur. At Iuntinae auctoritas nihil valet h. l., quia etiam verba *τὴν χαλ. δουλείαν* cum Par. G. omisit.

rioris aetatis scriptores verbum *τυγχάνειν* saepe impersonaliter usurpatur, ut Herodian. IV, 11. p. 95, 5: *ὡς ἔτυχεν, ἀτάκτως εἱστήκεσαν* (pro *ὥς ἔτυχον*). V. Iosephum Strangium in Lips. Diar. lit. Supplem. 1836. p. 364. et Stallbaumium ad Plat. Symp. p. 181. B.

§. 2. *οὐκ ὀλίγοι μὲν — πολλοὶ δέ*] V. ad I, 1, 1. *ἀδικεῖ Σωκράτης—ἀδικεῖ δέ.*

δι' αὐτὸ τοῦτο] propter hoc ipsum, in quo disputationis cardo versatur, uti interpretatur Bornemannus. V. Maetzner. ad Lycurg. Leocr. § 92. p. 235 sq. Cf. Cicer. Tusc. I, 29, 71: supremo vitae die de hoc ipso (sc. de animorum immortalitate) multa disseruit: ubi v. adn. Cf. supra ad III, 10, 14: *αὐτό, δι' ὅπερ*. Intelligenda est *ἡ τῶν σωμάτων καχεξία.*

ἤτοι — ἢ] Cyrop. IV, 5, 22: *προςδεχόμεθα πολεμίους ἤτοι μαχουμένους γε ἢ πεισομένους παρέσεσθαι.* Infra IV, 6, 13. Plura de his particulis disputavimus in Gr. T. II. §. 745, 4. (Gr. schol. §. 323, 1.)

ἐκτίσαντες — πλείω τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς] ad se redimendos plura persolventes, quam quae eis suppetant facultates.

§. 3. *τῶν ἐπιτιμίων τῆς καχεξίας τούτων*] An contemnis haec incommoda, quae sequuntur neglectam corporis curam? Scilicet mortem, turpitudinem, servitutem, egestatem, miseriam, infamiam. Voigtlaender. in Observatt. in Xen. M. S. I. p. 81. docet, quum Xenophon de *ἐπιτιμίοις τῶν ἐπιμελομένων τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας* loquatur, non poenae significationem, quae in vocabulo *ἐπιτιμίων* insit, urgendam esse, sed incommodorum tantum.

καὶ μὴν οἶμαί γε] atqui certe credo. Cf. §. 4. V. ad I, 4, 12. Verba construenda sunt sic: *καὶ μὴν οἶμαί γε ἃ δεῖ ὑπομένειν τὸν ἐπιμελόμενον τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας πολλῷ ῥᾴω καὶ ἡδίω τούτων* (sc. *τῶν ἐπιτιμίων τούτων*) *εἶναι.*

4 νεῖς; Καὶ μὴν πάντα γε τἀναντία συμβαίνει τοῖς εὖ τὰ σώματα ἔχουσιν ἢ τοῖς κακῶς· καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ σώματα εὖ ἔχοντες καὶ ἰσχύουσι, καὶ πολλοὶ μὲν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων σώζονταί τε εὐσχημόνως καὶ τὰ δεινὰ πάντα διαφεύγουσι, πολλοὶ δὲ φίλοις τε βοηθοῦσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι καὶ διὰ ταῦτα χάριτός τε ἀξιοῦνται καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι καὶ διὰ ταῦτα τόν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διαζῶσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορ-
5 μὰς εἰς τὸν βίον καταλείπουσιν. Οὔτοι χρή, ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἀσκεῖ δημοσίᾳ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἧττον ἐπιμελεῖσθαι· εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι

§. 4. *καὶ διὰ ταῦτα τόν τε λοιπὸν*] Verba *διὰ ταῦτα* omitt. Bessario et damnat Valck., ut ex antecedentibus male repetita. At Bessario etiam verba *καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι* non reddidit. Praeterea recte docet Born., ut praegressum illud *διὰ ταῦτα* ad proxima referatur, ita alterum neutiquam otiose addi: propterea quod gloriam nacti sunt et honores, reliquum vitae tempus honorifice degunt.

§. 5. *πράττουσιν ἄνθρωποι*] Iunt. Ald. G. *πράττουσι*

§. 4. *τἀναντία — ἢ*] Infra IV, 5, 8: *τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἐναντίων ἢ τὴν ἀκρασίαν — αἰτίαν εἶναι.* Cf. Haasium ad Rp. Lac. I, 7. p. 56. V. nos in Gr. T. II. §. 540. not. 3.

καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν — καὶ ἰσχύουσι] nam et valent et robusti sunt. V. ad II, 1, 3.

τόν τε λοιπὸν βίον — διαζῶσι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ] Dictum videtur pro: *αὐτοί τε — καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισί,* sed Sauppius acute docet vitae illis hominibus reliquae opponi tempus post mortem venturum. V. ad I, 7. 3.

ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον] praesidia vitae, opes. V. ad II, 7, 11.

§. 5. *τὰ πρὸς τὸν πόλεμον*] „Sunt artes et labores athletarum. Vituperat Xenophon Athenienses cum tacita laude Lacedaemoniorum. Cf. III, 5, 15.“ WEISKIUS. Adde Schneiderum ad libellum de Atheniens. Rep. I, 13. Idem V. D. ad verba *ἰδίᾳ ἀμελεῖν* haec addit: Erant scilicet Athenis et in aliis Graeciae civitatibus *ὁπλομάχοι*, quibus operam dare poterant qui ad belli munia recte obeunda corpus praeparare volebant: de quibus v. Bornemannum ad Anabas. II, 1, 7. p. 99.

οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι, οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ] Prius *οὐδέ* est ne — quidem, alterum neque: ne in alio quidem certamine (h. e. non modo in bellicis, sed ne in aliis quidem certaminibus) nec ulla in actione. Nam *οὐ-*

οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ μεῖον ἕξεις διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι· πρὸς πάντα γάρ, ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι, χρήσιμον τὸ σῶμά ἐστιν· ἐν πάσαις δὲ ταῖς τοῦ σώματος χρείαις πολὺ διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν· ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἐλαχί- 6
στην σώματος χρείαν εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα; καὶ λήθη δὲ καὶ ἀθυμία καὶ δυςκολία καὶ μανία πολλάκις πολλοῖς διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν οὕτως, ὥςτε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν. Τοῖς 7
δὲ τὰ σώματα εὖ ἔχουσι πολλὴ ἀσφάλεια καὶ οὐδεὶς κίνδυνος διά γε τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν τοιοῦτόν τι παθεῖν, εἰκὸς δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ἐναντία τῶν διὰ τὴν καχεξίαν γιγνομένων καὶ τὴν εὐεξίαν χρήσιμον εἶ-

ἄνθρ. Cf. §. 6. „Illud non indignum memoratu censeo, ante aspiratam literam a Dorvillio ad Charit. p. 294. 591. Lips. hiatum admitti.“ BORN. Cf. Sauppium ad §. 6. Infra IV, 4, 11. Iunt. et Ald. dant πράττουσι οἱ δίκαιοι.

§. 6. ἐμπίπτουσιν οὕτως] Iunt. Ald. G. ἐμπίπτουσι οὕτως. Cf. §. 5.

§. 7. τοιοῦτόν τι] K.L. τοιοῦτό τι. V. Var. Scr. in II, 7, 13.

δέ — οὐδέ nunquam, ut οὔτε — οὔτε, ita usurpantur, ut alterum alteri respondeat. V. nos in Gr. T. II. §. 744, 2. (Gr. schol. §. 321, not. 7.)

πολὺ διαφέρει] V. ad III, 11, 11. De suppressa sententia contraria v. Bornemannum ad Cyrop. II, 3, 4. p. 199. Lips. Plena oratio: πολὺ διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν καὶ ὡς κάκιστα.

§. 6. ἐπεὶ — τίς οὐκ οἶδεν] Oratio initium capit, quasi secuturum sit πάντες ἴσασιν, deinde repente in interrogationem convertitur. Eadem ratio saepissime habetur in enuntiationibus per coniunctionem ὥςτε inductis. V. Gr. T. II. §. 828, 1.

καὶ ἐν τούτῳ] De repetito καί v. ad III, 10, 1.

πολλάκις πολλοῖς] Infra IV, 4, 4: πολλῶν πολλάκις. Anab. II, 5, 7. Hellen. II, 3, 4. Hieron. VI, 2: ξυνῆν μὲν ἡλικιώταις ἡδόμενος ἡδομένοις ἐμοί. VII, 2: (ὅπως) ὑπηρετῶσι μὲν ὑμῖν πάντες πάντα τὰ προσταττόμενα. Plat. Legg. XI. p. 934. D: μαίνονται πολλοὶ πολλοὺς τρόπους. Demosth. de Coron. p. 273, 137: μόνος μόνῳ — ἐκοινολογεῖτο. Ibid. p. 288, 180: Οἰνόμαον κακὸς κακῶς ὑποκρινόμενος ἐπέτριψας. Alia huius παρηχήσεως (alliterationis) exempla congesserunt Lobeckius in Paralip. p. 8. et imprimis p. 55 sqq. et Ios. Strangius in Lips. Diar. lit. Supplem. 1835. IV. p. 570. Cf. Gr. nostr. T. II. §. 865, 2.

§. 7. καὶ τὴν εὐεξίαν] Sauppius exspectabat καὶ εἰ-

ναι· καίτοι τῶν γε τοῖς εἰρημένοις ἐναντίων ἕνεκα τί
8 *οὐκ ἄν τις νοῦν ἔχων ὑπομείνειεν; Αἰσχρὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τὴν ἀμέλειαν γηρᾶσαι πρὶν ἰδεῖν ἑαυτόν, ποῖος ἂν κάλλιστος καὶ κράτιστος τῷ σώματι γένοιτο· ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελοῦντα· οὐ γὰρ ἐθέλει αὐτόματα γίγνεσθαι.*

κὸς δὲ μᾶλλον vel etiam *μᾶλλον δὲ καὶ εἰκὸς κτλ.*, Schneiderus *εἰκὸς δὲ καὶ μᾶλλον*. Bornemannus cum *χρήσιμον* iungit, alii *καί* ad *πρὸς τὰ ἐναντία* trahunt: quae ratio ceteris sine dubio praeferenda. Oppositionis vis, quae inest in verbis: *πρὸς τὰ ἐναντία τῶν — γιγνομένων*, effecit, ut *καί* loco suo submoveretur. Alia traiecti *καί* causa est infra IV, 7, 7.

καίτοι — γέ] V. ad I, 2, 3.

§. 8. *τὸ — γηρᾶσαι*] Ad infinitivum supplendum est subiectum *τινά*. V. Gr. T. II. §. 414. 5. [(Gr. schol. §. 238, 4, e).] De forma aoristi Thomas Mag. p. 78. ed. Ritsch. haec tradit: *Γηρᾶναι καὶ καταγηρᾶναι ἀρχαιότερον· οἱ δ' ὕστερον γηρᾶσαι καὶ καταγηρᾶσαι.* V. Buttm. Gr. T. II. §. 114. p. 98. Kühner. T. I. §. 186.

οὐ γὰρ ἐθέλει κτλ.] non enim solent haec fieri sua sponte. Verbum *ἐθέλειν* saepius de rebus tanquam de personis dicitur, uti ap. Hom. Il. XXI, 366: *οὐδ' ἔθελε προρέειν (ὕδωρ), ἀλλ' ἴσχετο.* V. Breitenbach. ad Hier. I, 29: *ὁ δὲ ἔρως πολὺ αὖ ἐθέλει ἥκιστα τῷ τυράννῳ ἐγγίγνεσθαι.* Viger. p. 84. 264.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Varia hoc capite commemorantur breviter dicta Socratis, quorum argumentum hoc fere est.

1) Vide, ne aliorum rusticitate plus offendare quam corporis pravitate (§. 1).

2) Optimum contra cibi fastidium remedium est inedia (§. 2).

3) In potu ciboque vide ne sis nimis difficilis (§. 3).

4) Si servum ob vitia peccatave castigare vis, prius vide, ne ipse eisdem labores (§. 4).

5) Qui unum vel plures deinceps dies ambulare potest, idem eiusdem temporis iter potest facere. Si autem iter suscipis, commodius est maturius in viam se dare quam in ipso itinere nimis festinare (§. 5).

6) Turpe est viro palaestra exercitato in molestiis ferendis superari a servo (§. 6).

Ὀργιζομένου δέ ποτέ τινος, ὅτι προςειπών τινα χαίρειν οὐκ ἀντιπροςεῤῥήθη· Γελοῖον, ἔφη, τό, εἰ μὲν τὸ σῶμα κάκιον ἔχοντι ἀπήντησάς τῳ, μὴ ἂν ὀργίζεσθαι, ὅτι δὲ τὴν ψυχὴν ἀγροικοτέρως διακειμένῳ περιέτυχες, τοῦτό σε λυπεῖ. 1

Ἄλλου δὲ λέγοντος, ὅτι ἀηδῶς ἐσθίοι· Ἀκουμενός, 2

CAP. XIII. §. 1. *τό, εἰ μὲν*] Articulum Zeun. e Iunt. et Par. DGH. addidit. Necessarius non est. — *λυπεῖ*] V. adn.
§. 2. *ἐσθίοι*] ABC. *ἐσθίει.* — *Ἀκουμενός*] Vulgo *ἀκου-*

CAP. XIII. §. 1. *προςειπών τινα χαίρειν*] Dativus in hac formula legitur Hellen IV, 1, 31: *ἀλλήλοις χαίρειν προςεῖπον.*

ἀγροικοτέρως] de Venat. XIII, 3. *μειζόνως.* de Rep. Lac. I, 5. *ποθεινοτέρως.* II, 7 (5). *ὑγιεινοτέρως.* Symp. IV, 3. *ἐχθιόνως.* de Re equ. I, 6. *ὑγροτέρως.* Alia huius formae exempla ex aliis scriptoribus excitaverunt interpretes ad Thuc. IV, 19. Poppo Part. III. Vol. I. p. 627. Bremius ad Isocr. Excurs. II. p. 202. Fritzschius ad Aristoph. Thesmoph. p. 618. Cf. Gr. nostr. §. 327, 3 (Gr. schol. §. 85, not.)

διακειμένῳ περιέτυχες] V. ad I, 2, 63. *κακοῖς περιέβαλεν.*

λυπεῖ] Ernestius legendum suspicabatur *λυπεῖν*, ut est in Victorio, ut verbo *ὀργίζεσθαι* responderet; alioquin post *λυπεῖ* interrogandi signum ponendum esse. Bornemannus repetit *εἴ*, ut plena oratio sit: *εἰ τοῦτό σε λυπεῖ.* Rectius Sauppius putat excidisse scriptorem constructione, tanquam si *ὅτι* cum verbo finito bis positum sit.

§. 2. *Ἀκουμενός*] Socrati-

ἔφη, τούτου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκει. Ἐρομένου δέ· Ποῖον; Παύσασθαι ἐσθίοντα, ἔφη· καὶ ἥδιόν τε καὶ εὐτελέστερον καὶ ὑγιεινότερον [φησὶ] διάξειν παυσάμενον.

ε Ἄλλου δ' αὖ λέγοντος, ὅτι θερμὸν εἴη παρ' ἑαυτῷ τὸ ὕδωρ, ὃ πίνοι· Ὅταν ἄρ', ἔφη, βούλῃ θερμῷ λούσασθαι, ἕτοιμον ἔσται σοι. — Ἀλλὰ ψυχρόν, ἔφη, ὥςτε λούσασθαι, ἐστίν. — Ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἄχθονται πίνοντές τε αὐτὸ καὶ λουόμενοι αὐ-

μενος. Inepte. Eadem accentus perversitas Pl. Symp. 176, B. — διδάσκει] Sic lunt. Par. DGH. et Bessario. Vulgo διδάσκειν. Tum legendum Ἀκουμενόν. — [φησὶ] Hoc omitt. Flor. B.C. Par. B.C. et L. Defendi potest, si refertur ad Acumenum.

§. 3. πίνοι] Par. ABCG. πίνει. — λουόμενοι] V. adn.

cae aetatis medicus, Socratis amicus. V. Plat. Phaedr. p. 227. A. p. 268. A.B. Symp. p. 176. B. Cf. Cobetum in Prosop. Xen. p. 50.

Παύσασθαι ἐσθίοντα] „Antequam cibi satietas edentem capiat." SCHNEIDERUS. Subiectum latet in participio. V. ad I, 3, 8. Sic: ὑγιεινότερόν φησι διάξειν παυσάμενον. Ad φησί supple Ἀκουμενός, ut ad ἔφη Σωκράτης.

§. 3. παρ' ἑαυτῷ] apud se, h. e. domi suae.

ψυχρόν —, ὥςτε λούσασθαι, ἐστίν] Saepe positivus cum seq. ὥςτε et infinitivo usurpatur pro comparativo cum seq. ἢ ὥςτε: frigidior est aqua, quam ut ea quis lavetur; v. ad I, 4, 10. ἢ ὡς. Plat. Protag. p. 314, B: ταῦτα οὖν σκοπώμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι, ὥςτε τοσοῦτο πρᾶγμα διελέσθαι: ubi v. Heindorfium et Stallbaumium. Cuius constructionis causam Hermannus ad Viger. p. 885. et in Opusc. Vol. I. p. 212. explicat: „Nulla hic ellipsis est, sive positivum sive comparativum sive superlativum sit nomen. Nam haec locutio sic debet intelligi, ut istud nomen, in quo inest comparatio, tali vocis conformatione pronuntiari putetur, quae dubitationem loquentis exprimat. Nemo enim non sentit aliud esse, utrum aqua frigida ad lavandum sic dicatur, ut vocabulum frigida non aliter, quam reliqua, pronuntietur, an idem vocabulum gravius et cum quadam haesitatione proferatur, cuius haec vis est, ut indicetur satis frigidam dici, quam qua quis lavari velit." V. nos in Gr. T. II §. 825. not. 1. At hoc probe tenendum, positivum pro comparativo poni non posse, nisi ubi attributiva quae vocantur relativa, quae pro sententiae ratione contrariam notionem admittunt, commemorentur, ita quidem, ut e tacita contrariarum notionum comparatione positivo accedat vis comparativi. Veluti aqua eadem ad bibendum calida, ad lavandum frigida est; ergo aqua frigida, ubi calida desideratur, frigidior est, quam usus poscit. Docte et acute de hac re disputavit Gr. Guil. Nitzschius in Comment. editioni Platonis Ion. adiect. p. 62 sq.

ἄχθονται πίνοντες] V. ad I, 2, 47.

λουόμενοι] Sic DEGH; Zeunius cum Par. B.C. dedit

τῷ; — Μὰ τὸν Δί', ἔφη· ἀλλὰ καὶ πολλάκις τεθαύμακα, ὡς ἡδέως αὐτῷ πρὸς ἀμφότερα ταῦτα χρῶνται. — Πότερον δέ, ἔφη, τὸ παρα σοὶ ὕδωρ θερμότερον πιεῖν ἐστιν ἢ τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ; — Τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ, ἔφη. — Πότερον δὲ λούσασθαι ψυχρότερον, τὸ παρὰ σοὶ ἢ τὸ ἐν Ἀμφιαράου; — Τὸ ἐν Ἀμφιαράου, ἔφη. — Ἐνθυμοῦ οὖν, ἔφη, ὅτι κινδυνεύεις δυςαρεστότερος εἶναι τῶν τε οἰκετῶν καὶ τῶν ἀῤῥωστούντων.

Κολάσαντος δέ τινος ἰσχυρῶς ἀκόλουθον ἤρετο, 4

Πότερον δὲ λούσασθαι — ἔφη] Haec leguntur in Par. DEL. et in margine G.; a ceteris absunt.

§. 4. *χαλεπαίνοι*] Par. A.B. *χαλεπαίνει*. — *βλακίστατος*] V. adn. — *ἐπεσκέψω*] Steph. addidit *ἔφη*, quod non comparet in Iunt. Ald. ABCDGH. At v. Var. Scr III, 11, 7.

λούμενοι. Veteres Graecorum grammatici reiiciunt has pleniores formas. Thomas Mag. p. 220. ed. Ritsch.: *Λοῦμαι πάντες Ἀττικοὶ καὶ λούμενος καὶ λοῦσθαι*. Moeris: *Λοῦται Ἀττικῶς, λούεται Ἑλληνικῶς*: ubi v. Piersonum p. 248. Phrynichus Ecl. p. 188: *Ἐλουόμην, ἐλούου ἐλούετο, λούομαι, λούεται, ἐλουόμεθα, ἐλούοντο, λούεσθαι πάντα οὕτω λεγόμενα ἀδόκιμα. Εἰ δὲ δόκιμα βούλει αὐτὰ ποιῆσαι, τὸ ε καὶ τὸ ο ἀφαίρει καὶ λέγε λοῦσθαι καὶ λοῦμαι, λοῦται, ἐλούμην, ἐλοῦτο, ἐλούμεθα, ἐλοῦντο· οὕτω γὰρ οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν*: ubi Lobeckius, qui grammatici sui sententiam firmare studet, haec addit: „Vestigia gliscentis labis in Xenophontis aetatem incidunt, *λουόμενος* Hellen. VII, 2, 22. M. S. III, 13, 3., pari numero contrariorum exemplorum *λοῦται* — *ἐλοῦντο* Cyrop. I, 3, 11. IV, 5, 4.“ Sed in altero loco Guelf. et Par. A.B. *λούεται*, et tertio Bodl. et Guelf. *ἐλούοντο* exhibent. Quare vix dubito adstipulari Bornemanno, qui ad Cyrop. I, 3, 11. vereri se dicit, ne Xenophon semper formis plenioribus *λούεται, ἐλούοντο, λουόμενος* usus sit.

Μὰ τὸν Δί', ἔφη· ἀλλὰ καὶ] Profecto non aegre ferunt (*οὐκ ἄχθονται*); sed cett. Negatio latet in interrogatione, quae ita comparata est, ut exspectetur responsio negativa. V. ad I, 4, 9.

τεθαύμακα, ὡς ἡδέως] H. e. *τεθαύμακα, ὅτι οὕτως ἡδέως χρῶνται*. Plat. Crit. p. 43. B: *θαυμάζω αἰσθανόμενος, ὡς ἡδέως καθεύδεις*. V. nos in Gr. T. II. §. 771, 8. (Gr. schol. §. 329, not. 8.)

ἐν Ἀσκληπιοῦ] Scil. *νεῴ*. V. de hac ellipsi Rost. Gr. §. 110b. 3. p. 565. Kühner. T. II. §. 474. b. p. 118. (Gr. §. 411. b.)

ἐν Ἀμφιαράου] „De Amphiarao mihi nondum satis liquet. Athenis in arce aram eius fuisse testatur Pausanias I, 34, 2., sed prope Oropum, cuius possessio diu variavit inter Athenienses et Boeotos, fuit templum cum fonte, cuius aquis usi sunt aegroti, uti Pausanias ibid. §. 3. docet “ SCHNEID.

§. 4. *ἀκόλουθον*] pedisequum, servum, qui sarcinis onustus herum sequitur. „Proprie unus ille puer, qui honoris causa dominum solebat in publico

τί χαλεπαίνοι τῷ θεράποντι. — Ὅτι, ἔφη, ὀψοφαγίστατός τε ὢν βλακίστατός ἐστι καὶ φιλαργυρώτατος ὢν ἀργότατος. — Ἤδη ποτὲ οὖν ἐπεσκέψω, πότερος πλειόνων πληγῶν δεῖται, σύ ἢ ὁ θεράπων;

Φοβουμένου δέ τινος τὴν εἰς Ὀλυμπίαν ὁδόν· Τί, ἔφη, φοβῇ σὺ τὴν πορείαν; οὐ καὶ οἴκοι σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν περιπατεῖς; καὶ ἐκεῖσε πορευόμενος, περιπατήσας ἀριστήσεις, περιπατήσας δειπνήσεις καὶ ἀναπαύσῃ· οὐκ οἶσθα, ὅτι, εἰ ἐκτείναις τοὺς περιπάτους, οὓς ἐν πέντε ἢ ἓξ ἡμέραις περιπατεῖς, ῥᾳδίως

§. 5. φοβῇ σὺ] Sic Voss. 1. Edd. pr. φοβεῖται, in quo comitari, v. Heindorf. ad Plat. Charmid. §. 6. Hinc deest articulus, ut in nomine proprio." BORNEMANNUS in Indice. Cf. Herbstium ad Sympos. I, 11. p. 13.

ὀψοφαγίστατος] Buttm. Gr. T. I. §. 65. not. 6. p. 259. Kühner. T. I. § 321. p. 371.

βλακίστατος] Hanc scripturam, ab Athenaeo VII. p. 277, D. prolatam et ex eo ab Eustathio ad Homer. p. 867. excerptam, dedit Schneiderus, comparans ἅρπαξ ἁρπαγίστατος. In omnibus libris est βλακώτατος, ut infra IV, 2, 40. βλακωτέρους: in quibus formis offensioni est ω, quoniam α literam in βλάξ, βλακός longam esse ex Aristoph. Avv. 1323. apparet. Hinc legendum esset βλακότατος et βλακότερος. Buttmannus Gr. T. I. §. 66. p. 261. scribendum suspicatur βλακικώτερος, βλακικώτατος a βλακικός, dicens comparationis formas, si commode formari non possint, a derivata forma in ικός effici solere. Equidem Athenaei scripturam retinendam existimo tanquam difficiliorem et altero loco βλακωτέρους legendum. Mehlhorn. Gr. §. 198, not. p. 200. suspicatur Xenophontem h. l. antecedentis superlativi forma inductum scripsisse βλακίστατος.

§. 5. πορευόμενος, περιπατήσας] De participiis sine copula consociatis v. ad I, 1, 18. ὅρκον ὀμόσας — ἐπιστάτης γενόμενος.

περιπατήσας δειπνήσεις] Codd. H. et D. copulam καί ante περιπατήσας adiiciunt; Hotibius autem post participium δέ interseruit. Utrumque recte improbat Bornemannus dicens, περιπατήσας repetitum cum anaphorae speciem prae se ferat, magnam quandam loco conciliari suavitatem, quam inserta copula omnem perituram esse. Ceterum probe distinguendum est inter anaphoram vulgarem et anaphoram rhetoricam; illa adiunctas habere solet particulas μέν et δέ, haec his particulis carere. V. ad I, 1, 1. et ad Anab. III, 1, 37: Ὑμεῖς γάρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι.

ἐκτείναις] „Sententia est: si illas ambulationes domesticas, quae per intervalla fiunt, continues et e pluribus feceris unam, pervenies Olympiam ita, ut non plus eas, quam domi." ERNESTIUS.

Χαριέστερον — μᾶλλον] Usus adverbii μᾶλλον comparativo adiuncti duo sunt genera distinguenda. Primum additur ad augendam vim comparativi, ut

ἂν Ἀθήνηθεν εἰς Ὀλυμπίαν ἀφίκοιο; Χαριέστερον δὲ καὶ προεξορμᾶν ἡμέρᾳ μιᾷ μᾶλλον ἢ ὑστερίζειν· τὸ μὲν γὰρ ἀναγκάζεσθαι περαιτέρω τοῦ μετρίου μηκύνειν τὰς ὁδοὺς χαλεπόν, τὸ δὲ μιᾷ ἡμέρᾳ πλείονας πορευθῆναι πολλὴν ῥᾳστώνην παρέχει· κρεῖττον οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν ἢ ἐν τῇ ὁδῷ.

Ἄλλου δὲ λέγοντος, ὡς παρετάθη μακρὰν ὁδὸν 6 *πορευθείς, ἤρετο αὐτόν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. — Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον. — Μόνος δ' ἐπορεύου, ἔφη, ἢ καὶ ἀκόλουθός σοι ἠκολού-*

φοβῇ σύ latere videtur. — *περιπατήσας*] V. adn.

Herod. 1, 32: *μᾶλλον ὀλβιώτερός ἐστι.* Isaeus Nicostr. her. §. 14: *μᾶλλον ἑτοιμότερον.* Hic usus rarior est Deinde saepe post comparativum pluribus interiectis verbis *μᾶλλον* ita subiicitur, ut comparativi vim renovet et quasi in memoriam revocet. Huc referendus est hic locus. Cf. Sympos. I, 4: *οἶμαι οὖν πολὺ ἂν τὴν κατασκευήν μοι λαμπροτέραν φανῆναι, εἰ ἀνδράσιν ἐκκεκαθαρμένοις τὰς ψυχὰς — ὁ ἀνδρὼν κεκοσμημένος εἴη μᾶλλον, ἢ εἰ στρατηγοῖς καὶ ἱππάρχοις*: ubi cf. Herbstium p. 5. Ibid. IV, 29. Anabas. IV, 6, 11. E Cyropaedia complura exempla collegit Bornemannus p. 137. ed. Goth., quibus adde III, 3, 51. Rp. Lac. I, 5., ubi v. Haasium. Sauppius ad h. l. in partes vocat Pflugkium Eurip. Helen. 918., qui recte docet verba per *μᾶλλον ἢ* adiecta in eiusmodi exemplis supplementi instar ad superiorem sententiam esse. Adde Schoemannum ad Isaeum p. 194. At neque huius neque illius generis est hic quem tractamus locus, sed *μᾶλλον* cum Finckhio cum *προεξορμᾶν* iungendum est: Noch angenehmer aber ist es lieber um Einen Tag früher abzureisen, als sich zu verspäten.

προεξορμᾶν ἡμέρᾳ μιᾷ] uno die prius iter ingredi. De dativo mensuram significante v. Matthiae. Gr. T. II. §. 400, 8. Rost §. 97. 10. §. 106. 2. f. p. 522. Kühner. T. II. §. 586. d. [(Gr. schol. §. 285, 3).] Sic paulo post: *μιᾷ ἡμέρᾳ πλείονας*, uno die plures, scil. quam vulgo solent in eo itinere consumi.

περαιτέρω τοῦ μετρίου] V. ad I, 6, 11. *ἔλαττον τῆς ἀξίας.*

§. 6. *παρετάθη*] defatigatus esset. Cf. nostrum abgespannt werden. Proprie significat distendere, saepe autem habet vim defatigandi, vexandi, enecandi. Cyrop. I, 3, 11: *ἕως παρατείναιμι τοῦτον, ὥςπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει.* Thuc. III, 46: *πολιορκίᾳ τε παρατενεῖσθαι* (passive): ubi v. Popponem p. 78. ed. Goth. Plat. Symp. p. 207. B: (*τὰ θηρία*) *τῷ λιμῷ παρατεινόμενα.* Lysid. p. 204. C: *ἐὰν δ' οὗτος καὶ σμικρὸν χρόνον συνδιατρίψῃ σοι, παραταθήσεται ὑπὸ σοῦ ἀκούων θαμὰ λέγοντος*: ubi v. Stallbaumium p. 98.

ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον] Ernestius additum malebat *μόνον*, quod Bessario habet in Latina interpretatione. Weiskius coniecit *ἀλλ' ἢ τὸ ἱμ.* Utrumque recte reiecit Bornemannus allato Schaefero ad Lamb. Bos.

θει; — Ἠκολούθει, ἔφη. — Πότερον κενός, ἔφη, ἢ φέρων τι; — Φέρων νὴ Δί', ἔφη, τά τε στρώματα καὶ τἆλλα σκεύη. — Καὶ πῶς δή, ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; — Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ. — Τί οὖν; ἔφη, εἰ τὸ ἐκείνου φορτίον ἔδει σὲ φέρειν, πῶς ἂν οἴει διατεθῆναι; — Κακῶς νὴ Δί', ἔφη· μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν ἠδυνήθην κομίσαι. — Τὸ οὖν τοσούτῳ ἧττον τοῦ παιδὸς δύνασθαι πονεῖν πῶς ἠσκημένου δοκεῖ σοι ἀνδρὸς εἶναι;

§. 6. *Πότερον κενός, ἔφη*] Sic DGH; K. et edd. recentt. *Πότερον, ἔφη, κενός.* — *πῶς δή*] Sic coni. Hindenb., neque aliter legunt quatuor libri Flor. Vulgo *πῶς τι.* Saltem cum Hdrf. ad Plat. Hipp. Mai. p. 297. E. scribendum erat *πῶς τί*, ut Plat. Ion. p. 530. A: *πῶς τί ἠγωνίσω;* Sed *καὶ πῶς τί* nec ad sententiam apta esse, nec qui dixerit invenire se recte monet Born. De *πῶς δή* v. ad I, 3, 10.

Ellips. p. 308 sq., qui non paucos locos congessit, in quibus post negationem vocabulum *μόνος* omissum est. Apte Herbstius comparat Anab. I, 4, 18: *ἔλεγον, ὅτι οὐ πώποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο πεζῇ, εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοισιν.* Sauppius addit III, 1, 13. VI, 2, 2.

ἀπήλλαχεν] V. ad I, 7, 3.

μᾶλλον δὲ] vel potius, immo vero. Corrigentis verba sua est. Cf. Cyrop. V, 4, 49. Platon. Lachet. p. 196. C. Apolog. p. 28. B. Symp. p. 213. E. V. Stallbaumium ad Phileb. p. 58. ad Symp. p. 173. E. et Bornemannum ad Cyrop. l. d. p. 354. ed. Goth.

ἠσκημένου — ἀνδρὸς] arte gymnica exercitati. Omnino intelligitur homo ingenuus, liberaliter educatus, cui opponitur *παῖς*, puer, servus (ut c. 14, 1.), qui apud Athenienses ad gymnicas exercitationes non admittebatur. Schneiderus *πῶς* coniungit non cum *δοκεῖ*, sed cum *ἠσκημένου*, ut sublata interrogatione sententia sit *κακῶς ἠσκημένου καὶ κακῶς ἔχοντος τὸ σῶμα*: quod probatur Herbstio, mihi displicet.

CAPUT XIV.

ARGUMENTUM.

Varii hoc capite Socratis sermones convivales continentur, quibus frugalitatem commendat.

1) Primo narratur, quomodo effecerit, ut in symbolis de coena ne alter alterum ciborum copia superare studeret (§. 1).

2) Ὀψοφάγος dicendus est is, qui obsoniis sine pane voluptatis causa vescitur, itemque is, qui ad parvum panem multum obsonii adhibet (§. 2—4).

3) Qui cum uno panis frustulo plures et varios cibos delicatiores simul ori ingerit, is et artem coquinariam multo pretiosiorem facit et simul cibos a coquis confectos corrumpit et sumptuoso victu, quo si careat aegre fert, adsuescit (§. 5—6).

4) Εὐωχεῖσθαι dicitur is, qui eis cibis vescitur, qui neque corpori neque animo noceant et facile parabiles sint (§. 7).

Ὁπότε δὲ τῶν ξυνιόντων ἐπὶ τὸ δεῖπνον οἱ μὲν 1
μικρὸν ὄψον, οἱ δὲ πολὺ φέροιεν, ἐκέλευεν ὁ Σωκράτης τὸν παῖδα τὸ μικρὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τιθέναι ἢ διανέμειν ἑκάστῳ τὸ μέρος. Οἱ οὖν τὸ πολὺ φέροντες ᾐσχύνοντο *τό* τε μὴ κοινωνεῖν τοῦ εἰς τὸ κοινὸν τιθεμένου καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι τὸ ἑαυτῶν· ἐτίθε-

CAP. XIV. §. 1. ἐπὶ τὸ δεῖπνον] D. ἐπὶ δεῖπνον. Utrumque dicitur, ἐπὶ δεῖπνον (ad coenandum) et ἐπὶ τὸ δεῖπνον (ad certam quandam coenam). V. ad I, 1, 9. C. et G. exhibent ἐπὶ τὸν δ. „In usu fuisse apud serioris [posterioris] certe aetatis scriptores masc. ὁ δεῖπνος docet Bastius ad Gregor. Cor. p. 771 sq. cl. Ind. Schaef. p. 970.“ BORN.

CAP. XIV. §. 1. Ὁπότε — φέροιεν] V. ad I, 2, 57. De re ipsa v. Becker. Charikl. T. I. p. 420.

φέροιεν] deinde φέροντες, postremo φερομένων. Sic saepe φέρειν dicitur, ubi exspectes φέρεσθαι. Sic μισθὸν φέρειν (Anab. I. 3, 21, δαρεικὸν φέρειν ib. VII. 6, 7.) et φέρεσθαι (Oecon. I, 4.). V. Stallbaumium ad Plat. Lysid. p. 208. A. Plura dedimus in Gr. T. II. §. 398, 3.

ᾐσχύνοντο τό τε μὴ κοινωνεῖν —, καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι] Sic Herbstius legit e coniectura addito articulo post ᾐσχύνοντο. In edd. vett. et codd. BCDGH. legitur ᾐσχύνοντό τε μὴ κοινωνεῖν. Bornemannus e coniectura scripsit ᾐσχύνοντό τε τὸ μ. κ., ita quidem, ut cursu orationis nonnihil interpellato sibi respondeant ᾐσχύνοντό τε — καὶ ἐπεὶ — ἐπαύοντο. Alii dederunt ᾐσχύνοντό τε μὴ κοιν. — καὶ μὴ ἀντιτ., alii ᾐσχ. τὸ μὴ κοιν. — καὶ τὸ μὴ ἀντιτ. Sauppius retinuit vulgatam: ᾐσχύνοντό τε μὴ κοιν. —

σαν οὖν καὶ τὸ ἑαυτῶν εἰς τὸ κοινόν· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν πλέον εἶχον τῶν μικρὸν φερομένων, ἐπαύοντο πολλοῦ ὀψωνοῦντες.

2 *Καταμαθὼν δέ τινα τῶν ξυνδειπνούντων τοῦ μὲν σίτου πεπαυμένον, τὸ δὲ ὄψον αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐσθίοντα, λόγου ὄντος περὶ ὀνομάτων, ἐφ' οἵῳ ἔργῳ ἕκαστον εἴη· Ἔχοιμεν ἄν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰπεῖν, ἐπὶ ποίῳ ποτὲ ἔργῳ ἄνθρωπος ὀψοφάγος καλεῖται; ἐσθίουσι μὲν γὰρ δὴ πάντες ἐπὶ τῷ σίτῳ ὄψον, ὅταν παρῇ· ἀλλ' οὐκ οἶμαί πω ἐπί γε τούτῳ ὀψοφάγοι καλοῦνται. — Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη τις τῶν παρόντων. —*
3 *Τί γάρ; ἔφη, ἐάν τις ἄνευ τοῦ σίτου τὸ ὄψον αὐτὸ ἐσθίῃ μὴ ἀσκήσεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, πότερον ὀψο-*

§. 2. *Καταμαθὼν δέ τινα*] Born. ex D. *καταμ. δέ ποτε τῶν ξυνδ. τινά.* Iunt. Ald. *κατ. δέ τινα ξυνδ.* — *ἀλλ' οὐκ οἶμαί πω*] Sic Vat. 1. et Par. D.H. pro vulg. *ἀλλ', οἶμαι, οὔπω.* Idem Vat. 1. habet *ἐπὶ τούτῳ γε.*

καὶ τὸ μὴ ἀντιτ. Sed quos ad tuendum articuli in priore membro defectum affert locos, a nostro loco mirum quantum discrepant. Scilicet in Eurip. Iph. A. 452: *ἐγὼ γὰρ ἐκβαλεῖν μὲν αἰδοῦμαι δάκρυ, τὸ μὴ δακρῦσαι δ' αὖθις αἰδοῦμαι τάλας,* primum *αἰδοῦμαι* infinitivum subsequitur, non antecedit, deinde membra per *μέν* et *δέ* sibi opposita sunt, ut per *μέν* iam significetur alterum sequi membrum, quod priori respondeat. Alteri autem membro articulus additus est, quo maiore vi opponeretur priori. Denique omnino in comparandis locis solutae orationis cum locis ligatae orationis summa opus est cautione et circumspectione. Alter autem locus, quem supra I, 2, 10: *οὐκοῦν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχὺν ἄνευ γνώμης ἐχόντων τὰ τοιαῦτα πράττειν ἔστιν,* legimus, vel ex eo huc referri non potest, quod priori membro articulus additus est. Quare recepi coniecturam Herbstii Nam totus locus ita comparatus est, ut in priore membro vix carere possit articulo. Sine dubio sibi respondent verba *τό τε μὴ ἀντιτιθέναι; τέ — καί* vim habent Latinorum: ut—ita (so wie einerseits — so andererseits, v. Gr. T. II. §. 726, 1.). Quam facile autem illud *τό* a praecedenti *ᾐσχύνοντο* absorberi potuerit, vix est quod moneam. De articulo *τό* infinitivo addito v. ad I, 3, 7.

§. 2. *ὄψον*] V. ad I, 3, 5. *λόγου ὄντος περὶ ὀνομάτων, ἐφ' οἵῳ ἔργῳ ἕκαστον εἴη*] H. e. *λόγου ὄντος, ἐφ' οἵῳ ἔργῳ ἕκαστον ὄνομα εἴη,* per graecismum notissimum. V. ad I, 2, 13. Praepositio *ἐπί* cum dativo sociata indicat conditionem, qua singula nomina rebus personisve tribuantur. Sic saepe legitur *ὀνομάζειν, καλεῖν τι ἐπί τινι.* Plat. Sophist. p. 218. C: *Νῦν γὰρ δὴ σὺ κἀγὼ τούτου πέρι τοὔνομα μόνον ἔχομεν κοινῇ· τὸ δὲ ἔργον, ἐφ' ᾧ καλοῦμεν, ἑκάτερος τάχ' ἂν ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν*

φάγος εἶναι δοκεῖ ἢ οὔ; — Σχολῇ γ' ἄν, ἔφη,
ἄλλος τις ὀψοφάγος εἴη. — Καί τις ἄλλος τῶν
παρόντων· Ὁ δὲ μικρῷ σίτῳ, ἔφη, πολὺ ὄψον ἐπε-
σθίων; — Ἐμοὶ μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ οὗτος δο-
κεῖ δικαίως ἂν ὀψοφάγος καλεῖσθαι· καὶ ὅταν γε οἱ
ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὔχωνται πολυκαρπίαν,
εἰκότως ἂν οὗτος πολυοψίαν εὔχοιτο. Ταῦτα δὲ τοῦ 4
Σωκράτους εἰπόντος νομίσας ὁ νεανίσκος εἰς αὐτὸν
εἰρῆσθαι τὰ λεχθέντα τὸ μὲν ὄψον οὐκ ἐπαύσατο
ἐσθίων, ἄρτον δὲ προςέλαβεν. Καὶ ὁ Σωκράτης κα-
ταμαθών· Παρατηρεῖτ', ἔφη, τοῦτον οἱ πλησίον, ὁπό-
τερα τῷ σίτῳ ὄψῳ ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσεται.
Ἄλλον δέ ποτε τῶν συνδείπνων ἰδὼν ἐπὶ τῷ ἑνὶ 5

§. 3. αὐτὸ] Hanc Reiskii coniecturam confirmant margo Steph. et Bessario. Vulgo αὐτοῦ; K. αὐτῷ; Steph. e coniect. αὐτοῦ. V. adn.

§. 4. εἰς αὐτὸν] Iunt. Ald. A. εἰς αὐτόν. V. ad I, 2, 49.

αὐτοῖς ἔχοιμεν. Parmenid. p. 147. D: ἕκαστον τῶν ὀνομάτων οὐκ ἐπί τινι καλεῖς; V. Stallbaumium ad de Rep. V. p. 470. B. et nos in Gr. T. II. §. 612. p. 298. (Gr. schol. §. 296, II.)

ἐπὶ ποίῳ ποτὲ] V. ad I, 1, 1.

γὰρ δὴ] V. ad II, 4, 1.

Οὐ γὰρ οὖν] V. ad III, 6, 12.

§. 3. τὸ ὄψον αὐτὸ] Obsonium ipsum non addito pane, i. e. obsonium solum, ut §. 2: τὸ δὲ ὄψον αὐτὸ καθ' αὑτό. V. Hermannum ad Viger. §. 123. p. 733 sq. Stallbaumium ad Platon. Hipp. Min. p. 363. A. Apollon. de Pronom. p. 71. A. p. 80. B. Kühner. Gr. T. II. §. 630. not. 3. (Gr. schol. §. 303, not. 4.) et ad Anab. II, 2, 1.

ἀσκήσεως] proprie de athletis dicitur, qui ad corpus firmandum multum carnis edere cogebantur. V. ad I, 2, 4. et III, 7, 7.

Σχολῇ] vix, ut IV, 2, 24. 4, 25.

καὶ ὅταν γε] V. ad I, 2, 53.

τοῖς θεοῖς εὔχωνται πολυκαρπίαν] V. ad II, 2, 10.

§. 4. Παρατηρεῖτ', ἔφη, τοῦτον οἱ πλησίον] V. ad I, 2, 13. τὴν συνουσίαν — διηγήσομαι. Οἱ πλησίον per appositionem referendum est ad pronomen ὑμεῖς, quod latet in παρατηρεῖτε. Ex nostrae linguae ratione exspectes vocativum. Sauppius apte comparat Hellen. II, 3, 54: ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἕνδεκα οὗ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράσσετε. Cyrop. VI, 2, 41: ὑμεῖς δὲ οἱ ἡγεμόνες πρὸς ἐμὲ πάντες συμβάλλετε. V. Gr. nostr. T. II. §. 507. c. (Gr. schol. §. 269, 2, b.) Cf. Stallbaumium ad Plat. Hipp. Mai. p. 281. A: Ἱππίας ὁ καλός τε καὶ σοφός, ὡς διὰ χρόνου ἡμῖν κατῆρας εἰς τὰς Ἀθήνας, pro: ὦ σύ, ὃς εἶ Ἱππίας ὁ καλός τε καὶ σοφός. et nos ad Anab. II, 5, 25.

τῷ σίτῳ ὄψῳ ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσεται] V. ad II, 1, 12.

ψωμῷ πλειόνων ὄψων γενόμενον· Ἆρα γένοιτ' ἄν, ἔφη, πολυτελεστέρα ὀψοποιία ἢ μᾶλλον τὰ ὄψα λυμαινομένη, ἢ ἣν ὀψοποιεῖται ὁ ἅμα πολλὰ ἐσθίων καὶ ἅμα παντοδαπὰ ἡδύσματα εἰς τὸ στόμα λαμβάνων; πλείω μέν γε τῶν ὀψοποιῶν συμμιγνύων πολυτελέστερα ποιεῖ, ἃ δὲ ἐκεῖνοι μὴ συμμιγνύουσιν, ὡς οὐχ ἁρμόττοντα, ὁ συμμιγνύων, εἴπερ ἐκεῖνοι ὀρθῶς ποιοῦσιν, ἁμαρτάνει τε καὶ καταλύει τὴν τέχνην αὐ-
6 τῶν. Καίτοι πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι παρασκευάζεσθαι μὲν ὀψοποιοὺς τοὺς ἄριστα ἐπισταμένους, αὐτὸν δὲ μηδ' ἀντιποιούμενον τῆς τέχνης ταύτης τὰ ὑπ' ἐκεί-

§. 5. *ἢ μᾶλλον*] Sic correxit Castalio vulg. ἤ. Recte etiam Bessario interpretatus est. — *πλείω μέν γε*] K L. *πλείω μέντοι τῶν*. Ceterum v. adn.

§. 6. *πολλὰ ἐπεσθίειν*] Sic AHKB. et margo Steph. pro vulg. *πολλὰ ἐσθίειν*. — *μὴ παρόντων γὰρ*] Vulgo *ἐθισθέντι ἢ μή. παρόντων γάρ*; Brod. *ἐθ. ἢ παρόντων γὰρ οὐ πολλῶν*; Flor. A.

§. 5. *ὀψοποιία — ἢ ἣν ὀψοποιεῖται*] ars coquinaria pretiosior aut obsonia magis corrumpens, quam ea, quam exercet is, qui.

πλείω μέν γε τῶν ὀψοποιῶν συμμιγνύων πολυτελέστερα ποιεῖ] Bessario vertit: quum enim plura quam pulmentores ipsi misceant: unde Zeunius pro γέ edidit γάρ. At v. ad I, 2, 54. *αὐτοί τέ γε*. Lapsus est C. G. Iacobus in Observatt. in Xen. p. 28., quum in particularum *μέν γε* coniunctione γέ ad μέν pertinere opinatur. Scilicet μέν respondet sequenti δέ, γέ autem refertur ad totam enuntiationem indicatque eam tanquam argumentum antecedentis sententiae afferri. Sic explicanda sunt Cyrop. II, 2, 2. 14. IV, 3, 18. De confusione particularum γέ et γάρ in codd. idem laudat Schaeferum ad Dionys. Halic. de Compos. Verb. p. 406. et Fr. Iacobsium addit. animadv. in Athen. p. 369.

ἐκεῖνοι] οἱ ὀψοποιοί.

§. 6. *τοὺς ἄριστα ἐπισταμένους*] Schneiderus intelligit τὴν ὀψοποιίαν. Sed v. ad III, 9, 11. Haec autem verba pro subiecto et ὀψοποιούς pro praedicato accipienda esse vidimus supra ad III, 1, 8.

προπέμπειν] Weiskius eleganter vertit: aus einer einzigen Schüssel jedem einzelnen Bissen das Geleite zu geben. Articulus praemissus verbis ἕνα ψωμόν designat vim distributivam (singula panis frusta). V. Rost. Gr. §. 98. 3. B. c. p. 435. Kühner. T. II. §. 484. (Gr. schol. §. 244, 5.

ὅτε μὴ παρείη] Optativus positus est ob sequentem optativum δύναιτ' ἄν. V. ad II, 1, 18. Μή autem positum est, quia ὅτε h. l. praeter temporalem etiam conditionalem significationem habet et idem fere quod εἰ μή designat, quod clarius apparebit, si sententiam sic proferas: ὅταν μὴ παρῇ πολλά, δύναται τῷ ἐνὶ χρῆσθαι.

§. 7. *τὸ εὐωχεῖσθαι — ἐσθίειν καλοῖτο*] Recte Sauppius sic est interpreta-

νων ποιούμενα μετατιθέναι; καὶ ἄλλο δέ τι προςγίγνεται τῷ ἅμα πολλὰ ἐπεσθίειν ἐθισθέντι· μὴ παρόντων γὰρ πολλῶν μειονεκτεῖν ἄν τι δοκοίη ποθῶν τὸ σύνηθες· ὁ δὲ συνεθισθεὶς τὸν ἕνα ψωμὸν ἑνὶ ὄψῳ προπέμπειν, ὅτε μη παρείη πολλά, δύναιτ' ἂν ἀλύπως τῷ ἑνὶ χρῆσθαι.

7 Ἔλεγε δὲ καί, ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθίειν καλοῖτο· τὸ δὲ εὖ προςκεῖσθαι ἔφη ἐπὶ τῷ ταῦτα ἐσθίειν, ἅτινα μήτε τὴν ψυχὴν μήτε τὸ σῶμα λυποίη μήτε δυςεύρετα εἴη· ὥςτε καὶ τὸ εὐωχεῖσθαι τοῖς κοσμίως διαιτωμένοις ἀνετίθει.

ἢ παρόντων γάρ; K. ἐθ. ἢ μή. μὴ παρόντων γάρ. Verba ἢ μή, omissa in ed. Par. et codd. Vindob., uncis cinxerunt Steph. et Leoncl., delevit Ern.

§. 7. δυςεύρετα] B. et G. δυςεύρητα. At v. Lobeck. ad Phryn. p. 446.; K. L. δυςάρεστα. — ἀνετίθει] Iunt. A B C D. ἀνετίθη.

tus: quod in lingua Attica est εὐωχεῖσθαι, hanc vim habet, ut sit ἐσθίειν (τὸ εὐωχεῖσθαι ἐσθίειν ἐστίν). V. ad III, 1, 8. Sine causa igitur Reiskius infinitivorum sedem: permutari vult: τὸ ἐσθίειν — εὐωχεῖσθαι; alii articulorum sedem; εὐωχεῖσθαι — τὸ ἐσθίειν. De vocabulo εὐωχεῖσθαι comparant Eustath, ad Iliad. β. p. 212, 37: Ἀχαιοὶ τὴν τροφὴν ὀχὴν λέγουσιν ὀξυτόνως, Suidam: εὐωχεῖται δὲ ἀντὶ τοῦ εὐφραίνεται ἐν τραπέζῃ, Athenaeum VIII, p. 363. B. Zonaras: εὐωχία παρὰ τὸ εὖ ἔχειν. — βέλτιον δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν τροφῶν ἡμῖν εὖ ἔχειν. Cf. Sauppium ad Hipparch. VIII, 4: οἱ εὐωχούμενοι ἵπποι, equi bene nutriti.

τὸ δὲ εὖ προςκεῖσθαι — ἐπὶ τῷ ταῦτα ἐσθίειν] Praepositio ἐπί significat conditionem vel consilium; illud εὖ adhaerere ita, ut ea comedamus, quae cett.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Socrates amabat adolescentes, at non eos, qui corporis pulchritudine conspicui erant, sed qui bona indole excellebant. Bonam autem indolem iudicabat e discendi facilitate et fideli memoria et omnium utilium rerum percipiendarum studio. Ut autem adolescentes bonis animi facultatibus praediti et ipsi felices fierent et aliis utiles, institutionem, qua bona a malis, utilia a noxiis discernere discerent, adhibendam eis esse existimabat (§. 1 — 2), et quidem eo magis, quo excellentiore quis instructus esset indole, quum optima quaeque ingenia, institutione destituta, facillime in vitia ruerent (§. 3—4). Qui autem, divitiis nisi, altos spiritus gererent et, divitiarum ope quicquid vellent peragere se posse rati, institutione se non egere crederent, eos ad sanitatem revocabat docens divitias nihil valere ad utilia a noxiis discernenda et ad utilia facienda; qui utilia facere non posset, eum felicem esse non posse; qui autem nullius rei scientiam sibi peperisset, eum in nulla re excellere posse; qui denique in nulla re excelleret, eum bona hominum existimatione gaudere non posse (§. 5).

Οὕτω δὲ ὁ Σωκράτης ἦν ἐν παντὶ πράγματι καὶ πάντα τρόπον ὠφέλιμος, ὥςτε τῷ σκοπουμένῳ τοῦτο, καὶ εἰ μετρίως αἰσθανομένῳ, φανερὸν εἶναι, ὅτι οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἦν τοῦ Σωκράτει συνεῖναι καὶ μετ' ἐκείνου διατρίβειν ὁπουοῦν καὶ ἐν ὁτῳοῦν πράγματι· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐκείνου μεμνῆσθαι μὴ παρόντος οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς εἰωθότας τε αὐτῷ συνεῖναι καί ἀποδεχομένους ἐκεῖνον· καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν 1

Cap. I. §. 1. *καὶ εἰ*] Flor. B. et Par. B. *καὶ οἱ*. V. adn. — *ὅτι οὐδὲν*] Sic Par. BDY. pro *διότι οὐδέν*. V. ad I, 2, 53.

Cap. I. §. 1. *καὶ εἰ μετρίως αἰσθανομένῳ*] Codex A. cum Stob. cod. A. omittit vocabulum *εἰ*, Bornemannus aliique uncis cinxerunt, Herbstius loco ex Herodiano I, 13, 8. allato: *καὶ σώφρων μὲν πᾶς καὶ παιδείας κἂν μετρίως μεμυημένος τῆς αὐλῆς ὡς ἐπίβουλος ἐδιώκετο*, tueri studet. Quanquam non multum auctoritatis Herodiano, cuius genus dicendi multa habet, quae a Xenophonteae aetatis scriptorum consuetudine quam maxime abhorreant, tribuendum puto; tamen *εἰ* retinendum censeo, quia *καὶ εἰ*, ut Latinorum etsi, cum participiis iunctum, coniunctionis naturam exuisse et particulae *καίπερ* notationem induisse videtur, uti saepe *εἰ μή* adverbialiter pro *πλήν* usurpatur. Thuc. VII, 38: *οὐδέτεροι δυνάμενοι ἄξιόν τι λόγου παραλαβεῖν, εἰ μὴ ναῦν μίαν ἢ δύο τῶν Ἀθηναίων Συρακόσιοι καταδύσαντες, διεκρίθησαν*. V. Popponem ad Thuc. Part. III. Vol. 1. p. 216. Voss. 1. exhibet *εἰ καί*, quod recepit Schneiderus. Inter *καὶ εἰ* et *εἰ καί* quid sit discriminis, notum est. V. Hermann. ad Vig. p. 832. Stallbaumium ad Plat. Apol. p. 52. A. Bornemannum ad Cyrop. III, 3, 69. p. 309. ed. Lips. et nos in Gr. T. II. §. 824. *Μετρίως αἰσθανόμενος* est mediocriter intelligens, *μετρίαν αἴσθησιν ἔχων*. Schneiderus comparat Thucyd. I, 71: *δρῷμεν δ' ἂν ἄδικον οὐδὲν οὔτε πρὸς θεῶν τῶν ὁρκίων, οὔτε πρὸς ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων*, ubi scholion *φρονίμων* interpretatur. V. Popponem ad Thuc. P. III. Vol. 1. p. 396. Adde e Latinis Ciceron. Brut. XLIX, 183: alii probantur a multitudine, alii autem ab eis, qui intelligunt.

ὁπουοῦν καὶ ἐν ὁτῳοῦν πράγματι] Ὁπουοῦν, ὁςτιςοῦν et similia pronomina relativa saepe, ut Latina ubicunque, quicunque, cett., ita usurpantur, ut ad ea verbum enuntiationis repetatur vel verbum *εἶναι*, esse, suppleatur. Ovid. Am. III, 10, 5: Te, Dea, munificam gentes ubicunque loquuntur, h. e ubicunque sunt. Cf. nos in Gr. Lat. §. 146, not. 1.

οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς εἰωθότας] V. ad I, 2, 61.

ἀποδεχομένους ἐκεῖνον] qui eius disciplinam sequebantur. *Ἀποδέχεσθαί τινα* vel *τι* est probare aliquem (alicuius sententiam) vel aliquid.

ἧττον ἢ σπουδάζων ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι.
2 Πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἄν τινος ἐρᾶν, φανερὸς δ' ἦν οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφιέμενος· ἐτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύ τε μανθάνειν οἷς προςέχοιεν καὶ μνημονεύειν ἃ ἂν μάθοιεν καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων, δι' ὧν ἔστιν οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν καὶ τὸ ὅλον ἀνθρώποις τε καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι· τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτούς

§. 2. *ταχύ τε*] A. B. omitt. *τε.* Ex C. et codd. Stob. Weisk. edidit *ταχύτερον* (quae est forma Ionica), haesitans in collocatione vocabuli *τέ.* Sed *ταχὺ μανθάνειν* in unam notionem consociata sunt, ita quidem, ut non opus fuerit scribere *μανθά-*

Sauppius comparat I, 2, 8: *τοὺς ἀποδεξαμένους ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν.* De pronomine *ἐκεῖνον* v. ad I, 2, 3.

§. 2. *ἔφη — ἄν*] V. ad I, 1, 16. De sententia cf. adnotata in II, 6, 28. *διὰ τὸ ἐρωτικὸς εἶναι.*

φανερὸς δ' ἦν — ἐφιέμενος] V. ad II, 6, 7.

ὥραν] V. ad II, 1, 22.

ἃ ἂν μάθοιεν] Heindorfius aut *ἄν* delendum aut *μάθωσι* legendum censet: quam sententiam calculo suo approbavit Bornemannus. At nihil mutandum. Constat enim in oratione obliqua post praegressum praeteritum vel praesens historicum omnes coniunctiones cum *ἄν* compositas vel consociatas, ut *ὅταν, ἐπάν, ὃς ἄν, πρὶν ἄν, ἕως ἄν* cett., saepe cum optativo constructas reperiri, ubi in recta oratione eaedem coniunctiones cum coniunctivo construendae erant. Veluti h. l. si recta oratio esset, dicendum erat: *αἱ ἀγαθαὶ φύσεις μνημονεύουσιν ἃ ἂν μάθωσιν.* V. nos in Gr. T. II. §. 845, 3. (Gr. schol. §. 345, not. 3. et ad Anab. I, 5, 9. *νομίζων, ὅσῳ μὲν ἂν θᾶττον ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι.* Multa confudit Bornemannus ad Anab. II, 4, 26. Cf. Haasium ad libr. de Rep. Lac. II, 8. p. 57 sq. Ceterum in priore enuntiatione (*οἷς προςέχοιεν*) relativo sine *ἄν*, in posteriore cum *ἄν* posito id efficitur, ut, quae enuntiationes in recta oratione diversam prae se ferant formam (*αἱ ἀγαθαὶ φύσεις ταχύ τε μανθάνουσιν οἷς προςέχουσι, καὶ μνημονεύουσιν ἃ ἂν μάθωσιν*, celeriter discunt, ad quae attendunt, et memoria custodiunt, quaecunque didicerint), eaedem in obliqua oratione diversa enuntientur forma.

οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν] V. ad I, 1, 7.

ἀνθρώποις τε καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι] Codd. ACDL. cum Stobaei codice A. legunt *ἀ. τ. καὶ τοῖς ἀνθρ. κτλ.*: quae scriptura quanquam habet quo sese tueatur, tamen vulgata praeferenda videtur. Scilicet ubi duae

τε εὐδαίμονας εἶναι καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πόλεις δύνασθαι εὐδαίμονας ποιεῖν. Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον 3
ἐπὶ πάντας ᾔει, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰομένους φύσει ἀγαθοὺς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρονοῦντας ἐδίδασκεν, ὅτι αἱ ἄρισται δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται, ἐπιδεικνύων τῶν τε ἵππων τοὺς εὐφυεστάτους, θυμοειδεῖς τε καὶ σφοδροὺς ὄντας, εἰ μὲν ἐκ νέων δαμασθεῖεν, εὐχρηστοτάτους καὶ ἀρίστους γιγνομένους, εἰ δὲ ἀδάμαστοι γένοιντο, δυςκα-

νειν τε ταχὺ — καὶ μνημονεύειν. V. ad I, 7, 3. — καὶ ἀνθρωπίνοις] V. adn.

§. 3. ᾔει] Edd. pr. et Par. B. C. et Stob. codd. εἴη; DL G. ᾖν. — γένοιντο] Ed. Rom. et Par. AHKM. γίνοιντο.

notiones in unam quasi coeunt, articuli omitti solent, ut in lingua nostra (Mann und Weib). Sic παῖδες καὶ γυναῖκες, τέκνα καὶ γυναῖκες Anab. I, 4, 8., ubi v. adn. IV, 1, 8. Thucyd. II, 72: πόλις καὶ οἰκίαι (Stadt und Haus). V. Gr. nostr. T. II. §. 484. not. (Gr. schol. §. 244, not. 3.) — Quod autem Sauppius dicit, in locutione πράγμασι χρῆσθαι omitti articulum, id per se quidem recte sese habet, sed nihil facit ad nostrum locum, quia in eo adiectivum ἀνθρωπίνοις additum est. Sic infra IV, 6, 5: καλῶς πράττουσι τἀνθρώπεια πράγματα.

τοὺς γ. τοιούτους .. παιδευθέντας] Eos, qui ita instituti sunt, ut tales sint. Oecon. 7, 12: ὅπως (τὰ τέκνα) ὅ τι βέλτιστα παιδευσόμεν, i. e. ὥςτε βέλτιστα γίγνεσθαι. Sic saepe adiectivum significat id, quod e verbi demum actione consequitur. E Xenophonte multa exempla colligit Breitenbach. ad Oecon. 4, 7.

§. 3. Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον] Cur δέ, quod secundam enuntiationis sedem obtinere solet, h. l. quartam occupaverit, sua sponte patet. Hac ratione oppositionis vis egregie extollitur; oppositae sunt enim notiones eodem et diverso modo itemque particulae οὐ et ἀλλά. Isocr. ad Nicocl. p. 44: οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔσχον, quem locum debeo Bornemanno ad Anab. III, 2, 7. Similia sunt, sed non plane eiusdem generis exempla pleraque omnia a Sauppio allata, in quibus duo vel plura vocabula tam arte cohaerent, ut quasi in unam notionem coaluerint, ut Anab. V, 2, 2: εἰς τοὺς Δρίλας δὲ προθύμως ἦγον. Addo Hellen. VI, 4, 17: καὶ τοὺς ἐπ' ἀρχαῖς δὲ τότε καταλειφθέντας ἀκολουθεῖν ἐκέλευον. De Re. Equ. V, 9: καὶ τὴν ὑπὸ γαστέρα δὲ ἄγαν κάθαρσιν. Oecon. I, 3. Insolentior collocatio est R. Equ. XI, 8: ἐπὶ μὲν τοιούτων ἤδη δὲ ἱππαζόμενοι ἵππων.

ἐπὶ πάντας ᾔει] Idem fere esse, quod προςφέρεσθαί τινι (v. ad III, 7, 8.), adiuncta tamen aggrediendi notione.

26 *

θεκτοτάτους καὶ φαυλοτάτους· καὶ τῶν κυνῶν τῶν
εὐφυεστάτων, φιλοπόνων τε οὐσῶν καὶ ἐπιθετικῶν
τοῖς θηρίοις, τὰς μὲν καλῶς ἀχθείσας ἀρίστας γίγνε-
σθαι πρὸς τὰς θήρας καὶ χρησιμωτάτας, ἀναγώγους
δὲ γιγνομένας ματαίους τε καὶ μανιώδεις καὶ δυςπει-
4 θεστάτας. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς εὐ-
φυεστάτους, ἐῤῥωμενεστάτους τε ταῖς ψυχαῖς ὄντας
καὶ ἐξεργαστικωτάτους ὧν ἂν ἐγχειρῶσι, παιδευθέντας
μὲν καὶ μαθόντας ἃ δεῖ πράττειν ἀρίστους τε καὶ
ὠφελιμωτάτους γίγνεσθαι (πλεῖστα γὰρ καὶ μέγιστα
ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι), ἀπαιδεύτους δὲ καὶ ἀμαθεῖς γε-
νομένους κακίστους τε καὶ βλαβερωτάτους γίγνεσθαι·
κρίνειν γὰρ οὐκ ἐπισταμένους ἃ δεῖ πράττειν πολλά-
κις πονηροῖς ἐπιχειρεῖν πράγμασι, μεγαλείους δὲ καὶ
σφοδροὺς ὄντας δυςκαθέκτους τε καὶ δυςαποτρέπτους
5 εἶναι· διὸ πλεῖστα καὶ μέγιστα κακὰ ἐργάζονται. Τοὺς

§. 4. ἐγχειρῶσι] Iunt. Ald. ἐγχειρῶσιν. — κακὰ ἐργάζονται] V. adn.
§. 5. δυνήσεσθαι καὶ] V. adn. — πράττειν εὖ τε πράττειν οἴεται] Haec Leonclavii coniectura a Stob. cod. con-

ἀχθείσας] instituta s. Verbum de canibus venaticis proprium. Herbstius comparat Cyneget. III, 11. Quod h. l. legitur ἀναγώγους de canibus, supra III, 3, 4. de equis dictum erat.

ἀρίστας γίγνεσθαι] Oratio a participio transiit ad infinitivum: quod h. l. eo facilius excusari potest, quod verbum ἐπιδεικνύειν docendi potestate instructum cum infinitivo construitur V ad II, 3, 17. Quod autem sequitur participium γιγνομένας, id non pendet ab ἐπιδεικνύων, sed coniungendum est cum ἀναγώγους. Schneiderus haeret quidem in participio praesentis, quum antecesserit εἰ δὲ ἀδάμαστοι γένοιντο et subsequatur καλῶς ἀχθείσας et ἀπαιδεύτους δὲ καὶ ἀμαθεῖς γενομένους. Quocirca illud γιγνομένας in γενομένας mutandum censet. Ac sane habet haec ratio quo sese magnopere commendet. Nam facile fieri potuit, ut librarii, hoc participium ab ἐπιδεικνύων pendere rati, ob antecedentia σφοδροὺς ὄντας et ἀρίστους γιγνομένους aoristum in praesens mutarent. Quanquam non nego etiam praesens explicari posse: sin autem non instituerentur, uti Sauppius vult. Denique observandum est ἀναγώγους δέ dictum esse pro τὰς δὲ ἀναγώγους. Cf. nos in Gr. T. II. §. 732. not. 1. p. 426. et ad Anab. I, 9, 6.

§. 4. ἐξεργαστικωτάτους ὧν ἂν ἐγχειρῶσι] De genitivo v. ad III, 1, 6. Ex vocabulo ἐξεργαστικωτάτους eliciendum est ἐξεργάζεσθαι, quod ad ὧν ἂν ἐγχειρῶσι supplendum est. Sauppius comparat III, 9, 5:

δ' ἐπὶ πλούτῳ μέγα φρονοῦντας καὶ νομίζοντας οὐδὲν προςδεῖσθαι παιδείας, ἐξαρκέσειν δέ σφισιν οἰομένους τὸν πλοῦτον πρὸς τὸ διαπράττεσθαί τε ὅ τι ἂν βούλωνται καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐφρένου λέγων, ὅτι μωρὸς μὲν εἴη, εἴ τις οἴεται μὴ μαθὼν τά τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν πραγμάτων διαγνώσεσθαι, μωρὸς δ', εἴ τις μὴ διαγιγνώσκων μὲν ταῦτα, διὰ δὲ τὸν πλοῦτον ὅ τι ἂν βούληται ποριζόμενος οἴεται δυνήσεσθαι καὶ τὰ συμφέροντα πράττειν, ἠλίθιος δ', εἴ τις μὴ δυνάμενος τὰ συμφέροντα πράττειν εὖ τε πράττειν οἴεται καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς παρεσκευάσθαι, ἠλίθιος δὲ καί, εἴ τις οἴεται διὰ τὸν πλοῦτον μηδὲν ἐπιστάμενος δόξειν τὶ ἀγαθὸς εἶναι ἢ μηδὲν ἀγαθὸς εἶναι δοκῶν εὐδοκιμήσειν.

firmata est. Edd. primae et ABCDEGH. exhibent *πράττειν, οὔτε πράττειν οἴεται.* — *εἶναι δοκῶν*] Sic Castal., Stob., edit. Par., Bessar. et Voss. 1. pro *εἶναι δοκεῖν*; Par. A. K. et a sec. m. G. *ὢν δοκεῖν.*

οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους δύνασθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν (sc. *πράττειν*), *ἁμαρτάνειν.* Si quis autem cum Ios. Strangio Lips. Diar. lit. Suppl. 1836. p. 341. dicat verbum *ἐγχειρεῖν* nonnunquam etiam cum accusativo constructum reperiri, me quidem non habebit assentientem. Nam ut concedam verbum *ἐπιχειρεῖν* apud probatissimos scriptores cum accusativo construi (Plat. Criton. p. 45. C. Civit. III. p. 394. E. Legg. IX. p. 853. E.), tamen hanc structuram etiam verbum *ἐγχειρεῖν* admittere apud Xenophonteae aetatis scriptores praefracte nego.

κακὰ ἐργάζονται] Sic Iunt. Ald. ABEGH. Ceteri *κακὰ ἐργάζεσθαι:* quod recte repudiavit Bornemannus prae illa scriptura, quae orationi multum ponderis ac gravitatis conciliat. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 529, 5. Kühner. T. II. §. 850. Infra IV, 4, 5. — De totius loci sententia observandum est etiam Platonicum Socratem multis locis docere magnas virtutes et magna vitia ex eodem fonte manare, nec multum boni exspectandum esse, nisi ab eo, qui idem, si velit, multum mali edere possit. V. C. Fr. Hermannum in disp. de Socr. magistris. Marb. 1837. p. 36. et quos e Platone excitavit locos: Criton. p. 44. E. Hipp. Min. p. 375. E. Rpbl. VI. p. 491. E. Gorg. p. 526. A. Politic. p. 303. A.

§. 5. *εἴ τις οἴεται*] De indicativo in oratione obliqua post praeteritum illato v. ad I, 1, 13.

δυνήσεσθαι καὶ] Iunt. Ald. et ABDEGH. omittunt *καί:* quod bene tuetur Borneman-

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Quemadmodum superiore capite Socrates et eos, qui bona indole praediti, et eos, qui divitiis instructi essent, si et ipsi felices et aliis prodesse vellent, institutione egere demonstravit: ita hoc capite Euthydemi, adolescentis sapientiae opinione inflati et sine magistri ope civitatis regendae artem callere se gloriantis, exemplo docet opinari quidem multos omnia se scire, sed nihil scire, minimeque institutione, qua accurata rerum cognitio comparetur, supersedere posse.

Primum stultum esse dicit credere levissimas artes non probe addisci posse sine peritis praeceptoribus, artem vero rei publicae gerendae, quae omnium gravissima sit, sua sponte hominibus obtingere (§. 1 — 2). Deinde levitatem eius, qui coram populo se per sese omnia didicisse iactare velit, sale ac facetiis perstringit (§. 3—5). Tum ad superiorem sententiam reversus, quo difficilior sit civitatis gubernandae ars quam aliae, eo maiore studio eius institutionem quaerendam docet (§. 6 — 7). Postremo diu multumque interrogando de iusto et iniusto, de bono et malo, de re publica, de divitiis et paupertate Euthydemum ad extremum eo redigit, ut omnium se illarum rerum, quas antea cognitas ac perspectas se habere opinatus sit, ignarum esse confiteatur et ante omnia se ipsum noscere et in consilio suo persequendo Socratis ope uti animum suum inducat.

Huius sermonis sententia gravissima est haec, omnem hominis scientiam niti oportere cognitione sui (*γνῶθι σεαυτόν*), e qua hominibus plurima bona nasci (§. 24 — 29). Multis autem huius dialogi locis Socrates sophistae personam induit, nimirum eo consilio, ut adolescentulum inani de se opinione inflatum erroris, inscitiae, vanitatis suae convinceret. Nam non omnes eius sententias serio et ex animo ab illo prolatas esse quum ex aliis horum librorum locis intelligi potest, tum ex extremis huius capitis verbis (*ἁπλούστατα — κράτιστα εἶναι*) clarissime apparet. Huc pertinet id, quod etiam *σοφίαν* in dubiis bonis refert,

nus referens illud ad sententiam suppressam, ut plena sit oratio: *καὶ πορίζεσθαι ὅ τι ἂν βούληται, καὶ τὰ συμφέροντα πράττειν.* Vide ad I, 3, 1.

εὖ τε πράττειν — παρεσκευάσθαι] bene se rem agere (v. ad I, 6, 8.) putat et res ad vitam necessarias sibi vel recte vel satis esse comparatas.

Daedali et Palamedis fortuna in partes vocata (§. 33), dein quod vel *εὐδαιμονίαν* dubium bonum dicit, siquidem composita sit e bonis dubiis (§. 34). Nam constat ex his libris Socratem *εὐδαιμονίαν* summum bonum statuisse. Sed quum *εὐδαιμονία* e bonis composita sit, quae male adhibita noxia esse possunt, cavendum nobis est, ne temere eis confidamus, sed omnis cura, circumspectio, prudentia, exercitatio in eo collocanda est, ut his rebus semper ita utamur, ut felicitatem nostram non impediant, sed adiuvent.

Τοῖς δὲ νομίζουσι παιδείας τε τῆς ἀρίστης τετυχηκέναι καὶ μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ σοφίᾳ ὡς προςεφέρετο, νῦν διηγήσομαι. Καταμαθὼν γὰρ Εὐθύδημον τὸν καλὸν γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκιμωτάτων καὶ ἐκ τούτων ἤδη τε νομίζοντα διαφέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντα πάντων διοίσειν τῷ δύνασθαι λέγειν τε καὶ πράττειν, πρῶτον μὲν αἰσθανόμενος αὐτὸν διὰ νεότητα οὔπω εἰς τὴν ἀγορὰν εἰςιόντα, εἰ δέ τι βούλοιτο διαπράξασθαι, καθίζοντα 1

Cap. II. §. 1. *οὔπω εἰς*] Iunt. Ald. et septem codd. *οὕτως εἰς*, frequenti horum vocabulorum in codd. confusione. V. Bornemann. ad Symp. IX, 4. p. 220.

Cap. II. §. 1. *Εὐθύδημον*] V. ad I, 2, 29. De huius capitis argumentatione compara Plat. Hipp. Minor. cum Stallbaumii proleg. p. 233 sq.

τὸν καλὸν] Heindorfius, iam a Sauppio laudatus, ad Plat. Hipp. Mai. init. vulgare Atticae urbanitatis blandimentum dicit, comp. Plat. Phaedr. p. 278. E: *Ἰσοκράτην τὸν καλόν*. Phileb. p. 11. C: *Φίληβος ὁ καλός*. Protag. extr.: *Καλλίᾳ τῷ καλῷ*. Xen. Hellen. II. p. 470. C: *Κριτίᾳ τῷ καλῷ*. Adde quos Stallbaumius ad Plat. Hipp. l. d. et Phileb. p. 11. C. p. 94. ed. Goth. excitavit viros doctos.

γράμματα] H. e. libros. Aliis idem significare videtur, quod *συγγράμματα* aut *συγγεγραμμένα*, praecepta et exempla e scriptoribus excerpta. V. Bekkeri Anecd. I. p. 31. et Bornemannum ad Cyr. VIII, 4, 16. p. 549. De privatis bibliothecis v. Becker. Charikl. T. I. p. 210.

διαφέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ἐπὶ σοφίᾳ] Rarior verbi *διαφέρειν* structura pro *διαφέρειν τινῶν σοφίᾳ*. Similis notio inest atque in *μέγα φρονεῖν ἐπὶ σοφίᾳ*.

ἐλπίδας] V. ad I, 1, 11. *ἀνάγκαις*.

πρῶτον μὲν] His respondet §. 6.

διὰ νεότητα οὔπω εἰς τὴν ἀγορὰν εἰςιόντα] V. ad III, 6, 1.

εἰς ἡνιοποιεῖόν τι τῶν ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς, εἰς τοῦτο
2 καὶ αὐτὸς ᾔει τῶν μεθ' ἑαυτοῦ τινας ἔχων. Καὶ πρῶτον μὲν πυνθανομένου τινός, πότερον Θεμιστοκλῆς διὰ συνουσίαν τινὸς τῶν σοφῶν ἢ φύσει τοσοῦτον διήνεγκε τῶν πολιτῶν, ὥστε πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέπειν τὴν πόλιν, ὁπότε σπουδαίου ἀνδρὸς δεηθείη, ὁ Σωκράτης βουλόμενος κινεῖν τὸν Εὐθύδημον εὔηθες ἔφη εἶναι τὸ οἴεσθαι τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίγνεσθαι σπουδαίους ἄνευ διδασκάλων ἱκανῶν, τὸ δὲ προεστάναι πόλεως, πάντων ἔργων μέγιστον ὄν, ἀπὸ ταὐτομάτου παραγίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώ-
3 ποις. Πάλιν δέ ποτε παρόντος τοῦ Εὐθυδήμου, ὁρῶν αὐτὸν ἀποχωροῦντα τῆς συνεδρίας καὶ φυλαττόμενον, μὴ δόξῃ τὸν Σωκράτην θαυμάζειν ἐπὶ σο-

§. 2. *συνουσίαν*] Sic Iunt. Ald. Steph. et ABCDEGH. pro ξυνουσ. V. ad I, 2, 18. — *σπουδαίους*] Leoncl. coniecit *σπουδαίοις*. Male. V. adn.

§. 3. *δημηγοριῶν*] Sic Voss. 1. et Par. BCD. pro vulg.

ἡνιοποιεῖον] V. Becker. Charikl. T. I. p. 254.

§. 2. *Καὶ πρῶτον μὲν*] His respondet §. 3. *πάλιν δέ*.

πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέπειν] ut §. 30: *τοῦτο πρὸς σὲ ἀποβλέπω εἴ μοι ἐθελήσαις ἂν ἐξηγήσασθαι.* Oec. 17, 2: *πάντες πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσιν, ὁπότε βρέξας τὴν γῆν ἀφήσει αὐτοὺς σπείρειν.* Sed etiam cum *εἰς* construitur. Herbstius comparat Hellen. VI, 1, 8: *ἡ σὴ πατρὶς εἰς σὲ ἀποβλέπει.* Sententia locutionis *ἀποβλέπειν* vel *ὁρᾶν πρός τινα* respondet plane nostro: sein Auge auf Einen richten, h. e. ad aliquem respicere, scil. eo consilio, ut auxilium ferat. V. Bornemannum, iam a Sauppio allatum, ad Cyrop. II, 4, 11. Hinc dicitur Anab. VII, 2, 33. *εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀποβλέπων*, qui ab altero victum exspectat. Adde Schneiderum ad Hellen. VI, 1, 12. et Astium ad Theophrastum p. 54.

κινεῖν] lacessere, ad loquendum excitare. Cf. Heindorfium et Stallbaumium ad Plat. Lysid. p. 223. A.

τὰς — τέχνας — σπουδαίους] *Σπουδαῖος τὴν τέχνην* idem est, quod alias dicitur *δεινὸς τὴν τέχνην.* Cf. §. 6. Apte autem verba *τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας* praemissa sunt ob oppositionem verborum *τὸ δὲ προεστάναι πόλεως.*

ἀπὸ ταὐτομάτου] est idem fere, quod supra dixit *φύσει.* Cf. §. 4 extr. 6 extr. Herbstius comparat Plat. Alcib. I. p. 118. C: *Λέγεται (ὁ Περικλῆς) — οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου σοφὸς γεγονέναι, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ σοφοῖς συγγεγονέναι.* Sic apud Demosth. de Coron. p. 296, 205. legitur: *τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει*, i. e. mortem naturalem.

φίᾳ· Ὅτι μέν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, Εὐθύδημος οὑτοσὶ 3
ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος, τῆς πόλεως λόγον περί τινος
προτιθείσης, οὐκ ἀφέξεται τοῦ συμβουλεύειν, εὔδη-
λόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπιτηδεύει· δοκεῖ δέ μοι καλὸν προ-
οίμιον τῶν δημηγοριῶν παρασκευάσασθαι φυλαττό-
μενος, μὴ δόξῃ μανθάνειν τι παρά του· δῆλον γάρ,
ὅτι λέγειν ἀρχόμενος ὧδε προοιμιάσεται· „Παρ' οὐ- 4
„δενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν ἔμα-
θον οὐδ' ἀκούων τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ πράττειν
„ἱκανοὺς ἐζήτησα τούτοις ἐντυχεῖν οὐδ' ἐπεμελήθην
„τοῦ διδάσκαλόν μοί τινα γενέσθαι τῶν ἐπισταμένων,
„ἀλλὰ καὶ τἀναντία· διατετέλεκα γὰρ φεύγων οὐ μό-
„νον τὸ μανθάνειν τι παρά τινος, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι·
„ὅμως δὲ ὅ τι ἂν ἀπὸ ταὐτομάτου ἐπίῃ μοι συμβου-

δημηγορικῶν, scil. λόγων. — παρασκευάσασθαι] Schn. ex Par. C. et marg. Leoncl. et Steph. dedit παρασκευάζεσθαι. Vulgatum optime sese tuetur. Quare revocavi.

§. 4. διατετέλεκα γὰρ] Cum cod. Vindob. et Lat. Bessmannus laudat Dorvill. ad Charit. p. 266 sq. Lips. et Schoemann. de Comitiis p. 104.

§. 3. μὴ δόξῃ] Coniunctivus positus est, quasi enuntiationis verbum primarium praesens sit. V. ad I, 2, 2.

Εὐθύδημος οὑτοσὶ] V. ad III, 11, 17: τόνδε.

ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος] quum constantem aetatem nactus erit. Ἡλικία κατ' ἐξοχὴν appellatur aetas constans, confirmata, media (nobis männliche, v. Seyffert. ad Cic. Lael. §. 9.), h. e. ab anno XVIII. usque ad L.

τῆς πόλεως λόγον περί τινος προτιθείσης] patria facultatem dicendi faciente. „Quum praeco convocato populo ad concionem dicendi potestatem faceret de re proposita, ut ap. Demosth. de Coron. c. 53: τίς ἀγορεύειν βούλεται; et ap. Aristoph. Acharn. 45." SCHNEIDERUS. V. Ludolphum Dissenium ad Demosth. de Coron. §. 170: καλούσης δὲ τῆς πατρίδος τῇ κοινῇ φωνῇ, et §. 236. Bornemannus

λέγειν ἀρχόμενος] V. ad III, 5, 15.

§. 4. ἀκούων — εἶναι] V. ad III, 1, 1.

ἐντυχεῖν] V. ad III, 6, 2.

τῶν ἐπισταμένων] V. ad III, 9, 11.

τἀναντία] Ex antecedentibus verbis eliciendum est verbum generale ἐποίησα.

τὸ δόξαι] §. 5: φυλαττόμενος οὐ μόνον τὸ μαθεῖν τι παρὰ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι μεμαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην.

ἐπίῃ] „in mentem venerit, quod alibi παρίστασθαι dicitur." SCHNEIDERUS. Infra IV, 3, 3: ἤδη ποτέ σοι ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι —; Demosth. de Coron. p. 314, 263: τοῦτ' ἐπῆλθέ σοι ποιῆσαι.

5 „λεύσω ὑμῖν.“ Ἁρμόσειε δ' ἂν οὕτω προοιμιάζεσθαι καὶ τοῖς βουλομένοις παρὰ τῆς πόλεως ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν· ἐπιτήδειόν γ' ἂν αὐτοῖς εἴη τοῦ λόγου ἄρχεσθαι ἐντεῦθεν· „Παρ' οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ „ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔμαθον οὐδ' „ἐζήτησα διδάσκαλον ἐμαυτῷ γενέσθαι τῶν ἰατρῶν οὐδένα· διατετέλεκα γὰρ φυλαττόμενος οὐ μόνον τὸ „μαθεῖν τι παρὰ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι μεμαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην· ὅμως δέ μοι τὸ ἰατρικὸν ἔργον δότε· πειράσομαι γὰρ ἐν ὑμῖν ἀποκινδυνεύων μανθάνειν.“ Πάντες οὖν οἱ παρόντες ἐγέ-

sarionis interpretatione Ern. delevit *γάρ*, distinctione post *τἀναντία* sublata. At cf. §. 22. Hdrf. comp. Isocr. Areopag. p. 156. D Steph. *ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον· ἀλλήλοις μὲν γὰρ κακὰ παρέχειν οὐδεμίαν ἡμέραν παραλείπομεν.* — *ἀπὸ ταὐτομάτου*] Sic Ern. ex marg. Steph. et usu Xenophonteo correxit vulg. *ἀπ' αὐτομ.*

§. 5. *ἐπιτήδειον — ἐντεῦθεν*] Omisit haec vertendo Bessario, Ernestiusque suppositicia habet.

§. 6. *πειρῶνται*] Par. ACEH. et Aldina habent *μὴ πειρῶνται*; particulam *μή* omittunt Iunt. L. libri Brodaei et Bessarionis. Deinde *καὶ οὐ καθ' ἑαυτούς* est in edit. Castal., libro Brodaei, Bessarionis Lat. interpret., Voss. 1. G. et L. pro *καὶ καθ' ἑαυτούς*. Opponuntur enim, uti Schützius ait, *οἱ πειρώμενοι ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι* eis, qui *ἐξαίφνης δυνατοὶ* fieri volunt; dein *οὐ καθ' ἑαυτοὺς* opponitur *τῷ αὐτόματοι*; denique *πάντα ποιοῦντες καὶ ὑπομένοντες* opponuntur verbis *ἄνευ παρασκευῆς κ. ἐπιμελείας*. Bornemann., Caselii interpretationem (ne conantur quidem [non conantur] continuate id agere, in quo cupiunt aliquando excellere, per se soli, sed apud eos qui optimi artifices esse putantur etc.) secutus, retinuit *μὴ πειρῶνται* —, *καὶ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ κτλ.* haec addens: „Nimirum plane abstinent illi ab continua privataque eius artis, quam ediscere volunt, exercitatione neque quicquam invito praeceptore quod ad usum artis faciat sus-

§. 5. *Ἁρμόσειε*] *Ἁρμόττειν* cum infinitivo constructum idem fere est, quod *πρέπειν*.

ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν] publici medici munus accipere. *Ἔργον* est munus. V. Breitenb. ad Hier. I, 10. Medicos, certe ingenuos, in concione populi fuisse creatos docet Weiskius, quem vide.

ἐπιτήδειόν γ' ἂν αὐτοῖς εἴη] commodum, utile enim eis sit. De *γέ* explicativo v. ad I, 2, 54. Non opus est *γ' ἄν* mutare in *γάρ*. Certe scribendum erat *γὰρ ἄν*.

μαθεῖν — μεμαθηκέναι] didicisse, discendo tenere. V. ad III, 1, 4.

ἐν ὑμῖν ἀποκινδυνεύων] Apposite Schneiderus comparat Plin. H. N. XXIX, 1: Discunt (medici) periculis no-

λασαν ἐπὶ τῷ προοιμίῳ. Ἐπεὶ δὲ φανερὸς ἦν ὁ Εὐ- 6
θύδημος ἤδη μὲν οἷς ὁ Σωκράτης λέγοι προςέχων, ἔτι δὲ φυλαττόμενος αὐτός τι φθέγγεσθαι καὶ νομίζων τῇ σιωπῇ σωφροσύνης δόξαν περιβάλλεσθαι, τότε ὁ Σωκράτης βουλόμενος αὐτὸν παῦσαι τούτου· Θαυμαστὸν γάρ, ἔφη, τί ποτε οἱ βουλόμενοι κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν ἢ ἱππεύειν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἱκανοὶ γενέσθαι πειρῶνται ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι καὶ οὐ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι, πάντα ποιοῦντες καὶ ὑπομένοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἄνευ τῆς

cipiunt. Cf. §. 2. Minuitur contra argumentationis vis, si conari dicuntur magistro praeeunte quam creberrime tractare artem, cuius periti esse cupiunt. Post ἀλλά ex antecedd. supplendum τί ποτε ποιοῦσι τοῦτο vel τί ποτε κιθαρίζουσιν ἢ αὐλοῦσιν ἢ ἱππεύουσιν etc. sine negatione, quae etiam c. 3, 13. aliisque locis omittenda est." Etiam Finckhius in Iahn. Annal. 1828. p. 284. μὴ πειρῶνται — καὶ καθ' ἑαυτούς retinendum censet; συνεχέστατα interpretatur continuo [immo continenter] etiam absente praeceptore et sequentibus verbis καὶ καθ' ἑαυτούς accuratius definiri putat et πειρῶνται eo aptius esse, quum sine negatione potius ποιοῦσιν exspectetur. Sed intelligi non potest, quid sibi velit καί ante καθ' ἑαυτούς. Huc accedit, quod non solum cura, quae in aliis consulendis cernitur, sed etiam, quod plane necessarium erat, studium, quod artifices ipsi adhibent, commemorandum erat. Neque vero in verbo πειρῶνται propterea offendendum est, quod non de solo conatu, sed de intentissimo studio h. l. agatur. Nam verbum πειρᾶσθαι non raro nullo alio consilio infinitivo additur, nisi ut verbum περιφράζῃ; verba igitur πειρῶνται ὡς συνεχέστατα ποιεῖν forma quidem orationis, non significatione differunt ab ὡς συνεχέστατα ποιοῦσιν. V. Breitenbachium in censura laud. p. 51. Sturziumque in Lex. Xen. v. ἄρχεσθαι p. 425. a. Idem V. D. l. d. p. 56. legendum suspicatur περὶ ταὐτὰ πραγματευομένων pro περὶ ταῦτα.

stris et experimenta per mortes agunt.

§. 6. ἤδη μὲν] Quum §. 3. Euthydemus dicatur discessisse, ea, quae nunc narrantur, alio tempore facta esse existimemus oportet. De seq. optativo λέγοι v. ad I, 2, 57: ἐπειδὴ ὁμολογήσαιτο.

Θαυμαστὸν γάρ] Verte: Nun das ist ja wunderbar. Γάρ h. l. habet vim conclusivam. Conclusionem facit Socrates ex eis, quae Euthydemus fecerat. V. Gr. nostr. T. II, §. 754. b. p. 454. (Gr. schol. §. 324, 2.)

οἱ βουλόμενοι] Exspectes οἱ μὲν β. V. ad I, 6, 5.

παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι] De attractione v. ad I, 2, 3.

πάντα ποιοῦντες] V. ad II, 2, 6.

ἐκείνων γνώμης ποιεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι· τῶν δὲ βουλομένων δυνατῶν γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ νομίζουσί τινες ἄνευ παρασκευῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτόματοι ἐξαίφνης
7 δυνατοὶ ταῦτα ποιεῖν ἔσεσθαι. Καίτοι γε τοσούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυςκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων ἐλάττους οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται· δῆλον οὖν, ὅτι καὶ ἐπιμελείας δέονται πλείονος καὶ ἰσχυροτέρας οἱ τούτων
8 ἐφιέμενοι ἢ οἱ ἐκείνων. Κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν, ἀκούοντος Εὐθυδήμου, τοιούτους λόγους ἔλεγε Σωκράτης· ὡς δ' ᾔσθετο αὐτὸν ἑτοιμότερον ὑπομένοντα, ὅτε διαλέγοιτο, καὶ προθυμότερον ἀκούοντα, μόνος ἦλθεν εἰς τὸ ἡνιοποιεῖον· παρακαθεζομένου δ' αὐτῷ τοῦ Εὐθυδήμου· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι, ὥςπερ ἐγὼ ἀκούω, πολλὰ γράμματα συνῆχας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγονέναι; Νὴ τὸν

§. 8. *ἀκούοντος*] Ern. coniecit *οὐδ' ἀκούοντος*, comp. §. 3. Perperam. Nam statim sequitur: *ὡς δ' ᾔσθετο αὐτὸν ἑτοιμότερον ὑπομένοντα.* — *συνῆχας*] V. adn.

ὡς οὐκ ἂν — γενόμενοι] H. e. *νομίζοντες, ὅτι οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γένοιντο*, vel *οὐκ ἂν ἄλλως — γενέσθαι.* V. ad II, 2, 13.

§. 7. *Καίτοι γε*] V. ad I, 2, 3.

ὅσῳ περ πλειόνων — γίγνονται] Sententia est haec: Rei publicae gubernandae ars multo difficilior est, quam fidibus aut tibia canendi aut equitandi aliaeque similes artes. Nam etsi numerus eorum, qui rei publicae administrandae operam dant, multo maior est, quam eorum, qui illas artes tractant; tamen multo minor numerus est eorum, qui rei publicae gerendae periti fiunt, quam eorum, qui in illis artibus excellunt.

§. 8. *ἀκούοντος Εὐθυδήμου*] quum Euthydemus Socratis sermones auribus tantum percipere videretur nec mentem ad eos attendere. Opponitur *προθυμότερον ἀκούειν.*

ἀκούω] V. ad III, 5, 26.

συνῆχας] §. 1. *συνειλεγμένον*, et §. 10. *συλλέγεις.* Activum est simpliciter colligere, illud sibi colligere. Ceterum vulgo legebatur *συνῆξας*, perfectum autem ex Iunt. A B C G H. et libro Brodaei auctore Valckenario praetulit Zeunius. Ac iure quidem. Nam ipsa sententia hoc tempus necessario efflagitare videtur. Huc accedit, quod forma aoristi apud huius aetatis scriptores Atticos longe est rarissima. V. Lobeckium ad Phrynich. p. 287. Quod Hellen. II, 2, 20. vulgo

Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες· καὶ ἔτι γε συνάγω, ἕως ἂν κτήσωμαι ὡς ἂν δύνωμαι πλεῖστα. Νὴ τὴν Ἥραν, 9
ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄγαμαί γέ σου, διότι οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου προείλου θησαυροὺς κεκτῆσθαι μᾶλλον ἢ σοφίας· δῆλον γάρ, ὅτι νομίζεις ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐδὲν βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τὰς δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλουτίζειν τοὺς κεκτημένους. Καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔχαιρεν ἀκούων ταῦτα, νομίζων δοκεῖν τῷ Σωκράτει ὀρθῶς μετιέναι τὴν σοφίαν. Ὁ δὲ καταμαθὼν αὐτὸν ἡσθέντα τῷ 10
ἐπαίνῳ τούτῳ· Τί δὲ δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γενέσθαι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα; Ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδημος σκοπῶν, ὅ τι ἀποκρίναιτο, πάλιν ὁ Σωκράτης· Ἆρα μὴ ἰατρός; ἔφη· πολλὰ γὰρ καὶ ἰατρῶν ἐστι συγγράμματα. Καὶ ὁ Εὐθύδημος· Μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε. — Ἀλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βούλει γενέσθαι; γνωμονικοῦ γὰρ ἀν-

§. 9. *ἄγαμαί γέ σου*] Sic Par. D. H. pro *ἄγαμαί σου*. V. ad III, 11, 5. — *προείλου*] Edd. pr. et Par. G. H. *εἰ προείλου*: quod non est absurdum, si statuimus *διότι* ex glossemate additum esse.

legebatur *κατάξαντας*, id recte nunc a Breitenbachio mutatum est in *καθέντας*, quod habent B. D. (C. *καταθέντας*) Vict. margg. Steph. et Leoncl. Erravit Schneiderus, quum scripturam *καθέντας* (*καταθέντας*) non ad *κατάξαντας*, sed ad *καθελόντας* adscripsit.

τῶν λεγομένων σοφῶν — γεγονέναι] V. ad I, 2, 3.

§. 9. *Ἥραν*] V. ad I, 5, 5.

ἄγαμαί γέ σου, διότι — προείλου] V. Matthiae. Gr. T. II. §. 317. not. Buttm. §. 132, not. 15. Rost. §. 107 — 109. not. 18. p. 554. Kühner. T. II. §. 531. (Gr. schol. §. 273, not. 20.)

προείλου — μᾶλλον] V. ad II, 1, 2.

§. 10. *Τί δὲ —;*] V. ad I, 3, 13.

Ἆρα μὴ] V. ad I, 3, 11.

ἰατρῶν — συγγράμματα] V. Becker. Charikl. T. II. p. 93.

Ἀλλὰ μὴ] V. ad III, 11, 4.

γνωμονικοῦ — καὶ τοῦτο δεῖ] L. habet *καὶ τούτῳ δεῖ*. Bornemannus legendum suspicatur *κἂν τούτῳ δεῖ*, prudenti homine hac quoque in re opus est. Nulla opus est coniectura, si *τοῦτο* accusativum consilii esse statuimus, ut sit: prudenti homine etiam ad hanc rem opus est. Pro nominativo *τοῦτο* haberi non potest; nam personaliter verbum *δεῖν* non usurpatur, nisi in locutione *ὀλίγου δέω* et similibus. Accusativi exempla, quae Heindorfius et Stallbaumius ad Platon. Gorg. p. 491. D. collegerunt, diversa sunt a nostro loco.

δρὸς καὶ τοῦτο δεῖ. — Οὔκουν ἔγωγ', ἔφη. — Ἀλλὰ μὴ γεωμέτρης ἐπιθυμεῖς, ἔφη, γενέσθαι ἀγαθός, ὥςπερ ὁ Θεόδωρος; — Οὐδὲ γεωμέτρης, ἔφη. — Ἀλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλει γενέσθαι; Ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο· Ἀλλὰ μὴ ῥαψῳδός; ἔφη· καὶ γὰρ τὰ Ὁμήρου σέ φασιν ἔπη πάντα κεκτῆσθαι. — Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη· τοὺς γάρ τοι ῥαψῳδοὺς οἶδα τὰ μὲν ἔπη ἀκριβοῦντας, αὐτοὺς δὲ πάνυ ἠλι-
11 θίους ὄντας. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Οὐ δήπου, ὦ Εὐθύδημε, ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐφίεσαι, δι' ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίγνονται καὶ οἰκονομικοὶ καὶ ἄρχειν ἱκανοὶ καὶ ὠφέλιμοι τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἑαυτοῖς; Καὶ ὁ Εὐθύδημος· Σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς δέομαι. Νὴ Δί',

§. 10. *καὶ τοῦτο δεῖ*] V. adn. — *πάντα*] Edd. pr. et Par. E. G. omitt., suspectumque videtur Ernestio aliisque. Cf. Symp. III, 5: *ἠνάγκασέ με πάντα τὰ Ὁμήρου ἔπη μαθεῖν*: e quo loco Finckh. l. d. *πάντα* huc translatum esse credit.
§. 12. *Τί οὖν*;] Sic interpunxit Born. pro *τί οὖν* per comma, comp. §. 17. II, 6, 8. Buttm. ad Demosth. Mid. §. 36, 6.

Οὔκουν] Nullo prorsus modo. V. Excurs. III.
Θεόδωρος] „Cyrenaeus, Socratis praeceptor, de quo Platonis Theaetetus narrat. Cf. infra IV, 7, 3." SCHNEIDERUS. Addit Bornemannus Prinsterer. Prosop. p. 190 sq. Cf. Cobetum Prosop. Xenoph. p. 32 sq.
ἀστρολόγος] idem significat, quod apud nos astronomus. Sic *ἀστρολογία* idem est quod astronomia. Cf. infra IV, 7, 4. Sic etiam Latini aureae aetatis scriptores dicunt astrologus et astrologia, non astronomus, astronomia. Quanquam etiam vocabulum *ἀστρονομίας* in usu fuit. V. IV, 7, 5.
ῥαψῳδοὺς] Iudicium h. l. de rhapsodis factum pertinet ad Socratis, non ad priora tempora, quibus magno habebantur honore. V. Bornemannum ad Sympos. III, 6. Elegantissime de rhapsodis disputavit G. H. Bodius in libro, qui inscribitur: Gesch. der Hellen. Dichtkunst. T. I. p. 351 sqq. Adde quos Stallbaumius ad Platon. Ion. p. 285. attulit, Fr. A. Wolfium in Prolegom. ad Hom. p. XCIX sqq. et Gr. Guil. Nitzschium in Quaest. Hom. P. IV. p. 13 sqq. et quem Maetzner. ad Lycurg. Leocr. §. 102. p. 256. laudavit Dreisigium de rhapsodis 1734.
§. 11. *Οὐ δήπου* —;] *Οὐ δήπου*] usurpantur in interrogatione, quam ab altero negatum iri confidimus. V. ad II, 3, 1. H. l. in hac interrogandi forma mira quaedam inest ironia. Nam Socrates probe sciebat interrogationem suam ab altero non negatum, sed affirmatum iri.
καὶ οὐχ οἷόν τέ γε] Val-

ἔφη ὁ Σωκράτης, τῆς καλλίστης ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐφίεσαι τέχνης· ἔστι γὰρ τῶν βασιλέων αὕτη καὶ καλεῖται βασιλική· ἀτάρ, ἔφη, κατανενόηκας, εἰ οἷόν τ' ἐστὶ μὴ ὄντα δίκαιον ἀγαθὸν ταῦτα γενέσθαι; — Καὶ μάλα, ἔφη, καὶ οὐχ οἷόν τέ γε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι. — Τί οὖν; ἔφη, σὺ 12
δὴ τοῦτο κατείργασαι; — Οἶμαί γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐδενὸς ἂν ἧττον φανῆναι δίκαιος. — Ἆρ' οὖν [ἔφη,] τῶν δικαίων ἐστὶν ἔργα, ὥσπερ τῶν τεκτόνων; — Ἔστι μέντοι, ἔφη. — Ἆρ' οὖν, ἔφη, ὥσπερ οἱ τέκτονες ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἐπιδεῖξαι, οὕτως οἱ δίκαιοι τὰ ἑαυτῶν ἔχοιεν ἂν διεξηγήσασθαι; Μὴ οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐ δύναμαι ἐγὼ τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα ἐξηγήσασθαι; καὶ νὴ Δί' ἔγωγε τὰ

Hoc quidem loco interrogandi signum necessarium non est, quia haec verba artius cohaerent cum sequentibus. Neque Sauppius probavit Bornemanni rationem. — [ἔφη,] τῶν δικαίων] AHG. om. ἔφη. V. Var. Scr. ad III, 11, 7. — Μὴ — οὐ δύναμαι] V. adn.

ckenarius iniuria improbat particulam γέ, recte tuentur Herbstius et Bornemannus, qui de formula οἷόν τέ γε protulit Schaeferum in Appar. Demosth. I. p. 543. Immo h. l. aegre desideres hanc particulam; nam Euthydemus Socratis verba οἷόν τ' ἐστί asseveratione aucta repetit. Etiam praemissum καί habet vim gradationis. Infra IV, 5, 2: ἆρα καλὸν — νομίζεις εἶναι — ἐλευθερίαν; Ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα, ἔφη.

§. 12. τοῦτο κατείργασαι] τοῦτο, scil. δίκαιος εἶναι, ut iustus sis, effecisti, assecutus es?

οὐδενὸς — ἧττον] V. ad I, 5. 6.

φανῆναι δίκαιος] V. ad I, 7, 4. ἀλυσιτελὴς ἀπέφαινε.

Ἆρ' οὖν] V. ad II, 6, 1.

Ἔστι μέντοι] V. ad II, 6, 2.

Μὴ — οὐ δύναμαι] Sic lego cum ABCGHKL. et Stobaeo pro vulgato δύνωμαι. Uterque modus, et indicativus et coniunctivus, per grammaticam usurpari potest. Mihi quidem indicativus magis convenire videtur commotiori Euthydemi animo. Miratur enim Socratis interrogationem tanquam ineptam. Quare non simpliciter respondet, sed interrogationi interrogationem opponit: Numne ego non possum iustitiae opera exponere? De μή interrogativo v. ad III, 11, 4.; de eius structura v. Gr. nostr. T. II. §. 779.; de μὴ οὐ ibid. §. 718. et §. 834, 4. [Gr. schol. §. 344, 5. d).]

καὶ — τὰ τῆς ἀδικίας] οὐ μόνον τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα δύναμαι ἐξηγήσασθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἀδικίας.

τῆς ἀδικίας· ἐπεὶ οὐκ ὀλίγα ἐστὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέ-
13 ραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν. Βούλει οὖν, ἔφη
ὁ Σωκράτης, γράψωμεν ἐνταυθοῖ μὲν δέλτα, ἐνταυ-
θοῖ δὲ ἄλφα; εἶτα ὅ τι μὲν ἂν δοκῇ ἡμῖν τῆς δι-
καιοσύνης ἔργον εἶναι, πρὸς τὸ δέλτα τιθῶμεν, ὅ τι δ᾽
ἂν τῆς ἀδικίας, πρὸς τὸ ἄλφα; — Εἴ τί σοι δοκεῖ,
14 ἔφη, προςδεῖν τούτων, ποίει ταῦτα. Καὶ ὁ Σωκρά-
της γράψας, ὥςπερ εἶπεν· Οὐκοῦν, ἔφη, ἔστιν ἐν ἀν-
θρώποις *τὸ* ψεύδεσθαι; — Ἔστι μέντοι, ἔφη. —
Ποτέρωσε οὖν, ἔφη, θῶμεν τοῦτο; — Δῆλον, ἔφη,
ὅτι πρὸς τὴν ἀδικίαν. — Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ἐξα-
πατᾶν ἔστι; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Τοῦτο οὖν πο-
τέρωσε θῶμεν; — Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι, ἔφη, πρὸς
τὴν ἀδικίαν. — Τί δέ; τὸ κακουργεῖν; — Καὶ τοῦ-
το, ἔφη. — Τὸ δὲ ἀνδραποδίζεσθαι; — Καὶ τοῦ-

§. 13. ἐνταυθοῖ] V. adn.
§. 14. τὸ ψεύδεσθαι] Articulus, qui ab omnibus libris abest, additus est ab Ern. In seqq. Steph. ter delevit articulum. Quod quanquam non probo, tamen me non intelligere fateor, quo-

§. 13. Βούλει — γράψωμεν] V. ad II, 1, 1. Recte Langius observat hac disputatione (a §. 13—21.) Socratem Euthydemum non tam iustitiae laude privare voluisse, uti Weiskius vult, quam sapientiae, cuius opinione erat inflatus. Etenim Euthydemus, quum eandem rem modo iustam modo iniustam dixit, clare demonstravit se nescire, quod antea scire se opinabatur, et idcirco a sapientia longe esse remotum.

ἐνταυθοῖ] Sic Stephanus e Stobaeo scripsit pro vulg. ἐνταυθεῖ. L. Dindorfius correxit ἐνταυθί, quod recepit Sauppius secutus auctoritatem Elmsleii ad Aristoph. Acharn. 152. docentis Ionicum esse ἐνταυθοῖ, Atticum ἐνταυθί, ut ἐνθαδί, ἐνθενδί, ἐντευθενί: quam sententiam iure reiicere videtur Stallbaumius, qui ad Plat. Phileb. p. 15, A. (p. 114. ed. Goth.), ubi ἐνταυθοῖ in omnibus codd. legitur, complures locos collegit, in quibus ἐνταυθοῖ legitur, ut Plat. Apolog. p. 33. D. Legg. VII. p. 822, C. Protag. p. 310, A. aliosque e poetis, ut Aristoph. Plut. 225. Nub. 814. 843. Eurip. Iph. T. 1010, alios.

§. 14. Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι, ἔφη] V. ad III, 7, 1.

οὐδὲν ἡμῖν τούτων κείσεται] Nihil horum iudicio nostro ad iustitiam collocabitur. Infra IV, 6, 4: ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡρισμένος εἴη; Hac vi saepe dativus in utraque lingua usurpatur. De Graeca v. nos in Gr. T. II. §. 581. d. [Gr. schol. §. 284, 10), b).], de Latina H. E. Fossium in Comment. Altenb. 1837. p. 43 sq. Tacit. Annal. I, 42: cives, quibus tam proiecta se-

το. — Πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ οὐδὲν ἡμῖν τούτων
κείσεται, ὦ Εὐθύδημε; — Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ἔφη. —
Τί δ'; ἐάν τις στρατηγὸς αἱρεθεὶς ἄδικόν τε καὶ ἐχθρὰν 15
πόλιν ἐξανδραποδίσηται, φήσομεν τοῦτον ἀδικεῖν; —
Οὐ δῆτα, ἔφη. — Δίκαια δὲ ποιεῖν οὐ φήσομεν; —
Καὶ μάλα. — Τί δ'; ἐὰν ἐξαπατᾷ πολεμῶν αὐτοῖς; —
Δίκαιον, ἔφη, καὶ τοῦτο. — Ἐὰν δὲ κλέπτῃ τε καὶ
ἁρπάζῃ τὰ τούτων, οὐ δίκαια ποιήσει; — Καὶ μάλα,
ἔφη· ἀλλ' ἐγώ σε τὸ πρῶτον ὑπελάμβανον πρὸς τοὺς
φίλους μόνον ταῦτα ἐρωτᾶν. — Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσα
πρὸς τῇ ἀδικίᾳ ἐθήκαμεν, πάντα καὶ πρὸς τῇ δικαιο-
σύνῃ θετέον ἂν εἴη; — Ἔοικεν, ἔφη. — Βούλει 16
οὖν, ἔφη, ταῦτα οὕτω θέντες διορισώμεθα πάλιν,
πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους δίκαιον εἶναι τὰ τοιαῦτα ποι-
εῖν, πρὸς δὲ τοὺς φίλους ἄδικον, ἀλλὰ δεῖν πρός γε

modo articulus a librariis omitti potuerit; ἐξαπατᾶν sine articulo exhibent ABD.

τῇ δικαιοσύνῃ] Sic Stob. K. M. Vind. Vulgo sine articulo; B. τὴν δικαιοσύνην. Accusativum sine articulo habent etiam E. Iunt. Ald.

natus auctoritas, i. e. quorum iudicio.

§. 15. πόλιν ἐξανδραποδίσηται] Saepius hoc verbum etiam de urbibus usurpatur. Agesil. VII, 6. Symp. IV, 36: ὅλας πόλεις χρημάτων ἕνεκα ἐξανδραποδίζονται: ubi v. Herbstium p. 86.

πολεμῶν αὐτοῖς] Αὐτοῖς κατὰ σύνεσιν relatum est ad antecedens πόλιν. V. ad II, 1, 31: οἷ.

πρὸς τῇ ἀδικίᾳ ἐθήκαμεν] Sic §. 17: ποτέρωθι τὴν ἀπάτην ταύτην θήσομεν; at paulo post πρὸς τὴν δικαιοσύνην et ταύτην αὖ τὴν ἀπάτην ποῖ θετέον; porro εἰς τὸ αὐτό, τοῦτο αὖ ποτέρωσε θετέον; Τιθέναι τι πρός τινι praegnanti dictum est constructione, cuius vim Herbstius bene sic expressit: πρὸς τὴν ἀδικίαν ἐθήκαμεν, ὥστε κεῖσθαι πρὸς αὐτῇ. V. nos in Gr. T. II. §. 621. [Gr. schol. §. 300, 3, a).] et de rariore apud Atticos forma ἐθήκαμεν pro ἔθεμεν T. I. §. 203, 2. (Gr. schol. §. 173, 2.) Anab. III, 2, 5. Hellen. VI, 3, 6. ἐδώκαμεν. Oecon. IX, 9. et 10. παρεδώκαμεν. Antiphont. or. V. p. 138, 77. ἐδώκατε. Cf. Moeridem v. ἀπέδομεν, ἀπέδοτε, ἀπέδοσαν Ἀττικῶς, ἀπεδώκαμεν, ἀπεδώκατε, ἀπέδωκαν Ἑλληνικῶς: quanquam tertia plural. aor. I. apud optimos quosque scriptores non raro usurpata reperitur, ut supra I, 1, 9. et 4. 11. ἔδωκαν. Anab. IV, 5, 18. ἧκαν. Hellen. IV, 4, 15. παρέδωκαν. Cyr. IV, 6, 12. διέδωκαν. Hellen. II, 3, 20. ξυνέθηκαν. Quid, quod Hellen. I, 2, 10. utraque forma in eadem enuntiatione legitur? ἀριστεῖα ἔδωκαν —, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί· Σελινουσίοις δὲ — καὶ πολιτείαν ἔδοσαν.

τούτους ὡς ἁπλούστατον εἶναι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη
17 ὁ Εὐθύδημος. Τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις στρατηγὸς ὁρῶν ἀθύμως ἔχον τὸ στράτευμα ψευσάμενος φήσῃ συμμάχους προσιέναι καὶ τῷ ψεύδει τούτῳ παύσῃ τὰς ἀθυμίας τοῦ στρατεύματος, ποτέρωθι τὴν ἀπάτην ταύτην θήσομεν; — Δοκεῖ μοι, ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. — Ἐὰν δέ τις υἱὸν ἑαυτοῦ δεόμενον φαρμακείας καὶ μὴ προσιέμενον φάρμακον ἐξαπατήσας ὡς σιτίον τὸ φάρμακον δῷ καὶ τῷ ψεύδει χρησάμενος οὕτως ὑγιᾶ ποιήσῃ, ταύτην αὖ τὴν ἀπάτην ποῖ θετέον; — Δοκεῖ μοι, ἔφη, καὶ ταύτην εἰς τὸ αὐτό. — Τί δ'; ἐάν τις ἐν ἀθυμίᾳ ὄντος φίλου δείσας, μὴ διαχρήσηται ἑαυτόν, κλέψῃ ἢ ἁρπάσῃ ἢ ξίφος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, τοῦτο αὖ ποτέρωσε θετέον; — Καὶ τοῦτο νὴ Δί', ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. —
18 Λέγεις, ἔφη, σὺ οὐδὲ πρὸς τοὺς φίλους ἅπαντα δεῖν ἁπλοΐζεσθαι; — Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἀλλὰ μετατίθεμαι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ἔξεστι. — Δεῖ γέ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξεῖναι πολὺ μᾶλλον ἢ μὴ ὀρθῶς τιθέ-

§. 17. *τὰς ἀθυμίας τοῦ στρατεύματος*] Sic Ald. Steph. et Par. ACEH. Cf. Anab. II, 5, 1. *παῦσαι τὰς ὑποψίας*. Cyneg. VI, 10. *τὴν ὀργὴν τῶν κυνῶν παυέτω*. Iunt. Vind. m. D. *τὰς ἀθυμίας τοὺς στρατιώτας*. Stob. et Par. D. *τῆς ἀθυμίας τοὺς στρατιώτας*: quae scriptura, a Zeunio recepta, in recentiores edd. migravit. At scriptura a nobis data sine dubio elegantior et exquisitior est, quam quae ex librarii ingenio fluxisse videatur. — *σι-*

§. 16. *πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους — τοιαῦτα ποιεῖν*] Cyrop. I, 6, 31: *διώριζε δὲ τούτων ἅ τε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον, καὶ ἃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς*. Plat. Phaedon. p. 113. E: *πρὸς πατέρα ἢ μητέρα ὑπ' ὀργῆς βίαιόν τι πράξαντες*. V. Stallbaumium ad Plat. de Rep. VIII. p. 559. A.

ἁπλούστατον εἶναι] Subiectum est *στρατηγόν*.

§. 17. *διαχρήσηται ἑαυτόν*] *Διαχρῆσθαι* et *καταχρῆσθαι* interficiendi notatione instructa construuntur cum accusativo. V. nos in Gr. T. II. §. 585. not. 3. (Gr. schol. §. 285, 2) extr.) Adde Thucyd. I, 126: *καθεζομένους δέ τινας — διεχρήσαντο*.

κλέψῃ ἢ ἁρπάσῃ] V. ad III, 6, 11.

§. 18. *μετατίθεμαι τὰ εἰρημένα*] V. ad I, 2, 44. *ἀνατίθεμαι*.

Δεῖ γέ τοι] V. ad III, 4, 10.

§. 19. In hac et seq. §. Socrates non id, quod sensit, expromit; nam quae hoc loco profert repugnant eis, quae aliis locis (ut III, 9, 4 sq. IV, 6, 6. V. Prolegomena III, B. c.) de

ναι. Τῶν δὲ δὴ τοὺς φίλους ἐξαπατώντων ἐπὶ βλάβῃ, 19
ἵνα μηδὲ τοῦτο παραλίπωμεν ἄσκεπτον, πότερος ἀδι-
κώτερός ἐστιν, ὁ ἑκὼν ἢ ὁ ἄκων; — Ἀλλ', ὦ Σώ-
κρατες, οὐκέτι μὲν ἔγωγε πιστεύω οἷς ἀποκρίνομαι·
καὶ γὰρ τὰ πρόσθεν πάντα νῦν ἄλλως ἔχειν δοκεῖ μοι,
ἢ ὡς ἐγὼ τότε ᾤόμην· ὅμως δὲ εἰρήσθω μοι ἀδικώ-
τερον εἶναι τὸν ἑκόντα ψευδόμενον τοῦ ἄκοντος. —
Δοκεῖ δέ σοι μάθησις καὶ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου εἶ- 20
ναι, ὥσπερ τῶν γραμμάτων; — Ἔμοιγε. — Πότερον
δὲ γραμματικώτερον κρίνεις, ὃς ἂν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς
γράφῃ καὶ ἀναγιγνώσκῃ ἢ ὃς ἂν ἄκων; — Ὃς ἂν
ἑκών, ἔγωγε· δύναιτο γὰρ ἄν, ὁπότε βούλοιτο, καὶ ὀρ-
θῶς αὐτὰ ποιεῖν. — Οὐκοῦν ὁ μὲν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς
γράφων γραμματικὸς ἂν εἴη, ὁ δὲ ἄκων ἀγράμματος; —
Πῶς γὰρ οὔ; — Τὰ δίκαια δὲ πότερον ὁ ἑκὼν ψευ-
δόμενος καὶ ἐξαπατῶν οἶδεν ἢ ὁ ἄκων; — Δῆλον,
ὅτι ὁ ἑκών. — Οὐκοῦν γραμματικώτερον μὲν τὸν ἐπι-
στάμενον γράμματα τοῦ μὴ ἐπισταμένου φῂς εἶναι; —
Ναί. — Δικαιότερον δὲ τὸν ἐπιστάμενον τὰ δίκαια

τίον] Stob. σῖτον. V. ad II, 1, 24. — ὑγιᾶ] Stob. ὑγιῆ. V. ad I, 6, 13. — Τί δ'; ἐάν] ABCH. Stob. τί δὲ ἐάν. Vulgo τί δέ; ἄν.

§. 19. παραλίπωμεν] Sic Iunt. Ald. BCDEG. Stob.: quod cur a plerisque editoribus in παραλείπωμεν mutatum sit, nulla prorsus idonea causa excogitari potest. Unus M. cum marg. Steph. habet παραλείπω.

iustitiae reliquarumque virtutum natura exposuit; sed sophistam agit, quo magis adolescentulum vanitatis convinceret. Nam qui sciens amico damnum infert, is, si scientiam spectamus, iustior quidem est altero, qui idem inscius facit, sed, si factum spectamus, iniustior est. At is demum iustus appellandus, qui, quod iustum cognovit, etiam facit, non is, qui, quid iustum sit, scit. Porro qui de industria non recte scribit et legit, si scientiam spectamus, γραμματικώτερος est altero, qui idem inscius facit; non item, si factum spectamus. Uterque rem suam male gerit. Nam grammatica quidem sola literarum scientia continetur, sed iustitia non solum scientia, sed etiam factis, ut non is, qui, quid cuique tribuendum sit, sciat, sed is, qui hac scientia instructus simul suum cuique tribuat, iusti nomen tueri dicendus sit.

§. 20. ὁπότε βούλοιτο] De optativo v. ad II, 1, 18.

αὐτὰ] γράφειν καὶ ἀναγιγνώσκειν.

Τὰ δίκαια] De verborum collocatione v. ad II, 7, 8.

τοῦ μὴ ἐπισταμένου; — Φαίνομαι· δοκῶ δέ μοι καὶ
21 ταῦτα, οὐκ οἶδ' ὅπως, λέγειν. — Τί δὲ δή, ὃς ἂν
βουλόμενος τἀληθῆ λέγειν μηδέποτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν
αὐτῶν λέγῃ, ἀλλ' ὁδόν τε φράζων τὴν αὐτὴν τοτὲ μὲν
πρὸς ἕω, τοτὲ δὲ πρὸς ἑσπέραν φράζῃ καὶ λογισμὸν
ἀποφαινόμενος τὸν αὐτὸν τοτὲ μὲν πλείω, τοτὲ δ' ἐλάτ-
τω ἀποφαίνηται, τί σοι δοκεῖ ὁ τοιοῦτος; — Δῆλος
22 νὴ Δί' εἶναι, ὅτι ἃ ᾤετο εἰδέναι οὐκ οἶδεν. — Οἶ-
σθα δέ τινας ἀνδραποδώδεις καλουμένους; — Ἔγω-
γε. — Πότερον διὰ σοφίαν, ἢ δι' ἀμαθίαν; — Δῆ-
λον, ὅτι δι' ἀμαθίαν. — Ἆρ' οὖν διὰ τὴν τοῦ χαλ-
κεύειν ἀμαθίαν τοῦ ὀνόματος τούτου τυγχάνουσιν; —
Οὐ δῆτα. — Ἀλλ' ἄρα διὰ τὴν τοῦ τεκταίνεσθαι; —

§. 20. *Φαίνομαι*] Steph. sec. et Brod. *Φαίνεται*. V. adn.
§. 22. *Ἀλλ' ἄρα*] V. adn.

Φαίνομαι] τοῦτο λέγων. *Φαίνομαι* opponitur sequenti *δοκῶ*. V. ad I, 4, 6. οὐ δοκεῖ — ἐοικέναι.

§. 21. *φράζων — φράζῃ*] Sic IV, 6, 3: ὁ τοὺς νόμους τούτους *εἰδὼς εἰδείη* ἄν. Ibid. 6: ὀρθῶς ἄν ποτε ἄρα *ὁριζοίμεθα ὁριζόμενοι* κτλ. Anab. II, 5, 7: *φεύγων ἀποφύγοι*: ubi v. adnotata nostra. V. Sauppium ad h. l., qui affert Cyrop. V, 1, 1: τῶν μουσουργῶν *ἀκούσας* ἑσπέρας, ὧν σὺ νῦν ἔχεις, *ἤκουσά* τε ἡδέως κτλ.: ubi Bornemannus p. 291. ed. Goth. comparat Cyrop. VIII, 4, 9: ἀλλ' *ὑπακούων* σχολῇ *ὑπήκουσα*. Antiphont. or. VI. p. 141, 1: καὶ *εὐχόμενος* ἄν τις ταῦτα *εὔξαιτο*. Alia exempla idem V. D. congessit ad Cyrop. V, 3, 2. p. 442. ed. Lips. Stallbaum. ad Platon. Hipp. Mai. p. 292. A. Matth. Gr. T. II. §. 558. Kühner. T. II. §. 675, 3.

τοτὲ μὲν — τοτὲ δὲ] V. ad III, 10, 15.

λογισμὸν ἀποφαινόμενος] rationem reddens.

τί σοι δοκεῖ ὁ τοιοῦτος] Hoc confisus loco Herbstius Symp. I, 12: τί — δόξειε τὸ σκῶμμα εἶναι, auctore Krügero expunxit εἶναι, comp. Plat. Phaedr. p. 234. C: τί σοι φαίνεται ὁ λόγος; [ubi multa exempla contulit Stallbaumius] Lycurg. c. Leocr. XXX, 9: τί δοκοῦσιν ὑμῖν; Xen. Anab. V, 7, 26: τούτους τί δοκεῖτε; ubi Par. DFH. et Eton. addunt δεῖσαι δηλονότι, apertum glossema. Vel sic tamen non probo Herbstium, quod illo loco εἶναι contra libros expunxit. Utrumque enim recte dicitur.

Δῆλος — ὅτι — οὐκ οἶδεν] V. ad III, 5, 24.

§. 22. *Ἆρ' οὖν*] V. ad II, 6, 1.

Ἀλλ' ἄρα] At fortasse. V. ad III, 11, 4. Stobaeus habet *Ἀλλ' ἆρα*, ut supra III, 3, 2., ubi legendum suspicabar *Ἀλλ' ἄρα*.

Οὐδὲ δι' ἓν τούτων] Quoniam superior interrogatio iam negata est (*Οὐδὲ διὰ ταύτην*), haec responsio ita explicanda

Οὐδὲ διὰ ταύτην. — Ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ σκυτεύειν; — Οὐδὲ δι' ἓν τούτων, ἔφη, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον· οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν γε τὰ τοιαῦτα ἐπισταμένων ἀνδραποδώδεις εἰσίν. — Ἆρ' οὖν τῶν τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια μὴ εἰδότων τὸ ὄνομα τοῦτ' ἐστίν; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. — Οὐκοῦν δεῖ παντὶ τρόπῳ διατειναμέ- 23
νους φεύγειν, ὅπως μὴ ἀνδράποδα ὦμεν. — Ἀλλά, νὴ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πάνυ ᾤμην φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν, δι' ἧς ἂν μάλιστα ἐνόμιζον παιδευθῆναι τὰ προσήκοντα ἀνδρὶ καλοκἀγαθίας ὀρεγομένῳ· νῦν δὲ πῶς οἴει με ἀθύμως ἔχειν ὁρῶντα ἐμαυτὸν διὰ μὲν τὰ προπεπονημένα οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι δυνάμενον ὑπὲρ ὧν μάλιστα χρὴ

§. 23. *οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον*] V. adn. — *ἀποκρίνεσθαι*] Sic scripsi cum Flor. ABC. et Par. ABCDHL. pro *ἀποκρίνασθαι*.

est, ut Euthydemus, captiosis Socratis interrogationibus irritatus, haec verba cum indignatione quadam addidisse putandus sit. Quare adstipulari non possum Sauppio, qui hunc locum docere ait *οὐδὲ δι' ἓν τούτων* nihil aliud significare, nisi *δι' οὐδὲν τούτων*. Cf. adnotata in I, 6, 2.

ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον] Scil. *διὰ τὴν τῶν τοιούτων σοφίαν τοῦ ὀνόματος τούτου τυγχάνειν*. De adverbiali *τοὐναντίον* v. ad II, 6, 4.

§. 23. *ᾤμην*] V. Var. Scr. ad II, 3, 10.

φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν] ratione ac via uti. Saepe *φιλοσοφεῖν* est diligenter meditando aliquid reperire. De vocabulo *φιλοσοφίας* subtiliter cogitandi rationem notante v. Breitenbach. ad Oecon. 16, 9. Quod autem verbo accusativus substantivi eiusdem stirpis tanquam obiectum adiungitur sine adiectivo, id fieri non potest, nisi substantivum singularem quandam et propriam induit significationem, ut *φυλακὰς φυλάττειν*, excubias agere, *φόρον φέρειν*, tributum solvere. V. nos in Addendis ad Anab. II, 5, 10. p. 640.

παιδευθῆναι τὰ προσήκοντα] V. Matthiae. Gr. T. II. §. 424, 1. p. 945 sq. Buttm. §. 134, not. 2. Rost. §. 112, 6. a. Kühner. T. II. §. 561. not. 5. p. 229. (Gr. schol. §. 281, 2.)

ὁρῶντα ἐμαυτὸν — δυνάμενον] Attractione h. l. non solum propter oppositionis vim (Euthydemus enim se opponit Socrati), sed etiam perspicuitatis causa uti non potuit. V. nos in Gr. T. II. §. 656, 1. (Gr. schol. §. 310. not. 1.)

οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι] Verba *οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον* ego coniungenda puto cum verbis *ὑπὲρ ὧν μάλιστα χρὴ εἰδέναι*, ne ad ea quidem respondere, quae interrogor de eis, quae maxime oportet scire, ut haec opposita sententia lateat: multo

εἰδέναι, ἄλλην δὲ ὁδὸν οὐδεμίαν ἔχοντα, ἣν ἂν πο-
24 ρευόμενος βελτίων γενοίμην; — Καὶ ὁ Σωκράτης·
Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, εἰς Δελφοὺς δὲ ἤδη
πώποτε ἀφίκου; — Καὶ δίς γε νὴ Δία, ἔφη. —
Κατέμαθες οὖν πρὸς τῷ ναῷ που γεγραμμένον τὸ
Γνῶθι σαυτόν; — Ἔγωγε. — Πότερον οὖν οὐ-
δέν σοι τοῦ γράμματος ἐμέλησεν, ἢ προςέσχες τε καὶ
ἐπεχείρησας σαυτὸν ἐπισκοπεῖν, ὅςτις εἴης; — Μὰ
Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· καὶ γὰρ δὴ πάνυ τοῦτό γε ᾤμην
εἰδέναι· σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλο τι ᾔδειν, εἴγε μηδ' ἐμαυτὸν
25 ἐγίγνωσκον. — Πότερα δέ σοι δοκεῖ γιγνώσκειν ἑαυ-
τὸν ὅςτις τοὔνομα τὸ ἑαυτοῦ μόνον οἶδεν, ἢ ὅςτις,
ὥςπερ οἱ τοὺς ἵππους ὠνούμενοι οὐ πρότερον οἴον-
ται γιγνώσκειν, ὃν ἂν βούλωνται γνῶναι, πρὶν ἂν ἐπι-

§. 24. εἰς Δελφοὺς δὲ ἤδη] V. adn. ἐγίγνωσκον] Par. ACDG. ἐγίνωσκον. V. Exc. I.
§. 25. γιγνώσκειν] ACH. γινώσκειν.

minus ad ea respondere potero, quae interrogor de rebus ab humana cognitione remotioribus. Ernestius scriptum malit οὐδὲν τῶν ἐρωτωμένων. Weiskius autem, οὐδέ ad remotiora ὑπὲρ ὧν — εἰδέναι referens, vertit: ne de eis quidem, quae maxime oportet scire, (ut haec mente supplenda sint: nedum de eis rebus, quarum scientiam nemo a me postulat). Verum haec ratio durior mihi videtur. Neque multum ad hanc vocabuli οὐδέ collocationem tuendam facere puto IV, 6, 7: Οὐδὲ μὰ Δί' ἔμοιγε πολλοστὸν μέρος αὐτῶν. Nam hic ratio multo simplicior est. Herbstius quidem hunc locum sic interpretatur: quum ne id quidem, quod interrogor, respondere possum, quanto minus ex ingenio proferre quicquam potero; sed primum ex hac interpretatione non apparet, quo retulerit verba ὑπὲρ ὧν — εἰδέναι, deinde displicet oppositio longius quaesita. Breitenbachius ad ὑπὲρ ὧν μ. χρὴ εἰδέναι ex antecedentibus repetit ἀποκρίνεσθαι, sed de verborum structura tacet. — De constructione ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον v. Matthiae. Gr. T. II. §. 409, 6. Kühner. T. II. §. 547, 2. De praepositione ὑπέρ pro frequentiore περί (ut Apolog. §. 14: ἐπερωτῶντος — περὶ ἐμοῦ) posita v. Matthiae. Gr. T. II. §. 582. Kühner. T. II. §. 608. p. 287. Infra IV, 3, 12: προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων. Apud oratores hic usus frequentissimus est. V. Benseler. ad Isocr. Areop. p. 165. Maetzner. ad Lycurg. p. 85.

§. 24. εἰς Δελφοὺς δὲ ἤδη πώποτε ἀφίκου;] nach Delphi kamst du *doch* einmal? Δέ particula referenda est ad sententiam ex antecedentibus mente supplendam, ut: di-

σκέψωνται, πότερον εὐπειθής ἐστιν ἢ δυςπειθής, καὶ πότερον ἰσχυρός ἐστιν ἢ ἀσθενής, καὶ πότερον ταχὺς ἢ βραδύς, καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τὴν τοῦ ἵππου χρείαν ἐπιτήδειά τε καὶ ἀνεπιτήδεια ὅπως ἔχει, οὕτως ὁ ἑαυτὸν ἐπισκεψάμενος, ὁποῖός ἐστι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρείαν, ἔγνωκε τὴν αὑτοῦ δύναμιν; — Οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ μὴ εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἀγνοεῖν ἑαυτόν. — Ἐκεῖνο δὲ οὐ φανερόν, 26
ἔφη, ὅτι διὰ μὲν τὸ εἰδέναι ἑαυτοὺς πλεῖστα ἀγαθὰ πάσχουσιν οἱ ἄνθρωποι, διὰ δὲ τὸ ἐψεῦσθαι ἑαυτῶν πλεῖστα κακά; οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτοὺς τά τε ἐπιτήδεια ἑαυτοῖς ἴσασι καὶ διαγιγνώσκουσιν ἅ τε δύνανται καὶ ἃ μή· καὶ ἃ μὲν ἐπίστανται πράττοντες πορίζονταί τε ὧν δέονται καὶ εὖ πράττουσιν, ὧν δὲ

§. 26. πάσχουσιν οἱ ἄνθρ.] D. H. omitt. οἱ: unde Born. uncis inclusit. Iniuria. Pro πάσχουσιν Par. AHKLM. habent παρέχουσιν, ut saepe in codd. haec duo vocabula inter se permiscentur. V. Bornemannum ad Cyrop. I, 6, 36. p. 135. ed. Lips.

cis quidem aliam te nullam habere viam, quam ingrediens melior fieri possis, sed Delphosne unquam veneris, dic mihi. V. ad I, 3, 13. Elegans est haec scriptura codicum ABCHL., marginis Steph. et Stob. Trinc. p. 177. Vulgo omittitur δέ. D. exhibet εἰς Δελφούς γε ἤδη. — De vocabulo πώποτε v. ad II, 2, 7.

τὸ Γνῶθι σαυτόν] Cf. Ciceron. Tusc. I, 22, 52., ubi v. adnotata nostra. Plat. Phaedr. p. 229. E. Socrates: Οὐ δύναμαί πω, inquit, κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν. Protag. p. 343. B., ubi v. Stallbaumium.

οὐδέν σοι — ἐμέλησεν] Sic Hemsterhusius ad Lucian. T. I. p. 425. in Xen. Symp. IV, 32. legendum suspicatur οὐδὲν μέλει οὐδενί pro οὐδὲ μ. οὐδενί, ubi Herbstius comparavit Plat. Apol. p. 24. C: οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν. p. 25. C: οὐδέν σοι μεμέληκε.

σαυτὸν ἐπισκοπεῖν, ὅςτις εἴης] ut §. 25: ὁ ἑαυτὸν ἐπισκεψάμενος, ὁποῖός ἐστι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρείαν. V. ad I, 2, 13.

γὰρ δὴ] V. ad II, 4, 1.

σχολῇ] V. ad III, 14, 3.

§. 25. ἢ ὅςτις —, οὕτως ὁ ἑαυτὸν ἐπισκεψάμενος] Sic Stob. codd. A. B. man. sec. et Castal. Vulgo omittitur articulus ὁ. Saepe autem fit, ut in enuntiationibus comparativis ad appositionis vim magis efferendam, licet praecesserit subiectum, tamen repetatur, praesertim ubi id longius remotum est. Huc accedit, quod illud ὁ, si a Xenophonte profectum non esset, vix a librario additum esset. Cf. adnotata in I, 2, 24.

§. 26. ἐψεῦσθαι ἑαυτῶν] i. q. μὴ εἰδέναι ἑαυτούς. §. 27: διεψευσμένοι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως. V. Matthiae. Gr. T. II.

μὴ ἐπίστανται ἀπεχόμενοι ἀναμάρτητοι γίγνονται καὶ διαφεύγουσι τὸ κακῶς πράττειν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δυνάμενοι δοκιμάζειν καὶ διὰ τῆς τῶν ἄλλων χρείας τά τε ἀγαθὰ πορίζονται
27 καὶ τὰ κακὰ φυλάττονται. Οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψευσμένοι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τἆλλα ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοίως διάκεινται· καὶ οὔτε ὧν δέονται ἴσασιν οὔτε ὅ τι πράττουσιν οὔτε οἷς χρῶνται, ἀλλὰ πάντων τούτων διαμαρτάνοντες τῶν τε ἀγαθῶν ἀποτυγχάνουσι

§. 28. γίγνονται] D. H. γίν. — προΐστασθαί τε] V. adn.
διὰ πάντα ταῦτα] V. adn.
§. 29. εἰδότες ὅ τι ποιοῦσι] Ald. Steph. εἰδ. ἃ π.; Iunt.

§. 338. Buttm. §. 132, 4. Kühner. T. II. §. 513, 3. (Gr. schol. §. 271, 2.).

δυνάμενοι δοκιμάζειν καὶ — πορίζονται] Quoniam participium δυνάμενοι praecessit, καί, ut temere intrusum, uncis cinxit Bornemannus. At recte huius particulae patrocinium suscepit Sauppius dicens notissimo usu (v. adnotata nostra in I, 1, 6) in comparationibus καί iterari, ut duae enuntiationis partes cogitatione sibi opponerentur. Itaque loci sententiam sic exponit: Ut illa ratione ceteros homines explorare possunt, ita hac ceterorum consuetudine ut bona sibi comparant, ita a malis cavent. Similiter etiam antecedenti verbo finito adnectitur participium per καί. Cf. nos ad Anab. I, 3, 15., ubi attulimus Anab. I, 9, 31: (Ἀριαῖος) ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα, h. e. non solum ipse, sed etiam abducens exercitum suum. III, 3, 2. quanquam in eiusmodi locis καί pro etiam accipi potest. Cf. Fritzsch. Quaestt. Luc. p. 69.

§. 27. Οἱ δὲ μὴ εἰδότες] ἑαυτούς vel τὴν ἑαυτῶν δύναμιν.

πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους — ὁμοίως διάκεινται] „H. e. similiter, uti se ipsos, ita alios homines et negotia humana ignorant.“ SCHNEIDERUS. De non repetita praepositione πρός confer Apolog. §. 1: ἐβουλεύσατο περί τε τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου: ubi v. Bornemannum p. 31. Cf. nos supra ad I, 3, 3.

τοῖς κακοῖς περιπίπτουσι] V. ad I, 2, 63.

§. 28. οἵ τε ὅμοιοι] qui similes eis sunt prudentia, vel qui simili prudentia utuntur. Schützius: qui similiter in re publica versantur cum laude. Alii: qui similiter, quod cupiunt, assequuntur. Dativus τούτοις iunge cum χρῶνται, non, ut Herbstius vult, cum ὅμοιοι. De duplici τέ — τέ v. ad I, 1, 14.

καὶ προΐστασθαί τε] Oratio ἀνακολούθως decurrit. Exspectes eam sic conformatam: καὶ προΐστασθαί τε ἐπιθυμοῦσιν ἑαυτῶν τούτους καὶ τὰς ἐλπίδας — ἔχουσι. Stephanus pro τέ scribendum putabat γέ, quod Bornemanns recepit.

καὶ τοῖς κακοῖς περιπίπτουσι. Καὶ οἱ μὲν εἰδότες, 28
ὅ τι ποιοῦσιν, ἐπιτυγχάνοντες ὧν πράττουσιν εὔδοξοί τε καὶ τίμιοι γίγνονται· καὶ οἵ τε ὅμοιοι τούτοις ἡδέως χρῶνται, οἵ τε ἀποτυγχάνοντες τῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦσι τούτους ὑπὲρ αὑτῶν βουλεύεσθαι καὶ προΐστασθαί τε ἑαυτῶν τούτους καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἀγαθῶν ἐν τούτοις ἔχουσι καὶ διὰ πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν. Οἱ δὲ μὴ εἰδό- 29
τες, ὅ τι ποιοῦσι, κακῶς δὲ αἱρούμενοι καὶ οἷς ἂν ἐπιχειρήσωσιν ἀποτυγχάνοντες οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς

et D. εἰδότες ποιοῦσι. Stob. εἰδ. τί π. — ἐν αὐτοῖς τούτοις] Iunt. Ald. ABCDEGH. ἐν ἑαυτοῖς τούτοις. — ὅσαι ἂν] Sic Stob. L. marg. G. pro vulg ὅσαι ἐάν. V. ad III, 10, 12.; ἀγνοήσωσι habent Flor. E. et Par. D.

Schneiderus τέ, tanquam suppositicium, uncis circumdedit. Qui autem καί — τέ sic explicandum opinantur, ut significent etiamque, praetereaque, sine dubio insignem erraverunt errorem. Nam ex Atticis scriptoribus qui afferuntur loci, in quibus particulae καί — τέ ita usurpatae reperiuntur, ut significent etiamque, praetereaque, ii partim corrupti sunt, partim aliam admittunt interpretationem, partim structuram habent ἀνακόλουθον. At viri docti de his particulis mirum quantum inter se dissentiunt. V. Bornemannum ad h. l. et ad Anab. I, 8, 3. IV, 2, 12. ad Cyr. V, 5, 33. ed. Lips. Herbstium ad h. l. Popponem ad Cyrop. I, 4, 17. et ad Thucyd. Part. III. Vol. I. p. 102 sq. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 114 sq. Goellerum ad Thuc. I, 9. p. 99 sq. Sauppium ad h. l., qui auctoritatem Stallbaumii ad Plat. Phileb. p. 47, B. p. 144 sq. ed. I. (at v. eundem in ed. Goth. p. 272 sq.) secutus est, quod eo magis miror, quum Stallbaumius ad Platon. Protag. p. 317. D. suam ipse sententiam retractaverit pertinaciterque illum istarum particularum usum (atque etiam) negaverit, dicens in eiusmodi locis omnibus τέ aut referri oportere ad sequentem aliquam sententiam, sive per καί sive per ἀλλά, δέ, ἤ aliasque particulas superioribus adiunctam, aut pro corrupto habendum esse. Xen. de R. Equ. V, 8. nihil mutandum est, quum προκόμιόν τε καὶ οὐρά quasi in unum coniungenda sint, neque de R. Lac. XV. (XIII), 3., ubi v. Haasium. Ceterum cf. adnotata nostra in II, 3, 19.

ἐλπίδας] V. ad I, 1, 11. ἀνάγκαις.

διὰ πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν] Schneiderus vocabulum πάντα, a Stobaeo omissum, ut inutile seclusit, sed recte tutatus est Bornemannus, operam et oleum perdidisse censens, qui qualia c. 8, 11. leguntur: οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκεῖνον, corrigenda putet. V. eum ad Apolog. §. 20. in utraque edit.

§. 29. κακῶς — αἱρούμε-

τούτοις ζημιοῦνταί τε καὶ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀδο-
ξοῦσι διὰ ταῦτα καὶ καταγέλαστοι γίγνονται καὶ κα-
ταφρονούμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι ζῶσιν· ὁρᾷς δὲ καὶ
τῶν πόλεων ὅτι ὅσαι ἂν ἀγνοήσασαι τὴν ἑαυτῶν δύ-
ναμιν κρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γί-
30 γνονται, αἱ δ' ἐξ ἐλευθέρων δοῦλαι. Καὶ ὁ Εὐθύ-
δημος· Ὡς πάνυ μοι δοκοῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες,
περὶ πολλοῦ ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν, οὕ-
τως ἴσθι· ὁπόθεν δὲ χρὴ ἄρξασθαι ἐπισκοπεῖν ἑαυ-
τόν, τοῦτο πρὸς σὲ ἀποβλέπω εἴ μοι ἐθελήσαις ἂν
31 ἐξηγήσασθαι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν
ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὁποῖά ἐστι, πάντως που γιγνώ-
σκεις; — Νὴ Δί', ἔφη· εἰ γὰρ μηδὲ ταῦτα οἶδα,

§. 30. *δοκοῦν*] Sic EGHYL. et Par. A. cod. Stobaei pro vulg. *δοκεῖ* Par. ABM. *δοκοῦσι.* D. *δοκοῦσ'.* V. adn. — *ἔφη, ὦ Σώκρατες*] Sic CBDL. et G. sec. m.; edd. *ὦ Σ., ἔφη.* V. Bornemannum et nos ad Anab. VII, 6, 41.

νοι] Weiskius passive accipit vertens: infeliciter ad aliquod negotium vel munus delecti. Perperam. Bene Bornemannus: pluribus propositis rebus, quae aut peragendae sunt aut evitandae, malam vel infelicem facientes optionem, scilicet *διὰ τὸ ἑαυτοὺς ἢ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν μὴ εἰδέναι.* Eandem interpretationem protulit Herbstius, qui recte addit eam tueri sequentia: *ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων κτλ.* Quod enim hic de singulis hominibus dicatur, idem illic de civitatibus praedicari.

ζημιοῦνταί τε καὶ κολάζονται] H. e. multantur et castigantur. *Ζημιοῦν* est damno aliquo, ut pecunia, aliquem punire ob rem contra leges factam; *κολάζειν* est punire aliquem (verbis, verberibus etc.) ad emendandum. Saepe iuncta leguntur, ut Hieron. IX, 2. de Rep. Lac. II, 8 (10), ubi v. Haasium p. 78.

τῶν πόλεων ὅτι] Ob oppositionis vim genitivus coniunctioni praemissus est. Eandem collocationem in enuntiationibus interrogativis usurpatam vidimus ad II, 7, 8. V. nos in Gr. T. II. §. 864, 3. (Gr. schol. §. 348, 8.) Adde Thucyd. I, 144: *τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾷ καὶ λιμέσι χρῆσθαι.* Ibid.: *εἰδέναι δὲ χρή —, ἔκ τε τῶν μεγίστων κινδύνων ὅτι καὶ — μέγισται τιμαὶ περιγίγνονται.* Plat. Phaedr. p. 238. A: *καὶ τούτων τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπὴς ἢ ἂν τύχῃ γενομένη:* ubi v. Stallbaumium p. 48.

§. 30. *Ὡς πάνυ μοι δοκοῦν*] Participium *δοκοῦν* non pro accusativo absoluto, ut I, 2, 20. 3, 2., habendum est, sed pro obiecto sequentis verbi *οὕτως ἴσθι.* V. nos in Gr. T. II. §. 673. not. Adde Anab. I, 3,

*καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαυλότερος ἂν εἴην. — Ἴθι
δή, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξήγησαι αὐτά. — Ἀλλ' οὐ χα-
λεπόν, ἔφη· πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ ὑγιαίνειν ἀγα-
θὸν εἶναι νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν κακόν, ἔπειτα τὰ αἴ-
τια ἑκατέρου αὐτῶν, καὶ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ ἐπιτη-
δεύματα, τὰ μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν φέροντα ἀγαθά,
τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν κακά. — Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ* 32
*τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅταν μὲν ἀγαθοῦ τινος
αἴτια γίγνηται, ἀγαθὰ ἂν εἴη, ὅταν δὲ κακοῦ, κακά.
— Πότε δ' ἄν, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακοῦ αἴτιον
γένοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν ἀγαθοῦ; — Ὅταν νὴ Δί',
ἔφη, στρατείας τε αἰσχρᾶς καὶ ναυτιλίας βλαβερᾶς
καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων οἱ μὲν διὰ ῥώμην με-*

§. 31. *αὐτὸ τὸ ὑγιαίνειν*] Sic Steph. emendavit; Iunt. Steph. sec. et G. *αὐτὸ ὑγιαίνειν;* alii libri cum Paris. A B C H. *αὖ τὸ ὑγιαίνειν.* Ald. et Par. E. G. sec. m. L. *αὐτὸν ὑγ.* Voss. 1. *τὸ αὐτὸν ὑγ.* Stob. *τὸ ὑγ.* — *ἔπειτα τὰ αἴτια*] Par. D. *ἔπ. καὶ τὰ αἴτια*, neque aliter H, sed sine *τά*. Hinc Born. *καί* addidit.

15 (a Bornemanno excitatum): *ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω:* ubi v. adnotata nostra. Rarior est haec structura, sed h. l. quodammodo necessaria. Nam verbis *εἰδέναι, ἐπίστασθαι, νοεῖν, ἔχειν γνώμην,* similibus plerumque adduntur genitivi absoluti praemisso *ὡς*. V. Rost. Gr. §. 131. not. 3. Kühner. T. II. §. 672. (Gr. schol. §. 312, not. 12.)

πρὸς σὲ ἀποβλέπω] V. ad §. 2.; *τοῦτο* pendet ab seq. *ἐξηγήσασθαι.*

εἰ — ἐθελήσαις ἂν] V. ad I, 3, 5. Vulgaris optativi forma apud optimos quosque scriptores non raro legitur, ut Hellen. I, 3, 21: *ποιήσαιεν.* 19: *σώσαι.* 4, 12: *τολμήσαι.* 17: *κινδυνεύσαι.* IV, 3, 2: *ἀπαγγείλαις.* V, 4, 34: *ἐπαινέσαιεν.* VI, 1, 9: *ἀξιώσαιεν.* 10: *ποιήσαιεν.* 3, 9: *ἐάσαιεν.* 14: *βλάψαι.* 4, 36: *πράξαιεν.* VII, 1, 34. primum *πολεμήσειαν*; deinceps vero *ἐθελήσαιεν* et *ἐάσαιεν.* 5, 24: *βοηθήσαιεν.* Cyrop. I, 3, 11: *ἄρξαις.* II, 4, 21. IV, 1, 10 (e Guelf. et Parr. restituendum *ὑπομείναιεν*). VII, 2, 10. VIII, 7, 16. 8, 2. Hipparch. I, 17, 25. R. L. III, 5. Oecon. X, 3. XIII, 14. XIX, 12. XX, 3. Anab. III, 5, 18., ubi v. adnotata. Mirus locus R. Ath. II, 15: *εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες ἐν τοῖς πολεμίοις στασιάσειαν,* uti in omnibus libris legitur. Alia exempla collegerunt Bornemannus ad Symp. IV, 21. p. 120. et Maetznerus ad Antiphont. or. VI. p. 147, 51. in adn. crit. p. 122.

§. 31. *πάντως που γιγνώσκεις*] prorsus, credo, nosti. V. ad III, 5, 15.

εἰ — οἶδα, — ἂν εἴην] V. ad I, 2, 28.

πρῶτον μὲν — ἔπειτα] V. ad I, 2, 1.

τὰ αἴτια — τὰ μὲν — τὰ δὲ] V. ad II, 1, 4.

ταςχόντες ἀπόλωνται, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολειφθέντες σωθῶσιν. — Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ τῶν ὠφελίμων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετέχουσιν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολείπονται. — Ταῦτα οὖν, ἔφη, ποτὲ μὲν ὠφελοῦντα, ποτὲ δὲ βλάπτοντα μᾶλλον ἀγαθὰ ἢ κακά ἐστιν; — Οὐδὲν μὰ Δία φαί-
33 νεται κατά γε τοῦτον τὸν λόγον. Ἀλλ' ἥ γέ τοι σοφία, ὦ Σώκρατες, ἀναμφισβητήτως ἀγαθόν ἐστιν· ποῖον γὰρ ἄν τις πρᾶγμα οὐ βέλτιον πράττοι σοφὸς ὢν ἢ ἀμαθής; — Τί δαί; τὸν Δαίδαλον, ἔφη, οὐκ ἀκήκοας, ὅτι ληφθεὶς ὑπὸ Μίνω διὰ τὴν σοφίαν ἠναγκάζετο ἐκείνῳ δουλεύειν καὶ τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστερήθη καὶ ἐπιχειρῶν ἀπο-

§. 32. *μᾶλλον*] V. adn. — *λόγον*] Sic Stob.; supra scriptum habent Par. A. G. cum K. M.; edd. pr. Par. AEG. Vind. *τρόπον*.
§. 33. *τῆς τε πατρίδος*] V. adn.

§. 32. *βλάπτοντα μᾶλλον*] Sic legendum puto cum Iunt. Stob. Par. ABCDHG; sed Ald. M. et margo G. ante *μᾶλλον* intrudunt *οὐ*. Brodaeus coniecit *τί μᾶλλον*, Stob. cod. A. et Trinc. habent *τι μᾶλλον*. Brodaei coniectura Herbstio et Sauppio placuit ob seq. responsum: *Οὐδὲν κτλ.* Verum ad *μᾶλλον ἀγαθὰ ἢ κακά ἐστιν*; etiam bene responderi potuit: *Οὐδέν* sc. *μᾶλλον*, i. e. nihilo magis. Enuntiationes interrogativae sine particula interrogativa illatae facillime librariorum corruptioni obnoxiae sunt.

§. 33. *Ἀλλ' ἥ γέ τοι σοφία*] At sapientia certe quidem. V. ad III, 4, 10. Etiam hic locus ex ironica Socratis disputandi ratione explicandus est, quum ipse infra IV, 5, 6., ubi serio, non ironice, sententiam suam expromit, *σοφίαν* (i. e. intelligentiam et scientiam) summum bonum appellaverit et supra III, 9, 5. omnem virtutem scientiam (*σοφίαν*) esse aperte declaraverit.

ἀγαθόν] V. ad II, 3, 1: *χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα.*

Τί δαί;] „Fortius quaerit, quam *τί δέ*; de sententia Buttmanni Ind. ad Plat. Dial. IV. v. *δαί*, confirmata a Stallbaum. ad Euthyphr. p. 21 sq. Haud raro quum aliis in libris manu exaratis Memorab., tum apud Stob. in *τί δαί*; incidas, ut II, 2, 9. III, 1, 10. 5, 26. IV, 4, 24., sed nusquam, quod meminerim, simul cum BCD., ut h. l., Stobaeus *τί δαί*; exhibuit.“ BORNEMANNUS. *Τί δαί;* est frequens transeundi formula, quae locum habet, ubi oratio cum admirationis significatione repente ad rem novam atque inexspectatam convertitur. V. nos in Gr. T. II. §. 695. (Gr. schol. §. 315, 7.) Eandem fere vim habet apud Latinos formula: Ain tu? de qua exposuimus ad Ciceronis Tusc. I, 17, 40.

διδράσκειν μετὰ τοῦ υἱοῦ τόν τε παῖδα ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνήθη σωθῆναι, ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τοὺς βαρβάρους πάλιν ἐκεῖ ἐδούλευεν; — Λέγεται νὴ Δί', ἔφη, ταῦτα. — Τὰ δὲ Παλαμήδους οὐκ ἀκήκοας πάθη; τοῦτον γὰρ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν, ὡς διὰ σοφίαν φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἀπόλλυται. — Λέγεται καὶ ταῦτα, ἔφη. — Ἄλλους δὲ πόσους οἴει διὰ σοφίαν ἀναρπάστους πρὸς βασιλέα γεγονέναι καὶ ἐκεῖ δουλεύειν; — Κινδυνεύει, ἔφη, 34
ὦ Σώκρατες, ἀναμφιλογώτατον ἀγαθὸν εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν. — Εἴγε μή τις αὐτό, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἐξ ἀμφιλόγων ἀγαθῶν συντιθείη. — Τί δ' ἄν, ἔφη, τῶν εὐδαιμονικῶν ἀμφίλογον εἴη; — Οὐδέν, ἔφη,

ἀπόλλυται] V. adn. — *ἀναρπάστους*] Stob. Par. D. et marg. G. ἀνασπάστους. H. ἀναπάστους. De ἀνάσπαστος Schn. comp. Herod. VII, 80., de altero laudat Dorvill. ad Charit. p. 416. [393. 453. Lips.]. Adde Plat. Phaedr. p. 229. C. ὑπὸ τοῦ Βορέου ἀνάρπαστον γεγονέναι.

τὸν Δαίδαλον — οὐκ ἀκήκοας, ὅτι] V. ad I, 2, 13. De Daedalo, Atheniensi, clarissimo artifice, eiusque fuga in partes vocantur Ovid. Metam. VIII, 159 sqq. et Hygin. c. 39. 40.

ἐκείνῳ] V. ad I, 2, 3.

τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ τῆς ἐλευθερίας] Particula τέ ex Stob. et Par. ABDHKM. accessit. Saepe illam vocabulis ἅμα καί a Xenophonte addi demonstravit Bornemannus ad Anab. V, 2, 14: ubi v. adn. Anab. V, 5, 13: ἅμα τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.

Παλαμήδους] „Palamedes, quia detexit simulatam Ulixis insaniam, in eius odium incurrit et in proditionis crimen vocatus ab eo lapidibus obrutus fuit ab exercitu." HINDENBURGIUS. Adde Bornemannum ad Apolog. §. 26. et Sauppium ad Venat. I, 11. Apposite ad nostri loci sententiam comparat Herbstius Philostrat. Heroic. p. 707: Παλαμήδην δὲ οὐδὲν ἡ σοφία ὤνησε τὸ μὴ οὐκ ἀποθανεῖν διαβληθέντα.

ἀπόλλυται] Sic lunt. ABCDHG. Stob. pro vulgato ἀπώλετο. Praesens recte Bornemannus accipit de re in carminibus Euthydemo pariter et Socrati satis cognitis. Diversum est igitur a praesenti quod dicitur historico.

διὰ σοφίαν] ut paulo ante διὰ σοφίαν; superius autem διὰ τὴν σοφίαν. Utrumque bene sese habet; illud enim universam sapientiae notionem declarat, articulus autem sapientiae notionem ad certam quandam personam revocat. Cf. ad §. 35. διὰ δόξαν.

πρὸς βασιλέα] V. ad III, 5, 26.

§. 34. *Κινδυνεύει*] Exspectes κινδυνεύει οὖν vel ἄρα. Pari modo sine copula positum est Hieron. I, 26: Κινδυνεύουσιν, ἔφη ὁ Σιμ., αἱ τῶν ἀφρο-

εἴγε μὴ προςθήσομεν αὐτῷ κάλλος ἢ ἰσχὺν ἢ πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ καί τι ἄλλο τῶν τοιούτων. — Ἀλλὰ νὴ Δία προςθήσομεν, ἔφη· πῶς γὰρ ἄν τις ἄνευ
35 τούτων εὐδαιμονοίη; — Νὴ Δί', ἔφη, προςθήσομεν ἄρα ἐξ ὧν πολλὰ καὶ χαλεπὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις· πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῖς ὡραίοις παρακεκινηκότων διαφθείρονται, πολλοὶ δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν μείζοσιν ἔργοις ἐπιχειροῦντες οὐ μικροῖς κακοῖς περιπίπτουσι, πολλοὶ δὲ διὰ τὸν πλοῦτον διαθρυπτόμενοί τε καὶ ἐπιβουλευόμενοι ἀπόλλυνται, πολλοὶ δὲ διὰ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν με-
36 γάλα κακὰ πεπόνθασιν. — Ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγε μηδὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐπαινῶν ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μηδὲ ὅ τι πρὸς τοὺς θεοὺς εὔχεσθαι χρὴ εἰδέναι.

§. 35. *παρακεκινηκότων*] Stob. *παρακεκινημένων*. At v. adn. — *διὰ δόξαν*] V. adn.

δισίων μόνον ὑμῖν ἀπολαύσεις τοῦ τυραννεῖν τὰς ἐπιθυμίας παρέχειν: ubi Frotscherus comparat Oecon. XVI, 12: *Κινδυνεύει ἔαρος, ἔφη, εἶναι τούτου τοῦ ἔργου ἀρκτέον*. Bornemannus in partes vocat Bremium in Philol. Beiträg. a. d. Schweiz. p. 171. Cf. supra ad III, 4, 12. *μὴ καταφρόνει*. Sic saepe conclusio cum vi quadam sine copula adiicitur. Ceterum conclusio in his verbis inest haec: Quoniam ea, quae ego ut bona posui, in dubitationem vocasti, restare videtur, ut ipsam felicitatem bonum minime dubium esse statuamus. De huius loci sententia v. Prolegom. p. 5.

§. 35. *πολλὰ καὶ χαλεπὰ*] V. ad I, 2, 24.

πολλοὶ μὲν — πολλοὶ δὲ] V. ad I, 1, 1.

ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῖς ὡραίοις παρακεκινηκότων] ab eis, qui amore pulchritudinis insaniunt. *Παρακινεῖν* intransitive positum significat mente excuti, h. e. commotae mentis esse, delirare, vesanum esse. Cf. Plat. Reip. VII. p. 517. D. Phaedr. p. 249. D., ubi v. Stallbaumium. De praepositione *ἐπί* v. nos in Gr. T. II. §. 612. p. 298. (Gr. schol. §. 296, II.) Sic dicitur *μαίνεσθαι ἐπί τινι*. De vocabulo *ὡραῖος* v. II, 1, 22.

κακοῖς περιπίπτουσι] V. §. 27.

διὰ δόξαν] Ernestius aliique e coniectura Hindenburgii addiderunt articulum, quia praecessit *διὰ τὸ κάλλος, διὰ τὴν ἰσχύν, διὰ τὸν πλοῦτον*. Sed iidem viri docti non haeserunt §. 33., ubi primum *διὰ τὴν σοφίαν*, deinde *διὰ σοφίαν* legitur. Etiam hic locus sic est comparatus, ut non multum differat, utrum notio vocabuli certis terminis circumscribatur an generalis ponatur, ut §. 34: *προςθήσομεν αὐτῷ κάλλος ἢ*

Ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσως διὰ τὸ σφόδρα πιστεύειν εἰδέναι οὐδ' ἔσκεψαι· ἐπεὶ δὲ πόλεως δημοκρατουμένης παρασκευάζῃ προεστάναι, δῆλον, ὅτι δημοκρατίαν γε οἶσθα, τί ἐστι. — Πάντως δήπου, ἔφη. — Δοκεῖ οὖν σοι δυνατὸν εἶναι δημο- 37
κρατίαν εἰδέναι μὴ εἰδότα δῆμον; — Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε. — Καὶ τί νομίζεις δῆμον εἶναι; — Τοὺς πένητας τῶν πολιτῶν ἔγωγε. — Καὶ τοὺς πένητας ἄρα οἶσθα; — Πῶς γὰρ οὔ; — Ἆρ' οὖν καὶ τοὺς πλουσίους οἶσθα; — Οὐδέν γε ἧττον ἢ καὶ τοὺς πένητας. — Ποίους δὲ πένητας καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; — Τοὺς μέν, οἶμαι, μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν πένητας, τοὺς δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν πλουσίους. — Καταμεμάθηκας οὖν, ὅτι ἐνί- 38

§. 37. *Δοκεῖ οὖν*] H. *δοκεῖ ἄν σοι δημ. δυν. εἶναι εἰδέναι*; — *Οὐδέν γε ἧττον*] Sic Stob. pro vulg. *οὐδὲν δὲ ἧττον*. Vat. 1. et Flor. E. *οὐδὲν ἧττον*.

ἰσχὺν ἢ πλοῦτον ἢ δόξαν. Quanquam negari non potest, ubi articulus ceteris nominibus praecesserit, ibi ultimum nomen cum articulo sociatum exspectari. Sed eiusmodi negligentiae non ad vivum sunt resecandae. V. ad I, 2, 12. in Var. Scr. I, 3, 9. II, 1, 22. III, 9, 4. 14.

§. 36. *δημοκρατίαν γε οἶσθα, τί ἐστι*] V. ad I, 2, 13.

§. 37. *μὴ εἰδότα*] Subiectum latet in participio. V. ad I, 3, 8. In cod. D. post verba *Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε* adduntur haec: *καὶ δῆμον ἄρ' οἶσθα τί ἐστιν· οἶμαι ἔγωγε.* Quae quidem verba Bornemannus impetrare a se non potest ut temere intrusa credat. Sententiarum rationem sic disponit: „Postquam Euthydemus negaverat quenquam, quid populi dominatus sit, scire, si populum ipsum ignoret, Socrati quaerenti: *Καὶ δῆμον ἄρ' οἶσθα τί ἐστιν;* respondet iuvenis: *Οἶμαι ἔγωγε*, atque Socrates pergit: *Καὶ τί νομίζεις κτλ.*" Neque mihi haec verba glossematis speciem prae se ferre videntur.

Πῶς γὰρ οὔ; — Ἆρ' οὖν] V. ad II, 6, 11. *Οὐκ, ἀλλά.*

τελεῖν] *Τελεῖν*, inquit Sauppius, comp. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I, 1. p. 324 sqq., dicuntur cives, qui certae cuidam classi adscripti vectigalia sua solvunt. Iam quoniam dicitur *τελεῖν εἰς τάξιν τινά*, quasi in ordinem aliquem solvere (quod denique est ordini adscriptum esse), solvenda oratio est *τοὺς μὴ ἔχοντας τελεῖν εἰς ταῦτα, εἰς ἃ δεῖ.* Mihi vero haec sententia aliena videtur ab h. l. Simpliciter accipio hoc verbum vi solvendi, pendendi, ut supra II, 9, 1: *ἀργύριον τελέσαι.* 10, 6: *οὐ πολὺ τελέσας ἐκτήσατο φίλον*, et *εἰς ἃ δεῖ* est ad vitae necessitatibus satisfaciendum.

οις μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ περιποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, ἐνίοις δὲ πάνυ πολλὰ οὐχ ἱκανά ἐστι; Καὶ νὴ Δί', ἔφη ὁ Εὐθύδημος· ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις· οἶδα γὰρ καὶ τυράννους τινάς, οἳ δι' ἔνδειαν, ὥςπερ οἱ ἀπορώτατοι, ἀναγκάζονται ἀδικεῖν.
39 Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴγε ταῦτα οὕτως ἔχει, τοὺς μὲν τυράννους εἰς τὸν δῆμον θήσομεν, τοὺς δὲ ὀλίγα κεκτημένους, ἐὰν οἰκονομικοὶ ὦσιν, εἰς τοὺς πλουσίους; Καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔφη· Ἀναγκάζει με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δῆλον ὅτι ἡ ἐμὴ φαυλότης· καὶ φροντίζω, μὴ κράτιστον ᾖ μοι σιγᾶν· κινδυνεύω γὰρ ἁπλῶς οὐδὲν εἰδέναι.

Καὶ πάνυ ἀθύμως ἔχων ἀπῆλθε καὶ καταφρονήσας ἑαυτοῦ καὶ νομίσας τῷ ὄντι ἀνδράποδον εἶναι.
40 Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν οὕτω διατεθέντων ὑπὸ Σωκράτους οὐκέτι αὐτῷ προςήεσαν, οὓς καὶ βλακωτέρους ἐνόμιζεν, ὁ δὲ Εὐθύδημος ὑπέλαβεν οὐκ ἂν ἄλλως ἀνὴρ ἀξιόλογος γενέσθαι, εἰ μὴ ὅτι μάλιστα Σωκράτει συνείη· καὶ οὐκ ἀπελείπετο ἔτι αὐτοῦ, εἰ μή τι ἀναγκαῖον εἴη· ἔνια δὲ καὶ ἐμιμεῖτο ὧν ἐκεῖνος ἐπετήδευεν· ὁ δὲ ὡς ἔγνω αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, ἥκιστα μὲν διετάραττεν, ἁπλούστατα δὲ καὶ σαφέστατα ἐξηγεῖτο ἅ τε ἐνόμιζεν εἰδέναι δεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν κράτιστα εἶναι.

§. 38. *ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις*] Haec verba *παρενθετικῶς* interiecta sunt. Alterum *γάρ* (*οἶδα γάρ*) explicat *παρένθεσιν*. Nam oratio sic procedere debebat: *Καὶ νὴ Δί', ἔφη ὁ Εὐθ.*, *οἶδα* (*ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις*) *καὶ τυράννους*. Apte comparant Herbstius et Bornemannus Anab. II, 5, 12.: *Ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι· οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας.* Ibid. III, 2, 11: *Ἔπειτα δέ, ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους —· ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν — Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐκίνησαν αὐτούς.* De repetito *γάρ* v. adnotata in II, 6, 21.

§. 39. *ἁπλῶς*] omnino. Similiter I, 3, 1.

§. 40. *οὕτω διατεθέντων*] V. ad I, 6, 3.

βλακωτέρους]. V. ad III, 13, 4.

ἁπλούστατα] sine ulla dissimulatione.

ἅ τε ἐνόμιζεν] Exspectes *ἃ ἐνόμιζεν εἰδέναι τε δεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν.* At audiendus non est Heindorfius, qui scribendum censet *καὶ ἃ ἐπιτηδ.* V. ad III, 5, 3.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Omni in re publica dicendi agendique studio antecedere debere Socrates dicit temperantiam (σωφροσύνην), i. e. eam virtutem, quae sedat appetitiones et efficit, ut eae rectae rationi pareant („vernünftige Denkungsart"), et ante omnia homines de eis recte sentire oportere discipulos suos docuit (§. 1—2). Primaria Socraticae disputationis quasi capita haec sunt: Deos humano generi providere intelligitur ex eo, quod illi hominibus omnia, quibus indigent, paraverunt (§. 3—9). Etiam cetera animalia hominum tantum gratia a diis procreantur et nutriuntur (§. 10). Praeter sensus, quos communes habemus cum bestiis, rationem nobis largiti sunt et linguam, qua cogitationes nostras inter nos communicare et utilissima vitae instituta provocare possumus; denique de rerum obscurarum eventu nos edocent (§. 11—12). Licet deos oculis cernere non possimus, tamen esse eos nobis persuasum debet esse ex eorum operibus, et ob eam causam eos colere debemus (§. 13—14), et quidem ita, ut suae cuiusque vires ferunt (§. 15—18).

Τὸ μὲν οὖν λεκτικοὺς καὶ πρακτικοὺς καὶ μηχανικοὺς γίγνεσθαι τοὺς συνόντας οὐκ ἔσπευδεν, ἀλλὰ 1

Cap. III. §. 1. λεκτικοὺς] V. adn.

Cap. III. §. 1. λεκτικοὺς] Sic legitur in Vatic. 1. Flor. A. E. et L. pro vulgato δεκτικούς, quod facile per compendium scripturae ex διαλεκτικούς, quod fuerunt qui recipiendum censerent, nasci potuerit. Et vero infra cap. 6, 1., ubi rem nunc promissam Xenophon tradit, usus est his verbis: ὡς δὲ καὶ διαλεκτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας. At ex hoc ipso loco facile scriptura διαλεκτικούς oriri potuit. Huc accedit, uti recte docuerunt Langius et Bornemannus, quod non facile διαλεκτικός, διαλέγεσθαι et πρακτικός, πράττειν sibi opponuntur, sed λεκτικός, λέγειν et πρακτικός, πράττειν. Cf. IV, 2, 1. et 6: λέγειν τε καὶ πράττειν. Cyrop. V, 5, 46: λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος. — Quomodo autem Socrates discipulos suos fecerit πρακτικωτέρους, docetur cap. 5.; quomodo διαλεκτικούς, cap. 6.; quomodo denique μηχανικούς, cap. 7. De vocabulo μηχανικός v. ad III, 1, 6. De constructione verbi σπεύδειν v. ad I, 3, 7.

πρότερον τούτων ᾤετο χρῆναι σωφροσύνην αὐτοῖς ἐγγενέσθαι· τοὺς γὰρ ἄνευ τοῦ σωφρονεῖν ταῦτα δυναμένους ἀδικωτέρους τε καὶ δυνατωτέρους κακουργεῖν
2 ἐνόμιζεν εἶναι. Πρῶτον μὲν δὴ περὶ θεοὺς ἐπειρᾶτο σώφρονας ποιεῖν τοὺς συνόντας. Ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι παραγενόμενοι διηγοῦντο, ἐγὼ δέ, ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέ-
3 γετο, παρεγενόμην. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη ποτέ σοι ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι, ὡς ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται κατεσκευάκασι; Καὶ ὅς· Μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἔμοιγε. — Ἀλλ' οἶσθά γ', ἔφη, ὅτι πρῶτον μὲν φωτὸς δεόμεθα, ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσιν; — Νὴ Δί', ἔφη, ὅ γ' εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν ἕνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. — Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀναπαύσεώς γε δεομένοις ἡμῖν νύκτα παρέχουσι κάλλιστον ἀναπαυτήριον. — Πάνυ γ', ἔφη, καὶ τοῦτο χάριτος ἄξιον.

§. 2. συνόντας] D. ξυνόντας. V. ad I, 2, 18. — διηγοῦντο] Hdrf. coniecit διηγοῖντο, narrent. Herbst. vult διηγοῦνται. Recte Born. loci sententiam sic exponit: Atque alii quidem, quum apud alios talia praecipienti interfuissent, quo tempore in vivis erat, narrabant vel aliis vel, quod malim, mihi, comp. IV, 4, 5.

§. 3. ἐπῆλθεν] V. ad IV, 2, 4.
Καὶ ὅς] V. ad I, 4, 2.
Ἀλλ' — γέ] V. ad I, 2, 12.
ὅ γ' εἰ] De γέ post iurandi formulam posito v. ad III, 11, 5.
ἕνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν] Schneiderus explicat: per oculos ipsos et solos per se si staret, coeci essemus, si luce careremus. Melius Schützius ad II, 1, 2: so wären wir ja *bei* unsern Augen (trotz unserer Augen) blind.
Ἀλλὰ μὴν — γέ] V. ad I, 1, 6.
§. 4. ὥρας] H. e. ὄρθρον, μεσημβρίαν, δείλην, ἑσπέραν. „Ὥρα Xenophontis aetate non fuit vicesima quarta diei pars, quae hora dicitur. Recentioribus demum Graecis ὧραι eodem modo, quo apud nos, dicuntur. Suidas: ὥρα, τὸ δωδέκατον τῆς ἡμέρας. Quae posterioris aevi [aetatis] Graecis et Latinis hora est, eam priores, qui gnomonum sciothericorum tantum usum habebant, σημεῖον, στοιχεῖον dixerunt. Casaub. ad Athenaeum p. 5. 604. Noctis ὧραι (IV, 7, 4.) distinguuntur tribus illis φυλακαῖς, in quibus notissima τὸ μεσονύκτιον. [De diei tempore v. Venat. IV, 6. VI, 4. VIII, 6.] Cf. IV, 7, 4., ubi ὧραι μηνός sunt, quae hic τοῦ μηνὸς τὰ μέρη, scil. ἱσταμένου, μεσοῦντος, φθίνοντος. Ὧραι denique ἐνιαυτοῦ, quae saepissime, ut §. 5. [Vectig. I. 3.], simpliciter ὧραι

— Οὐκοῦν καί, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἥλιος φωτεινὸς ὢν τάς τε ὥρας τῆς ἡμέρας ἡμῖν καὶ τἆλλα πάντα σαφηνίζει, ἡ δὲ νὺξ διὰ τὸ σκοτεινὴ εἶναι ἀσαφεστέρα ἐστίν, ἄστρα ἐν τῇ νυκτὶ ἀνέφηναν, ἃ ἡμῖν τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐμφανίζει, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὧν δεόμεθα πράττομεν; — Ἔστι ταῦτα, ἔφη. — Ἀλλὰ μὴν ἥ γε σελήνη οὐ μόνον τῆς νυκτός, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηνὸς τὰ μέρη φανερὰ ἡμῖν ποιεῖ. — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Τὸ δ', ἐπεὶ τροφῆς δεόμεθα, ταύ- 5
την ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόναι καὶ ὥρας ἁρμοττούσας πρὸς τοῦτο παρέχειν, αἳ ἡμῖν οὐ μόνον ὧν δεόμεθα πολλὰ καὶ παντοῖα παρασκευάζουσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς εὐφραινόμεθα; — Πάνυ, ἔφη, καὶ ταῦτα φιλάνθρωπα. — Τὸ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχειν 6
οὕτω πολλοῦ ἄξιον, ὥστε καὶ φυτεύειν τε καὶ συναύξειν τῇ γῇ καὶ ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρήσιμα ἡμῖν, συντρέφειν δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς καὶ μιγνύμενον πᾶσι

§. 3. *παρέχουσιν*] Sic Iunt. Ald. B. G. pro *παρέχουσι*. — *εἴχομεν*] K. M. pro *εἴχομεν* exhibent *ἦν*, quod etiam Par. A. et Y. supra *εἴχομεν* scriptum habent.

§. 6. *φυτεύειν τε καὶ συναύξ.*] C. omitt. *τέ*, quod uncis inxit Born.

vocantur, anni tempora dicuntur." HINDENBURG. De collocatione *τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας*, ut postea *τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ μηνὸς τὰ μέρη*, v. ad II, 1, 19.

διὰ τὸ σκοτεινὴ εἶναι] V. ad I, 2, 3.

ἀσαφεστέρα] Schneiderus interpretatur: nihil patitur oculis distinguere, ut im activam habeat. Quod vereor ut recte sese habeat. Simplicior ratio est haec: Nox propter tenebras obscurior est, quam t eius singulae partes discerni possint. Vix credam hoc vocabulum per se habere posse vim activam.

διὰ τοῦτο πολλὰ — πράττομεν] ut ea, quae IV, 7, 4. traduntur.

§. 5. *Τὸ — ἀναδιδόναι — ;*] Scil. *τοὺς θεούς*. V. ad I, 4, 12.

καὶ ταῦτα] Non ad articulum *τό* refertur, sed ad varia bona, quae commemorata sunt. Hinc numerus pluralivus.

§. 6. *Τὸ δὲ καὶ ὕδωρ*] Obiectum; subiectum *τοὺς θεούς*.

φυτεύειν] Brodaeus legit *φύειν* (h. e. germina seminum elicere atque evocare in lucem, uti eleganter explicat Schneiderus), quod Leonclavius in libro aliquo reperisse se ait. Verum quum *φυτεύειν* saepe dicatur de parente liberos gignente, uti recte docet Bornemannus, comp. Thom. Mag. p. 905 sq. Brunck. ad Soph. Antig. 645. et Blom-

τοῖς τρέφουσιν ἡμᾶς εὐκατεργαστότερά τε καὶ ὠφελιμώτερα καὶ ἡδίω ποιεῖν αὐτὰ καί, ἐπειδὴ πλείστου δεόμεθα τούτου, ἀφθονέστατον αὐτὸ παρέχειν ἡμῖν;
7 — Καὶ τοῦτο, ἔφη, προνοητικόν. — Τὸ δὲ καὶ τὸ πῦρ πορίσαι ἡμῖν, ἐπίκουρον μὲν ψύχους, ἐπίκουρον δὲ σκότους, συνεργὸν δὲ πρὸς πᾶσαν τέχνην καὶ πάντα, ὅσα ὠφελείας ἕνεκα ἄνθρωποι κατασκευάζονται; ὡς γὰρ συνελόντι εἰπεῖν, οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων κατασκευάζονται. — Ὑπερβάλλει, ἔφη, καὶ τοῦτο
8 φιλανθρωπίᾳ. — [Τὸ δὲ καὶ ἀέρα ἡμῖν ἀφθόνως οὕτω πανταχοῦ διαχῦσαι, οὐ μόνον πρόμαχον καὶ

§. 7. *τὸ πῦρ*] A. omitt. *τό*: unde Born. uncos addidit.
§. 8. [*Τὸ δὲ — Ἀνέκφραστον*]] V. adn. — *ἄλλους ἀλλαχόθι — στελλομένους*] Vulgo: *ἄλλος ἀλλαχ. — στελλόμενος.*

field. Gloss. ad Aeschyl. Prom. 241., non est cur vulgatam deseramus.

εὐκατεργαστότερα] faciliora ad concoquendum.

§. 7. *ἐπίκουρον μὲν — ἐπίκουρον δὲ*] V. ad I, 1, 1. De genitivis *ψύχους* et *σκότους* comparat Sauppius Anab. IV, 5, 13: *ἐπικούρημα τῆς χιόνος*, et Eurip. Androm. 28: *ἐπικούρησις κακῶν*. Inest in hoc vocabulo vis arcendi ab aliqua re; ut defendere ab aliquo dicitur. V. nos in Gr. T. II. §. 5. 3, 4. Quod autem Passovius in Lex. Gr. docet, rarius esse apud Atticos genus neutrum nominis *σκότος*, id certe de Xenophonte non valere recte docet Sauppius. Cf. Anab. II, 5, 7: *ποῖον σκότος*. 9: *διὰ σκότους*. VII, 4, 18: *ἐν τῷ σκότει* et *ἐκ τοῦ σκότους*. Cyrop. I, 6, 40: *ἐν σκότει*. Sic II, 1, 25. At VIII, 7, 23: *ἐν σκότῳ*. Hellen. IV, 5, 4: *ἐν σκότῳ*. De Thucydide cf. Popponem ad Thuc. II, 4. p. 7 sq. ed. Goth.

ὡς γὰρ συνελόντι εἰπεῖν] V. ad III, 8, 10.

Ὑπερβάλλει] alias res benignitate exsuperat, i. e. in hac re magis quam in aliis deorum benignitas exsplendescit.

§. 8. [*Τὸ δὲ καὶ ἀέρα — Ἀνέκφραστον*]] Totus hic locus in uno codice Meermanniano servatus glossatoris manum aperte prodit. Primum offendit adverbium *ἀφθόνως*, pro quo exspectes *ἄφθονον*, ut §. 6., quanquam id et leve est nec Graeco sermoni repugnat; deinde forma aoristi *διαχῦσαι* maxime suspecta est, uti docte demonstravit Lobeckius ad Phrynich. p. 725 sq.; tum in verbis *πρόμαχον ζωῆς* non solum affectatum quoddam dicendi genus, quod alienum est a Xenophontis naturali simplicitate, sed etiam absurdam sententiam cognoscere mihi videor; etiam *σύντροφος* alias passivam vim habet, non, ut h. l., activam; porro sequentia verba *ἀλλὰ καὶ πελάγη περᾶν* male cohaerent cum ante-

σύντροφον ζωῆς, ἀλλὰ καὶ πελάγη περᾶν δι' αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄλλους ἀλλαχόθι καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ στελλομένους πορίζεσθαι, πῶς οὐχ ὑπὲρ λόγον; — Ἀνέκφραστον. —] Τὸ δὲ τὸν ἥλιον, ἐπειδὰν ἐν χειμῶνι τράπηται, προσιέναι τὰ μὲν ἁδρύνοντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα, ὧν καιρὸς διελήλυθεν, καὶ ταῦτα διαπραξάμενον μηκέτι ἐγγυτέρω προσιέναι, ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι φυλαττόμενον, μή τι ἡμᾶς μᾶλλον τοῦ δέοντος θερμαίνων βλάψῃ, καὶ ὅταν αὖ πάλιν ἀπιὼν γένηται, ἔνθα καὶ ἡμῖν δῆλόν ἐστιν, ὅτι, εἰ προσωτέρω ἄπεισιν, ἀποπαγησόμεθα ὑπὸ τοῦ ψύχους, πάλιν αὖ τρέπεσθαι καὶ προσχωρεῖν καὶ ἐνταῦθα τοῦ οὐρανοῦ

ἔνθα καὶ ἡμῖν] H. *ἔνθα ἡμῖν*. Vulgo *οὐ μόνον τῷ θεῷ, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν*. — *ἔνθα ὧν*] V. adn. — *γιγνόμενα*] Sic Ald. Vindob. et Par. B. C. pro vulg. *γιγνομένοις*.

cedentibus, certe dicendum erat *ἀλλὰ καὶ ὥστε*, quanquam etiam hoc durissimum est; huc accedit forma *ἀλλαχόθι* quum aliis huius aetatis scriptoribus Atticis, tum Xenophonti inusitata. Thomas Mag. p. 10 (edit. Ritsch.) tradit: *Ἄλλοθι, ἄλλοθεν, ἄλλοσε δοκιμώτερα ἢ ἀλλαχόθι, ἀλλαχόθεν, ἀλλαχόσε*. Quis autem ferat verba *καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ στελλομένους πορίζεσθαι*? certe exspectamus *εἰς ἀλλοδαπήν*; sed vel sic macula quaedam residet; nam in his verbis inest ieiuna quaedam proxime antecedentis sententiae repetitio. Neque verborum *πῶς οὐχ ὑπὲρ λόγον* facile quisquam suscipiet patrocinium; nam ut taceam vix ita Graece dici posse nullo addito adiectivo, ut *φιλάνθρωπον, θαυμαστόν*, repugnat etiam forma et antecedentis et sequentis orationis, in qua *τὸ δὲ* cum infinitivo absolute, non ex alio vocabulo aptum legimus. Etiam Euthydemi responsio *Ἀνέκφραστον*, nisi verborum *ὑπὲρ λόγον* interpretamentum habendum est, longissime recedit a reliquis Euthydemi responsionibus. Denique totius loci sententia tam inficeta, tam illepida est, ut vix tibi persuadeas eum e limpido Xenophontis fonte fluxisse. Quum in codicibus Par. ABCD EGH a verbis *Τὸ δὲ καὶ ἀέρα* usque ad *Τὸ δὲ τὸν ἥλιον* lacuna sit, facile quis induci potuit, ut eam suo modo explere tentaret, praesertim quum nulla adhuc quarti elementi mentio facta sit.

τὰ μὲν ἁδρύνοντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα] Apposite Herbstius comparavit Odyss. VII, 119 sqq. — *ὧν καιρὸς διελήλυθεν*, h. e. quae ad maturitatem pervenerunt. — *μᾶλλον τοῦ δέοντος*, v. ad I, 6, 11.

αὖ πάλιν] „Rarius hoc ordine, frequentius inverso *πάλιν αὖ*." SCHAEFERUS in Melet. crit. p. 39. V. Bornemannum ad Conviv. VII, 1. p. 178. Codex C. omitt. *αὖ*.

γένηται] Scil. *ἐνταῦθα*, eo pervenerit.

ἀναστρέφεσθαι, ἔνθα ὢν μάλιστα ἡμᾶς ὠφελοίη; — Νὴ τὸν Δί', ἔφη, καὶ ταῦτα παντάπασιν ἔοικεν ἀνθρώπων ἕνεκα γιγνόμενα. —
9 Τὸ δ' αὖ, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο φανερόν, ὅτι οὐκ ἂν ὑπενέγκαιμεν οὔτε τὸ καῦμα οὔτε τὸ ψῦχος, εἰ ἐξαπίνης γίγνοιτο, οὕτω μὲν κατὰ μικρὸν προσιέναι τὸν ἥλιον, οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀπιέναι, ὥςτε λανθάνειν ἡμᾶς εἰς ἑκάτερα τὰ ἰσχυρότατα καθισταμένους; Ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἰ ἄρα τί ἐστι τοῖς θεοῖς ἔργον ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν, ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐμ-

§. 9. Τὸ δ' αὖ] Edd. pr. et BDGH. omitt. αὖ — ὑπενέγκαιμεν] Par. A. ὑπενέγκοιμεν: quod si maiore codicum auctoritate munitum esset, recepissem Formae enim optativi aor. I. huius et verbi εἰπεῖν rariores sunt. — γίγνοιτο] Iunt. et Voss. 2. πήγνοιτο. Par. A. πηγνύοιτο; B. πυγνύοι. Schneid. suspicatur

ἔνθα ὢν — ὠφελοίη] L. habet ἔνθα ὢν μάλιστ' ἂν ἡ ὠ.; Dind. coni. ἔνθα ἂν μ. ἡ. ὠ.; Hdrf. ἔνθ' ἂν ὢν μ. ἡ. ὠ. Quae coniectura quamvis magna probabilitatis specie commendetur, recipienda tamen non videtur. Permulti enim apud probatissimos Attici sermonis scriptores reperiuntur loci, in quibus optativus sine ἂν potentiali vi instructus legatur. Cyrop. I, 4, 14: εἰ βούλει — ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες τοὺς κατ' ἐμὲ — διαγωνίζεσθαι, ὅπως (quemadmodum) ἕκαστος κράτιστα δύναιτο. Plat. Euthyd. p. 296, E: οὐκ ἔχω ὑμῖν πῶς ἀμφισβητοίην. Andoc. or. III. p. 23, 1: οἱ ῥήτορες τῷ μὲν ὀνόματι τῆς εἰρήνης συγχωροῦσι, τοῖς δ' ἔργοις, ἀφ' ὧν ἡ εἰρήνη γένοιτο, ἐναντιοῦνται. Huc etiam referendus videtur locus, qui supra I, 2, 34. legitur: ἀφεκτέον εἴη. Cf. Kühnast. Repraesentat. imGbr. des sg. apotelest. Coniunctivs. 1851. p. 39., qui tamen non satis diligenter exempla discrevit. Discernendus est enim ab hoc potentiali optativo et is optativus, qui pendet ab altero optativo vel arte cohaeret cum eo, ut Plat. Phaedr. p. 276, B. Menon. p. 89, E. 92, B. Hipp. Mai. 284, A. (v. nos supra ad II, 1, 18.), et is, qui cum relativo coniunctus resolvi potest in εἰ c. opt. secundum formulam illam: εἰ τοῦτο λέγοις, ἁμαρτάνεις, ut Cyrop. I, 6, 19. II, 4, 10 (ubi primum οὓς ἄν τις βούληται = ἐάν τις αὐτοὺς βούληται), dein οὓς δὲ βούλοιτο = εἴ τις αὐτοὺς βούλοιτο) Plat. Gorg. p. 521, C. Lysid. p. 207, D. Phileb. p. 60, C., ubi v. Stallbaum.

§. 9. οὕτω μὲν — οὕτω δὲ] V. ad I, 1, 1.

εἰ ἄρα] num, ob etwa. V. nos in Gr. T. II. §. 833. c. (Gr. schol. §. 321, 3.) De seq. τὶ τοῖς θεοῖς ἔργον ἢ κτλ. G. T. A. Krügerus in Comment. de formula ἀλλ' ἤ. Brunsvig. 1834. p. 36. recte iudicavit. V. nos in Gr. T. II. §. 747. not. 1. p. 446. Sententia est negativa: dubito, num quicquam negotii sit diis, nisi ut hominum commodis prospiciant.

ποδίζει με, ὅτι καὶ τἄλλα ζῶα τούτων μετέχει. Οὐ 10
γὰρ καὶ τοῦτ', ἔφη ὁ Σωκράτης, φανερόν, ὅτι καὶ ταῦτα ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνεταί τε καὶ ἀνατρέφεται; τί γὰρ ἄλλο ζῶον αἰγῶν τε καὶ οἴων καὶ ἵππων καὶ βοῶν καὶ ὄνων καὶ τῶν ἄλλων ζώων τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει, ὅσα ἄνθρωποι; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ πλείω τῶν φυτῶν· τρέφονται γοῦν καὶ χρηματίζονται οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τούτων ἢ ἀπ' ἐκείνων· πολὺ δὲ γένος ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἐκ τῆς γῆς φυομένοις εἰς τροφὴν οὐ χρῶνται, ἀπὸ δὲ βοσκημάτων γάλακτι καὶ τυρῷ

ἐπιγίγνοιτο.

§. 10. *οἴων*] Vulgo *ὑῶν*. Eadem permutatio Cyr. IV, 4, 4. D. habet *οἰῶν* et in A. supra scriptum est *οἴων*, quod recepi. V. ad II, 7, 13. — *ὅσα ἄνθρωποι*] V. adn. — *οὐ χρῶνται*] ADHKL. *οὐ χρῆται*; sequens *ζῶσι* habent Iunt. Ald. V. adn.

τούτων] bonorum, quae supra commemorata sunt.

§. 10. *Οὐ γὰρ —;*] V. ad I, 3, 10.

ἀνθρώπων ἕνεκα] Eadem sententia consignata est apud Cicer. N. D. II, 62.

ὅσα ἄνθρωποι] Codd. D. et G. exhibent *ὅσα ὁ ἄνθρωπος*: quam scripturam recte Bornemannus statuit illatam esse ob sequens *δοκεῖ*, scil. *ἄνθρωπος*. Transitus a plurali *ἄνθρωποι* ad singularem *ἄνθρωπος* h. l. eo minus offendere potest, quod antecedunt verba *τί ἄλλο ζῶον*. Sed etiam alias a plurali deflectit oratio ad singularem et rursus a singulari ad pluralem. V. nos in Gr. T. II. §. 430, a. Adde Schoemann. ad Isaeum p. 466. Maetzner. ad Lycurg. p. 179. Etiam ita hic locus explicari possit, ut oratio sic compleatur: *ἐμοὶ δοκεῖ* (= *νομίζω*, v. ad III, 5, 14.) *τοὺς ἀνθρώπους — ἀπολαύειν*; at durior videtur esse haec ratio.

πλείω τῶν φυτῶν] H. e. mihi quidem videtur homo plus utilitatis capere ex animalibus, quam e plantis. Zeunius post *πλείω* particulam *ἤ* excidisse suspicatus est; at Graeci saepe per breviloquentiam quandam post comparativum genitivo utuntur, ubi exspectes *ἤ*. V. nos in Gr. T. II. §. 748. (Gr. schol. §. 323, 3.) et ad Anab. I, 9, 25. Apte Weiskius comparat de Rep. Lac. IX, 1: *καὶ γὰρ ἐπισκοπῶν τις ἂν εὕροι μείους ἀποθνήσκοντας τούτων τῶν ἐκ τοῦ φοβεροῦ ἀποχωρεῖν αἱρουμένων* (h. e. reperiat pauciores mori ex eis, sc. qui honestam mortem vitae turpi praeferunt, quam ex eis, qui propter metum fugere malunt): ubi v. Sauppium. Similem dicendi brevitatem supra III, 11, 5. vidimus.

γοῦν] V. ad I, 6, 2.

ἀπὸ τούτων] ab animalibus, *ἀπ' ἐκείνων*, a plantis. V. ad I, 3, 13.

γένος ἀνθρώπων — χρῶνται — ζῶσι] V. ad II, 1, 31: *οἵ*.

καὶ κρέασι τρεφόμενοι ζῶσι· πάντες δὲ τιθασσεύοντες καὶ δαμάζοντες τὰ χρήσιμα τῶν ζώων εἴς τε πόλεμον καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ συνεργοῖς χρῶνται. — Ὁμογνωμονῶ σοι καὶ τοῦτ᾿, ἔφη· ὁρῶ γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ πολὺ ἰσχυρότερα ἡμῶν οὕτως ὑποχείρια γιγνόμενα τοῖς ἀνθρώποις, ὥςτε χρῆσθαι αὐτοῖς ὅ τι ἂν βού-
11 *λωνται. — Τὸ δ᾿, ἐπειδὴ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ ὠφέλιμα, διαφέροντα δὲ ἀλλήλων ἐστί, προςθεῖναι τοῖς ἀνθρώποις αἰσθήσεις ἁρμοττούσας πρὸς ἕκαστα, δι᾿ ὧν ἀπολαύομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν· τὸ δὲ καὶ λογισμὸν ἡμῖν ἐμφῦσαι, ᾧ περὶ ὧν αἰσθανόμεθα λογιζόμενοί τε καὶ μνημονεύοντες καταμανθάνομεν, ὅπῃ ἕκαστα συμφέρει, καὶ πολλὰ μηχανώμεθα, δι᾿ ὧν τῶν*
12 *τε ἀγαθῶν ἀπολαύομεν καὶ τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα· τὸ*

§. 12. *εἰ ἀδυνατοῦμεν*] Reisk. coniecit *ἢ ἀδ.* At v. ad I, 5, 1. — *ταύτῃ αὐτοὺς ἡμῖν*] ABCEG. *ταύτην αὐτ. ἡμ.*; H. et marg. Steph. *ταῦτα αὐτοὺς ἡμ.* V. adn. — *γίγνοιντο*]

ὅ τι ἂν βούλωνται] Scil. *χρῆσθαι*, ad quodcunque eis uti volunt. V. ad I, 4, 6.

§. 11. *τοῖς ἀνθρώποις — ἀπολαύομεν*] Exspectes *ἀπολαύουσι*, quum antecesserit *τοῖς ἀνθρώποις*; sed elegantissime persona in altero membro est mutata. In priore enim membro apta est notio generalis hominum, in posteriore autem Socrates orationem ad se et eum, quicum loquitur, revocat, quo vividius opportunitates et commoda e sensibus ad homines redundantia proponat. E locis a Sauppio collatis huc referendus est Plat. Gorg. p. 514. E: *εἰ μὴ ηὑρίσκομεν δι᾿ ἡμᾶς μηδένα βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους;*

ἀλεξόμεθα] Praesens esse, non futurum apparet ex antecedenti *ἀπολαύομεν*. V. de huius verbi formis adnotata nostra ad Anab. I, 3, 6.

§. 12. *προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων*] V. ad IV, 2, 23.

ταύτῃ] V. ad I, 7, 3.

ᾗ ἂν ἄριστα γίγνοιντο] Tres codd. GLM. exhibent *γίγνοιτο*, quod correctoris manum aperte prodit. Nam quod h. l. numerus plurativus relatus est ad neutrum plurativum *τὰ ἀποβησόμενα*, duplici modo explicari potest. Etenim quia hoc remotius est, facile oratio transire potuit ad numerum pluratívum, ita quidem, ut negligentiae cuidam haec constructio tribuenda sit; aut de industria et dedita opera Xenophon usus est numero plurativo, quo clarius iteratae actionis notio indicaretur. Haec enim potissimum, saltem apud Atticos solutae orationis scriptores, videtur esse vis numeri plurativi post neutrum plurativum illati, ut, ubi res e pluribus partibus composita aut in variis locis vel iteratis vicibus facta commemoratur, prae-

δὲ καὶ ἑρμηνείαν δοῦναι, δι᾽ ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε ἀλλήλοις διδάσκοντες καὶ κοινωνοῦμεν καὶ νόμους τιθέμεθα καὶ πολιτευόμεθα; — Παντάπασιν ἐοίκασιν, ὦ Σώκρατες, οἱ θεοὶ πολλὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. — Τὸ δὲ καί, εἰ ἀδυνατοῦμεν τὰ συμφέροντα προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων, ταύτῃ αὐτοὺς ἡμῖν συνεργεῖν, διὰ μαντικῆς τοῖς πυνθανομένοις φράζοντας τὰ ἀποβησόμενα καὶ διδάσκοντας, ᾗ ἂν ἄριστα γίγνοιντο; — Σοὶ δ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐοίκασιν ἔτι φιλικώτερον ἢ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι, εἴ γε μηδὲ ἐπερωτώμενοι ὑπό σου προσημαίνουσί σοι ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ μή. —
13 Ὅτι δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσῃ, ἂν μὴ ἀνα-

V. adn. Post hoc verbum Bessario addit: Magni, ait, amoris hoc est: unde Herbstius satis audacter importavit verba de Latinis in Graeca conversa: *Πάνυ, ἔφη, (καὶ) τοῦτο φιλικόν ἐστι.*

dicati numerus plurativus hanc vel singularum partium vel iterationis frequentiaeve notionem singulari quadam vi efferat. Etiam ibi plurativus verbi numerus locum habere videtur, ubi actio de subiectis praedicata non eodem tempore fieri, sed temporis successu saepius repeti cogitanda est, ut Hipparch. V, 4: *εἰ προσέχοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς μετὰ φιλίας ἀνθιππασίαις, οἷα* (sic recte Aldina pro *οἷαι,* quod sententiae plane refragatur) *ἀποβαίνουσιν ἐκ τῶν διώξεών τε καὶ φυγῶν.* Ages. II, 23: *ὅσα γε μὴν μετὰ τοῦτο σφάλματα ἐγένοντο, οὐδεὶς ἂν εἴποι.* Neque aliter accipiendum videtur Hipparch. VIII, 6: *τῶν μὲν γυμνικῶν ἀσκημάτων τὰ πολλὰ σὺν ἱδρῶτι ἐκπονοῦνται.* Exemplis in Gr. T. II. §. 424. [Gr. schol. §. 241, not. 5, b).] allatis addo: Anab. I, 4, 10: *ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσυος βασίλεια,* ubi plurativo numero aedium regiarum multitudo accuratius significatur. Ibid. IV, 2, 20: *ἔνθα τὰ ὅπλα ἔκειντο* (sine var. script.). Ibid. IV, 5, 14: *ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες, καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπήγνυντο,* calceamenta singulorum (nisi forte propter antecedentem pluralem etiam altero loco positus est, uti supra ad II, 4, 7. vidimus). Hellen. II, 3, 8: *ἑβδομήκοντα τάλαντα, ἃ περιεγένοντο ἐν τῷ πολέμῳ,* quae per belli tempora (quasi per belli partes) collecta erant. Cyrop. II, 2, 2: *ἐγένοντο* (ex opt. codd.) *κρέα ἑκάστῳ ἡμῶν τρία ἢ καὶ πλείω τὰ περιφερόμενα,* ubi plurativo vis distributiva indicatur. Ibid. 17: *Ταῦτα μὲν δὴ τοιαῦτα ἐλέγοντο* (unus Vat. *ἐλέγετο*), ubi plurativo sermones alterni indicari videntur. Cf. nos ad. Anab. I, 2, 23.

§. 13. *Ὅτι δέ γε — ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν*] Miras in explanando hoc loco editores excitarunt turbas. Duplici autem

μένης, ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ' ἐξαρκῇ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν

modo ab eis peccatum videtur, primum, quod ad unum omnes verba Euthydemi §. 12: *Σοὶ δ', ἔφη, ὦ Σ. — ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ μή,* prorsus neglexerunt; deinde, quod verbis: *Ἐννόει δὲ — ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν* Socratem demonstrare voluisse credebant esse deos, etsi non conspiciendos oculis sese praeberent. Sed primum virorum doctorum sententias varias interque se mire discrepantes recenseamus. Bessario, Herbstius, Bornemannus verba: *ὅτι δέ γε ἀληθῆ λέγω* non ad proxime antecedentia Euthydemi verba, sed ad primariam Socratis sententiam: deos hominum curam habere, referunt. Valckenarius et Schneiderus ante verba: *ὅτι δέ γε κτλ.* nonnulla excidisse suspicantur. Weiskius sententiarum nexum sic exponit: Me vera dicere, inquit Socr., deos nempe in rebus dubiis divinatione nobis succurrere, ipse reperies, si precibus illos reliquoque cultu veneraris, h. e. si hac ratione illos permoves, ut tibi gratificentur, comp. I, 1, 9. et 4, 18. Sed in seqq. argumentationem valde claudicare conqueritur. Nam, inquit, quod fieri posse §. seq. bene ostenditur, id vere ita sese habere docendum est. Argumentum autem a diis ipsis monstratum (*αὐτοὶ — ὑποδεικνύουσιν*) hoc affertur, eos in tribuendis beneficiis non cerni oculis. Sed hoc ipsum docendum erat, a diis proficisci hominum commoda, et ea esse deorum, non naturae effecta. In Germanica interpretatione idem V. D. ante verba: *Ἐννόει δέ* aliquid desiderat ab Euthydemo Socrati obiectum, simile dubitationi illi Aristodemi supra I, 4, 9. lectae, ut: „id ipsum, quòd deos non cerno oculis, dubitationem in me excitat,“ deinde etiam nonnulla e Socratis responsione verba excidisse existimat; nam verba: *Ἐννόει δέ* non commode adnectere argumentum, particulas *μὲν γάρ* vel similes requiri. Herbstius verba: *Ἐννόει δέ — ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν,* ut aliunde illata, exsulare iussit, Dindorfius ut suppositicia uncis cinxit. Langius in his verbis sententiam inesse putat hanc: ut dii beneficia sua non apparentes distribuunt, ita non apparentes gratiam nostram exspectant. Bornemannus denique vix aliam his verbis extundi posse arbitratur nisi hanc miram satis argumentationem: ex operibus eorum deos et cognoscendos et colendos esse ipsi dii eo significant, quod cum cetera numina ab hominibus, quibus beneficia tribuunt, non conspiciuntur, tum supremum illud numen, quod universum mundum regit, rerum effectarum (ut fulminis) quidem auctor esse intelligitur (*τὰ μέγιστα πράττων ὁρᾶται*), sed in efficiendis rebus ab hominibus non conspicitur, vel brevius: non magis dii in conspectum nostrum veniunt, quum coluntur, quam quum operantur.

Iam, ego quid sentiam, afferre mihi liceat.

Fateor quidem totum hunc locum argumentationis quadam obscuritate laborare, in orationeque philosophi subtilitatem desiderari; sed haec aperta interpolationis vestigia esse praefracte nego. Obscurior argumentandi ratio Xenophontis potius ingenio tribuenda videtur. Neque in ipsa oratione quicquam repe-

τοὺς θεούς. Ἐννόει δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ὑποδεικνύουσιν· οἵ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τἀγαθὰ

ritur, quod Xenophontis stilo indignum iudicandum sit, immo nonnulla insunt in hoc loco, quae elegantiae quadam laude sese commendent. Quare locus non continuo condemnandus erit, sed diligenter exquirendum, quo modo sententiae in eo prolatae conciliari inter se possint. Argumentatio igitur mihi sic constituenda videtur.

Postquam Socrates multis e rebus a diis humano generi concessis deos hominum curam agere demonstravit, tanquam postremum divinae curae argumentum hoc ponit, quod dii hominibus divinationem concesserint, qua res futurae cognoscantur. Ad haec Euthydemus: „Erga te," inquit, „o Socrate, videntur dii benigniores etiam quam erga ceteros homines sese praebere, si quidem ne interrogati quidem a te praesignificant tibi, quid facere te oporteat, quid non." Haec verba, ab omnibus interpretibus mirum in modum neglecta, sine dubio maximi momenti sunt. Nam nisi ea certo quodam consilio interiecta esse arteque cum sequentibus cohaerere statuimus, profecto intelligi non potest, quid tandem sibi velint; ieiuna plane atque inepta iudicanda essent. Scilicet Socrates dicere solebat *τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ μή* (v. I, 1, 2 sqq. V. Proleg.). Euthydemi igitur verba Socrates arripiens demonstrare studet illud *δαιμόνιον* non sibi soli tanquam proprium quoddam beneficium a diis tributum, sed commune esse sibi cum ceteris hominibus; ceteros autem homines illud *δαιμόνιον* non agnoscere, quia non in eo acquiescant, ut eius vim animo percipiant, sed oculis cernere cupiant. (Cf. extrema verba paragraphi 14.) Quodsi igitur, inquit Socrates, huius boni particeps fieri cupis, non debes exspectare, dum deus forma quadam indutus in conspectum tuum veniens futura tibi praedicat, sed, ubi divinorum operum contemplatione certo tibi de deorum in humanum genus cura ac providentia persuaseris, illos pie sancteque colere (cf. §. 17.). Hac mente si quis imbutus erit, ei *δαιμόνιον* illud in omnibus rebus, quid facere debeat, quid non, significabit, quum eius animus deorum reverentia agitatus neque in eis, quae facienda sint, neque in eis, quae fugienda, unquam dubius haerebit, licet dei faciem quandam formamve non cernat oculis. Nam ne in divinatione quidem dei formam quaeri oportere ipsi dii significant eo, quod ne in ceteris quidem suis operibus in conspectum nostrum sese praebent, etsi dubitari non potest, quin omnium rerum effectores sint. De particulis *δέ γε* v. supra ad II, 6, 31. Verte: dass ich aber allerdings die Wahrheit sage. Utitur Socrates his particulis, quia in antecedentibus Euthydemi verbis (*εἴ γε — μή*) aliqua de Socratis *δαιμονίῳ* dubitatio latere videbatur.

Haec expositio si vera est, apparet lapsos esse interpretes in eo, quod totam hanc disputationem putabant eo consilio a Socrate institutam esse, ut demonstraret esse deos, etsi in conspectum nostrum non venirent; immo Socrates nihil aliud videtur docere voluisse, nisi perversam esse hominum opinionem, qui in divinatione deorum formam requirerent. Nam ex omni superiore sermone liquet Socratem tanquam firmissimum disputatio-

διδόντες οὐδὲν τούτων εἰς τοὐμφανὲς ἰόντες διδόασι,
καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων,
ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι, καὶ ἀεὶ μὲν χρω-
μένοις ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀγήρατα παρέχων, θᾶτ-
τον δὲ νοήματος ἀναμαρτήτως ὑπηρετοῦντα, οὗτος
τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁρᾶται, τάδε δὲ οἰκονομῶν
14 *ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν. Ἐννόει δ', ὅτι καὶ ὁ πᾶσι φα-*
νερὸς δοκῶν εἶναι ἥλιος οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώ-
ποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν, ἀλλ', ἐάν τις αὐτὸν ἀναι-
δῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. Καὶ τοὺς
ὑπηρέτας δὲ τῶν θεῶν εὑρήσεις ἀφανεῖς ὄντας· κε-

§. 13. *τοὐμφανὲς*] Sic Voss. 2. Par. A. K. pro vulg. *τὸ ἐμφανές.* — *ὑγιᾶ*] Sic marg. Steph. ABCDGKL. pro vulg. *ὑγιῆ.* V. ad I, 6, 13. — *τάδε*] Sic Voss. 1. et Flor. E. pro vulg. *τόδε.*

§. 14. *ὁ πᾶσι φανερὸς*] Edd. pr. et AEG. omitt. *ὁ*;

nis suae fundamentum posuisse esse deos. Etiam ea, quae §. 14. dicuntur, sententiam nostram confirmare videntur, ubi disputatio sic concluditur: *ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα τιμᾶν τὸ δαιμόνιον.*

τὰς μορφὰς τῶν θεῶν] De re comparant editores Ciceronem de Nat. Deor. I, 12: Xenophon – facit — in eis, quae a Socrate dicta retulit, Socratem disputantem formam dei quaeri non oportere; eundemque et solem et animum deum dicere, et modo unum, tum autem plures deos: ubi v. Davisium.

οὕτως ὑποδεικνύουσιν] Scil. in divinatione formam dei quaeri non oportere.

οἵ τε γὰρ ἄλλοι] Scil. *θεοί*, quod omissum est, quia antecedit *αὐτοὶ οἱ θεοί.* Socrates et qui eum secuti sunt, Plato, Stoici, Cicero, praeter unum supremum atque principem deum etiam alios esse deos statuebant, longe quidem illo inferiores, sed tamen immortales rerumque omnium praestantia excellentes, quibus tanquam ministris princeps ille deus in administratione mundi uteretur. Fusius de hac re exposuimus in libro de M. T. Ciceronis in philosophiam meritis. Hamburg. 1825. p. 185—188.

ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι] Weiskius de suo scripsit: *πάντα τὰ καλὰ κτλ.*, ut sit: quicquid bonum est et pulchrum, id reperitur in mundo. Quam coniecturam a recentioribus editoribus receptam esse miror, quum nequaquam sit necessaria. Sententia aperta est: In mundo omnia sunt pulchra et bona, h. e. in mundo omnia tam praeclare sunt instituta et temperata, ut nihil sit, quod non et pulchritudine et utilitate excellat. Unde rerum universitas nomine *κόσμου* (mundi) appellata est.

χρωμένοις] Schneiderus desiderat articulum *τοῖς.* Frustra; sententia enim inest haec: hominibus, quando utuntur.

ραυνός τε γὰρ ὅτι μὲν ἄνωθεν ἀφίεται, δῆλον, καὶ ὅτι οἷς ἂν ἐντύχῃ πάντων κρατεῖ, ὁρᾶται δ' οὔτ' ἐπιὼν οὔτε κατασκήψας οὔτε ἀπιών· καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ μὲν οὐχ ὁρῶνται, ἃ δὲ ποιοῦσι φανερὰ ἡμῖν ἐστι, καὶ προσιόντων αὐτῶν αἰσθανόμεθα. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώπου γε ψυχή, ἥ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων, τοῦ θείου μετέχει, ὅτι μὲν βασιλεύει ἐν ἡμῖν, φανερόν, ὁρᾶται δὲ οὐδ' αὐτή. Ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα τιμᾶν τὸ δαιμόνιον. Ἐγὼ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδη-

Voss. 2. ponit ὁ ante ἥλιος. — προσιόντων αὐτῶν] D. omitt. αὐτῶν, quod Born. uncis cinxit. Iniuria. — ἥ, εἴπερ] Sic L. Par. B. C. et a sec. m. G. Vulgo abest ἥ. — ὅτι μὲν βασιλεύει] Sic BCDGH Iunt. pro vulg. ὅτι μὲν γὰρ β.

ἀγήρατα] Stephanus correxit ἀγήρατον, quod in omnes fere sequentes editiones migravit, ut referretur ad κόσμον, ut Cyrop. VIII, 7, 22: θεοὺς τοὺς ἀεὶ ὄντας καὶ πάντα δυναμένους, οἳ καὶ τήνδε τὴν τῶν ὅλων τάξιν συνέχουσιν ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον (ubi vulgo legebatur ἀκριβῆ et ἀκήρατον); sed nulla est causa, cur vulgata deseratur, immo haec multo aptiorem videtur sententiam praebere, praesertim quum participium χρωμένοις additum sit, quod commodius refertur ad πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά, quam ad κόσμον. Etiam Sauppius retinuit ἀγήρατα.

θᾶττον — νοήματος] V. ad I, 6, 1!.

τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁρᾶται] rerum maximarum quidem effectorem esse supremum illum deum apparet. Haec verba quam non repugnent toti disputationi, apparebit ex eis, quae ad prima huius paragraphi verba protulimus. Tenendum est enim Socratem hanc disputationem non eo consilio instituisse, ut esse deos, etsi in conspectum nostrum non venirent, demonstraret, sed ut doceret in divinatione quaeri non oportere deorum formam.

τάδε] Scil. τὰ μέγιστα. Quod autem non pronomen ταῦτα, quippe quod antecedentia respiciat, usurpatum est, hoc minus potest esse offensioni, quod pronomen ὅδε, ἥδε, τόδε adhibetur ad significandas res ante oculos nostros positas, uti Sauppius recte iudicavit. V. supra ad I, 2, 3.

§. 14. Καὶ — δὲ] V. ad I, 1, 3. De sententia Ernestius commemorat pari modo libros sacros fulmina et ventos appellare ministros dei.

κεραυνός — ἄνεμοι] Saepe haec vocabula ut nomina propria sine articulo ponuntur. Diffilior est quaestio, cur in seqq. ἀνθρώπου γε ψυχή omissus sit articulus. Credo sequens pronomen relativum quasi articuli vices sustinere.

Ἃ χρὴ κτλ.] De omissa particula conclusiva v. ad I, 1, 9.

μος, ὅτι μὲν οὐδὲ μικρὸν ἀμελήσω τοῦ δαιμονίου, σαφῶς οἶδα, ἐκεῖνο δὲ ἀθυμῶ, ὅτι μοι δοκεῖ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδ' ἂν εἷς ποτε ἀνθρώπων ἀξίαις
16 χάρισιν ἀμείβεσθαι. Ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἀθύμει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε· ὁρᾷς γάρ, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται· Νόμῳ πόλεως· νόμος δὲ δήπου πανταχοῦ ἐστι κατὰ δύναμιν ἱεροῖς θεοὺς ἀρέσκεσθαι· πῶς οὖν ἄν τις κάλλιον καὶ εὐσεβέστερον τιμῴη θε-
17 ούς, ἢ ὡς αὐτοὶ κελεύουσιν, οὕτω ποιῶν; Ἀλλὰ χρὴ τῆς μὲν δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι· ὅταν γάρ τις τοῦτο ποιῇ, φανερὸς δήπου ἐστὶ τότε οὐ τιμῶν θεούς· χρὴ οὖν μηδὲν ἐλλείποντα κατὰ δύναμιν τιμᾶν τοὺς θεοὺς θαῤῥεῖν τε καὶ ἐλπίζειν τὰ μέγιστα ἀγαθά· οὐ γὰρ παρ' ἄλλων γ' ἄν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη ἢ παρὰ τῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυναμένων, οὐδ' ἂν ἄλλως μᾶλλον, ἢ εἰ τούτοις ἀρέσκοι, ἀρέσκοι δὲ πῶς ἂν μᾶλλον, ἢ εἰ ὡς μάλιστα πείθοιτο

§. 17. *οὐ τιμῶν*] Par. H. K. *μὴ τιμῶν*.

§. 15. *ἐκεῖνο — ἀθυμῶ*] §. 16: *μὴ τοῦτο ἀθύμει*. Sic *ἀπορεῖν τι*. Thuc. V, 40: *ἀποροῦντες — ταῦτα*. V. Gr. nostr. T. II. §. 547, not. 3. (Gr. schol. §. 278, not. 1.)
οὐδ' ἂν εἷς] V. ad I, 6, 2.

§. 16. *Νόμῳ πόλεως*] V. I, 3, 1.

κατὰ δύναμιν] pro suis quisque facultatibus. V. I, 3, 3.
ἱεροῖς θεοὺς ἀρέσκεσθαι] sacrificiis deos placare, propitios sibi reddere. Alias construitur cum dativo, ut Oecon. V, 3: *ὥστε ἔχειν καὶ θεοῖς ἐξαρέσκεσθαι θύοντας*: ubi v. Schneiderum. Neque aliter *ἐξαρεσκεύεσθαι*, ubi ibid. 19: *τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ ὁρᾷς — πρὸ τῶν πολεμικῶν πράξεων ἐξαρεσκευομένους τοῖς θεοῖς*. Accusativus (*ἀρέσκεσθαί τινά τινι*) est constructio Homerica.

§. 17. *τῆς μὲν δυνάμεως*] Bornemannus recte docet particulam *μέν* ostendere Socratem, nisi alia quaedam interponere ei placuisset, orationem sic fere continuaturum fuisse: *τιμῶντα δὲ οὕτω τοὺς θεοὺς θαῤῥεῖν τε καὶ ἐλπίζειν*. Schneiderum male habuit eadem sententia repetita (*τῆς δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι* et *μηδὲν ἐλλείποντα κτλ.*); sed nihil sane frequentius fit, quam ut post interpositionem aliquam eadem sententia verbis nonnihil mutatis repetatur. Exempla a Bornemanno allata, Cyrop. IV, 2, 46. V, 2, 9. Anab. VII, 2, 18. III, 1, 20. Plat. Apol. p. 29. C., sexcentis aliis augeri possunt.

αὐτοῖς; Τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων τε καὶ αὐτὸς ποιῶν 18
εὐσεβεστέρους τε καὶ σωφρονεστέρους τοὺς συνόντας παρεσκεύαζεν.

§. 18. *Τοιαῦτα μὲν δή*] Sic Par. ABCDH. Voss. 1. et 2. pro vulg. *τ. μέντοι.*

ἐλλείποντα] lunge cum *τιμᾶν.* Usitatior huius verbi structura est participium. Rarioris structurae causa videtur esse haec, ne e participiorum concursu obscuritas quaedam oriatur.

οὐ γὰρ παρ' ἄλλων γ' ἄν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη] H. e. *οὐ γὰρ ἄν τις σωφρονοίη, εἰ παρ' ἄλλων μείζω ἐλπίζοι.*

οὐδ' ἂν ἄλλως μᾶλλον] *ἐλπίζων σωφρονοίη.*

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Quemadmodum superiore capite Socratis de diis recte sentiendi ratio (*σωφροσύνη περὶ θεούς*) exposita est, ita nunc ostenditur, quomodo et doctrina et exemplo vitaque sua sanam de iustitia sententiam (*σωφροσύνην περὶ τὴν δικαιοσύνην*) discipulis suis iniecerit. Primum per totam vitam iustissimus et legibus obedientissimus fuisse narratur (§. 1—4). Deinde e disputatione cum Hippia sophista haec fere de iustitia disserens inducitur:

Praestat esse iustum quam de iusto disserere; nam multi de iusto loquentes iniusta faciunt, nemo autem, qui iusta facit, iniustus est (§. 10—11). Iustum est autem quod legibus civitatis consentaneum (*νόμιμον*) est; iustum esse et leges sequi (*νόμιμον εἶναι*) idem est. Leges autem ea sunt, quae cives de eis, quae facere et quibus abstinere nos oportet, consentientes constituerunt (§. 12—13). Civitatis rectores ii praestantissimi sunt, qui maxime cives legibus obediendi studio imbuerunt, et civitas ea praestantissima est et pace optime constituta et bello invicta, in qua cives legibus maxime obediunt (§. 15). Etiam concordia proficiscitur e legum obedientia; concordia autem non solum universae civitatis, sed etiam omnium singulorum civium summum bonum et firmissimum munimentum et felicitatis fundamentum est (§. 16 — 18). Sed praeter scriptas leges sunt etiam leges non scriptae, ab ipsis diis humano generi datae, quae in omnibus terris eodem modo observantur (§. 19—20): quas qui migrant, eos poena con-

sequitur nullo modo fugienda (§. 21 — 24). Quoniam autem dii non alias leges ac iustas dent, apparet etiam deos iustum esse et leges sequi (*νόμιμον εἶναι*) idem esse iudicare (§. 25).

— · — —

1 *Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ δικαίου γε οὐκ ἀπεκρύπτετο ἣν εἶχε γνώμην, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἀπεδείκνυτο, ἰδίᾳ τε πᾶσι νομίμως τε καὶ ὠφελίμως χρώμενος καὶ κοινῇ ἄρχουσί τε ἃ οἱ νόμοι προστάττοιεν πειθόμενος καὶ κατα πόλιν καὶ ἐν ταῖς στρατείαις οὕτως, ὥςτε*
2 *διάδηλος εἶναι παρὰ τους ἄλλους εὐτακτῶν, καὶ ὅτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστάτης γενόμενος οὐκ ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ παρὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθαι, ἀλλα σὺν τοῖς νόμοις ἠναντιώθη τοιαύτῃ ὁρμῇ τοῦ δήμου, ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον ὑπομεῖναι·*

Cap. IV. §. 1. *ἀπεδείκνυτο*] Marg. Steph. et Par. A. *ἐπεδείκνυτο*. Male. V. §. 10. et adn. in II, 1, 21.
§. 2. *τοιαύτῃ ὁρμῇ*] ABCK. *τοιαῦτα τῇ ὁρμῇ*, in qua scriptura Born. latere putat: *τοιαύτῃ τῇ ὁρμῇ*; sed tum dicendum erat *τῇ τοιαύτῃ ὁρμῇ*.

Cap. IV. §. 1. *ἀπεκρύπτετο*] V. ad III, 6, 3.
καὶ ἔργῳ] „In animo habebat auctor, quod paulo post scripturus erat, *καὶ λόγῳ*. Sed multis interiectis quae referuntur ad *ἔργῳ* ex animo illud dimisit; pro quo demum §. 5. dicit *καὶ ἔλεγε δέ*.“ WEISKIUS.
ἰδίᾳ — χρώμενος] Infra 8, 11: *δίκαιος δὲ (ἦν Σωκράτης), ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους αὐτῷ*.
ἄρχουσί τε] Particula *τέ* respondet particulae *καί* in verbis sequentibus §. 2: *καὶ ὅτε — ἐν ταῖς ἐκκλησίαις — οὐκ ἐπέτρεψε*. Oratio igitur quodammodo *ἀνακόλουθος* est; nam grammatica ratione sic decurrere debebat: *ἰδίᾳ τε — χρώμενος, καὶ κοινῇ ἄρχουσί τε — πειθόμενος —, καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστάτης γενόμενος οὐκ ἐπιτρέψας τῷ δήμῳ παρὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθαι*. Sed iam supra ad II, 1, 30. observavimus orationem saepe a participio cum magna quadam vi ad verbum finitum transire. Quae quidem constructionis mutatio eo aptior est, ubi orationis membra per *τέ* et *καί* coniuncta ita sibi respondent, ut prius generaliorem sententiam, posterius specialiorem eamque graviorem contineat, vel per *μέν* et *δέ* coniuncta ita sibi respondent, ut minoris momenti sententiae maioris momenti sententia opponatur.
ἃ — προστάττοιεν] Optativus usurpatus est de repetita actione. V. ad III, 1, 1.
παρὰ τοὺς ἄλλους] praeter ceteros. V. ad I, 4, 14.
§. 2. *ἐν ταῖς ἐκκλησίαις*] Fusius haec res narratur supra I, 1, 18.

καὶ ὅτε οἱ τριάκοντα προςέταττον αὐτῷ παρὰ τοὺς 3
νόμους τι, οὐκ ἐπείθετο· τοῖς τε γὰρ νέοις ἀπαγορευόντων αὐτῶν μὴ διαλέγεσθαι καὶ προςταξάντων ἐκείνῳ τε καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν πολιτῶν ἀγαγεῖν τινα ἐπὶ θανάτῳ μόνος οὐκ ἐπείσθη διὰ τὸ παρὰ τοὺς
νόμους αὐτῷ προςτάττεσθαι· καὶ ὅτε τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφὴν ἔφευγε, τῶν ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς χάριν τε τοῖς δικασταῖς διαλέγεσθαι καὶ κολακεύειν καὶ δεῖσθαι παρὰ τοὺς νόμους καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα πολλῶν πολλάκις ὑπὸ τῶν δι- 4

§. 4. *Μελήτου*] Sic recte Iunt. Ald. G. pro *Μελίτου*.

§. 3. *νέοις — μὴ διαλέγεσθαι*] V. I, 2, 35. De *μή* post v. *ἀπαγορεύειν* illato v. ad I, 2, 33. Ceterum observanda est etiam temporum diversitas *ἀπαγορευόντων* et *προσταξάντων*; illud iussum iteratis vicibus repetitum, hoc semel pronuntiatum significare videtur.

ἀγαγεῖν τινα ἐπὶ θανάτῳ] V. Plat. Apol. p. 32. C., ubi Stallbaumius haec addit: „Leon ille, patria quidem Salaminius, civitate Atheniensis, sua sponte in exsilium abierat Salamina insulam, ne a tyrannis, divitiarum suarum avidis, occideretur.“ Socrates et quattuor alii cives eum reducere Athenas iussi erant; at Socrates *οὐκ ἐπείσθη διὰ τὸ παρὰ τοὺς νόμους αὐτῷ προστάττεσθαι.* Idem commemoratur apud Xen. Hellen. II, 3, 39. Andocid. de Myster. p. 46. Cf. Diog. Laert. II, 24. p. 110 ed. Hübner. De v. *ἐπὶ θανάτῳ* v. ad I, 3, 11.

§. 4. *τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφὴν ἔφευγε*] *Φεύγειν γραφήν* aut *δίκην* significat accusari, cui opponitur *διώκειν*, quod est accusare. Comparat Herbstius Plat. Apol. p. 19. C: *μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι*, putatque locutionem *τὴν ὑπό τινος γραφὴν φεύγειν* e duabus illis: *ὑπό τινος φεύγειν* et *τὴν γραφήν τινος φεύγειν* conflatam esse. Simplicior et idcirco verior ratio videtur esse ea, quam supra ad II, 1, 34. inivimus. De Socratis accusatoribus, quorum unus erat Meletus, supra ad I, 1, 1. diximus. De Méleto cf. Cobetum in Prosop. Xen. p. 85. et nos ad I, 1, 1.

πρὸς χάριν] Apol. 4: *Οὐχ ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια, ὡς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες, ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας ἀπέλυσαν;* Cf. Platon. Apol. p. 38. D. E. De lege, qua apud Athenienses cautum erat, ne damnatus precibus et blanditiis iudicum mentes permoveret et corrumperet, comparant Polluc. VIII, 117. de Areopagitis: *προοιμιάζεσθαι δὲ οὐκ ἐξῆν οὐδὲ οἰκτίζεσθαι.* Quintil. VI, 1, 7: Athenis affectus movere etiam per praeconem prohibebatur orator. Hinc post *δεῖσθαι* additum est *παρὰ τοὺς νόμους.*

πολλῶν πολλάκις] V. ad III, 12, 6.

καστῶν ἀφιεμένων ἐκεῖνος οὐδὲν ἠθέλησε τῶν εἰωθότων ἐν τῷ δικαστηρίῳ παρὰ τοὺς νόμους ποιῆσαι, ἀλλὰ ῥᾳδίως ἂν ἀφεθεὶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, εἰ καὶ μετρίως τι τούτων ἐποίησε, προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ παρανομῶν ζῆν. Καὶ ἔλεγε δὲ οὕτως καὶ πρὸς ἄλλους μὲν πολλάκις, οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον περὶ τοῦ

§. 5. *οὕτως*] Sic Iunt. Ald. BCDG. pro *οὕτω*. V. ad I, 3, 1. — *ἄλλους μὲν*] Edd. pr. et E. omitt. *μέν*. Schn. post *ἔλεγε*, ubi *δέ* est, positum mavult *μέν*. Frustra, credo. — *φασὶ*

οὐδὲν — τῶν εἰωθότων] Scil. *ποιεῖσθαι*, quod facile e seq. *ποιῆσαι* elici potest, quanquam ne id quidem necessarium est, quum saepe *τὰ εἰωθότα* absolute dicantur ea, quae usu recepta sunt.

ῥᾳδίως ἂν ἀφεθεὶς] H. e. *ὃς ῥᾳδίως ἂν ἀφείθη, εἰ κτλ.* V. ad II, 2, 13.

προείλετο μᾶλλον] V. ad II, 1, 2.

ἀποθανεῖν — ζῆν] V. ad III, 11, 10.

§. 5. *Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον*] clarissimum huius aetatis sophistam, e Platonis dialogis cognominibus notissimum. V. Cobetum in Prosopogr. Xen. p. 36 sq. Quintil. XII, 11, 21: ut Eleum Hippiam transeam, qui non liberalium modo disciplinarum prae se scientiam tulit, sed vestem et annulum crepidasque, quae omnia manu sua fecerat, in usu habuit. Cf. Bornemannum ad Sympos. IV, 62. p. 153. De hominis vanitate, iactantia, arrogantia v. Stallbaumium ad Plat. Hipp. Mai. p. 148.

διὰ χρόνου] V. ad II, 8, 1. „Secundum advenerat tum Athenas Hippias, uti seqq. docent." SCHNEIDERUS. „Multas enim civium legationes suscipere solebat, v. Prinsterer. Prosopogr. p. 91 sqq." BORNEMANNUS. Adde Stallbaumium ad Plat. l. d. p. 281. A. De particula *γάρ* post *τοιάδε* illata v. ad I, 1, 6.

διδάξασθαι] *Διδάξασθαί τινα* (*παιδεύσασθαί τινα*) duplici modo usurpatur. Dicitur enim aut de eo, qui aliquem sibi instituendum, erudiendum, fingendum curat, aut simpliciter de eo, qui aliquem sibi instituit, docet, erudit. Hinc pater *τὸν παῖδα διδάσκεσθαι* aut is dicitur, qui filium suum sibi ab alio instituendum curat (Cyrop. I, 6, 2.), aut simpliciter is, qui filium suum sibi institutione fingit. Saepe autem forma activa *διδάσκειν* reperitur, ubi media forma exspectetur. Id ex eo explicandum est, quod Graeci saepe forma activa utuntur, ubi quis quid non ipse facit, sed per alios fieri iubet. Plat. Protag. p. 320. A: *Περικλῆς, ὁ τουτωνὶ τῶν νεανίσκων πατήρ, τούτους, ἃ μὲν διδασκάλων εἴχετο, καλῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν, ἃ δὲ αὐτὸς σοφός ἐστιν, οὔτε αὐτὸς παιδεύει, οὔτε τῳ ἄλλῳ παραδίδωσιν.* p. 324. D: *τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὑτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν, ἃ διδασκάλων ἔχεται, καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν, ἣν δὲ αὐτοὶ ἀρετὴν ἀγαθοί, οὐδενὸς βελτίους ποιοῦσι*: ubi v. Heindorfium et Stallbaumium. Menon. p. 94. B: *Τούτους μέντοι*

ικαίου τοιάδε διαλεχθέντα· διὰ χρόνου γὰρ ἀφικό-
ιενος ὁ Ἱππίας Ἀθήναζε παρεγένετο τῷ Σωκράτει
έγοντι πρός τινας, ὡς θαυμαστὸν εἴη τό, εἰ μέν τις
ούλοιτο σκυτέα διδάξασθαί τινα ἢ τέκτονα ἢ χαλ-
έα ἢ ἱππέα, μὴ ἀπορεῖν, ὅποι ἂν πέμψας τούτου
ύχοι· φασὶ δέ τινες καὶ ἵππον καὶ βοῦν τῷ βουλο-
ένῳ δικαίους ποιήσασθαι πάντα μεστὰ εἶναι τῶν δι-

– διδαξόντων] V. adn. — δικαίους ποιήσασθαι] Iunt. ld. B. H. δικαίως ποιήσ.; Vat. 1. Par. D. L. δικαίως πρίασθαι; . δικαίους πρ. Cf. adn.

τους ἑαυτοῦ υἱεῖς) — ἱππέας ὲν ἐδίδαξεν (ὁ Περικλῆς), h. e. ffecit, ut filii sui arte eque-ri instituerentur. Cf. Saup-ium ad h. l. et quem laudat onstantinum Matthiae-m in Quaestion. Sophocl. p. 5 sq.

φασὶ δέ τινες — τῶν δι-αξόντων] Haec verba, omni-m librorum auctoritate com-unita, Ruhnkenius et alckenarius damnaverunt, assuta e Platon. Apol. p.). A: εἰ μέν σου τὼ υἱέε πώλω μόσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν ὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μι-θώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτὼ ιλώ τε κἀγαθὼ ποιήσειν τὴν ροσήκουσαν ἀρετήν. Sed pro-cto quae inter utrumque lo-im intercedit similitudo tam igua est, ut vix appareat. Ne-ie in sententia ipsa quicquam est, quod offensioni esse pos-t, immo Socraticae disputandi tioni convenientissima est, ut cte docuit Weiskius. Ad ationis autem conformationem iod attinet, id videri potest rupulum quendam iniicere, iod ab obliqua oratione trans-ır ad rectam. Sed etiam hunc rupulum nobis exemit Bor-emannus dicens nihil inso-ntiae haec verba habere vi-eri, modo concederes relicta bliqua oratione subito scripto-m in mediam rem abreptum ad ipsa Socratis verba proce-dere, quae postrema Hippias audivisset, et infinitivum μὴ εἰ-δέναι ab eodem φασί pendere. V. supra ad IV, 1, 4. κακὰ ἐρ-γάζονται. Similiora nostro loco sunt Hellen. II, 3, 16, 4, 18. III, 3, 5. Aliam huius loci de-fendendi rationem, sed minus simplicem, iniit Voigtlaen-derus in Observatt. I. p. 22. scribendum censens aut φάναι δέ τινας aut φαίησαν δέ τινες. Herbstius verba φασὶ δέ τι-νες delenda arbitratur. Saup-pius probat sententiam Borne-manni, sed infinitivum εἰδέναι ex θαυμαστόν, quam ex φασίν aptum esse mavult.

δικαίους] „Δίκαιος dici-tur vel de re vel de persona, in qua nec abundat aliquid nec deficit, quae muneri suo par est, numeris suis absoluta.“ RUHN-KENIUS. „Ut Latinorum iu-stus eum significat, qui est talis, ut recte munere suo fungatur, vices suas expleat.“ C. GU. KRUE-GERUS de authentia Xen. An. (Halis Sax. 1824.) p. 52. „Egregie autem dicit δικαίους, non usus alio quodam vocabulo, quia hic de δικαιοσύνῃ sermo est [agitur] et lepide ludit in ambigua vocis significatione, cum sit iustus et idoneus.“ VOIGTLAENDER. l. d. Cyrop. II, 2, 26: οὔτε γὰρ ἅρμα

δαξόντων· ἐὰν δέ τις βούληται ἢ αὐτὸς μαθεῖν τὸ δίκαιον ἢ υἱὸν ἢ οἰκέτην διδάξασθαι, μὴ εἰδέναι,
6 ὅποι ἂν ἐλθὼν τύχοι τούτου. Καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας ταῦτα, ὥςπερ ἐπισκώπτων αὐτόν· Ἔτι γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις, ἃ ἐγὼ πάλαι ποτέ σου ἤκουσα; Καὶ ὁ Σωκράτης· Ὃ δέ γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν· σὺ δ' ἴσως διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις. — Ἀμέλει, ἔφη, πειρῶμαι
7 καινόν τι λέγειν ἀεί. — Πότερον, ἔφη, καὶ περὶ ὧν ἐπίστασαι, οἷον περὶ γραμμάτων, ἐάν τις ἔρηταί σε, πόσα καὶ ποῖα Σωκράτους ἐστίν, ἄλλα μὲν πρό-

μὴ εἰδέναι] Sic e Stob., qui habet *μὴ εἰδέναι ποῖ ἂν ἐλθ.*, correxerunt Zeun. et Schütz. vulg. *μὴ εἶναι*; sed quatuor Stobaei

δήπου ταχὺ γένοιτ' ἄν, βραδέων ἵππων ἐνόντων, οὔτε δίκαιον, ἀδίκων συνεζειγμένων: ubi v. Fischerum, Bornemannum in ed. Goth. et Lips. et Popponem. Apte Sauppius comparat Cyrop. VIII, 3, 38: *γήδιον δικαιότατον* cum Virgil. Georg. II, 447: iustissima tellus. Similiter dicitur de Re equ. III, 5. *ἡ ἄδικος γνάθος* „maxilla improba, h. e. quae tam dura est, ut vim freni minus sentiat," uti explicat Sauppius in Indice, quem cum Schneidero ad l. d. vide. de Venat. VII, 4: *τὰ ἐντὸς ἄδικα γίγνεται.*

τῶν διδαξόντων] V. ad II, 1, 5.

ἐὰν δέ τις βούληται] ob antecedens praesens *φασί*, sed supra *εἰ μέν τις βούλοιτο* ob antecedens praeteritum.

§. 6. *Ἔτι γὰρ —;*] Adhuc igitur — dicis? V. ad I, 3, 10.

οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν] Recte comparatur ab interpretibus Plat. Gorg. p. 490. E: *Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.* p. 491. B.

διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι] V. ad I, 2, 3.

Ἀμέλει] V. ad I, 4, 7.

§. 7. *Πότερον — λέγειν;*] Huic interrogationi sequens *ἢ περὶ ἀριθμῶν — οὐ τὰ αὐτὰ νῦν ἃ καὶ πρότερον ἀποκρίνῃ;* non opponitur, uti Latine utrum — an, sed adiungitur, ut *ἤ* vertendum sit aut. Nam exempla de literis et numeris non diversam vim habent, sed eodem recurrunt, ut non apte per *πότερον* et *ἤ* sibi opponantur. Scilicet *πότερον* nonnunquam simplicem interrogationem inducit, ut alterum interrogationis membrum vel cogitatione supplendum vel e reliqua oratione eliciendum sit. Thucyd. I, 80: *τίνι πιστεύσαντας ἀπαρασκεύους ἐπειχθῆναι (χρή); Πότερον ταῖς ναυσίν; Ἀλλ' ἥσσους ἐσμέν. — Ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; Ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν.* Sic explicandi sunt loci a Bornemanno allati. Plat. Phaedon. p.

ερον, ἄλλα δὲ νῦν πειρᾷ λέγειν; ἢ περὶ ἀριθμῶν οῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δὶς πέντε δέκα ἐστίν, οὐ τὰ ὐτὰ νῦν, ἃ καὶ πρότερον, ἀποκρίνῃ; — Περὶ μὲν ούτων, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὥςπερ σύ, καὶ ἐγὼ ἀεὶ ὰ αὐτὰ λέγω, περὶ μέντοι τοῦ δικαίου πάνυ οἶμαι νῦν χειν εἰπεῖν, πρὸς ἃ οὔτε σὺ οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς ύναιτ' ἀντειπεῖν. — Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, μέγα λέ- 8
εις ἀγαθὸν εὑρηκέναι, εἰ παύσονται μὲν οἱ δικασταὶ ίχα ψηφιζόμενοι, παύσονται δὲ οἱ πολῖται περὶ τῶν ικαίων ἀντιλέγοντές τε καὶ ἀντιδικοῦντες καὶ στασιά-οντες, παύσονται δὲ αἱ πόλεις διαφερόμεναι περὶ τῶν ικαίων καὶ πολεμοῦσαι· καὶ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ', ὅπως ὲν ἀπολειφθείην σου πρὸ τοῦ ἀκοῦσαι τηλικοῦτον

odd. habent *μὴ εἶναι ὅπη ἂν ἐλθών*. Quare anceps haereo, utrum raeferendum sit. Certe *μὴ εἶναι* nequam est absurdum.

8. B: *καὶ μετὰ τοῦτο αὖ ἐπι-κέψασθαι (δεῖ), πότερον ψυχή στι, καὶ ἐκ τούτων θαῤῥεῖν ἢ εδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυ-ῆς;* ubi alterum membrum *ἢ ὔ* eliciendum est e seqq. *ἢ εδιέναι.* Id Lysid. p. 205. A. Alcib. I. p 107. A. *ΣΩ. Πό-ερον οὖν, ὅταν περὶ γραμμάτων Ἀθηναῖοι βουλεύωνται, πῶς ἂν ρθῶς γράφοιεν, τότε ἀναστήσει ὐτοῖς συμβουλεύσων; ΑΛ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλ' ὅταν ερὶ κρουμάτων ἐν λύρᾳ;* pro *πότερον, ὅταν περὶ γραμμάτων —, ἢ ὅταν περὶ κρουμάτων —;* Adde Stallbaumium ad Plat. Phileb. p. 44. A. (p. 252. ed. Goth.)

πόσα καὶ ποῖα Σωκρά-τους ἐστίν] quot et quales literae sint in nomine Socratis. Idem exemplum apud Plat. Alcib. I. p. 113. A: *Τί δ', ἂν ἐγὼ μὲν ἔρωμαι, ποῖα γράμματα Σωκράτους —;* et apud nostrum Oecon. VIII, 14: *εἴποι ἄν, Σωκράτους καὶ ὁπόσα γράμματα καὶ ὅπου ἕκαστον τέ-τακται.* Quod autem vocabulum *πόσα*, non *ποῖα* praecessit, de eo confer supra I, 4, 18: *ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν* et quae congessit diligentia Bornemanni ad Anab. II, 5, 10: *ὅσων δὲ δὴ καὶ οἵων — στερή-σαιμι.*

περὶ ἀριθμῶν τοῖς ἐρω-τῶσιν] Cur verba *περὶ ἀρι-θμῶν* non inter *τοῖς* et *ἐρωτῶσιν* interiecta, sed his praemissa sint, sponte apparet. V. ad I, 6, 13.

ὥςπερ σύ, καὶ ἐγὼ] V. ad II, 2, 2.

ἃ οὔτε σύ, οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς δύναιτ' ἀντειπεῖν] pro *δύναισθε* vel *οὔτε σὺ δύ-ναιο, οὔτ' ἂν ἄλλος δύναιτο.* Saepe autem verbi numerus et persona accommodatur nomini proximo. Anab. II, 1, 16: *σύ τε γὰρ Ἕλλην εἶ καὶ ἡμεῖς.* V. Matthiae. Gr. T. II. §. 299. not. p. 761. Rost. §. 100, 5. p. 477. Kühner. T. II. §. 432. not. 2. (Gr. schol. §. 242, not. 5.)

§. 8. *Νὴ τὴν Ἥραν*] V. ad I, 5, 5.

παύσονται μὲν — παύ-σονται δὲ] V. ad I, 1, 1.

οὐκ οἶδ', ὅπως ἂν ἀπο-

9 *ἀγαθὸν εὑρηκότος. — Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἀκούσῃ, πρίν γ' ἂν αὐτὸς ἀποφήνῃ, ὅ τι νομίζεις τὸ δίκαιον εἶναι· ἀρκεῖ γάρ, ὅτι τῶν ἄλλων καταγελᾷς ἐρωτῶν μὲν καὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς δ' οὐδενὶ θέλων ὑπέχειν λόγον οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ οὐ-*
10 *δενός. — Τί δέ; ὦ Ἱππία, ἔφη, οὐκ ᾔσθησαι, ὅτι ἐγὼ ἃ δοκεῖ μοι δίκαια εἶναι οὐδὲν παύομαι ἀποδεικνύμενος; — Καὶ ποῖος δή σοι, ἔφη, οὗτος ὁ λόγος ἐστίν; — Εἰ δὲ μὴ λόγῳ, ἔφη, ἀλλ' ἔργῳ ἀποδείκνυμαι· ἢ οὐ δοκεῖ σοι ἀξιοτεκμαρτότερον τοῦ λόγου τὸ ἔργον εἶναι; — Πολύ γε νὴ Δί', ἔφη· δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ ἄδικα ποιοῦσι, δίκαια*
11 *δὲ πράττων οὐδ' ἂν εἷς ἄδικος εἴη. — Ἤισθησαι οὖν πώποτέ μου ἢ ψευδομαρτυροῦντος ἢ συκοφαντοῦντος ἢ φίλους ἢ πόλιν εἰς στάσιν ἐμβάλλοντος ἢ ἄλλο τι ἄδικον πράττοντος; — Οὐκ ἔγωγε, ἔφη. — Τὸ δὲ*

§. 7. *ἀποκρίνῃ*] B. D. *ἀποκρίνει*. Male. V. Excurs. II. — *ἀντειπεῖν*] Sic e Bess. interpretatione correxit Zeun. vulg. *ἂν εἰπεῖν*.

§. 10. *ἀποδεικνύμενος*] AKL. *ἐπιδ.* Marg. Steph. *ἐπιδείκνυσθαι* et paulo post *ἐπιδείκνυμαι*. — *οὐδ' ἂν εἷς*] Iunt. Vind. Flor. C. Par. BCG. *οὐδὲ εἷς ἄδ. ἔσται*; Par. AEK. Ald. Steph. *οὐδεὶς ἄδ. ἂν εἴη* (sed K. *οὐδὲ εἷς*). V. ad I, 6, 2.

λειφθείην σου] haud scio, quomodo a te discedere possim: quod urbanius dictum est pro: nullo pacto a te discedere possum.

§. 9. *πρίν γ' ἄν*] *Γέ* coniunctioni *πρίν* additum vim habet suppletivam: non audies prius quidem, quam, h. e. non audies, nempe non prius, quam. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 407. et nos in Gr. T. II. §. 704. p. 400. (Gr. schol. §. 596.)

ἀρκεῖ γάρ, ὅτι τῶν ἄλλων καταγελᾷς] satis est enim, quod ceteros omnes rides omnes interrogans quidem et erroris convincens, sed ipse nemini rationem reddens nec sententiam de quaquam re expromens; me vero non ridebis; nam ego non prius meam sententiam proferam, quam tu tuam protuleris. De Socratico disputandi genere v. Prolegom. p. 31 sqq. De locutione *ὑπέχειν λόγον τινί*, rationem alicui reddere, cf. Plat. Gorg. p. 465, A.

γνώμην ἀποφαίνεσθαι] deine Meinung aussprechen. Exspectes igitur articulum *τὴν γνώμην*; sed in locutionibus *γνώμην ἀποφαίνεσθαι*, *γνώμην ἀποδείκνυσθαι* (infra §. 11.) saepe omittitur articulus. V. ad Anab. V, 2, 9.

τῶν ἀδίκων ἀπέχεσθαι οὐ δίκαιον ἡγῇ; — Δῆλος εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ νῦν διαφεύγειν ἐγχειρῶν τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμην, ὅ τι νομίζεις τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ ἃ πράττουσιν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' ἃ μὴ πράττουσι, ταῦτα λέγεις. — Ἀλλ' ᾤμην ἔγωγε, ἔφη ὁ Σωκρά- 12
της, τὸ μὴ θέλειν ἀδικεῖν ἱκανὸν δικαιοσύνης ἐπίδειγμα εἶναι· εἰ δέ σοι μὴ δοκεῖ, σκέψαι, ἐάν τόδε σοι μᾶλλον ἀρέσκῃ· φημὶ γὰρ ἐγὼ τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι. — Ἆρα τὸ αὐτὸ λέγεις, ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι; — Ἔγωγε, ἔφη. — Οὐ 13
γὰρ αἰσθάνομαί σου, ὁποῖον νόμιμον ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. — Νόμους δὲ πόλεως, ἔφη, γιγνώσκεις; — Ἔγωγε, ἔφη. — Καὶ τίνας τούτους νομίζεις; — Ἃ οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι ἅ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχεσθαι ἐγράψαντο. — Οὐκοῦν, ἔφη, νόμιμος μὲν ἂν εἴη ὁ κατὰ ταῦτα πολιτευόμε-

§. 11. *πόλιν*] Par. ABCHKM. *πόλεις*. — *πράττουσιν οἱ δίκ.*] Iunt. Ald. *πράττουσι οἱ δίκ.* V. Var. Scr. III, 12, 5.
§. 13. *Οὐ γὰρ αἰσθάνομαι*] Stob. et Brod. *οὐκ ἄρα*. V. adn. — *ἢ ποῖον δίκαιον*] D. *ὁποῖον δ.* omisso *ἤ*. V. adn. *γιγνώσκεις*] CEH. *γιν*. V. Excurs. I. — *ἂν πράττοι*] Sic Stob. et Par. BCDEK pro vulg. *πράττει* sine *ἄν*. — *Πῶς γὰρ οὔ*; — *δίκαιος*] Haec in edd. pr. ABCDEGH. omissa ex Stob. restituit Steph.

§. 10. *οὐδὲν παύομαι*] *Οὐδέν* (i. e. nulla ratione) gravius negat, quam *οὔ*. Herbstius comparat Cyrop. I, 6, 16: *καὶ γὰρ λέγοντες οὐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι*. Oecon. XI, 23: *οὐδὲν μὲν οὖν παύομαι λέγειν μελετῶν*. Adde nos in Gr. T. II. §. 557. not. 4. (Gr. schol. §. 279, not. 10.). Pari modo apud Latinos nihil pro non usurpatur. V. Ramshorn. Gr. §. 203. p. 957 ed. II. Feldbausch. §. 435. not. 4. §. 471. not. 1. Kühner. §. 112. not. 7.
οὐδ' ἂν εἷς] V. ad I, 6, 2.
§. 11. *πώποτε*] V. ad II, 2, 7.
§. 12. *σκέψαι, ἐὰν — ἀρέσκῃ*] V. Matthiae. Gr. T. II. §. 526. Kühner. T. II. §. 837. b. [Gr. schol. §. 344, 5, c).]
τόδε — γάρ] V. ad I, 1, 6.
τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι] V. ad II, 6, 23.
§. 13. *Οὐ γὰρ αἰσθάνομαι*] *Γάρ* rationem reddit sententiae mente supplendae, ut verba tua non intelligo. V. ad III, 5, 21.
ὁποῖον — ἢ ποῖον] V. ad I, 1, 11.
γιγνώσκεις] *Γιγνώσκειν* non solum est cognoscere, sed etiam nosse, h. e. actio cognoscendi e praeterito tempore pertingit ad praesens. V. ad III, 5, 26. *ἀκούω*. Cf. §. 18.
τίνας τούτους νομίζεις;] V. ad I, 2, 42.

νος, ἄνομος δὲ ὁ ταῦτα παραβαίνων; — Πάνυ μὲν
οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ δίκαια μὲν ἂν πράττοι
ὁ τούτοις πειθόμενος, ἄδικα δ' ὁ τούτοις ἀπειθῶν;
— Πάνυ μὲν οὖν. — Οὐκοῦν ὁ μὲν τὰ δίκαια
πράττων δίκαιος, ὁ δὲ τὰ ἄδικα ἄδικος; — Πῶς
γὰρ οὔ; — Ὁ μὲν ἄρα νόμιμος δίκαιός ἐστιν, ὁ δὲ
14 ἄνομος ἄδικος. Καὶ ὁ Ἱππίας· Νόμους δ', ἔφη,
ὦ Σώκρατες, πῶς ἄν τις ἡγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶ-
γμα εἶναι ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, οὕς γε πολλάκις
αὐτοὶ οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται; Καὶ
γὰρ πόλεμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, πολλάκις ἀράμεναι
αἱ πόλεις πάλιν εἰρήνην ποιοῦνται. — Καὶ μάλα,
ἔφη. — Διάφορον οὖν τι οἴει ποιεῖν, ἔφη, τοὺς
τοῖς νόμοις πειθομένους φαυλίζων, ὅτι καταλυθεῖεν
ἂν οἱ νόμοι, ἢ εἰ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις εὐτακτοῦν-
τας ψέγοις, ὅτι γένοιτ' ἂν εἰρήνη; ἢ καὶ τοὺς ἐν τοῖς
πολέμοις ταῖς πατρίσι προθύμως βοηθοῦντας μέμφῃ;
15 — Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Λυκοῦργον δὲ τὸν Λα-
κεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι

§. 14. *αὐτοὶ οἱ θέμενοι*] Sic Stob., Brod., Castal. et marg. G.; edd. pr. Par. A B C H G. et K. *αὐτοῖς οἱ θέμ.*, unde Steph. 1. et Leoncl. fecerunt *αὐτοὺς οἱ θέμ.* Non absurde, nisi antecedat *οὕς γε*. — *καταλυθεῖεν*] Sic Stob. Voss. 1. Vat. 1. Flor. E. et D. (in quo est *καταλυθοῖεν*) pro vulg. *καταλύοιεν*. Bernhardy Gr. Synt. p. 409. *ἂν* particulam post *καταλυθεῖεν* delendam censet, quia hac enuntiatione simplex sententia (*κατελύ-*

§. 14. *ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς*] Iunge cum *νόμους*.

οὕς γε] V. ad II, 3, 15.

Καὶ γὰρ πόλεμον] *Γάρ* etiam h. l., ut §. 13., referendum est ad sententiam suppressam. Quod dicis, ait Socrates, legibus propterea non esse obedientiam praestandam, quod saepe ii ipsi, qui leges tulerunt, eas mutant, nullius est momenti. Nam etiam bellum saepe suscipiunt civitates et rursus pacem faciunt. Vel sic tamen ii magni faciendi sunt, qui in bello officia sua explent. Particula *καὶ* autem iungenda est cum *πόλεμον*. V. ad II, 1, 3. „Ceterum iustitiae notionem non e legibus petendam esse, sed contra e notione iustitiae leges ferendas et iam latas diiudicandas esse facile intelligitur. Verum Socrates h. l. usque ad §. 18. mutato quaestionis statu leges laudat, non veram iustitiae vim persequitur.“ WEISKIUS.

Διάφορον — ἢ] V. ad III, 7, 7.

§. 15. *Λυκοῦργον — καταμεμάθηκας, ὅτι*] V. ad I, 2, 13.

οὐδὲν — διάφορον] nulla

οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτῇ; τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα, ὅτι, οἵτινες ἂν τοῖς πολίταις αἰτιώτατοι ὦσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι; καὶ πόλις, ἐν ᾗ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν; Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέ- 16
γιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι, καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἵ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὀμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὀμνύουσι τὸν ὅρκον τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι, οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς αὐλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἱρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἥδωνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται· τούτοις γὰρ τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων, αἱ πόλεις ἰσχυρόταταί τε καὶ εὐδαιμονέ-

θησαν οἱ νόμοι) ex aliorum mente proferatur, non a conditione pendens, ut in seqq. ὅτι γένοιτ' ἂν εἰρήνη. At primum, si res sic sese haberet, dicendum erat ὅτι κατελύθησαν οἱ νόμοι, non καταλυθεῖεν, ut supra ad II, 6, 13. vidimus; deinde sententia: quia leges tolli possunt, haudquaquam ab hoc loco abhorret. — τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις] Sic Stob., interpr. Bessarionis, liber Brod., L. marg. G. Vat. 1. Flor. E. pro vulg. τοὺς πολεμίους.

re praestantem ceteris civitatibus. De re ipsa v. supra III, 5, 16. Hellen. VII, 1, 8. de Rep. Lac. VIII, 1. Odofr. Müller. Dorier. T. II. p. 184.

§. 16. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοια] Sententia: „Sed concordia quoque, quae maximum civitatis bonum esse videtur, nihil aliud est, quam in observandis legibus consensus." LANGIUS.

κρίνωσιν] „ut iisdem choris victoriam omnes tribuant; de iisdem choris idem iudicent, eosdem probent. Κρίνειν simpliciter dicitur in utramque partem." ERNESTIUS. Notioni eligendi facile admiscetur notio probandi. Sic in loco a Bornemanno allato, Hellen. I, 7, 37. legitur primum μιᾷ ψήφῳ ἅπαντας κρίνειν, iudicare, deinde autem τὸ μὲν πρῶτον ἔκριναν τὴν Εὐρυπτολέμου (γνώμην) κτλ., elegerunt ideoque probaverunt.

αἱρῶνται] „ut iisdem poetis praemia decernant in ludis scenicis Baccho sacris." SCHNEIDERUS. De ὅπως et ἵνα v. ad II, 1, 19.

σταται γίγνονται· ἄνευ δὲ ὁμονοίας οὔτ' ἂν πόλις εὖ
17 πολιτευθείη, οὔτ' οἶκος καλῶς οἰκηθείη. Ἰδίᾳ δὲ πῶς μὲν ἄν τις ἧττον ὑπὸ πόλεως ζημιοῖτο, πῶς δ' ἂν μᾶλλον τιμῷτο, ἢ εἰ τοῖς νόμοις πείθοιτο; πῶς δ' ἂν ἧττον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡττῷτο, ἢ πῶς ἂν μᾶλλον νικῴη; τίνι δ' ἄν τις μᾶλλον πιστεύσειε παρακαταθέσθαι ἢ χρήματα ἢ υἱοὺς ἢ θυγατέρας, τίνα δ' ἂν ἡ πόλις ὅλη ἀξιοπιστότερον ἡγήσαιτο τοῦ νομίμου; παρὰ τίνος δ' ἂν μᾶλλον τῶν δικαίων τύχοιεν ἢ γονεῖς ἢ οἰκεῖοι ἢ οἰκέται ἢ φίλοι ἢ πολῖται ἢ ξένοι; τίνι δ' ἂν μᾶλλον πολέμιοι πιστεύσειαν ἢ ἀνοχὰς ἢ σπονδὰς ἢ συνθήκας περὶ εἰρήνης; τίνι δ' ἂν μᾶλλον ἢ τῷ νομίμῳ σύμμαχοι ἐθέλοιεν γίγνεσθαι, τῷ δ' ἂν μᾶλλον οἱ σύμμαχοι πιστεύσειαν ἢ ἡγεμονίαν ἢ φρουραρχίαν ἢ πόλεις;

§. 17. *παρὰ τίνος*] Sic cum Bessar. Stob. pro vulg. *παρὰ τίνων.* — *ἢ τῷ τοιούτῳ, ἢ τῷ ἧττον ἐχθρός;*] Sic lunt. Par. BCDG. et Stob. Vulgo: *ἢ τῷ ἧττον ἐχθρ. ἢ τῷ τοιούτῳ.* Minus eleganter. — *ᾧ ἂν μάλιστα — βούλοιτο*] Bernhardy Gr. Synt. p. 399. temere *ἂν* delendum censet. Verte: cui maxime amicus esse velit, si possit.

ἄνευ δὲ ὁμονοίας] Haec verba antecedentibus *τούτοις* (*τοῖς νόμοις*) *τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων* aptissime opponi recte iudicat Herbstius, si quidem e Socratis ratione concordia in servandis legibus cernatur. Weiskius per *τούτοις* vel *ὅρκους* vel adhortationem ad concordiam intelligendam censebat.

οὔτ' ἂν πόλις — πολιτευθείη, οὔτ' οἶκος — οἰκηθείη] De *ἂν* ex priore membro in altero repetendo v. ad I, 3, 15.

§. 17. *ἡττῷτο — νικῴη*] litem perdat — vincat. Pleraque verba forensia e bello et re militari sunt sumpta.

τίνι — πιστεύσειε παρακαταθέσθαι] Dativus *τίνι* non pendet a *πιστεύσειε*, ut in locis supra ad II, 6, 6. commemoratis, sed a *παρακαταθέσθαι.* Verte igitur: Apud quem quis magis credit deponere se posse pecuniam?

οἰκεῖοι ἢ οἰκέται] V. ad I, 2, 48.

τίνι — πιστεύσειαν — ἀνοχάς] cui magis hostes fidem habere possunt in induciis faciendis? *Πιστεύειν ἀνοχάς* dictum est *κατ' ἀναλογίαν τοῦ πιστεύειν πίστιν.* Apte Bornemannus affert I, 1, 5: *ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ;* Apol. §. 15: *μηδὲ ταῦτα εἰκῇ πιστεύσητε τῷ θεῷ.* Aliam vim habet *πιστεύειν τινί τι* in seqq. verbis: *τῷ δ' ἂν μᾶλλον οἱ σύμμαχοι πιστεύσειαν — ἡγεμονίαν;* et Symp. VIII, 36: *ταῦτα τῷ τὴν ψυχὴν ἐρασμίῳ πιστεῦσαι*, quod est concredere, commendare alicui

τίνα δ' ἄν τις εὐεργετήσας ὑπολάβοι χάριν κομιεῖ-
σθαι μᾶλλον ἢ τὸν νόμιμον; ἢ τίνα μᾶλλον ἄν τις
εὐεργετήσειεν ἢ παρ' οὗ χάριν ἀπολήψεσθαι νομίζει;
τῷ δ' ἄν τις βούλοιτο μᾶλλον φίλος εἶναι ἢ τῷ τοι-
ούτῳ, ἢ τῷ ἧττον ἐχθρός; τῷ δ' ἄν τις ἧττον πο-
λεμήσειεν ἢ ᾧ ἂν μάλιστα μὲν φίλος εἶναι βούλοιτο,
ἥκιστα δ' ἐχθρός, καὶ ᾧ πλεῖστοι μὲν φίλοι καὶ σύμ-
μαχοι βούλοιντο εἶναι, ἐλάχιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέ-
μιοι; Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ ἐπιδείκνυμι 18
νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι, σὺ δ' εἰ τἀναντία γι-
γνώσκεις, δίδασκε. Καὶ ὁ Ἱππίας· Ἀλλά, μὰ τὸν
Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔ μοι δοκῶ τἀναντία γι-
γνώσκειν οἷς εἴρηκας περὶ τοῦ δικαίου. — Ἀγρά- 19
φους δέ τινας οἶσθα, ἔφη, ὦ Ἱππία, νόμους; —
Τούς γ' ἐν πάσῃ, ἔφη, χώρᾳ κατὰ ταὐτὰ νομιζομέ-
νους. — Ἔχοις ἂν οὖν εἰπεῖν, ἔφη, ὅτι οἱ ἄνθρω-

§. 18. ἐπιδείκνυμι] Schneid. correx. ἀποδείκνυμαι, quod receperunt recentiores edd. At v. ad II, 1, 21. Stob. et L. habent ἐπιδείκνυμαι.

§. 19. Ἔχοις ἂν οὖν] Par. CDH. omitt. οὖν.

aliquid; hoc autem loco est fidem habere alicui in aliqua re. Comparant interpretes de Vectig. II, 4: εἰς τὰς μάχας αὐτοῖς μᾶλλον πιστεύειν ἢ ἀλλοδαποῖς: sed hic locus alienus est; nam nunquam dici potest πιστεύειν μάχην τινί, quia notio nominis μάχης nihil habet cognationis cum verbo πιστεύειν.

καὶ ᾧ πλεῖστοι — βούλοιντο] Repete ex antecedentibus particulam ἄν. V. ad I, 3, 15.

§. 19. νομιζομένους] ut paulo post νομίζεται. V. ad II, 3, 15.

οἱ ἄνθρωποι — ἔθεντο] Deinde τεθεικέναι τοὺς νόμους et θεοὺς — τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι. Recte Ernestius: „Homines dicuntur θέσθαι νόμους, quia sibimet ipsis constituunt, dii autem θεῖναι, quia aliis, scil. hominibus.“ Hinc forma media usurpatur etiam de populo, qui legibus, quas dat, ipse obnoxius est, ut §. 13: ἃ οἱ πολῖται —, συνθέμενοι ἅ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχεσθαι, ἐγράψαντο. IV, 3, 12: καὶ νόμους τιθέμεθα καὶ πολιτευόμεθα. II, 1, 14: οἱ μὲν πολιτευόμενοι — νόμους τίθενται. Contra activa forma usurpatur de iis, qui legibus, quas dant, obnoxii non sunt, ut supra I, 2, 45: ὅσα δὲ ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; deinde autem de omnibus iis, qui leges ferunt, sive iis obnoxii sunt sive non. Rp. Lac. I, 1: Λυκοῦργον — τὸν θέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους. cf. §. 5. Plat. Hipp. Mai. p. 284. D: Τί δέ; οὐχ ὡς ἀγαθὸν μέγιστο.

ποι αὐτοὺς ἔθεντο; — Καὶ πῶς ἄν, ἔφη, οἵ γε οὔτε συνελθεῖν ἅπαντες ἂν δυνηθεῖεν οὔτε ὁμόφωνοί εἰσι; — Τίνας οὖν, ἔφη, νομίζεις τεθεικέναι τοὺς νόμους τούτους; — Ἐγὼ μέν, ἔφη, θεοὺς οἶμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι· καὶ γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται θεοὺς σέβειν. —. Οὐκοῦν καὶ γονέας τιμᾶν πανταχοῦ νομίζεται; — Καὶ τοῦτο, ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ μήτε γονέας παισὶ μίγνυσθαι, μήτε παῖδας γονεῦσιν; — Οὐκέτι μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὗτος θεοῦ νόμος εἶναι. — Τί δή; ἔφη. — Ὅτι αἰσθάνομαί τινας, ἔφη, παραβαίνοντας αὐτόν. — Καὶ γὰρ ἄλλα πολλά, ἔφη, παρανομοῦσιν· ἀλλ' οὖν δίκην γέ τοι διδόασιν οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὑπὸ τῶν θεῶν κει-

§. 20. *γονέας παισὶ*] AHKL. et Stob. *γονεῖς παισί*. V. ad II, 2, 14.

πόλει τίθενται τὸν νόμον οἱ τιθέμενοι —; Ὅταν ἄρα ἀγαθοῦ ἁμάρτωσιν οἱ ἐπιχειροῦντες τοὺς νόμους τιθέναι, νομίμου τε καὶ νόμου ἡμαρτήκασιν: ubi primum media forma adiungit notionem legibus subiectos esse eos, a quibus proficiscantur; deinde autem activa forma praetermissa hac notione simpliciter significat leges ferre aliis. Cf. Stallbaumium ad h. l. Demosth. de Coron. p. 227, 6: *ὥςπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, οὓς ὁ τιθεὶς ἐξ ἀρχῆς Σόλων — ᾤετο*. p. 260, 102. *ἔθηκα νόμον* dicit Demosthenes de seipso. Cf. Matth. Gr. T. II. §. 492. b. Rostius in Passow. Lexico Gr. p. 1896. et in Gramm. §. 113, 2, c.) p. 575 ed. 7. medialem formam usurpari statuit, ubi eius, qui legem fert, activam, ubi ipsius legis, quae fertur, vis atque auctoritas maiore vi efferatur. Kühner. T. II. §. 395. p. 13. [Gr. schol. §. 250. a).]

οἵ γε] V. ad II. 3. 15.

θεοὺς σέβειν] Rarior huius verbi forma activa est apud prosae orationis scriptores. Legitur etiam Agesil. I, 27. *σέβοιεν*. Thucyd. II, 53. *σέβειν*. Stobaeus habet *εὐσεβεῖν*, quod si probaretur, Valckenarius, *εὐσεβεῖν* veteribus usitatum esse negans, *εὖ σέβειν* scribendum iudicavit. Sed recte Bornemannus hanc scripturam, una Stobaei auctoritate nixam, improbat, licet optimae notae scriptores *εὖ σέβειν τινά* et *εὐσεβεῖν εἴς* vel *περί τινα* dixerint, comp. Blomfield. ad Aesch. Ag. 329. V. Passovii Lex. in *σέβομαι* et *εὐσεβέω*. Idem Bornemannus ad Sympos. VIII, 13. p. 191 sq. recte docet articulum ante infinitivum substantivi instar positum: *τὸ θεοὺς σέβειν*, a Valckenario et Schneidero desideratum, minime esse necessarium. Cf. supra II, 3, 15.

§. 20. *Οὐκέτι*] Quae prius dixisti, probavi; sed quae nunc,

μένους νόμους, ἣν οὐδενὶ τρόπῳ δυνατὸν ἀνθρώπῳ διαφυγεῖν, ὥςπερ τοὺς ὑπ' ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἔνιοι παραβαίνοντες διαφεύγουσι τὸ δίκην διδόναι, οἱ μὲν λανθάνοντες, οἱ δὲ βιαζόμενοι. — Καὶ 22
ποίαν, ἔφη, δίκην, ὦ Σώκρατες, οὐ δύνανται διαφεύγειν γονεῖς τε παισὶ καὶ παῖδες γονεῦσι μιγνύμενοι; — Τὴν μεγίστην νὴ Δί', ἔφη· τί γὰρ ἂν μεῖζον πάθοιεν ἄνθρωποι τεκνοποιούμενοι τοῦ κακῶς τεκνοποιεῖσθαι; — Πῶς οὖν, ἔφη, κακῶς οὗτοι τε- 23
κνοποιοῦνται, οὕς γε οὐδὲν κωλύει ἀγαθοὺς αὐτοὺς ὄντας ἐξ ἀγαθῶν παιδοποιεῖσθαι; — Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, οὐ μόνον ἀγαθοὺς δεῖ τοὺς ἐξ ἀλλήλων παιδοποιουμένους εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζοντας τοῖς σώμασιν· ἢ δοκεῖ σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι τὰ τῶν

§. 21. ἀλλ' οὖν δίκην] V. adn.

non iam probare possum. Cf. ad III, 4, 10.

Τί δή;] Quid tandem? Wie nun? cum admiratione quadam. V. Hartung. Griech. Partik. T. I. p. 268. et nos in Gr. T. II. §. 691. p. 388. (Gr. schol. §. 315, 2.)

§. 21. *Καὶ γὰρ*] *Οὐκ ὀρθῶς λέγεις, καὶ γὰρ κτλ.* V. ad III, 5, 21.

ἀλλ' οὖν δίκην γέ τοι] Stob. et Par. BCDHKLM. omittunt *οὖν*. Recte Bornemannus *οὖν* retinendum censet, ut quod conclusionem ex antecedentibus factam indicet, de particulis *ἀλλ' οὖν — γε* comparans Soph. Antig. 80. Plat. Gorg. p. 496. D. p. 506. B. Isocr. Paneg. §. 171: *εἰ δὲ καὶ προαπεῖπον, ἀλλ' οὖν τούς γε λόγους ὥςπερ εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον κατέλιπον.* Reisig. Coniect. Aristoph. I. p. 296 sq. Schneiderus comparat Agesil. II, 21. Cyneg. II, 1. Cyrop. I, 4, 19. Hier. II, 9. Fritzschius ad Aristoph. Thesmoph. 755. voculas *οὖν — γέ* per tmesin dictas esse pro *γοῦν* censet. Ceterum particulae *γέ τοι* non intendunt vim particularum *ἀλλ' οὖν*, sed nomen *δίκην* efferunt. V. de his particulis ad III, 4, 10. Ubi autem *γέ* ipsis particulis *ἀλλ' οὖν* adiunctum est, vim suam exercet in eas et idcirco in totam enuntiationem, ut Lycurg. c. Leocr. §. 141: *ἐχρῆν μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, εἰ καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου νόμιμόν ἐστι παῖδας καὶ γυναῖκας παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστὰς δικάζειν, ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας κρίνοντας οὕτως ὅσιον εἶναι τοῦτο πράττειν.* Ios. Strangium in Lips. Diar. liter. 1835. p. 610 sq. et Maetznerum ad Lycurg. §. 79. p. 217.

ὑπὸ τῶν θεῶν κειμένους] a diis latos. V. nos in Gr. T. II. §. 392. b.

§. 23. *οὕς γε*] V. ad II, 3, 15.

ἀκμάζοντας] „Mirari libet

ἀκμαζόντων τοῖς τῶν μήπω ἀκμαζόντων ἢ τῶν παρηκμακότων; — Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶναι. — Πότερα οὖν, ἔφη, βελτίω; — Δῆλον ὅτι, ἔφη, τὰ τῶν ἀκμαζόντων. — Τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων ἄρα οὐ σπουδαῖα; — Οὐκ εἰκὸς μὰ Δί', ἔφη. — Οὐκοῦν οὕτω γε οὐ δεῖ παιδοποιεῖσθαι; — Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν οἵ γε οὕτω παιδοποιούμενοι ὡς οὐ δεῖ παιδοποιοῦνται; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. — Τίνες οὖν ἄλλοι, ἔφη, κακῶς ἂν παιδοποιοῖντο, εἴγε μὴ οὗτοι; — Ὁμογνωμονῶ σοι,
24 ἔφη, καὶ τοῦτο. — Τί δέ; τοὺς εὖ ποιοῦντας ἀντευεργετεῖν οὐ πανταχοῦ νόμιμόν ἐστι; — Νόμιμον, ἔφη· παραβαίνεται δὲ καὶ τοῦτο. — Οὐκοῦν καὶ οἱ τοῦτο παραβαίνοντες δίκην διδόασι, φίλων μὲν ἀγα-

§. 23. οὕτω παιδοποιούμενοι] Sic Ern. scripsit cum Voss. 1. et Stob. Vulgo οὕτω omittitur, quod ob antecedens οὕτω facile fieri potuit.

Socratis commentum, qui in coniugiis talibus nihil culpandum invenit praeter aetatis disparitatem. Illud potius disquirendum, annon in hominibus nulla prava educatione corruptis sit in ipsis affectibus insita fuga quaedam commixtionis cum parentibus et ex se natis, quippe cum ab ea etiam quaedam animantia naturaliter abhorreant. Hugo Grotius de iure belli ac pacis II, 5, 12, 4—5. Cf. ibid. 2—3. et excerpta annott. Puffendorf. et Osiand." HERBSTIUS. Parentium et liberorum officia mutua plus ait Weiskius valere ad improbanda coniugia talia, quam annorum inaequalitatem.

Δῆλον ὅτι, ἔφη] V. ad III, 7, 1.

σπουδαῖα] semina ad robustos liberos procreandos idonea.

Οὐ γὰρ οὖν] Recte dixisti; nequaquam enim sic quidem liberi procreandi sunt. V. ad I, 4, 9. Οὖν iungendum est cum οὐ, ut sit οὔκουν γάρ. Pari modo infra IV, 6, 3. Plat. Phaedon. p. 93, E. 104, C. Soph. O. C. 980: οὐ γὰρ οὖν σιγήσομαι. V. Hartung. Griech. Partik. T. II. p. 17.

§. 24. διώκειν] non persequi, sed sequi, sectari, ut saepe διώκειν usurpatur.

θεοῖς ταῦτα πάντα ἔοικε] Haec est omnium fere codicum scriptura, pro qua Schneiderus cum Brod. et Stephano ex Voss. 1. θείοις scripsit, ut vertendum sit: divinis institutis haec omnia similia sunt. Vulgatum θεοῖς Hindenburgius aliique interpretati sunt: deos decet, diis convenit vel digna sunt. Sed huic interpretationi plura obstant; primum enim non quaeritur h. l., quid diis conveniat, quid deos deceat, sed quid diis simile sit, quid a diis profectum videatur; deinde apud Home-

θῶν ἔρημοι γιγνόμενοι, τοὺς δὲ μισοῦντας ἑαυτοὺς ἀναγκαζόμενοι διώκειν; ἢ οὐχ οἱ μὲν εὖ ποιοῦντες τοὺς χρωμένους ἑαυτοῖς ἀγαθοὶ φίλοι εἰσίν, οἱ δὲ μὴ ἀντευεργετοῦντες τοὺς τοιούτους διὰ μὲν τὴν ἀχαριτίαν μισοῦνται ὑπ' αὐτῶν, διὰ δὲ τὸ μάλιστα λυσιτελεῖν τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι τούτους μάλιστα διώκουσι; — Νὴ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες, ἔφη, θεοῖς ὄντα πάντα ἔοικε· τὸ γὰρ τοὺς νόμους αὐτοὺς τοῖς παραβαίνουσι τὰς τιμωρίας ἔχειν βελτίονος ἢ κατ' ἄνθρωπον νομοθέτου δοκεῖ μοι εἶναι. — Πότερον οὖν, 25
ὦ Ἱππία, τοὺς θεοὺς ἡγῇ τὰ δίκαια νομοθετεῖν ἢ ἄλλα τῶν δικαίων; — Οὐκ ἄλλα μὰ Δί', ἔφη· σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλος γέ τις τὰ δίκαια νομοθετήσειεν,

§. 24. *Τί δέ;*] D. *τί δαί;* V. ad IV, 2, 33. — *θεοῖς*] V. adn. — *τοὺς νόμους αὐτούς*] Stob. *αὐτοῖς* et Par. AB CKM. *αὐτῶν* pro *αὐτούς* habent. Male.

§. 25. *ἡγῇ*] B. *ἡγεῖ.* V. Excurs. II.

rum quidem *ἔοικε* decet, convenit significat, non apud Atticos scriptores, apud quos *ἔοικε* est simile est, uti observavit Elmsleius ad Eurip. Heracl. 681.; sed hoc praecepto excludendi sunt ii loci, in quibus post *ἔοικε* infinitivus sequitur, ut Plat. Legg. IX, 16. p. 879. C: *ἔοικε δὲ νέῳ παντὶ ὑπὸ γέροντος πληγέντι ῥαθύμως ὀργὴν ὑποφέρειν*: quem quidem locum Bornemannus comparavit ad Anab. VI, 5, 17: *τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῷ ἔοικε;* sed ibi *ἔοικε* non significat decet (honestum neminem), sed simile est (nulli honestae actioni). Quare cum Bornemanno amplexor Schützii interpretationem: Das alles sieht den Göttern sehr ähnlich, vel potius: Göttern (non hominibus) sieht das alles ähnlich. Ex qua interpretatione apparet non confugiendum esse ad scripturam infirmae auctoritatis *θείοις*, sed optime sese habere vulgatam, quam melius illa convenire verbis §. 19. *θεοὺς οἶμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι*, §. 20. *θεοῦ νόμος εἶναι* et seqq., acute Bornemannus vidit. Sed compendiaria quadam comparatione (v. ad III, 5, 4: *πρὸς τοὺς Ἀθηναίους*) h. l. dii ipsi commemorantur pro eis, quae a diis proficiscuntur.

τὸ γὰρ τοὺς νόμους] legibus ipsis delinquentium poenas contineri, in legibus ipsis delinquentium poenas inesse, non extrinsecus petendas esse. Si quis leges divinas violat, statim sequitur poena in animo.

βελτίονος ἢ κατ' ἄνθρωπον] V. ad I, 7, 4.

§. 25. *ἄλλα τῶν δικαίων*] diversa a iustis. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 366. Rost. §. 97, 11. Kühner. T. II. §. 512, 4. (Gr. schol. §. 271, 3.)

σχολῇ] V. ad III, 14, 3.

εἰ μὴ θεός. — Καὶ τοῖς θεοῖς ἄρα, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμιμον εἶναι ἀρέσκει.

Τοιαῦτα λέγων τε καὶ πράττων δικαιοτέρους ἐποίει τοὺς πλησιάζοντας.

θεοῖς ἄρα — τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμιμον] Recte Langius huius §. argumentationem hanc posuit: Dii iustas dant leges; quod legibus his convenit, νόμιμον est: ergo omne νόμιμον in divinis legibus est δίκαιον. Ergo dii in hac definitione cum hominibus et mecum consentiunt. Nam supra §. 12. Socr. dixerat in legibus humanis νόμιμον δίκαιον εἶναι. Et recte quidem, si leges humanae intelliguntur tales, quales esse debent, i. e. cum naturalibus aut divinis illis convenientes.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Narrare vult Xenophon hoc capite, quomodo Socrates familiares suos πρακτικωτέρους fecerit, non πρακτικούς. Quod bene tenendum est. Nam non pacis bellique artes docere voluit Socrates, sed praecepta tantum dare, e quibus homines melius in illis artibus versari et officia sua explere possent.

Temperantiam (ἐγκράτειαν) omnium rerum agendarum legem supremam esse et idcirco omni actioni, tanquam fundamentum, subesse oportere dicebat. Quare ad hanc virtutem exercendam familiares suos et suo ipsius exemplo et doctrina adhortabatur (§. 1—2). In sermone cum Euthydemo habito haec fere de temperantia disputavit:

Quicunque voluptatibus se dat, gravissimo servitutis iugo se subiicit. Nam libertas consistit in faciendis rebus optimis (§. 3). Intemperantes autem non solum optima facere prohibentur, sed etiam ad turpissima trahuntur (§. 4—5). Quum intemperantia homines sapientia privet et boni malique notiones confundat, mala pro bonis capere iubet et ad omnem turpitudinem detrudit (§. 6—7). Ut intemperantia nos gravissimis malis obruit, ita e temperantia maxima et praestantissima bona efflorescunt (§. 8 — 10). Quare, quum is, qui cupiditatibus suis imperat, rectae rationi semper pareat conservetque considerata iudicia mentis, in quacunque vitae conditione constitutus erit, semper optima quaeque deliget et idcirco ad res gerendas magis idoneus erit (§. 11 — 12).

Ὡς δὲ καὶ πρακτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας 1 ἑαυτῷ, νῦν αὖ τοῦτο λέξω· νομίζων γὰρ ἐγκράτειαν ὑπάρχειν ἀγαθὸν εἶναι τῷ μέλλοντι καλόν τι πράξειν, πρῶτον μὲν αὐτὸς φανερὸς ἦν τοῖς συνοῦσιν ἠσκηκὼς ἑαυτὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἔπειτα διαλεγόμενος προετρέπετο πάντων μάλιστα τοὺς συνόντας πρὸς ἐγκράτειαν. Ἀεὶ μὲν οὖν περὶ τῶν πρὸς 2

Cap. V. §. 1. ἑαυτῷ] A. H. αὐτῷ. V. ad 1, 2, 49. — ὑπάρχειν] V. adn. — ἑαυτὸν] Sic Par. AHKM. Vulgo αὐτόν. Ern. coniecit αὐτήν. Male; sequitur enim πρὸς ἐγκράτειαν; deinde ἑαυτόν bene respondet antecedenti αὐτός. V. Lobeck. ad Soph. Aiac. 906. Matthiae. Gr. T. II. §. 468, 6. Kühner. T. II. §. 630. not. 4.

§. 2. περὶ] V. adn. — τοιάδε] CHM. τοιαῦτα. V. ad 1, 2, 3.

Cap. V. §. 1. πρακτικωτέρους] V. IV, 3, 1.

ἐγκράτειαν] Cf. 1, 5. init.

ὑπάρχειν] Stephanus cum Par. BCHK. omisit hoc verbum. Sed recte Bornemannus verba sic construenda docet: νομίζων ἀγαθὸν εἶναι ὑπάρχειν ἐγκράτειαν, comp. Schneider. ad libr. de Venat. XIII, 17. Oecon. XXI, 11. et sua ad Cyrop. VIII, 8, 20. At loci, in quibus, ut h. l., e verbo εἶναι cum adiectivo coniuncto (ἀγαθὸν εἶναι) infinitivus ὑπάρχειν aptus est, ubi ὑπάρχειν significat suppetere, adesse, diligenter discernendi sunt ab eis, in quibus a verbo ὑπάρχειν infinitivus εἶναι pendet, ubi ὑπάρχειν significat licere, ut de Venat. XIII, 17: ὥςτε ὑπάρχειν — θεοφιλεῖς τ' εἶναι καὶ εὐσεβεῖς. de Rep. Ath. III, 9: ὥςτε μέντοι ὑπάρχειν δημοκρατίαν μὲν εἶναι. Difficilis est locus, qui legitur Cyrop. VIII, 8, 20: οἷς ἐν μὲν τῷ παρελθόντι χρόνῳ εἶναι ὑπῆρχε τοὺς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, ubi εἶναι post ὑπῆρχε plane abundare videtur. Quare Bornemannus illud εἶναι delendum censet. Neque huc referri potest Cyrop. 1, 6, 15: περὶ μὲν τροφῆς ἐπείσθην ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον, ὅ τι Κυαξάρης ἤμελλε παρέξειν ἡμῖν, satis id esse, si adsit, quod et cett.

πρῶτον μὲν — ἔπειτα] V. ad 1, 2, 1.

προετρέπετο] V. ad 1, 2, 64.

πάντων μάλιστα] Πάντων neutrum est et non ad subiectum, sed ad obiectum πρὸς ἐγκράτειαν referendum est. Nam sententia sine dubio non est: Socrates omnium hominum maxime adhortabatur ad continentiam, sed: Socr. inter omnes res maxime ad continentiam adhortabatur. Supra IV, 2, 28. διὰ πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν est: ex omnibus hominibus hos maxime diligunt. At IV, 8, 11. οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκεῖνον genitivus πάντων referendus est ad subiectum.

§. 2. περὶ τῶν — χρησίμων — μεμνημένος] Praepositio abest a Iunt. Cast. Steph. sec. Flor. C. et Vindob. At

ἀρετὴν χρησίμων αὐτός τε διετέλει μεμνημένος καὶ τοὺς συνόντας πάντας ὑπομιμνήσκων· οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Εὐθύδημον περὶ ἐγκρατείας τοιάδε διαλεχθέντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα καλὸν καὶ μεγαλεῖον νομίζεις εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ πόλει κτῆμα ἐλευθερίαν; — Ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα,
3 *ἔφη. — Ὅστις οὖν ἄρχεται ὑπὸ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν καὶ διὰ ταύτας μὴ δύναται πράττειν τὰ βέλτιστα, νομίζεις τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι; — Ἥκιστα, ἔφη. — Ἴσως γὰρ ἐλεύθερον φαίνεταί σοι τὸ πράττειν τὰ βέλτιστα, εἶτα τὸ ἔχειν τοὺς κωλύσοντας τὰ τοιαῦτα ποιεῖν ἀνελεύθερον νομίζεις; —*
4 *Παντάπασί γε, ἔφη. — Παντάπασιν ἄρα σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς ἀνελεύθεροι εἶναι; — Νὴ τὸν Δί', ἔφη, εἰκότως. — Πότερον δέ σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλιστα πράττειν ἢ*

οἷόν τέ γε] *γέ* inutile videtur Schneidero. V. ad IV, 2, 11.

§. 3. *διὰ τοῦ σώματος*] V. adn. — *ἐλεύθερον*] A B D H K L M. *ἐλευθέριον*. — *τὰ τοιαῦτα*] Stob. *ταῦτα*: quod probant Schn. et Herbst. ob §. 4. *ταῦτα ἀναγκάζεσθαι*. Sed ibi oppositum est *ἐκεῖνα*.

§. 4. *Παντάπασί γε*] Schn. cum Stob. *γέ* omitti malit, quanquam cod. Par. A. in Stobaeo addit. Recte retinuit Born.

recepta scriptura non dubium est quin exquisitior sit. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 347. not. 2. Kühner. T. II. §. 529. not. 1. Cf. Hellen. IV, 4, 15: *ἐμνήσθησαν παντάπασι περὶ καθόδου φυγάδων*. Imprimis usitata est haec structura, ubi hoc verbum significat mentionem facere alicuius rei. Sic Hellen. IV, 4, 15. 5, 9: *περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνητο*. Ages. 5, 4.

ἆρα] V. ad II, 6, 1.

Ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα] V. ad IV, 2, 11.

§. 3. *τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν*] Cum Stobaeo Castalio praepositionem *διά* omisit. Neque aliter legitur Hellen. IV, 8, 22: *αἱ τοῦ σώματος ἡδοναί*. Apolog. 16: *ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις*: ubi v. Bornemannum. At saepius praepositio additur, ut I. 5, 6. II, 6, 5. IV, 5, 11. Sic I, 4, 5: *τὰ διὰ στόματος ἡδέα*.

Ἴσως γὰρ —;] Fortasse igitur —? V. ad I, 3, 10.

εἶτα] V. ad II, 2, 14.

τοὺς κωλύσοντας] V. ad III, 4, 4.

§. 4. *ταῦτα ἀναγκάζεσθαι ἢ ἐκεῖνα κωλύεσθαι*] Supple ex antecedentibus *ποιεῖν* aut *πράττειν*, ut §. 5. in: *τοὺς τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντας, τὰ δὲ κάκιστα ἀναγκάζοντας*.

§. 5. *Ποίους δέ τινας δεσπότας*] De *ποίους τινάς* v. ad I, 1, 1: *τοιάδε τις* et de v. *δεσπότας* ad I, 5, 5.

καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ αἴσχιστα ποιεῖν; — Οὐδὲν ἧτ-
τον ἔμοιγ', ἔφη, δοκοῦσι ταῦτα ἀναγκάζεσθαι ἢ ἐκεῖνα
κωλύεσθαι. — Ποίους δέ τινας δεσπότας ἡγῇ τοὺς 5
τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντας, τὰ δὲ κάκιστα ἀναγκάζον-
τας; — Ὡς δυνατὸν νὴ Δί', ἔφη, κακίστους. —
Δουλείαν δὲ ποίαν κακίστην νομίζεις εἶναι; — Ἐγὼ
μέν, ἔφη, τὴν παρὰ τοῖς κακίστοις δεσπόταις. — Τὴν
κακίστην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρατεῖς δουλεύουσιν; —
Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. — Σοφίαν δὲ τὸ μέγιστον ἀγα- 6
θὸν οὐ δοκεῖ σοι ἀπείργουσα τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀκρα-
σία εἰς τοὐναντίον αὐτοὺς ἐμβάλλειν; ἢ οὐ δοκεῖ σοι
προσέχειν τε τοῖς ὠφελοῦσι καὶ καταμανθάνειν αὐτὰ
κωλύειν ἀφέλκουσα ἐπὶ τὰ ἡδέα, καὶ πολλάκις αἰ-
σθανομένους τῶν ἀγαθῶν τε καὶ τῶν κακῶν ἐκπλή-
ξασα ποιεῖν τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ βελτίονος αἱρεῖσθαι;
— Γίγνεται τοῦτ', ἔφη. — Σωφροσύνης δέ, ὦ Εὐ- 7

comp. §. 6. 5, 10. et supra §. 2. extr. Notissimus est usus particulae γέ in responsione. V. Gr. nostr. T. II. §. 840. c.

§. 6. *αὐτὰ κωλύειν ἀφέλκουσα*] Par. A B C M. *αὐτά, κωλύειν δ' ἀφ.* — *Γίγνεται τοῦτ'*] Sic Iunt. Ald. H. pro *γ. τοῦτο.*

§. 7. *Σωφροσύνης*] V. adn.

§. 6. *ἢ οὐ δοκεῖ*] Iunge: *ἢ οὐ δοκεῖ σοι (ἡ ἀκρασία) κωλύειν προσέχειν κτλ.*

καὶ — ἐκπλήξασα] et saepe homines, etsi bona et mala discernant, obstupefaciens ac perturbans efficere, ut mala bonis praeferant. „*Ἐκπλήττειν* hic non est perterrefacere aut terrore percellere, sed suavissimis delinimentis aliquem ita capere, ut sui ipsius non maneat compos. Plat. Protag. p. 355. B. Gorg. p. 523. D: *οἱ δικασταὶ ὑπὸ τούτων* (pulchritudine, dignitate, potentia) *ἐκπλήττονται.*" WEISKIUS. Omnino est aliquem vehementer movere et percellere, ut quasi extra se rapiatur. V. Herbstium ad Symp. IV, 23. *ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐκπλαγέντα.* Supra I, 3, 12. eadem vi verbum *ἐξιστάναι* dictum legimus.

τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ βελτίονος] Lingua nostra in eiusmodi exemplis utitur forma positiva, Graeca autem forma comparativa, ut infra IV, 8, 11: *προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος*, ibid. *κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω*, apud Plat. Apol. p. 18. D: *τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν.* V. nos in Gr. T. II. §. 752. p. 452.

§. 7. *Σωφροσύνης*] Sic egregie emendavit Brodaeus vulgatum *σωφροσύνην*: quod Bernhardy Gr. Synt. p. 150. retinendum censet. Cf. §§. 10. 11. Iuntina habet *σωφροσύνῃ* et

θύδημε, τίνι ἂν φαίημεν ἧττον ἢ τῷ ἀκρατεῖ προςήκειν; αὐτὰ γὰρ δήπου τὰ ἐναντία σωφροσύνης καὶ ἀκρασίας ἔργα ἐστίν. — Ὁμολογῶ καὶ τοῦτο, ἔφη. — Τοῦ δ' ἐπιμελεῖσθαι ὧν προςήκει οἴει τι κωλυτικώτερον ἀκρασίας εἶναι; — Οὔκουν ἔγωγε, ἔφη. — Τοῦ δὲ ἀντὶ τῶν ὠφελούντων τὰ βλάπτοντα προαιρεῖσθαι ποιοῦντος καὶ τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι, ἐκείνων δὲ ἀμελεῖν πείθοντος καὶ τοῖς σωφρονοῦσι τὰ ἐναντία ποιεῖν ἀναγκάζοντος οἴει τι ἀνθρώπῳ κάκιον εἶναι;
8 — Οὐδέν, ἔφη. — Οὐκοῦν τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἐναντίων ἢ τὴν ἀκρασίαν εἰκὸς τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶ-

§. 8. *τῶν ἐναντίων τὸ αἴτιον*] Sic legendum recte iudicavit Hindenb. pro vulg. *τὸ τῶν ἐναντίων τὸ αἴτιον*. Cum Castal. Ernestius dedit *τὸ τῶν ἐναντίων αἴτιον*. Perperam. V. adn. ad II, 1, 19.

Par. II. *σωφροσύνη*. *Σωφροσύνη οὐ προςήκει τῷ ἀκρατεῖ* significat temperantia non convenit immoderato, non cadit in immoderatum: quae sententia ab hoc loco plane aliena est; *σωφροσύνης οὐ προςήκει τῷ ἀκρατεῖ* est temperantiae non particeps est immoderatus. Cf. §. 10. et 11. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 326. Rost. §. 107 — 109. I. 5. add. 1. p. 531. Kühner. T. II. §. 521. [Gr. schol. §. 273, 3, b).] Sauppius quidem anceps haerere videtur, utram scripturam praeferat; sed loci ab eo allati, in quibus *προςήκει* cum nominativo rei et dativo personae constructum legitur, nostro loco absimiles sunt, ut Thuc. II, 29: *Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην σχόντι γυναῖκα προςήκει ὁ Τήρης οὗτος οὐδέν.*

αὐτὰ — τὰ ἐναντία — ἔργα ἐστίν] Verba sic construenda sunt: *σωφροσύνης καὶ ἀκρασίας ἔργα* (subiectum) *ἐστὶν αὐτὰ τὰ ἐναντία* (praedicatum). De articulo v. ad III, 10, 1. Pronomen *αὐτά* respondet nostro grade. V. nos in Gr. T. II. §. 630. not. 2.

Τοῦ δ' ἐπιμελεῖσθαι ὧν προςήκει —;] Quid autem magis nos prohibere putas a curandis eis, quae curare nos decet, quam intemperantiam?

§. 8. *τῶν ἐναντίων ἢ*] V. ad III, 12, 4. Hindenburgius sic vertit: „Continentiam igitur an vero incontinentiam vero simile est causam esse hominibus contrariorum?" Rectius Weiskius: „Non igitur consentaneum est continentiam efficere contraria eis, quae incontinentia efficit?" Verba igitur sic construenda sunt: *οὐκοῦν εἰκὸς τὴν ἐγκράτειαν αἰτίαν εἶναι τῶν ἐναντίων ἢ τὴν ἀκρασίαν;* — „Non enim convenit Socratem rursus interrogare, num *ἐγκράτεια* contrarium eius efficiat, quod ea effici disputantes consenserunt. Deinde id, quod sequitur, argumentationem continuat, in qua ille, quem dedimus, sensus ut certus sumitur: *Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν ἐναντίων αἴτιον εἰκὸς ἄριστον εἶναι;* Postremo sic et difficultas illa removetur, quod post *ἐναντίων* desideraretur *ἐκείνοις* (illis, quae antecedenti §. sunt dicta), et

ναι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν καὶ τῶν ἐναντίων τὸ αἴτιον εἰκὸς ἄριστον εἶναι; — Εἰκὸς γάρ, ἔφη. — Ἔοικεν ἄρα, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄριστον ἀνθρώπῳ ἡ ἐγκράτεια εἶναι; — Εἰκότως γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. — Ἐκεῖνο δέ, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη πώ- 9
ποτε ἐνεθυμήθης; — Ποῖον; ἔφη. — Ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἡδέα, ἐφ' ἅπερ μόνα δοκεῖ ἡ ἀκρασία τοὺς ἀνθρώπους ἄγειν, αὐτὴ μὲν οὐ δύναται ἄγειν, ἡ δ' ἐγκράτεια πάντων μάλιστα ἥδεσθαι ποιεῖ. — Πῶς; ἔφη. — Ὥςπερ ἡ μὲν ἀκρασία οὐκ ἐῶσα καρτερεῖν οὔτε λιμὸν οὔτε δίψαν οὔτε ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν

§. 9. Ὥςπερ] V. adn. — δίψαν] V. adn. — ὧν μόνων] Iunt. Ald. B.G. ὧν μόνον. Male. — καὶ περιμείναντας] καί abest a Stob. Ven. Fateor me male habere duplex καί in vocabulis eiusdem fere significationis.

quod πάνυ μὲν οὖν nihil certi affirmaret."

Εἰκὸς γάρ] V. ad 1, 4, 9.

ἄριστον — ἡ ἐγκράτεια] V. ad II, 3, 1.

§. 9. πώποτε] V. ad II, 2, 7.

ἐφ' ἅπερ μόνα] Par. C. habet μόνον, quod adverbiali vi praeditum ad praedicatum referendum esset; paulo post quidem dicitur: ἡ δ' ἐγκράτεια μόνη, sed h. l., uti recte observavit Herbstius, sententia expressa est haec: ad solas voluptates, i. e. ad aliud nihil nisi voluptates ducere videtur incontinentia, et tamen ipsa quidem ad eas non ducit, sed cett. Cf. paullo post δι' ὧν μόνων.

Ὥςπερ] Stephannus et Ernestius hoc vocabulum exterminandum putaverunt. Leonclavius legendum suspicatur ὅτι ἄρ', Portus ὧδε. Sed recte docet Weiskius saepe etiam apud Platonem antecedenti πῶς respondere sequens ὥςπερ, comp. de Rep. I. p. 177 ed. Bip. et Phaedon. p. 204. Quem interpretes contulerunt locum, supra III, 10, 11. lectum, alienus est a nostro. Nam illic ὥςπερ comparative positum respondet enuntiationi demonstrativae suppressae (v. adnotata); sed h. l. significat ὥςπερ quatenus, quod; nam per πῶς quaeritur ratio, qua sententia praemissa accipienda sit; πῶς igitur vertendum est cur?

δίψαν] „Ex Stob. K. et marg. Steph. in δίψος mutaverunt Zeun. et Schn., quibus non assentientur Poppo ad Cyrop. II, 3, 13. et Blomfield. ad Aeschyl. Pers. 490. cum Addendis, δίψης Vat. 1." BORNEMANNUS. „V. Duker. ad Thuc. p. 504. Hemsterh. ad Lucian. I. p. 407. Utramque formam notavit Pollux VI, 31. et Suidas v. δίψα. Scilicet δίψα Homero proprium est, δίψος posteriores scriptores dixere." FISCHER. ad Cyrop. III, 1, 5. p. 176., ubi Bornemannus in ed. 1838. e Guelf. et Pariss. A.B. recepit τῷ δίψει pro vulg. τῇ δίψῃ, quum contra II, 3, 13. iure exstinxerit δίψος ut correctori debitum. Supra autem I, 4, 13. legimus ἢ λιμὸν ἢ δίψος, omnium librorum auctoritate munitum. Res e codicibus diiudicanda est.

οὔτε ἀγρυπνίαν, δι' ὧν μόνων ἔστιν ἡδέως μὲν φαγεῖν τε καὶ πιεῖν καὶ ἀφροδισιάσαι, ἡδέως δ' ἀναπαύσασθαί τε καὶ κοιμηθῆναι, καὶ περιμείναντας καὶ ἀνασχομένους, ἕως ἂν ταῦτα ὡς ἔνι ἥδιστα γένηται, κωλύει τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ συνεχεστάτοις ἀξιολόγως ἥδεσθαι· ἡ δ' ἐγκράτεια μόνη ποιοῦσα καρτερεῖν τὰ εἰρημένα μόνη καὶ ἥδεσθαι ποιεῖ ἀξίως μνήμης ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. — Παντάπασιν, ἔφη, ἀληθῆ
10 λέγεις. — Ἀλλὰ μὴν τοῦ μαθεῖν τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ τοῦ ἐπιμεληθῆναι τῶν τοιούτων τινός, δι' ὧν ἄν τις καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα καλῶς διοικήσειε καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καλῶς οἰκονομήσειε καὶ φι-

§. 10. *Ἀλλὰ μὴν τοῦ μαθεῖν*] V. adn. — *ἐχθροὺς*] Sic lunt. c. Stob. et Par. B D G. pro *ἐχθρῶν*. V. ad I, 5, 1. — *οὐδενὸς μετέχουσι*] Ald. et A.E. *οὐδὲν οὐδενὸς μετ.*: quod non improbat Born., comp. Herod. VII, 16. *ἀλλά τι τοῦ θεοῦ μετέχον*, neque credens *οὐδέν* ex interpolatione infartum esse. —

ἡδέως μὲν — ἡδέως δ'] V. ad I, 1, 1.

καὶ περιμείναντας καὶ ἀνασχομένους, ἕως — γένηται] Haec verba explicant antecedentia indicantque, in qua re *τὸ καρτερεῖν λιμὸν καὶ δίψαν κτλ.* consistat. De sententia cf. II, 1, 30. 33.

ὡς ἔνι ἥδιστα] V. ad III, 8, 4.

τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ συνεχεστάτοις] voluptatibus maxime necessariis (i. e. naturalibus) et continuis (i. e. usque redeuntibus), ut cupiditate edendi, bibendi, dormiendi, cett.

ἀξιολόγως] Paulo post *ἀξίως μνήμης*, i. e. recte, pulchre, laudabiliter, honeste. Supra I, 5, 5: *τίς γὰρ ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως;* ubi oppositum est verbo *αἰσχρῶς*. II, 1, 20: *ἐπιστήμην ἀξιόλογον*, laude dignam. III, 7, 1: *ἀξιόλογον — ἄνδρα ὄντα*, virum honestum.

§. 10. *Ἀλλὰ μὴν — γίγνονται, οἱ μὲν ἐγκρατεῖς*] Vulgo in edd. pr. legitur: *ἀλλὰ μὴν — γίγνονται. Οἱ μὲν γὰρ ἐγκρατεῖς κτλ.* At in Stob. Venet. eiusque cod. A. et cod. Voss. 1. et punctum et *γάρ* abest, eandemque scripturam expressit Bessarionis interpretatio Latina Quare Ernestius non dubitavit eam recipere. Weiskius locum sic correxit: *ἀλλὰ μὴν τοῦ μαθεῖν, τί — (ἀφ' ὧν — γίγνονται, ὧν οἱ μὲν ἐγκρατεῖς — μετέχουσι)· τῷ γάρ —;* Unde quid lucri redundet, non intelligitur. In scriptura recepta omnia clara atque aperta sunt. Neque obscurum est, unde falsa ista verborum distinctio et particula *γάρ* natae sint V. adnotata ad verbum *ἀπολαύουσι*.

οἶκον — οἰκονομήσειε) Eiusmodi locutionum pleonasticarum plena est lingua Graeca, ut apud Homerum *οἶνον οἰνοχοεύειν*.

ἀφ' ὧν) Scil. *ἀπὸ τοῦ καλῶς διοικῆσαι τὸ ἑαυτοῦ σῶμα κτλ.*

ὠφέλειαι) V. ad I, 1, 11.

ἀπολαύουσι) Ex proxime antecedentibus supplendum est: *ὠφελείας καὶ ἡδονὰς μεγίστας.*

λοις καὶ πόλει ὠφέλιμος γένοιτο καὶ ἐχθροὺς κρατήσειεν, ἀφ' ὧν οὐ μόνον ὠφέλειαι, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται γίγνονται, οἱ μὲν ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι πράττοντες αὐτά, οἱ δ' ἀκρατεῖς οὐδενὸς μετέχουσι· τῷ γὰρ ἂν ἧττον φήσαιμεν τῶν τοιούτων προσήκειν ἢ ᾧ ἥκιστα ἔξεστι ταῦτα πράττειν, κατεχομένῳ ἐπὶ τῷ σπουδάζειν περὶ τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς; — Καὶ ὁ 11
Εὐθύδημος· Δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, λέγειν, ὡς ἀνδρὶ ἥττονι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν πάμπαν οὐδεμιᾶς ἀρετῆς προσήκει. — Τί γὰρ διαφέρει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τοῦ ἀμαθεστάτου; ὅστις γὰρ τὰ μὲν κράτιστα μὴ

κατεχομένῳ ἐπὶ τῷ] Schn. et Born. ἐπί cinxerunt uncis. Iniuria, credo. Unus cod. Par. D. habet περὶ τὸ σπ., apertum glossema. Stob. Trinc. ἐπὶ τὸ σπ. Cf. adn.

§. 11. Τί γὰρ] V. adn. — ἔργῳ κ. λ.] Sic Iunt. Ald. BCEG. pro λόγῳ καὶ ἔργῳ. V. adn.

Verba construenda sunt sic: οἱ ἐγκρατεῖς τοῦ μαθεῖν -- καὶ τοῦ ἐπιμεληθῆναι — ἀπολαύουσι. V. ad I, 6, 2.

πράττοντες αὐτά] τὸ μαθεῖν τι καλὸν κτλ.

τῶν τοιούτων προσήκειν) V. ad §. 7.

κατεχομένῳ ἐπὶ τῷ σπουδάζειν) occupato in appetendo. Bene Sauppius: „Praepositione simul locus, circa quem versatur cupiditas, ac finis, quem habet illa, significari videtur.“ V. nos in Gr. T. II. § 612. p. 298. (Gr. schol. § 296, II.)

τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς) in promptu positas. V. ad II, 1, 20.

§. 11. ἥττονι τῶν — ἡδονῶν] V. ad I, 5, 1.

Τί γὰρ διαφέρει—;] Quid igitur differt? V. ad I, 3, 10. Iuntina cum Par. BCDGH. exhibet τίνι pro τί. Phrynichus p. 394: Τίνι διαφέρει τόδε καὶ τόδε; οὐ χρὴ οὕτω λέγειν κατὰ δοτικὴν πτῶσιν, ἀλλὰ τί διαφέρει; ubi docte Lobeckius multis collatis exemplis demonstrat τί διαφέρει —; apud veteres Atticos, ut Platonem, Xenophontem, Lysiam, Domosthenem, usitatam fuisse structuram, recentiores autem usurpare τίνι διαφέρει —; sive quid referat quaerant, sive qua in re unum ab altero differat; sed, si aliud aut praecedat aut subsequatur, etiam veteribus utroque modo dicere licuisse, ut in Plat. Alcib. I. p. 124. C: οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτῳ σου διαφέρω, πλήν γε ἑνί. Τίνι; Xenoph. Hier. I, 7: οὐκ οἶδ' εἴ τινι διαφέρει; ita peraeque usurpari τοῦτο διαφέρει et τούτῳ, ὅσον διαφέρει et ὅσῳ. Accusativi exempla supra legimus haec: ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία. I, 2, 50. II, 1, 17. III, 7, 7.; dativi III, 3, 14: πολὺ ἂν καὶ τούτῳ διενέγκοιεν τῶν ἄλλων, sed de hoc loco res dubia est; v. adnotata nostra. Aristoteles primus deflexit ad dativum: τίνι διαφέρει.

τὰ μὲν κράτιστα — τὰ ἥδιστα δ') V. ad I, 1, 12. τὰ μὲν ἀνθρώπεια — τὰ δαιμόνια δέ.

σκοπεῖ, τὰ ἥδιστα δ' ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ ποιεῖν, τί ἂν διαφέροι τῶν ἀφρονεστάτων βοσκημάτων; ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν πραγμάτων καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι.
12 Καὶ οὕτως ἔφη ἀρίστους τε καὶ εὐδαιμονεστάτους ἄνδρας γίγνεσθαι καὶ διαλέγεσθαι δυνατω-

§. 12. *καὶ διαλεκτικωτάτους*] V. adn.

τὰ κράτιστα τῶν πραγμάτων] V. ad II, 1, 19.

ἔργῳ καὶ λόγῳ] V. ad II, 3, 6.

διαλέγοντας κατὰ γένη] Plat. Legg. V. p. 735, B: *διαλέξας δὲ τὰ ὑγιᾶ καὶ τὰ μὴ καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀγενῆ τὰ μὲν ἀποπέμψει — τὰ δὲ θεραπεύσει.* Demosth. in Leptin. §. 91: *χειροτονεῖθ' ὑμεῖς τοὺς διαλέξοντας τοὺς ἐναντίους (σφίσιν αὐτοῖς νόμους).* Cf. §. 12., ubi v. adnot., et initium sequentis capitis. De accusativo v. ad I, 1, 9. *ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας — εἰδέναι.*

§. 12. *Καὶ οὕτως — δυνατωτάτους*] Totum hoc orationis membrum Schneiderus natum esse censet ex argumento grammatici ad marginem libri apposito, quod ille ex verbis postremis *ἐκ τούτου γὰρ — διαλεκτικωτάτους* vocabulo *ἡγεμονικωτάτους* male in *εὐδαιμονεστάτους* mutato duxerit. Contra quam opinionem recte monent Langius et Bornemannus verba a Schneidero in suspicionem vocata transitum facere ad insequentia, quae cur addere scriptori placuerit non perspici, nisi praecesserint illa, in primis verbum *διαλέγεσθαι.* Negari non potest istam repetitam conclusionem: *καὶ οὕτως — δυνατωτάτους* et *ἐκ τούτου γὰρ — διαλεκτικωτάτους,* si rem ad amussim exigimus, habere quo offendamur; sed multis iam locis vidimus Xenophontem in his libris saepe numero et in disputationis ratione et in orationis conformatione liberius versatum esse neque anxie omnia ad vivum resecuisse. Idem Bornemannus confutavit Schaeferum, qui in Demosth. Appar. III. p. 192. *εὐδαιμονεστάτους* (cf. Cyrop. I, 2, 12.; est vocabulum poeticum, cuius generis non pauca reperiuntur apud Xenophontem; cf. Popponem in Praef. ad Cyrop. p. XXXIX. et nos in Proleg. ad Anab. p. X) mutandum suspicabatur dicens, qui vera a falsis, bona a malis secerneret, illa sequeretur et faceret, haec reiiceret et evitaret, eum quidem recte *εὐδαίμονα* vocari posse, non item *δαήμονα,* et, ut I, 4, 11. bestiis feliciores praedicati essent homines, ita prae intemperantibus, quos cum brutis paulo ante comparavisset, temperantiam h. l. laudari felicitatem. Sauppius attulit IV, 8, 11., ubi legitur: *ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἄριστός τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος.*

καὶ διαλεκτικωτάτους) Haec verba ut ex initio sequentis capitis huc illata et huic ratiocinationi officientia uncis secluserunt Herbstius et Bornemannus praeeunte I. Gu. Süvernio de Aristoph. Nubb. p. 5., contra defendere ac vindicare student Langius et Sauppius. Ac iure quidem.

τάτους· ἔφη δὲ καὶ τὸ διαλέγεσθαι ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ συνιόντας κοινῇ βουλεύεσθαι διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ πράγματα· δεῖν οὖν πειρᾶσθαι ὅ τι μάλιστα πρὸς τοῦτο ἑαυτὸν ἕτοιμον παρασκευάζειν καὶ τούτου μάλιστα ἐπιμελεῖσθαι· ἐκ τούτου γὰρ γίγνεσθαι ἄνδρας ἀρίστους τε καὶ ἡγεμονικωτάτους καὶ διαλεκτικωτάτους.

Quin immo vocabulum *διαλεκτικωτάτους* totus locus necessario mihi videtur efflagitare. Nam sententiae sic sese excipiunt: Qui temperans est, semper optima spectat et ut eligit bona, ita se abstinet malis, res secundum genera discernens; tali modo praestantissimus, felicissimus idemque disserendi peritissimus fiet; nam disserendi vis maxime in eo posita est, ut alter cum altero de re ita colloquatur, ut res secundum genera discernat. Quare quam maxime necessarium est, ut res secundam genera, vera a falsis, bona a malis discernere discamus; nam si quis hoc facit, non solum in privata vita vir optimus (*ἄριστος*), sed etiam in publica vita moderator praestantissimus (*ἡγεμονικώτατος*) idemque disserendi peritissimus (*διαλεκτικώτατος*) exsistet, h. e. non solum in omni vitae conditione optima quaeque faciet, sed etiam de omnibus rebus optime disseret. *Διαλέγεσθαι* est cum altero disputando bona a malis, vera a falsis discernere, ita quidem, ut rerum notiones indagentur et explanentur. Cf. cap. seq. Verba *διαλέγειν* et *διαλέγεσθαι* in tota hac paragrapho quasi primas partes agunt, ut orationem ad vocabulum *διαλεκτικωτάτους* redire necesse sit. Egregie Weiskius cum Graeco vocabulo *διαλέγεσθαι* comparat nostrum urtheilen (olim urtailen von tailen, franz. tailler, ital. tagliare, i. e. secare, dividere).

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Deinde artem bene et recte disserendi (διαλεκτικήν) Socrates familiares suos docere studebat, quia existimabat, qui rei alicuius distinctas notiones haberet, eundem etiam aliis eam explicare posse; qui autem hac scientia destitutus esset, eum et ipsum falli et alios fallere. Haec enim disserendi ars consistit in exquirendis definiendisque notis, quae cuiusque rei propriae sunt (§. 1).

Exempla Socraticarum definitionum afferuntur haec:

a) Pietas (εὐσέβεια) est scientia eius, quod de deorum cultu civitatis legibus constitutum est (§. 2—4).

b) Iustitia est scientia eius, quod de tractandis hominibus civitatis legibus praescriptum est (§. 5—6).

c) Σοφία est scientia eius, quod quisque callet (§. 7).

d) Bonum et pulchrum utilitate cernitur; utile autem nihil est per se, sed ratione eius, cui utile est (§. 8—9).

e) Fortitudo est scientia in rebus terribilibus et periculosis prudenter et strenue se gerendi (§. 10—11). V. adn.

f) Definitiones regni, tyrannidis, aristocratiae, plutocratiae, democratiae (§. 12).

Denique adduntur quaedam de Socratis in disputando ratione et via (§. 13—15).

1 Ὡς δὲ καὶ διαλεκτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας, πειράσομαι καὶ τοῦτο λέγειν· Σωκράτης γὰρ τοὺς μὲν εἰδότας, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι, τοὺς δὲ μὴ εἰδότας οὐδὲν ἔφη θαμαστὸν εἶναι αὐτούς τε σφάλλεσθαι καὶ ἄλλους σφάλλειν· ὧν ἕνεκα σκοπῶν σὺν τοῖς συνοῦσι, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, οὐδέποτ'

Cap. VI. §. 1. οὐδέποτ'] V. adn. — καὶ τὸν τρόπον] V. adn.

Cap. VI. §. 1. διαλεκτικωτέρους) V. VI, 3, 1. De vi verbi διαλέγεσθαι v. adnotata proxime antecedentia. Nam non vulgari sententia hoc verbum in hac Socratis disputatione accipiendum est.

οὐδέποτ' ἔληγε] Sic Iunt. et AGH. Idem latet in ᾧδέποτ' ἔλεγε Cast. Hal. Vulgo legitur οὐδεπώποτ' ἔληγε, quod etiam Bornemannus retinuit. Ve-

ἔληγε. Πάντα μὲν οὖν, ᾗ διωρίζετο, πολὺ ἔργον ἂν εἴη διεξελθεῖν, ἐν ὅσοις δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπισκέψεως δηλώσειν οἶμαι, τοσαῦτα λέξω. Πρῶτον δὲ 2
περὶ εὐσεβείας ὧδέ πως ἐσκόπει· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ποῖόν τι νομίζεις εὐσέβειαν εἶναι; Καὶ ὅς· Κάλλιστον νὴ Δί', ἔφη. — Ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὁποῖός τις ὁ εὐσεβής ἐστιν; — Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, ὁ τοὺς θεοὺς τιμῶν. — Ἔξεστι δὲ ὃν ἄν τις βούληται τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾶν. — Οὐκ, ἀλλὰ νόμοι εἰσί, καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. — Οὐκοῦν 3
ὁ τοὺς νόμους τούτους εἰδὼς εἰδείη ἄν, ὡς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν; — Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. — Ἆρ' οὖν ὁ εἰδὼς τοὺς θεοὺς τιμᾶν οὐκ ἄλλως οἴεται δεῖν τοῦτο ποιεῖν ἢ ὡς οἶδεν; — Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. — Ἄλλως δέ τις θεοὺς τιμᾷ ἢ ὡς οἴεται δεῖν; — Οὐκ

§. 3. εἰδὼς] Sic Voss. 1. Vat. 1. Flor. E. pro ποιῶν; Par. A.E. ποιῶν εἰδώς. Cf. adn.
§. 5. δὲ ἄρα] Sic e Flor. ABC. et Stob. correxit Schn. vulg. τε ἄρα. — περὶ τούτους] Sic Stob. Venet. et libri Brodaei. Iunt. et Vind. περὶ τούτοις. Ald. Steph. παρὰ τούτοις. Par. A.E. et G. in marg. παρὰ τούτοις. — καθ' ἃ δεῖ πως] V. adn.

rum illam scripturam ut exquisitiorem non dubitavi recipere. Opinio eorum, qui οὐδέποτε semper cum futuro, nunquam cum praeterito consociari dicunt, iam pridem est explosa. Lexic. Seguer. p. 53. (Bekker.) haec habet: Οὐδέποτε· ἐπὶ μέλλοντος μόνον φασὶ τίθεσθαι τὴν φωνήν, ἐπὶ δὲ παρῳχημένου τὸ οὐδεπώποτε· εὑρίσκομεν δὲ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κωμῳδίᾳ τὸ οὐδέποτε καὶ ἐπὶ παρῳχημένου χρόνου· οὐδέποτε προδέδωκέ με. V. Lobeckium ad Phrynich. p. 457 sq. Popponem ad Cyrop. II, 1, 2. (ubi cum Guelph. Vat. m. et Vict. legendum est τῶν οὐδέποτε ἐξελθόντων pro τῶν οὐδεπώποτε ἐξ.), qui laudavit verba Wolfii ad Lept. p. 313: „Ut verissimum est οὐδεπώποτε nulli tempori nisi praeterito apponi solere, id quod rationem habet in ipsa vi voculae πώ, ita loca sunt multa, quae alterum οὐδέποτε clare defendant non tantum cum futuris, sed et cum praeteritis constructum.“ Priscianus Gramm. XVIII. p. 1196. recte comparat Lat. nunquam.

καὶ τὸν τρόπον] Edd. pr. et Vindob. omittunt καί, sed recte interpretatus est Bornemannus sic: οὐ μόνον αὐτὴν τὴν ἐπίσκεψιν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον αὐτῆς. V. ad I, 3, 1. Hinc quoque apparet, cur non dixerit τὸν τῆς ἐπισκέψεως τρόπον.

§. 2. ποῖόν τι] Deinde ὁποῖός τις. V. ad I, 1, 1. De pron. τὶ v. ad l. d. τοιάδε τις.

Καὶ ὅς] V. ad I, 4, 2.

Οὐκ, ἀλλὰ] V. ad II, 6, 11.

§. 3. εἰδὼς εἰδείη] V. ad IV, 2, 21.

Οὐ γὰρ οὖν] V. ad IV, 4, 23.

4 οἶμαι, ἔφη. — Ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς νομίμως ἂν τοὺς θεοὺς τιμῴη; — Πάνυ μὲν οὖν. — Οὐκοῦν ὅ γε νομίμως τιμῶν ὡς δεῖ τιμᾷ; — Πῶς γὰρ οὔ; — Ὁ δέ γε ὡς δεῖ τιμῶν εὐσεβής ἐστι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡρισμένος εἴη; — Ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δοκεῖ.

5 Ἀνθρώποις δὲ ἆρα ἔξεστιν ὃν ἄν τις τρόπον βούληται χρῆσθαι; — Οὐκ, ἀλλὰ καὶ περὶ τούτους ὁ εἰδὼς ἅ ἐστι νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ πως ἀλλήλοις χρῆσθαι, νόμιμος ἂν εἴη. — Οὐκοῦν οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλήλοις ὡς δεῖ χρῶνται; — Πῶς γὰρ οὔ; — Οὐκοῦν οἵ γε ὡς δεῖ χρώμενοι καλῶς χρῶνται; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν οἱ

§. 6. [ἔφη]] Abest ab Iunt. Ald. AEG. V. Var. Scr. III, 11, 7. — ποιοῦντας ἤ] Edd. pr. et Par. AEH. omitt. ἤ. — περὶ ἀνθρώπους] Sic edd. pr. Par. AEGH. et Stob. pro περὶ τοὺς ἀνθρ. Cf. paulo post τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα. Nihil fre-

§. 4. ἡμῖν] nostro iudicio. V. ad IV, 2, 14.

§. 5. Ἀνθρώποις — ἆρα] V. ad II, 7, 8.

καθ' ἃ δεῖ πως ἀλλήλοις χρῆσθαι] Vocabulum πώς tantum non omnes editores male habuit. Bornemannus, nisi πώς ad ὃν ἂν τρόπον referatur, ut sit ratione nescio qua (de recto enim cum hominibus consuescendi modo cum maxime agi), in unum vocabulum duobus conflatis legendum suspicatur προςαλλήλοις, cuius vocabuli vestigia sibi deprehendisse visus sit Schneiderus in Addend. et Corrig. ad de re equ. IV, 3. p. 474: δεῖ — λίθους ἔχοντα κατορωρυγμένους πρὸς ἀλλήλους, παραπλησίους ὁπλαῖς τὸ μέγεθος. et Theophr. Hist. Plant. II, 3. Addit Hermannum ad Soph. Ant. 57. Reisk. et Schaefer. ad Demosth. p. 1405. v. 18. Bast. ad Greg. Cor. p. 887 sq. Saupius πώς a quopiam illatum putat, qui quid καθά (uti etiam in compluribus libris scriptum est) significet, indicare velit. Codicum Par. ABCGH. scriptura πρὸς ἀλλήλους non absurda est; tum supplendum est ἀλλήλοις: καθ' ἃ δεῖ πρὸς ἀλλήλους ἀλλήλοις χρῆσθαι: cuiusmodi βραχυλογίαι non abhorrent ab indole Graecae Latinaeque linguae, ut Cic. N. D. I, 44: Dii inter se diligunt (pro se inter se). Lael. 22: veri amici non solum colent inter se, sed etiam venerabuntur. V. Feldbausch. Lat. Gr. §. 554. A. Weissenborn. §. 311. p. 334. Kühner. §. 122, 9. Sed id obstat huic scripturae, quod sequitur οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλήλοις. Si πώς explicamus per certo quodam modo idque ad varias vitae humanae conditiones referimus, non video, quid ineptum habeat, ut sit: legitima, secundum quae homines hominibus in variis vitae conditionibus

γε τοῖς ἀνθρώποις καλῶς χρώμενοι καλῶς πράττουσι τἀνθρώπεια πράγματα; — Εἰκός γ', ἔφη. — Οὐκοῦν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι δίκαια οὗτοι ποιοῦσι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Δίκαια δὲ οἶσθα, ἔφη, 6
ὁποῖα καλεῖται; — Ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν [ἔφη]. — Οἱ ἄρα ποιοῦντες ἃ οἱ νόμοι κελεύουσι δίκαιά τε ποιοῦσι καὶ ἃ δεῖ; — Πῶς γὰρ οὔ; — Οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες δίκαιοί εἰσιν; — Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. — Οἴει οὖν τινας πείθεσθαι τοῖς νόμοις μὴ εἰδότας ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν; — Οὐκ ἔγωγ', ἔφη — Εἰδότας δὲ ἃ δεῖ ποιεῖν οἴει τινὰς οἴεσθαι δεῖν μὴ ποιεῖν ταῦτα; — Οὐκ οἶμαι, ἔφη. — Οἶδας δέ τινας ἄλλα ποιοῦντας ἢ ἃ οἴονται δεῖν; — Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. — Οἱ ἄρα τὰ περὶ ἀνθρώπους

quentius est omissione articuli in eiusmodi per praepositiones circumlocutionibus. Born. comp. I, 4, 5. τὰ διὰ στόματος ἡδέα. III, 1, 6. τὰ εἰς πόλεμον. At supra IV, 6, 4. τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα. — τὰ δίκαια οὗτοι] Stob. et Par. GHKM. οὗτοι τὰ δί-

certo quodam modo uti debent.

οὗτοι] V. ad II, 1, 19.

§. 6. Οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες δίκαιοί εἰσιν; — Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη] Haec verba ut h. l. praepostera exterminavit Weiskius dicens paulo post eadem redire, sed suo loco, postquam omnia essent ad componendam iusti hominis definitionem collecta. Exterminatorum verborum patrocinio suscepto Langius acute demonstrat ea duplici de causa revocanda esse, primum quod syllogismi medium quem dicunt terminum contineant, deindequod omnium librorum auctoritate firmentur. „Socrates," inquit, „ut ad iusti hominis definitionem perveniat, ita h. l. argumentatur: Qui faciunt legitima circa homines, faciunt iusta; qui iusta faciunt, sunt iusti: ergo qui legitima circa homines faciunt, iusti sunt. Hic est syllogismus prior, in quo medius quem dicunt terminus est: qui iusta faciunt, sunt iusti. Alter syllogismus, quo evincitur iusta facere et iusta novisse esse idem, formatur sic: Qui iusta noverunt, eos facere quoque iusta oportet (III, 9, 4.); iam qui iusta faciunt, iusti sunt (quod supra iam concessum est in §. 6. principio): ergo iusti sunt, qui iusta aut legitima noverunt. Vides in utroque hoc syllogismo medium terminum esse: iam qui iusta faciunt, sunt iusti, et hunc e syllogismi catena excidere nequaquam oportere. Eum vero iisdem verbis esse repetitum in fine paragraphi, id non tam vituperandum, quam laudandum est in ratiocinio, ubi dictio simplicissima optima est." Etiam Finkkhius in Lips. Annal. 1828. p. 288. defendere studet haec verba.

οἴεσθαι δεῖν μὴ ποιεῖν] De infinitivis coacervatis v. ad III, 6, 15.

Οἶδας] Haec forma, omnium librorum auctoritate suffulta, est

νόμιμα εἰδότες τὰ δίκαια οὗτοι ποιοῦσιν; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες δίκαιοί εἰσι; — Τίνες γὰρ ἄλλοι; ἔφη. — Ὀρθῶς ἄν ποτε ἄρα ὁριζοίμεθα ὁριζόμενοι δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

7 Σοφίαν δὲ τί ἂν φήσαιμεν εἶναι; Εἰπέ μοι, πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ σοφοί, ἃ ἐπίστανται, ταῦτα σοφοὶ εἶναι, ἢ εἰσί τινες ἃ μὴ ἐπίστανται σοφοί; — Ἃ ἐπίστανται δῆλον ὅτι, ἔφη· πῶς γὰρ ἄν τις, ἅ γε μὴ ἐπίσταιτο, ταῦτα σοφὸς εἴη; — Ἆρ' οὖν οἱ σοφοὶ ἐπιστήμῃ σοφοί εἰσι; — Τίνι γάρ, ἔφη, ἄλλῳ τις ἂν εἴη σοφός, εἴ γε μὴ ἐπιστήμῃ; — Ἄλλο δέ τι σοφίαν οἴει εἶναι ἢ ᾧ σοφοί εἰσιν; — Οὐκ ἔγωγε. — Ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; — Ἔμοιγε δοκεῖ. —

καια, ut §. 11. οὗτοι καὶ δύνανται. At §. 5. δίκαια οὗτοι ποιοῦσι.

Ionica legiturque in Odyss. α, 337., ubi v. Nitzschium. Adde K. Lehrsium in Quaest. epic. p. 275. Etiam duae aliae huius verbi formae Ionicae apud Xenophontem leguntur: οἴδασιν Oecon. XX, 14. et οἴδαμεν Anab. II, 4, 6. in optimae notae codicibus: quod vulgato ἴσμεν non ab omnibus editoribus esse praelatum miror. Nam licet Atticistae has formas improbaverint (Moeris p. 283: Οἶσθα, χωρὶς τοῦ σ, Ἀττικῶς· οἶδας, Ἑλληνικῶς: ubi v. Piersonum. p. 205: Ἴσασι, Ἀττικῶς· οἴδασι, κοινῶς); tamen eae apud Xenophontem, cuius sermo multa ascivit a ceteris Atticis aliena (v. nos in Proleg. ad Anab. p. X.), offensioni esse non possunt, praesertim quum etiam alii huius aetatis Attici his Ionicis formis non plane se abstinuerint. V. Lobeckium ad Phryn. p. 236.

Ὀρθῶς ἄν ποτε —;] Particula ποτέ Herbstius statuit interrogationis vim augeri, ut Latina tandem; sed nisi antecedat pronomen interrogativum, ut τίς, ὅστις, nunquam hanc vim in ποτέ inesse credo. V. adnotata nostra in I, 1, 1. Recte Bornemannus allatis interpretibus ad Plat. Protag. p. 314. E. ποτέ vertit tandem aliquando: quod huic loco optime convenit. Nam per multas demum ambages ad hanc definitionem pervenerat. Sic Latini aliquando usurpant. V. Stallbaumium ad Plat. l. d. p. 36.

ὁριζοίμεθα ὁριζόμενοι] V. ad IV, 2, 21.

§. 7. ἅ γε μὴ ἐπίσταιτο] Paullo ante ἃ μὴ ἐπίστανται; at h. l. optativus positus est per attractionem ob seq. εἴη. V. ad III, 2, 2.

ἢ ᾧ σοφοί εἰσιν] Recte Leonclavius interpretatus est: Num vero putas quiddam aliud esse sapientiam, quam quo homines sapientes sunt? Alii ex antecedentibus supplent οἱ σοφοί: quod minus placet, quum praecedat: τίνι — ἄλλῳ τις ἂν εἴη σοφός, unde facile ad numerum plu-

Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶναι τὰ ὄντα πάντα ἐπίστασθαι; — Οὐδὲ μὰ Δί' ἔμοιγε πολλοστὸν μέρος αὐτῶν. — Πάντα μὲν ἄρα σοφὸν οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἶναι; — Μὰ Δί', οὐ δῆτα, ἔφη. — Ὃ ἄρα ἐπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἐστιν; — Ἔμοιγε δοκεῖ.

Ἆρ' οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ τἀγαθὸν οὕτω ζητητέον ἐστί; — Πῶς; ἔφη. — Δοκεῖ σοι τὸ αὐτὸ 8 πᾶσιν ὠφέλιμον εἶναι; — Οὐκ ἔμοιγε. — Τί δέ; τὸ ἄλλῳ ὠφέλιμον οὐ δοκεῖ σοι ἐνίοτε ἄλλῳ βλαβερὸν εἶναι; — Καὶ μάλα, ἔφη. — Ἄλλο δ' ἄν τι φαίης ἀγαθὸν εἶναι ἢ τὸ ὠφέλιμον; — Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. — Τὸ ἄρα ὠφέλιμον ἀγαθόν ἐστιν, ὅτῳ ἂν ὠφέλιμον ᾖ. — Δοκεῖ μοι, ἔφη.

Τὸ δὲ καλὸν ἔχοιμεν ἄν πως ἄλλως εἰπεῖν, ἤ, εἰ 9

§. 9. ἤ, εἰ ἔστιν, ὀνομάζεις] V. adn.

rativum oratio deflectere potuit. V. ad I, 2, 62.

Ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν;] Eodem modo Socrates disputans inducitur apud Platonem Theaet. p. 141. D., a Schneidero allatum. De articulo ad subiectum σοφία omisso v. ad I, 2, 23.

Οὐδὲ — πολλοστὸν] Dictum pro: Μὰ Δί', ἔμοιγε οὐδὲ πολλοστὸν μέρος αὐτῶν. Aliter res sese habet IV, 2, 23., ubi v. adnotata. De vocabulo πολλοστόν v. ad III, 1, 6. De sententia cf. III, 8, 2—8.

§. 9. ἔχοιμεν ἄν πως ἄλλως] V. ad II, 6, 39. σύ πως ἄλλως. — Ἄλλως referendum est ad §. 8. (aliter ac τἀγαθόν).

ἤ, εἰ ἔστιν, ὀνομάζεις Locus sine dubio depravatus, licet omnes fere libri in hac scriptura conspirent. Florent. E. exhibet ἢ ἔχοι pro ἢ εἰ ἔστιν et Voss. 1. ἢ καὶ ἐστὶν ὀνομάζειν. In margine Steph. legitur ἢ ἔνεστιν ὀνομάζειν. Viri docti certatim quasi studuerunt locum impeditum vel explicationibus illustrare vel coniecturis emendare: quas omnes dinumerare et longum est et, quum earum multae aperte ieiunae sint et perversae, inutile. Quare acquiescam in recensendis eis, quae probabilitatis quadam specie sese commendant. Ex Flor. ἢ Weiskius fecit ἢ ἔχεις τι ὀνομάζειν; et Herbstius ἢ ἔχοις τι ὀνομάζειν; Sauppius proposuit: εἰπεῖν, τί ἐστιν, ἢ ὀνομάζεις; Ernestius coniecit ἢ ἔστιν ὃ ὀνομάζεις καλόν. Breitenbachii interpretatio: „als, dass du, wenn er (schön) ist, den Körper — oder irgend etwas, wovon Du weisst, dass es zu dem jedesmaligen Zwecke schön ist, schön nennst" non modo obscura est, sed etiam Graecis verbis repugnat. Langius denique nulla adhibita correctione locum sic explicandum censet: Num possumus pulchrum aliter [intellige ac bonum, v. III, 8., ubi demonstratum est καλὸν et ἀγαθὸν et χρήσιμον idem esse] definire, an pulchrum vocas, si quid pul-

ἔστιν, ὀνομάζεις καλὸν ἢ σῶμα ἢ σκεῦος ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ οἶσθα πρὸς πάντα καλὸν ὄν; — Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. — Ἆρ' οὖν, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Καλὸν δὲ πρὸς ἄλλο τί ἐστιν ἕκαστον, ἢ πρὸς ὃ ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; — Οὐδὲ πρὸς ἓν ἄλλο, ἔφη. — Τὸ χρήσιμον ἄρα καλόν ἐστι, πρὸς ὃ ἂν ᾖ χρήσιμον; — Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

10 Ἀνδρίαν δέ, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα τῶν καλῶν νομίζεις εἶναι; — Κάλλιστον μὲν οὖν ἔγωγ', ἔφη. — Χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρίαν; — Μὰ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν. — Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι πρὸς τὰ δεινά τε καὶ ἐπικίνδυνα χρήσιμον εἶναι τὸ ἀγνοεῖν αὐτά; — Ἥκιστά γ', ἔφη. — Οἱ ἄρα μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ μὴ εἰδέναι, τί ἐστιν, οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσιν; — Νὴ Δί', ἔφη, πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν τε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν. — Τί δὲ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδοικότες; — Ἔτι γε, νὴ Δία, ἧττον,

§. 10. *Ἀνδρίαν δέ*] *Ἀνδρίαν* hic et postea cum AEGH. Stob. cod. A. pro vulg. *ἀνδρείαν* scribendum esse vidimus ad I, 1, 16.; *δέ* addunt Castal. Steph. 2. et Stob.

chrum est [*εἰ ἔστιν*], vel corpus vel vas vel aliud quid, quod ad quancunque rem (*πρὸς πάντα*) pulchrum est? His respondet Euthydemus: *μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε*, equidem aliter definire nequeo. Ego expuncta vocula *εἰ* sic legendum puto: *ἢ ἔστιν ὀνομάζειν καλὸν ἢ σ.* —; Ad quam scripturam ducit scriptura Vossiani 1. *ἢ καὶ ἐστὶν ὀνομάζειν*. Verte igitur: Pulchrum autem possimusne alio quo modo (scil. ac bonum) definire, an licet nominare pulchrum aut corpus aut vas aut aliudquid, quod scias ad omnia pulchrum esse. Particulae *ἢ* et *εἰ* ut saepe in codd. inter se confunduntur, ita altera juxta alteram modo omittitur modo infertur. V. Var. Scr. in Oecon. III, 13. Ergo pulchrum non absolute pulchrum est et ad omnia, sed respectu habito eius rei, ad quam utile est.

Οὐδὲ πρὸς ἕν] V. ad I, 6, 2.

§. 10. De *ἀνδρίᾳ* e Socratis mente disserit etiam Plato in dialogo, qui inscribitur Laches, ubi pari modo fortitudinem scientia contineri statuitur. Cf. Stallbaumium ad illum Platonis dialogum p. 4. Definitio *ἀνδρίας* a Nicia secundum Socratis sententiam, quam h. l. consignatam legimus, p. 195. A. haec profertur: *Ταύτην (τὴν ἀνδρείαν) ἔγωγε — τὴν τῶν δεινῶν καὶ θαῤῥαλέων ἐπιστήμην καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν:*

ἔφη. — Ἆρ' οὖν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐπικίνδυνα ὄντας ἀνδρείους ἡγῇ εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς δειλούς; — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Ἀγα- 11
θοὺς δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα νομίζεις ἄλλους τινὰς ἢ τοὺς δυναμένους αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; — Οὐκ, ἀλλὰ τούτους, ἔφη. — Κακοὺς δὲ ἄρα τοὺς οἵους τούτοις κακῶς χρῆσθαι; — Τίνας γὰρ ἄλλους; ἔφη. — Ἆρ' οὖν ἕκαστοι χρῶνται, ὡς οἴονται δεῖν; — Πῶς γὰρ ἄλλως; ἔφη. — Ἆρα οὖν οἱ μὴ δυνάμενοι καλῶς χρῆσθαι ἴσασιν, ὡς δεῖ χρῆσθαι; — Οὐ δήπου γε, ἔφη. — Οἱ ἄρα εἰδότες, ὡς δεῖ χρῆσθαι, οὗτοι καὶ δύνανται; — Μόνοι γ', ἔφη. — Τί δέ; οἱ μὴ διημαρτηκότες ἆρα κακῶς χρῶνται τοῖς τοιούτοις; — Οὐκ οἴομαι, ἔφη. — Οἱ ἄρα κακῶς χρώμενοι διημαρτήκασιν; — Εἰκός γ', ἔφη. — Οἱ μὲν ἄρα ἐπιστάμενοι τοῖς δεινοῖς τε καὶ ἐπικινδύνοις καλῶς χρῆθαι ἀνδρεῖοί εἰσιν, οἱ δὲ διαμαρτάνοντες τούτου δειλοί; — Ἔμοιγε δοκοῦσιν, ἔφη.

Βασιλείαν δὲ καὶ τυραννίδα ἀρχὰς μὲν ἀμφοτέρας 12
ἡγεῖτο εἶναι, διαφέρειν δὲ ἀλλήλων ἐνόμιζε· τὴν μὲν

Μὰ Δί'] Stobaei cod. A. cum Trinc. *νὴ Δί'*. At v. adn. — *τῶν τε μαινομένων*] Sic Stob. et Voss. 1. Steph. pro *τῶν γε μ.*

quanquam haec definitio Socrati non satisfacit; nam ad hanc rerum periculosarum scientiam adiunctam esse oportere censet recti bonique conscientiam, sine qua nulla esse possit virtus; hinc dicit: *οἱ ἐπιστάμενοι τοῖς δεινοῖς τε καὶ ἐπικινδύνοις καλῶς χρῆσθαι.*

τῶν καλῶν — εἶναι] Anab. I, 2, 3: *ἦν δὲ καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων.* V. Buttm. §. 132, 5, c). Rost. §. 107—109. 1. 1. add. Kühner. T. II. §. 518, 2, 1). (Gr. schol. §. 273, 3, a)

Κάλλιστον μὲν οὖν] Immo pulcherrimum est. V. ad II, 7, 5. Paulo post: *πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν.*

Μὰ Δί', ἔφη] V. ad I, 4, 9.

Νὴ Δί', ἔφη] V. ad II, 7, 4.

Τί δὲ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδοικότες;] Scil. *δοκοῦσί σοι.* Ubi complures interrogationes celeriter sese excipiunt, eiusmodi ellipses admodum frequentes sunt.

ἧττον] Sc. *ἀνδρεῖοι.*

§ 11. *Οὐκ, ἀλλὰ*] V. ad II, 6, 11.

τοὺς οἵους — χρῆσθαι] De infinitivo post *οἵους* illato v. ad I, 4, 6. De articulo praemisso v. Matth. Gr. T. II. §. 479. not. 2. Kühner. T. II. §. 788. not. 4. (Gr. schol. §. 332, not. 9.)

Οἱ ἄρα εἰδότες — οὗτοι] V. ad II, 1, 19.

γὰρ ἑκόντων τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ νόμους τῶν πόλεων ἀρχὴν βασιλείαν ἡγεῖτο, τὴν δὲ ἀκόντων τε καὶ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' ὅπως ὁ ἄρχων βούλοιτο, τυραννίδα· καὶ ὅπου μὲν ἐκ τῶν τὰ νόμιμα ἐπιτελούντων αἱ ἀρχαὶ καθίστανται, ταύτην τὴν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζεν εἶναι, ὅπου δ' ἐκ τιμημάτων, πλουτοκρατίαν, ὅπου δ' ἐκ πάντων, δημοκρατίαν.

13 Εἰ δέ τις αὐτῷ περί του ἀντιλέγοι μηδὲν ἔχων σαφὲς λέγειν, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως ἤτοι σοφώτερον φάσκων εἶναι ὃν αὐτὸς λέγοι ἢ πολιτικώτερον ἢ ἀνδρειότερον ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἂν πάντα τὸν λόγον ὧδέ πως·
14 Φῂς σὺ ἀμείνω πολίτην εἶναι ὃν σὺ ἐπαινεῖς ἢ ὃν ἐγώ; — Φημὶ γὰρ οὖν. — Τί οὖν οὐκ ἐκεῖνο πρῶτον ἐπε-

§. 12. ταύτην τὴν πολιτείαν] Born. ex Stob. et H. dedit ταύτην μὲν τὴν π. Quod si maiore codicum auctoritate munitum esset, recipere non dubitassem. V. Gr. nostr. T. II. §. 733, 5. p. 429.

§. 12. τῶν πόλεων] non societatum civilium, sed civitatum liberarum interpretatur Weiskius, ut v. c. Aristidis Themistoclisve tempore civitas Athenarum fuerit e sententia Socratis *βασιλεία,* quia hi viri summo quidem imperio praediti erant, sed secundum leges et volentibus civibus imperabant; contra Periclis Alcibiadisve tempore *τυραννὶς* fuerit.

ὅπως ὁ ἄρχων βούλοιτο] Optativus positus est ob antecedens praeteritum *ἡγεῖτο*: cuius in locum si substitueris praesens *ἡγεῖται,* necessarium erit ὅπως ἂν ὁ ἄρχων βούληται.

ἐκ τῶν τὰ νόμιμα ἐπιτελούντων] ex eis, qui civitatis leges rite explent. Cyrop. I, 4, 25: *ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις ἐπιχώρια ἐπιτελοίη,* ut ex optimis codd. Schneiderus recte correxit vulgatum *ἀποτελοίη*. Ceterum h. l. unam praeter ceteras civitates Spatram significari recte docet Haasius ad R. L. p. 182.

§. 13. Εἰ — ἀντιλέγοι —, ἐπανῆγεν ἂν] V. ad I, 3, 4.

ἤτοι — ἢ] V. ad III, 12, 2.

σοφώτερον — εἶναι ὃν αὐτὸς λέγοι] H. e. *σοφώτερόν τινα εἶναι, ὃν αὐτὸς λέγοι, ἢ ὃν Σωκράτης λέγοι.* Unde apparet non opus esse coniectura Weiskii: *οὗ αὐτὸς λέγοι,* i. e. quam eum, quem ipse (Socrates) diceret. Eodem spectat scriptura codicis Par. H. et marg. Steph. *ὧν αὐτὸς λέγοι* et K. *ὧν ἂν αὐτ. λ.* Recte observat Herbstius initium sectionis docere Socratem iam aliquem nominasse vel sapientem vel politicum vel fortem, cui alium quendam opponat ipse *ὁ ἀντιλέγων,* dicens hunc illo esse sapientiorem etc. Cf. §. 14: *ὃν σὺ ἐπαινεῖς ἢ ὃν ἐγώ.*

τὴν ὑπόθεσιν] ad fundamentum quaestionis, ut, si quaeratur, uter sit melior civis, isne, quem ego laudo, an is, quem tu, ante omnia inquiratur, quid

σκεψάμεθα, τί ἐστιν ἔργον ἀγαθοῦ πολίτου; — Ποιῶμεν τοῦτο. — Οὐκοῦν ἐν μὲν χρημάτων διοικήσει κρατοίη ἂν ὁ χρήμασιν εὐπορωτέραν ποιῶν τὴν πόλιν. — Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. — Ἐν δέ γε πολέμῳ ὁ καθυπερτέραν τῶν ἀντιπάλων; — Πῶς γὰρ οὔ; — Ἐν δὲ πρεσβείᾳ ἆρα ὃς ἂν φίλους ἀντὶ πολεμίων παρασκευάζῃ; — Εἰκότως γε. — Οὐκοῦν καὶ ἐν δημηγορίᾳ ὁ στάσεις τε παύων καὶ ὁμόνοιαν ἐμποιῶν; — Ἔμοιγε δοκεῖ. Οὕτω δὲ τῶν λόγων ἐπαναγομένων καὶ τοῖς ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς φανερὸν ἐγίγνετο τἀληθές. Ὁπότε δὲ αὐτός τι τῷ λόγῳ διεξίοι, διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι λόγου· τοιγαροῦν πολὺ μάλιστα ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅτε λέγοι, τοὺς ἀκούον-

§. 13. ὃν αὐτὸς] V. adn.
§. 14. ἐπεσκεψάμεθα] Vind. Par. A. et Flor. C.M. ἐπισκεψόμεθα; Flor. A.B. et marg. Steph. ἐπισκεψώμεθα. — τἀληθές] Sic Ald. Steph.; L M A H G. τὸ ἀληθές. Edd. pr. ἀληθές.

bonum civem facere oporteat. De voc. ὑποθέσεως v. Benseler. ad Isocr. Areop. §. 63. p. 332.

§. 14. Φημὶ γὰρ οὖν] Aio utique. De γάρ explicativo in responsione usurpato v. ad I, 4, 9. Additum οὖν inservit confirmationi. V. nos in Gr. T. II. §. 706, 2. (Gr. schol. §. 324, not. 6.)

Τί οὖν οὐκ — ἐπεσκεψάμεθα;] V. ad III, 1, 10.

καθυπερτέραν τῶν ἀντιπάλων] per comparationem quam dicunt compendiariam dictum pro τῆς τῶν ἀντιπάλων. V. ad III, 5, 4. πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.

ἐπαναγομένων] Scil. ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν.

τοῖς ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς] V. ad I, 2, 57.

§. 15. Ὁπότε — διεξίοι] V. ad II, 5, 1.

διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο] Extr. hac §. διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους, ut Oecon. XIX, 15. (ab Herbstio allat.): ἄγων γάρ με δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι. Frequentissimus praepositionis διά usus. V. Gr. nostr. T. II. §. 605. p. 281. (Gr. schol. §. 324, not. 6.)

ταύτην τὴν ἀσφάλειαν] Bornemannus aliique praeeunte Schaefero Appar. Demosth. III. p. 517. V. p. 289. articulum τήν ut supposititium uncis sepserunt. Demonstrativum enim ταύτην h. l. non attributive, sed praedicative dictum est. V. ad I, 2, 49. At articulus omnium librorum auctoritate nisus cur tentetur, equidem non exputo. Nam non quaelibet intelligenda est firma disputandi ratio, sed certa quaedam, quam Socrates inire solebat, antecedentibus exemplis satis superque descripta ac declarata. Nec Sauppius, quanquam articulum uncis cinxit, dubitavit illius patrocinium suscipere, τὴν ἀσφάλειαν interpre-

τας ὁμολογοῦντας παρεῖχεν· ἔφη δὲ καὶ Ὅμηρον τῷ Ὀδυσσεῖ ἀναθεῖναι τὸ ἀσφαλῆ ῥήτορα εἶναι, ὡς ἱκανὸν αὐτὸν ὄντα διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους.

§. 15. *τὸ ἀσφαλῆ*] V. adn. tatus hanc quam scimus evidentem demonstrandi rationem.

Ὅμηρον] Laudant Dionysium Hal. de arte rhet. XI, 8: *Καὶ Ὅμηρος δ' εἶπε· ὁ δὲ ἀσφαλέως ἀγορεύει* (Od. VIII, 171)· *τῇ ἀποδείξει τῶν ὁμολογουμένων ἀμφισβητούμενον λύειν δυνάμενος· τοῦτο καὶ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων λέγουσι περὶ Σωκράτους, ὅτι διὰ τῶν ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, ἐπεὶ διδάσκειν ἐβούλετο.*

ἀναθεῖναι τὸ ἀσφαλῆ ῥήτορα εἶναι] Edd. pr. et Par G. exhibent *τόν* pro *τό*: quod durum est neque excusatur Apolog. §. 30: *ἀνέθηκε μὲν καὶ Ὅμηρος ἔστιν οἷς τῶν ἐν καταλύσει τοῦ βίου προγιγνώσκειν τὰ μέλλοντα*: ubi v. Bornemannum p. 74.

ὡς ἱκανὸν αὐτὸν ὄντα] Exspectes *ὡς ἱκανῷ ὄντι*, quum antecedat *τῷ Ὀδυσσεῖ;* sed accusativus attractione quadam positus videtur ob verba *τὸ ἀσφαλῆ ῥήτορα εἶναι.*

διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις] est idem, quod paulo ante *διὰ τῶν ὁμολογουμένων,* per ea, de quorum veritate hominibus persuasum est.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Denique *μηχανικωτέρους*, i. e. solertiores in rebus gerendis, quomodo Socrates discipulos suos facere studuerit, narratur. Scilicet ei curae erat, ut illi etiam sine aliorum ope ad officia sibi commissa rite explenda idonei fierent. Itaque docebat, quid et quantum in arte quaque homini recte instituto discendum esset. Ex geometria, astronomia, arithmetica ea tantum discenda esse dicebat, quae ad vitam domesticam civilemque rite tuendam utilia essent; ulterius progredi inutile iudicabat et nos abstrahere ab aliis multis rebus utilibus discendis. In primis a rerum coelestium pervestigatione dehortabatur, quia eae, a diis humanae menti absconditae, inveniri neque possent neque deberent; talia qui perscrutaretur, desipere sibi videri (§. 1—8). Sanitatis curam studiosissime commendabat, quippe quae medicinae opem supervacaneam redderet (§. 9). Qui res humana intelligentia superiores appeteret, ei divinationis curam commendabat (§. 10).

Mira sane videri debet Socratis de subtiliorum artium doctri-

narumque limitibus constituendis sententia, quum ipse geometriam et astronomiam ultra prima initia percepisse planis verbis §§. 3. et 5. dicatur. At minus mira videbitur, si nobiscum reputabimus omne Socratis studium in eo fuisse positum, ut mores hominum emendaret atque excoleret adolescentesque bonos et utiles cives faceret. Quare liberalium artium modum utilitate, quae ex eis ad vitam privatam publicamque bene instituendam capi posset, terminandum putabat, ne homines vitae negotia satis se scire opinati temere ad maiorum rerum studium progrederentur vel, rebus humanis neglectis, divinis considerandis officio suo satisfacere viderentur. Cf. I, 1, 12., ubi Xenophon Socratis de his studiis sententiam clare exposuit. Huc accedit, quod Socrates, quum elegantiorum doctrinarum tractationem artioribus finibus circumscribendam diceret, sine dubio plurimorum adolescentium, qui ab eo vitae recte tuendae praecepta discere studebant, rationibus consulere voluit. Denique, quod gravissimum est, philosophi ante Socratem in perscrutandis et exquirendis rebus obscuris et a natura involutis omne fere studium operamque collocaverant, neglectis eis rebus, quae ad humanam felicitatem et morum emendationem spectant. V. Argument. ad I, 1. Cum aliis erectioris indolis discipulis, qui maiora petebant, colloquens, vix dubitari potest, quin longe aliter de illis artibus dissereret. Nam, si quis alius, Socrates variis hominum ingeniis orationem suam docendique rationem accommodare poterat. Aliter cum Xenophonte, aliter cum Platone disputasse putandus est.

Ὅτι μὲν οὖν ἁπλῶς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαί- 1
νετο Σωκράτης πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ, δοκεῖ μοι δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι, ὅτι δὲ καὶ αὐτάρκεις ἐν ταῖς προςηκούσαις πράξεσιν αὐτοὺς εἶναι ἐπεμελεῖ-

CAP. VII §. 1. *τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο*] De pronomine reflexivo verbi formae mediali addito v. ad I, 6, 13.

αὐτάρκεις ἐν ταῖς προςηκούσαις πράξεσιν] qui ipsi sine aliorum ope ad officia sibi commissa rite explenda idonei sunt. Redit iam Xenophon ad id, quod supra IV, 3, 1. promisit. Postquam enim cap. 5. et 6. exposuit, quomodo Socrates discipulos suos redderit primum *πρακτικωτέρους*, deinde *διαλεκτικωτέρους*, iam docere instituit, quomodo eos fecerit *μηχανικωτέρους*. De structura verbi *ἐπιμελεῖσθαι* observandum est rarius id construi cum infinitivo vel cum accusativo cum infinitivo. Haasius ad Rp. Lac. II, 5. (7.) excitavit Oecon. XI, 17: *ἐπιμέλομαι μὴ ἀποχωρεῦσαι τὸν ἵππον.* Adde Thucyd. VI, 54, 6: *ἀεί τινα ἐπεμέλοντο σφῶν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι*: ubi v. Popponem p. 108 sq. ed Goth.

το, νῦν τοῦτο λέξω· πάντων μὲν γὰρ ὧν ἐγὼ οἶδα μάλιστα ἔμελεν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη τῶν συνόντων αὐτῷ, ὧν δὲ προςήκει ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ εἰδέναι, ὅ τι μὲν αὐτὸς εἰδείη, πάντων προθυμότατα ἐδίδασκεν, ὅτου δὲ αὐτὸς ἀπειρότερος εἴη, πρὸς
2 τοὺς ἐπισταμένους ἦγεν αὐτούς. Ἐδίδασκε δὲ καί

CAP. VII. §. 2. *μέχρι ὅτου*] V. adn.

Infinitivo praemitti solet aut genitivus articuli, ut I, 2, 55. 6, 15. III, 3, 11. 7, 7. IV, 8, 6., aut, sed rarius, accusativus *τό*, ut in loco a Sauppio allato, de Rep. Lac. V, 7: *ἀναγκάζονται τὸ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι;* quanquam hic non satis liquet, illud *τό* utrum ab *ἐπιμελεῖσθαι*, an ab *ἀναγκάζονται* aptum sit. V. nos in Gr. T. II. §. 643. Omnino observandum est saepe fieri, ut, ubi verbis, quae simplex substantivi obiectum vel in genitivo (ut *ἐπιμελοῦμαι τοῦ ἀνδρός*) vel in dativo adsciscunt, infinitivus praeterea accedat, genitivus vel dativus obiecti transeat in accusativum: quod eo consilio factum videtur, ut diversa verbi obiecta in unum quasi consociarentur. V. nos in Gr. T. II. §. 647. (Gr. schol. §. 307, not. 3.)

πάντων — ὧν] masculino genere accipiendum est.

ὅτι μὲν αὐτὸς εἰδείη] De optativo incertam actionis frequentiam significante v. ad III, 1, 1.

§. 2. *μέχρι ὅτου*] quousque. Pro *μέχρι ὅτου* in cod. Par. A. et apud Eusebium, qui in Praep. Ev. XIV, 11. hunc locum usque ad §. 9. excerpsit, legitur *μέχρις ὅτου.* Thomas Mag. p. 13. (Ritsch.) haec docet: *Ἄχρι καὶ μέχρι Θουκυδίδης ἀεὶ λέγει, οὐ μόνον ἐπαγομένου συμφώνου, ἀλλὰ καὶ φωνήεντος· οἱ δ' ἄλλοι, ἐπαγομένου μόνον φωνήεντος, καὶ μετὰ τοῦ σ καὶ χωρὶς τοῦ σ γράφουσιν· οἷον ἄρχις οὗ καὶ ἄχρι οὗ:* ubi Ritschelius de Thucydide profert Popponem de elocut. Thuc. p. 215 sq. Quod autem vir doctissimus addit, idem quum fere valeat de Platone, Demosthene, Herodoto atque adeo Xenophonte, immerito fluctuatum sibi videri iudicium Lobeckii ad Phryn. p. 14., id ex omni parte neutiquam probare possum. Certe apud Xenophontem nostrum plerisque in locis, ubi sequitur vocalis, legitur *μέχρις* (v. exempla a nobis ad Anab. I, 4, 13. allata); quanquam non est dissimulandum saepe codices inter se non conspirare. Sic Hellen. VII, 5, 13. cod. E. exhibet *μέχρι ὅσου,* ceteri *μέχρις ὅσου.* Cyrop. VIII, 6, 20. *μέχρι ἐρυθρᾶς θαλ.* sine var. scr. Alia collegimus ad Anab. I, 4, 13. Cf. Bornemannum ad Cyrop. I, 4, 23. p. 73 ed. Lips. Quare tutissimum erit totam rem ex codicum auctoritate aptam facere. Neque enim adstipulari possum eorum Atticistarum iudicio qui simpliciter tradunt *μέχρι* et *ἄχρι* dici *Ἀττικῶς, μέχρις* et *ἄχρις Ἑλληνικῶς.* Cf. Moerid. p. 34. Ad hiatum, qui ex *μέχρι οὗ* vel *ὅτου* exsistit, quod attinet, recte docet Sauppius eum propter sequentem spiritum asperum ferri posse. V. ad III, 12, 5. in Var. Scr.

πράγματος] „negotii ex

μέχρι ὅτου δέοι ἔμπειρον εἶναι ἑκάστου πράγματος τὸν ὀρθῶς πεπαιδευμένον· αὐτίκα γεωμετρίαν μέχρι μὲν τούτου ἔφη δεῖν μανθάνειν, ἕως ἱκανός τις γένοιτο, εἴ ποτε δεήσειε, γῆν μέτρῳ ὀρθῶς ἢ παραλαβεῖν ἢ παραδοῦναι ἢ διανεῖμαι ἢ ἔργον ἀποδείξασθαι· οὕτω δὲ τοῦτο ῥᾴδιον εἶναι μαθεῖν, ὥςτε τὸν προςέχοντα τὸν

ἔφη δεῖν] A. ἔ. δεῖ; Iunt. Ald. EGH. ἔ. δεήσειεν: quod originem debere videtur sequenti δεήσειε.

doctrina et scientia pendentis." SCHNEIDERUS.

αὐτίκα] „Statim, continuo, exempli gratia, zum Beispiel, um gleich ein Beispiel anzuführen. Hier. II, 7. Multi VV. DD. de hac significatione egerunt, Ernestius ad M.S. IV,7,2. Koen. ad Gregor. Cor. p. 416. Beck. ad Arist. Avv. 166. 785. Zeun. ad Viger. p. 393. Ruhnken. ad Tim. Lex. p. 56., Latinos continuo, Gallos d'abord dicere docens. Afferunt in hanc rem Virg. Georg. I, 356. Quid, quod ipsum statim similiter legitur apud Quintil. Inst. Or. XI, 1, 57." FROTSCHERUS ad Hieron. p. 84. Cf. Cyrop. I, 6, 9. III, 1, 29. Oecon. 19, 18. et adnotata nostra ad II, 6, 32. Weiskius docet elliptice αὐτίκα usurpari, ut λέξω aut tale quid intelligendum sit, et pluribus verbis sic h. l. circumloquendo exprimi posse: non multum proposita optione cunctabor, sed exemplum (vel argumentum), quod primum iam occurrit, adhibebo.

ἔργον ἀποδείξασθαι] Ego interpretor sic: agri dimensionis rationem reddere, i. e. demonstrare, qua ἐν τῷ γῆν μέτρῳ ὀρθῶς ἢ παραλαβεῖν ἢ παραδοῦναι ἢ διανεῖμαι usus sit ratione. Coraius sic: ἀγρὸν ἑαυτῷ ποιῆσαι σπείραντα, συντομώτερον, ἀγρὸν ἑαυτῷ ἐργάσασθαι· ἔργον γὰρ κατ' ἐξοχὴν λέγεται ἡ γεωργία καὶ αὐτὴ προσέτι ἡ γεγεωργημένη γῆ, comp. Il. β, 751. μ, 283. Ernestius locum sic accepit: ad opus faciendum agri portionem assignare; Schneiderus: opus factum ad mensuram iustam demonstrare et approbare exigenti, ut III,10, 10: τὸν ῥυθμὸν δὲ πότερα μέτρῳ ἢ σταθμῷ ἀποδεικνύων πλείονος τιμᾷ. Quam quidem interpretationem Weiskius secutus fingit sibi agrum privatum colendum aut conserendum suscipi potuisse ex pacto vel publicum magistratus iussu. Hoc ergo opus factum, inquit, hunc agrum consitum esse praestat ille et approbat certa mensura rationem repetenti. Langius explicat sic: opus delineare, einen geometrischen Riss von einem Gebäude machen; similiter I. W. Süvernius de Arist. Nub. p. 18 intelligit das Entwerfen und Ausführen von Bauanlagen und ähnlichen Werken, comp. Herod. II, 101. 148., qui loci nihil per se comprobant. Finckhius, a Sauppio laudatus, in Diar. Darmst. 1830, 48. componit Maximum Tyrium XXXVII, 7: οὕτως ἀμέλει καὶ γεωμετρίαν — οἱ μὲν πολλοὶ—μέχρι τοῦ περὶ τὴν χρείαν ἀναγκαίου δοκοῦντος προσίενται, διαμετρῆσαι γῆν καὶ ἀναστῆσαι τειχίον καὶ πᾶν, ὅσον εἰς χειρουργίαν αὐτῆς συντελεῖ, δοκιμάζοντες, πρόσω δὲ οὐχ ὁρῶντες: sed ex hac imitatione nihil

νοῦν τῇ μετρήσει ἅμα τήν τε γῆν ὁπόση ἐστὶν εἰδέναι,
3 καὶ ὡς μετρεῖται ἐπιστάμενον ἀπιέναι. Τὸ δὲ μέχρι τῶν δυςξυνέτων διαγραμμάτων γεωμετρίαν μανθάνειν ἀπεδοκίμαζεν· ὅ τι μὲν γὰρ ὠφελοίη ταῦτα, οὐκ ἔφη ὁρᾶν· καίτοι οὐκ ἄπειρός γε αὐτῶν ἦν· ἔφη δὲ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίον κατατρίβειν καὶ ἄλλων
4 πολλῶν τε καὶ ὠφελίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν. Ἐκέλευε δὲ καὶ ἀστρολογίας ἐμπείρους γίγνεσθαι, καὶ ταύτης μέντοι μέχρι τοῦ νυκτός τε ὥραν καὶ μηνὸς καὶ

§. 4. *διαγιγνώσκοντας*] V. adn. — *ῥάδια*] V. adn. — [*τῶν*] *νυκτοθηρῶν*] *τῶν* abest ab Iunt. Ald. Cast. Euseb.

aliud concludi potest, nisi imitatorem hunc locum sic accepisse, non Xenophontem sic intellexisse.

τὴν—γῆν] Paulo ante sine articulo, sed cur h. l. accesserit, sponte patet. De attractione v. ad I, 2, 13. — Verba *καὶ ὡς μετρεῖται ἐπιστάμενον ἀπιέναι* Weiskius eleganter interpretatur: die ganze Verfahrungsart dem Feldmesser ablernen könne. Verbum *ἀπιέναι* additum est, ut in Latino: discedere victorem similibusque.

§. 3. *οὐκ ἄπειρος*] In geometriae studio Socrates doctore usus erat Theodoro Cyrenaeo. V. ad IV, 2, 10.

§. 4. *ἀστρολογίας*] V. ad IV, 2, 10.

καὶ ταύτης μέντοι] et huius quidem. V. nos in Gr. T. II. §. 698. (Gr. schol. §. 316, not.) Adde Bornemannum ad Apol. §. 30. p. 351 ed. 1829. ad Cyrop. II, 2, 8. p. 134 sq. ed. Goth. nos ad Anab. I, 8, 20. De seq. *ὥραν* v. ad IV, 3. 4.

διαγιγνώσκοντας] Edd. pr. et Par. AEG. exhibent scripturam *διαγιγνώσκοντα* (H. *διαγινώσκοντα*), quam Bornemannus minime indignam iudicat, quae in ordinem verborum recipiatur, comparans Thucyd. I, 120., ubi similiter a numero plurativo ad singularem transitur. Sic §. 4. Eusebius legit *ζητοῦντα* pro *ζητοῦντας*.

ῥάδια εἶναι μαθεῖν] Eusebius l. d. pro *ῥάδια εἶναι* habet *ῥάδιον* adverbialiter dictum, et cod. H. *ῥάδιον εἶναι*, quod glossatoris manum aperte prodit. Est enim Graeci sermonis proprium in eiusmodi locutionibus personalem structuram impersonali praeferre. Bornemannus comparat de Rep. Ath. I, 13: *οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν*, et supra IV, 2, 40: *ἃ ἐνόμιζεν ἐπιτηδεύειν κράτιστα εἶναι.* Plura exempla dedimus in Gr. T. II. §. 640. not. 3.

νυκτοθηρῶν] E margine Steph. Schneiderus dedit *νυκτοτηρῶν*. „Dicit enim se nescire, quid sit piscatoribus cum sideribus, nisi quod pisces quidam sub astris quibusdam latere, migrare et capi dicantur; venatores autem praeter lunam siderum cognitionem negligere. Contra *φρυκτωρούς*, quales pingat Aeschylus in Agamemnonis initio, siderum ortus facile discere posse et observare. Weiskius censet haec non probabilitatis specie carere, tale nomen quasi minus notum illi cessisse, se tamen praeferre vulgatam et accipere de venatoribus noctu in

ἐνιαυτοῦ δύνασθαι γιγνώσκειν ἕνεκα πορείας τε καὶ πλοῦ καὶ φυλακῆς, καὶ ὅσα ἄλλα ἢ νυκτὸς ἢ μηνὸς ἢ ἐνιαυτοῦ πράττεται, πρὸς ταῦτ᾽ ἔχειν τεκμηρίοις χρῆσθαι, τὰς ὥρας τῶν εἰρημένων διαγιγνώσκοντας· καὶ ταῦτα δὲ ῥάδια εἶναι μαθεῖν παρά τε [τῶν] νυκτοθηρῶν καὶ κυβερνητῶν καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπιμελὲς ταῦτα εἰδέναι. Τὸ δὲ μέχρι τούτου ἀστρονομίαν μανθάνειν, μέχρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ

et AEGH. Ceterum cf. adn.

venationem egredientibus. Equidem hanc V.D. sententiam libenter amplector scripturamque *νυκτοθηρῶν*, quam insuper Eusebius Praep. ev. XIV, 11. tuetur, reponendam esse puto, duplici ductus ratione. Primum constat genus fuisse venationis nocturnae, sive hoc sumimus de captura piscium sive de venatione aliorum animalium. Cf. Oppian. Halieut. IV, 640 sq.: *τοὺς μὲν ὑπηματίους, τοὺς δ' ἕσπερος εἷλε δαμέντας, Εὖτ' ἂν ὑπὸ πρῶτον νυκτὸς κνέφας ἀσπαλιῆες Πυρσὸν ἀναψάμενοι, γλαφυρὸν σκάφος ἰθύνοντες, Ἰχθύσιν ἀτρομέουσιν ἀείδελον αἶσαν ἄγουσιν κτλ.* Plat. Sophist. p. 220. D. Xen. de Venat. IX, 2. Cyrop. I, 6, 40. M.S. III, 11, 8. Horat. Od. I, 1, 25. Cic. Tusc. II, 17. Deinde Schneideri sententia de *φρυκτωροῖς* sub verbo *νυκτοτηρῶν* intellectis non omnino vera esse videtur, quia hoc nomen, quantum equidem scio, de his non usurpatur. Habuerunt veteres suos speculatores, qui adventum vel si qua alia hostes moliti erant, certis signis suis nuntiarunt fueruntque vel diurni, *ἡμεροσκόποι*, vel nocturni, *φρυκτωροί* et *πυρσευταί* dicti, qui facibus sublatis ex arboribus vel turribus ad id exstructis res hostium significarent. Sic Aeneas Tact. c. 6. V. Herodot. V, 182. Frontin. II, 5. Add. Schol. ad Thucyd. III, 22. et Bredov. ad Heilmann. vers. Thuc. p. 114. Tum lexicographi non asservarunt vocem *νυκτοτήρας*, quod in vocabulo rarioris usus certo fecissent." C. G. IACOBUS in Observatt. in aliquot Xenoph. loc. Hal. Sax. p. 28 sqq.

§. 5. *Τὸ δὲ — μανθάνειν, — ἀπέτρεπεν*] Sic supra I, 3, 7: *ἀποσχόμενον τὸ — ἅπτεσθαι.* Sed h. l. etiam idcirco *τό* praemissum est, ut vim haberet hanc: quod attinet ad. V. adnotata in I, 3, 7. Contra IV, 7, 6: *τῶν οὐρανίων — φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν.*

μέχρι τούτου] Haec verba vim habent praeparativam, ut aiunt. Quare non est adstipulandum Valckenario haec inutilem interpolationem censenti. Geminum fere locum comparavit Weiskius: Plat. Legg. p. 670. D: *μέχρι γε τοσούτου πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατὸν εἶναι.* Heindorfius addit Plat. de Rep. I. p. 341. D: *ἐπὶ τούτῳ πέφυκεν, ἐπὶ τῷ τὸ ξυμφέρον ἑκάστῳ ζητεῖν.* Lach. p. 183. C. 191. B. Protag. p. 356. D: *εἰ οὖν ἐν τούτῳ ἡμῖν ἦν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ πράττειν.* Similiter Cyrop. III, 1, 28. Adde

ὄντα, καὶ τοὺς πλανήτας τε καὶ ἀσταθμήτους ἀστέρας, γνῶναι καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τὰς περιόδους καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητοῦντας κατατρίβεσθαι, ἰσχυρῶς ἀπέτρεπεν· ὠφέλειαν μὲν γὰρ οὐδεμίαν οὐδ' ἐν τούτοις ἔφη ὁρᾶν· καίτοι οὐδὲ τούτων γε ἀνήκοος ἦν· ἔφη δὲ καὶ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι κατατρίβειν ἀνθρώπου βίον καὶ πολλῶν καὶ ὠφελί-
6 μων ἀποκωλύειν. Ὅλως δὲ τῶν οὐρανίων, ᾗ ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν· οὔτε γὰρ εὑρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν· κινδυνεῦσαι δ' ἂν ἔφη

§. 5. *πλανήτας τε*] Sic scripsi pro vulg. *πλάνητάς τε*. V. Schneider. ad Plat. Civit. II. p. 371, D. T. I. p. 161. Stallbaum. ad Plat. Gorg. p. 474. E. nos in Gr. T II. §. 631, 2. (Gr. schol. §. 304, 2.)

καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ ὄντα] Haec verba Edwardsius ex Diogene Laert. VII, 144: *τῶν δέ ἄστρων τὰ μὲν ἀπλανῆ συμπεριφέρεσθαι τῷ ὅλῳ οὐρανῷ, τὰ δὲ πλανώμενα κατ' ἰδίας κινεῖσθαι κινήσεις* recte explicat sic: quae non communi eodemque coeli motu circumacta proprio sibi motu feruntur. *Καί* est etiam, adeo; quod autem sequitur *καί* (*καὶ τοὺς πλανήτας*), est explicativum.

ἀσταθμήτους ἀστέρας] Alii de planetis accipiunt, alii rectius cometas intelligunt. „Diogenes Apolloniates *ἀστέρας εἶναι τοὺς κομήτας* statuerat, teste Plutarcho de Plac. Phil. III, 2., et Pythagoreorum aliqui adeo cometas docuerant *διά τινος ὡρισμένου χρόνου περιοδικῶς ἀνατέλλειν*. Cf. Olympiodor. ad Meteorol. Aristotel. p. 11. a." SCHNEIDERUS. Quibus Bornemannus addit Ukertum Geogr. Gr. et Rom. Vol. I. P. II. p. 94.

τὰς περιόδους] „tempus, quo confecto ad idem punctum redeunt, non orbitam s. viam," Weiskius explicat, comparans Plat. Tim. p. 321. et Chrysippum ap. Lactant. VII, 23., nulla cogente necessitate. Neque cum eodem V. D. verba *τὰς αἰτίας αὐτῶν* referenda puto ad *ἀσταθμήτους ἀστέρας*, sed ad *τὰς περιόδους*. Exquirebant enim, quid esset, cur et planetae et cometae *περιοδικῶς* (v. proxime antecedentem adnotationem) redirent. Bornemannus calculum suum adiicere videtur sententiae Weiskii; nam ad verba *τὰς αἰτίας αὐτῶν* affert Senec. Quaest. Nat. VII. 11: Quibusdam antiquorum haec placet ratio, quum ex stellis errantibus altera se alteri applicuit, confuso in unum duarum lumine, faciem longioris sideris (cometae) reddi. Nec hoc tunc tantum evenit, quum stella stellam attigit, sed etiam quum appropinquavit; intervallum enim, quod inter duas est, illustratur ab utraque inflammaturque et longum ignem efficit. Addit Schaubach. Anaxag. Fragm. p. 66 sq.

τούτων γε ἀνήκοος] ha-

καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα, οὐδὲν ἧττον ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι. 7 Ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον ἠγνόει, ὡς τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥᾳδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν· καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὔ· ἠγνόει δέ, ὅτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἄνευ μὲν ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο ἠγνόει, ὅτι λίθος μὲν,

§. 7. *ἠγνόει δε, ὅτι καί*] V. adn. — *λαμπρότατος*] Sic tres Vatic. Euseb. et Par. GHL. pro vulg. *λαμπρότερος*.

rum rerum imperitus. Dicitur enim Socrates Archelao, Anaxagorae discipulo, usus fuisse magistro. Cic. Tusc. V, 4, 10.

§. 6. *τῶν οὐρανίων κτλ.*] Cf. supra I, 1, 11. ibique adnotata et Cicer. Academ. 1, 4, 15: Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes, primus a rebus occultis et ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, avocavisse philosophiam et ad vitam communem adduxisse, ut de virtutibus et vitiis omninoque de bonis rebus et malis quaereret; coelestia autem vel procul esse a nostra cognitione censeret vel, si maxime cognita essent, nihil tamen ad bene vivendum. V. Prolegom. p. 2 sqq.

ὁ θεός] Divina natura, die Gottheit, plerumque *οἱ θεοί* aut, *θεοί*. V. Sturz. L. X. T. II. p. 521.

κινδυνεῦσαι δ' ἂν — καὶ παραφρονῆσαι] periculum fore, ne vel insaniret. De seqq. *ταῦτα μεριμνῶντα* v. ad 1, 1, 14.

Ἀναξαγόρας] Clazomenius, philosophus sectae Ionicae. Rerum naturalium studio in primis operam dedit: inde physicus est appellatus. Vixit tempore Periclis. In exsilium missus Lampsaci obiit. Cf. Diog. Laert. II, 6 sqq. Cicer. Tusc. V, 4, 10. Cobetum in Prosopogr. Xen. p. 19.

§. 7. *τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον*] Diog. Laert. II, 8: *Οὗτος* (*Ἀναξαγόρας*) *ἔλεγε τὸν ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον καὶ μείζω Πελοποννήσου.* Socrates accipit *μύδρον διάπυρον* de lapide igneo. Cf. Stallbaumium ad Plat. Apol. p. 26. D. et quos ad sequentia attulit Zeunius, Suidam in v. *Ἀναξαγόρας*, Schol. ad Eur. Or. 970. 976., Lucian. Icarom. c. 20. extr. Quibus adde Cobetum l. d. et quos laudat Bornemannus, Schaubach. Anaxag. Fragm. p. 139 sqq. et Porson. ad Eur. Or. 971.

τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν] V. ad 1, 4, 13. *τὴν ψυχὴν κρατίστην.*

οὔ· ἠγνόει] V. ad II, 6, 11. Ceterum Schneiderus, quem secuti sunt alii, cum Flor. E. Euseb. et Par. H. edidit *ἠγνόει δὲ καί, ὅτι* pro vulg *ἠγνόει δέ,*

ἐν πυρὶ ὢν οὔτε λάμπει οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει,
ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότατος ὢν
8 *διαμένει. Ἐκέλευε δὲ καὶ λογισμοὺς μανθάνειν καὶ*
τούτων δὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε φυλάττεσθαι
τὴν μάταιον πραγματείαν, μέχρι δὲ τοῦ ὠφελίμου πάντα
καὶ αὐτὸς συνεπεσκόπει καὶ συνδιεξῄει τοῖς συνοῦσι.
9 *Προέτρεπε δὲ σφόδρα καὶ ὑγιείας ἐπιμελεῖσθαι τοὺς*
συνόντας, παρά τε τῶν εἰδότων μανθάνοντας ὅσα ἐν-
δέχοιτο, καὶ ἑαυτῷ ἕκαστον προσέχοντα διὰ παντὸς τοῦ
βίου, τί βρῶμα ἢ τί πόμα ἢ ποῖος πόνος συμφέροι

§. 9. *ὑγιεινότατ' ἂν*] Iunt. et Par. H. *ὑγιεινότατα* sine *ὅτι καί*: quod iure revocavit Sauppius docens *καί* particulae traiectionem esse frequentissimam, comparato F. A. Merzio in Lectt. Xen. Spec. I. p. 15—20. Similes locos reperi Hellen. IV, 4, 3: *ἔπαιον τὸν μὲν —, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, ἔστι δὲ ὃν καὶ κριτὴν καθήμενον* pro *ἔστι δὲ καὶ ὃν κρ. καθ.* Ibid. 8, 19: *ἦσαν δὲ οἳ καὶ ἐσώθησαν αὐτῶν εἰς τὰς φιλίας πόλεις.* Quanquam huic traiectioni excusatio quaedam parata est in arta verborum coniunctione formulae *ἔστιν ὅς.* Vera traiectio est Cyrop. III, 2, 26, ubi v. quae Bornemannus in ed. Goth. adnotavit, et Hipparch. 1, 19: *ἐπιτήδειον δὲ ὑπομιμνήσκειν, ὅτι καὶ ἡ πόλις ἀνέχεται δαπανῶσα κτλ.*: ubi v. Sauppium. Ego vero credo illud *καί* non pertinere ad *ἠγνόει*, sed ad *τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων*, ut traiectionem particulae statuere nequaquam opus sit. Nam longe alia ratio est III, 12. 7.

§. 8. *λογισμοὺς*] Intelligunt Ernestius et Weiskius *τὴν ἀριθμητικήν*, Schneiderus rectius *τὴν λογιστικήν*, artem calculos subducendi rationem numeris redditam expensarum vel redituum acceptorum. „Arithmetica vero est numerorum scientia et artem multo ampliorem et diviniorem amplectitur. *Λογισμοὶ* igitur plurali numero varii modi esse debent, quibus rationes plus minusve breviter et accurate exponi et reddi possunt.“ Plurativi numeri exempla dedit C. E. Chr. Schneiderus ad Platon. Civit. T. II. p. 294. Quid *λογιστικὴ* ab *ἀριθμητικῇ* differat, exponit Plat. Gorg. p. 451. C.

καὶ — δὲ] V. ad I, 1, 3.

§. 9. *Προέτρεπε*] V. ad I, 2, 64.

ἐνδέχοιτο] V. ad I, 2, 23.

πόμα] Sic in omnibus libris legitur. Etiam Anab. IV, 5, 27. omnium fere librorum scriptura est *πόμα*, duo tantum codd. exhibent *πῶμα.* Recte Bornemannus ad h. l. tutatus est scripturam *πόμα* contra Porsonum (ad Eurip. Hec. 392), qui formam *πόμα* Atticis scriptoribus alienam censuerat. Cf. A. Lobeckium ad Herodian. in edit. Phrynichi p. 456. Paralip. T. II. p. 425 sq. et C. E. Chr. Schneiderum ad Platon. Civit. T. I. p. 285.

τοῦ γὰρ οὕτω προσεχοντος ἑαυτῷ] Haec est omnium fere librorum scriptura; unus infirmae fidei codex Voss. 1. dat. *τὸν — προσέχοντα*, quod ab Er-

αὐτῷ, καὶ πῶς τούτοις χρώμενος ὑγιεινότατ' ἂν διά-
γοι· τοῦ γὰρ οὕτω προσέχοντος ἑαυτῷ ἔργον ἔφη εἶ-
ναι εὑρεῖν ἰατρὸν τὰ πρὸς ὑγίειαν συμφέροντα αὐ-
τῷ μᾶλλον διαγιγνώσκοντα ἑαυτοῦ. Εἰ δέ τις μᾶλλον 10
ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν ὠφελεῖσθαι βού-
λοιτο, συνεβούλευε μαντικῆς ἐπιμελεῖσθαι· τὸν γὰρ
εἰδότα, δι' ὧν οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν πραγ-
μάτων σημαίνουσιν, οὐδέποτ' ἔρημον ἔφη γίγνεσθαι
συμβουλῆς θεῶν.

ἄν. — τοῦ γὰρ — προσέχοντος] V. adn. nestio et omnibus fere sequentibus editoribus receptum est. Recte Weiskius vulgatae patrocinio suscepto genitivos *τοῦ προσέχοντος* pendere a seq. *μᾶλλον* dicit. Cum vi quadam praemittuntur verba *τοῦ οὕτω προσέχοντος ἑαυτῷ,* quippe in quibus maximum sententiae pondus positum sit. Qui autem in enuntiationis clausula sequitur genitivus *ἑαυτοῦ,* idem pendens a comparativo *μᾶλλον*, omitti potuit, sed de industria additus est, non solum quod genitivi *τοῦ προσέχοντος* nimis remoti sunt a *μᾶλλον*, sed etiam ut maiore vi is, de quo agitur, opponeretur alieno homini, medico; *ἑαυτοῦ* autem multo gravius oppositionem significat, quam *αὐτοῦ*, quia logicum quod dicitur universae enuntiatonis subiectum est *ὁ οὕτω προσέχων ἑαυτῷ.* De duplici genitivo ab uno *μᾶλλον* pendente apte confert Breitenbachius illud dicendi genus, quo post genitivum comparationis perspicuitatis causa comparativum *ἤ* ponitur, ut Plat. Gorg. p. 500. C: *οὗ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἢ τοῦτο κτλ.* V. nos in Gr. T. II. §. 748, not. 2 (Gr. schol. §. 323, not. 5.) Bornemannus Weiskii rationem probavit, nisi quod *ἑαυτοῦ* in *αὐτοῦ* mutandum putat. Quod autem censet, *αὐτοῦ* iungendum esse cum *τοῦ—προσέχοντος* pro *μᾶλλον ἢ αὐτὸς ὁ οὕτω προσέχων ἑαυτῷ,* mihi quidem durius videtur. De sententia loci comparat Schneiderus Tacit. Ann. VI, 46. et Plutarch. de tuenda sanit. p. 407 ed. Hutten. Adde Ciceron. de Offic. II, 24, 86. ibique Beierum p. 165.

§. 10. *μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν ὠφελεῖσθαι*] si quis melius sibi consulere volebat, quam pro humana sapientia licebat. De *μᾶλλον ἢ κατά* v. ad I, 7, 4.

μαντικῆς — συμβουλῆς θεῶν] Supra I, 1, 9: *ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί, πειρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἵλεῳ σημαίνειν.*

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

Hoc extremo capite Xenophon demonstrare studet Socratem morte sua nequaquam mendacii de daemonio suo convinci. Argumentatione usus est hac:

Si quis dicat ex eo, quod Socrates capitali iudicio condemnatus mortem occubuerit, intelligi eum, quum, deum in rebus obscuris, quid faciendum quidque omittendum esset, sibi praesignificare dicere solitus, de morte sibi instante non praemonitus supplicium non effugisset, de daemonio suo mentitum esse: is vero vehementer errat. Nam tantum abest, ut mors Socratis eum in hac re mendacii coarguat, ut clarissime ostendat ipsa morte ei a diis optime provisum et consultum esse. Unde intelligitur, cur a daemonio suo impeditus sit, quo minus mortem effugere studeret. Etenim primum Socrates, iam in senili aetate constitutus, paulo post diem supremum obisset; deinde senectutis mala effugit; denique in causa sua dicenda maximam virtutem exhibens, tempus inter iudicium et mortem interiectum summa animi hilaritate et constantia transigens et ipsum supplicium aequissime et fortissime ferens immortalem sibi peperit gloriam (§. 1 – 2). Illius igitur mors pulcherrima et beatissima et diis carissima censenda est (§. 3).

Haec de Socratis morte dicta Xenophon confirmare studet sermone ab eo iam damnato habito, cuius primariae sententiae hae fere sunt: Defensionem sui non sibi esse meditandam dicit; nam totam suam vitam e virtute actam optimam esse defensionem (§. 4); a daemonio suo non esse impulsum ad se apud iudices defendendum, quia dii mortem meliorem sibi decreverint quam longiorem vitam, quae se facile sensuum mentisque integritate privare et in deteriore conditione collocare possit (§.5—8): iniustam damnationem iudicibus, non sibi, ignominiosam esse; se nulla unquam homines iniuria affecisse, sed semper meliores efficere studuisse (§. 9—10).

Concluditur totum opus brevi repetitione argumentorum his libris tractatorum (§. 11).

Εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον 1
ἑαυτῷ προσημαίνειν, ἅ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ τῶν δικαστῶν κατεγνώσθη θάνατος, οἴεται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, ἐννοησάτω πρῶτον μέν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε πόῤῥω τῆς ἡλικίας ἦν, ὥςτ', εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ ἂν πολλῷ ὕστερον τελευτῆσαι τὸν βίον, εἶτα ὅτι τὸ μὲν ἀχθεινότατον τοῦ βίου καὶ ἐν ᾧ πάντες τὴν διάνοιαν μειοῦνται ἀπέλειπεν, ἀντὶ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην ἐπιδειξάμενος εὔκλειαν προςεκτήσατο, τήν τε δίκην πάντων ἀνθρώπων ἀληθέστατα καὶ ἐλευθεριώτατα καὶ δικαιότατα εἰπὼν καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου πρᾳότατα καὶ ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών. Ὁμολο- 2
γεῖται γὰρ οὐδένα πω τῶν μνημονευομένων ἀνθρώπων

Cap. VIII. §. 1. *ἀπέλειπεν*] V. adn. *ἐνεγκών*] Iunt. Cast. et Par. G. *ἐνέγκας*. V. ad I, 2, 53. §. 2. *οὐδένα πω*] V. adn. — *καίτοι τὸν*] Sic pro vulg. *καὶ τῶν* scribendum cum Brodaeo Weisk. censet: quam quidem

Cap. VIII. §. 1. *φάσκοντος αὐτοῦ — κατεγνώσθη θάνατος*] Hellen. III, 5, 25: *θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη*. V. Matthiae. Gr. T. II. §. 378. p. 859 sq. Rost. §. 109. not. 4. p. 556. Kühner. T. II. §. 607. not.

πόῤῥω τῆς ἡλικίας] Septuaginta annos natus, secundum Diog. L. II, 44. et Maxim. Tyr. dissert. IX, 8.

ὥςτ' — οὐκ ἂν πολλῷ ὕστερον τελευτῆσαι] Negatio *οὐκ* non ad totam enuntiationem pertinet, sed ad *πολλῷ ὕστερον*, ut Demosth. de Coron. p. 320, 283: *ὥςτ' οὐ μεμνῆσθαι τοὺς λόγους* (*οὐ μεμνῆσθαι = ἐπιλανθάνεσθαι*). V. nos in Gr. schol. §. 318, not. 1.

εἶτα] V. ad I, 2, 1.

ἀπέλειπεν] Hanc omnium fere librorum scripturam a me impetrare non potui ut cum Schneidero recentioribusque editoribus postponerem scripturae *ἀπέλιπεν*, duorum tantum codd. Par. A. et D. auctoritate confirmatae, quae mihi a glossatore profecta videtur, cui offensioni erat imperfectum subsequente aoristo *προσεκτήσατο*. Quod autem in Apolog. 32: *τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν δὲ θανάτων τοῦ ῥᾴστου ἔτυχεν*, legitur, id tantum abesse puto, ut scripturam a nobis repositam infirmet, confirmat etiam suspicionem nostram de corruptela. Miror etiam Bornemannum retinuisse *ἀπέλιπεν*, quum ipse imperfecti vim verissime explanaverit: quo tempore moriebatur, relinquebat. Conf. infra §. 10: *ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε —, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνοντας*, meliores facere studebam, quamdiu vivebam.

§. 2. *οὐδένα πω*] E Par. A. Schneiderus edidit *οὐδένα*

κάλλιον θάνατον ἐνεγκεῖν· ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιῶναι διὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ· καὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἅπασι τοῖς συνήθεσι φανερὸς ἐγένετο οὐδὲν ἀλλοιότερον δια-

optimam emendationem recte recepit Schn., qui haec addit: Sententia ipsa flagitat (hanc) correctionem. Cur enim Socrates omnium hominum, qui antea vixerint, nec potius omnium suae aetatis hominum suavissime et hilarissime vixisse dicatur?

§. 3. *ᾗ ὅν ἂν — ἀποθάνοι*] *ἄν* ab uno libro Victoriano omissum delevit L. Dindorf. Iniuria; sententia enim est haec: quam (mortem) quis honestissime oppetere possit. — *εὐδαιμο-*

πώποτε: quod optimo iure repudiaverunt Herbstius et Sauppius provocantes ad Heindorfium, qui ad Plat. Gorg. p. 448. A. docet utrumque recte dici: *οὐδείς μέ πω ἠρώτηκε* et *οὐδείς με πώποτε ἠρώτηκε,* ut apud Latinos nondum quisquam et nondum quisquam unquam me interrogavit (nec aliter apud nos: noch keiner et noch nie hat mich einer gefragt). Per se patet posterius dicendi genus gravius esse. Comparat Heindorfius Thuc. I, 32. 37. 76. Plat. de Rep. II. p. 358. D., quibus Sauppius addit Xenoph. Anab. I, 2, 26. VI, 5, 14. VII, 5, 16. Cyrop. II, 1, 5.

Δήλια] Delia fuerunt aut quinquennalia aut annua. Intelligenda sunt h. l. Delia annua, quae ab Atheniensibus celebrabantur „in memoriam eorum temporum, quibus ipsi per Theseum liberati erant a saevissimo servitutis iugo iis a Cretibus imposito, quo victimas humanas [septenos pueros et septenas puellas] vectigalis instar quotannis in Cretam mittere coacti erant. Quanquam haec quoque sacra pertinuerunt ad cultum Apollinis Delii atque eodem fere tempore videntur peracta esse, h. e. die Apollinis natali, qui fuit dies sextus vel septimus mensis Thargelionis." Stallbaum. ad Plat. Phaedon. p. 58, B. Supra III, 3, 12. intelligenda sunt quinquennalia, in honorem Apollinis et Dianae instituta, ab Atheniensibus et Ionibus musicis et gymnicis certaminibus celebrata. V. Stallbaum. l. d. et quos laudat C. Fr. Hermannus in Indic. Scholar. per semestre hibern. 1846 — 1847. habendar. „De theoria Deliaca" Gottingae p. 4.

τὸν δὲ νόμον] Repete *διὰ τό*: *διά τε τὸ τὸν νόμον ἐᾶν.*

δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν] H. e. ad publicum supplicium duci. V. Fr. A. Wolf. et Schaefer. ad Demosth. Leptin. p. 481.

καίτοι — γὲ] V. ad I, 2, 3. Hoc loco *καίτοι* significat atqui.

§. 3. Negari non potest in hoc ultimo capite inesse quae obscuritate quadam ac difficultate laborent. In primis haec vitia cadunt in §. tertiam. Quare Schneiderus totum hoc caput manus corruptrices passum esse sibi persuasit. Etiam Bornemanno quae a §. 3. usque

βιοὺς ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον· καίτοι τὸν ἔμπροσθέν γε πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο ἐπὶ τῷ εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως ζῆν. Καὶ πῶς ἄν τις κάλλιον 3
ἢ οὕτως ἀποθάνοι; ἢ ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλλίων ἢ ὃν ἂν κάλλιστά τις ἀποθάνοι; ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος τοῦ καλλίστου; ἢ ποῖος θεο-

νέστερος] Sic ex Brodaei scriptura Castalio primus correxit scripturam *εὐδαιμονέστατος*, quam habent edd. pr. et Par. AEGH. „Superlativum, cui tam multi libri favent, h. l. libentius equidem, quam quovis alio, feram. Cf. Hermann. ad Eur. Med. Elmsl. 67.“ BORN. Nec mihi displicet superlativus, sed, quominus reciperem, prohibuit me seq. *θεοφιλέστερος*. Ceterum cf. nos in Gr. T. II. §. 589. not. 3.

ad §. 11. verba *ἐμοὶ μὲν δὴ* leguntur videntur alium ac Xenophontem auctorem habuisse, „quippe,“ ut ait „facili negotio ex Apologia concinnata, immo detorta. Nihil alicuius momenti in his legitur, quod non melius, accuratius simpliciusque in Apologia tradatur, nihil, quod consilio scriptoris §. 1. patefacto copiosius explicando inserviat, praesertim si Apologiam statueris prius a Xenophonte conscriptam esse quam Memorabilia, ita ut commode quidem illam hic respicere posset, minime vero Hermogenis narrationem repetere necesse haberet. Sed segmenti secundi ea ratio est, ut vel censor aliquis antiquus et grammaticus, vel etiam librarius facile in animum induceret exemplaris sui orae adscribere, quorsum, quae paucis verbis Xenophon indicasset, spectarent, quaeque lectoribus cognitu neutiquam iniucunda futura essent.“ Cf. Bornemannum ad Apol. p. 23 sq. Etiam C. Fr. Hermannus in Indice Schol. Gotting., quem ad §. 2. laudavimus, hoc extremum caput pannum esse statuit ex Apologia potius ipsoque Platonis Phaedone excerptum et a sciolo quodam assutum quam a Xenophonte Commentariis suis pro cumulo adiectum. Weiskius contra acerrimus totius loci patronus exstitit. Per soritem hac paragrapho putat doceri mortem Socratis esse *θεοφιλῆ*. Huius syllogismi primum esse membrum, mortem Socratis fuisse gloriosam; alterum, eandem fuisse beatam; tertium, fuisse eandem *θεοφιλῆ*, quoniam dii hominibus sibi amatis tantum mortem beatam contingere patiantur. Equidem infitias ire nolo hunc locum habere quae enucleatius et diligentius dici potuerint, orationemque commotiorem haud sane respondere aequabili et quieto quod in reliquis horum librorum partibus Xenophon tenuit dicendi generi; sed hae causae non mihi satis idoneae videntur, cur hunc locum in suspicionem vocemus, praesertim quum argumenti quod hic tractatur gravitas rhetoricam quandam amplificationem atque exaggerationem facile provocare potuerit. Sententiarum a §. 1. usque ad §. 4. consignatarum ratio haec fere est: Falluntur qui ex eo, quod Socrates capitis damnatus sit neque mortem vitare potuerit, concludi posse putant Socratem menti-

4 φιλέστερος τοῦ εὐδαιμονεστάτου; Λέξω δὲ καὶ ἃ Ἑρμογένους τοῦ Ἱππονίκου ἤκουσα περὶ αὐτοῦ· ἔφη γάρ, ἤδη Μελήτου γεγραμμένου αὐτὸν τὴν γραφήν, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δίκης διαλεγομένου λέγειν αὐτῷ, ὡς χρὴ σκοπεῖν, ὅ τι ἀπολογήσεται, τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰπεῖν· Οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετῶν διαβεβιωκέναι; ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως; εἰπεῖν αὐτόν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διαγεγένηται ἢ διασκοπῶν μὲν τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος, ἥνπερ νομίζοι καλλίστην μελέτην ἀπολογίας

§. 5. *παραχθέντες*] V. adn.

tum esse de daemonio, quum diceret illud sibi praesignificare, quid sibi faciendum esset, quid non faciendum. Etenim daemonium illud Socratem, ut capitis poenam averteret, idcirco non instigavit, quod ille tum iam aetate longe provectus parvo vitae spatio eoque molestissimo profundendo condemnatione que et morte fortissime et honestissime perferenda summam consecutus est gloriam. Huic argumentationi tanquam cumulus accedit argumentatio paragraphi tertiae, quae est haec: mors autem honestissime oppetita beatissima et ob id ipsum diis carissima est. Ergo recte daemonium illud Socratem mortem oppetere passum est, qua non malum ei parabatur, sed summum bonum. Verbum *οὕτως* (in *ἢ οὕτως ἀποθάνοι*), h. e. eo modo, quo Socrates mortuus est, referendum est ad antecedentia *πρᾳότατα καὶ ἀνδρωδέστατα;* verba autem *ἢ ποῖος ἂν εἴη θ. — ἀποθάνοι* repetunt eandem sententiam, sed ita, ut haec sententia pluribus declarata verbis in clariore quasi luce collocetur; hoc fere modo: vel, ut his potius utar verbis, qualis mors potest esse honestior, quam quae honestissime (*πρᾳότατα καὶ ἀνδρωδέστατα*) oppetitur?

§. 4. *Ἑρμογένους*] V. ad II, 10, 3.

ἤκουσα] „Aberat enim ipse cum Cyro in Asia militans. Ceterum eadem exstant totidem verbis in Apolog. 2 sqq." SCHNEIDERUS.

Μελήτου] V. ad I, 1, 1.

γεγραμμένου αὐτὸν τὴν γραφήν] Demosth. de Coron. p. 311, 251: *οὐδεμίαν γάρ πώποτ' ἐγράψατό με οὐδ' ἐδίωξε γραφήν.* V. Matthiae. Gr. T. II. §. 421. not. 2. Buttm. §. 132, not. 16. Rost. §. 104. 4. c. p. 502. Kühner. T. II. §. 558. (Gr. schol. §. 280, 1.)

ἔφη γὰρ κτλ.] V. Apolog. 2. et 3.

Οὐ γὰρ δοκῶ —;] Nonne igitur videor? V. ad I, 3, 10.

τοῦτο μελετῶν διαβεβιωκέναι] in hac re (sc. *ἐν τῷ ἀπολογεῖσθαι*, defensione mei) meditanda totam vitam transegisse.

ὅτι — διαγεγένηται] Oratio recta deflexit in orationem obliquam. V. nos in Gr. T. II. §. 850. (Gr. schol. §. 345, not. 5.)

ῖναι. Αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· Οὐχ ὁρᾷς, ὦ Σώκρα- 5
τες, ὅτι οἱ Ἀθήνησι δικασταὶ πολλοὺς μὲν ἤδη μη-
δὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολ-
λοὺς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν; Ἀλλὰ νὴ τὸν Δία,
φάναι αὐτόν, ὦ Ἑρμόγενες, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος
φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας ἠναν-
τιώθη τὸ δαιμόνιον. Καὶ αὐτος εἰπεῖν· Θαυμαστὰ 6
λέγεις· τὸν δέ· Θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ
βέλτιον εἶναι ἐμὲ τελευτᾶν τὸν βίον ἤδη; οὐκ οἶσθ',
ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ οὐδενὶ ἀνθρώ-
πων ὑφείμην ἂν οὔτε βέλτιον οὔθ' ἥδιον ἐμοῦ βε-

πράττων δὲ τὰ δίκαια αὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμε-ος] De eleganti membrorum ppositorum collocatione, qui hiasmus vocitari solet, v. os in Gr. T. II. §. 865. 3. Adde Symp. VIII, 27: οὐδέ γε οἷόν τε) ἀναισχυντίαν καὶ ἀκρα-σίαν παρεχόμενον ἐγκρατῆ καὶ ἰδούμενον τὸν ἐρώμενον ποιῆ-σαι. Demosth. de Coron. p. 81, 163., ubi v. Dissenium . 336.

ἥνπερ — μελέτην — εἶ-αι] De attractione relativi v. d II, 4, 2.

§. 5. Αὐτὸς — εἰπεῖν] Scil. φη, quod ex §. 4. supplendum st.

Οὐχ ὁρᾷς] Eadem eisdem fe-e verbis consignata leguntur in Apolog. 4.

πολλοὺς μὲν — πολλοὺς ὲ] V. ad I, 1, 1.

λόγῳ παραχθέντες] Sic nus cod. Y; ἀχθέντες exhibet od. H; vulgo legitur ἀχθεσθέν-ες. In Apol. §. 4. legitur τα-αχθέντες et in duobus codd. αραχθέντες. De verbo παρά-εσθαι Bornemannus, qui eterum verba λόγῳ παραχθέν-ες uncis circumdedit, comparat Thuc. I, 91. Soph. Antig. 93 sq. Eur. Suppl. 231. (ed. Matth.). Adde eundem ad Apol. l. d. p. 36. et Maetznerum ad Lycurg. Leocr. §. 32. p. 140. Haud scio, an legendum sit cum cod. H. ἀχθέντες: quod quo-modo et in παραχθέντες, ut quod usitatius sit dicendi genus, et in ἀχθεσθέντες, ut quod accom-modatum sit sequenti ἀπέκτει-ναν, corrumpi potuerit, facile est ad intelligendum. Neque insoliti quicquam mihi videtur inesse in locutione ἀχθῆναι λό-γῳ, quanquam fateor cumma-xime mihi similia exempla non suppetere. In Apologia inter ἀδικοῦντας et ἀπέλυσαν inter-iecta sunt haec: ἢ ἐκ τοῦ λό-γου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως εἰ-πόντας: quae si hoc quoque lo-co addita essent, vulgata ἀχθε-σθέντες a nullo tentata esset.

ἤδη μου ἐπιχειροῦντος — ἠναντιώθη] Apolog. l. d.: καὶ δὶς ἤδη ἐπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας, ἐναντιοῦταί μοι τὸ δαιμόνιον. Sed cf. adnotata in III, 8, 1.

§. 6. Θαυμαστὰ λέγεις] V. Apolog. 5.

οὐδενὶ — ὑφείμην ἂν — βεβιωκέναι] non concesserim quemquam vel melius vel iucundius quam me vixisse. De structura v. ad II, 6, 6: τούτῳ πιστεύσομεν ποιήσειν.

βιωκέναι; ἄριστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τοὺς ἄριστα ἐπιμελομένους τοῦ ὡς βελτίστους γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους, ὅτι βελτίους γίγνονται.
7 Ἃ ἐγὼ μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ᾐσθανόμην ἐμαυτῷ συμβαίνοντα καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους παραθεωρῶν ἐμαυτὸν οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμαυτοῦ γιγνώσκων· καὶ οὐ μόνον ἐγώ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν, οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμέ, καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους, ἀλλὰ διόπερ καὶ αὐτοὶ ἂν οἴονται ἐμοὶ συνόν-
8 τες βέλτιστοι γίγνεσθαι. Εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκαῖον ἔσται τὰ τοῦ γήρως ἐπιτελεῖσθαι καὶ ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν ἧττον καὶ διανοεῖσθαι χεῖ-

§. 7. ᾐσθανόμην] V. adn.
§. 8. χείρω γίγνεσθαι] Sic recte Vat. 1. Flor. B. C. et unus Par. pro vulg. χείρων γ.
§. 9. εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν] Born. coni.: τοῦτο, εἴγε τὸ ἀδ.,

§. 7. Ἃ ἐγὼ κτλ.] Verte: Haec ego usque ad hoc tempus mihi obtigisse sentiebam et cum aliis hominibus congrediens et cum aliis me comparans sic semper de me statui (scil. melius et iucundius me vivere ceteris). Pro ᾐσθανόμην Weiskius legendum suspicatur αἰσθανόμενος, quod Schneiderus probat, in primis in coniunctione imperfecti et perfecti (διατετέλεκα) haerens. Sed haec causa nulla plane est. In imperfecto haec vis inest: dum vivebam, sentiebam. Bornemannus verba οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμαυτοῦ γιγνώσκων uncis sepsit; etiam in verbo παραθεωρεῖν offendit, quod a Xenophontis aetate abhorreat, qui aliis locis παραβάλλειν usurpare consueverit. Primum usum esse illo putat Lucianum in Herod. extr. At, credo, V. D. ipse non multum ponderis posuit in hoc argumento. Mihi quidem Xenophon hoc videtur significare voluisse: Socratem non solum per sese vel per ea, quae ad se ipsum spectarent, hanc duxisse sententiam (se optime et iucundissime vivere), sed etiam consuetudine cum aliis habita et comparatione cum aliis instituta hanc sententiam confirmatam esse. De ἀσυνδέτως adiunctis verbis ἃ ἐγὼ κτλ. cf. adnotata ad III, 4, 12.; de praepositione πρός in comparatione usurpata ad I, 2, 52.

ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι κτλ.] sed etiam amici mei semper sic de me sentiunt, idque faciunt non amicitia erga me ducti; id enim infirmum argumentum esset; nam si id esset, etiam ii, qui alios amicitia complectuntur, sic de suis amicis sentirent; sed.

§. 8. Εἰ δὲ βιώσομαι κτλ.] V. Apolog. 6.; τὰ τοῦ γήρως ἐπιτελεῖσθαι eleganter dicitur

ρον καὶ δυσμαθέστερον καὶ ἐπιλησμονέστερον ἀποβαίνειν καὶ ὧν πρότερον βελτίων ἦν, τούτων χείρω γίγνεσθαι· ἀλλὰ μὴν ταῦτά γε μὴ αἰσθανομένῳ μὲν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος, αἰσθανόμενον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χεῖρόν τε καὶ ἀηδέστερον ζῆν; Ἀλλὰ μὴν εἴ 9
γε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν ἀδίκως ἐμὲ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἴη τοῦτο· εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν αἰσχρόν ἐστι, πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ὁτιοῦν ποιεῖν; ἐμοὶ δὲ τί αἰσχρὸν τὸ ἑτέρους μὴ δύνασθαι περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια μήτε γνῶναι μήτε ποιῆσαι; Ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ 10
τὴν δόξαν τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων· οἶδα δέ, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀπο-

seclusis verbis *πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ὁτιοῦν ποιεῖν;* Schn. et G. Dind. totum locum: *εἰ γὰρ — ποιεῖν* exterminandum censent. Sauppius recte defendit locum, dicens solere scriptorem nostrum, ubi rem per ratiocinationem velit efficere,

incommoda senectutis tanquam tributum persolvere pro incommoda senectutis perferre. In Apol. 6. legitur *τὰ τοῦ γήρως ἀποτελεῖσθαι.*

ἀλλὰ μὴν — γὲ] V. ad I, 1, 6.

ἀβίωτος — βίος] vita non vitalis, h. e. vita vitae nomine non digna, vita tristissima. Est locutio Graecis scriptoribus saepe frequentata. Quare non probo sententiam eorum, qui eam Euripidi (Hippol. 823) tanquam propriam adsignant. Omnino similium locutionum plenus erat sermo Graecus, ut *ζωὴ ἄβιος, θάνατος ἀθάνατος, γάμος ἄγαμος, γένος ἄγονον, σοφία ἄσοφος.* V. Aug. Lobeckium in Paralip. gr. Gr. T. I. p. 230. Apud Latinos locutione vita vitalis primus usus esse videtur Ennius. Cf. Cicer. de Amic. VI, 22: Qui potest esse vita vitalis, ut ait Ennius, quae non in amici mutua benevolentia conquiescat?

χεῖρόν τε καὶ ἀηδέστερον] „Ut antea *βέλτιον βεβιωκέναι* se dicit, quoniam in dies meliorem se fieri sentiebat ipse comparans sese cum ceteris hominibus, ita nunc *χεῖρον ζῆν* dicitur ille, qui deteriorem ceteris hominibus se fieri in dies sentit; ideoque ut ille ex incremento virtutis suae summam voluptatem, ita hic ex detrimento virium, sensuum ingeniique et animi facultatum summam tristitiam percipit.“ SCHNEIDERUS.

§. 9. *εἴ γε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι κτλ.*] V. Apolog. 26.

§. 10. *ὁμοίαν — τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων*] V. ad III, 4, 3.

ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ' ἀνθρώπων] *Ἐπιμελείας τυγχάνειν* habet vim passivam (curari); hinc addita est praepositio *ὑπό.* V. ad III, 4, 1.

θάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασιν· οἶδα γὰρ ἀεὶ μαρτυρήσεσθαί μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὐδὲ χείρω ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας. Τοιαῦτα μὲν πρὸς Ἑρμογένην τε διελέχθη καὶ πρὸς τοὺς ἄλ-
11 *λους. Τῶν δὲ Σωκράτην γιγνωσκόντων, οἷος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκεῖνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. Ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὤν, οἷον ἐγὼ διήγημαι, εὐσεβὴς μὲν οὕτως, ὥςτε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν, δίκαιος δέ, ὥςτε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους αὐτῷ, ἐγκρατὴς δέ, ὥςτε μηδέποτε προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος, φρόνιμος δέ, ὥςτε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω μηδὲ ἄλλου προςδέεσθαι, ἀλλ' αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν, ἱκανὸς δὲ καὶ λό-*

membra interserere non admodum necessaria, sed quae nolit tamen ad rem exhauriendam praetermittere.

§. 11. *χρωμένους αὐτῷ*] Sic Par. AHKM. pro *χρ. ἑαυτῷ.* V. adn. in I, 2, 49. — *προςδέεσθαι*] Sic edd. pr. et Par. EGHY. pro *προςδεῖσθαι.* V. ad I, 6, 10. — *ἄλλους — ἁμαρτάνοντας*] Sic Castal. edit. et Bessarionis interpr. et Par. H.

μαρτυρήσεσθαί μοι] Apolog. §. 26: *ἐμοὶ μαρτυρήσεται ὑπό τε τοῦ ἐπιόντος καὶ ὑπὸ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, ὅτι ἠδίκησα μὲν οὐδένα κτλ.* De futuro medii futuri passivi vim habente v. ad I, 1, 8.

ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας] H. e. *τοὺς ἀεὶ* (i. e. *ἑκάστοτε*, jedesmal) *ἐμοὶ συνόντας;* sed *ἀεί* maiore vi praemissum est. V. nos ad Anab. IV, 1, 7: *ἐφείπετο δὲ ἀεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος.* De *ἀεὶ* pro *ἑκάστοτε* dicto v. Stallbaum. ad Plat. Phileb. p. 15. d. ed. Goth.

§. 11. *Σωκράτην γιγνωσκόντων, οἷος ἦν*] Per attractionem dictum pro *γιγν., οἷος ἦν Σωκράτης.* V. ad I, 2, 13.

πάντων μάλιστα] V. ad IV, 5, 1.

ὠφελιμώτατον] Apolog. extr.: *εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.*

τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος] V. ad IV, 5, 6. *τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ βελτίονος.*

προτρέψασθαι] V. ad I, 2, 64.

ἐδόκει τοιοῦτος] Cohaerent cum: *Ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὤν.* Iunt. et codd. ACHL. post *ἐδόκει* addunt *δέ,* quod quum

γῳ εἰπεῖν τε καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἄλλους δοκιμάσαι τε καὶ ἁμαρτάνοντας ἐξελέγξαι καὶ προτρέψασθαι ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν, ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἄριστός τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος· εἰ δέ τῳ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, παραβάλλων τὸ ἄλλων ἦθος πρὸς ταῦτα οὕτω κρινέτω.

pro ἄλλως — ἁμαρτάνοντα. — ἐδόκει τοιοῦτος] V. adn. — ἀρέσκει] Edd. pr. et G. H. ἀρέσκῃ: unde Schn. efficiendum putavit ἀρέσκοι, quod etiam Born. defendit comp. II, 6, 14. Cyrop. extr., sed recte reiecit Sauppius, comp. III, 5. extr. — τὸ ἄλλων ἦθος] Sic AHKM. pro τὸ ἄλλον ἦθος.

saepe inserviat interruptae orationi recipiendae, ut Hellen. I, 3, 20., non absurdum est; sed hoc loco mihi profectum videtur a glossatore quodam, qui priorum verborum: ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὢν oblitus interserta hac particula orationem antecedentibus adnectere volebat.

οὕτω κρινέτω] De οὕτω post participium illato v. ad III, 5, 8.

EXCURSUS.

I.

De formis *γίγνομαι* et *γίνομαι*, *γιγνώσκω* et *γινώσκω*.

Eustathius in Comment. ad Il. π, 362. p. 1064, 2 sqq. de his formis haec docet: *Τὸ δὲ γίνωσκε καὶ ἁπλῶς τὸ γινώσκειν οἱ μὲν ὕστερον Ἀττικοὶ μετὰ καὶ δευτέρου γάμμα γιγνώσκειν φασίν, ὡς καὶ ὁ κωμικὸς δηλοῖ, καθὰ καὶ τὸ γίνεσθαι γίγνεσθαι. Ὅμηρος μέντοι ἀρχαϊκώτερον ἀγνοεῖ καὶ ἐν ἀμφοῖν τὸ δεύτερον γάμμα· ἔστι δὲ ὅμως ἀκριβέστερον τὸ τῶν ὕστερον, εἰ καὶ εὐφωνότερον τὸ τοῦ Ὁμήρου.* — Nam *ἐκ τοῦ νοῶ γίνεται νοΐσκω καὶ κατὰ συναίρεσιν νώσκω καὶ προσθέσει τοῦ γ Αἰολικῶς γνώσκω — ἐκ δὲ τοῦ γνώσκω πάντως κατὰ ἀναδιπλασιασμὸν τὸ γιγνώσκω.* Ex hoc loco apparet formam sine γ antiquiorem esse et ab Homero usurpatam, alteram autem cum γ apud Atticos in usu fuisse. Hoc Eustathii praeceptum quum planissimis verbis pronuntiatum sit, tamen a Fr. Spitznero (v. ad Il. II, 468) repudiatum est: quod eo magis mirum videri debet, quum alias veterum grammaticorum decretis haud exiguam auctoritatem tribuat. Etiam Dammius in Lex. Homerico formam sine γ abiudicandam censet Homero. Recentiores Iones, ut Herodotus, utuntur forma sine γ. In Pindari carminibus Boeckhius omnibus locis formam cum γ recepit.

Iam videamus de Atticis, ac primum quidem de vetere atticismo, quo usi sunt Thucydides, tragici et veteris comoediae poetae, ut Aristophanes. Moeris Atticista p. 108. ed. Piers. haec tradit: *γίγνεται Ἀττικῶς· γίνεται Ἑλληνικῶς.* Etiam Eustathius l. d. formam *γίγνεσθαι* et *γιγνώσκειν* Atticorum

propriam esse dicit. In Thucydide haud paucis quidem locis optimi libri praeferunt γίνεσθαι (I, 8. 13 ter. 16. 105. 132. 142. II, 13. 47. 49. 50. 84. III, 107. IV, 16. 83 etc.), et saepe in uno alterove minoris auctoritatis codice. Sed plurimis locis scriptura γίγνομαι codicum auctoritate munita est. Itaque Poppo, quem v. in edit. T. I. p. 208. et p. 395 sqq., formam cum γ omnibus locis reponendam arbitratur. Multo maior librorum consensio est in scriptura γιγνώσκειν, quanquam formam γινώσκειν nonnullis locis (IV, 61. V, 85. VI, 17.) praestantissimi codices tuentur. Quare equidem formas γίνεσθαι et γινώσκειν non prorsus Thucydidi abiudicandas, sed in recipiendis eis aut reiiciendis soli optimorum codicum auctoritati obtemperandum arbitror. In tragicis res ad liquidum quidem adhuc perducta non est; nam multis locis scripturae inter utramque formam vehementer fluctuantur; sed id negari non potest, formam cum γ multo frequentiorem esse altera. V. Th. C. Gu. Schneideri de dial. Sophoclis ceterorumque trag. Gr. quaestiones critt. (Ien. 1822.) p. 17. Etiam Valckenarius ad Eurip. Phoen. 1396. (p. 470. ed. 1755. praeferendam censet formam cum γ, atque Ellendtus in Lex. Soph. vv. γίγνομαι et γιγνώσκω alteram formam γίνομαι et γινώσκω ex Sophocle quidem plane expellendam censuisse videtur. In Aristophanis comici codicibus reperitur quidem pluribus locis forma sine γ, sed vix dubium est, quin altera forma cum γ potior iudicanda sit. V. Fritzschium ad Thesmophor. 189. Etiam recentiori atticismo, qualis est in Platonis et Xenophontis scriptis, forma cum γ multo magis placuit quam altera, quanquam eorum sententiam probare non possum, qui nulla codicum habita ratione usquequaque formam sine γ exterminandam existimant. Platonem secundum codicum auctoritatem nunquam γίνομαι, γινώσκω interdum, sed raro scripsisse censendum esse enucleatissime demonstravit C. E. Chr. Schneiderus ad Platon. Civit. T. II. p. 99 sq. De Xenophonte editores mire dissentiunt. C. Gu. Krügerus in Anabasi, quum tribus quatuorve locis γίνεσθαι nulla varietate scriptum sit, constanter scripsit γίγνεσθαι, idemque de γινώσκειν et γιγνώσκειν statuendum censet (p. 470.). Bornemannus non semper eandem rationem secutus est, sed in Anabasi optimorum codicum iussu γινώσκω et γίνομαι admisit, in Commentariis autem et in Cyropaedia constanter restituit pleniorem formam. Etiam G. Sauppius in opusc. polit., equ. et venat. omnibus locis formam cum γ revocavit, vel de Rep. Lac. XI, 10., ubi γίνεται codd. ABCDEGH. Lips. et edd. ante Zeunium omnes satis superque tuentur. Poppo in praef. ad Cyrop. p. XXXV. de his formis haec docet: „γίνεσθαι et γι-

νώσκειν, quae quanquam plerumque in Xenophonte, ut postulat recentior atticismus, sine *γ* scribuntur, hic illic tamen etiam *γ* additum habent. V. VII, 1, 36. 2, 11." Itaque utrique formae locum concessit, et quidem saepe ita, ut difficillimum sit ad diiudicandum, quamnam in eligenda alterutra forma secutus sit rationem. Omnino non possum non mirari doctissimi viri de his formis iudicium, cui codices mirum quantum refragantur. Nam forma cum *γ* omnibus fere locis multo firmiore nititur codicum auctoritate quam altera. In praefat. ad Anab. p. XVIII. sententiam suam mutavit. Quo clarius res appareat, primum Cyropaediae librum percenseamus. Forma *γίνεσθαι* legitur cap. 1, 2. in A. B. Vat. Med. (Poppo c. *γν.*); 2, 10. in A. B. Vat. (Poppo c. *γν.*); 15. in omnibus libris ante Zeunium (qui dedit *γιγν.* et sic habet cod. Stob. A.); 4, 6. in A. B. Vat.; 5, 5. in Brem. Guelf. Med.; 6, 36. in A. B. Vat.; 40. in A. B. Vat.; 45. in A. B. Vat. At forma *γίγνεσθαι* 6, 8. et 36 extr. in omnibus libris reperitur. Forma *γινώσκειν* 1, 3. edd. ante Zeunium cum A. B.; 3, 6. in Guelf. B. Vat. Med.; 4, 24. in A. B. Vat. Med.; 27. in omnibus libris ante Hutch., in iisque Pariss. et Vat.; 5, 13. in edd. ante Steph. Guelf. A. B. Vat. (Poppo c. *γν.*); 6, 36. in Arg. Bryll. Hal. Cast. Phil. Formam *γιγνώσκειν* 4, 27. omnes libri tuentur. Ex hoc recensu apparet quatuor potissimum libros: Par. A. B. Vat. et Med. formae sine *γ* patrocinari; nullum autem allatorum locum esse, in quo forma sine *γ* omnium librorum auctoritate suffulta sit; contra plures esse, in quibus omnes libri in pleniore forma consentiant. In commentariis forma *γίνεσθαι* reperitur 1, 2, 21. in ADFH.; 61. in ACDF.; 6, 7. in FCD.; II, 1, 21. in ABDF.; 3, 4. in ABCFH.; 6, 34. in AFH.; 8, 5. in omnibus codd., praeter H. (F. male *διαγενέσθαι*, v. Var. Lectt.); IV, 2, 28. in D. H.; *γινώσκειν* I, 2, 19. in uno H.; II, 6, 39. in ABCH.; III, 3, 1. in ACDH.; 7, 3. in Ald. et DEGH.; 9, 6. in ACDH., deinde in ADH.; IV, 2, 24. in ACDH.; 25. in ACH.; deinde in CEH. In quinque igitur potissimum codicibus: ACDFH. forma sine *γ* locum obtinet. Sed omnibus fere locis, praeter II, 8, 5., codicum auctoritas propendet ad formam cum *γ*. Etiam in reliquis Xenophontis scriptis pauci tantum reperiuntur loci, in quibus forma sine *γ* librorum auctoritate ita communita sit, ut recipienda videatur. Huc refer Oecon. I, 20. *γίνονται*, VII, 42. *γινομένη* et paullo post *γίνῃ*, Hier. I, 27. *παραγίνεται*. Conviv. IV, 41. *γίνεται* in omnibus libris legitur, et de Rep. Lac. XI, 10., quem locum iam supra commemoravimus. De Anabasi v. nos ad I, 10, 12. et II, 2, 3. in var. scr. Quae quum ita sint, de Xenophonte ita statuimus, ut utraque forma eum usum esse, saepius tamen

forma cum γ, alteram tamen sine γ contra codicum fidem nequaquam reiiciendam sentiam. In oratoribus magis magisque increbescit usus formae sine γ, donec tandem altera cum γ in communi Graecorum sermone (ἐν τῇ κοινῇ aut Ἑλληνικῇ) plane obsolevit.

II.

De forma secundae personae praesentis et futuri medii et passivi: ει et ῃ.

Apud Eustathium ad Homeri Il. p. 641, 8 sqq. de his formis haec leguntur: *Τοῦ τύπτομαι, γράφομαι καὶ τῶν ὁμοίων πάντων τὰ δεύτερα ἐν αὐτοῖς πρόσωπα εἰς ει δίφθογγον λήγοντα Ἀττικῶς, εἰ καὶ ἀναλογώτερον διὰ τοῦ η καὶ προσγεγραμμένου ι γράφεται ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ὅμως ἐναπέμειναν τὸ ὄψομαι, βούλομαι καὶ τὰ λοιπὰ δύο πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παλαιᾶς γραφῆς, ἔχοντα ἐν τοῖς δευτέροις αὐτῶν προσώποις τὴν ει δίφθογγον ὄψει, βούλει, οἴει καὶ εἶ.* et ad Odyss. p. 1723, 21 sqq.: *τὰ δεύτερα παθητικὰ πρόσωπα τῶν εἰς μαι ληγόντων ῥημάτων, ὁποῖον τὸ τύπτομαι τύπτῃ καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα, κατὰ τὴν παλαιὰν Ἀτθίδα διὰ τῆς ει διφθόγγου γραφόμενα, ὡς καὶ ἐν τοῖς τοῦ κωμικοῦ πέφηνεν, οἱ ὕστερον Ἀττικοὶ γράψαντες διὰ τοῦ η σὺν τῷ ἰῶτα προσγεγραμμένῳ ἀφῆκαν σώζεσθαι ἐν γραφῇ τῇ διὰ τῆς ει διφθόγγου χάριν παλαιᾶς ἐνθυμήσεως τὸ βούλομαι βούλει, οἴομαι οἴει, ὄψομαι ὄψει καὶ ἔομαι ἔει καὶ κατὰ κρᾶσιν εἶ.* His adde Etymol. Magn. p. 272. Lips.: *καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῖν γραφόμενα δεύτερα πρόσωπα διὰ τοῦ η παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφεται;* Gregorium Cor. p. 118 sq. ed. Schaef.: *Ἀττικῶς ἐκφέρεται διὰ τῆς ει διφθόγγου τῶν παθητικῶν ὁριστικῶν τὰ δεύτερα πρόσωπα, ὡς τὸ „ζηλωτὸς ἔσει“ ἀντὶ τοῦ ἔσῃ.* Causam huius terminationis Atticae ει miram sane excogitavit Valckenarius ad Eurip. Phoen. 576. (p. 216 sq.). Ait enim veterem hunc fuisse temporis Euripidei scribendi morem, quo nondum Ionicae literae η esset Athenis usus receptus; hanc autem veterem orthographiam (ει pro η) a grammaticis, qui multis modis eam mutavissent, saepius intactam relictam esse in secundis personis pass. et med. — At vero pronuntiatio vocum non apta est e scriptura literarum, quibus voces signantur. Licet veteres Attici literam η ignoraverint, tamen dubitari non potest, quin diphthongum ει alio modo pronuntiaverint, ubi suam atque propriam vim habebat, ut in εἴσω, alio modo, ubi η diphthongi vices sustinebat, ut in *ΕΙΡΕΙ* (pro ἥρει a v. αἱρῶ). Neque magis credibile est posteriores Atticos in hac una forma se-

cutos esse veterem scribendi consuetudinem, quum in ceteris omnibus rebus novam orthographiam adscivissent. Rectius Buttmannus (Gr. I. §. 87. adn. 9. p. 347.) formam *ει* ex hebetatione formae *η* (*εαι*) in pronuntiatione ortam esse suspicatur. Mihi quidem illud *ει* ex eo videtur originem suam traxisse, quod, quum coniunctivus ex indicativo vocalis quae dicitur modalis productione ortus esset nec ulla re nisi brevibus et longis vocalibus omnes utriusque modi formae mediales et passivae, praeter secundam personam numeri singularis, inter se differrent, ceterarum indicativi personarum natura etiam in secundam singularis personam transiit et mutato graviore *η* in clarius *ει* utriusque modi per omnes formas discrimen effecit [1]).

Sed quod veteres grammatici docent, in Attico sermone secundam illam medii vel passivi personam diphthongo *ει* pro *η* terminari: id praeceptum nequaquam ductum est e commnni omnium Atticorum consuetudine, sed ad nonnullos modo scriptores pertinet, et ne in his quidem formae *ει* usus constans ac perpetuus est. Ut igitur haec quaestio ad liquidum perducatur, non solum diversa literarum genera discernenda sunt, sed etiam singulorum scriptorum consuetudo diligenter est observanda. Sed in his tribus formis: *οἴει, βούλει, ὄψει* omnes omnium generum scriptores Attici consentiunt, et quanquam nonnullis locis in codicibus formae *οἴῃ, βούλῃ, ὄψῃ* reperiuntur [2]), tamen hae scripturae tam tenui et infirma nituntur auctoritate, ut nulla prorsus eis habenda sit fides.

De tragicis quaestio ad certum exitum perducta videtur. Iam Choeroboscus [3]) grammaticus (in Bekkeri Anecd. T. III. p. 1290.) tradit tragicos secundam personam forma *η* terminavisse. Valckenarius ad Eurip. Phoen. 576. (p. 216 sq.) non planis verbis quod sentit profert, videtur tamen patrocinium suscipere formae *ει*, quae licet plerumque obliterata sit, tamen hic illic in codicibus conservetur, uti Eur. Or. 530. MS. Leid.

---

[1]) Porson. Praef. ad Eur. Hec. p. VI. ed. Lips. 1824: „Analogia nempe postulat, ut vocalis corripiatur in indicativo, producatur in coniunctivo.“

[2]) ut Plat. Civ. II. p. 376. A. *κατόψη* (sine *ι* subscr.) in Vind. D. IV. p. 432. A. *βούλη* (etiam sine *ι*) in Vind. B. V. C. E. Chr. Schneiderum ad Pl. Civ. T. I. p. LII.

[3]) *τύπτομαι τύπτει Ἀττικῶς διὰ τῆς ει διφθόγγου· — καὶ πάλιν — ποιοῦμαι ποιεῖ Ἀττικῶς διὰ τῆς ει διφθόγγου· πάντως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦτο ποιοῦσιν· ἀλλὰ ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ πεζολόγοι, ἐπεὶ οἱ τραγικοὶ τοῦτο οὐ ποιοῦσιν, ἀλλ' ἀκολουθοῦσι τοῖς κοινοῖς.*

A. *μισεῖ* praefert, 1212. MS. B. *ἁμαρτήσει*, Med. 622. MS. Flor. *ἀλγυνεῖ*. Brunckius (ad Soph. O. R. 336.) secundam personam futuri semper in *ει* terminavit [4]); Porsonus autem (Praefat. ad Hecub. p. VI. ed. Lips. 1824.) secundam etiam praesentis ad eandem formam reduxit, nulla habita ratione codicum, quibus in his rebus nulla esset auctoritas. Porsoni sententiam amplexatus est Reisigius (in Praefat. ad Sophocl. O. C. p. XXII — XXVII.). Post hos viros hanc quaestionem retractavit et maxima diligentia ac circumspectione examinavit Th. C. Gu. Schneiderus (De dialecto Sophoclis ceterorumque trag. Gr. quaestiones critt. Ien. 1822. p. 2 — 5.). Is, exceptis tribus illis *οἴει, βούλει, ὄψει,* quae libri manu scripti constanter tenent, formam *ει* ex Aeschyli et Sophoclis et Euripidis fabulis removendam arbitratur. Primum enim non solum Aldinae editionis auctoritate, sed omnium ferme et optimorum librorum, et scriptorum et editorum, consensu haec sententia confirmatur. Veluti Soph. Trach. 450. 452. 470. 471. *ψεύδῃ, ὀφθήσῃ, μέμψῃ, κτήσῃ* in omnibus codd. leguntur. Deinde tragicorum dicendi genus uti a communi sermonis Attici consuetudine recedens multas formas epicas et Ionicas recepit, ita antiquam formam secundae personae *ῃ*, Homero iam usitatam, servasse veri est simillimum.

Aliter res comparata est in comoedia: quae quum magis quotidiani sermonis consuetudinem sequeretur, formam *ει*, quae illa aetate in vulgi ore fuisse videtur [5]), recepit. Certe in Aristophanis fabulis haec forma tam multis locis omnium librorum auctoritate communita reperitur, ut nullo modo dubitari possit, quin ea constanter ab illo usurpata sit. V. Valckenarium ad Eurip. Phoen. 576., qui affert Nub. 36. *στρέφει* (sic ed. Ald. cod. L., Brunckius e codd., et liber Borgianus). Acharn. 384. Thesm. 237.; adde Porsonum in Praef. ad Eur. Hec. p. VI. ed. Lips.; Koenium ad Greg. Cor. p. 119. ed. Schaef.; Maittarium de Gr. ling. dial. p. 80. (ed. Sturz.), qui bene multa ex Aristophane exempla congessit; Fischerum ad Wellerum T. I. p. 119 sq. Sed quo clarius res perspiceretur, totam

---

[4]) Quod Brunckius soli futuro hanc formam adiudicat, praesenti autem abiudicat, id maxime fecisse videtur exemplo Gregorii l. d. *ζηλωτὸς ἔσει* deceptus. Nam quod ad O. T. 336. argumentum affert, *ει* futuri haud pauca in exemplaribus inesse vestigia, id, *ὄψει* verbo exempto, praecipuam amittere ponderis sui in futuro gravitatem recte docet Reisigius in Praef. ad O. C. p. XXIII.

[5]) Suidas quidem v. *ἅπτεσθαι* formam *ει* tribuit recentioribus Atticis.

fabulam, quae Nubium nomine inscribitur, secundum G. Hermanni editionem pervestigavi. Apponam igitur singulos locos cum scripturae diversitate. Forma ει in omnibus codd. reperitur: versu 416. ἀπέχει, 998. πείσει, 1003. ἀποθρέξει, 1334. μιμεῖ, 1440. τεθνήξει; porro in omnibus codd. praeter C, qui habet η: 262. ψεύσει, 415. ἄχθει, 434. τεύξει, 484. δυνήσει, 786. ἀποφθερεῖ, 839. γνώσει, 862. ἀχθέσει, 801. αἰσθάνει in choro; etiam 248. ὀμεῖ in omnibus legitur praeter L. et 600. σελαγεῖ in omnibus praeter Borg., 1242. καταπροΐξει in omnibus praeter Suid.; deinde sequuntur loci, in quibus formam η duo vel plures codd. exhibent: 261. γενήσει (tres codd. η), 412. γενήσει (R. C. η), 477. διανοεῖ (Elb. Bav. η), 931. κλαύσει (C. Ia. η), 1031. ὑπερβαλεῖ (L. Ia. εἶς, Bav. εις, quart. Reg. et Elb. ῇ), 1445. ἀχθέσει (Elb. Bav. η). In nullo autem loco forma η omnium librorum consensu confirmatur. Etiam Eustathius ad Odyss. loco supra allato testatur τὸν κωμικόν, i. e. Aristophanem, forma ει usum fuisse.

Iam venimus ad prosae orationis scriptores.

Thucydides forma η usus fuisse videtur. Nam I, 129. ad unum omnes codices tuentur ὑπισχνῇ et VI, 14. ἡγῇ, ubi codd. Pal. Gr. et Aug. habent ἡγεῖ, quod a compluribus recentioribus editoribus receptum, a Poppone autem iure reiectum est. V. Popponem in Part. III. Vol. IV. p. 61. Alibi secunda illa persona apud Thucydidem non legitur. — Platoni utramque formam in usu fuisse codicibus admirabili quadam diligentia pervestigatis et examinatis tam enucleate tamque acute demonstravit C. E. Chr. Schneiderus in Praef. ad Platon. Civit. T. I. p. XLVIII — LIII., ut res extra omnem dubitationem posita videatur. Bekkeri Platonicorum librorum recensioni in hac quidem re non multum auctoritatis tribuendum est. Nam quanquam ne unus quidem omnium ab eo collatorum codicum usquequaque terminationem Atticam exhibet, tamen non dubitavit omnibus locis formam ει recipere, saepissime ne commemorata quidem scripturae in codicibus diversitate. Sunt autem, quod observatu maxime dignum est, quidam Platonicorum dialogorum codices, qui aut formam ει aut formam η summa constantia tenent. V. Stallbaumium ad Plat. Phileb. p. 11, C. (p. 94 sq. ed. Goth.). Quam miram sane constantiam suspectam habendam esse et a librariorum secta potius quam a fideli archetypi repraesentatione repetendam vere monet Schneiderus l. d

In Xenophontis scriptis innumerabilibus locis forma η omnium librorum consensu firmatur. Pauci reperiuntur loci, in quibus scriptura inter utramque formam fluctuatur. Commentar. I, 6, 5. ἃ σὺ παρασκευάζῃ legitur in ed. Stephan.; sed edd. pr.

exhibent παρασκευάζει, quod in omnes recentiores edd. migravit; Castal. habet παρασκευάζεις, denique ed. Par. σοὶ παρασκευάζεται. III, 3, 7. ποιήσῃ, pro quo codd. Par. BDL. et Stob. ed. habent ποιήσεις, et Stob. Trinc. Par. H. ποιήσει, quod miror a Bornemanno receptum esse. III, 6, 6. διανοῇ habet Stephanus cum codd. Par. ABCDH.; sed edd. pr. et cod. Par. E. habent διανοεῖ, quod Castalio in διανοεῖς mutavit. Recte Bornemannus h. l. formae ῇ patrocinium suscepit. Etiam III, 7, 5. et 6. idem scripturam αἰσχύνῃ recte revocavit. IV, 4, 7. ἀποκρίνει duo modo codd. B. D. habent. Ibid. §. 25. ἡγεῖ in uno B. legitur. Cyrop. I, 3, 5. ἀποκαθαίρῃ tuetur praestantissimus cod. Guelf. pro vulgata ἀποκαθαίρεις, quam etiam cod. Guelf. e correctione habet; Vat. exhibet ἀποκαθαίρῃς, quod nescio an ex ἀποκαθαίρῃ ortum sit. Non probo Bornemannum, qui Fischeri (ad Plat. Euthyphr. p. 53.) correctionem ἀποκαθαίρει recepit. I, 4, 12. δυνήσῃ, ubi malus cod. Altorf. δυνήσει habet, quod Schneiderus recepit, recte notatus a Bornemanno, qui comparat I, 4, 13., ubi χρήσῃ egregie munitum est contra scripturam χρῇ. I, 6, 10. ἔσῃ, 18. θεάσῃ, 22. γνώσῃ, quibus locis omnes codd. consentiunt praeter Altorf., qui habet ἔσει, θεάσει, γνώσει. II, 2, 4. λήψῃ, ubi Par. B. Arg. λήψει. III, 1, 31. συμβαλῇ, ubi idem cod. B. habet συμβαλεῖ. III, 1, 19. ἰσχυρίζῃ, ubi Guelf. et Par. A. B. habent ἰσχυρίζεις, sed in Guelf. correctum. III, 1, 27. φανῇ habent Iunt. Arg. Hal. Cast. Bryll. et Guelf.; sed Altorf. φανεῖ, Vat. φανῇς, φανεὶς Par. A. B. Bornemannus recepit φανεῖ. III, 1, 30. vulgo quidem legitur δεήσῃ, sed Guelf. Pariss. Med. marg. Vict. Altorf. tenent δεήσει, quod etiam Bornemannus adscivit. Idem etiam cum Schneidero V, 5, 36. ex Altorfino libro retinuit ἀποστρέψει pro vulgato ἀποστρέψεις; ἀποστρέψῃ habent Med. mm. Vict. Leuncl. 3., quod recepit Poppo. Anab. VII, 6, 2. exhibent tres tantum codd. χαριῇ pro vulg. χαριεῖ, sed in his tribus codicibus duo sunt praestantissimi. Paucissimi igitur sunt loci, in quibus dubii haerere possimus, utra forma praeferenda sit. Nullum autem in omnibus Xenophontis scriptis reperi locum, ubi forma ει omnium librorum auctoritate nitatur. Quae quidem omnia si cogitatione mea complector, in eam inclino sententiam, ut Xenophontis consuetudinem ab usu formae ει prorsus abhorruisse statuam.

In oratoribus haec quaestio difficilis est explicatu, quia Bekkeri recensioni non plus fidei tribuendum videtur quam eius Platonicorum scriptorum recensioni. Demosth. de Coron. p. 253, 82. παύσῃ (Bekk. c. Σ ει), p. 267, 119. γράφῃ, p. 268, 121. αἰσχύνῃ, p. 271, 131. et 294, 198. πολιτεύῃ, p. 306, 238. διαλέγῃ,

p. 307, 239. χαρίζῃ, p. 322, 290. λοιδορῇ (Bekk. c. Σ λοιδορεῖ). Andoc. de Myster. p. 13, 99. περιέρχῃ et 100. ποιῇ.

Procedente tempore formae ει usus magis magisque in oblivionem venit, donec tandem prorsus evanuit et antiquior forma ῃ in communem omnium scriptorum usum abiit, constanter tamen servatis illis tribus βούλει, οἴει, ὄψει.

III.

De duplici scriptura vocabuli ΟΥΚΟΥΝ: οὐκοῦν et οὔκουν.

Cum hoc excursu comparandus est Breitenbachius in: Zeitschrift für Alterthumsw. 1841. Januarheft et in censura huius editionis consignata in: Gymnasialzeitung, Beiblatt z. Zeitschr. f. d. Alterthumswissenschaft. 1842. p. 57 — 62. et ad Comment. 2. 1, 2.

1. De scriptura vocabuli ΟΥΚΟΥΝ et grammatici tam vehementer dissentiunt inter sese, et veterum scriptorum editiones, nonnunquam etiam codices manu scripti tantam sequuntur inconstantiam, ut operae pretium facturus videar, si hanc rem accuratius examinare et, si fieri possit, ad certum quendam exitum perducere studuerim, praesertim quum hoc vocabulum in his libris sexcenties legatur.

2. Primum quidem audiamus, quid de duplici huius vocabuli forma veteres Graecorum grammatici tradiderint. Apud Phrynichum p. 57. (Bekkeri Anecd. Vol. I.) haec leguntur: ΟΥΚΟΥΝ περισπώμενον μὲν συλλογιστικὴν διάνοιαν ἔχει, παροξυνόμενον δὲ διττῶς παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐκλαμβάνεται, ποτὲ μὲν ἀντὶ τοῦ μόλις ἐπ' ἀποφάσεως ταττόμενον, ποτὲ δὲ καθ' ὑπέρθεσιν· οὔκουν ἐάσεις — οὐκ ἐάσεις οὖν· καὶ παρ' Ἀριστοφάνει·

οὔκουν μ' ἐάσεις ἀναμετρήσασθαι τάδε,

ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐάσεις οὖν με· *) καὶ Θουκυδίδης· οὔκουν ἀπιστεῖν εἰκός, οἷον οὐκ ἀπιστεῖν οὖν εἰκός· καὶ πάλιν· οὔκουν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ, ἀντὶ τοῦ οὐ χρὴ οὖν. Σύγκειται δὲ ἐκ τῆς οὐκί ἀποφάσεως Ἰωνικῆς καὶ τοῦ οὖν συνδέσμου. Apollonius Alexandrinus de Coniunctionibus p. 525 sq.

---

*) In his duobus locis signum interrogandi addendum est; prior locus sine dubio sumptus est e Sophoclis Oed. O. R. 676, ubi legitur: οὔκουν μ' ἐάσεις κἀκτὸς εἶ; non igitur me sines et abibis? Aristophanis locus ubi legatur, non constat.

(Bekkeri Anecd. Vol. II.) haec tradit: *Ὁ οὐκοῦν καλεῖται πρός ἐνίων ἐπιλογιστικός, πρὸς [δ' ἑτέρων] ἀνακεφαλαιωτικός, [καθ]ὸ ἐπὶ τοῦ τέλους ἔχων τὴν [περισπωμένην] οὐ μακρὰν πέπτωκε τῶν καλουμένων συλλογιστικῶν. Ἔστι γε ἐπ' αὐτοῦ τοῦτο τηρῆσαι, ὡς ὅτε μὲν ἔχει τὴν οὔ ἀπόφασιν ἐγκειμένην καὶ κατὰ τὸ δηλούμενον, παραπληρωματικῷ κέχρηται τῷ οὖν· ὅτε δὲ τὸ οὖν ἔχει καὶ ἐν δηλουμένῳ, οὐκ ἔχει τὴν οὔ ἀπόφασιν [ἔχει]. παρητοῦντο . . ε τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἐπιῤῥήματος καὶ ἡ βαρεῖα κατὰ τέλος πίπτει· ἀπειράκις γὰρ τίθεται ἀντὶ τῆς οὔ ἀποφάσεως. παρὰ δὲ τὴν τοῦ συνδέσμου ἐπὶ τέλους ἴσχει τὸν δέοντα τόνον τοῦ συνδέσμου. καὶ ἕνεκά γε τοῦ τοιουτου σημειώσαιτο ἄν τις τὴν ἐπὶ τέλους βαρεῖαν. τὰ γὰρ μέρη τοῦ λόγου, ἐάν τε δηλοῖ, ἐάν τε καὶ παρέλκῃ, τοῦ αὐτοῦ τόνου ἐστὶ παραστατικά. εἴπερ οὖν παρέλκεται ὁ οὖν σύνδεσμος μετὰ τῆς οὔ ἀποφάσεως παραλαμβονόμενος, οὐ δεόντως τὸν τόνον μετατίθησι. ταύτῃ γοῦν καὶ ἡ μή ἀπαγόρευσις, [συν]ταττομένη τῷ οὖν καὶ δηλοῦσα ἀπαγόρευσιν, οὐδὲν ἐξαλλάσσει τοῦ τόνου. φαμὲν γὰρ οὕτως μὴ οὖν παρέσται; καὶ ἐν προστάξει· μὴ οὖν γράφε, μὴ οὖν διαλέγου· καὶ τὸ τοιοῦτον πάλιν πρός τινων βαρύνεται. δῆλον δέ, ὡς εἰς ταὐτὸ περιστήσεται τὰ [τοῦ] τόνου. ῥητέον οὖν, ὡς παράλογοι αἱ τοιαῦται προφοραί. δισσὸς οὖν ἐστιν ὁ οὖν, περισπώμενος μὲν ἐν συλλογιστικῇ ἐκφορᾷ, ὀξυνόμενος δέ, ὅτε ἐστὶ παραπληρωματικός, καὶ δῆλον, ὅτι καὶ τῶν ἐγκλιτικῶν, ἵνα καὶ ὁ τόνος τῆς ἀποφάσεως. καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρα συνδέσμου, ὁμοιογράφου καθεστῶτος, τὸ δισσὸν [ἔστιν] ἀναδέξασθαι τοῦ τόνου. ὅτε γάρ ἐστιν ἀπορηματικὸς ἢ κατ' ἐρώτησιν παραλαμβανόμενος, τότε καὶ ἐν ἐκτάσει ἐστὶ τὸ α· ὅτε μέντοι ἐπιφορητικὸς ἢ παραπληρωματικός, βραχὺ ἔχει τὸ α.*

3. Ex his locis apparet Phrynichum et Apollonium formarum *οὐκοῦν* et *οὔκουν* discrimen ita constituisse, ut *οὐκοῦν* dicerent esse ergo, *οὔκουν* non ergo vel vix (schwerlich), nequaquam; in illo negationem, in hoc, ubi nequaquam significaret, particulam *οὖν* redundare. Notandam autem esse ait Apollonius accentus diversitatem, quum orationis partes, sive significationem habeant sive redundent, eundem teneant accentum; ubi igitur *οὔκουν* vim negativam habeat scribaturque *οὔκουν*, non recte *οὐ δεόντως*) accentum mutari; certe in *μὴ οὖν* (*μὴ οὖν παρέσται; μὴ οὖν γράφε*) accentum servari; quanquam a quibusdam grammaticis *μήουν* scribatur; id autem non esse probandum; statuendum igitur duplex *οὖν* esse, alterum conclusivum, quod sit *περισπώμενον* (*οὖν*), alterum *παραπληρωματικόν*, quod sit *ὀξυνόμενον* (*οὔν*) et encliticum, unde fiat *οὔκουν*. Cum Apollonio conspirat Ioannes Charax p. 1155. (Bekkeri Anecd. Vol. III.), apud quem haec leguntur: *ὁ οὖν μετὰ μόνης τῆς οὔ παραπληρωματικὸς ὢν ἐγκλίνεται, οὔκουν, συλλογιστικὸς δὲ ὢν ὀρθοτονεῖται, οὐκοῦν αἰσχρὸν τόδε.* His grammaticis

adde eos, quos attulit G. Hermannus ad Viger. p. 794, 261: Ammonium p. 105., Suidam in *οὔκουν*, Phavorinum in *μή*, in *οὔκουν*: qui omnes in eo consentiunt, quod *οὔκουν* statuunt esse nequaquam aut non igitur, *οὐκοῦν* ergo.

4. Pergimus ad recentiores grammaticos. Hoogeveenus in doctr. partic. Gr. p. 651—656. ed. Schütz. *οὐκοῦν* interrogativum esse dicit vertendumque nonne igitur; in quibus autem locis extra interrogationem cum imperativo constructum usurpetur et verti possit ergo, ut Plat. Phaedr. p. 274. B: *Οὐκοῦν τὸ μὲν τέχνης τε καὶ ἀτεχνίας λόγων πέρι ἱκανῶς ἐχέτω*, ergo de arte et imperitia dicendi satis dictum esto, ne in eis quidem negationem otiosam esse, sed ex ironia quadam Socratica explicandam; in reliquis autem, in quibus *οὐκοῦν* extra interrogationem in nostris editionibus pro simplici *οὖν* dictum reperiatur, interrogationis notam addendam esse, ut Eur. Ph. 1647. (1667 Pors.): *Οὐκοῦν ἔδωκε τῇ τύχῃ τὸν δαίμονα;* (ubi alii sustulerunt interrogationis notam) i. e. Nonne igitur, quod bello debuit, solvit nece? Neque aliter hunc locum intellexit scholiasta, qui ita explicat: *Κατ' ἐρώτησιν ὁ λόγος, οὐκ ἔδωκεν οὖν τῇ ἀποβάσει τὴν κόλασιν;* — ab hoc *οὐκοῦν* non tantum accentu, sed etiam usu et officio differre *οὔκουν*: illud enim interrogare (nonne igitur), hoc negare (non igitur), utrumque tamen cum aliqua conclusione; in *οὐκοῦν* praevalere *οὖν*, in *οὔκουν* dominari *οὐ*, quare id ad se accentum vindicare; ut Eur. Ph. 1583: *οὔκουν σ' ἐάσω τήνδε γῆν οἰκεῖν ἔτι*, non patiar igitur te porro hic manere.

5. Devarius de Gr. partic. T. I. p. 174 sq. ed. Klotz. *οὐκοῦν* perispomenon extra interrogationem tantum usurpari significareque idem quod *οὖν*, ergo, igitur, itaque statuit; *οὔκουν* autem paroxytonon negativum esse et non solum extra interrogationem poni, sed etiam in interrogatione.

6. Hermannus ad Viger. p. 794 sqq.: „Mirum est, inquit, *οὔκουν* scribi alio accentu, quam qui inest in his vocabulis, si e disiunctis *οὐκ οὖν* contrahantur in *οὐκοῦν*. Contra *οὐκοῦν* si in interrogatione scribitur, repugnare hoc videtur naturae interrogationis, quae peculiarem quendam habet accentum, eumque in ea voce, qua res dubia continetur: ergo in priore syllaba, quae continet negationem. Nihilo tamen minus obsequendum grammaticis est, ut qui hanc accentus rationem non commenti esse, sed narrare, quid usitatum fuerit, videantur. Declinavit autem usus a regula, plane ut apud nos, qui plerumque nichtwahr non ut paroxytonon, sed ut oxytonon pronuntiamus. Unde consecutum est, ut, quoniam *οὐκοῦν* interrogationi inserviebat,

οὔκουν diceretur sine interrogatione in negationibus. Eodem autem modo scribi solet, recteque, ut opinor, ubi aperta est interrogatio, nonne ergo?" Scribendum igitur indicat οὔκουν, ubi 1) extra interrogationem significandum est non ergo, non sane; 2) in interrogatione nonne ergo? — contra οὐκοῦν, ubi haec particula ergo significet sine interrogatione, licet haec ipsa significatio ex interrogatione orta sit; aliter enim inesse non posse negationem οὐκ. Explicatio, inquit, horum exemplorum (in quibus οὐκοῦν significat ergo) facillima est, si memineris proprium hunc esse morem Graecis, interrogationem in principio ponere et reliqua dicere sine interrogatione. Sic Plat. Phaedr. p. 274, B. verba: οὐκοῦν — ἱκανῶς ἐχέτω, ergo — satis dictum esto, dicit hanc habere vim: satis esto: nonne? Pergit ita: Atqui nonne qui dicit, concludit ex praecedentibus. Quare saepe perinde est, utrum sic loquatur an ergo dicat."

7. Rostius (Gr. Gr. §. 134. not. 7. p. 747. ed. 7.), posteaquam οὖν particulae, quam ex participio verbi εἶναι ortam esse arbitratur, eam vim habere statuit, ut significaret a) „im Bereiche des Vorhandenen, überall und immer," b) „in Wahrheit, wirklich, allerdings," οὐκοῦν particulam, ex οὐκ et οὖν compositam, vel ergo non vel profecto (certe) non designare censet semperque scribendam esse οὐκοῦν, nunquam οὔκουν, quia οὖν aliis vocabulis affixum semper accentum suum retineat. Ubi autem οὐκοῦν ita usurpetur, ut negationis vim plane exuisse idemque quod simplex οὖν (ergo) significare videatur, cum Hermanno statuit οὐκοῦν tanquam interrogandi formulam, ut nostrum nicht wahr? in principio orationis poni, reliquam autem orationem sine interrogatione sequi. Quam quidem acutissimam expositionem libenter ego amplexarer, nisi, ut supra vidimus, veteres Graecorum grammatici duo vocabula accentu diversa, περισπώμενον alterum, alterum παροξυνόμενον, plane ac dilucide distinxissent.

8. Hartungus (Griech. Partik. P. II. p. 20 sq.) veterum grammaticorum doctrinam, quam supra exposuimus, reiicit, sed, de accentu quid statuendum sibi videatur, planis verbis non exponit, quanquam ex allatis exemplis satis clare apparet eum in interrogatione non cum Hermanno scribere οὔκουν, sed οὐκ οὖν.

9. Breitenbachius denique, qui in Zeitschr. für Alterthumswissensch. 1841. Nr. 13. et 14. et in censura prioris nostrae editionis, quae consignata est in Gymnasialzeit. 1842. p. 57 sqq., hanc de οὐκοῦν et οὔκουν particulis quaestionem de integro subtiliter pertractavit, ita statuit: 1) οὔκουν extra interrogationem

positum significare aut non ergo, non igitur aut nequaquam; in interrogatione positum nonne ergo? nonne igitur? aut nonne vero? nonne porro?; 2) οὐκοῦν ergo, igitur, sive extra interrogationem sive in interrogatione ponatur. Planius sententiam suam protulit ad Xen. Commentar. II, 1, 2. sic: Oft, wo der Sinn an sich οὔκουν (nonne igitur, nonne) zu schreiben gestattet, ist doch οὐκοῦν (num igitur, num, ne) darum vorzuziehen, weil es der Methode des Socrates den Anderen die Antwort, wenigstens scheinbar, möglichst selbstständig finden zu lassen, in welchem Falle es häufig der Frage eine ironische Färbung giebt, mehr entspricht. Nothwendig ist aber οὔκουν, wo die Fragpartikel zugleich adversative Kraft hat (at nonne) wie II, 1, 5. u. I, 4, 5. 10.; oder wo der negative Sinn der Frage durch das gleich darauf Folgende deutlich verrathen wird, wie es ebenfalls II, 1, 5. u. I, 4, 5.; oder endlich wo ein bis dahin erörterter Punkt durch ein entschiedenes nicht also abgeschlossen wird, wie II, 2, 3. In anderen Fällen bleibt es dem Gefühle überlassen sich für οὐκοῦν oder οὔκουν zu entscheiden, wobei der Charakter des Gespräches massgebend ist. Hac ratione omne quaestionis fundamentum labefactatur ususque interrogativus utriusque particulae summae fluctuationi obnoxius est.

10. Superest, ut, quid nos sentiamus, explicemus. Veterum grammaticorum praecepta de diversis formis οὐκοῦν et οὔκουν tam planis verbis tamque constanter sunt consignata, ut ea ex vano hausta esse nullo modo nobis persuadere possimus. Huc accedit auctoritas codicum manu scriptorum, qui, tametsi non usquequaque sibi constant, plerumque tamen cum veterum grammaticorum praeceptis concinunt.

11. Ordiamur ab οὐκοῦν perispomeno. Id primum usurpatur in interrogatione significatque nonne ergo, nonne igitur. In eiusmodi interrogationibus omne pondus sententiae positum est in vi conclusiva οὖν particulae; ex ipsa conclusione iam per se consequitur, ut res in interrogatione proposita affirmanda sit; negatio autem eo tantum consilio additur, ut responsio aiens alterius extra omnem dubitationem ponatur et quasi sua sponte consequi significetur. Respondet igitur hoc οὐκοῦν, sive eius sonum sive vim spectas, nostro nicht wahr, quod et ipsum oxytonon est et ita usurpatur, ut affirmativa responsio exspectetur. Qui per οὐκοῦν alterum interrogat, mente iam praecipit aientem alterius responsionem. Inest in eiusmodi interrogatione haec vis: „Nicht wahr? du bist der Ansicht, dass?" „Nicht wahr? du stimmst mir bei, wenn ich behaupte, dass..?" Vis conclusiva in his interrogationibus ita praevalet, ut pro composito οὐκοῦν etiam simplici οὖν uti liceat, ipsa sententia interrogationis integra manente. Verbi causa,

quum, posteaquam virtutis praestantiam atque utilitatem demonstravi, ex altero quaero: *Οὐκοῦν ἀσκητέα ἐστὶν ἡ ἀρετή;* licet etiam sic interrogare: *Ἀσκητέα οὖν ἐστιν ἡ ἀρετή;* Comparemus Anab. I, 6, 7: *Πάλιν δὲ ὁ Κῦρος ἠρώτα· Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος .. κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώραν, ὅ τι ἐδύνω; Ἔφη ὁ Ὀρόντης.* cum §. 8: *Ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος γεγενῆσθαι;* Differt autem utriusque particulae usus eo tantum, quod *οὖν* conclusionem simpliciter ponit, *οὐκοῦν* autem conclusionem ita ponit, ut eius affirmatio tanquam sua sponte consequens ab altero exspectetur. Huius interrogativi *οὐκοῦν* usus in Socraticis apud Xenophontem et Platonem sermonibus longe est frequentissimus. Quippe Socratis disputandi genus ita comparatum est, ut semper ex rebus concessis concludat quod velit atque ita demum ad novam rem progrediatur. V. quae supra in Prolegom. VI. de Socratis disserendi ratione exposuimus. Ab huius generis interrogationibus plane abhorrere interrogativum *οὔκουν* paroxytonon ob eamque causam Hermanni praeceptum, quo in omnibus pariter interrogationibus semper *οὔκουν*, nunquam *οὐκοῦν* scribendum sit, falsum esse paullo post videbimus. Etiam codicum auctoritas Hermanni sententiae plane refragatur; nam ubicunque eiusmodi interrogationes, quales modo descripsimus, leguntur, mira est codicum consensio in scriptura *οὐκοῦν*. Cf. Xen. Commentar. I, 2, 37; 4, 5. II, 1, 2. 4. 5. 6. 7; 2, 1. 3. 10. 12; 7, 4. 5. III, 1, 10. aliosque sexcentos locos et Platonis innumerabiles locos. Sed pro *οὐκοῦν* editiones vett. saepissime disiuncte scriptum exhibent *οὐκ οὖν*. At enimvero recentiorum editorum quidam, Hermanni auctoritate commoti, codicum auctoritate susque deque habita, ingentes turbas in editiones intulerunt. Ut unum afferam exemplum, Bornemannus in Commentar. I, 4, 5. et 10. contra omnes libros ex Hermanni praecepto edidit *οὔκουν*; sed mira quadam inconstantia I, 2, 37. II, 1, 2. 4. 5. 6. 7. aliisque centum locis *οὐκοῦν* retinuit. Quum post *οὐκοῦν* negans interrogatio exspectatur, negatio *οὐ* subiungatur necesse est, ut Plat. Phileb. p. 43, D. *Οὐκοῦν οὐκ ἂν εἴη τὸ μὴ λυπεῖσθαί ποτε ταὐτὸν τῷ χαίρειν;* Nonne igitur nunquam vacuitas doloris idem erit quod gaudere? V. ibi Stallbaum. p. 250 ed. Goth. Phaedon. p. 68, C. post *οὐκοῦν* sequenti negationi *οὐ* praemissum est *ἆρα* (*ἆρ' οὐ*) ad interrogationis vim antecedentis *οὐκοῦν* ob longiorem verborum intercapedinem quodam modo renovandam. Quod autem veteres grammatici interrogativum *οὐκοῦν* non proprie commemorant, inde nullo modo concludi potest eos id ignorasse. Dicunt tantum *οὐκοῦν* esse particulam conclusivam, in qua negatio nihil valeat, sed hanc conclusivam particulam etiam in interrogationibus usurpari posse nullo modo infitiantur. Neque paroxytoni *οὔκουν*

interrogativum usum proprie commemorant; sed eum eis cognitum fuisse vel exempla a Phrynicho allata (v. supra adnot. ad 2.) satis superque testantur.

12. Ex interrogativo huius particulae usu ortus est is usus, quo οὐκοῦν extra interrogationem positum ergo, igitur significat vel saltem significare videtur. Initio quidem Attici scriptores (nam antiquiora tempora et οὐκοῦν et οὔκουν ignorabant) sine dubio οὐκοῦν particula non sunt usi nisi in propriis interrogativis enuntiationibus. Postea autem frequentissimo eius in familiari sermone usu factum est, ut haec particula etiam ita ut nostrum nicht wahr? cum interrogandi sono sententiae alicui praemitteretur, ipsa autem sententia sine interrogandi sono pronuntiaretur. Veluti Xen. Commentar. III, 6, 10: Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύειν τήν γε πρώτην ἐπισχήσομεν· ἴσως γὰρ οὔπω .. ἐξήτακας. Nicht wahr? Auch über den Krieg Rath zu ertheilen wollen wir für's Erste gut sein lassen; denn du hast die Sache noch nicht hinlänglich geprüft. Cf. III, 3, 9.; 4, 5.; 5, 8.; 6, 6. 10.; 8, 9 extr.; 11, 3. IV, 2, 23. 32. 39.; 4, 24. Multis locis admodum dubium potest esse, utrum haec ratio praeferenda sit an illa, qua universa sententia per οὐκοῦν interrogative pronuntianda est. Vix dubitari potest, quin veteres hoc οὐκοῦν, initio quidem, quamdiu vera huius particulae vis (nonne igitur?) sentiebatur, non uno tenore cum insequentis enuntiationis verbis consociarint, sed primum per se cum interrogandi sono pronuntiarint et a sequenti sententia disiunxerint. Postea autem quum quotidiana consuetudine vera eius vis magis magisque obscuraretur et in oblivionem abiret, prima ac propria vocabuli interrogativa vi neglecta et affirmativa tantum sententia, quae in hac negativa interrogatione inest, respecta, sine interrogationis sono pronuntiari et cum sequenti sententia arte coniungi coepta est. Quo facto οὐκοῦν affirmativae particulae conclusivae significationem ergo, igitur induit, eiusque usus latius patere coepit. Videmus igitur, quo pacto unum vocabulum duas notiones per se indissociabiles, et negativam (nonne igitur) et affirmativam (ergo) in se consociare possit. Alii minus recte hanc significationem ergo repetunt ab ironico quodam usu huius particulae, ut idem significet, quod Lat. scilicet, nempe, nostrum doch wol. Cf. Hoogeveenum de partic. Gr. p. 654. Sch. et Hartung. Gr. Part. T. II. p. 21. Aptissime οὐκοῦν comparari potest cum vocabulo πώμαλα, quod primum apud Dores interrogative (pro πῶς μάλα;) usurpabatur significans quo tandem modo? wie in aller Welt? deinde apud Atticos (cf. Aristoph. Plut. 66.) sine interrogatione pro οὐδαμῶς, sententia tantum, quae in illo interrogativo vocabulo inerat, respecta. (V. Breitenbach. Annal. antiq. disc. Darmst. 1841. p. 116. et nos in Gr. T. II. §. 840, not. 2) Quemadmo-

dum *οὐκοῦν* in interrogatione cum negatione *οὐ* coniungi potest, uti supra 11. vidimus, ita idem extra interrogationem fieri potest, ut Demosth. pro Megalop. p. 203, §. 4: *Οὐκοῦν οὐδ' ἂν εἷς ἀντείποι, ὡς οὐ συμφέρει κτλ.* Scriptura huius particulae ergo significantis et in codicibus et in editionibus et apud veteres grammaticos constans est *οὐκοῦν* perispomenon. Hermannus, qui ipse hoc *οὐκοῦν* (ergo) ab illo interrogativo, quod nonne igitur significat, per se non diversum esse statuit, vehementer secum pugnat, quum interrogativum semper *οὔκουν*, nunquam *οὐκοῦν* scribendum censet. Loci, quos paullo ante e Xenophontis Commentariis attulimus, ita comparati sunt, ut facile ad primum ac proprium interrogativi *οὐκοῦν* usum revocari possint. Sed multi etiam loci leguntur, qui illam explicationem si non prorsus respuant, tamen non commode admittant, uti Soph. Antig. 91: *Οὐκοῦν, ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι.* Quae verba si resolvamus sic: Nicht wahr? Wenn ich nicht mehr kann, so werde ich davon abstehen, omnis sententiae vis perit; ergo verte: Nun gut, wenn ich cett. Phil. 639: *οὐκοῦν, ἐπειδὰν πνεῦμα τοὐκ πρῴρας ἀνῇ, τότε στελοῦμεν.* O. R. 342: *οὐκοῦν ἅ γ' ἥξει καὶ σὲ χρὴ λέγειν ἐμοί.* Antig. 817: *οὐκοῦν κλεινὴ καὶ ἔπαινον ἔχουσ' ἐς τόδ' ἀπέρχῃ κεῦθος νεκύων.* El. 789: *οὐκοῦν ἀποστείχοιμ' ἄν, εἰ τάδ' εὖ κυρεῖ.* V. Ellendt. L. S. T. II. p. 433. et Breitenb. l. d. p. 114 sq. Longissime autem *οὐκοῦν* a proprio suo usu recessit, ubi praemittitur imperativo, ut Plat. Phaedr. p. 274, B: *Οὐκοῦν τὸ μὲν τέχνης τε καὶ ἀτεχνίας λόγων πέρι ἱκανῶς ἐχέτω.* p. 278, B: *Οὐκοῦν ἤδη πεπαίσθω μετρίως ἡμῖν τὰ περὶ λόγων.* Lucian. D. M. XXIII, 3, 6: *οὐκοῦν ἀπάγαγέ με αὖθις ἐς τὸν βίον.*

13. Iam venimus ad *οὔκουν* paroxytonon. Uti in *οὐκοῦν* conclusiva particula *οὖν* praevalet accentumque suum retinet, ita in *οὔκουν* negativa particula *οὐκ* praevalet, et quidem adeo, ut, quum per se sit *ἄτονος*, cum *οὖν* iuncta accentum recipiat, *οὖν* contra suum accentum amittat. Hinc explicari potest, quod in huius *οὔκουν* usu negationis vis usquequaque luculentissime appareat, concludendi autem vis particulae suffixae *οὖν* minus gravis multisque locis obscurior sit. Hoc suffixum *οὖν* est idem, quod est in *ὅστις οὖν, μὲν οὖν* aut *μενοῦν, γοῦν* (i.e. *γὲ οὖν*), *δ' οὖν, ἀλλ' οὖν, οὔτ οὖν, εἴτ' οὖν, γὰρ οὖν.* V. Hartung. Gr. Part. T. II. p. 9. et nos in Gr. T. II. §. 706. Quod autem suffixum *οὖν* inclinationem non admittit, nisi ubi cum *οὐ* iunctum est, post ceteras autem particulas, quibus suffigitur, accentum suum servat; id ex eo videri potest ortum, quod particula *οὐκ* ex eis est, quae a grammaticis *ἀτόνων* nomine appellantur, reliquae, ut *ἀλλά, δέ, μέν* cett., accentum habent. Ita, quum addito *οὖν* e simplici negatione gravissima ac fortissima facta esset negatio, rei naturae consentaneum est negatio-

nem οὐκ iam non sine accentu pronuntiari potuisse, uti non potest, ubi enuntiationem claudit vel responsionem negantem (Nein) significat. Hoc οὔκουν primum usurpatur extra interrogationem, et quidem in negantibus conclusionibus, significans non ergo, non igitur. Cf. Cyrop. V, 5, 41: οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὔτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες ἐπαιρόμενοι πάρεισι; Οὔκουν καλῶς ἂν πράττοιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύων, δοκοίην. Saepe autem conclusiva vis minus distincte apparet, sed oratione diligentius examinata facile reperiri potest. Adversativa vis, quae huic particulae a Breitenbachio l. d. p. 109 sq. adscribitur, non in οὖν inest, sed latet quodammodo in negatione. Soph. Antig. 321. postquam Creon custodem hominem versutum appellavit, custos respondet: Οὔκουν τό γ' ἔργον τουτο ποιήσας ποτέ, i. e. sit ita, rem quidem hanc non feci. (Minus recte Schneidewinius: Mag sein; diese That aber habe ich wenigstens nicht gethan.) Ibid. 993. Creon: Τί δ' ἔστιν, ὦ Τειρεσία, νέον; Tir. Ἐγὼ διδάξω, καὶ σὺ τῷ μάντει πιθοῦ. Cr. Οὔκουν πάρος γε σῆς ἀπεστάτουν φρενός, h. e. nun des kannst du sicher sein, früher wenigstens widerstrebte ich deinem Sinne nicht. Scriptura in codd. et editionibus et apud veteres grammaticos conspirat fere in οὔκουν; nonnunquam tamen disiuncte legitur οὐκ οὖν, uti habet Iuntina in Commentar. 1, 2, 10., aut etiam, quod vitiosius etiam est, οὐκοῦν. V. Stallbaum. ad Plat. Gorg. p. 516, E. Quocirca nullo modo audiendus est Elmsleius, qui ad Soph. O. C. 897. Eur. Bacch. 191. aliisque locis apud veteres nullum discrimen esse statuit inter οὐκοῦν et οὔκουν, sed usquequaque scribendum esse οὐκ οὖν. — Deinde οὔκουν usurpatur in responsione fortiter negante, ut sit nullo modo, neutiquam, nequaquam, haudquaquam. Vitiosa scriptura οὐκοῦν rarissime reperitur, uti Plat. Euthyd. p. 307, B. et Phaedr. p. 258, C. Vis conclusiva suffixi οὖν in his responsionibus quodam modo obscurata est, sed apparebit, si particulae sententiam sic resolveris: non, utcunque est, non, utcunque res sese habet; respondet igitur Latino non utique aut magis etiam neutiquam (h. e. ne utiquam, nicht, wie auch immer) aut nequaquam, haudquaquam. Commentar. IV, 2, 10: Ἀλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βούλει γενέσθαι; — Οὔκουν ἔγωγ', ἔφη, h. e. nein, unter keiner Bedingung, non, utcunque est. Cf. IV, 5, 7. Cyrop. IV, 1, 23. VII, 5, 73. 76. Anab. III, 5, 6. Ubi hoc οὔκουν interiecto γάρ disiungitur, negatio accentum deponit et particula conclusiva recipit: οὐ γὰρ οὖν. V. adnotata nostra ad IV, 4, 23.

14. Restat οὔκουν interrogativum. Huius οὔκουν paroxytoni interrogativus usus quam plurimum differt ab οὐκοῦν perispomeni interrogativo usu. Diligenter igitur sunt discer-

nenda haec duo interrogationum genera. In altero, quod inducitur per *οὐκοῦν*, omne sententiae pondus positum est in *οὖν*, h. e. in conclusione, ut pro composito *οὐκοῦν* etiam simplex *οὖν* poni possit; in altero, quod inducitur per *οὔκουν*, negatio ita praevalet, ut pro composito *οὔκουν* etiam simplex *οὔ* eadem fere sententia poni possit, sublata autem negatione sententia aut plane contraria designetur aut saltem aliena a re atque inepta. Illud proprium est quieti ac sedati sermonis, in primis Socraticarum disputationum, in quibus e rebus concessis sententiae concluduntur; hoc commotioris atque concitatioris orationis, ex animo vel indignationis vel irae vel admirationis vel impatientiae pleno profectae, qualis esse solet in tragoediis. Illud interrogandi genus quoniam supra 11. fuse exposuimus, superest, ut etiam huius vim atque naturam accuratius persequamur. Dividi autem potest in duas partes, quarum altera eae continentur interrogationes, quibus non, uti interrogationibus per *οὐκοῦν* factis (vid. 11.), aliquid concluditur, quod ex alia re sponte consequitur, sed certum ac firmum animi iudicium ab homine, cuius animus vehementer est commotus, cum magna asseveratione interrogationis forma pronuntiatur. Comparemus Aristoph. Plut. 257. Servus choro i. e. senibus dicit: *ἴτ', ἐγκονεῖτε, σπεύδεθ', ὡς ὁ καιρὸς οὐχὶ μέλλειν.* Senes, servi nimiam a se festinationem postulantis verba indignati, respondent: *Οὔκουν ὁρᾷς ὁρμωμένους ἡμᾶς πάλαι προθύμως, ὡς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ἄνδρας ἤδη; Σὺ δ' ἀξιοῖς ἴσως με θεῖν, πρὶν* (sc. *σέ*) *ταῦτα καὶ φράσαι μοι, ὅτου χάριν γ' ὁ δεσπότης ὁ σὸς κέκληκεν ἡμᾶς.* H. e. Nun siehst du nicht, dass..? Ab hoc loco et *οὐκοῦν ὁρᾷς*; h. e. nicht wahr? du siehst, et *οὐκοῦν ὁρᾷς* sine interrogatione, h. e. ergo vides, plane abhorrent; at *οὔκουν ὁρᾷς*; egregie convenit senum indignationi. Soph. Aiac. 79. Minerva Aiacem e tabernaculo evocat; Ulixes perterritus Minervam obsecrat, ne id faciat; haec ob illius ignaviam irata: *Οὔκουν*, inquit, *γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν*; H. l. interrogatio per *οὐκοῦν* facta languidissima esset. Suffixum *οὖν* in eiusmodi interrogationibus non habet vim adversativam, uti multi credunt, sed retinet suam ac propriam conclusivam, quanquam est tectior, siquidem est relata ad sententiam suppressam; ergo in his verbis haec latet conclusio: Aiax inimicus tuus est; dulce igitur tibi est inimicum irridere. Oed. R. 973: *οὔκουν ἐγώ σοι ταῦτα προὔλεγον πάλαι*; — Deinde *οὔκουν* cum secunda persona futuri in interrogationibus usurpatur, quibus aliquid cum severitate, saepe etiam cum indignatione postulatur. Etiam in his interrogationibus conclusiva vis suffixi *οὖν* obscurior est. Latet in eo, quod qui ita aliquid ab altero postulat, simul significare vult se exspectare, ut alter exsequatur quod postulatum sit. Aristoph. Plut. 71: *Οὔκουν ἐρεῖς*; nun willst du nicht re-

den? Pro quo Soph. Ai. 1051. dicit: *Οὔκουν ἂν εἴποις..;* quod multo mitius est: nun dürftest du es nicht sagen? (nämlich wenn ich darnach früge.) Soph. O.R. 676: *Οὔκουν μ' ἐάσεις κἀκτὸς εἶ;* Antig. 244: *Οὔκουν ἐρεῖς ποτ', εἶτ' ἀπαλλαχθεὶς ἄπει;* Plat. Symp. p. 175, A: *Ἄτοπον γ', ἔφη, λέγεις· οὔκουν καλεῖς αὐτὸν καὶ μὴ ἀφήσεις;* — Pro germana scriptura huius interrogativae particulae *οὔκουν* in codd. et edd. vett. nonnunquam reperitur vitiosa *οὐκοῦν*. V. Ellendt. L. Soph. T. II. p. 433. Stallbaum. ad Plat. Symp. 175, A. — Interrogationes per *ουκουν* factae respondent Latinis per non factis, interrogationes per *οὐκοῦν* Latinis per nonne. Compara nonne respondebis, si te rogavero? Nicht wahr, du wirst mir antworten? cum non respondebis, si te rogavero? Du willst mir nicht antworten? wäre es möglich. V. nos ad Cicer. Tusc. I. 8, 17. et in Gramm. Lat. §. 158, not. 10.

15. Haec igitur duo quae posuimus interrogandi genera diversissima atque inter se dissimillima, quorum alterum *οὐκοῦν* perispomeno, alterum *οὔκουν* paroxytono notatur, quoniam adhuc non sunt discreta; doctrina de his particulis ad liquidum perduci non potuit et Hermanni praecepto, quo interrogativus usus ab *οὐκοῦν* plane abiudicatur et uni *οὔκουν* adiudicatur, obscurata potius est quam illustrata. Breitenbachius utrique quidem particulae interrogativum usum concedit, et quidem ita, ut *οὔκουν* nonne igitur, nonne, *οὐκοῦν* num igitur, num, ne significet; at vero hoc discrimen neque certa quadam ratione nititur neque codicum auctoritate confirmatur et tam ambiguum ac vagum est, ut, utra forma cuique loco conveniat, difficile sit ad intelligendum, omnisque res a cuiusque editoris sensu ac iudicio pendeat. Ita factum est, ut vir doctissimus in Xenophontis Commentariorum editione nulla codicum habita ratione suo arbitratu modo *οὔκουν* modo *οὐκοῦν* scriberet, quanquam in his libris ne unus quidem locus legitur, in quo codices scripturam *οὔκουν* exhibent et in quo interrogatio per *οὔκουν* notanda, qualem supra 14. descripsimus, admitti possit.

16. Ut igitur disputationis nostrae summam paucis complectamur, *οὐκουν* particula scribenda est *οὐκοῦν*, ubi significat 1) nonne igitur? nonne ergo? — 2) ergo, igitur; — *οὔκουν* contra, ubi significat 1) non ergo, non igitur in conclusione negativa; — 2) nullo modo, neutiquam, nequaquam, haudquaquam in responsione fortiter negante; — 3) non igitur? in interrogationibus affectus plenis.

INDEX LATINUS.

INDEX GRAECUS.

ERFORDIAE,
TYPIS HENNINGS & HOPF.